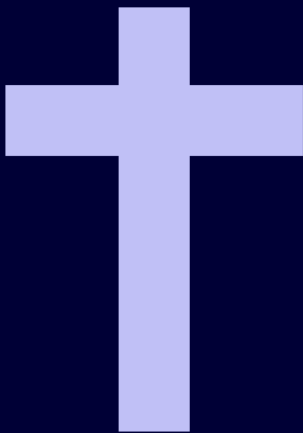

Fulfulfe Burkina,
Dewtere Laamdo
Amaana Keso

Fulfulde Burkina New Testament

Fulfulfe Burkina, Dewtere Laamɗo Amaana Keso

Fulfulde Burkina New Testament

copyright © 2012 SIM International

Language: Fulfulde Burkina (Fulfulde, Western Niger)

Dialect: Burkina

Translation by: SIM International

Fulfulfe Burkina, Dewtere Laamɗo Amaana Keso

This translation, published by SIM International, was published in 2012.

If you are interested in obtaining a printed copy, please contact the SIM (Mission Protestante) , BP 1552, Ouagadougou 01, BURKINA FASO.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-10-02

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files dated 29 Jan 2022
c32b76d2-ab0d-5ad5-a698-b4140754fcc2

Contents

Matta	1
Marku	59
Lukka	95
Yuhanna	153
Golle Nulaa6e	197
Romankoo6e	249
1 Korintunkoo6e	272
2 Korintunkoo6e	294
Galaatiyankoo6e	308
Efeesunkoo6e	316
Filipiyankoo6e	324
Koloosiyankoo6e	330
1 Tesaloniyanakoo6e	336
2 Tesaloniyanakoo6e	341
1 Timote	344
2 Timote	351
Tiitu	355
Filemon	358
Ibraninkoo6e	360
Yaakuuba	377
1 Piyeer	383
2 Piyeer	389
1 Yuhanna	393
2 Yuhanna	399
3 Yuhanna	400
Yahuuda	401
Bangingol	403

Linjiila Iisaa mo Matta winndi

*Haala maamiraa6e Iisaa
(Lukka 3.23-38)*

¹ Inan binndi kollooji inde maamiraa6e Iisaa Almasiihu, dimaado ley lenyol Daawda, taan Ibrahiima:

² Ibrahiima rimi Isiyaaka.

Isiyaaka rimi Yaakuuba.

Yaakuuba rimi Yahuuda e minyiraa6e muudum.

³ Yahuuda rimi Fares e Sera. Been ngoni 6e o rimdi e Tamar.

Fares rimi Hesruuna.

Hesruuna rimi Aram.

⁴ Aram rimi Aminadaabu.

Aminadaabu rimi Naasuuna.

Naasuuna rimi Salmon.

⁵ Salmon rimi Bo'as, mo o rimdi e Rahabu.

Bo'as rimi Obet, mo o rimdi e Ruttu.

Obet rimi Yesa.

⁶ Yesa rimi Daawda kaananke oon.

Daawda rimi Suleymaana. Oon woni mo o rimdi e dee Uriya-no.

⁷ Suleymaana rimi Robo'am.

Robo'am rimi Abiya.

Abiya rimi Asa.

⁸ Asa rimi Yosafat.

Yosafat rimi Yoram.

Yoram rimi Usiya.

⁹ Usiya rimi Yotam.

Yotam rimi Akas.

Akas rimi Hesekiya.

¹⁰ Hesekiya rimi Manasa.

Manasa rimi Amon.

Amon rimi Yosiya.

¹¹ Yosiya rimi Yekoniya e minyiraa6e muudum.

Dum hawrii e jamaanu mo Alhuudiyankoo6e njaalanoo, njaaraa Baabiila.

¹² Caggal 6e njaaraama Baabiila,

Yekoniya rimi Seyaltiyel.

Seyaltiyel rimi Sorobabel.

¹³ Sorobabel rimi Abiihudu.

Abiihudu rimi Eliyakim.

Eliyakim rimi Asoro.

¹⁴ Asoro rimi Sadok.

Sadok rimi Akim.

Akim rimi Eliyuda.

¹⁵ Eliyuda rimi Eliyasar.

Eliyasar rimi Mattan.

Mattan rimi Yaakuuba.

¹⁶ Yaakuuba rimi Yuusufi, jom suudu Mariyama.

Mariyama woni inna Iisaa bi'eteedo Almasiihu oon.

¹⁷ Ndelle dum hawrii e jamaanuujji sappo e nay illa Ibrahiima faa yottii Daawda. Illa e Daawda faa yottii nde Alhuudiyankooፎe konanoo njaaraa Baabiila ndeen fu, wo jamaanuujji sappo e nay hawrata. Woodi du, illa nde Alhuudiyankooፎe konanoo njaaraa Baabiila faa garol Almasiihu ndeen, wo jamaanuujji sappo e nay hawrata.

Haala rimeede Iisaa Almasiihu
(Lukka 2.1-7)

¹⁸ Inan no Iisaa Almasiihu rimiraa: Mariyama inniiko oon wo kaፆፆanaaፎo Yuusufi. Ammaa fadde makko e suddeede, tawi o reedirii saabe baawፎe Ruuhu Ceniido.

¹⁹ Yuusufi kaፆፆando mo oon wo neddo ponnditiido, yidaa semtinde mo, anniyake fiirtude kaፆፆal ngaal e suuraare.

²⁰ Nde o miiltonoo dum ndeen, maleyka Joomiraaፎo wari to makko ley koyፎol, wi'i mo:

—Yuusufi, taan Daawda, taa hulu ፆaፅude Mariyama, sabo ፆinngel ngel saawi ngeel e Ruuhu Ceniido yuuri.

²¹ O riman biፎፎo gorko. Inndiraa mo Iisaa, sabo wo kanko hisinta yimፆe makko e hakkeejji muፆፆen.*

²² Dum fuu, dum wadii faa haala ka Laamፎo yottini annabaajo kaan tabita nde wi'unoo:

²³ «Surbaajo mo anndaa gorko reedan,
rima biፎፎo gorko.

O inndirte Imanuwel.»†

Maanaa innde ndeen wo: «Laamፎo ina wondi e meeden».

²⁴ Nde Yuusufi finunoo ndeen, wadi no maleyka Joomiraaፎo wi'iri dum noon. O ፆaፅji Mariyama,

²⁵ ammaa o wondaay e muudum faa rimi biፎፎo gorko. Yuusufi inndiri biፎፎo oon Iisaa.

2

No jom'en anndal ngardi faa ndaara Iisaa

¹ Iisaa rimaama Baytilaama ley leydi Yahuudiya e jamaanu laamu Hirudus. Jom'en anndal yuuri lettugal, ngari Urusaliima.

² Nde ፆe ngarnoo ndeen, ፆe mbi'i:

—Toy kaananke Alhuudiyankooፎe dimaaፎo joonin oon woni? Min nji'ii hoodere makko ፆangii lettugal, min ngarii sujidande mo.

³ Nde Hirudus kaananke oon nannoo dum fu, huli, kam e yimፆe Urusaliima fuu.

⁴ O noddi hooreeፆe almaami'en e jannginooፆe Tawreeta ፆeen fuu, o yami dum'en toy Almasiihu oon jeyi rimeede.

⁵ Be njaabii mo, ፆe mbi'i:

—Baytilaama ley leydi Yahuudiya, sabo inan ko annabaajo winndunoo:

⁶ «Aan, Baytilaama, leydi Yahuudiya,

tannyoral a wanaa wuro famaro hakkunde gure Yahuudiya mawፎe deen.

Sabo ardotooፎo yuuran e maada,

* **1:21** Innde **Iisaa** ndeen, e ley Ibraninkooፆe wo Yoosuwa. Inde fiirta «Joomiraaፎo wo kisinoowo».

† **1:23** Esaaya 7.14.

garoowo faa dura yim6e am, Israa'iilankoo6e.»*

⁷ Ndeen Hirudus noddi jom'en anndal 6een e cuncukka, yami 6e wakkati mo hoodere ndeen 6angi. Be paamini mo.

⁸ Caggal ɗuum, o neli 6e Baytilaama. O wi'ii 6e:

—Njehee, kumpitowodon kabaaru cukalel ngeel faa tannyoron. Si on nji'ii ngel fu, ngaron kumpiton kam faa miin du mi yaha, mi sujudanowa ngel.

⁹ Nde 6e nannoo ko kaananke oon haali ɗuum ndeen, 6e ndilli. Hoodere nde 6e njiinoo lettugal ndeen ardii 6e yaade. Nde ardii 6e faa nde yottii ɗo cukalel ngeel woni doon, de nde darii.

¹⁰ Ko 6e nji'i hoodere ndeen ɗuum, 6e ceyii seyo manngo sanne.

¹¹ Be naati ley suudu nduun, 6e nji'i cukalel ngeel e inniigel Mariyama. Be kippii e leydi, 6e kujidani ngel. Be njaltini gineeji ma66e, 6e teddiniri ngel kanje e sii uurdi mbelndi e ɗakke uurde bi'eteede miiri.

¹² Caggal ɗuum, Laamɗo gongini 6e ley koyɗol taa 6e njeccoo to Hirudus. Ndelle 6e kootiri leydi ma66e laawol gonngol.

No Yuusufi doggiri suudowii leydi Misira

¹³ Nde jom'en anndal 6een ndillunoo fu, maleyka Joomiraado wari e Yuusufi ley koyɗol, wi'i ɗum:

—Umma, hooyu cukalel ngel e inna muuɗum, ndoggaajahaa Misira. Keddoɗaa toon faa nde mbi'oymaami ngartaa. Sabo Hirudus filoto cukalel ngel faa wara ngel.

¹⁴ Yuusufi ummii jemma, hooyi cukalel ngeel e inniigel, de 6e ndilliri Misira.

¹⁵ O heddii toon faa Hirudus maayi, faa haala ka Laamɗo yottini annabaajo kaan tabita nde wi'unoo:

«Mi noddii 6iyam wurtoo ley Misira.»†

No Hirudus wardi sukaabe Baytilaama

¹⁶ Nde Hirudus faamunoo jom'en anndal 6een njambake ɗum ndeen, tikki sanne. O yamiri cukaloy ngoroy Baytilaama e ɗakkol muuɗum fuu mbaree, gilla keccoy faa ngadukoy duubi ɗɗi. O wadii ɗum fodde wakkatiiji ɗi jom'en anndal 6een kokki mo ɗiin.

¹⁷ Noon haala ka annabi Yeremiya haalnoo kaan tabitiri nde wi'unoo:

¹⁸ «Wullaango nanaama ley wuro Rama,

bojji e uumaali ɗuuddi:

Rahiina‡ ina woya cukaloy muuɗum,

ja6aay 6erndem waaltinee, sabo koy keddaaki.»§

No Yuusufi wartiri leydi Israa'iila

¹⁹ Caggal maayde Hirudus, maleyka Joomiraado wari e Yuusufi to leydi Misira toon e ley koyɗol,

²⁰ wi'i ɗum:

—Umma, hooyu cukalel ngel e inna muuɗum, njeccodon leydi Israa'iila, sabo yiɗunoo6e warude suka oon 6een maayii.

²¹ Yuusufi ummii, hooyi cukalel ngeel e inniigel, 6e kooti leydi Israa'iila.

²² Ammaa o nanii Arkalaawu loomtii bammum Hirudus, laamake leydi Yahuudiya, de o huli yahude toon. O sappaa e ley koyɗol faa o yehi leydi Galili.

* 2:6 Mika 5.1. † 2:15 Hoseya 11.1. ‡ 2:18 **Rahiina** woni jom suudu Yaakuuba mo yim6e Israa'iila njogorii hono inna mu66en. § 2:18 Yeremiya 31.15.

23 O hodowi wuro wi'eteengo Nasaraatu. Noon dım laatorii faa ko annabaa6e mbi'unoo dıum tabita: «O wi'ete Nasaraatuju.»

3

No Yaayaa waajorii

(Marku 1.1-8, Lukka 3.1-18, Yuhanna 1.19-28)

1 E jamaanu oon, Yaayaa lootoowo lootagal batisima 6angi. Imo gooyna ley ladde Yahuudiya, imo wi'a:

2 —Tuubee, sabo laamu Laamdo 6adake.

3 Oon woni mo annabi Esaaya sappinoo, nde wi'unoo:

«Daande ina yeewnoo ley ladde ina wi'a:

Moyyinee laawol Joomiraado,

ndartinee dafi makko!»*

4 Yaayaa ina 6ornii kaddungal canyiraangal lee6i geeloodi, ina ha66ii ka66orgol nguru. Nyaamdu makko wo ba66atti e njuumndi ladde.

5 Yim6e yuuri Urusaliima e leydi Yahuudiya e seraaji gooruwol Urdun fuu, ngari to makko.

6 I6e kaalta hakkeji ma66e, de Yaayaa ina loota 6e lootagal batisima† ley gooruwol Urdun.

7 Ko o yi'i Farisa'en e Saduki'en heew6e na ngara faa lootee lootagal batisima dıum, o wi'i dım'en:

—Onon 6i66e bolle! Moy sappani on ndoggon tikkere Laamdo waroore?

8 Ngollee golleeji kawrooji e tuubugol.

9 Taa koolodon on kisan saabe wo on taaniraa6e Ibrahiima. Sabo mido wi'a on: Laamdo ina waawi waylitinde kaaye de laatoo 6i66e Ibrahiima!

10 Joonin, jammberere yeptaama faa soppa dafi ledde. Ndelle, lekki fuu ki rimataa 6i66e lobbu6e, soppete, faddee ley yiite.

11 Miin, ndiyam lootirammi on batisima faa hollita on tuubii. Ammaa garoowo caggal am oon, kam 6uri kam baawde. Mi fotaay fay 6ortude dım pade muudım. Oon lootirta on batisima Ruuhu Ceniido e yiite.

12 O segilake faa o yaroo nyaamri makko faa laa6a. O hawrundura nyaamri makko ley beembal, de nyaande ndeen o wuldun dım yiite nge nyifataa.

No Iisaa lootiraa lootagal batisima

(Marku 1.9-11, Lukka 3.21-22)

13 Wakkati oon, Iisaa yuuri Galili, wari gooruwol Urdun to Yaayaa, faa Yaayaa loota dım lootagal batisima.

14 Ammaa Yaayaa muuyi salaade dım, wi'i mo:

—Aan haani lootide kam. De noy ngardataa to am, miin, faa mi loote?

15 Iisaa jaabii mo, wi'i:

—Accu dım laatoroo noon joonin, sabo noon kaanden hi66inirde ko dartii fuu.

Ndeen o ja6i.

16 Nde Iisaa lootanoo, ina wurtoo ndiyam daam fu, wakkati oon pay kammu omtii. O yi'i Ruuhu Laamdo ina jippoo hono wuugaandu, ina wara dow makko.

17 Wakkati oon du, daande yuuri dow kammu, wi'i:

—O woni Biyam mo korsinmi, mo ceyortoomi.

* 3:3 Esaaya 40.3. † 3:6 Do wi'ete **lootagal batisima** dow haala batisima Yaayaa fu, **lootagal tuubu** maa mutineede du na wi'ee.

4

No Ibiliisa jarriborii Iisaa
(Marku 1.12-13, Lukka 4.1-13)

1 Wakkati oon, Ruuhu Laamdo yaari Iisaa ley ladde, faa Ibiliisa jarriboo mo.

2 Iisaa wadi balde capande nay ina suumii jemma e nyalooma fuu. Caggal duum, o yolbi.

3 Ndeen, Jarribotoodo oon battitii mo, wi'i mo:

—Si a Bii Laamdo, yamir kaaye de laatoo nyaamdu.

4 De Iisaa jaabii mo, wi'i:

—Ina winndaa: «Wanaa e nyaamdu tan neddo wuurdata. Ko neddo wuurdata dey, wo e haala fuu ka Laamdo haali.»*

5 Caggal duum, Ibiliisa yaari mo Urusaliima ngalluure seniinde ndeen, darni mo dow to buri toowde e suudu dewal mawndu,

6 wi'i mo:

—Si a Bii Laamdo, fittu njippodaa e leydi. Sabo ina winndaa: «Laamdo yamiran maleyka'en muudum nja66e e juude mu66en taa koyngal maa fiyoo e hayre.»†

7 Iisaa jaabii mo, wi'i:

—Ina winndaa katin: «Taa ndaartinda Laamdo, Joomiraado maa.»‡

8 Katin Ibiliisa yaari mo dow waamnde toownde sanne, holli mo laamuuji adunaaru fuu e darja mu66en,

9 wi'i mo:

—Mi hokkete dum do fuu si a hippake, a sujidanii kam.

10 Iisaa wi'i mo:

—Woddam Seydaani! Sabo ina winndaa: «Wo Laamdo Joomiraado maa kaandaa sujidande, kam tan kaandaa rewude.»§

11 Ndeen Ibiliisa seli mo. Wakkati oon, maleyka'en ngari to makko, ina ngollana mo.

No Iisaa fuddiri golle muudum ley Galili
(Marku 1.14-15, Lukka 4.14-15)

12 Nde Iisaa nannoo Yaayaa uddaama ley kasu ndeen, o yeccii leydi Galili.

13 Ammaa o joodaaki Nasaraatu katin, de o hodowi Kafarnahum wuro dakiingo maayo ley leydi Jabulon, kam e Naftali.

14 Dum wadii faa haala ka annabi Esaaya haalnoo kaan tabita nde wi'unoo:

15 «Leydi Jabulon e leydi Naftali

dow laawol jahoowol maayo manngo,

caggal Urdun,

ley leydi Galili,

joonnde yim6e 6e nganaa Alhuudiyaa'en,

16 yim6e won6e e nimre

nji'ii annoora mawdo.

Wuur6e e ley leydi ni66undi nimre maayde,

annoora yannanii dum'en.»*

17 Gilla ndeen, Iisaa fuddi waajaade ina wi'a:

—Tuubee, sabo laamu Laamdo badake.

* 4:4 Fillitagol Tawreeta 8.3. † 4:6 Jabuura 91.11-12. ‡ 4:7 Fillitagol Tawreeta 6.16. § 4:10 Fillitagol Tawreeta 6.13. * 4:16 Esaaya 8.23-9.1.

*No Iisaa noddiri taalibaabe arandeebe
(Marku 1.16-20, Lukka 5.1-11)*

¹⁸ Iisaa ina yaha hunnduko maayo Galili, de yi'i sakiraaabe dido, Simon bi'eteedo Piyeer e sakiike mum Andire. Ibe padda fiiliji ma66e ley maayo ngoon. Wo be nanngoo6e liyyi.

¹⁹ Iisaa wi'i 6e:

—Njokkee kam, mi wadan on filotoo6e yim6e.

²⁰ Wakkati oon 6e njoppi fiiliji ma66e diin, 6e njokki mo.

²¹ O yehi yeeso, o yi'i katin sakiraaabe dido wo66e, Yaakuuba e Yuhanna, 6i66e Jebede. Kam'en e baaba mu66en Jebede ina ngoni ley laana, ina moyyintina fiiliji mu66en. O noddi dum'en.

²² Wakkati oon pay, 6e njoppi laana kaan, 6e njoppi baabii6e du, 6e njokki mo.

*No Iisaa waajorii e no selliniri yim6e
(Lukka 6.17-19)*

²³ Iisaa yiiltii ley leydi Galili fuu. Imo waajoo e ley cuudi ma66e baajordi, imo gooyna Kabaaru Lobbo haala laamu Laamdo, imo danna sii nyawuuji e male fuu.

²⁴ Kabaaru makko sankitii ley leydi Siiriya fuu. Yim6e na ngadda nyaw6e nyawuuji feere feere e male fuu to makko. Wo66e wo wondu6e e ginnaaji, wo66e jom'en dabidabiije, wo66e du wo jom'en 6alli-mbaatudii. O danni dum'en.

²⁵ Jamaa keewdo sanne jokki mo. Wo 6e yuurube Galili e leydi mbi'eteendi Galluuje Sappo e Urusaliima e Yahuudiya e caggal gooruwol Urdun.

Waaju Dow Waamnde

(Suuraaji 5 - 6 - 7)

5

(Lukka 6.20-23)

¹ Iisaa yi'i jamaa keewdo oon de yeenji dow waamnde, joodii. Taalibaabe muudum 6een battitii dum.

² O fuddi waajaade 6e, o wi'i:

³ —Barke woodanii annditin6e yonkiiji mu66en ina lakkidi,
sabo kam6e njeji laamu Laamdo.

⁴ Barke woodanii sunii6e,
sabo Laamdo waaltinan berde mu66en.

⁵ Barke woodanii leeyinkiniibe,
sabo kam6e ndonata adunaaru.

⁶ Barke woodanii filotoo6e fonnditaare hono no yolbu6e e domdu6e pilortoo neema,
sabo 6e kaaran, 6e domditan.

⁷ Barke woodanii yurmotoo6e,
sabo Laamdo yurmoto 6e.

⁸ Barke woodanii laa6u6e berde,
sabo 6e nji'an Laamdo.

⁹ Barke woodanii waddoo6e jam,
sabo 6e noddirte 6i66e Laamdo.

¹⁰ Barke woodanii torraabe saabe fonnditaare,
sabo kam6e njeji laamu Laamdo.

¹¹ Barke woodanii on si yim6e mbonkake on, torrii on, njowii on sii bonanda fuu saabe am.

¹² Ceyee, mbeltee, sabo mbarjaari mawndi ina doomi on dow kammu. Sabo hono noon annabaabe artiiɓe on been torriraa.

Haala lamɗam e annoora
(Marku 9.50, Lukka 14.34-35)

¹³ —Onon, wo on lamɗam adunaaru ndu. Ammaa si lamɗam selii lamsude, dume lamsinta ɗam katin? Dam nafataa fay huunde! Dam faddete yaasin, yimɓe njaaba ɗam.

¹⁴ Wo on annoora adunaaru. Ngalluure nyiɓaande dow waamnde waawaa suudaade.

¹⁵ Fay gooto huɓɓataa lampal, de hippa ɗum kaakol. Ko waɗata dey, bilan ngal, ngal yaynana gondo e suudu nduun fuu.

¹⁶ Hono noon annoora moodon haani yaynirde yeeso yimɓe, faa nji'a gollleeji lobbi di ngadoton, de njetta Baaba moodon gondo dow kammuuli oon.

No Iisaa jannginiri haala Tawreeta

¹⁷ —Taa cikkee mi warii faa mi itta jamirooje Tawreeta naa haala annabaabe. Mi waraay faa mi itta ɗum. Mi warii faa mi hiɓɓina ɗum.

¹⁸ Goonga kaalanammi on: sini kammu e leydi ina keddi, fay toɓɓel maa masel tosataake ley Tawreeta faa ɗum fuu ɗum tabita.

¹⁹ Dum le, boofudo ko buri fuu famɗude e jamirooje deen, de janngini woɓɓe faa ngada noon, joomum laatoto burɗo famɗude e laamu Laamɗo. Ammaa neddo fuu jokkudo Tawreeta oon, de janngini woɓɓe ngada noon, joomum laatoto mawdo e laamu Laamɗo.

²⁰ Sabo mido haalana on: si on buraay jannginoobe Tawreeta e Farisa'en fonnditaare fu, on naatataa e ley laamu Laamɗo.

Haala tikkere

²¹ —On nanii maamiraabe meeden been mbi'anooma: «Taa waɗu war-hoore, gaɗudo war-hoore fuu ina haani sareede.»*

²² Miin kaa mido wi'a on: tikkando sakiike muuɗum fuu, ina haani sareede. Bi'udo sakiike muuɗum wo cuubaado fu, ina jeyi darneede yeeso sariya laamu. Katin du, neddo fuu biido mo wo o jiiɓiido, ina haani naatude yiite jahannama.

²³ Ndelle, si a warii e hirsirde faa ngada sadaka, de miccitidaa wakkati oon sakiike maa ina joganii maa ko metti,

²⁴ njoppaa sadaka maa oon doon, njahaa njaafunduwuraa e sakiike maa oon tafon, ndeen ngartaa ngadaa sadaka maa oon.

²⁵ Si a haɓii e goɗɗo, de oɗon njaada sariya fu, karodaa ndewritaa e joomum fadde moodon yottaade, taa o watte e juude carotoodo, de oon watte e junngo doomoowo kasu, de uddedaa e kasu.

²⁶ Goonga kaalanammi on: abada a wurtataako si a yoɓaay ko ndewetedaa ɗum faa laabi.

Haala jeenu

²⁷ —On nanii wi'anooma: «Taa waɗu jeenu!»†

²⁸ Miin kaa mido wi'a on: yeewrudo debbo janano muuyo fuu, jeenii e ley bernde mum.

²⁹ Ndelle, si yitere maa nyaamre luttinte, ittu nde, padɗaa nde to wodɗi! Ceedaa e tergal maa gootal buri moyyande ma diina banndu maa nduun fuu faddee e jahannama.

* 5:21 Wurtagol 20.13. † 5:27 Wurtagol 20.14.

³⁰ Si junngo maa nyaamo luttinte, tayu ngo, paddaa ngo to woddi: ceedaa e tergal maa gootal buri moyyande ma diina banndu maa nduun fuu naata jahannama.

Haala ceergal

(Matta 19.9, Marku 10.11-12, Lukka 16.18)

³¹—Wi'anooma katin: «Ceerudo deekum fuu, hokka dum talkuru ceergal.»‡

³² Miin kaa mido wi'a on: neddo fuu ceerudo deekum de tawi o wanaa jeenoowo, si o banjowaama, gorko ceerudo mo oon wadii mo jeenoowo. Neddo fuu banjudo debbo ceeraado, kam du jeenii.

Haala hunayeere

³³—On nanii katin, maamiraaɓe meeden mbi'anooma: «Taa fiirtu hunayeere maa, tabintinaa nde yeeso Joomiraaɗo.»§

³⁴ Miin kaa mido wi'a on: taa kunodon fey. Taa kunorodon kammu, sabo wo joodorgal Laamdo.

³⁵ Taa kunorodon leydi, sabo wo njaaɓirdi koyde makko, naa Urusaliima, sabo wo ngalluure Kaananke mawdo.

³⁶ Taa kunorodaa hoore maa, sabo a waawaa rawninde naa ɓawlinde fay leebol mayre gootal.

³⁷ Mbi'aa «ayyo» naa «a'aa» tan. Ko faltii duum fuu, wo to Bondo oon yuuri.

Haalayomnitagol

(Lukka 6.29-30)

³⁸—On nanii wi'anooma: «Yitere yomnitorte yitere, nyiinde yomnitorte nyiinde.»*

³⁹ Miin kaa mido wi'a on: taa njomnitee gadudo on ko boni. Si goddo feenyii ma gere nyaamo fu, acca dum feenya gere nano oon du.

⁴⁰ Si goddo wullake ma faa teeta forgo maa, accu dum yaada e saaya maa jaangol du.

⁴¹ Si goddo tilsinanii ma ronndaade donngal yaadu kilometere, ronnda ngal yaadu kilooji didi.

⁴² Si goddo njarake ma, hokku dum. Si goddo wi'ii mbuyodaa dum fu, taa salana dum.

Haalayidugol wayɓe

(Lukka 6.27-28, 32-36)

⁴³—On nanii wi'anooma: «Njidaa gondo maa, mbanyaa ganyo ma.»

⁴⁴ Miin kaa mido wi'a on: njidee wayɓe on, ndu'anodon torrooɓe on.

⁴⁵ Worrude hono noon hollata wo on ɓiɓɓe Baaba moodon gondo dow kammuuli. Sabo no o fudinirta naange makko dow bonɓe, noon du o fudinirta nge dow moyyuɓe. No o tomnirta dow fonnditiibe, noon du o tomnirta dow oonyiibe.

⁴⁶ Si yiduɓe on tan njidoton, mbarjaari ndiye keɓoton? Fay nanngoobe lampo been du ina ngadira noon!

⁴⁷ Si sakiraaɓe moodon tan njowtoton, dume senni on e woɓɓe? Fay heeferɓe been ina ngadira noon!

⁴⁸ Ndelle, laatodon hiɓɓuɓe, hono no Baaba moodon gondo dow kammuuli on hiɓɓiri ni.

‡ 5:31 Fillitagol Tawreeta 24.1. § 5:33 Limooje 30.3. * 5:38 Wurtagol 21.24, Lewinkooɓe 24.20.

6

No Iisaa waajorii haala wallude talkaabe

1 —Tinnee taa ngadiron golleeji moodon lobbi faa yim6e nji'a on. Si on ngadii dum fu, on ke6ataa mbarjaari to Baaba moodon gond6 dow kammuuli oon.

2 Ndelle, si ada itta jakka, taa feeka faa yim6e nji'e. Wo hono noon munaafiki'en been ngadata ley cuudi baajordi e dow laabi faa yim6e mana dum'en. Goonga kaalanammi on, 6e ke6ii mbarjaari ma66e faa timmi.

3 Aan kaa, si ada itta jakka fu, taa nano maa faama ko nyaamo maa wadata.

4 Ndeen jakka maa oon laatoto ko suudii, de Baabiraado maa ji'oowo ko suudii oon yobe.

*Haala du'aare**(Lukka 11.2-4)*

5 —Si odon ndu'oo, taa ngadon no munaafiki'en ni. Kam6e, i6e njidi daraade ley cuudi baajordi e hakkunde to laabi kawrata, de 6e ngada du'aare yalla yim6e fuu ina nji'a 6e. Goonga kaalanammi on, 6e ke6ii mbarjaari ma66e faa timmi.

6 Onon kaa, nde ndu'oto6on fuu, naaton ley cuudi mon, ommbon dammbugal, de njaarodon Baaba mon e suuraare. Ndeen, Baaba mon ji'oowo ko suudii oon, yoban on.

7 Si odon ndu'oo, taa kebbinee haalaaji boli di ngalaa nafaa hono no yim6e 6e anndaa Laamdo been ngadata ni. I6e miilii Laamdo jaabanto 6e si 6e kebbinii haala.

8 Taa nyemmbitee 6e, sabo Baaba moodon ina anndi ko kaaja6on gilla on nyaagaaki dum.

9 Onon le, inan no ndu'ortodon:
Baaba amin gond6 dow kammuuli,
innde maa laatoo seniinde.

10 Laamu maa wara.

Muuyde maa ngadee dow leydi do hono no ngadirtee dow kammuuli ni.

11 Kokkaa min hannden nyaamdu heyooru min.

12 Njaafonodaa min hakkeeki amin,
hono no min njaafortoo wadoo6e min hakkeeki ni.

13 Taa accu min njarrabee,
ammaa hisin min e Bond6 oon.

[Sabo laamu e baawde e teddeengal ina ngoodani maa faa abada. Aamiina.]*

14 Ndelle, si on njaafake wadoo6e on hakkeeki, Baaba moodon gond6 dow kammuuli oon du yaafoto on.

15 Ammaa si on njaafataako toonyii6e on, Baaba moodon oon du yaafataako hakkeeki moodon.

Haala suumayeere

16 —Si on cuumake, taa njurminkinee hono munaafiki'en been: 6e 6alinto, yalla yim6e fuu ina anndita 6e suumii6e. Goonga kaalanammi on: 6e ke6ii mbarjaari ma66e faa timmi.

17 Aan kaa, si a suumake, mbujaa hoore maa, culmaa yeeso maa,

18 taa paamina yim6e a cuumiido. Baaba maada gond6 ley suuraare oon tan anndata. Woodi du Baaba maa ji'oowo ko ngadu6aa e suuraare oon, yobete.

* 6:13 Cakitte aaya 13 tawaaka e dereeji 6urdi fuu 6ooyude diin.

*Haala jawdi dow kammu**(Lukka 12.33-34)*

¹⁹ –Taa ndesanon ko'e mon jawdi adunaaru, do mooyu e puundi mbonata, do wuy6e kelata gampuuje de mbujja.

²⁰ Ndesanon ko'e mon jawdi dow kammu, do fay huunde bonnataa, wanaa mooyu wanaa puundi, do wuy6e kelataa gampuuje sakko mbujja.

²¹ Sabo do jawdi maa woni fuu, doon bernde maa du wonata.

*Haala annoora e nimre**(Lukka 11.34-36)*

²² –Gite ngonni lampal banndu. Si gite maa ina mboodi, banndu maa fuu heewan annoora.

²³ Ammaa si de mboodaa, banndu maa fuu heewan nimre. Ndelle, si ko hokkata banndu maa annoora duum laatake nimre fu, nimre ndeen na tekki koy!

*Haala filaade laamu Laamdo**(Lukka 16.13, 12.22-31)*

²⁴ –Fay gooto waawaa gollande joomiraa6e dido, sabo joomum wanyan gooto, de yida keddiido oon, maa du nanngunduran e gooto, de yawa keddiido oon. On mbaawaa gollande Laamdo e jawdi fuu nde wootere.

²⁵ Dum le, mido wi'a on: taa ka66u-ko'u wona e moodon e dow nguurdam mon - ko nyaamoton e ko njaroton. Taa balli moodon du ka66u on ko'e e ko bornotodon. Sabo nguurdam ina 6uri nyaamdu, banndu du ina 6uri koltal, naa wanaa?

²⁶ Ndaaree pooli piirooji di: di aawataa, di tayataa, di ndesataa faa'e, ammaa Baaba moodon gondoo dow kammuuli oon ina nyaamna di. Onon le, wanaa odon 6uri pooli teddude to woddi?

²⁷ Moy e moodon waawi beydude balde muudum fay nyalooma gooto saabe ko ha66i dum hoore?

²⁸ Ko wadi de kolte na ka66i on ko'e? Ndaaree pinndiiji ladde no di mawnirta: di ngollataa, di mottataa.

²⁹ Mido haalana on: fay Suleymaana e darja muudum fuu holtiraay hono gootel e majji ni.

³⁰ Si Laamdo ina holtinira noon hudo taweteeko ley ladde hannden, faddeteeko e yiite jaango, wanaa o holtinan on faa 6ura noon, onon famdu6e hoolaare!

³¹ Ndelle, taa ko'e mon ka66oo faa mbi'on: «Dume nyaameten? Dume njareten? Dume bornotoden?»

³² Sabo kulle dee fuu wo ko yim6e 6e anndaa Laamdo pilotoo. Si goonga, Baaba mon gondoo dow kammuuli oon ina anndi dum fuu idum tilsani on.

³³ Ndelle, pilodon laamu Laamdo tafon, kam e fonnditaare muudum. Ndeen ko heddi duum fuu, on beydante dum.

³⁴ Ndelle, taa jaango ha66a on ko'e, sabo jaango du wardan e ko muudum. Nyannde fuu, donngal muudum ina heya dum.

7*Haala feloore**(Lukka 6.37-38, 41-42)*

¹ –Taa kiitee, on kiitataake.

² Sabo no kiitortodon wo66e, noon onon du kiitortodon. Katin du ko etiranton wo66e, wo duum etirantedon.

³ Ko wadi de ada yi'a kudol ley yitere sakiike maa, de aan le, a taykataako leggal gonngal e ley yitere maa ndeen?

⁴ Noy mbaawrudaa wi'ude sakiike maa: «Sakiike, accu mi ittane kudol gonngol e yitere maa ngol», de aan le, wo leggal woni ley yitere maa ndeen?

⁵ Munaafiki, ittu leggal gonngal e yitere maa ngaal tafon. Ndeen jiide maa laaban, faa kebaa ittaa kudol gonngol e yitere sakiike maa ngool.

⁶ Taa kokkee dawaadi ko senii, sabo di njecoto, di njata on. Taa cankitee kaaye moodon dime yeeso girooji, sabo di njaaan de.

*No Laamdo hokkirta njariido dum
(Lukka 11.9-13)*

⁷ —Njaaree, on keban. Pilee, on njiitan. Calminee, on omtante.

⁸ Sabo njariido fuu heban. Piliido fuu yiitan. Calmindoo fuu omtante.

⁹ Moy e moodon hokkata biyum hayre si njaree dum buuru?

¹⁰ Naa njaroo dum liingu de hokka dum mboddi?

¹¹ No mbonirdon ni fuu, ofon anndi no kokkirton biibe mon kulle lobbe, sakko Baaba moodon gondo dow kammuuli oon. Imo hokka njariido mo fuu ko moyyi.

¹² Ndelle, ley huunde fuu, ngadane wobe ko njiddon be ngadana on. Sabo dum pay woni ko Tawreeta Muusaa e dewte annabaa be deen njamiri.

*Haala dammbugal paadungal
(Lukka 13.24)*

¹³ —Naatiree dammbugal paadungal! Sabo dammbugal naatirgal halkere ina yaaji, laawol muudum ngool ina hoyi, jokkoobe ngol been du ina keewi.

¹⁴ Ammaa dammbugal naatirgal nguurdam ngaal ina faadi, laawol muudum ngool ina billii, yiitoo be dum du wo seeda.

*Haala lekki e biibe muudum
(Lukka 6.43-44)*

¹⁵ —Tinnee e annabaa be fewree be. Si be ngarii to moodon fu, i be nga'i hono baali, de si goonga, wo be cuuli jolbudi.

¹⁶ Golle ma be annditirton be hono no lekki annditirtee biibe muudum ni. Cabiije borataake e ngi'eehi, yibbe du borataake e nyakka bere.

¹⁷ Lekki lobbi fuu, wo biibe lobbu be rimata, de lekki mbonki kaa, wo biibe bon be rimata.

¹⁸ Lekki lobbi waawataa rimude biibe bon be, woodi du lekki mbonki waawataa rimude biibe lobbu be.

¹⁹ Lekki fuu ki rimataa biibe lobbu be soppete, faddee e yiite.

²⁰ Ndelle, golle ma be annditirton be.

*No taalibaa be fewree be carirtee
(Lukka 13.25-27)*

²¹ —Wanaa wi'oo be kam «Joomam, Joomam» been fuu naatata e laamu Laamdo. Ammaa wo wadoobe muuyde Baaba am gondo dow kammuuli oon, been ngoni naatoobe.

²² Nyannde darngal, heewe be mbi'an kam: «Joomam, Joomam! Wanaa e innde maa min mbaajorii naa? Wanaa e innde maa min ndiiwri ginnaaji naa? Wanaa e innde maa min ngadiiri kaayee fiiji keewdi naa?»

²³ Ndeen mbi'ammi be: «Abada mi anndaano on. Mboddee kam, onon wadoobe ko boni!»

*Haala suudu joyyinaandu dow hayre
(Lukka 6.47-49)*

24—Ndelle, neddo fuu kettindiiɗo haalaaji am di de jokki di, nanndan e jom hakkillo nyiɗudo suudu muudum dow hayre.

25 Yuwoonde tofi, gooruuji mbubbi, keni mawdi mbifi e mayru. Dum fuu ndu saamaay, sabo ndu joyyinaama dow hayre.

26 Ammaa neddo fuu kettindiiɗo haalaaji am di de jokkaay di, ina nanndi e mo walaa hakkillo, nyiɗudo suudu muudum dow njaareendi.

27 Yuwoonde tofi, gooruuji mbubbi, keni mawdi mbifi e mayru. Ndu saami faa ndu halki ndu fuu.

28 Nde Iisaa tilinoo e haalaaji diin ndeen, jama'aaje deen kaaynaama sanne e waaju makko oon.

29 Sabo o waajorake 6e no jom baawde ni, wanaa hono jannginoobe mabbe Tawreeta.

8

No Iisaa selliniri ceppindo (Marku 1.40-45, Lukka 5.12-16)

1 Ko Iisaa jippii waamnde ndeen duum, jamaa keewdo jokki dum.

2 Wakkati oon, gorko ceppindo battitii dum, hippii yeeso muudum, wi'i:
—Joomam, si a muuyii fu, aɗa waawi dannude kam faa mi laaba.

3 Iisaa foorti junngo mum, meemi mo, wi'i:

—Mi muuyii, daɗu.

Wakkati oon pay, gorko oon dadi ceppam muudum, laabi.

4 Caggal duum, Iisaa wi'i mo:

—Tinna taa kaalanaa dum fay gooto. Ammaa yahu holloy hoore maa almaami, ngadaa sadaka mo Muusaa yamiri oon, faa faamina 6e a dadii.

No Iisaa selliniri golloowo hooreejo sordaasiibe (Lukka 7.1-10)

5 Nde Iisaa naatannoo Kafarnahum ndeen, hooreejo sordaasiibe battitii dum, ɗaarii dum mballa, wi'i:

6 —Moodibbo, golloowo am ina waalii ley suudu, sellaa faa junngo e koyngal fuu bantataako. Imo torrii sanne!

7 Iisaa wi'i mo:

—Mi waran, mi dannowa mo.

8 Ammaa hooreejo sordaasiibe oon jaabii, wi'i:

—Moodibbo, miin, mi hewtaay ko naataa ley suudu am. Ammaa si a haalii haala ngoota tan, golloowo am oon dadan.

9 Miin e hoore am, wo mi dawranaado, de mido dawrana sordaasiibe du. Si mi wi'ii gooto mabbe yaha fu, yahan. Si mi wi'ii goddo wara, waran. Si mi wi'ii maccudo am wada huunde, wadan.

10 Nde Iisaa nannoo dum ndeen, dum haayinii dum sanne, wi'i jokkuɗe dum been:

—Goonga kaalanammi on, mi yi'aay goondinal hono ngal sellude e Israa'iilanke fay gooto.

11 Mido haalana on, heewɓe yuuran lettugal e gorgal, njoododoo e Ibrahima e Isiyaaka e Yaakuuba, 6e nyaamda ley laamu Laamdo.

12 Ammaa haannooɓe naatude laamu been, paffete ley nimre wonnde yaasin ndeen. Toon bojji e ɗeryundurde nyiye ngoni.

13 Caggal duum, Iisaa wi'i hooreejo sordaasiibe on:

—Hootu. Dum laatane hono no ngoondinirɗaa ni.

Wakkati oon jaati, golloowo hooreejo sordaasiibe oon dadi.

No Iisaa selliniri nyawbe heewbe

(Marku 1.29-34, Lukka 4.38-41)

¹⁴ Iisaa yehi galle Piyeer, tawi esoo Piyeer debbo ina fukkii wo jontaado.

¹⁵ Iisaa meemi junngo makko, de o dadi e jontere makko. O ummii, o weerni Iisaa.

¹⁶ Nde hiirnoo fu, Iisaa waddanaa yimbe heewbe 6e ginnaaji ngonni e mu66en. Konngol makko tan o riiwri di, o danni nyawbe been fuu.

¹⁷ Dum laatorake noon faa ko annabi Esaaya haalnoo duum tabita nde wi'unoo:

«O ittii tampiriiji meeden,

o ronndake nyawuuji meeden.»*

No yimbe mbiiri njokkan Iisaa

(Lukka 9.57-62)

¹⁸ Nde Iisaa yi'unoo jamaa oon ina filii dum ndeen, yamiri 6e peyyita maayo ngoon.

¹⁹ Jannginoowo Tawreeta gooto battii, wi'i mo:

—Moodibbo, to njahataa fuu mi jokkete.

²⁰ Iisaa wi'i mo:

—Baagaaji[†] ina njogii gayde, pooli du ina njogii cuudi, ammaa Bii Neddo walaa fay nokku do fukkina hoore muudum fowta.

²¹ Goddo, jeyaafo e taalibaa6e been, wi'i mo:

—Joomam, accu mi yaha mi uwowa baaba am tafon.

²² O jaabii oon, o wi'i:

—Jokkam, accu maay6e uwa maay6e mu66en.

No Iisaa darniri yuwoonde e henndu

(Marku 4.35-41, Lukka 8.22-25)

²³ Ndeen Iisaa naati laana, taalibaa6e muudum njokki dum.

²⁴ Wakkati gooto, yuwoonde ummodii e henndu mawndu dow maayo ngoon faa bempyye ina udda laana kaan. Tawi Iisaa kaa ina daanii.

²⁵ Taalibaa6e been battii mo, pindini mo, i6e mbi'a:

—Joomii amin, danna min! Inani miden kalka!

²⁶ O jaabii 6e, o wi'i:

—Ko wadi de kuldon? Onon famdu6e hoolaare!

Wakkati oon, o ummii, o sappani henndu e bempyye maayo deen e semmbe. Dum fuu dum deyyinii siw!

²⁷ Dum haayinii taalibaa6e been! I6e mbi'a:

—Gorko o wo moy de fay keni e ndiyam ina dowtanoo dum?

No Iisaa selliniri worbe dido wondube e ginnaaji

(Marku 5.1-20, Lukka 8.26-39)

²⁸ Nde Iisaa feyyitinnoo maayo fu, heetti e leydi yimbe Gadara. Doon worbe dido wondube e ginnaaji njalti ley caabeeje, kawri e makko. I6e nyanngunoo faa fay gooto suusaano rewude laawol ngool.

²⁹ Be keddi i6e nduka i6e mbi'a:

—Bii Laamdo, dume njiddaa wadude min? Yalla a warii do faa torraa min, gilla wakkati podaado oon yottaaki naa?

³⁰ Coggal girooji manngal ina dura dakkol doon.

³¹ Ginnaaji diin njarii mo, mbi'i:

—Si riiwude min njiddaa, accu min naatowa e coggal girooji ngal.

* 8:17 Esaaya 53.4. † 8:20 Waagaaru ina wi'ee junkuuru du.

³² O wi'i dī:

—Njehee!

Ginnaaji dīin njalti, naatowi e girooji dīin. Wakkati oon, coggal ngaal fuu doggi, tellitii dow waamnde, saami ley maayo, halki.

³³ Durooḓe been ndoggi kooti ngalluure toon, kaalowi ko wadī duum fuu e kabaaru wondunoḓe e ginnaaji been du.

³⁴ Wakkati oon, yimḓe ngalluure ndeen fuu njalti, kawritowi to Iisaa. Nde ḓe nji'unoo mo ndeen, ḓe nyaagii mo o yalta leydi maḓḓe.

9

*No Iisaa selliniri gorko mo ḓanndu waatundu
(Marku 2.1-12, Lukka 5.17-26)*

¹ Iisaa naati laana, feyyiti, warti wuro muudum.

² Yimḓe ngaddani dum gorko mo ḓanndu waatundu ina fukkinaa e dadḓo. Nde o yi'unoo goondinal maḓḓe ngaal fu, o wi'i mo ḓanndu waatundu oon:

—Binngel am, sellin ḓernde maa. Hakkeji maa njaafaama.

³ Wakkati oon, jannnginoḓe Tawreeta yogaaḓe miilii e ko'e muḓḓen: «Gorko o ina mbonkoo Laamḓo!»

⁴ Iisaa faami miilooji maḓḓe, de wi'i ḓe:

—Dume wadī de oḓon miiloo miilooji bondi dī e ḓerḓe moodon?

⁵ Dume buri hoyude? Yalla wi'ude hakkeji makko njaafaama, naa wi'ude o ummoo, o yaha?

⁶ Ammaa, faa mi faamina on Bii Nedḓo ina jogii baawḓe yaafaade hakkeji ley adunaaru ndu...

Ndeen, o wi'i mo ḓanndu waatundu oon:

—Umma, hooyu dadḓo maa, kootaa suudu maa!

⁷ Gorko oon ummii, hooti suudu muudum.

⁸ Nde jama'aaje deen njiinoo dum ndeen, kuli, ina njetta Laamḓo saabe ko hokki ḓii-Aadama baawḓe gaade nii de.

*No Iisaa noddiri Matta jokka dum
(Marku 2.13-17, Lukka 5.27-32)*

⁹ Iisaa dilli doon. E ley yaadu muudum, yi'i gorko bi'eteḓo Matta ina joodii e suudu to lampo nanngete. O wi'i dum:

—Jokkam.

Matta ummii, jokki mo.

¹⁰ Caggal duum, imo nyaama ley suudu Matta. Nanngooḓe lampo heewḓe e luttuḓe woḓḓe ngari njoodii ina nyaamda e makko, kanko e taalibaaḓe makko.

¹¹ Farisa'en been nji'i dum, de na mbi'a taalibaaḓe makko been:

—Dume wadī de moodibbo moodon ina nyaamda e nanngooḓe lampo e luttuḓe woḓḓe?

¹² Iisaa nani dum, wi'i ḓe:

—Wanaa celluḓo haajaa cawroowo. Wo nyawḓo haajaa cawroowo.

¹³ Njehee, ekitee ko Dewtere Laamḓo wi'i:

«Wo yurmeende njidumi,

wanaa sadaka duppeteḓo.»*

Sabo mi waraay faa mi nodda dartiiḓe. Wo luttuḓe ngarumi noddude.

*Haala suumayeere
(Marku 2.18-22, Lukka 5.33-39)*

¹⁴ Wakkati oon, taalibaaḓe Yaayaa ngari to Iisaa, yami dum:

* 9:13 Hoseya 6.6.

—Ko wadi de minen e Farisa'en miden cuumoo, de taalibaa6e maa been kaa cuumataako?

¹⁵ O jaabii 6e, o wi'i:

—Yalla war6e bangal ina mbaawi sunaade si banjudo ina wondi e mu66en naa? Ammaa nyalaade ngaran de banjudo oon ittete hakunde ma66e. E balde deen, 6e cuumoto.

¹⁶ Fay gooto fidataa tekkere heyre e kaddungal kiinnal. Sabo tekkere heyre ndeen foodan kaddungal kiinnal ngaal, de ceekol ngool beydoo.

¹⁷ Katin du cabijam kesam loowataake e sumalleeji kiiddi. Si duum wadii, sumalleeji diin pusan, cabijam dam rufa, de sumalleeji diin mbona. Ndelle cabijam kesam e sumalleeji kesi loowetee, faa dum fuu dum reenoo.

*No Iisaa selliniri debbo e no iirtiniri suka debbo
(Marku 5.21-43, Lukka 8.40-56)*

¹⁸ Nde Iisaa haalannoo dum ndeen, hooreejo suudu waajordu gooto yottii, hippii yeeso muudum, wi'i:

—Biyam debbo heddaaki joonin pay. Ammaa war, yowu junngo maa dow makko, ndeen o ummitoto.

¹⁹ Iisaa ummii jokki mo, kam e taalibaa6e muudum.

²⁰ E ley yaadu ma66e, debbo gooto mo yiyyam muudum taccataa ko wadata duu6i sappo e didi, yuuri gada Iisaa, meemi kommbol saaya muudum.

²¹ O wadii noon sabo o miilake e bernde makko: «Si mi hebii fay meemude saaya makko tan, mi dadan.»

²² Iisaa yeeyii, yi'i mo, wi'i:

—Banndam debbo, sellin bernde maa. Goondinal maa dannii ma. Wakkati oon pay, debbo oon dadi.

²³ Nde Iisaa yottinoo suudu hooreejo waajordu oon fu, yi'i fuufoo6e cereeli won6e to maaydo toon e yim6e heew6e woyoo6e.

²⁴ O wi'i dum'en:

—Mburtee, sabo suka debbo o maayaay, wo daani tan. De yim6e been njalnorii mo.

²⁵ Nde 6e njaltinannoo yaasin fu, o naati ley suudu nduun, o nanngi junngo suka debbo oon, de ummii.

²⁶ Kabaaru oon sankitii e leydi ndiin fuu.

No Iisaa wumtiniri wumbe dido

²⁷ Nde Iisaa dillannoo toon ndeen, wumbe dido njokki dum, ina yeewnoo ina mbi'a:

—Taan Daawda, yurma min!

²⁸ Nde o naatunoo suudu fu, wumbe been ngari to makko. O yami dum'en, o wi'i:

—Odon ngoondini mido waawi wallude on naa?

Be njaabii mo, 6e mbi'i:

—Joomii amin, miden ngoondini.

²⁹ Wakkati oon, o meemi gite ma66e, o wi'i:

—Dum laatanoo on hono no ngoondinirdon noon.

³⁰ Wakkati oon fu, 6e mbumti. O gongini 6e, o wi'i 6e:

—Taa kaalane 6e dum fay gooto.

³¹ Ammaa 6e njehi 6e caakowi kabaaru Iisaa e leydi ndiin fuu.

No Iisaa selliniri gorko muumo

³² Wakkati mo wumtinaa6e been ndillannoo oon, Iisaa waddanaa katin gorko mo ginnaaru muumdiini.

³³ O riivi ginnaaru nduun tan, de muumo oon fuddi haalude. Dum haayni jama'aaje deen fuu, ina mbi'a:

—Hono dum yi'aaka e Israa'iila abada!

³⁴ Ammaa Farisa'en wonbe doon mbi'i:

—Wo hooreejo ginnaaji oon hokki mo baawde riiwude ginnaaji.

No Iisaa yurmorii yimbe be nanaay waaju

³⁵ Iisaa ina yiiltoo e galluuje e gure fuu, ina waajoo e ley cuudi baajordi, ina gooyna Kabaaru Lobbo dow laamu Laamdo. Imo danna nyawuuji e male fuu.

³⁶ Ko o yi'i yimbe been duum, o yurmii dum'en sanne, sabo wo tampufe, billiibe hono baali di ngalaa duroowo.

³⁷ Wakkati oon, o wi'i taalibaabe makko been:

—Gese benndude ina keewi, ammaa tayooobe keewaa.

³⁸ Ndelle, njaaree Jom tayri nulda tayooobe ley gese muudum deen.

10

No Iisaa suborii nulaabe sappo e dido

(Marku 3.13-19, Lukka 6:12-16)

¹ Iisaa noddii taalibaabe muudum sappo e dido been, hokki dum'en baawde riiwude ginnaaji e dannude sii nyawuuji e male fuu.

² Inan inde nulaabe sappo e dido been: arano maabe wo Simon bi'eteedo Piyeer e Andire minyum, Yaakuuba gii Jebede e Yuhanna minyum,

³ Filipu e Bartolome, Tomaa e Matta nanngoowo lampo oon, Yaakuuba gii Alfaa, kam e Tadde,

⁴ Simon kiranooowo suudu baaba e Yahuuda Isikariyotto jambotoodo mo oon.

No Iisaa nuliri taalibaabe muudum sappo e dido been

(Marku 6.7-13, Lukka 9.1-6)

⁵ Iisaa nuli be sappo e dido, wi'i be:

—Taa njehee to yimbe be nganaa Alhuudiyankooobe. Katin du taa naatee galluuje Samariya.

⁶ Ammaa njehee to suudu Israa'iila'en laatiiibe hono baali majjudi.

⁷ To njahaton fuu, ngooynon mbi'on «laamu Laamdo badake!»

⁸ Ndannon nyawbe, ummintinon maaybe, ndannon seppinbe, ndiiwon ginnaaji. On kebirii moyyere nde wo dokkal, kokkitiron nde du wo dokkal.

⁹ Taa kooyee kanje naa cardii naa buudi ley jiiabaaji moodon.

¹⁰ Taa njaadee e fay mbasu naa saayaaji didi. Taa njaadee e pade naa cabbi. Sabo dey, golloowo fuu ina haandi e nyaamdu muudum.

¹¹ Si tawii on ngarii ley ngalluure naa wuro, pilodon beero lobbo, woodi keddodon to beero mon doon faa nde ndilloton.

¹² Si odon naata ley galle, calminon.

¹³ Si suudu nduun ina haandi e majjum, jam moodon wonda e mayru. Ammaa si ndu haandaa e majjum, jam moodon warta to moodon.

¹⁴ Si ina woodi galle naa wuro do on njaabaaka naa on kettindanaaka fu, njalton to maabe, pidon sollaare maabe wonnde e koyde mon.

¹⁵ Goonga kaalanammi on: nyannde darnagal, jukkungo wuro ngoon buran ngo galluuje Sodoma e Gomoora bonde.*

* **10:15 Sodoma e Gomoora** wo galluuje didi de Laamdo halkii saabe heewgol lutti majje. Ndaaree Fuddoode 19.1-29.

Haala torraaji garooji

(Marku 13.9-13, Lukka 21.12-17)

¹⁶ –Kettindee! Mido nula on hono wo on baali hakkunde pobbi ni. Ndelle, yoyiron hono bolle, woodi newrodon hono buugaali du.

¹⁷ Tinnodon e yimbe been, sabo be njaaran on to carorde, be piyan on dorri ley cuudi ma66e baajordi.

¹⁸ On njaarete yeeso sarotoobe e kaanankoo6e saabe am, faa laatanodon kam seede6e yeeso mu66en e yeeso lenyi di nganaa Alhuudiya'en diin.

¹⁹ Si on ndarnaama e sarorde, taa mbemmedon no kaaldoton naa ko kaaloton. Sabo on kokkete haalaaji di kaandon haalude wakkati oon.

²⁰ Ko kaaloton duum yuurataa e moodon, ammaa wo Ruuhu Baaba moodon oon haalata ley moodon.

²¹ Neddo hokkitiran sakiike mum waree, baaba du hokkitiran biyum. Bi66e ummanto saaraa6e mu66en, ngada faa be mbaree.

²² Yimbe fuu mbanyan on saabe am. Ammaa tinnitiido faa yottii timmoode fu, kam hisintee.

²³ Si on torraama e wuro wooto, ndogganee wonngo. Mido haalana on goonga: on timmintaa gure Israa'iila deen fuu faa do Bii Neddo warti.

²⁴ Taalibbo buraa moodibbom, maccudo du buraa joomum.

²⁵ Ina heya ko taalibbo laatoo hono moodibbom, maccudo du laatoo hono joomum. Si be inndirii kam, miin jom wuro «Beeljebul mawdo ginnaaji» fu, tilay be inndiran on, onon yimbe wuro du noon.

Haala kulol Laamdo

(Lukka 12.2-7)

²⁶ –Ndelle, taa kulee yimbe. Walaa fuu ko suddii ko sudditaaake, walaa ko suudii ko bangintaake.

²⁷ Ko kaalanammi on e nimre duum, kaaltee dum e annoora. Ko nyo'antedon duum, ngooynee dum faa dow cuudi.

²⁸ Taa kulee waroo6e banndu, de mbaawanaa yonkiiji. Wo Laamdo kaandon hulude. Kam woni baawdo halkude banndu e yonki fuu ley jahannama.

²⁹ Wanaa pooloy didoy ina coottee mbuudu ngootu tan naa? Ammaa e noon fu, fay gootel e makkoy yanataa e leydi tawa wanaa e muuyde Baaba moodon oon.

³⁰ Woodi onon, fay lee6i ko'e mon fuu wo limaad.

³¹ Ndelle, taa kulee, sabo onon le, odon furi pooli keewdi teddude.

Haala jabande Almasiihu yeeso yimbe

(Lukka 12.8-9)

³² Neddo fuu jabando kam yeeso yimbe, miin du, mi jaban dum yeeso Baaba am gondo dow kammuuli oon.

³³ Ammaa callido kam yeeso yimbe fuu, miin du, mi saloto dum yeeso Baaba am gondo dow kammuuli oon.

No Iisaa laatorii sabaabu ceedaagu yimbe

(Lukka 12.51-53, 14.26-27)

³⁴ –Taa miilee jam ngardumi ley adunaaru. Mi wardaay jam. Wo kaafaahi ngardumi.

³⁵ Mi warii faa mi sennda biddo gorko e bammum, biddo debbo e inna mum, debbo banjaado e esum debbo.

³⁶ Koreeji neddo laatoto way6e dum.

³⁷ Korsindo inna mum naa bammum faa ɓuri kam fuu, fotaa laataade taalibbo am. Korsindo ɓiyum gorko naa debbo faa ɓuri kam fuu, fotaa laataade taalibbo am.

³⁸ Mo wakkaaki leggal muudum palaangal de jokki kam fu, fotaa laataade taalibbo am.†

³⁹ Piliido heɓtude yonki muudum fuu, mursan ki, ammaa mursudo ki saabe am fu, hewtan ki.

Haala mbarjaari

(Marku 9.41, Lukka 10.16)

⁴⁰—Jaɓɓiido on fuu jaɓɓake kam, jaɓɓiido kam fuu jaɓɓake Nuldo kam oon du.

⁴¹ Jaɓɓiido annabaajo saabe o annabaajo fuu, heɓan mbarjaari ndi annabaajo fodanaa ndiin. Jaɓɓiido neddo ponnditiido saabe o ponnditiido fuu, heɓan mbarjaari ndi ponnditiido fodanaa ndiin.

⁴² Goonga kaalanammi on: neddo fuu kokkudo ɓurdo famɗude e taalibaabe am fay horde-loonde ndiyam peewdam saabe wo o taalibaajo am fu, waasataa heɓude mbarjaari muudum.

11

¹ Nde Iisaa tilinoo yamirde taalibaabe muudum sappo e dido ndeen, dilli doon, yehi jannginoyde e waajowaade ley galluuje piiliide doon deen.

No Yaayaa nuliri taalibaabe muudum to Iisaa

(Lukka 7.18-35)

² Yaayaa ina woni ley kasu. O nani ko Almasiihu gollata, de o nuli taalibaabe makko been to muudum.

³ Be njehi ɓe lamndii dum:

—Yalla aan woni kaando warude oon, naa min ndooman goddo?

⁴ Iisaa jaabii ɓe, wi'i:

—Njehee, kaalanowee Yaayaa ko nandon e ko njiidon:

⁵ wumɓe ina mbumta, bonnguuɓe ina njaha e koyde muɓɓen, seppinɓe ina cellinee, faaduɓe ina paadita, maayɓe ina ummintinee, talkaabe du ina kaalanee Kabaaru Lobbo.

⁶ Barke woodanii mo yoppaay goondinde kam.

⁷ Nde nulaabe Yaayaa been ndillannoo ndeen, Iisaa fuddi haalande jamaa oon haala Yaayaa, wi'i dum'en:

—Ko njaadon ley ladde duum, wo faa ndaarowon dume? Yalla hudo ko henndu dimmbata naa?

⁸ Ndelle, dume njaadon faa ndaarowon? Gorko nyaayooowo naa? Si goonga, nyaayooobe wo ley galleeji kaanankoobe tawetee.

⁹ Ndelle, dume ndaaroydon? Annabaajo naa? Goonga! Mido haalana on, imo ɓuri annabaajo.

¹⁰ Kanko woni mo Laamdo haali kabaaru muudum ley Binndi, wi'i:

«Ndaaree, mi ardinante nulaado am moyyinane laawol.»*

¹¹ Goonga kaalanammi on: dimoowo fuu rimaay ɓurdo Yaayaa lootoowo lootagal batisima† oon. Tawi le, ɓurdo famɗude ley laamu Laamdo oon na ɓuri mo teddude.

† 10:38 Maanaa *hooyude leggal palaangal* woni anniyaade mursude yonki muudum hono no Iisaa ni. * 11:10 Malakiya 3.1. † 11:11 Do wi'ete *lootagal batisima* dow haala batisima Yaayaa fu, *lootagal tuubu* maa *mutineede* du na wi'ee.

¹² Gilla Yaayaa lootoowo lootalgal batisima fuddi waajaade, laamu Laamdo ina foodoroo yeeso, de laawol muudum na tiidi. Nyanguube du na kabda e maggu.‡

¹³ Tawreeta Musaa e annabaafe fuu cappake laamu nguun faa yottii jamaanu Yaayaa.

¹⁴ Si odon njaba haala maabe, Yaayaa woni annabi Iliyaasa mo garol muudum sappaa oon.

¹⁵ Jom nowru fuu nana.

¹⁶ Dume mbaawumi nanndinde yimbe jamaanu o? Ibe nanndi e sukaafe joodiibe e taliyaaje luumo, na nodda yigiraafe muuben, na mbi'a:

¹⁷ «Min puufanii on cereeli,
de on mbamaay.

Min mboyanii on jimi bojji,
de on mboyaay.»

¹⁸ Sabo Yaayaa warii, wo cuumotoodo, yarataa doro, de yimbe na mbi'a wo gondudo e ginnaaru.

¹⁹ Bii Neddo du warii ina nyaama, ina yara, de yimbe na mbi'a: «Ndaar neddo o, kakkilando nyaamude e yarude tan, yigoo nanngooe lampo e luttube wobee!» Ammaa ko hakkilli Laamdo gollata duum ina holla wo ngo goonga.

No Iisaa feliri gure caliide tuubude

(Lukka 10.13-15)

²⁰ Caggal duum, Iisaa fuddi felude gure de o buri wadude kaayefiiji e ley muuben deen, sabo wonbe ley gure deen tuubaay. O wi'i:

²¹ —Bone woodanii ma, aan Korasin! Bone woodanii ma, aan Baytisayda! Sabo si kaayefiiji gadanoodi e ley moodon diin ngadanooma Tirus e Sidon fu, tawete wonbe toon been tuubiino law. Tawete be bornakeno tekke bootooji, be njoodakeno ley ndoondi faa be kolla be tuubii.

²² Saabe dum, mido wi'a on: nyannde darngal, jukkungo moodon buran ngo Tirus e Sidon ngoon bonde.

²³ Aan du Kafarnahum, ada miiloo a toownete faa yaha kammu naa? A leeyinte faa kettaa ley maaybe. Sabo si kaayefiiji gadanoodi e ley maada diin ngadanooma Sodoma fu, tawete wuro ngoon heddotoono faa joonin.

²⁴ Saabe dum, mido wi'a on: nyannde darngal, jukkungo moodon buran ngo Sodoma ngoon bonde.

No Iisaa noddiri yimbe faa keba powtiri

(Lukka 10.21-22)

²⁵ Wakkati oon, Iisaa adi haala, wi'i:

—Baaba, jom kammu e leydi, mi yettii ma, sabo a suudii kulle de jom'en hakkilli e jom'en anndal, de banganandaa de cukaloy.

²⁶ Ayyo, noon jaati Baaba, sabo dum weli maa.

²⁷ Baaba am wattii huunde fuu ley junngo am. Fay gooto anndaa Biddo oon si wanaa Baabiiwo. Fay gooto anndaa Baabiiwo du si wanaa Biddo, e mo Biddo oon muuyi banganande.

²⁸ Onon tampuube, ronndiibe donje teddude, on fuu ngaree to am faa mi fowtina on.

²⁹ Leeyinee ko'e mon ley hoorewaaku am faa mi dowaa on, accon mi janngina on. Sabo mi keesindiido jom bernde leeyunde, yonkiiji moodon keban powtiri.

‡ **11:12** Timmoode aayaare nde ina waawi faamireede ni: *Yimbe na kaba dow laamu Laamdo e semmbe, jom'en semmbe du ina piloo teetude ngu.*

³⁰ Sabo ko njamirammi on duum ina hoyi ronndaade, donngal am du ina huyfi.

12

Haala nyalaande fowteteende (Marku 2.23-28, Lukka 6.1-5)

¹ Wakkati oon, Iisaa e taalibaa6e muudum ina ceeka gese nyannde fowteteende. Taalibaa6e makko njolbi, de na itta cammeeji alkama, ina yakka.

² Nde Farisa'en been nji'unoo dum ndeen, ina mbi'a mo:

—Ndaaru, taalibaa6e maa been ina ngolla ko hadaa golleede nyalaande fowteteende!

³ O jaabii 6e, o wi'i:

—Yalla on njanngaay ko Daawda wadi nde yolbunoo, kam e yaadiraabe muudum naa?

⁴ O naati e ley hukum ceniido, kanko e yaadiraabe makko, de 6e nyaami buuru cakkaado. Woodi, 6e ngalaano laawol nyaamude dum, almaami'en tan njeji nyaamude dum.

⁵ Maa du, on njanngaay e ley Tawreeta Muusaa no almaami'en ngollirta ley suudu dewal mawndu nduun fay nyannde fowteteende naa? I6e lutta yamiroore nyannde ndeen, de dum felataa 6e.

⁶ Mido wi'a on: ko 6uri suudu dewal mawndu ina do.

⁷ Si on paamiino ko haala Laamdo ka fiirtata: «Yurmeende njidumi, wanaa sadaka duppeteedo», on carataakono laabu6e 6e.

⁸ Sabo Bii Neddo kam jeyi nyannde fowteteende.

No Iisaa selliniri gorko mo junngo waanngo (Marku 3.1-6, Lukka 6.6-11)

⁹ Iisaa dilli doon, naatowi suudu ma66e waajordu.

¹⁰ Gorko mo junngo waanngo ina woni doon. Won6e doon been ina piloo ko pelira Iisaa, de 6e yami dum:

—Yalla dannude goddo nyannde fowteteende hadaaka naa?

¹¹ O jaabii 6e, o wi'i:

—Si gooto moodon ina jogii mbaalu ngootu, de ngu saamii ley luggere nyalaande fowteteende fu, wanaa joomum yaltinowan ngu naa?

¹² Odon anndi neddo ina 6uri mbaalu do woddi! Ndelle, ina daganii wafande neddo ko woodi nyannde fowteteende.

¹³ Caggal duum, o wi'i gorko oon:

—Foortu junngo maa!

O foorti ngo tan, ngo dadi faa ngo warti hono no heddiingo ngoon noon.

¹⁴ Farisa'en been njalti, kawriti faa ndawrida no mbarda Iisaa.

No Laamdo suborii golloowo muudum Iisaa

¹⁵ Nde Iisaa nannoo dum ndeen, dilli nokku oon, de yim6e heew6e njokki mo. O danni nyaw6e ley mu66en fuu,

¹⁶ o sappani dum'en taa kumpita fay gooto kabaaru makko.

¹⁷ Dum wadi faa ko annabi Esaaya haalnoo duum tabita nde wi'unoo:

¹⁸ «Inan golloowo am mo cu6iimi.

Mido horsini mo,

Imo wela 6ernde am.

Mi jippinan Ruuhu am dow makko,

o gooyananan lenyi laawol fonnditaare.

¹⁹ O wadataa kalala, o dukataa.

Daande makko nanataake dow laabi.

²⁰ O helataa fay yombbal oonyiingal,
o nyifataa fay lampal ngal fooyre muudum famdi
faa do o hokki fonnditaare jaalagol.

²¹ Lenyi diin fuu njowan jikke mu66en dow makko.»*

*No Iisaa riiwrata ginnaaji e Baawde Laamdo
(Marku 3.20-30, Lukka 11.14-23, 12.10)*

²² Ndeen, gorko mo ginnaaru wumni muumfdini waddaa to Iisaa, de danni
dum faa na haala, na yi'a.

²³ Dum haaynii jama'aaje deen fuu, de keddii ina mbi'a:

—Dum le, wo taan Daawda oon woni do naa?

²⁴ Ammaa nde Farisa'en been nannoo dum ndeen, mbi'i:

—Si gorko o na riiwa ginnaaji fu, wo e baawde Beeljebul, hooreejo majji o
riiwrata di.

²⁵ Iisaa na anndi miilooji ma66e, de wi'i 6e:

—Laamu fuu pecciingu ina ha6a, halkan. Katin du, si wuro naa galle
feccake ina ha6a fu, heddataako.

²⁶ Si Seydaani riiwii ginnaaji muudum, feccii hoore mum. Ndelle, noy
laamu muudum heddortoo?

²⁷ Si tawii miin mido riiwra ginnaaji e baawde Beeljebul, jokku6e on been
le, wo e baawde moy ndiiwrata di? Ndelle golleeji ma66e jaati ina kolla on
ngaldaa e goonga!

²⁸ Ammaa si Ruuhu Laamdo ndiiwrammi ginnaaji, dum ina holla laamu
Laamdo warii to moodon.

²⁹ Iisaa beydi, wi'i:

—Fay gooto waawaa naatude galle gorko jom semmbe faa teeta jawdi
muudum, sanaa artoo ha6a joomum tafon. Ndeen ina waawi hooyude ko
woni ley suudu muudum.

³⁰ Mo waldaa e am fuu wo ganyo am. Mo wallataa kam mi hawrundura
fuu, wo cankitoowo.

³¹ Saabe duum, mido wi'a on: yim6e ina mbaawi yaafeede hakkeoji
mu66en e mbonkaaji mu66en fuu. Ammaa mbonkiido Ruuhu Ceniido fu
yaafataake.

³² Neddo fuu kaaldo ko boni e dow Bii Neddo, ina waawi yaafeede. Ammaa
neddo fuu kaaldo ko boni dow Ruuhu Ceniido, yaafataake joonin, yaafataake
wakkati garoowo.

*No lekki annditirtee bi66e muudum
(Lukka 6.43-45)*

³³ —Si lekki na woodi fu, bi66e muudum mboodan. Si lekki woodaa du, bi66e
muudum mboodataa. Sabo lekki fuu, wo bi66e mum annditirtee.

³⁴ Onon bi66e bolle! Noy mbaawirton haalude ko woodi tawee on bon6e?
Sabo ko heewi e ley bernde fu, wo duum hunnduko wurtinta.

³⁵ Neddo moyyo, ko moyyi ko resii ley bernde muudum, duum wurtinta.
Neddo bondo du, ko boni ko resii ley bernde muudum, duum wurtinta.

³⁶ Mido wi'a on: nyannde darngal yim6e kaaltan haalaaji laaliidi di kaalnoo
fuu.

³⁷ Sabo e haalaaji maada carirtedaa wo a ponnditiido maa a jukketeedo.

*No Farisa'en pilorii maande
(Marku 8.11-12, Lukka 11.29-32)*

* 12:21 Esaaya 42.1-4.

38 Caggal duum, jannginoobe Tawreeta wo66e, e Farisa'en mbi'i Iisaa:
 –Moodibbo, miden njidi kollaa min maande holloore Laamdo nuli ma.

39 O jaabii 6e, o wi'i:

–Wo jamaanu bondo, tuundo filotoo holleede maande. Ammaa maande fuu o hollataake si wanaa maande annabi Yuunusa ndeen.

40 Sabo no Yuunusa wadiri balde tati jemma e nyalooma ley reedu liingu manngu ni, hono noon 'Bii Neddo du wadirta balde tati jemma e nyalooma faa ley leydi.

41 Nyannde darngal, wor6e Niniwe ummodoto e yim6e jamaanu o, ki-itodoo e mu66en, de li6a dum'en. Sabo wor6e Niniwe tuubii nde nannoo waaju Yuunusa ndeen. Haya, burdo Yuunusa ina do!

42 Nyannde darngal, kaananke debbo leydi hor6oore oon ummodoto e yim6e jamaanu o, hiitodoo e mu66en, de li6a dum'en. Sabo o yuwii hoore leydi, o wari faa o hettindoo haalaaji Suleymaana kebbinaadi hakkilan-taaku. Haya, burdo Suleymaana ina do!

Haalayeccagol ginnaaru

(Lukka 11.24-26)

43 –Si ginnaaru wurtake e neddo fu, ndu yiiltoyto e nokkuuje joorde indu filoo do ndu nootta, de ndu hebataa.

44 Ndeen ndu wi'a: «Mi yeccoto suudu am ndu eggunoomi e muudum nduun.» Nde ndu warti fu, ndu tawan suudu nduun wo boldu, fiisaama, moyyinaama.

45 Ndeen ndu yaha, ndu waddowa ginnaaji jeddi burdi ndu bonde. Di naata, di koda ley toon. Nii cakitte neddo oon burdata arande muudum bonde. Nii du yim6e jamaanu bondo o laatortoo.

Minyiraa6e Iisaa e inna muudum

(Marku 3.31-35, Lukka 8.19-21)

46 Nde Iisaa haaldannoo e jamaa oon ndeen, inna muudum e minyiraa6e muudum wor6e njottii. 'Be ndarii yaasin, i6e njidi yi'ude mo.

47 Goddo wi'i mo:

–Inan inna maa e minyiraa6e maa ina ndarii yaasin, ina njidi yi'ude ma.

48 O jaabii neddo oon, o wi'i dum:

–Moy woni inna am? 'Beye ngoni minyiraa6e am?

49 O sappii taalibaa6e makko 6een, o wi'i:

–Inan inna am e minyiraa6e am.

50 Sabo wo gadoowo muuyde Baaba am gondo dow kammuuli oon, kam woni minyam gorko naa minyam debbo naa inna am.

13

Banndol haala aawoowo

(Marku 4.1-9, Lukka 8.4-8)

1 Ley nyalooma oon, Iisaa na wonnoo ley suudu de yalti, joodowii daande maayo.

2 Jama'aaje keewde ngari, piilii mo faa o naati laana ndiyam, o joodii ley makka. Yim6e 6een fuu ndarii to daande ndiyam daam.

3 O bannDani 6e bannDi keewdi. Imo wi'a:

–Aawoowo yalti faa saaka aawdi.

4 E ley aawugol ngool, aawdi ngondi ndiin saami e laawol, de pooli ngari cubi ndi.

⁵ Yoga mayri saami e korokaaye do leydi heewaa. Ndi fudi law sabo leydi ndiin duudaa.

⁶ Kaa nde naange wulnoo ndeen, ndi dayli, ndi yoori sabo ndi wadaay dadi.

⁷ Yoga mayri saami do kebbe pudata. Kebbe deen mawni, filli ndi.

⁸ Yoga mayri saami e leydi lobbiri. Ndi fudi, ndi rimi: yoga beydake kile hemre, yoga capande jeegom, yoga capande tati.

⁹ Jom nowru fuu nana!

*No Iisaa holliri ko wadi de na banndana yimbe
(Marku 4.10-12, Lukka 8.9-10)*

¹⁰ Wakkati oon, taalibaa6e been battii Iisaa yami mo, mbi'i:

—Dume wadi de ada haalirana yimbe banndi?

¹¹ O jaabii 6e, o wi'i:

—Onon, on kokkaama faamude ko suudii e kabaaru laamu Laamdo. De kam6e kaa, 6e kokkaaka dum.

¹² Sabo neddo fuu jogiido paamal* dow laamu Laamdo, beydante faa heewa. Ammaa mo walaa paamal oon, fay see6a ko jogii duum, teetete.

¹³ Dum wadi de mido haalirana 6e banndi, sabo i6e ndaara, de 6e nji'ataa, i6e kettindoo du, de 6e nanataa, 6e paamataa.

¹⁴ Noon ko annabi Esaaya haali duum tabitiri dow ma66e nde wi'unoo:

«On nanan faa wooda, de on paamataa.

On ndaaran faa laa6a, de on nji'ataa.

¹⁵ Sabo yimbe lenyol ngol na njoori berde:

Be cukkii noppi ma66e,

6e mu66ii gite ma66e,

taa gite ma66e nji'a,

taa noppi ma66e nana,

taa hakkillooji ma66e paama,

taa 6e tuuba, de mi danna 6e.»†

¹⁶ Ammaa onon, barke woodanii on: gite moodon ina nji'a, noppi moodon du ina nana!

¹⁷ Goonga kaalanammi on: annabaa6e heew6e e fonnditi6e heew6e muuyi-ino yi'ude ko nji'oton duum, de 6e nji'aay. Be muuyiino nanude ko nanoton duum, de 6e nanaay.

*No Iisaa firtiri banndol aawoowo
(Marku 4.13-20, Lukka 8.11-15)*

¹⁸ —Ndelle, kettindee maanaa banndol aawoowo ngol.

¹⁹ Neddo fuu nando haala laamu Laamdo de tawi faamaay dum, bondo oon waran, itta ko aawaa e bernde muudum. Kabaaru neddo oon ina nanndi e aawdi caamundi sera laawol ndiin.

²⁰ Kabaaru aawdi caamundi e korokaaye ndiin, ina nanndi e neddo nanoowo konggol ngool de ja66oroo ngol seyo wakkati oon.

²¹ Ammaa ngol walaa dadi e neddo oon. O nanngan ngol wakkati see6a tan. Nde billaare naa torra hewti mo saabe konggol ngool fu, o yoppa ngol wakkati gooto.

²² Kabaaru aawdi caamundi e kebbe ndiin, ina nanndi e neddo nanoowo konggol ngool, de ka66u-ko'u adunaaru e eytugol jawdi billa ngol, ngol laato dimarol.

* **13:12 Paamal**do ina yaada e goondinal omtooal bernde joomum faa ja6a goonga. † **13:15** Esaaya 6.9-10.

²³ Ammaa kabaaru aawdi caamundi e leydi lobbiri ndiin, 6een ngoni nanoofe konngol ngool de paama ngol. Wakkati oon, 6e ndiman 6i66e: yoga hemre, yoga capande jeegom, yoga capande tati.

Banndol haala hudo bonko ley ngesa alkama

²⁴ Iisaa haalani 6e banndol gonngol, wi'i:

–Inan no laamu Laamdo nanndi: wo hono gorko aawudo aawdi lobbiri ley ngesa muudum.

²⁵ Ammaa nde yim6e fuu daaninoo ndeen, ganyo makko wari, aawi hudo bonko e ley ngesa makko alkama ngaan, de dilli.

²⁶ Nde aawdi ndiin fudunoo faa rimi fu, hudo bonko koon du 6angi.

²⁷ Maccu6e 6een njehe mbi'owi jom ngesa oon: «Joomii amin, wanaa aawdi lobbiri aawudaa e ngesa maa nga naa? Ndelle toy hudo koon yuuri?»

²⁸ O jaabii 6e, o wi'i: «Wo ganyo gomma wadi dum.» De maccu6e 6een yami mo, mbi'i: «Ada yidi min njaha min doofowa hudo koon naa?»

²⁹ Ammaa o jaabii 6e, o wi'i: «A'aa. Si odon doofa hudo bonko koon fu, hasii on doofidan e alkama oon du.

³⁰ Accidee ko e alkama oon faa tayri. Ndeen, mi wi'an tayoo6e 6een doofa ko tafon, 6e ngada ko ka66e faa ko wulee. Si 6e ngadii dum fuu, 6e taya alkama oon. Ndeen 6e kawrundura dum ley beembaal am.»

Banndol haala gabbel pamarel

(Marku 4.30-32, Lukka 13.18-19)

³¹ Iisaa haalani 6e banndol gonngol, wi'i:

–Laamu Laamdo ina nanndi e gabbel lekki mutaari ngel neddo hooyi, de aawi ley ngesa muudum.

³² Gabbel ngeel buri gabbe fuu famdude, ammaa si ngel fudii fu, ngel 6uran ledde sardiine fuu. Ngel laatoto lekki faa pooli ngara nyi6a cuudi mu66en e licce makki.

Banndol haala rabilla

(Lukka 13.20-21)

³³ O bannndani 6e banndol gonngol, o wi'i:

–Laamu Laamdo ina nanndi e rabilla mo debbo hooyi, diibunduri e etirde conndi tati mawde faa dum fuu dum yuufi.

³⁴ Dum fuu, Iisaa bannndanii jama'aaje deen. Walaa fuu ko o haalani yim6e si wanaa e banndol.

³⁵ O wadirii noon faa haala ka annabaajo haalnoo kaan tabita nde wi'unoo: «Mi haaldanan 6e bannndi,

mi haalanan 6e kulle cuudaade gilla adunaaru joyyinaaka.»‡

No Iisaa firtiri banndol hudo bonko

³⁶ Caggal duum, Iisaa yoppi yim6e 6een, naati ley suudu. Taalibaa6e muudum 6een 6attii dum, mbi'i dum:

–Fiirtan min banndol hudo ley ngesa ngool.

³⁷ O jaabii 6e, o wi'i:

–Aawdo aawdi lobbiri ndiin oon woni Bii Neddo.

³⁸ Ngesa ngaan woni adunaaru ndu. Aawdi lobbiri ndiin wo 6i66e laamu Laamdo. Hudo bonko koon wo 6i66e bondo oon.

³⁹ Ganyo aawdo hudo bonko oon wo Ibiliisa. Tayri ndiin wo timmoode adunaaru, tayoo6e 6een wo maleyka'en.

⁴⁰ Hono no hudo bonko ittirtee faddee e yiite ni, noon timmoode adunaaru laatortoo.

‡ 13:35 Jabuura 78.2.

⁴¹ Bii Neddo nulan maleyka'en muudum, itta luttinoo6e wobb6e e wadoo6e ko boni fuu e ley laamu muudum.

⁴² Be padda dum'en e yiite jahannama. Toon bojji e neryundurde nyiye ngoni.

⁴³ Ammaa wakkati oon, fonnditi6e been njalbiran hono naange e ley laamu Baaba mu6ben. Jom nowru fuu, nana!

Banndol haala jawdi cuudiindi

⁴⁴ —Laamu Laamdo ina nanndi e jawdi cuudiindi e ley ngesa. Gorko gomma ukkii e mayri, de suudi ndi katin. E ley seyo makko, o yehi, o sonnowi ko o joginoo fuu, de o soodi ngesa ngaan.

⁴⁵ Laamu Laamdo na nanndi katin hono luumotoodo pilotoodo kaaye dime.

⁴⁶ Si joomum yi'ii hayre rimre heewunde coggu, yahan sonna ko jogii fuu de sooda hayre ndeen.

Banndol haala liyyi

⁴⁷ —Laamu Laamdo ina wa'i katin hono fiil paddaado e maayo, de nanngi sii liyyi fuu.

⁴⁸ Nde fiil oon heewunoo fu, filotoo6e liyyi been poodiri dum to daande ndiyam. Be njoodii i6e cennda liyyi diin. Liyyi lobbi ina ngattee ley kandeeje, bondi diin du ina paddee.

⁴⁹ Hono noon timmoode adunaaru laatortoo. Maleyka'en ngaran cennda bon6e e moyyu6e.

⁵⁰ Be padda bon6e been e ley yiite jahannama. Toon bojji e neryundurde nyiye ngoni.

Banndol haala kulle kese e kiidde

⁵¹ Iisaa yami 6e, wi'i:

—On paamii dum fuu naa?

Be njaabii, 6e mbi'i:

—Ayyo, min paamii.

⁵² Caggal duum, o wi'i 6e:

—Jannginoowo Tawreeta fuu laatiido taalibbo ley laamu Laamdo, ina nanndi e jom galle jaltinoowo kulle kese e kulle kiidde e ley resirde muudum.

No Nasaraatunkoo6e calorii jabande Iisaa

(Marku 6.1-6, Lukka 4.16-30)

⁵³ Nde Iisaa tilinoo e banndi diin ndeen, dilli doon,

⁵⁴ de hooti wuro ngo mawni ngoon. Imo waajoo e suudu ma66e waajordu. Dum haaynii yim6e hettindotoo6e been sanne, keddii ina mbi'a:

—Faa toy o hebi hakkillo ngo? Noy o hebiri baawde wadude kaayefiiji di?

⁵⁵ Yalla wanaa kanko woni 6ii cehoowo ledde oon naa? Wanaa Mariyama woni inniiko naa? Yalla o wanaa mawnoo Yaakuuba e Yuusufi e Simon e Yahuuda naa?

⁵⁶ Wanaa enen e minyiraabe makko rew6e koddii? Ndelle, toy o hebi dum fuu?

⁵⁷ Dum saabanii 6e salaade mo. Caggal duum, o wi'i 6e:

—Annabaajo ina teddinee e nokku fuu, si wanaa e ley wuro muudum, e ley suudu muudum.

⁵⁸ Iisaa wadaay doon kaayefiiji keewdi sabo 6e ngoondinaay dum.

14

No Yaayaa maayiri

(Marku 6.14-29, Lukka 3.19-20, 9.7-9)

¹ Wakkati oon, Hirudus hooreejo leydi Galili oon nani kabaaru Iisaa ina haalee.

² O wi'i golloo6e makko:

–Dum wo Yaayaa lootoowo lootagal batisima! Wo kanko iirtii! Dum wadi de imo jogii baawde wadude kaayeeffiji.

³ Tawi Hirudus yamiriino Yaayaa nanngée, ha66ee, uddee ley kasu. O wadii dum saabe debbo bi'eteedo Hirudiya, jom suudu mawniiko bi'eteedo Filipu.

⁴ Sabo Yaayaa ina wi'annoo Hirudus:

–Daganaaki ma teetaa Hirudiya, sabo o dee mawna.

⁵ Hirudus na yidunoo warude mo ammaa suusaano yim6e been, sabo 6e fuu i6e njogorii Yaayaa wo annabaajo.

⁶ Dum le, nyannde miccitagol rimeede Hirudus, 6ii Hirudiya debbo wami yeeso noddaa6e been. Hirudus weltii sanne,

⁷ faa hunii hokkan mo huunde fuu ko o ɲaarii dūm.

⁸ Surbaajo oon jokki haala inna muudum, wi'i Hirudus:

–Waddanam do hoore Yaayaa lootoowo lootagal batisima oon e ley le'al!

⁹ Dum metti 6ernde Hirudus. Ammaa saabe ko hunii dūm e saabe noddaa6e been, yamiri surbaajo oon hokkee ko ɲaarii dūm.

¹⁰ O nuli goddo yaha tayowa hoore Yaayaa ley kasu toon.

¹¹ Hoore ndeen tayaa tummbaa ley le'al, de hokkaa suka debbo oon. Kam du hokkowi nde inna muudum.

¹² Taalibaa6e Yaayaa been ngari kooyi 6anndu nduun, uwoyi. Caggal dūm, 6e njehe, 6e kaalanowi Iisaa ko wadi dūm.

No Iisaa nyaamniri wor6e ujunaaje njoyo

(Marku 6.30-44, Lukka 9.10-17, Yuhanna 6.1-14)

¹³ Nde Iisaa nannoo kabaaru maayde Yaayaa ndeen, dilli doon, naati laana ndiyam. O fonndii nokku perwudo, kanko tan. Nde yim6e nannoo dūm fu, njalti e galluuje deen, takkii daande maayo ngoon, njokki mo.

¹⁴ Nde o yaltunoo e laana kaan ndeen, o yi'i jamaa keewdo. O yurmii dūm'en sanne, o dannu nyaw6e won6e ley mub6en.

¹⁵ Nde hiirunoo ndeen, taalibaa6e been 6attitii Iisaa, mbi'i dūm:

–Joonin kaa hiirri. Nokku o du wo ladde. Mbi'aa jamaa oon yaha, naatowa gure faa coodowa ko nyaama toon.

¹⁶ O jaabii 6e, o wi'i:

–Fotaa ko 6e njaha. Onon e ko'e moodon, kokkee 6e ko 6e nyaama.

¹⁷ Be njaabii mo, 6e mbi'i:

–Buuruuje joy e liyyi didi tan min njogii.

¹⁸ O wi'i 6e:

–Ngaddanee kam dūm ga.

¹⁹ O yamiri yim6e been njoodoo dow hudo. O hooyi buuruuje joy deen e liyyi didi diin, de o tiggittii kammu, o yetti Laamdo. O fayi buuru oon, o hokki taalibaa6e been kokka jamaa oon.

²⁰ Be fuu 6e nyaami faa 6e kaari. Taalibaa6e been kawrunduri kelte keddiide deen, kebbini kandeeje sappo e didi.

²¹ Nyaamu6e been ina ngada hono wor6e ujunaaje njoyo ko waldaa e rew6e e sukaa6e.

*No Iisaa yaari dow ndiyam e koyde
(Marku 6.45-52, Yuhanna 6.15-21)*

²² Wakkati oon ni, o yamiri taalibaa6e been naata laana kaan, ardooyeyita maayo ngoon, faa o waynoo jamaa oon.

²³ Caggal o waynake jamaa oon, o yeenjowi dow waamnde faa o wada du'aare kanko tan. Naange yanii, tawi kanko tan woni toon.

²⁴ Ndeen tawi laana kaan woddowake ley ndiyam toon. Bempeyye ina piyaka, sabo ika hawra e henndu.

²⁵ Nde 6adinoo weetude ndeen, imo wara to taalibaa6e been, imo yaha e koyde dow ndiyam daam.

²⁶ Ammaa nde 6e nji'unoo mo imo yaha dow ndiyam daam fu, nesiiji ma66e tayi, 6e mbi'i:

—Wo dum mbeelu!

—Be mbaaydiri kulol.

²⁷ Wakkati oon fu, Iisaa wi'i 6e:

—Cellinee 6erde mon! Wo miin. Taa kulee!

²⁸ Piyeer jaabii mo, wi'i:

—Joomam, si wo aan fu, njamiraa kam mi wara to maa dow ndiyam dam.

²⁹ Iisaa jaabii mo, wi'i:

—War!

Piyeer yalti laana kaan, ina yaha dow ndiyam daam, ina fonndii to Iisaa.

³⁰ Ammaa nde o yi'unoo henndu nduun sattii ndeen, o huli. O fuddi yoolaade. O wulli, o wi'i:

—Joomam, hisinam!

³¹ Wakkati oon fu, Iisaa foorti junngo mum, nanngi mo, wi'i:

—Hey pamduo goondinal. Ko wadi cikkitirdaa?

³² Caggal duum 6e dido fuu, 6e naati laana kaan. Wakkati oon, henndu nduun darii.

³³ Ndeen taalibaa6e won6e ley laana kaan been kujidani mo, mbi'i:

—Tannyoral, aan woni Bii Laamdo!

*No Iisaa selliniri nyaw6e ley leydi Genesaret
(Marku 6.53-56)*

³⁴ Be peyyiti maayo ngoon, 6e njottii leydi Genesaret.

³⁵ Wor6e nokku oon annditi mo, kaalani leydi ndiin fuu garol makko. Yim6e been ngaddani mo nyaw6e mu66en fuu.

³⁶ Be nyaagii mo o acca nyaw6e been meema fay si wo kommbol saaya makko tan. Meemudo ngol du fuu dadii.

15

*Haala al'aada maamiraa6e
(Marku 7.1-13)*

¹ Farisa'en e jannginoo6e Tawreeta yuuri Urusaliima, ngari to Iisaa yami dum, mbi'i:

² —Dume wadi de taalibaa6e maa been ina lotta al'aadaaji maamiraa6e meeden diin? Sabo 6e lootataa juude ma66e fadde ma66e e nyaamude.*

³ Iisaa jaabii 6e, wi'i:

—Onon le, dume wadi de ofon lotta yamiroore Laamdo ndeen faa njokkon al'aada moodon?

* 15:2 Lootugol juude ngool wanaa faa itta tuundi, wo faa joomum fonnditanoo diina.

4 Sabo Laamdo wi'ii: «Teddin bammaa e inna maa.»† O wi'i katin: «Kududo bammum naa inna mum, wareede laatoo jukkungo muudum.»‡

5 Ammaa onon le, odon mbi'a ina heyaa si neddo wi'ii bammum naa inna mum: «Ko kaannoomi wallirde ma duum wo ngedu Laamdo».

6 Ko mbi'oton noon duum, odon kada yimbe teddinde saaraabe mu6ben katin. Hono noon tosirtan konngol Laamdo, faa njokkon al'aada moodon!

7 Onon munaafiki'en! Annabi Esaaya woofaay fey nde sappinoo on, wi'unoo:

8 «Laamdo wi'ii:

Lenyol ngol ina teddina kam e kundude mu6ben,
ammaa berde mu6ben ina mboddi kam.

9 Ko 6e ndewata kam duum walaa nafaa fey,
Si goonga, janndeeki di 6e njannnginta diin
wo jamirooje yimbe tan.»§

Haala ko tuuninta neddo

(Marku 7.14-23)

10 Wakkati oon, Iisaa noddi jamaa oon, wi'i dum:

—Kettindee, paamee:

11 wanaa ko naatata e hunnduko neddo duum tuuninta dum. Wo ko wurtotoo e hunnduko duum tuuninta dum.

12 Wakkati oon, taalibaa6e been 6attitii mo, mbi'i mo:

—Yalla ada anndi haalaaji maa diin metti Farisa'en been naa?

13 O jaabii, o wi'i:

—Funngo fuu ngo Baaba am gondoo dow kammu oon aawaay, doofete.

14 Accee 6e. Wo 6e wum6e dowoo6e wum6e! Si bumdo dowii bumdo fu, 6e dido fuu 6e caaman ley luggere.

15 Piyeer jaabii, wi'i mo:

—Fiirtan min haala tuundi kaan.

16 Iisaa wi'i:

—Onon du, faa joonin dum laa6anaay on naa?

17 On paamaay ko naati e hunnduko fuu yahan ley reedu, de dum yalta yaasin?

18 Ammaa ko wurtoto e hunnduko duum e bernde yuurata. Wo duum jaati tuuninta neddo.

19 Sabo e bernde neddo miilooji bondi e wafude war-hoore e jeenu e fijirde e nguyka e seedaade fewre e mbonka fuu yuurata.

20 Dum woni ko tuuninta neddo. Ammaa nyaamude tawee lootaay juude muudum no al'aada wi'iri ni tuunintaa neddo.

No debbo leydi Kanaana goondiniri Iisaa

(Marku 7.24-30)

21 Caggal duum, Iisaa dilli doon, fonndii seraaji Tirus e Sidon.

22 Debbo jeyaado Kanaana kodudo e leydi ndiin wari to makko, wulli, wi'i: —Joomam, taan Daawda, yurram! Biyam debbo ginnaaru ina woni e muudum, ina torra dum sanne!

23 Ammaa Iisaa jaabaaki mo fay huunde. Taalibaa6e makko been 6attitii mo, mbi'i mo:

—Riiwu mo. O jokku en, imo wulla tan.

24 Iisaa jaabii, wi'i:

—Mi nulaaka si wanaa e baali suudu Israa'iila majjudi diin.

²⁵ Ammaa debbo oon wari, sujidi yeeso makko, wi'i:

—Joomam, wallam!

²⁶ Iisaa jaabii, wi'i:

—Hooyude nyaamdu sukaaፎe, de faddana dawaadi woodaa.

²⁷ Debbo oon wi'i:

—Goonga, Joomam. De dawaadi du na nyaama nyaamdu ndu joom muፎፎen saamdinta nduun.

²⁸ Ndeen, Iisaa jaabii mo, wi'i:

—Hey debbo, goondinal maa ngal ina mawni! Wo dum laatane hono no njidirፎaa noon.

Wakkati oon jaati, ፆiyiiko debbo oon dadi.

No Iisaa selliniri nyawፎe heewፎe

²⁹ Iisaa dilli doon, takkii daande maayo Galili. O yeenji waamnde, o joodii toon.

³⁰ Yimፎe heewፎe ngari to makko, ngaddi bonnguuፎe e wumፎe e woyፎe e muumፎe, kam e nyawፎe woፎፎe heewፎe. Be ፆattini dum'en yeeso makko, de o danni ፎe.

³¹ Dum haaynii yimፎe ፆeen sanne nde nji'unoo muumፎe ina kaala, woyፎe ndadi, bonnguuፎe ina njaha e koyde muፎፎen, wumፎe ina nji'a. Yimፎe ፆeen ina njetta Laamፎo Israa'iila.

No Iisaa nyaamniri worፎe ujunaaje nayo

(Marku 8.1-10)

³² Iisaa noddii taalibaaፎe muudum ፆeen, wi'i dum'en:

—Yimፎe ፆe ina njurminii kam, sabo hannden woni balde tati iፆe ngondi e am, de ፆe ngalaa ko ፆe nyaama. Mi yidaa yoppude ፆe ndilla tawee ፆe nyaamaay, sabo hasii yolbere liፆowan ፆe dow laawol.

³³ Taalibaaፎe makko ፆeen mbi'i mo:

—E ley ladde do toy kebeten ko nyaammen jamaa hono o?

³⁴ O yami ፆe, o wi'i:

—Buuruuje foti njogidon?

Be njaabii mo, ፆe mbi'i:

—Jeddi, kam e liyyoy seeda min njogii.

³⁵ Caggal duum, o yamiri jamaa oon joodoo e leydi.

³⁶ O hooyi buuruuje jeddi deen e liyyoy kooy. O yetti Laamፎo, o tayi de, o hokki taalibaaፎe ፆeen kokka dum jamaa oon.

³⁷ Be fuu ፆe nyaami faa ፆe kaari. Taalibaaፎe ፆeen kawrunduri kedde deen. De keewi kandeeje jeddi.

³⁸ Nyaamuፎe ፆeen wo worፎe ujunaaje nayo, ko waldaa e rewፎe e sukaaፎe.

³⁹ Caggal Iisaa waynake yimፎe ፆeen, naati laana, yehi leydi Magadan.

16

No Farisa'en njaarorii kollee maande

(Marku 8.11-13, Lukka 12.54-56)

¹ Farisa'en e Saduki'en ngari to Iisaa faa ndaartindoo dum. Be njaarii dum holla ፆe maande yuuroore dow kammu.

² O jaabii ፆe, o wi'i:

—Si naange yanii kammu ina wojji fu, on mbi'an welan.

³ Fajiri du, si kammu ina wojji ina niፆi, on mbi'an yuwoonde toፆan. Oፆon mbaawi senndude alhaaliiji kammu, ammaa on mbaawaa senndude maandeeji wakkatiiji diin!

⁴ Wo jamaanu bondo, tuundo filotoo holleede maande. Ammaa maande fuu o hollataake, si wanaa maande annabi Yuunusa ndeen. Caggal duum, o yoppi be doon, o dilli.

*Haala rabilla Farisa'en e Saduki'en
(Marku 8.14-21)*

⁵ Nde taalibaa6e been peyyitannoo maayo ngoon ndeen, tawi njeggitii yoo6aade buuru.

⁶ Iisaa wi'i 6e:

—Kakkilee, ndeentee e rabilla Farisa'en e Saduki'en oon.

⁷ Taalibaa6e been ina mbi'undura:

—Wo saabe ko en njoobaaki buuru duum wadi imo wi'a ni.

⁸ Iisaa faami ko 6e kaalata duum, wi'i 6e:

—Dume wadi de odon kaalda hakkunde moodon haala njoobaari buuru?

Onon famdu6e hoolaare!

⁹ Yalla faa joonin on paamaay? Yalla on miccitaaki buuruuje joy de peccanmi wor6e ujunaaje njoyo deen, e kandeeje de kebbindon kedde deen?

¹⁰ Yalla on miccitaaki katin buuruuje jeddi de peccanmi wor6e ujunaaje nayo deen, e kandeeje de kebbindon kedde deen?

¹¹ Noy wadi de on paamaay wanaa haala buuru kaalanammi on? Ndeentodon e rabilla Farisa'en e Saduki'en oon.

¹² Ndeen taalibaa6e been paami o wi'aay 6e ndeentoo e ko yuufinta buuru duum, ammaa 6e ndeentoo e ko Farisa'en e Saduki'en njanginta duum.

*No Piyeer seedorii Iisaa woni Almasiihu
(Marku 8.27-30, Lukka 9.18-21)*

¹³ Iisaa yehi leydi Kaysariya Filipu. Toon o yami taalibaa6e makko 6een, o wi'i:

—Moy yim6e mbi'ata Bii Neddo oon woni?

¹⁴ Be njaabii, 6e mbi'i:

—Wo66e ina mbi'a wo a Yaayaa lootoowo lootagal batisima. Wo66e du ina mbi'a wo a annabi Iliyaasa. Wo66e katin du ina mbi'a wo a annabi Yeremiya naa gooto e annabaabe been.

¹⁵ O wi'i 6e:

—Onon le, moy mbi'oton ngonumi?

¹⁶ Simon Piyeer jaabii mo, wi'i:

—Wo a Almasiihu, Bii Laamdo buurdo oon.

¹⁷ Ndeen Iisaa wi'i mo:

—Barke woodanii maa, aan Simon bii Yuunusa. Sabo wanaa bii-Aadama anndini ma dum, wo Baaba am gondo dow kammuuli oon anndini ma dum.

¹⁸ Miin du, mido wi'e Piyeer (dum na fiirta «Hayre»). Dow hayre ndeen nyifammi kawrital am goondin6e ngaal. Fay maayde e semmbe laakara fuu walaa ko waawi e maggal.

¹⁹ Mi hokkete cokitirde laamu Laamdo: huunde fuu ko kadudaa dow leydi, hadete dow kammu. Huunde fuu ko nja6udaa dow leydi, ja6ete dow kammu.

²⁰ Ndeen, Iisaa sappani taalibaa6e muudum 6een taa kaalana fay gooto yalla kam woni Almasiihu.

*No Iisaa sapporii maayde muudum e iirtagol muudum
(Marku 8.31-33, Lukka 9.22)*

²¹ Gilla wakkati oon, Iisaa fuddi anndinde taalibaa6e muudum 6een ina tilsani dum yaha Urusaliima. Toon maw6e yim6e e hooree6e almaami'en e janginoobe Tawreeta torran dum sanne, de ngada waree. De nyannde tata6erde ndeen o iirtoto.

²² Ndeen Piyeer toowtini mo de fuddi felude mo e haalaaaji makko diin, wi'i:
—Wo Laamdo reene Joomam! Dum hewtataako ma!

²³ De Iisaa kaa yeeyii, wi'i Piyeer:

—Woddam aan Seydaani! Ada fergina kam e laawol am, sabo miilooji maa diin yuuraay to Laamdo, wo to yimbe di yuuri!

No Iisaa jokkirtee

(Marku 8.34-9.1, Lukka 9.23-27)

²⁴ Caggal duum, o wi'i taalibaa6e makko 6een:

—Muuydo jokkude kam fuu, sela ndaarude hoore muudum, hooya leggal muudum palaangal, jokka kam.*

²⁵ Sabo muuydo dannude yonki muudum fu, mursan ki. Ammaa mursudo ki saabe am fu, heftan ki.

²⁶ Dume hebude adunaaru ndu fuu nafata neddo, si mursii yonki muudum? Yalla ina woodi ko neddo waawi hokkitirde faa danna yonki muudum naa?

²⁷ Sabo Bii Neddo oon wardan e maleyka'en muudum e ley teddeengal Baaba muudum. Wakkati oon, o barjoto mono fuu ko fotata e golle muudum.

²⁸ Goonga kaalanammi on: yoga e won6e do maayataa tawee nji'aay Bii Neddo ina warda e laamu muudum.

17

No alhaali Iisaa waylitorii

(Marku 9.2-13, Lukka 9.28-36)

¹ Balde jeegom caggal duum, Iisaa yaadi e Piyeer e sakiraa6e dido Yaakuuba e Yuhanna, o toowtidi e mu6een dow waamnde toownde.

² Doon alhaali makko waylitii yeeso ma66e. Yeeso makko ina jalba hono naange, kaddule makko du ndawni far hono annoora.

³ Inan, Muusaa e Iliyaasa 6angani 6e, ina kaalda e makko.

⁴ Piyeer wi'i Iisaa:

—Joomam, gonal amin do ina woodi. Si ada yidi fu, mi darnan hukumuuji tati: aan gooto, Muusaa gooto, Iliyaasa du gooto.

⁵ O tilaaki e haalude, faa ruulde jalboore suddi 6e. Daande yuuri ley ruulde ndeen, wi'i:

—O woni Biyam mo korsinmi, mo ceyortoomi. Kettindanee mo!

⁶ Nde taalibaa6e 6een nannoo daande ndeen fu, kippi geese mu66en e leydi. Be kuli sanne.

⁷ Iisaa battitii, meemi 6e, wi'i:

—Umnee, taa kulee.

⁸ Wakkati oon, 6e 6anti gite ma66e, de 6e nji'aay fay gooto si wanaa Iisaa tan.

⁹ E ley ko 6e njippotoo waamnde ndeen duum, Iisaa sappani 6e, wi'i:

—Taa kaalane fay gooto ko nji'udon duum faa wakkati nde Bii Neddo ummitii e hakkunde maay6e.

¹⁰ Caggal duum, taalibaa6e 6een yami mo, mbi'i:

—Dume wadi de janninoo6e Tawreeta ina mbi'a tilay annabi Iliyaasa artoo Almasiihu warude?

¹¹ O jaabii 6e, o wi'i:

—Goonga, Iliyaasa artoto warude, moyyintinoo huunde fuu.

¹² Ammaa mido wi'a on: Iliyaasa warii faa faltake, de 6e annitaay dum, 6e ngollii dum ko 6e muuyi fuu. Hono noon 6e torrirta Bii Neddo oon du.

* 16:24 Ndaaree Matta 10.38.

¹³ Ndeen taalibaaፎ been paami wo haala Yaayaa lootoowo lootagal batisima o haalanta dūm'en.

No Iisaa selliniri suka gondudo e ginnaaru

(Marku 9.14-29, Lukka 9.37-43)

¹⁴ Nde 6e ngartunoo to jamaa oon ndeen, gorko gomma 6attitii mo, hofii yeeso makko,

¹⁵ wi'i:

—Joomam, yurma 6iyam gorko! O dabidabiyaajo, imo tampi sanne. Wakkatiiji keewdi imo saama e yiite naa e ndiyam.

¹⁶ Mi yaarii mo to taalibaaፎ maada de 6e kunnngii dannude mo.

¹⁷ Iisaa 6attitii, wi'i:

—Hey yimፎ jamaanu bondo mo walaa goondinal! Faa ndey ngondammi e moodon? Faa ndey keddotoomi munyande on? Ngaddanee kam suka o do!

¹⁸ O sappani ginnaaru nduun e semmbe. Ndu yalti suka oon. Wakkati oon ni, suka oon dadi.

¹⁹ Caggal dūum, taalibaaፎ been toowtidi e makko, yami mo, mbi'i:

—Dume wadi de min kunnngii riiwude ginnaaru nduun?

²⁰ Iisaa jaabii 6e, wi'i:

—Saabe odon pamdi goondinal wadi dūm. Goonga kaalanammi on: si goondinal moodon fotii fay no gabbel lekki mutaari ni, si on mbi'ii waamnde nde: «Yuw do, njahaa to», nde yuwan. Fay huunde on kunnngataako wadude.

[
²¹ *]

No Iisaa sapporii katin maayde muudum e iirtagol muudum

(Marku 9.30-32, Lukka 9.43-45)

²² Caggal dūum, Iisaa e taalibaaፎ muudum kawri katin ley leydi Galili. Iisaa wi'i 6e:

—Bii Neddo wattete e juude yimፎ.

²³ Be mbaran dūm, de nyannde tataፎerde ndeen iirtoto.

Haala kaan metti taalibaaፎ been sanne.

Haala yobugol lampo suudu dewal mawndu

²⁴ Nde Iisaa e taalibaaፎ mum njottinoo Kafarnahum ndeen, nanngoፎ lampo suudu dewal mawndu been battii Piyeer, mbi'i dūm:

—Yalla moodibbo moodon oon yobataa lampo suudu dewal mawndu naa?

²⁵ Piyeer jaabii, wi'i:

—Imo yoba.

Ko Piyeer naati suudu nduun dūum, fadde muudum heፎude haala, Iisaa wi'i:

—Simon, dume miilidaa? Kaanankooፎ adunaaru been, moy 6e ndoonyata? Moy 6e njomnotoo lampo? Biፎፎ laamu naa weerፎ?

²⁶ Piyeer jaabii, wi'i:

—Wo weerፎ.

Iisaa wi'i mo:

—Ndelle, 6iፎፎ laamu been wo rimፎ, njoፎataa.

²⁷ Ammaa, en njidaa mettinde berፎ yimፎ been. Yahu to maayo toon, padፎaa jammuure maa e ley ndiyam daam. Liingu ngu artidaa nanngude fu, njaltinaa dūm. Si a omtii hunnduko mum, a tawan toon mbuudu cardi kibፎinoowu lampo meeden. Ittaa dūm, njoፎanowaa en, enen dido.

* **17:21** E dereeji 6ooydi, godfi ina beyda aaya 21: *Ammaa iri ginnaaru nduun riiwirtaake si wanaa du'aare e suumayeere.*

18

Haala burɗo teddude ley laamu Laamɗo
(Marku 9. 33-37, Lukka 9.46-48)

¹ Wakkati oon, taalibaaɓe been battitii Iisaa, yami dɗum, mbi'i:

—Moy ɓuri teddude ley laamu Laamɗo?

² Iisaa noddii cukalel, darni ngel yeeso maɓɓe,

³ wi'i:

— Goonga kaalanammi on: sini on mbaylitaaki faa nanndon e cukaloy, on naatataa ley laamu Laamɗo.

⁴ Leeyindo hoorem faa nanndi e cukalel ngel, kam woni ɓurɗo teddude ley laamu Laamɗo.

⁵ Neddo fuu jaɓɓiido cukalel gootel hono ngel e innde am, wo miin jaɓɓii.

Haala ko luttinta yimɓe
(Marku 9.42-48, Lukka 17.1-2)

⁶ —Neddo fuu luttindo gootel e cukaloy goondinkoy kam koy, ko ɓuri moyyande joomum hayre teddunde haɓɓee e daande mum, yoolee ley to ɓuri luggude e maayo manngo.

⁷ Bone woodanii adunaaru ndu saabe kulle luttinooje yimɓe deen! Tilay kulle deen ngada, ammaa bone woodanii laatiido sabaabu majje!

⁸ Si tawii junngo maa naa koyngal maa luttinte, tayaa dɗum, paddaa. Naatidaa e junngo wooto naa koyngal gootal ley nguurndam nduumiidam ɓuri moyyande ma diina faddeede e yiite duumiinge tawee a kiɓɓudo.

⁹ Si tawii yitere maa luttinte, ittu nde, paddaa. Sabo naataa nguurndam nduumiidam a dokko, ɓuri moyyande ma diina paddadaa e yiite jahannama a kiɓɓudo.

Bannɗol haala mbaalu lallungu
(Lukka 15.3-7)

¹⁰ —Ndeentee e yawude fay gootel e cukaloy koy. Sabo mido wi'a on: maleyka'en makkoy wonɓe dow kammuuli been, wakkati fuu ina ngoni yeeso Baaba am gondo dow kammuuli oon, ina nji'a dɗum. [

¹¹ *]

¹² Dume miilotodon? Si neddo ina jogii baali hemre de ngootu lalli, wanaa yoppa capande jeenay e jeenay diin ley ferro, de filowoo majjungu nguun naa?

¹³ Goonga kaalanammi on: si o yiitii ngu, o seyorto ngu faa ɓura capande jeenay e jeenay di lallaay diin.

¹⁴ Hono noon Baaba moodon gondo dow kammuuli oon du yidiraay fay gootel e cukaloy koy majja.

Haala yaafundurgol hakkunde sakiraabe
(Lukka 17.3)

¹⁵ —Si sakiike maa toonyake ma, njahaa to muudum kollitaa dɗum toonya muudum oon tawee onon dido tan. Si o jabanii ma, a hewtii sakiike maa.

¹⁶ Ammaa si o jabaay, njaadaa e neddo gooto naa yimɓe dido, hono no Binndi diin mbiiri: «haala fuu daroo dow seedaaku yimɓe dido naa tato.»

¹⁷ Si o jabanay ma, kaalanaa dɗum kawrital goondinɓe ngaal. Si o salake jabaande kawrital goondinɓe ngaal, njogorodaa mo keefeero naa nanngoowo lampo.

* 18:11 E dereeji ɓooydi, goddi ina beyda aaya 11: Sabo hisinde lalluɓe waddi Bii Neddo oon.

¹⁸ Goonga kaalanammi on: huunde fuu ko kaɗuɗon dow leydi, haɗete dow kammu. Huunde fuu ko njaɓuɗon dow leydi, jaɓete dow kammu.

¹⁹ Midɔ haalana on katin: si ɗiɗo moodon ndewrii ley adunaaru ga dow ko ɗaarotoo Laamɗo fuu, Baaba am gonɗo dow kammuuli wadanan on ko ɗaaridɔn duum.

²⁰ Sabo nde ɗiɗo naa tato kawriti e innde am fuu, miin du, midɔ woni hakkunde muɓɓen doon.

Banndol haala golloowo caliido yaafaade

²¹ Ndeen Piyeer ɓattitii Iisaa, yami ɗum:

—Joomam, si banndam toonyake kam fu, kile foti kaanumi yaafaade ɗum? Yalla kile jeddi naa?

²² Iisaa jaabii mo, wi'i:

—Mi wi'aay ma kile jeddi tan. Njaafodaa ɗum kile capande jeddi faa nde jeddi.

²³ Iisaa beydi wi'i:

—Inan no laamu Laamɗo nanndi: wo hono kaananke gooto anniyiido yamtude gollooɓe muudum nyamaande.

²⁴ Nde o fudɗunoo yamtude fu, o waddanaa golloowo gooto mo o rewata miliyooji.

²⁵ Gorko oon walaa ceede ko yoɓa mo. Dum le, kaananke oon yamiri o sonnee, kanko e deekiiko e sukaaɓe makko e ko o jogii fuu, faa yoɓa nyamaande ndeen.

²⁶ Golloowo oon hippii yeeso kaananke oon, nyaagii ɗum, wi'i: «Munyanam, mi yoɓete fuu!»

²⁷ Kaananke oon yurmii mo, yaafanii mo nyamaande ndeen, yoppi mo o dilli.

²⁸ Golloowo oon yalti, hawri e gollidoowo muudum joganiido ɗum ceede seeda. O nanngi dum daande, imo dedda, o wi'i: «Yoɓam ceede am!»

²⁹ Gollidoowo makko oon hippii e leydi, nyaagii mo, wi'i: «Munyanam, mi yoɓete!»

³⁰ Ammaa o jaɓaay. O uddowi ɗum e kasu, faa ɗo yoɓi nyamaande ndeen fuu.

³¹ Nde gollooɓe heddiibe been nji'unoo ɗum ndeen, mettaa sanne, njehi kaalanowi ɗum kaananke oon.

³² Ndeen, kaananke oon noddi golloowo oon, wi'i ɗum: «A golloowo bondo! Nde nyaaginoɗaa kam ndeen, mi yaafanake ma ko ndewanmaami duum fuu.

³³ Aan du, a haanaano yurmaade jaado maa oon hono no njurmorimaami ni naa?»

³⁴ Kaananke oon tikki sanne, watti mo e juude jukkotooɓe, faa ɗo o yoɓi nyamaande ndeen faa laaɓi.

Iisaa beydi, wi'i:

³⁵ —Hono noon Baaba am gonɗo dow kammu oon wadata neddo fuu e moodon mo yaafaaraaki sakiike mum ɓernde laaɓunde.

19

Haala ko Iisaa tindini dow ceergal

(Marku 10.1-12)

¹ Nde Iisaa tilinoo e waajuuji diin ndeen, dilli Galili yehi leydi Yahuudiya, caggal gooruwol Urdun.

² Yimbe heewbe njokki mo. O danni toon nyawbe mu66en.

³ Farisa'en wobbe ngari to makko faa ndaartindoo mo, yami mo:

—Yalla ina daganii gorko seerude deekum e sabaabu tawaado fuu naa?

⁴ O jaabii, o wi'i:

—Yalla on njanngaay ko Binndi diin mbi'i? E fuddoode Laamdo tagii be, wadii be gorko e debbo.

⁵ O wi'i: «Dum saabii de gorko yoppan inna mum e bammum, nanngundura e deekum, be dido fuu be laatoo neddo gooto.»*

⁶ Nii woni be nganaa dido katin, be banndu wooturu. Ndelle, taa neddo sendda ko Laamdo hawrunduri.

⁷ Be yami mo, be mbi'i:

—Ndelle ko wadi de Muusaa yamiri gorko hokka deekum talkuru ceergal si na seera dum?

⁸ O jaabii be, o wi'i:

—Wo saabe on yoorbe berde, duum wadi de Muusaa hokki on laawol ceeron rewbe moodon. Ammaa ley fuddoode, wanaa noon worrunoo.

⁹ Mido wi'a on: si neddo seerii deekum de wanaa saabe jeenu, si banji debbo goddo fu, jeenii.

¹⁰ Taalibaa6e makko been mbi'i mo:

—Si wo nii hakkunde gorko e deekum worri, tawee neddo banjaay duum buri woodude.

¹¹ Iisaa jaabii be, wi'i:

—Wanaa yimbe fuu mbaawi ja6ude haala ka, sanaa be Laamdo hokki baawde majjum.

¹² Daliliiji kafooji worbe banjude ina ngoodi. Sabo wobbe ndimaama wo waatoraa6e. Wobbe wo soortaa6e. Wobbe du, kam'en kadi ko'e mu66en banjude faa ngollana laamu Laamdo. Neddo fuu jardiido tindinoore ndeen, wada nde!

No Iisaa barkiniri cukaloy

(Marku 10.13-16, Lukka 18.15-17)

¹³ Caggal duum, wobbe ngaddi cukaloy to Iisaa faa yowa juude muudum dow makkoy, de du'anooy koy. Ammaa taalibaa6e been ndukani yimbe been.

¹⁴ Ndeen Iisaa wi'i:

—Accee cukaloy koy ngara to am. Taa kafee koy, sabo wo nanndu6e e makkoy been njeyi laamu Laamdo.

¹⁵ O yowi junngo makko dow makkoy, o barkini koy. Ndeen o dilli doon.

Haala jokolle jom jawdi

(Marku 10.17-31, Lukka 18.18-30)

¹⁶ Gorko gomma battitii Iisaa, yami dum, wi'i:

—Moodibbo, huunde lobbere ndeye kaanumi wadude faa mi he6a nguurndam nduumiidam?

¹⁷ Iisaa wi'i mo:

—Ko wadi de lamndidaa kam dow huunde lobbere? Laamdo tan woni lobbo! Si ada yidi naatude e nguurndam, jokku jamirooje.

¹⁸ Gorko oon yami Iisaa, wi'i:

—Jamirooje deye njokkammi?

Iisaa jaabii, wi'i:

—Taa wadu war-hoore, taa jeenu, taa wujju, taa seeda fewre,

¹⁹ teddin inna maa e bammaa, njidiraagondo maa no njidirdaa hoore maa ni.

* 19:5 Fuddoode 2.24.

²⁰ Suka jokolle oon wi'i mo:

—Midó haybi dóm fuu. Dume heddii katin?

²¹ Iisaa wi'i mo:

—Si ada yidi hi66ude, yahu sonnoy ko njogidaa fuu, kokkaa ceede deen talkaa6e. Ndeen a he6an mbarjaari dow kammu. De ngaraa, njokkaa kam.

²² Nde suka jokolle oon nannoo haalaaji diin ndeen, dillidi e mettorgal, sabo wo jom jawdi sanne.

²³ Ndeen, Iisaa wi'i taalibaa6e muudum 6een:

—Goonga kaalanammi on: naatugol jom jawdi ley laamu Laamdo ina tiidi!

²⁴ Midó haalana on du: ngeelooba naata wudde battal 6uri hoyude diina jom jawdi naata laamu Laamdo.

²⁵ Nde taalibaa6e 6een nannoo haala kaan ndeen, dóm haaynii dóm'en sanne. I6e mbi'a:

—Ndelle, moy woni kisoowo?

²⁶ O ndaari 6e, o wi'i:

—Yim6e mbaawanaa dóm, ammaa walaa fuu ko Laamdo waawanaa.

²⁷ Piyeer hooyi haala, wi'i mo:

—Minen, min njoppii fuu, min njokkii ma. Dume min ke6oyta?

²⁸ Iisaa wi'i 6e:

—Goonga kaalanammi on: si Bii Neddo oon joodake e joodorgal laamu muudum teddungal ley adunaaru heyru, onon sappo e didó jokku6e kam 6ee du, on njoodoto dow joodorde laamu, carodon lenyi Israa'ila sappo e didi diin.

²⁹ Neddo fuu joppudo suudu mum, naa sakiraa6e mum wor6e e rew6e, naa inna mum, naa bammum, naa sukaa6e mum, naa gese mum saabe am fu, he6an ko 6uri dóm kile hemre, katin du he6an nguurndam nduumiidam.

³⁰ Ammaa ardiibe heew6e laatoto gadaa6e. Gadaa6e heew6e du laatoto ardiibe.

20

Banndol haala golloo6e ley ngesa cabiije

¹—Inan no laamu Laamdo nannadi: wo hono jom ngesa cabiije jaltudo gilla fajiri faa hooya golloo6e ngolla ngesa muudum cabiije.

² O he6i golloo6e, o rewri e mu66en njobdi nyalooma, mbuudu cardi hono no woowri noon. O yaari 6e ngesa makko.

³ Wakkati nyawlal naange, o yalti katin. O yi'i wo66e ley luumo 6e ngalaa golle.

⁴ O wi'i 6e: «Njehee onon du ngollowon to ngesa am cabiije toon. Mi yoban on ko haani yo6eede.»

⁵ Been du njehi toon. Jom ngesa oon yalti, wadi noon katin hakkunde naange e caggal sallifana.

⁶ Caggal duum, o yalti katin wakkati laasara. O tawi wo66e ina keddi to luumo toon. O wi'i dóm'en: «Dume wadi de nyalludon do on ngollaay fay huunde?»

⁷ Be njaabii mo, 6e mbi'i: «Fay gooto hooyaay min golle.» O wi'i 6e: «Njehee onon du ngollowon to ngesa am cabiije ngaan.»

⁸ Nde hiirnoo fu, jom ngesa oon wi'i howruujo mum oon: «Noddu golloo6e 6een de njobaa dóm'en. Artorodaa sakitiibe waddeede 6een, de cakitorodaa artiibe 6een.»

⁹ Waddaa6e laasara 6een ngari, mono e mu66en fuu hokkaa mbuudu cardi.

¹⁰ Artinooḅe ḅeen du ngari, cikki njoḅete ko ḅuri ḅum. Ammaa kam'en du, mono e muḅḅen fuu hokkaa mbuudu cardi.

¹¹ Nde ḅe njoḅanoo ḅum ndeen, iḅe njurjurma jom ngesa oon.

¹² Iḅe mbi'a: «ḅee ḅo seḅḅa tan ngolli, de ḅe ponndaama e amin njoḅdi. Minen kaa, wo min nyallu, miden ngolla ley naange wulnge!»

¹³ Jom ngesa oon jaabii gooto maḅḅe, wi'i: «Nedḅo am, mi wadaay ma fuu ko boni. Wanaa en ndewrii mi hooyire mbuudu cardi nyalooma naa?»

¹⁴ Ndelle, jaḅu njoḅdi maa, njahaa. Mi muuyii hokkude cakitiido oon ko kokkumaami duum.

¹⁵ Wanaa ko weli kam ngadammi ceede am naa? Naa a hirii saabe moyyere am?»

¹⁶ Iisaa wi'i:

—Hono nii gadaaḅe laatoro ardiibe, ardiibe du laatoto gadaaḅe.

No Iisaa sapporii tataḅerde maayde muuduḅum e iirtagol muuduḅum (Marku 10.32-34, Lukka 18.31-34)

¹⁷ Iisaa e taalibaaḅe sappo e diḅo ḅeen ina yeeḅa, ina njaha Urusaliima. E laawol ngool, Iisaa toowtini ḅe feere, wi'i:

¹⁸ —Inani eḅen njaha Urusaliima. Doon Bii Nedḅo wattetee e juude hooreḅe almaami'en e jannginooḅe Tawreeta. Be caroo mo sariya maayde.

¹⁹ Be ngatta mo e juude yimḅe ḅe nganaa Alhuudiya'en. Kam'en du njalnoroo mo, piya mo dorri, tonta mo e leggal palaangal faa o maaya. De nyannde tataḅerde ndeen o iirtoto.

No Inna Yaakuuba e Yuhanna nyaagorii Iisaa (Marku 10.35-45)

²⁰ Ndeen, inna ḅiḅḅe Jebede ḅattini sukaaḅe muuduḅum Iisaa. O sujidi yeeso Iisaa faa o njaaroo ḅum huunde.

²¹ Iisaa wi'i mo:

—Dume njidḅaa?

Debbo oon jaabii mo, wi'i:

—Mido yidi ngadaa faa ḅiḅḅe am worḅe diḅo ḅe njoodoo ḅakkol maa ley laamu maa, gooto gere nyaamo maa, gooto du gere nano maa.

²² Iisaa jaabii, wi'i:

—On anndaa ko njaarotoḅon. Yalla oḅon mbaawi yardude horde mettunde nde njardammi ndeen naa?

Be njaabii mo, ḅe mbi'i:

—Miden mbaawi.

²³ O wi'i ḅe:

—Goonga, on njardan nde. Ammaa joodaade gere nyaamo am naa nano am, wanaa miin yamirra ḅum. Joodorḅe deen, wo ḅe Baaba am moyyinani ḅeen njeji.

²⁴ Nde taalibaaḅe sappo heddiibe ḅeen nannoo ḅum ndeen, ḅernani saki-raaḅe diḅo ḅeen.

²⁵ Ndeen Iisaa noddi ḅe fuu, wi'i ḅe:

—Oḅon anndi laamiibe leyḅe adunaaru ina laamorii ḅum'en doole. Mawḅe ḅeen du ina kolla yimḅe ḅeen baawḅe.

²⁶ Onon kaa, ḅum wadataa hakkunde moodon. Jidḅo laataade tedduḅo hakkunde moodon fuu, ina haani laataade golloowo moodon.

²⁷ Katin du, jidḅo ardaade e moodon fuu, ina haani laataade maccuḅo moodon.

²⁸ Noon du, Bii Nedḅo waraay faa gollanee, ammaa warii faa gollana yimḅe, de hokka yonki muuduḅum faa laatoo coottitaari ndimḅinoori heewḅe.

No Iisaa selliniri wumbe dīdo
(Marku 10.46-52, Lukka 18.35-43)

²⁹Nde Iisaa e taalibaaḅe muudum njaltannoo Yeriko ndeen, jamaa keewḁo jokki dum.

³⁰Wumbe dīdo ina njoodii e sera laawol ngool. Be nani Iisaa ina faltoo, de 6e puḁḁi yeewnaade, iḅe mbi'a:

–Taan Daawda, yurma min!

³¹Jamaa oon jawani 6e, wi'i 6e ndeyyi'inoo. Ammaa 6e beydi yeewnaade iḅe mbi'a:

–Joomii amin, taan Daawda, yurma min!

³²Iisaa darii, noddi 6e, wi'i:

–Dume njidudon mi wadana on?

³³Be njaabii mo, 6e mbi'i:

–Joomii amin, min mbumta.

³⁴Iisaa yurmii 6e, meemi gite maḅḅe. Wakkati oon pay, 6e mbumti. Ndeen 6e njokki dum.

21

No Iisaa naatiri Urusaliima
(Marku 11.1-11, Lukka 19.28-40, Yuhanna 12.12-19)

¹Ko Iisaa e taalibaaḅe muudum ḅadii Urusaliima duum, njottii Baytifaaji dow waamnde wi'eteende Jaytun. Iisaa nuli taalibaaḅe dīdo,

²wi'i 6e:

–Njehee naatowee ngalluure wonnde yeeso moodon ndeen. Nde njottidon fu, on tawan toon araawa e mola muudum ina kaḅḅii. Kaḅḅiton dī, ngaddanon kam.

³Si won ko godḁo yami on e majjum, njaabodon dum joomii amin ina haajaa dī, de nultiran dī law.

⁴Dum wadi faa ko annabaajo haalnoo duum tabita nde wi'unoo:

⁵«Mbi'ee yimḅe ngalluure Siyona:

Ndaaree, inan kaananke moodon ina wara to moodon,
ina leeyinkinii, ina waddii mola,

ḅii mbaddeteenga.»*

⁶Wakkati oon, taalibaaḅe been njeḅi ngadowi ko Iisaa yamiri dum'en.

⁷Be ngaddi araawa ngaan e mola muudum. Be njowi e majji saayaaji maḅḅe, de Iisaa waddii.

⁸Ko ḅuri heewude e jamaa oon weerti saayaaji muḅḅen dow laawol. Woḅḅe kelti licce ledḁe, mbeerti ḁe dow laawol ngool.

⁹Jama'aaje gonde yeeso Iisaa ḁeen e jokkuḁe caggal makko fuu ina ilina, ina mbi'a:

–Jettooje ngoodanii Taan Daawda! Barke woodanii gardo e dow innde Joomiraado!† Jettooje ngoodanii Laamḁo faa dow kammuuli!

¹⁰Nde o naatunoo Urusaliima fu, ngalluure ndeen fuu iirii, na saaya. Iḅe mbi'a:

–Gorko o wo moy?

¹¹Jamaa oon jaabii:

–Wo annabi Iisaa, yuuruḁo Nasaraatu ley leydi Galili.

No Iisaa riwri luumotooḅe ley suudu dewal mawndu
(Marku 11.15-19, Lukka 19.45-48, Yuhanna 2.13-22)

* 21:5 Jakariyaa 9.9. † 21:9 Jabuura 118.25-26.

¹² Iisaa naati taliyaare suudu dewal mawndu nduun. Doon o riiwi soodoobe e soottoobe wonbe ley toon fuu. O liibi taabaaje weccoobe ceede e joodorde soottoobe buugaali.

¹³ Ndeen o wi'i be:

—Ley Binndi diin Laamdo wi'i: «Suudu am inndirte suudu wadirdu du'aare.»

Iisaa beydi, wi'i:

—Onon kaa, odon ngada ndu «suudirdu yanooobe!»[‡]

¹⁴ Wumbe e bonnguube ngari to makko e ley suudu dewal mawndu nduun, de o dannii dum'en.

¹⁵ Hooreebe almaami'en e jannginoobe Tawreeta been nji'ii kulle kaayniide de o wadata. Be nani du sukabe ina ilina e ley suudu dewal mawndu ina mbi'a:

—Jettooje ngoodanii Taan Daawda!

Dum fuu dum metti be.

¹⁶ Be mbi'i Iisaa:

—A nanii ko cukaloy koy mbi'ata duum naa?

O wi'i be:

—Mi nanii. Yalla abada on janggaay dum do:

«A wadii faa kunndude sukabe famarbe e musinoobe ina njette?»[§]

¹⁷ Caggal duum, o seedi e ma66e. O yalti ngalluure ndeen, o yehi Baytaniya, o waalowi toon.

No Iisaa hudiri yibbi

(Marku 11.12-14, 20-24)

¹⁸ Gilla fajiri Iisaa ina yeccoo ngalluure toon, tawi ina yolbi.

¹⁹ O haynii yibbi e sera laawol, o fanti ki. Ammaa o tawraay ki faa'e si wanaa haako. Wakkati oon, o wi'i ki:

—Taa a rimu abada katin!

Wakkati oon pay, yibbi kiin yoori kolonj.

²⁰ Nde taalibaa66e been nji'unoo dum fu, dum haaynii dum'en. Be yami Iisaa, be mbi'i:

—Noy wadi de yibbi ki yoordi wakkati gooto ni?

²¹ Iisaa jaabii be, wi'i:

—Goonga kaalanammi on: si odon ngoondini on cikkitiraay fu, on ngadan ko 6uri ko ngadumi yibbi ki duum. On mbaawan wi'ude fay waamnde nde: «Doofa, saamoy ley maayo», de laatoroo noon.

²² Si odon ngoondini, ko njaaridon e ley du'aare fuu on ke6an dum.

Yamol dow toy baawde Iisaa yuuri

(Marku 11.27-33, Lukka 20.1-8)

²³ Iisaa naati suudu dewal mawndu nduun. Nde o waajotonoo ndeen, hooreebe almaami'en e mawbe Alhuudiyankoo66e been battii mo, yami, mbi'i:

—Laamu nguye hokki ma baawde gollude ko ngollataa dum? Moy hokki ma laawol ngollaa dum?

²⁴ Iisaa jaabii be, wi'i:

—Miin du, huunde wootere tan yamammi on. Si on njaabake kam, mi haalanan on kokkudo kam laawol mi golla ko ngollammi duum.

²⁵ Toy lootagal batisima Yaayaa ngaal yuuri? To Laamdo naa to yimbe?

Ndeen heddi i6e ndawrida hakkunde ma66e, i6e mbi'a:

—Si en mbi'ii to Laamdo fu, o yaman en ko wadi de en ngoondinaay Yaayaa?

²⁶ Ammaa si en mbi'ii to yim6e, kulen ko jamaa o wadata en, sabo yim6e been fuu ina njogorii Yaayaa wo annabaajo.

²⁷ Be njaabii Iisaa, 6e mbi'i:

—Min anndaa.

Iisaa du jaabii 6e, wi'i:

—Haya miin du, mi haalantaa on baawde deye ngollirammi ko ngollammi duum.

Banndol haala sakiraabe dido

²⁸ Iisaa beydi wi'i:

—Dume miilotodon e banndol ngol: gorko gomma ina joginoo bi66e wor6e dido. O battitii arandeejo oon, o wi'i dum: «Binggel am, yahu golloy hannden to ngesa cabiije toon.»

²⁹ Biddo oon jaabii, wi'i yahataa. Ammaa caggal duum, mimsiti yehi.

³⁰ Baabiiwo oon battitii dida6o oon, wi'i dum ko wi'unoo arandeejo oon duum. Oon kaa jaabii, wi'i: «Woodi Baaba», ammaa yahaay.

³¹ Moy e ma66e wadi ko bammum muuyi duum?

Be njaabii, 6e mbi'i:

—Arandeejo oon.

Ndeen, Iisaa wi'i 6e:

—Goonga kaalanammi on: nanngoo6e lampo e rew6e woykuruu6e been artoyto on naatude e laamu Laamdo.

³² Sabo Yaayaa warii to moodon, hollii on laawol fonnditaare, de on ngoondinaay dum. Ammaa nanngoo6e lampo e rew6e woykuruu6e been ngoondinii mo. Fay nde njiinodon dum ndeen, on mimsitaay ngoondindon dum.

*Banndol haala remoo6e bon6e
(Marku 12.1-12, Lukka 20.9-19)*

³³ —Kettindee banndol gonngol: neddo gomma darni ngesa cabiije, fiiltini nga hoggo, wasi luggere 6oosirde cabijam. O nyi6i suudu toowndu faa o haynoo ko warata e ngesa ngaan. Caggal duum, o halfini nga remoo6e, de o wadi jahaangal.

³⁴ Faa boreede cabiije yottii, de o neli golloo6e makko to remoo6e been toon, 6e ngaddanowa mo ngedu makko e bi66e cabiije deen.

³⁵ Ammaa remoo6e been nanngi golloo6e makko been, piyi gooto, mbari gooto, limni gooto kaaye.

³⁶ Jom ngesa oon neli e ma66e golloo6e bur6e arandee6e been heewude. Remoo6e been ngadi 6e no ngadunoo arandee6e been noon.

³⁷ De saktii o neli biyiiko gorko to ma66e, o wi'i: «Be njaagoto biyam oon.»

³⁸ Ammaa nde remoo6e been nji'unoo biyiiko oon ndeen, mbi'unduri hakkunde mu66en «O woni donoowo hoggo ngo. Ngaree mbaren mo, keddoroden ngesa nga!»

³⁹ Wakkati oon, 6e nanngi mo, 6e paddi mo to gada ngesa toon, 6e mbari mo.

⁴⁰ Joonin le, si jom ngesa cabiije oon warii, noy o wadata remoo6e been?

⁴¹ Be njaabii mo, 6e mbi'i:

—O halkiran bon6e been no boniri. O halfinan ngesa ngaan remoo6e wo66e hokko6e mo ngedu makko e bi66e magga wakkati nga 6oraa.

⁴² Caggal duum, Iisaa wi'i 6e:

—Yalla on njanngaay ko winndaa ley Binndi diin duum naa?

«Hayre nde nyi6oo6e been calii ndeen,
wo kayre laatii hoore nymngo ngoon.

Dum wo golle Joomiraado,
wo dum haaynde e jiiɗe meeden!»*

⁴³ Saabe dum, mido wi'a on: laamu Laamdo ittete e moodon, hokkee yimbe wadooɓe ko haani e maggu.

⁴⁴ Caamudo dow hayre ndeen fuu, helan. Mo nde saami dow muudum du, diggan.

⁴⁵ Nde hooreeɓe almaami'en e Farisa'en been nannoo banndi makko diin, paamii wo kabaaru muɓɓen o banndi.

⁴⁶ Iɓe piloo no ɓe nanngira mo, ammaa ɓe kulii yimbe, sabo yimbe been ina njogorii mo annabaajo.

22

Banndol haala nyaamdu ɓangal (Lukka 14.15-24)

¹ Iisaa banndani ɓe katin, wi'i ɓe:

² —Inan no laamu Laamdo nanndi: wo hono kaananke ɓanɗooowo ɓiyum gorko, wadani dum neema ɓangal.

³ O neli maccuɓe makko noddowa yimbe ɓangal ngaal, ammaa noddaaɓe ɓeen calii warude.

⁴ O neli katin maccuɓe wɓɓe, o wi'i dum'en: «Mbi'ee noddaaɓe been nyaamdu nduun moyyinaama faa woodi. Mi hirsii ga'i e nyalbi paydi. Fuu segilaama. Be ngara, ɓe nootoo weltaare ɓangal nde.»

⁵ Ammaa noddaaɓe been kiisaaki mo, naati haajuuji muɓɓen: o yehi ndaaroyde ngesa muudum, o du luumooji muudum.

⁶ Heddiibe ɓeen nanngi maccuɓe ɓeen, torri ɓe, mbari ɓe.

⁷ Kaananke oon tikki, neli sordaasiibe muudum mbarowi waruɓe nulaaɓe ɓeen, mbuli wuro muɓɓen.

⁸ Caggal duum, o wi'i maccuɓe makko ɓeen: «Nyaamdu ɓangal nduun moyyinaama, ammaa noddaaɓe ɓeen kaandaa e nyaamude ndu.

⁹ Dum le, njehee dow laabi mawdi diin, noddon neddo fuu mo kawruɗon wara nyaama nyaamdu ɓangal ndu.»

¹⁰ Maccuɓe ɓeen njehi dow laabi diin, noddi yimbe ɓe kawri toon fuu gilla e bonɓe faa e moyyuɓe faa galle jom ɓangal oon heewi yimbe.

¹¹ Nde kaananke oon naatunoo faa ndaara noddaaɓe ɓeen ndeen, o haynii gorko mo ɓornaaki kaddule ɓangal ngaal.

¹² O wi'i dum: «Neddo am, noy naatirɗaa do tawi a ɓornaaki kaddule ɓangal?» De oon deyyini.

¹³ Ndeen, kaananke oon wi'i gollooɓe ɓeen: «Kaɓɓee juude makko e koyɗe makko, paddon mo e ley nimre yaasin ndeen. Toon bojji e njeryundurde nyiye ngoni.»

¹⁴ Iisaa heddii na wi'a:

—Noddaaɓe ina keewi ammaa suɓaaɓe ina pamdi.

Haala yoɓugol lampo (Marku 12.13-17, Lukka 20.20-26)

¹⁵ Farisa'en njehi ndawridowi no nanngira Iisaa e ley haala muudum.

¹⁶ Be neli yoga e taalibaaɓe maɓɓe e jokkuɓe Hirudus to Iisaa. Nulaaɓe ɓeen mbi'i mo:

—Moodibbo, miden anndi a goongante: aɗa jannginira laawol Laamdo ngol goonga. A hulataa fay gooto, sabo a ɓurdintaa yimbe.

* 21:42 Jabuura 118.22-23.

17 Ndelle, haalan min dume miilidaa: yalla ina dagii min kokka kaananke Roma mawdo oon lampo naa dagaaki?

18 Ammaa Iisaa ina anndi anniyaaji ma66e bondi diin. O wi'i 6e: —Onon munaafiki'en! Dume wadi de odon tuufina kam?

19 Kollee kam mbuudu njobeteengu lampo. Be ngaddani mo mbuudu cardi ngootu.

20 O yami 6e, o wi'i:

—Natal moy e innde moy woni do?

21 Be njaabii mo, 6e mbi'i:

—Kaananke Roma.

O wi'i 6e:

—Ndelle, kokkee kaananke Roma oon ko jeyi, kokkon Laamdo du ko jeyi.

22 Nde 6e nannoo jaabu oon fu, dum haaynii 6e. Be celi mo, 6e ndilli.

Haala ummital maay6e

(Marku 12.18-27, Lukka 20.27-40)

23 E ley nyalooma oon, wo66e ley waalde Saduki'en ngari to Iisaa. Kam'en ngoni yeddoo6e ummital.

24 Be yami mo, 6e mbi'i:

—Moodibbo, Muusaa wi'i: «Si neddo maayii hebaay biddo, minyum naa mawnum dewla debbo joppaado oon, faa he6ana dum beyngu.»*

25 Ina woodunoo hakkunde amin sakiraabe wor6e njeddo. Arandeejo oon dewli, maayi hebaay biddo. Minyiiko hooyi debbo oon.

26 Kam du maayi hebaay biddo. Tata6o oon du jokki, faa 6e njeddo fuu 6e maayi.

27 Caggal ma66e 6e fuu, debbo oon du maayi.

28 Ndelle nyannde ummital, moy e njeddo been laatotoo goroo debbo oon? Sabo 6e fuu 6e ndewliino mo.

29 Iisaa jaabii 6e, wi'i:

—On woofu6e, sabo on anndaa Binndi diin, on anndaa baawde Laamdo du.

30 Sabo si maay6e ummitake, wor6e banataa, rew6e banataake. Be laatoto hono maleyka'en won6e dow kammu ni.

31 Woodi, e haala ummital maay6e, yalla on njangaay ko Laamdo wi'i on duum naa? O wi'i:

32 «Miin woni Laamdo Ibrahiima, Laamdo Isiyaaka, Laamdo Yaakuuba.»† Laamdo wo Laamdo wuur6e, wanaa Laamdo maay6e.‡

33 Nde jamaa keewdo oon nannoo waaju makko oon fu, dum haaynii dum'en sanne.

Haala yamiroore burnde fuu manngu

(Marku 12.28-34, Lukka 10.25-28)

34 Nde Farisa'en been nannoo Iisaa deyyinirii Saduki'en been e haala fu, 6e kawriti.

35 Gooto ma66e jannginoowo Tawreeta na yidi tuufinde mo, yami mo, wi'i:

36 —Moodibbo, ndeye woni yamiroore burnde fuu manngu e ley Tawreeta?

37 Iisaa jaabii mo, wi'i:

—Yidir Laamdo Joomiraado maa e bernde maa fuu e yonki maa fuu e hakkillo maa fuu.§

38 Nde woni yamiroore arandeere, burnde fuu manngu.

* 22:24 Fillitagol Tawreeta 25.5. † 22:32 Wurtagal 3.6. ‡ 22:32 Gilla e jamaanu Muusaa tawi Ibrahiima e Isiyaaka e Yaakuuba maayii gilla ko 6ooyi. Ko Laamdo wi'i wo Laamdo ma66e duum, holli i6e mbuuri. § 22:37 Fillitagol Tawreeta 6.5.

39 Inan yamiroore didaferde hono mayre: «Njidiraa gondo maa no njidirdaa hoore maa ni.»*

40 Tawreeta Muusaa e dewte annabaa6e deen fuu e jamirooje didi deen njowii.

*Kabaaru Almasiihu e Daawda
(Marku 12.35-37, Lukka 20.41-44)*

41 Ko Farisa'en been kawriti toon duum, Iisaa yami 6e, wi'i:

42 —Dume miiludon e Almasiihu oon? Wo o taan moy?

Be njaabii, 6e mbi'i:

—O taan Daawda.

43 O wi'i 6e:

—Ko Daawda haaliri baawde Ruuhu duum, noy noddiri Almasiihu «Joomiraado»? Sabo o wi'i:

44 «Joomiraado wi'i Joomam:

Jooda gere nyaamo am,

faa mi wada njaabaa way6e ma.»†

45 Woodi, Daawda ina noddira mo «Joomam». Ndelle noy o laatortoo taanum?

46 Be fuu 6e kunnngii jaabaade mo faa'e. Caggal nyannde ndeen, fay gooto suusaay yamude mo yamde godde katin.

23

*No Iisaa feliri jannginoo6e Tawreeta e Farisa'en
(Marku 12.38-39, Lukka 11.39-52, 20.45-46)*

1 Ndeen, Iisaa haalani jama'aaje deen e taalibaa6e muudum been, wi'i:

2 —Jannginoo6e Tawreeta e Farisa'en been kalfinaama njanngina Tawreeta Muusaa.

3 Saabe duum, odon kaani jabande 6e, ngadon huunde fuu ko 6e mbi'i on. Ammaa taa nyemmbiton golle ma66e, sabo 6e ngadataa ko 6e mbaajotoo duum.

4 Be ka66an donje teddude, 6e mbakkina yim6e, ammaa 6e njidaa meemirde de fay e hoore honndu faa 6e mballa dum'en.

5 Huunde fuu ko 6e ngadata, 6e ngadiran dum faa 6e nji'ee. Dum wadi de i6e ka66a talki mawdi, i6e njuutina bukki saayaaji ma66e faa ina ndaasoo.

6 I6e njidi joodorde burde teddude si 6e noddama e nokkuuje nyaamdu teddude. I6e njidi joodorde burde teddude ley cuudi baajordi.

7 I6e njidi jowteede jowtaali teddufi ley luumooji e noddireede «Moodibbo».

8 Ammaa onon kaa, taa nja6ee noddireede «Moodibbo», sabo Moodibbo gooto tan njogidon. Onon, on fuu wo on sakira6e.

9 Taa mbi'ee fay gooto «Baabiiwo» e adunaaru.* Sabo Baabiiwo gooto tan njogidon, gondo dow kammu oon.

10 Taa nja6ee noddireede «Hooreejo». Sabo Hooreejo gooto tan njogidon, oon woni Almasiihu.

11 Burdo teddude hakkunde moodon laatoo golloowo moodon.

12 Toownudo hoore muudum fuu, leeyinte. Leeyindo hoore muudum fuu, toownete.

* **22:39** Lewinkoo6e 19.18. † **22:44** Jabuura 110.1. * **23:9** Taa mbi'ee fay gooto «Baabiiwo» e adunaaru de konngol ngol waraay wi'ude neddo soowa bammum. Ngol haali haala hooree6e diina fonndu6e ko'e mu66en e baabiraaku Laamdo.

13 Bone woodanii on onon jannginoobe Tawreeta e Farisa'en, mu-naafiki'en! Odon cokana yimbe dammbugal laamu Laamdo ngaal. On naataataa, on accataa naatoobe naata. [

14 †]

15 Bone woodanii on, onon jannginoobe Tawreeta e Farisa'en, mu-naafiki'en! Odon njiiloo e leyde, odon peyyita maayooji faa kebon tuubudo gooto. Si on kepii dum fu, odon ngada dum bii jahannama faa bura on bonde kile didi.

16 Bone woodanii on, onon wumbe dowoobe yimbe! Odon mbi'a: «Si neddo hunorake suudu dewal mawndu nduun fu wo bolum, ammaa si hunorake kanje suudu dewal mawndu oon, hunayeere mum nanngan dum.»

17 Majju6e, wumbe! Dume buri teddude: kanje oon naa suudu laabinooru kanje oon nduun?

18 Odon mbi'a katin: «Si neddo hunorake hirsirde ndeen fu wo bolum, ammaa si hunorake sadaka gondo dow mayre oon, hunayeere mum nanngan dum.»

19 Wumbe! Dume buri teddude: sadaka oon naa hirsirde laabinoore sadaka oon ndeen?

20 Ndelle, neddo fuu kunoriido hirsirde ndeen, hunorake nde, kayre e huunde fuu ko yowii e mayre.

21 Neddo fuu kunoriido suudu dewal mawndu nduun, hunorake ndu, kayru e Laamdo gondo ley mayru oon.

22 Neddo fuu kunoriido kammu, hunorake joodorgal Laamdo ngaal e Joodiido e maggal oon.

23 Bone woodanii on, onon jannginoobe Tawreeta e Farisa'en, mu-naafiki'en! Odon ittana Laamdo jakka fay naanaa e haakorooji moodon goddi, ammaa odon njeeboo ko buri fuu teddude e Jamirooje deen. Dum woni gollirde dartaare e yurmeende e goondinal. Wo kanjum kaannodon wadude tawee on njoppaay ko heddi dum.

24 Onon wumbe dowoobe yimbe! Si mbuubu saamii e njaram moodon, on ciowan itton dum, de odon moda ngeelooba!

25 Bone woodanii on, onon jannginoobe Tawreeta e Farisa'en, mu-naafiki'en! Odon lawya caggal kore e caggal kaake, de ley majje ina heewi ko hemraa nguyka e muuyo bonngo.

26 Farisanke bumdo! Lawyu ley kore tafon, ndeen caggal toon du laaban.

27 Bone woodanii on, onon jannginoobe Tawreeta e Farisa'en, mu-naafiki'en! Odon nanndi e caabeeje dawninaade, de dow mubben woodi, tawee ley mubben ina heewi yi'e maaybe e ko tuuni fuu.

28 Onon du, wo hono noon nanndudon: e jiide gite odon nanndi e fonnditiibe, ammaa ley moodon ina wi'i pet naafikaaku e oonyaare.

29 Bone woodanii on, onon jannginoobe Tawreeta e Farisa'en, mu-naafiki'en! Odon moyyintinoo caabeeje annabaa6e, odon njardina caabeeje fonnditiibe wo66e.

30 Odon mbi'a: «Sini min kawriino e jamaanu maamiraa6e amin, min ndufidataano e ma66e yiyam annabaa6e.»

31 Ndelle, odon ceedanoo ko'e moodon wo on bi66e warannoobe annabaa6e been.

† 23:13 E dereeji 6ooydi, goddi ina beyda aaya 14: *Bone woodanii on, onon jannginoobe Tawreeta e Farisa'en, munaafiki'en! Odon nyaama jawdi rewbe 6e goriraabe mubben maayi, odon njuutina du'aawuuji moodon faa nanndinkinodon e lobbu6e. Saabe majjum, on keban jukkungo burngo fuu bonde.*

³² Ndelle, njottinee ko maamiraa6e moodon puɗɗunoo!

³³ Onon bolle, 6i66e poosoke! Walaa fuu no ndaɗiron halkere jahannama.

³⁴ Dum waɗi de miɗo nulda on annabaa6e e jom'en hakkillo e jannginoo6e. On mbaran wo66e ma66e, tonton wo66e ma66e, piyon wo66e ma66e dorri e ley cuudi mon baajordi, ndiiwon dum'en hakkunde wuro e wuro.

³⁵ Njomnitaari yiyyam fonnditi6e ndufaadam e adunaaru ndu daam fuu yeccoto dow moodon, gilla yonki Haabiila ponnditiɗo oon faa yonki Jakariyaa 6ii Barakiya mo mbarnodon hakkunde suudu dewal mawndu e hirsirde oon.

³⁶ Goonga kaalanammi on: jukkungo majjum fuu saaman dow yim6e jamaanu o!

*No Iisaa woyri yim6e Urusaliima
(Lukka 13.34-35)*

³⁷ —Kay Urusaliima, Urusaliima! Ada wara annabaa6e, ada warda nulaa6e to maa kaaye! Kile keewde njidumi hawrundurde 6i66e maa hono no cofal hawrundurta coppi muudum ley bippeelee mum ni. De on nja6aay.

³⁸ Paamon, Laamɗo yoppidii on e suudu mon, wo ndu winnde.

³⁹ Miɗo wi'a on: gilla joonin, on nji'ataa kam katin si wanaa faa wakkati mo mbi'oyton: «Barke woodanii garɗo e dow innde Joomiraado!»

24

*Haala halkere suudu dewal e sifaaji timmoode adunaaru
(Marku 13.1-13, Lukka 21.5-19)*

¹ Nde Iisaa yaltunoo suudu dewal mawndu ina yaha ndeen, taalibaa6e muudum battitii dum, kolli dum nyimngo ley galle mayru.

² O wi'i 6e:

—On nji'ii kujje de fuu naa? Goonga kaalanammi on: fay hayre wootere heddataako ina yowii dow wonnde. Fuu wurjinte.

³ Caggal dum, Iisaa joodowii dow waamnde wi'eteende Jaytun. Taalibaa6e muudum ngari to muudum kam'en tan, mbi'i dum:

—Humpitin min nde dum waɗata. Maande ndeye hollata gartol maa, kam e timmoode adunaaru?

⁴ Iisaa jaabii 6e, wi'i:

—Ndeentee taa fay gooto wosina on e goonga.

⁵ Sabo heew6e ngardan e innde am, ina mbiitoo: «Miin woni Almasiihu oon.» Be mbosinan yim6e heew6e.

⁶ On nanan kabaaru bolwole gadaade e anniyaade, ammaa taa kulee! Ina tilsi dum wada, de dum wanaa timmoode tafon.

⁷ Lenyol habdan e lenyol, laamu habdan e laamu. Rafooji ngadan, leydi dimmboto e nokkuuje feere feere.

⁸ Dum kaa fuu wo hono fudɗoode njatawere beynoowo ni.

⁹ Ndeen, yim6e njaaran on careɗon faa torredon, mbareɗon. Lenyi diin fuu mbanyan on saabe am.

¹⁰ Wakkati oon, heew6e pergoto njoppa goondinal mu66en, ina njambundura, ina mbanyunduri.

¹¹ Annabaa6e fewree6e heew6e ɓangan, kiila heew6e.

¹² Bonandaaji keewan faa njinngu yim6e heew6e ɓuytoo.

¹³ Ammaa tinnitiɗo faa yottii timmoode fu, kam hisintee.

¹⁴ Kabaaru Lobbo haala laamu Laamɗo o gooynete e adunaaru ndu fuu, faa lenyi fuu keɓa seedaaku nguun. Ndeen adunaaru timmata.

Haala torra mawdo e gartol Almasiihu
(Marku 13.14-27, Lukka 21.20-28)

15 –On nji'an «huunde nyiddiniinde bonnoore»* nde annabi Daniyiila haalnoo kabaaru muudum. Huunde ndeen darnete dow nokkuure seniinde ndeen.† (Janngudo dum fuu, faama maanaa majjum.)

16 Ndeen, tawaa6e ley Yahuudiya fuu ndoggira baamle.

17 Tawaado dow suudu, taa wi'a jippoto hooya gineeji ley suudu muudum.

18 Tawaado ngesa, taa yeccoo faa hooyowa saaya muudum.

19 Kay, debereedu'en e musintee6e njaran torra ley balde deen!

20 Njaaree Laamdo taa doggudu moodon laatoo wakkati dabbunde naa nyalaande fowteteende.

21 Sabo ndeen, torra mawdo wadan mo hono muudum wadaay gilla fuddoode adunaaru faa joonin, woodi du hono muudum wadataa abada katin.

22 Sini tawiino balde deen nda66indinaaka, fay gooto hisataano. Ammaa Laamdo rabbindinii de saabe subaa6e muudum.

23 Wakkati oon, si goddo wi'ii on: «Ndaaree! Inan Almasiihu do», naa «Inani mo to», taa ngoondinee.

24 Sabo almasiihu'en fewree6e e annaba6e fewree6e bangowan, ngada maandeeji mawdi e kaayefiiji faa majjina fay subaa6e been, si na laatoo.

25 Paamee wooda. Mi haalanii on gilla dum waraay.

26 Si yim6e mbi'ii on: «Inani mo ley ladde», taa njehee. Naa si 6e mbi'ii: «Inani mo ley cuudi toon», taa ngoondinee.

27 Si goonga, no mayyere yaynirta e kammu gilla lettugal faa gorgal ni, hono noon Bii Neddo wardata.

28 To ko saadi woni fuu, toon jigaaje kawritata.

29 –Wakkati gooto, caggal torra balde deen, naange ni66an, lewru selan yaynude, koodo kammu caaman, kulle gonde dow kammu deen ndimm-boto.‡

30 Wakkati oon, maande Bii Neddo oon bangan dow kammu, lenyi adunaaru diin fuu mboyan mettorgal. Be nji'an Bii Neddo oon, ina wara e duule, ina warda e baawde e teddeengal manngal.

31 Buututal manngal fuufete, de o nula maleyka'en makko lettugal e gorgal, hordoore e so66iire, kawrundura subaa6e makko 6een gilla to adunaaru fuddi faa to haadi.

Banndol dow yibbi

(Marku 13.28-31, Lukka 21.29-33)

32 Ekitee ko yibbi hollata: si licce makki keyditii, haakorooji makki du mbilitii fu, odon anndi ndunngu 6adake.

33 Noon du, si on nji'ii kulle deen fuu, annditon wakkati oon 6adake, imo woni e dammbugal galle.

34 Goonga kaalanammi on: jamaanu o timmataa tawee kulle deen fuu ngadaay.

35 Kammu e leydi timman, de haalaaji am kaa timmataa abada.

No fay gooto anndiraa timmoode si wanaa Laamdo
(Marku 13.32-37, Lukka 17.26-30, 34-36)

* 24:15 Daniyiila 9.27, 11.31, 12.11. † 24:15 Do Iisaa haali ko annabi Daniyiila sappinoo: kaananke gooto wattan tooru e ley suudu dewal mawndu Alhuudiyankoo6e. Ko o sappinoo dum wadii gilla Iisaa rimaaka. Joonin Iisaa wi'i hono majjum wartin katin. ‡ 24:29 Esaaya 13.10, 34.4, Jowiila 2.10.

³⁶—Ammaa nyalaande ndeen e wakkati oon fay gooto anndaa d̄um, wanaa maleyka'en wonbe dow kammuuli, wanaa Biddo oon. Walaa anndudo d̄um si wanaa Baabiwo oon.

³⁷ Hono no laatorinoo wakkati Nuuhu, noon du laatortoo si Bii Neddo warii.

³⁸ E ley nyalaade deen fadde ilam tuufaandu daam warude, yimbe ina nyaama, ina njara, ina banja, ina banjee, faa nyannde Nuuhu naati laana kaan.

³⁹ Be paamaay faa'e faa ilam tuufaandu daam wari, yooli be fuu. Garol Bii Neddo du, hono noon laatortoo.

⁴⁰ Wakkati oon, worbe dido tawdete ley ngesa. Gooto mubben hooyete, gooto du yoppee.

⁴¹ Rewbe dido undooŋe tawete dow unirde. Gooto mubben hooyete, gooto du yoppee.

⁴² Ndelle, kakkilon, sabo on anndaa wakkati mo Joomiraado mon warata.

⁴³ Paamee d̄um do: si jom galle ina anndunoo wakkati mo gujjo warata ley jemma, waalan hakkilde, yoppataano o naata suudu muudum.

⁴⁴ Ndelle, onon du cegilee, sabo Bii Neddo waran e wakkati mo on miilaaki.

Haala golloowo koolniido e golloowo bondo (Lukka 12.41-48)

⁴⁵—Ndelle, moy woni golloowo koolniido, jom hakkillo? Oon woni mo joomum halfini gollooŋe muudum faa hokka d̄um'en nyaamdu mubben e wakkati kaando.

⁴⁶ Barke woodanii golloowo mo joomum warti, tawi ina wada no yamiraa noon.

⁴⁷ Goonga kaalanammi on: joomiiko oon halfinan mo jawdi muudum fuu.

⁴⁸ Ammaa si golloowo oon wo bondo, wi'i ley bernde mum joomum booyan wartaay,

⁴⁹ de fuddi ina fiya banndiraaŋe muudum gollooŋe, ina nyaamda ina yarda e sulotooŋe,

⁵⁰ ndeen kaa, joomiiko wartin nyalooma mo o anndaa e wakkati mo o miilaaki.

⁵¹ Joomiiko oon jukkoto mo jukkungo naawngo, watta mo hakkunde munaafiki'en. Toon bojji e neryundurde nyiye ngoni.

25

Banndol haala surbaaŋe sappo

¹—Inan no laamu Laamdo nanndi: wo hono surbaaŋe sappo hooyuŋe fitillaaji mubben de njehi faa njaŋŋowoo banjudo.*

² Njoyo maŋŋe ngalaa hakkillo, njoyo maŋŋe du ina ngoodi hakkillo.

³ Be ngalaa hakkillo been kooyi fitillaaji tawi njoobaaki nebbam.

⁴ Jom'en hakkillo been kaa njaadi paali nebbam e fitillaaji mubben.

⁵ Nde banjudo oon jennungoo waraay ndeen, be fuu be njoni, be daanii.

⁶ Faa hakkunde jemma, yeewnaango nanaa, wi'i: «Inan banjudo oon! Njaltee! Njaŋŋowee mo!»

⁷ Ndeen surbaaŋe been fuu pini, ina moyyina fitillaaji mubben.

⁸ Surbaaŋe be ngalaa hakkillo been mbi'i jom'en hakkillo been: «Njedee min nebbam moodon daam, sabo inan fitillaaji amin ina nyifa.»

* **25:1** E al'aada Alhuudiyankooŋe banjudo ina yaada e yigiraaŋe jom suudu muudum, sabo kam'en ndammata d̄um.

9 Jom'en hakkillo been njaabii, mbi'i: «Gasataa, sabo ko min njogii duum heyataa en, en fuu. Njehee to sonnoobe, coodowon!»

10 Ko 6e njehi faa 6e coodowa nebbam duum, banudo oon yottii. Segilinoobe been naatidi e makko e ley suudu weltaare nduun, de dammbugal ngaal oombaa.

11 Faa 6ooyi seeɗa, surbaa6e heddiife 6e cegilaaki been ngarti, keddiina nodda, ina mbi'a: «Joomii amin, joomii amin, omtan min!»

12 Ammaa o jaabii 6e, o wi'i: «Goonga kaalanammi on: mi anndaa on.»

13 Iisaa sakitii wi'i:

—Kakkilon ndelle, sabo on anndaa nyalaande naa wakkati mo Bii Neddo wartata oon.

*Bannol haala golloobe tato
(Lukka 19.11-27)*

14 —Laamu Laamdo ina nanndi e gorko cegiliido faa dilla, noddi maccu6e mum, de halfini dum'en jawdi mum.

15 O halfini gooto ma66e mutakal kanje keme joy, goddo keme didi, tata6o oon hemre, mono fuu ko fotata e muudum. Caggal duum, o dilli. Wakkati oon ni,

16 kalfinaado mutakal kanje keme joy oon yehi luumorii dum, he6i mutakal keme joy godde.

17 Jom keme didi oon du wadi noon, tinii kam du mutakal keme didi godde.

18 Ammaa jom mutakal hemre oon yehi wasowi ngayka, uwi toon ko joomum oon hokkunoo dum.

19 Faa 6ooyi caggal majjum, joomii 6e oon warti, noddi 6e, faa ndaara hiisa ceede deen.

20 Kalfinaado mutakal kanje keme joy oon wari, waddi mutakal keme joy godde, wi'i: «Joomam, a halfinii kam mutakal keme joy. Ndaar, mi tinorake de mutakal keme joy godde.»

21 Joomiiko oon wi'i mo: «Gasii. Wo a maccudo lobbo, koolniido. Saabe a hoolnake e ko famdi, mi halfinte ko heewi. War naatu faa ceyododen!»

22 Kalfinaado mutakal keme didi oon wari kam du, wi'i: «Joomam, a halfinii kam mutakal kanje keme didi. Ndaar, mi tinorake de mutakal keme didi godde.»

23 Joomiiko oon wi'i mo: «Gasii. Wo a maccudo lobbo, koolniido. Saabe a hoolnake e ko famdi, mi halfinte ko heewi. War naatu faa ceyododen!»

24 Kalfinaado mutakal kanje hemre oon wari kam du, wi'i: «Joomam, mido anndunoo a gorko tiidudo alhaali: ada taya ko a aawaay, ada hawrundura to a sarkaay aawdi.

25 Saabe dum, kulumi, njahumi iroyimi kanje maa oon. Haya, inan giney maa.»

26 Joomiiko jaabii mo, wi'i: «Maccudo bondo, jaaydo! Ada anndunoo mido taya ko mi aawaay, mido hawrundura to mi saakaay aawdi.

27 Ndelle, ada haannoo wattude kanje am oon to tinoobe buudi, faa danya ko tinoriimi si mi wartii.

28 Joonin, teetee mo mutakal hemre kanje oon, kokkon dum jom mutakal kanje keme joy oon.

29 Sabo jogiido fuu beydante faa heewa. Ammaa mo walaa oon, fay seeɗa ko jogii duum teetete.

30 Maccudo jaaydo oon kaa, paddee dum yaasin e ley nimre ndeen. Toon bojji e njeryundurde nyiye ngoni.»

No Bii Neddo oon sarortoo yimbe fuu

³¹ —Nde Bii Neddo wardi e teddeengal muudum, kam e maleyka'en fuu, joodoto e joodorgal laamu muudum teddungal ngaal.

³² Yimbe adunaaru been fuu kawrundurte yeeso makko, o sennda be hono no duroowo senndirta baali e be'i ni:

³³ o heedina baali diin e junngo makko nyaamo, o heedina be'i diin e junngo makko nano.

³⁴ Ndeen Kaananke oon wi'ata wonbe junngo mum nyaamo been: «Ngaree, onon be Baaba am barkini, njaabee laamu mo ndesanadon gilla e fuddoode adunaaru ndu.

³⁵ Sabo mi yolbiino, de on nyaamnii kam. Mi domdiino, de on njarnii kam. Mi laatakeno beero, de on nja66ake kam.

³⁶ Mi holiino, de on koltinii kam. Mi nyawiino, de on cawrii kam. Mi uddanooma ley kasu, de on ndaarowii kam.»

³⁷ E wakkati oon, fonnditiibe been njaabotoo mo, mbi'a: «Joomiraado, ndey min nji'i ada yolbi, de min nyaamni ma naa ada domdi, de min njarni ma?

³⁸ Ndey min nji'i a beero, de min nja66ii ma, naa a koldo, de min koltini maa?

³⁹ Ndey min nji'i a nyawdo naa a uddaado ley kasu, de min ngari ndaarude ma?»

⁴⁰ Kaananke oon jaaboto be wi'a: «Goonga kaalanammi on: ko ngadandon gooto e burdo famdude ley sakiraa6e am been fu, wo miin ngadandon.»

⁴¹ Caggal duum, o wi'an wonbe junngo makko nano been: «Mboddee kam, onon hudaabe Laamdo! Njehee ley yiite duumiinge nge Laamdo resani Ibiliisa e maleyka'en muudum ngeen!

⁴² Sabo mi yolbiino, de on nyaamnaay kam. Mi domdiino, de on njarnaay kam.

⁴³ Mi weeriino, de on njippinaay kam. Mi holiino, de on koltinaay kam. Mi nyawiino, mi uddanooma, de on ngaraay ndaarude kam.»

⁴⁴ Ndeen, be njaaboto mo kambe du, be mbi'a: «Joomiraado, ndey min nji'i ada yolbi naa ada domdi naa ada weeri naa ada holi naa ada nyawi naa ada ombaa ley kasu, de min mballaay ma?»

⁴⁵ O jaaboto be, o wi'a: «Goonga kaalanammi on: ko on ngadanaay gooto e burbe famdude bee do duum, wo miin woni on ngadanaay.»

⁴⁶ Ndeen, be njahan ley jukkungo duumiingo, de fonnditiibe been ke6a nguurdam nduumiidam.

26

No maw6e diina ndawriri faa nannga Iisaa (Marku 14.1-2, Lukka 22.1-2, Yuhanna 11.45-53)

¹ Nde Iisaa timminnoo waajuuji diin fuu, wi'i taalibaabe muudum been:

² —Odon anndi balde didi keddanii en e iidi Faltagol*, de Bii Neddo hokkirtirte faa tontee e leggal palaangal.

³ E wakkati oon, hooree6e almaami'en e maw6e Alhuudiyankeo6e been kawritowi galle Almaami Mawdo bi'eteedo Kayafas.

⁴ Be fuu be ndawridi faa be nanngira Iisaa hiila, be mbara dum.

⁵ Ammaa be mbi'i:

—Taa ngaden dum ley iidi ndi de yim6e murta.

* **26:2 Iidi Faltagol** wo miccinoori nyannde nde Laamdo wurtini Israa'ila'en Misira. Indi miccina no maleyka faltorii suudu fuu ndu yiyam mooytaa e dammbugal muudum.

No debbo joordi nebbam uurdam dow Iisaa

(Marku 14.3-9, Yuhanna 12.1-8)

⁶ Tawi Iisaa ina woni ley Baytaniya to suudu Simon noddirteedo ceppindo.
⁷ Debbo gomma Ɓattitii ɗum ina jogii faandu nebbam uurdam, tiidudam coggu sanne. O tawi Iisaa ina nyaama, o joori dam dow hoore muudum.

⁸ Nde taalibaaƙe ƙeen nji'unoo ɗum ndeen, mettaa, ina mbi'a:

—Dume saabii de nebbam ɗaam bonniraa ni?

⁹ Iɗam waawnoo sonneede ceede keewde, de ceede deen kokkee talkaaƙe.

¹⁰ Iisaa faamii ko 6e kaalata ɗuum, wi'i 6e:

—Ko wadi de oɗon torra debbo o? O gollanii kam gollal lobbal.

¹¹ Si goonga, talkaaƙe ina tawdee e moodon wakkati fuu. De miin kaa, mi tawdataake e moodon wakkati fuu.

¹² O joorii nebbam uurdam dam dow ƙanndu am faa o segilanoo kam uweede.

¹³ Goonga kaalanammi on: ɗo Kabaaru Lobbo waajaa e adunaaru ndu fuu, ko debbo o wadi ɗuum fillitete, faa o miccitere.

No Yahuuda jamborii Iisaa

(Marku 14.10-11, Lukka 22.3-6)

¹⁴ Ndeen Yahuuda Isikariyotto, gooto e taalibaaƙe sappo e ɗiɗo ƙeen, yehi to hooreeƙe almaami'en,

¹⁵ wi'i ɗum'en:

—Dume kokkoton kam si mi waddanii on Iisaa?

Ndeen 6e njobi mo buudi cardi capande tati.

¹⁶ Gilla ndeen, Yahuuda ina filoo wakkati faa jamboo Iisaa.

No Iisaa wadiri hiraande iidi Faltagol e taalibaaƙe muudum

(Marku 14.12-26, Lukka 22.7-23, Yuhanna 13.21-30, 1 Korintunkooƙe 11.23-25)

¹⁷ Nyalaande go'aƙerde iidi buuru mo wattaaka rabilla, taalibaaƙe ƙeen ngari, yami Iisaa, mbi'i ɗum:

—Toy njiɗɗaa min cegilanowe hiraande iidi Faltagol ndeen?

¹⁸ O jaabii 6e, o wi'i:

—Njehee ngalluure toon, naaton suudu maani, mbi'on ɗum: «Moodibbo wi'i wakkati muudum yonii. Wo to suudu maada wadata iidi Faltagol, kam e taalibaaƙe muudum.»

¹⁹ Taalibaaƙe ƙeen ngadi ko Iisaa yamiri ɗum'en, cegilii hiraande ndeen.

²⁰ Nde hiirnoo fu, Iisaa joododii e taalibaaƙe sappo e ɗiɗo ƙeen faa 6e kiirto.

²¹ Nde 6e kiirtotonoo ndeen, o wi'i:

—Goonga kaalanammi on: gooto moodon jamboto kam.

²² Be cunii sanne, heddi iƙe yamira mo gooto gooto, mono fuu ina wi'a:

—Joomam, kori wanaa miin?

²³ O jaabii, o wi'i:

—Cuuwidindo e am junngo muudum ley le'al ngal, oon jambotoo kam.

²⁴ Tilay Bii Neddo yoppira adunaaru no haaliraa ley Binndi diin ni. Ammaa bone woodanii jambotoodo Bii Neddo oon! Gorko oon, si rimaakano fey ƙuri woodde e muudum.

²⁵ Yahuuda jamboytoodo mo oon hooyi haala, yami mo, wi'i:

—Moodibbo, kori wanaa miin?

O jaabii ɗum, o wi'i:

—Aan e hoore maa haali.

²⁶ Nde 6e nyaamannoo ndeen, Iisaa hooyi buuru, yetti Laamdo, heltii, hokki taalibaaƙe muudum ƙeen, wi'i:

—Njabe, nyaamee. Dum woni ɓanndu am.

²⁷ Caggal ɗuum, o hooyi horde cabijam, o yetti Laamɗo, o hokki ɓe, o wi'i:

—Njaree, on fuu.

²⁸ Dum woni yiyyam am tabintinoojam amaana Laamɗo. Dam rufete saabe heewɓe faa hakkeji muɓɓen njaafee.

²⁹ Mido haalana on: mi yarataa cabijam ɗam katin si wanaa nyannde nde njardowammi e moodon kesam ley laamu Baaba am.

³⁰ Caggal ɓe njimii Jabuura,[†] ɓe njalti, ɓe njehi dow waamnde wi'eteende Jaytun.

No Iisaa sapporii Piyeer wi'an anndaa ɗum

(Marku 14.27-31, Lukka 22.31-34, Yuhanna 13.36-38)

³¹ Wakkati oon, Iisaa wi'i ɓe:

—Ley jemma o, on fuu on njoppam kam, sabo ina winndaa: «Mi fiyan duroowo piide maayde, de caggal baali ngaal sankitoo.»[‡]

Iisaa beydi, wi'i:

³² —Ammam nde iirtinowaami fu, mi artoyto on Galili.

³³ Ndeen Piyeer hooyi haala, wi'i mo:

—Fay si ɓe fuu ɓe njoppi ma, miin kaa abada mi yoppataa ma.

³⁴ Iisaa jaabii mo, wi'i:

—Goonga kaalanammaami: jemma o pay, fadde ndontoori joggude a wi'an a anndaa kam kile tati.

³⁵ Piyeer wi'i mo:

—Fay si tilsi mi maaydan e maada, abada mi wi'ataa mi anndaa ma.

Taalibaaɓe been fuu mbi'i hono noon.

No Iisaa nyaagorii Laamɗo ley Geccemane

(Marku 14.32-42, Lukka 22.39-46)

³⁶ Caggal ɗuum, Iisaa yottodii e maɓɓe nokku bi'eteedo Geccemane, wi'i ɓe:

—Njooɗee ɗo, faa mi yaha mi wadɗowa du'aare.

³⁷ O yaadi e Piyeer e ɓiɓɓe Jebede ɗiɗo been, ɓernde makko fuddi maatude mettorgal e kaadeefi.

³⁸ Wakkati oon, o wi'i ɓe:

—Mettorgal ina mawni e am sanne faa ina nesa warude kam. Keddee ɗo, ndoomidee e am, kakkilen.

³⁹ O toowti seeda, o hippii yeeso makko e leydi, imo du'oo, imo wi'a:

—Baabiiwo, si tawii ina laatoo, woddinam horde torra nde. Ammaa taa laatoroo no muuyirmi, laatoroo no muuyirdaa aan.

⁴⁰ O warti, o tawii iɓe daanii. O wi'i Piyeer:

—On ngalaa semmbe faa ndoomidon e am fay haddi wawtu gooto naa?

⁴¹ Kakkilee, ndu'ee, taa on njarribe. Sabo hakkillo ina heewi anniya lobbo, ammaa terde ina lokkidi.

⁴² O yehi katin, o du'ii, o wi'i:

—Baabiiwo, si tawii horde bone nde waawaa woddineede si wanaa mi yara ɗum fu, muuyɗe maa laatoo.

⁴³ O warti, o tawii ɓe daantake, sabo doyngol maɓɓe na teddi sanne.

⁴⁴ O yehi katin, o du'ii tataɓerde hono no o du'orinoo ni.

⁴⁵ Caggal ɗuum, o warti to taalibaaɓe been, o wi'i ɗum'en:

—On daani, o don ɗoota naa? Ndaaree, wakkati o yottake! Bii Neddo wattete e juude luttube.

[†] 26:30 Al'aada Alhuudiyankooɓe woni yimude jimi Jabuura 115-118 e hiraande iidi Faltagol.

[‡] 26:31 Jakariyaa 13.7.

46 Ummee njehe! Inan jambotoodo kam oon ina battitii.

No Iisaa nannigiraa

(Marku 14.43-50, Lukka 22.47-53, Yuhanna 18.3-12)

47 O tilaaki haalude, faa Yahuuda, gooto e sappo e dido been, yottii ina wondi e yimbe heewbe jogiibe kaafaaje e cabbi. Wo be nulaabe hooreebe almaami'en e mawbe Alhuudiyankooobe.

48 Jambotoodo mo oon hokkiino be filnde, wi'i:

—Mo mucciimi fu, oon woni kanko. Nanngon dum.

49 Wakkati oon pay, Yahuuda battitii Iisaa, wi'i dum:

—Fofoo Moodibbo!

O muccii dum.

50 Iisaa jaabii mo, wi'i:

—Gido am, wadu ko waddi maa dum.

Wakkati oon, be battitii Iisaa, be nanngi dum, be tiigii dum.

51 Gooto e wondube e Iisaa been soorti kaafaahi mum, soppi maccudo Almaami Mawdo, tayi nowru muudum.

52 Ndeen, Iisaa wi'i mo:

—Soornu kaafaahi maa ki e hulgo muudum, sabo kamreteeo kaafaahi fuu, kaafaahi halkata dum.

53 Maa du ada miila joonin mi waawaa noddude Baaba am nulda kam ko buri konuuji sappo e didi maleyka'en naa?

54 Ammaa si dum laatorake noon, noy ko winndaa e ley Binndi diin duum tabitirta? Di mbi'ii sanaa dum laatoroo noon.

55 E wakkati oon, o wi'i jamaa oon:

—Ko wadi de ngardudon e kaafaaje e cabbi faa nanngon kam hono wo mi gujjo? Nyannde fuu mido joodinoo ley suudu dewal mawndu nduun, mido janngina, de on nannaay kam.

56 Ammaa dum fuu wadan faa Binndi annabaaebe diin tabita.

Ndeen, taalibaaebe been fuu njoppi mo, ndoggi.

No mawbe diina carorii Iisaa

(Marku 14.53-65, Lukka 22.54-55, 63-71, Yuhanna 18.13-14, 19-24)

57 Nannguube Iisaa been njaari dum to Kayafas Almaami Mawdo oon. Tawi jannginooobe Tawreeta e mawbe lenyol been kawritii toon.

58 Piyeer le, ina jokki mo to toowti seeda, faa e taliyaare galle Almaami Mawdo oon. O naati ley galle oon, o joododii e doomoobe been faa o yi'a no dum sakitortoo.

59 Woodi, hooreebe almaami'en e jeyaaebe e waalde Saahiibe ndeen fuu ina piloo fewre nde pelda Iisaa faa waree,

60 de be kebaay. Fay ko heewbe ngari seedanaade mo pene duum, sabaabu baawdo warude mo fuu walaa. Sakitii, worbe dido ngari,

61 mbi'i:

—Kanko wi'unoo imo waawi li'ude suudu dewal Laamdo, de o nyi'ftoo ndu ley balde tati.

62 Almaami Mawdo oon ummii, wi'i Iisaa:

Walaa ko njaabotodaa naa? Ko yimbe be ceedante duum wo dume?

63 Dum fuu imo deyyinii. Almaami Mawdo oon wi'i mo:

—Mido yamire e innde Laamdo buurdo, kaalanana min si tawii aan woni Almasiihu, Bii Laamdo oon.

64 O jaabii dum, o wi'i:

—Aan e hoore maa haali. Katin, miɗo wi'a on: gilla joonin, on nji'an Bii Neddo ina joodii gere nyaamo Jom baawde oon. O warowan dow duule kammu.

⁶⁵ Haalaaji makko diin metti Almaami Mawdo oon faa seeki kaddule muudum, wi'i:

—O mbonkake Laamdo! Walaa fuu ko kaajaraden seedeefe katin! On narii noppi moodon ko o mbonkii Laamdo duum.

⁶⁶ Dume miilidon?

—Be njaabii, 6e mbi'i:

—Imo haani wareede.

⁶⁷ Caggal duum, 6e tutti e yeeso makko, 6e culkii mo. Wo66e ma66e ina peenya mo,

⁶⁸ ina mbi'a:

—Hey Almasiihu! Si a annabaajo, haalan min moy fiyi ma!

No Piyeer wi'iri anndaa Iisaa

(Marku 14.66-72, Lukka 22.56-62, Yuhanna 18.15-18, 25-27)

⁶⁹ Tawi Piyeer ina joodii yaasin suudu nduun ley taliyaare galle oon. Goto e horbe wonbe doon battiti mo, wi'i:

—Aan, ada wondunoo e Iisaa Galilinkeejo oon.

⁷⁰ O yeddi dum hakkunde yimbe fuu, o wi'i:

—Mi faamaay ko kaalataa duum.

⁷¹ Caggal duum, o fonndii to dammbugal galle toon. Kordo goddo yi'i mo, wi'i wonbe doon been:

—Gorko o ina wondunoo e Iisaa Nasaraatuujo oon.

⁷² Piyeer yeddi katin, wi'i:

—Mi hunake, mi anndaa gorko o.

⁷³ Faa booyti seeda, dariife doon been battii Piyeer, mbi'i dum:

—Tannyoral, aan du wo a goto ma66e, sabo demngal maa ngal hollii to yuurudaa.

⁷⁴ E ley duum, Piyeer fudfi hunaade e huttaade, ina wi'a:

—Mi anndaa gorko o!

Wakkati oon pay, ndontoori joggi.

⁷⁵ De Piyeer miccitii ko Iisaa wi'unoo duum: «Fadde ndontoori joggude, a wi'an a anndaa kam kile tati.» O wurtii yaasin, imo woya bojji cattudi.

27

No Iisaa yaariraa to Pilaatu

(Marku 15.1, Lukka 23.1-2, Yuhanna 18.28-32)

¹ Gilla fajiri, hooreefe almaami'en e mawbe lenyol been fuu kawriti, ndarni anniya warude Iisaa.

² Be ka66i mo, 6e njaari mo, 6e ngatti mo e juude Pilaatu goforneer oon.

No Yahuuda maayiri

(Golle Nulaabe 1.18-19)

³ Nde Yahuuda jambiido Iisaa oon yi'unoo no Iisaa saroraa wo bareteedo fu, mimsiti. O wartiri buudi cardi capande tati diin to hooreefe almaami'en e mawbe lenyol been.

⁴ O wi'i dum'en:

—Mi luttii ko njambiimi mo walaa feloore duum!

—Be njaabii mo, 6e mbi'i:

—Ko jomi min? Wo aan dum woodani.

⁵ Yahuuda faddi ceede deen ley suudu dewal mawndu nduun, dilli. Ndeen yehi, hooyi 6oggol, waritowii.

⁶ Hooree6e almaami'en been kooyi ceede deen, mbi'i:

—Dagaaki ceede de ngattee ley keesu oon, sabo wo dum njobdi yiiyam.

⁷ Be ndawridi dow majjum, de 6e kooyi ceede deen, 6e coodi ngesa mahoowo loode, 6e ngadi nga caabeeje weer6e.

⁸ Dum wadi de ngesa ngaan ina wi'ee «Ngesa Yiiyam» faa hannden.

⁹ Noon haala ka annabi Yeremiya haalnoo kaan tabintiniraa nde wi'unoo: «Be kooyii buudi cardi capande tati,

coggu mo yim6e Israa'iila kiisorii yonki makko,

¹⁰ 6e coodi dum ngesa mahoowo loode,

hono no Joomiraado yamiri kam ni.»*

No Pilaatu yamiri Iisaa

(Marku 15.2-5, Lukka 23.3-5, Yuhanna 18.33-38)

¹¹ Iisaa darii yeeso goforneer oon. Oon yami mo, wi'i:

—Aan woni kaananke Alhuudiyankoobe oon naa?

O jaabii, o wi'i:

—Aan e hoore maa haali.

¹² Ammaa nde hooree6e almaami'en e maw6e lenyol been pelannoo mo ndeen, o nootaaki fay huunde.

¹³ Ndeen Pilaatu wi'i mo:

—A nanataa ko 6e ceedante duum fuu naa?

¹⁴ Ammaa o jaabaaki faa'e. Dum haayinii goforneer oon sanne.

No Iisaa saroraa wo bareteedo

(Marku 15.6-15, Lukka 23.13-25, Yuhanna 18.39-19.16)

¹⁵ Wakkati Iidi Faltagol fuu, goforneer oon ina woowi yoofande yim6e been kasuujo gooto mo njidi yoofaneede.

¹⁶ Wakkati oon, ina woodi kasuujo jom innde, bi'eteedo Iisaa Barabas.

¹⁷ E ley ko jamaa oon hawriti duum, Pilaatu yami 6e, wi'i:

—Moy njidudon mi yoofana on: Iisaa Barabas naa Iisaa bi'eteedo Almasiihu oon?

¹⁸ Si goonga, Pilaatu faamii wo kiram wadi de 6e kokkitiri Iisaa.

¹⁹ Katin du, wakkati o joodinoo ley sarordu oon, jom suudu makko neli e makko, wi'i:

—Celaa gorko ponnditiido oon, sabo jemma hankin koydi makko tampinii kam sanne.

²⁰ Hooree6e almaami'en e maw6e lenyol been ndunyi jamaa oon nyaagoo Pilaatu yoofana 6e Barabas, de wara Iisaa.

²¹ Goforneer oon yamtindii 6e:

—Moy e dido been njidudon mi yoofana on?

Be njaabii, 6e mbi'i:

—Barabas!

²² Pilaatu yami 6e, wi'i:

—Ndelle, noy ngadammi Iisaa bi'eteedo Almasiihu oon?

Be fuu 6e njaabii, 6e mbi'i:

—Tontu mo e leggal palaangal!

²³ O yami 6e, o wi'i:

—Dume o wadi ko boni?

De 6e beydi yeewnaade semmbe, i6e mbi'a:

* **27:10** Jakariyaa 11.12-13, Yeremiya 19.1-13, 32.6-9.

—Tontu mo e leggal palaangal!

²⁴ Ndeen Pilaatu yi'i walaa ko waawi, tawi du muurtere ina ummoo. O hooyi ndiyam, o looti juude makko yeeso yimbe been, o wi'i be:

—Miin kaa, baka am walaa e rufugol yiyam gorko o. Wo onon dum woodani.

²⁵ Be fuu be njaabii, be mbi'i:

—Yiyam makko ina yowii dow amin, minen e biibe amin!

²⁶ Ndeen, Pilaatu yooftani be Barabas, de yamiri Iisaa fiyee dorri. Caggal duum, o hokkitiri dum tontowee e leggal palaangal.

No sordaasiibe njalnorii Iisaa

(Marku 15.16-20, Yuhanna 19.2-3)

²⁷ Sordaasiibe goforneer been njaari Iisaa to galle laamorde ley huweere toon. Be ngaddi fedde sordaasiibe been fuu piilii mo.

²⁸ Be borti mo kaddule makko, be borni mo saaya mbodeeha.†

²⁹ Caggal duum, be canyi taarde gi'e, be kippi e hoore makko, be ngatti loosol e junngo makko nyaamo. Ndeen be koffii yeeso makko, iibe njalnoro mo, iibe mbi'a:

—Foooo, kaananke Alhuudiyankooobe!

³⁰ Be tutti dow makko, be kooyi loosol ngool iibe piya mo hoore.

³¹ Nde be tilinoo jalnoraade mo ndeen, be itti saaya kaan, be borni mo kaddule makko. Ndeen be njaari mo faa be tontowa mo e leggal palaangal.

No Iisaa tontiraa dow leggal palaangal

(Marku 15.21-32, Lukka 23.26-43, Yuhanna 19.17-27)

³² Nde be njaltannoo ngalluure ndeen fu, be kawri e gorko jeyaado Sireene bi'eteedo Simon. Sordaasiibe been ndooldi mo o wakkoo leggal Iisaa palaangal ngaal.

³³ Be njottowii nokku bi'eteedo Golgata (maanaa majjum woni «Nokku Laalagal Hoore»).

³⁴ Be kokki Iisaa cabijam njillunduraadam e kaankaangel faa o yara. Nde o meedunoo dum ndeen, o salii yarude.

³⁵ Nde be tontunoo mo e leggal palaangal ndeen, be pecciri kaddule makko cumnal.

³⁶ Caggal duum, be njoodii toon iibe ndooma mo.

³⁷ Be mbinndi sabaabu ko tonti mo, be takki dum do tiimtude hoore makko doon. Binndi dow maggal na mbi'a: O WO IISAA, KAAANKE ALHUUDIYANKOOBE.

³⁸ Tawi du, yanooobe dido tontidaa e makko, gooto gere nyaamo makko, gooto du gere nano makko.

³⁹ Yimbe faltotoobe doon been ina njenna mo, ina ndimmba ko'e muuben,

⁴⁰ ina mbi'a:

—Aan liboowo suudu dewal mawndu de nyiibtoo ndu ley balde tati, dannu hoore maa! Si wo a Bii Laamdo, jippa leggal palaangal ngal!

⁴¹ Hono noon, hooreebe almaami'en e janningooobe Tawreeta e mawbe lenyol been fuu ina njalnoro mo, ina mbi'a:

⁴² —O dannii woobe, de o waawaa dannude hoore makko. Wo o kaananke Israa'ila. Jonle, o jippoo leggal palaangal ngal, faa ngoondinen mo.

⁴³ O halfinii hoore makko Laamdo. Laamdo hisina mo joonin si na yidi mo. Sabo o wi'ii wo o Bii Laamdo.

⁴⁴ Yanooobe tontaafe dakkol makko been du ina mbonkoro mo noon.

† 27:28 Wakkati Iisaa, *saaya mbodeeha* wo saaya ka kaananke bornotoo.

*Haala maayde Iisaa**(Marku 15.33-41, Lukka 23.44-49, Yuhanna 19.28-30)*

⁴⁵ Gilla hakkunde naange, nimre wadi e leydi fuu faa wakkati yamnde tati kiiral naange.

⁴⁶ Wakkati yamnde tati kiiral naange, Iisaa feekii feekaango toowngo, wi'i: – *Eli, Eli, lama sabaktani?* (Dum na fiirta «Laamdo am, Laamdo am! Dume saabii de njoppudaa kam?»)

⁴⁷ Nde wo66e dariibe toon been nannoo dum ndeen, mbi'i:

–Wo annabi Iliyaasa o noddata!

⁴⁸ Wakkati oon ni, gooto doggi waddowi tekkere, suuwi nde e ndiyam lammudam, ha66i nde e loosol. De o fonndini hunnduko Iisaa faa muyta.

⁴⁹ Ammaa heddiibe been mbi'i:

–Yoppu. Ndaaren yalla Iliyaasa waran danna mo.

⁵⁰ Caggal duum, Iisaa feekii feekaango toowngo katin, de yoofi yonki muudum.

⁵¹ Wakkati oon, lefol paliingol ley suudu dewal mawndu ngool seekii gilla dow faa ley, laatii taye didi. Leydi dimmbii, kaaye ceekii.

⁵² Caabeeje udditii, de seniibe maaynoobe heew6e iirtii.

⁵³ Caggal ko Iisaa iirtii duum, 6e njalti e caabeeje deen, 6e naati ngalluure seniinde ndeen. Yim6e heew6e nji'i 6e.

⁵⁴ Sordaasiibe doomu6e Iisaa been e hooreejo mu66en nji'ii no leydi dimmborii e ko wadi duum fuu. Be kuli sanne, 6e mbi'i:

–Si goonga ni, o wo Bii Laamdo!

⁵⁵ Rew6e heew6e ina ngoni to toowti, ina kaynoo. Wo 6e jokkunoo6e Iisaa gilla Galili faa 6e ngollana dum.

⁵⁶ Mariyama mo Magdala e Mariyama inna Yaakuuba e Yuusufi, kam e inna biibe Jebede ina ngoni hakkunde ma66e.

*No banndu Iisaa wattiraa e saabeere**(Marku 15.42-47, Lukka 23.50-56, Yuhanna 19.38-42)*

⁵⁷ Nde hiirnoo fu, gorko jom jawdi jeyaado Arimatiya wari. Imo wi'ee Yuusufi. Kam du wo taalibaajo Iisaa.

⁵⁸ O yehi to Pilaatu, o njaarii dum banndu Iisaa. Pilaatu yamiri o hokkee ndu.

⁵⁹ O hooyi banndu nduun, o fiili dum e kasanke keso.

⁶⁰ O watti dum e saabeere heyre nde o wasannoo hoore makko e hayre. Caggal duum, o talliti hayre teddunde, o uddiri dammbugal saabeere ndeen, o dilli.

⁶¹ Mariyama mo Magdala e Mariyama goddo oon ina njoodii doon, ina kuciti e saabeere ndeen.

No sordaasiibe ndoomiri saabeere Iisaa

⁶² Jaango majjum wo nyalaande fowteteende. Hooree6e almaami'en e Farisa'en kawriti to Pilaatu,

⁶³ mbi'i dum:

–Joomii amin, min miccitake kiiloowo yim6e oon wi'iino nde wuurnoo ndeen, balde tati caggal maayde muudum iirtoto.

⁶⁴ Ndelle, njamiraa saabeere ndeen doomee faa nyalooma tata6o oon faltoo, taa taalibaa6e makko ngara mbujja banndu makko mbi'a yim6e been o ummitake hakkunde maay6e. Ndeen kaa, hiila cakitiika kaan buran arandeeha kaan bonde.

⁶⁵ Pilaatu wi'i 6e:

–Inan sordaasi'en ndaaroo6e. Njehee, kooyee dum'en, ndoomira saabeere ndeen no mbaawiri fuu.

⁶⁶ Be njehi hayboyde saabeere ndeen: 6e takki omboode ndeen, 6e ngadi maande dow mayre, 6e ndarni doon sordaasiibe ndaaroo6e.

28

No Iisaa ummintiniraa

(Marku 16.1-10, Lukka 24.1-12, Yuhanna 20.1-10)

¹ Nde nyalaande fowteteende ndeen faltinoo fu, gilla naange fudaay nyannde alan, Mariyama mo Magdala e Mariyama goddo oon njehi ndaaroyde saabeere ndeen.

² De inan, leydi dimmbii semmbe. Maleyka Joomiraado yuuri dow kammu jippii, talliti hayre ndeen joodii dow mayre.

³ Imo jalbira hono mayyere, kaddule makko du ina ndawni far, hono jalbugol daandorgal ni.

⁴ Doomoobe been kuli sanne faa ina ndiwna, laatii hono maay6e ni.

⁵ Maleyka oon wi'i rew6e been:

—Onon kaa, taa kulee! Mido anndi Iisaa tontanoodo oon pilotodon.

⁶ O walaa do, o ummitake hono no o wiirunoo ni. Ngaree, ndaaree nokku do o waalinoo do.

⁷ De kenyonon, njahon, kumpitowon taalibaa6e makko been o ummitake e maayde. Woodi, joonin o artoyto on Galili. Toon nji'oyton mo. Dum njoginoomi faa mi haalana on.

⁸ Rew6e dido been kenyii, ndilli to saabeere toon, i6e keewi kulol e seyo manngo. Be ndoggi yaade faa 6e kaalanowa taalibaa6e makko been kabaaru o.

⁹ Wakkati oon ni, Iisaa hawri e ma66e, wi'i 6e:

—Foofoo!

Be battitii mo, 6e nanngi koyde makko, 6e kujidani mo.

¹⁰ Ndeen, o wi'i 6e:

—Taa kulee! Njehee mbi'owee taalibaa6e am been njaha Galili. Toon 6e nji'oyta kam.

No doomoobe saabeere Iisaa been pillorii ko wadi dum

¹¹ Nde rew6e been ndillannoo ndeen, wo66e e sordaasiibe ndaaroo6e saabeere been kooti ngalluure toon, kaalani hooree6e almaami'en been ko wadi dum fuu.

¹² Hooree6e almaami'en been kawriti e maw6e yim6e. Be ndawridi faa 6e kokka sordaasiibe been ceede keewde.

¹³ Be mbi'i dum'en:

—Mbi'on taalibaa6e makko been ngarii jemma tawi odon daanii, de mbujji mo.

¹⁴ Si goforneer oon nanii dum fu, min koomtan dum, min keedana on e torra fuu.

¹⁵ Sordaasiibe been nanngi ceede deen, ngadi no mbiiraa noon. Nii du haala kaan fillortee hakkunde Alhuudiyankoo6e faa hannden.

No Iisaa bangirani taalibaa6e muudum

(Marku 16.14-18, Lukka 24.36-49, Yuhanna 20.19-23, Golle Nulaabe 1.6-8)

¹⁶ Taalibaa6e sappo e ngo'o been njehi Galili to dow waamnde nde Iisaa tindinnoo dum'en ndeen.

¹⁷ Nde 6e nji'unoo mo ndeen, 6e kujidani mo, ammaa wo66e ma66e cikkitirii.

¹⁸ O battitii, o wi'i 6e:

—Mi hokkaama baawde fuu dow kammu e leydi.

¹⁹ Ndelle, njehee to lenyi yimbe fuu, ngadon dum'en taalibaa6e am, loot-iron 6e lootagal batisima e innde Baabiiwo e Bid6o e Ruuhu Ceniido.

²⁰ Njannginon 6e 6e njokka ko njamirmi on duum fuu. Anndee, mido wondi e moodon nyannde fuu faa do adunaaru timmi.

Linjiila Iisaa mo Marku winndi

No Yaayaa waajorii

(Matta 3.1-12, Lukka 3.1-18, Yuhanna 1.19-28)

¹ Dum woni fuddoode Kabaaru Lobbo haala Iisaa Almasiihu Bii Laamdo.

² Ina winndaa e dewtere annabi Esaaya:

«Laamdo wi'ii: Ndaaree, mi ardinante nulaado am moyyinane laawol.*

³ Daande ina yeewnoo ley ladde na wi'a:

Moyyinee laawol Joomiraado,
ndartinee dati makko.»[†]

⁴ Nulaado oon woni Yaayaa lootoowo lootagal batisima‡. O 6angii ley ladde, imo gooyna yim6e tuuba, lootiree lootagal batisima faa hakkeejii mu66en njaafee.

⁵ Yim6e leydi Yahuudiya e yim6e Urusaliima fuu ngari to makko. I6e kaalta hakkeejii ma66e, de Yaayaa ina loota 6e lootagal batisima ley gooruwol Urdun.

⁶ Yaayaa ina 6ornii kaddule gadiraade leebi geeloodi, ina ha66ii ka66orgol nguru, ina wuuri ba66atti e njuumndi ladde.

⁷ Imo waajoroo daande toownde, imo wi'a:

—Burdo kam baawde waran gada am, mi fotaay fay turaade mi ha66ita 6oggi pade makko.

⁸ Miin, ndiyam batisima lootirmi on, de kanko kaa, Ruuhu Ceniido o lootirta on.

No Iisaa batisiraa e no Ibiliisa jarriborii mo

(Matta 3.13-4.11, Lukka 3.21-22, 4.1-13)

⁹ Ley balde deen, Iisaa yuuri Nasaraatu ley leydi Galili, wari, de Yaayaa looti mo lootagal batisima ley gooruwol Urdun.

¹⁰ Wakkati mo o wurtotonoo ndiyam daam oon, o yi'i kammu na udditii, o yi'i Ruuhu Ceniido ina jippoo e makko hono no wuugaandu ni.

¹¹ Ndeen daande yuuri dow kammu, wi'i:

—Aan woni Biyam mo korsinmi, aan ceyortoomi.

¹² Wakkati oon fu, Ruuhu Laamdo yaari mo ley ladde.

¹³ O wadi toon balde capande nay, Seydaani ina jarriboo mo. Imo woni hakkunde kulle ladde, maleyka'en ina ngollana mo.

No Iisaa noddiri taalibaa6e arandee6e

(Matta 4.12-22, Lukka 4.14-15, 5.1-11)

¹⁴ Caggal uddeede Yaayaa ley kasu, Iisaa yehi Galili ina waajoo Kabaaru Lobbo haala Laamdo,

¹⁵ ina wi'a:

—Wakkati warii, laamu Laamdo 6adake. Tuubee, ngoondinee Kabaaru Lobbo.

¹⁶ Iisaa ina yaha hunnduko maayo Galili, doon yi'i Simon e minyum Andire ina padda filiiji mu66en ley maayo ngoon. Wo 6e nanngoobe liyyi.

¹⁷ Iisaa wi'i 6e:

—Njokkee kam, mi wadan on filotoo6e yim6e.

* **1:2** Malakiya 3.1. † **1:3** Esaaya 40.3. ‡ **1:4** Do wi'ete **lootalgal batisima** dow haala batisima Yaayaa fu, **lootalgal tuubu** maa **mutineede** du na wi'ee.

18 Wakkati oon 6e njoppi filiiji ma66e diin, 6e njokki mo.

19 O yehi yeeso seeda, o yi'i Yaakuuba bii Jebede e minyum Yuhanna ley laana mu66en ina moyyintina filiiji.

20 Wakkati oon fu, o noddi 6e. Be njoppi baabii6e Jebede, kam e golloo6e muudum ley laana kaan, 6e njokki mo.

*No Iisaa danniri gorko gondudo e ginnaaru
(Lukka 4.31-37)*

21 Caggal duum, 6e njehi ngalluure Kafarnahum. Nyannde fowteteende, Iisaa naati suudu waajordu, fuddi waajaade.

22 Tawaa6e doon been kaaynaa e waaju makko oon, sabo o waajorake 6e no jom baawde ni, wanaa hono janninoo6e Tawreeta.

23 Gorko gondudo e ginnaaru ina woni e waajordu nduun, wulli,

24 wi'i:

—Aan Iisaa mo Nasaraatu, dume jomi ma e amin? A warii faa kalkaa min naa? Mido anndi ko ngonda, a Ceniido yuurudo to Laamdo!

25 Iisaa sappani ginnaaru nduun e semmbe, wi'i:

—Deyyina, yaltu e makko!

26 Ginnaaru nduun dimmbi gorko oon semmbe, feekii feekaango toowngo, yalti e makko.

27 Jamaa oon fuu dum haaynii dum, heddii ina yamundura:

—Dum wo dume? Dum wo anndal kesal koy! Imo yamira fay ginnaaji de idi dowlanoo mo.

28 Wakkati gooto kabaaru makko sankitii ley leydi Galili fuu.

*No Iisaa selliniri nyaw6e heew6e
(Matta 8.14-17, Lukka 4.38-41)*

29 Nde 6e njaltunoo waajordu nduun ndeen, 6e njehi wuro Simon e Andire. Yaakuuba e Yuhanna njaadi e ma66e.

30 Esoo Simon debbo ina fukkii wo jontaa6o. Iisaa yottii tan, haalanaa haala makko,

31 battitii mo, nanngi junngo makko, ummini mo. Wakkati oon o dadi e jontere makko, de o weerni 6e.

32 Wakkati futuro nde naange yannoo fuu, yim6e ngaddani Iisaa nyaw6e e wondufe e ginnaaji fuu.

33 Ngalluure ndeen fuu hawriti to dammbugal ngaal.

34 O danni nyaw6e heew6e, nyaw6e nyawuuji di kawtaa sii. O riiwi ginnaaji keewdi, o accataa di kaala, sabo idi anndi mo o woni.

*No Iisaa waajorii ley Galili
(Lukka 4.42-44)*

35 Jaango majjum, Iisaa hejji gilla law, yehi nokku perwudo ina wada toon du'aare.

36 Simon e wondufe e muudum ina piloo mo.

37 Nde 6e njiinoo mo ndeen, 6e mbi'i mo:

—Yim6e fuu ina pile.

38 Iisaa wi'i 6e:

—En njaha ley gure 6adiife deen faa mi waajoo toon du, sabo wo duum waddi kam.

39 O yehi ley leydi Galili fuu, imo waajoo ley cuudi ma66e baajordi, imo riiwa ginnaaji.

*No Iisaa selliniri ceppindo
(Matta 8.1-4, Lukka 5.12-16)*

⁴⁰ Gorko ceppindo wari dikkinii yeeso makko, nyaagii mo, wi'i:

—Si a muuyii fu, aɗa waawi dannude kam faa mi laaɓa.

⁴¹ Iisaa yurmii mo, foorti junngo muudum, meemi mo, wi'i:

—Mi muuyii, daɗu!

⁴² Wakkati oon, ceppam daam dilli e gorko oon, o daɗi.

⁴³ Wakkati oon fu, Iisaa yoppi mo de gongini mo,

⁴⁴ wi'i:

—Tinna, taa humpitin fay gooto. Ammaa yahu holloy hoore maa almaami, ngadanaa laaɓugol maa ngol sadaka mo Muusaa yamiri oon, faa faamina ɓe a daɗii.

⁴⁵ Ammaa kanko, ko o dillu doon fu, o fuddi sankitinde kabaaru oon. Dum wadi de Iisaa waawaa naatude galluuje si yimɓe paamanii dum. O heddi ladde, yimɓe ina yuura tatteeji fuu ina ngara to makko.

2

No Iisaa selliniri mo ɓanndu waatundu

(Matta 9.1-8, Lukka 5.17-26)

¹ Gaɗa balde seeda, Iisaa warti ngalluure Kafarnahum. Yimɓe nani o wartii imo woni ley suudu.

² Jamaa keewɗo hawriti ley suudu doon faa nokkuure fuu heddaaki, fay yaasin dammbugal toon. Heddi imo waajoo ɓe konngol Laamɗo.

³ Yimɓe ngari, ngaddani mo gorko mo ɓanndu waatundu. Worɓe nayo na ndonndii dum.

⁴ De ɓe kunnngii yottinde mo to Iisaa saabe jamaa oon. Ndelle ɓe yeeji dow suudu nduun, ɓe njuli dow ɗo fotata e Iisaa, de ɓe njippiniri doon mo ɓanndu waatundu oon, tawi ina fukkinaa e daddo.

⁵ Nde Iisaa yiinoo goondinal maɓɓe ndeen, wi'i mo ɓanndu waatundu oon: —Binngel am, hakkeeki maa njaafaama.

⁶ Janginoobe Tawreeta joodinoobe doon been ina miiloo e ɓerde muɓɓen:

⁷ «Ko wadi gorko o na haalira hono ni? O mbonkake Laamɗo! Moy waawi yaafaade hakkeeki sanaa Laamɗo gooto oon?»

⁸ Iisaa faami wakkati oon miilooji maɓɓe, wi'i ɓe:

—Dume wadi de odon miiloo miilooji gaadi ni e ɓerde moodon?

⁹ Dume ɓuri hoyude? Yalla wi'ude mo ɓanndum waati hakkeeki muudum njaafaama, naa wi'ude dum ummoo, hooya daddo muudum, yaha?

¹⁰ Ammaa, faa mi faamina on Bii Neddo ina jogii baawde yaafaade hakkeeki ley adunaaru ndu...

Ndeen, o wi'i mo ɓanndu waatundu oon:

¹¹ —Midɗo haalane: umma, hooyu daddo maa, kootaa suudu maa.

¹² Wakkati oon gorko oon ummii, hooyi daddo mum, dilli yeeso yimɓe been fuu. Be fuu dum haaynii ɓe, ɓe keddi iɓe njetta Laamɗo, iɓe mbi'a:

—Min nji'aay hono dum abada!

No Iisaa noddiri Lewi

(Matta 9.9-13, Lukka 5.27-32)

¹³ Iisaa yeccitii to maayo toon. Jamaa oon fuu tawi mo toon, imo waajoo dum'en.

¹⁴ Nde o yahannoo ndeen, o yi'i Lewi ɓii Alfaa ina joodii e suudu to lampo nanngete, o wi'i dum:

—Jokkam!

Lewi ummii, jokki mo.

¹⁵ Nde Iisaa nyaamannoo e ley suudu Lewi ndeen, nanngoo6e lampo heew6e e luttu6e wo66e na njoodii, ina nyaamda e makko, kanko e taalibaa6e makko. Sabo yim6e heew6e ina njokki Iisaa.

¹⁶ Jannginoobe Tawreeta jeyaa6e e waalde Farisa'en nji'i Iisaa ina nyaamda e yim6e been, mbi'i taalibaa6e makko been:

—Ko wadi de imo nyaamda e nanngoo6e lampo e luttu6e wo66e?

¹⁷ Nde o nannoo dum ndeen, o wi'i 6e:

—Wanaa sellu6e kaajaa cawroowo, wo nyaw6e kaajaa cawroowo. Mi waraay faa mi noddada dartii6e. Wo luttu6e ngarumi noddude.

Haala suumayeere

(Matta 9.14-17, Lukka 5.33-39)

¹⁸ Taalibaa6e Yaayaa e Farisa'en ina cuumoo. E ley duum, yim6e ngari, yami Iisaa:

—Ko wadi de taalibaa6e Yaayaa e taalibaa6e Farisa'en ina cuumoo, de 6e maa been cuumataako?

¹⁹ O jaabii 6e, o wi'i:

—Yalla war6e bangal ina mbaawi suumaade tawa banjudo oon ina wondi e mu66en naa? Mbaawaa. Sini banjudo oon ina wondi e ma66e, 6e cuumataako.

²⁰ Ammaa balde ngaran de banjudo oon ittete e hakkunde ma66e. E balde deen 6e cuumotoo.

²¹ Fay gooto fidataa tekkere heyre e kaddungal kiinngal. Si dum wadii, tekkere heyre ndeen foodan kaddungal kiinngal ngaal, de ceekol ngool beydoo.

²² Katin du fay gooto loowataa cabijam kesam e sumalleeji kiiddi. Si dum wadii fu, cabijam daam fusan di, kanjam e sumalleeji diin fuu mbona. Cabijam kesam e sumalleeji kesi loowetee!

Haala nyalaande fowteteende

(Matta 12.1-8, Lukka 6.1-5)

²³ Wadiino e nyalaande fowteteende wootere, Iisaa ina rewii ley gese. Taalibaa6e muudum ina itta cammeeki alkama e laawol ngool.

²⁴ Ndeen Farisa'en mbi'i mo:

—Ndaaru, dume wadi de taalibaa6e maa 6e ina ngolla ko hadaa golleede nyannde fowteteende?

²⁵ O jaabii 6e, o wi'i:

—Yalla on njanngaay ko Daawda wadi nde yobunoo na haajaa ko nyaameete, kam e yaadiraa6e muudum naa?

²⁶ O naati hukum Laamdo e ley jamaanu Almaami Mawdo bi'eteedo Abiyatar, o nyaami buuru cakkaado oon, o hokki yaadiraa6e makko du. Tawi le, wo almaami'en tan njeji nyaamude buuru oon.

²⁷ Iisaa wi'i 6e katin:

—Nyalaande fowteteende ndeen wo saabe neddo wadiiraa, wanaa neddo wadiiraa saabe nyalaande fowteteende ndeen.

²⁸ Ndelle fay nyannde fowteteende ndeen, Bii Neddo woni joomum.

3

No Iisaa selliniri gorko ley nyalaande fowteteende

(Matta 12.9-14, Lukka 6.6-11)

¹ Iisaa naati ley suudu waajordu nduun katin, o tawi toon gorko mo junngo waanngo.

² Yim6e won6e doon been na taykoo Iisaa, i6e ndaara yalla dannan gorko oon ley nyalaande fowteteende ndeen, faa 6e ke6a ko 6e pelira dum.

³ Iisaa wi'i mo junngo waanngo oon:

—Umma, dara hakkunde ma66e!

⁴ Caggal duum, o yami 6e:

—Dume dagii nyannde fowteteende, gollude ko woodi naa gollude ko boni? Dannude neddo naa warude dum?

Ammaa 6e njaabaaki.

⁵ Iisaa yeewri 6e tikkere, yoorgol berde ma66e ngool woyni yonki makko. O wi'i gorko oon:

—Foortu junngo maa!

Oon foorti ngo tan, ngo dadi.

⁶ Wakkati oon, Farisa'en been njalti, njoododii e daranii6e Hirudus faa ndawrida no mbarda Iisaa.

No yim6e ngardi to Iisaa

⁷ Caggal duum, Iisaa e taalibaabe muudum dilli doon, njehi maayo. Jamaa keewdo yuurudo Galili jokki mo.

⁸ Yim6e heew6e, yuuru6e Yahuudiya e Urusaliima e Idumiya e leydi lettugal Urdun e seraaji Tirus e Sidon, nani ko o wadata duum, ngari to makko.

⁹ Iisaa wi'i taalibaa6e muudum been pilanoo dum laana taa jamaa oon billa dum.

¹⁰ Saabe ko o dannata heew6e duum wadi de nyaw6e been fuu kenyanii mo faa meema mo.

¹¹ Wakkati mo ginnaaji nji'i mo fu, ina kippoo, ina yeewnoo, ina mbi'a:

—Aan a Bii Laamdo!

¹² Imo sappana 6e sanne taa 6e kumpita fay gooto kabaaru makko.

No Iisaa suborii taalibaabe sappo e dido

(Matta 10.1-4, Lukka 6.12-16)

¹³ Caggal duum, Iisaa yeejowi dow waamnde, noddi 6e muuyi, de 6e ngari to muudum.

¹⁴ O subii sappo e dido, faa ngonda e makko, o nula dum'en mbaajowoo,

¹⁵ woodi o hokka dum'en baawde riiwude ginnaaji.

¹⁶ Inan inde sappo e dido 6e o subii been: Simon mo o innditiri Piyeer

¹⁷ e Yaakuuba e minyum bi'eteedo Yuhanna, 6i66e Jebede 6e o innditiri Bowanerges been, (maanaa majjum woni «Bi66e Riggaango»),

¹⁸ kam e Andire e Filipu e Bartolome e Matta e Tomaa e Yaakuuba 6ii Alfaa e Tade e Simon kiranooowo suudu baaba

¹⁹ e Yahuuda Isikariyotto jambotoodo mo oon.

No Iisaa riiwrata ginnaaji e Baawde Laamdo

(Matta 12.22-32, Lukka 11.14-23, 12.10)

²⁰ Caggal duum, o hooti. Jamaa hawriti dow makko katin faa kanko e taalibaabe makko 6e kunngii hebude no 6e nyaamira.

²¹ Nde sakiraa6e makko nannoo dum ndeen, ngarani mo, sabo wi'aama hoore makko waylitake.

²² Jannginoo6e Tawreeta yuurnoo6e Urusaliima ngari, mbi'i:

—Beeljebul, hooreejo ginnaaji oon woni e makko. Wo kam hokki mo baawde riiwude ginnaaji diin.

²³ De Iisaa noddi 6e 6e ngara to muudum, banndani 6e, wi'i:

—Noy Seydaani waawirta riiwude hoore muudum?

²⁴ Si laamu feccake ina habda fu, laamu nguun waawataa heddaade.

²⁵ Katin du si galle feccake ina habda fu, galle oon waawataa heddaade.

²⁶ Ndelle, si Seydaani feccake ina haba e hoore mum fu, waawataa heddaade, wo dum timmoode muudum.

²⁷ Iisaa jokkintini wi'i:

—Fay gooto waawaa naatude ley galle gorko jom semmbe de hooya jawdi muudum. Sanaa artoo habba joomum tafon, ndeen ina waawi hooyude ko woni ley suudu muudum.

²⁸ Goonga kaalanammi on: yimbe ina mbaawi yaafeede hakkeji mu66en fuu e mbonkaaji di 6e mbonkii Laamdo fuu.

²⁹ Kaa mbonkiido Ruuhu Ceniido oon yaafataake abada. Hakke joomum heddoto dow muudum faa abada.

³⁰ Iisaa wi'irii noon saabe ko 6e mbi'i imo wondi e ginnaaru duum.

Minyiraa6e Iisaa e inna muudum
(Matta 12.46-50, Lukka 8.19-21)

³¹ Inna Iisaa e minyiraa6e Iisaa wor6e ngari, ndarii yaasin suudu doon, de neli o noddee.

³² Do jamaa oon filii mo doon, 6e mbi'i mo:

—Inna maa e minyiraa6e maa na ngoni yaasin, ina kaajaa ma.

³³ O jaabii, o wi'i:

—Moy woni inna am e minyiraa6e am?

³⁴ O ndaari joodiibe ina piilii mo 6een, o wi'i:

—Inan inna am e minyiraa6e am.

³⁵ Sabo ga6oowo muuyde Laamdo, kam woni minyam gorko naa minyam debbo naa inna am.

4

Banndol haala aawoowo
(Matta 13.1-9, Lukka 8.4-8)

¹ Iisaa ina waajoo hunduko maayo ngoon katin. Jamaa keewdo filii mo faa o naati laana ndiyam, o joodii ley makka. Jamaa oon fuu ina woni hunduko maayo ngoon.

² Imo waajoroo 6e e banndi keewdi, imo wi'a 6e:

³ —Kettindee! Aawoowo yalti faa saaka aawdi.

⁴ E ley aawugol ngool, aawdi ngondi saami e laawol, de pooli ngari cu6i ndi.

⁵ Yoga mayri saami e korokaaye do leydi heewaa, ndi fudi law, sabo leydi ndiin duudaa.

⁶ Ammaa nde naange wulnoo fu, ndi dayli, ndi yoori sabo ndi wadaay dadi.

⁷ Yoga mayri saami do kebbe pudata. Kebbe deen mawni, 6illi ndi, ndi rimaay.

⁸ Yoga mayri saami e leydi lobbiri, fudi, mawni, rimi: yoga beydake kile capande tati, yoga capande jeegom, yoga hemre.

⁹ Caggal duum, o wi'i:

—Jom nowru nanooru fuu, nana!

No Iisaa holliri ko wadi de na banndana yimbe
(Matta 13.10-17, Lukka 8.9-10)

¹⁰ Nde Iisaa toowtunoo yimbe 6een fu, taalibaabe sappo e dido 6een e yimbe filliibe mo 6een yami mo e dow banndi diin.

¹¹ O wi'i 6e:

—Onon, on kokkaama faamude ko suudii e kabaaru laamu Laamdo. De won6e yaasin 6een, huunde fuu sanaa mbanndanee.

¹² Dum wadi de:

«ina ndaara faa wooda tawa nji'ataa,
ina nana faa laaba tawa paamataa,
faa taa 6e tuuba de 6e njaafee.»*

*No Iisaa fiirtiri banndol aawoowo
(Matta 13.18-23, Lukka 8.11-15)*

13 O wi'i 6e:

—On paamaay banndol ngol naa? Noy paamirton banndi goddi diin fuu ndelle?

14 Aawoowo oon wo konngol Laamdo aawata.

15 Aawdi caamundi sera laawol ndiin wo nan6e konngol ngool, de wakkati oon fu Seydaani wara, itta ko aawaa e ma66e duum.

16 Aawaandi dow korokaaye ndiin woni nan6e ngol, de nja66orii ngol seyo wakkati gooto.

17 Ammaa ngol walaa dadi e ma66e, wakkati seeda tan ngol wonata e ma66e. Nde billaare naa torra hewti 6e saabe konngol ngool fu, 6e njoppa ngol wakkati gooto.

18 Aawaandi ley kebbe ndiin woni nan6e ngol,

19 ammaa ka66u-ko'u adunaaru e eytugol jawdi, kam e muuyde yonki godde naatan 6e, 6illa ngol, ngol laatoo dimarol.

20 Kaa do aawdi ndiin saami e leydi lobbiri doon, 6een ngoni nanoo6e konngol ngool de nja6a ngol. Be ndiman: yoga sowoo kile capande tati, yoga capande jeegom, yoga hemre.

*Banndol dow lampal
(Lukka 8.16-18)*

21 Caggal duum, Iisaa wi'i 6e:

—Yalla won fuu ku66oowo lampal de hippa dum kaakol, naa soorna dum ley leeso naa? Wanaa bilan ngal naa?

22 Walaa fuu ko suudii ko funtintaake, walaa ko wadiraara suuraare ko wurtintaake yaasin.

23 Jom nowru nanooru fuu nana!

24 O wi'i 6e katin:

—Tinnee e no nanirton haalaaji am di! Sabo ko etiranton wo66e, wo duum etirantedon, woodi on beydante du.

25 Sabo neddo fuu jogiido paamal† dow laamu Laamdo beydante. Ammaa mo walaa paamal oon, fay seeda ko jogii duum teetete.

Banndol dow aawdi

26 O wi'i katin:

—Laamu Laamdo ina wa'i hono neddo caakudo aawdi e ngesa muudum ni.

27 Baawo dum, imo daanoo jemma imo ummoo nyalooma, no laatorii fuu aawdi ndiin fudan, mawna, tawa joomum anndaa no ndi mawniri.

28 Leydi ndiin fudinta aawdi ndiin, ndi wada gulle, wutaandu jokka, de caggal duum, wutaandu nduun wada gabbe.

29 Si ko aawaa duum benndii, tayee, sabo wakkati muudum yottake.

*Banndol haala gabbel pamarel
(Matta 13.31-32, 34, Lukka 13.18-19)*

30 O jokkintini o wi'i:

—Dume nanndinten e laamu Laamdo? Banndol ngole mbanndirten ngu?

* 4:12 Esaaya 6.9-10. † 4:25 Paamal do ina yaada e goondinal omtooal 6ernde joomum faa ja6a goonga.

³¹ Laamu Laamdo ina nanndi e gabbel lekki mutaari. Kam buri gabbe fuu famdude.

³² De si ngel aawaama fu, ngel mawnan faa ngel bura ledde sardiye fuu. Ki wadan licce mawde de dowki faa pooli mbaawa nyibude cuudi muβben e majje.

³³ Iisaa waajorake yimbe been konngol Laamdo ngool e banndi keewdi gaadi noon, haddi ko be mbaawi faamude.

³⁴ Walaa fuu ko o haalani be si wanaa e banndol. Ammaa nde o toowtidi e taalibaabe makko been fuu, imo fiirtana dum'en banndi diin fuu.

No Iisaa darniri henndu

(Matta 8.23-27, Lukka 8.22-25)

³⁵ Kiral naange nyalooma oon, Iisaa wi'i taalibaaβe muudum been:

—En peyyita, keedowen gere ooto maayo.

³⁶ Be njoppi jamaa oon, be tawti mo e laana ka o wonnoo e muudum kaan, be ndunnyi. Laanaaji goddi du ina njokki mo.

³⁷ Henndu sattundu ummii, bempeyye ummii ina piya laana kaan, faa ka hesi heewude ndiyam.

³⁸ Iisaa ina daanii gada laana toon, imo wawlii wawlaare. Be pindini mo, be mbi'i mo:

—Moodibbo, a hillaaka ko min kalkata dum naa?

³⁹ O ummii, o sappani henndu nduun e semmbe, o wi'i maayo ngoon:

—Deyyina! Dara!

Henndu nduun deyyinii, fuu wadi siw.

⁴⁰ Caggal duum, o wi'i be:

—Ko wadi de kuldun? Faa hannden on ngalaa hoolaare naa?

⁴¹ Be kuli kulol cattungol, heddii iβe mbi'undura:

—O wo moy de fay henndu e ndiyam ina downtanoo dum?

5

No Iisaa selliniri gondudo e ginnaaji

(Matta 8.28-34, Lukka 8.26-39)

¹ Caggal duum, be njottii gere ooto maayo ngoon, to leydi Gerasa'en.

² Nde Iisaa wurtinoo laana kaan ndeen, gondudo e ginnaaru yuuri ley caabeeje, hawri e makko.

³ Ley caabeeje deen o joodinoo. Fay gooto waawaa haβbude mo, sabo fay callali kaβbataa mo.

⁴ Sabo imo woownoo geyyireede geyyelle e callali, ammaa imo taya callali diin, imo hela geyyelle deen. Fay gooto du semmbem hewtaay faa nannga mo.

⁵ Nyannde fuu, jemma e nyalooma ley caabeeje e baamle o woni, imo wulla imo seekitoroo kaaye.

⁶ Nde o haccinoo Iisaa faa to woddi ndeen, o doggiri to muudum, o sujidani dum,

⁷ o wulli faa toowi, o wi'i:

—Iisaa Bii Laamdo Toowdo, dume njiddaa wadude kam? Hunanam saabe Laamdo, a torrataa kam!

⁸ O wi'ii noon sabo Iisaa wi'unoo mo:

—Aan ginnaaru, yaltu e makko.

⁹ Iisaa yami mo, wi'i:

—Noy mbi'etedaa?

Ndu jaabii, ndu wi'i:

—Jamaa mbi'eteemi, sabo miden keewi.

¹⁰ Ndu nyaagii Iisaa sanne, taa wurtina di leydi ndiin.

¹¹ Coggal girooji manngal ina dura doon e dow waamnde.

¹² Ginnaaji diin njaarii mo o acca dum'en naata e ley girooji diin.

¹³ O jabani di. Ginnaaji diin njalti, naati e girooji diin. Coggal ngaal fuu doggi, tellitii dow waamnde ndeen, saami ley maayo ngoon, yoolii. Idi ngada hono ujunaaje didi.

¹⁴ Duroo6e been ndoggi kaalanowi dum yim6e ngalluure ndeen e seraaji mum. Yim6e been njehi faa ndaarowa ko wadi duum.

¹⁵ Nde 6e ngarnoo to Iisaa ndeen, 6e nji'i gorko gondunoodo e ginnaaji oon ina joodii ina bornii kaddule, hakkillo muudum du wartii. De kulol nanngi 6e.

¹⁶ Yiinoo6e dum 6een kaalani 6e ko hewtinoo gondunoodo e ginnaaji oon e girooji diin.

¹⁷ Ndeen 6e puddi nyaagaade Iisaa dillana 6e leydi ma66e.

¹⁸ Nde o naatannoo laana kaan ndeen, gondunoodo e ginnaaji oon nyaagii mo o acca dum jokka mo.

¹⁹ O salanii oon, o wi'i dum:

—Hootu suudu maa to koreeji maa, kaalanaa 6e ko Joomiraado wadani ma e no o yurmorii ma.

²⁰ O yehi imo gooyna e leydi mbi'eteendi Galluuje Sappo ndiin ko Iisaa wadani mo. Be fuu dum haaynii 6e.

*No Iisaa iirtiniri bii Jayrus e no selliniri debbo nyawdo
(Matta 9.18-26, Lukka 8.40-56)*

²¹ Nde Iisaa naatunoo laana yeccii gere ooto maayo ndeen, jamaa keewdo fillii dum katin dakkol maayo doon.

²² Ndeen gooto e hooree6e suudu waajordu bi'eteedo Jayrus wari, yi'i Iisaa tan, hippii e koyde muudum.

²³ O nyaagii dum o haali faa heewi, o wi'i:

—Biyam debbo ina habda e yonki. War yowu junngo maa dow makko, faa o dada, o wuura!

²⁴ Iisaa yaadi e makko. Jamaa keewdo jokki dum faa ina billa dum.

²⁵ Ina woodi doon debbo mo yiyam muudum taccataa ko wadata duu6i sappo e didi.

²⁶ O tampii sanne, o yehii to sawroo6e heew6e faa jawdi makko timmi. Dum fuu samtanaay mo, nyawu nguun beydoto tan.

²⁷⁻²⁸ O nani haala Iisaa ina haalee, o naati e jamaa oon. Imo miiloo si o he6ii o meemii saaya muudum tan o dadan. O yuuri gada Iisaa, o meemi saaya muudum.

²⁹ Wakkati oon yiyam makko darii, de o maati e terde makko o dadii.

³⁰ Wakkati oon fu, Iisaa du maati won baawde yuurude e muudum, yeeyii hakkunde jamaa oon, wi'i:

—Moy meemi saaya am?

³¹ Taalibaa6e makko been mbi'i mo:

—A yi'ii inan jamaa ina billi ma, de ada yama moy meemi ma?

³² Kaa imo yeewa gereeji fuu, faa o yi'a meemudo mo oon.

³³ Debbo oon ina diwna no foti hulude sabo ina anndi ko wadi, wari, hippii yeeso makko, haalani mo goonga.

³⁴ Iisaa wi'i mo:

—Banndam debbo, goondinal maa dannii ma. Yahu e jam! A dadii e nyawu maa!

35 O tilaaki haalde, faa wo66e yuuru6e to suudu Jayrus hooreejo waajordu oon mbi'i dum:

—Biya heddaaki. Haanaa tampinaa Moodibbo o katin!

36 Kaa Iisaa hiisaaki haala ma66e, wi'i Jayrus:

—Taa hulu, goondin tan!

37 O accaay fay gooto yaada e makko si wanaa Piyeer e Yaakuuba e Yuhanna minyoo Yaakuuba oon.

38 Be njottii suudu hooreejo waajordu oon. O tawi doon jamaa, yim6e ina mboya, ina mbulla semmbe.

39 Nde o naatunoo ndeen, o wi'i 6e:

—Dume woni bojji di e duko ko? Suka o maayaay, wo o daani tan.

40 Be njalnorii haala makko. Ndeen o wurtini 6e fuu, o hooyi baaba suka oon e inna muudum e taalibaa6e makko tato 6e o wondi, 6e naati suudu to suka oon tawaa toon.

41 O nanngi junngo mum, o wi'i:

—*Talita kuumii!* (Dum na fiirta «Suka debbo, umma!»)

42 Wakkati oon fu suka oon ummii, ina yaha. Duu6i makko wo sappo e didi. Dum haaynii yim6e been sanne.

43 Iisaa tindini 6e sanne taa 6e paamina dum fay gooto. O wi'i 6e kokka suka oon ko nyaametee.

6

No Nasaraatunkoo6e calorii jabande Iisaa (Matta 13.53-58, Lukka 4.16-30)

1 Iisaa dilli nokku oon, hooti wuro ngo mawni ngoon. Taalibaa6e muudum njokki dum.

2 Nde nyalaande fowteteende yottinoo ndeen, o fuddi waajaade ley suudu waajordu nduun. Nan6e waaju makko been, dum haaynii dum'en, heddii ina mbi'a:

—Toy o he6i dum? Noy o he6iri hakkillo ngo? Ndaar! Noy neddo waawiri wafirde kaayeeffiji di?

3 Yalla wanaa kanko woni cehoowo ledde, gii Mariyama naa? Wanaa o mawnoo Yaakuuba e Yuusufi e Yahuuda e Simon? Wanaa enen e banndi-
raa6e makko rew6e koddi naa?

Dum saabani 6e salaade mo.

4 Wakkati oon, o wi'i 6e:

—Annabaajo ina teddinee e nokku fuu si wanaa e ley wuro muudum e hakkunde rimdaa6e muudum e ley suudu mum.

5 Iisaa he6aay wafude doon fay kaayeeffii gooto, si wanaa ko yowi junngo muudum e nyaw6e seeda, danni dum'en.

6 De ko 6e ngoondinaay mo duum haaynake mo.

No Iisaa nuliri taalibaa6e muudum sappo e dido been (Matta 10.1, 5-15, Lukka 9.1-6)

Caggal duum, Iisaa yiiltii e gure piiliide doon deen, ina waajoo.

7 O noddi taalibaa6e sappo e dido been, o nuliri dum'en dido dido. O hokki 6e baawde riiwude ginnaaji,

8 o wi'i 6e taa 6e njaada e fay huunde si wanaa cabbi. Taa 6e kooya buuru naa mbasu naa kaalisi e ley njiibaaji ma66e.

9 O yamiri 6e 6e bornoo pade, de taa 6e kooya saayaaji didi.

10 O wi'i 6e katin:

—Galle fuu mo njippidon, keddodon doon faa nde ndilloton e nokku oon.

11 Si on ngarii e nokkuure de yim6e nja66aaki on naa kettindanaaki on, ndillon toon, pidɗon sollaare ma66e wonnde e koyde mon faa laatanoo 6e seede e dow bonanda ma66e.

12 Be njehi, 6e mbaajii yim6e 6een tuuba,

13 6e ndiiwi ginnaaji keewɗi, 6e ngatti nebbam dow ko'e nyaw6e heew6e 6e cellini ɗum'en.

No Yaayaa maayri

(Matta 14.1-12, Lukka 9.7-9)

14 Hirudus, kaananke oon, nani haala Iisaa ina haalee, sabo innde Iisaa sankitake faa yaaji. Wo66e ina mbi'a wo o Yaayaa lootoowo lootagal batisima* oon ummitii e maayde, ɗuum waɗi de imo jogii baawde waɗude kaayefiiji.

15 Wo66e ina mbi'a wo o annabi Iliyaasa. Wo66e du ina mbi'a wo o annabaajo hono annabaabe arandee6e 6een ni.

16 Nde Hirudus nannoo ɗum ndeen, wi'i:

—Yaayaa mo tayunoomi hoore mum oon, kam iirtii!

17 Tawi Hirudus yamiriino Yaayaa nanngée, ha66ee, uddee ley kasu. O waɗii ɗum saabe Hirudiya jom suudu mawniiko bi'eteedo Filipu mo o ɓanunoo oon.

18 Sabo Yaayaa ina wi'annoo mo:

—Daganaaki ma teetaa jom suudu mawna.

19 Hirudiya mettaa e Yaayaa faa ina yiɗi o waree, de he6aay laawol,

20 sabo Hirudus ina hulannoo Yaayaa, ina anndunoo o gorko ponnditiido, ceniido. ɗum waɗi de imo haybannoo ɗum. Si o hettindake haala muuɗum fu, hakkiilo makko jiifoto, woodi du imo yiɗi hettindanaade ɗum.

21 Ammaa, Hirudiya he6i laawol warude mo nyannde rimeede Hirudus wartunoo. Hirudus waɗani howruu6e muuɗum e hooree6e sordaasiibe 6een e inndee-anndee'en Galili 6een fuu hiraande mawnde.

22 Bii Hirudiya debbo naati ina wama. ɗum weli Hirudus e jooɗoɗiibe e muuɗum fuu. O wi'i suka debbo oon:

—Haalanam ko njiddaa faa mi waɗane.

23 O hunanii ɗum, o wi'i o hokkan ɗum huunde fuu ko nyaagii mo, fay si tawi wo feccere laamu makko.

24 De suka debbo oon yalti, wi'i inna muuɗum:

—Dume kaanumi nyaagaade mo?

Inniiko oon jaabii mo, wi'i:

—Nyaaga mo hoore Yaayaa lootoowo lootagal batisima oon!

25 Suka debbo oon henyii, yeccii to kaananke oon, nyaagii ɗum, wi'i:

—Ko njidumi, ngaddanaa kam joonin joonin wo hoore Yaayaa lootoowo lootagal batisima oon e ley le'al!

26 Bernde Hirudus metti sanne. Ammaa saabe ko hunii ɗuum e saabe noddaabe 6een, o yidaa yaltude e konngol makko ngool.

27 Wakkati oon o neli gooto e sordaasiibe doomoobe mo 6een, o yamiri ɗum waddowa hoore Yaayaa. Sordaasi oon yeccii, naati ley kasu toon, tayi hoore Yaayaa,

28 tummbi ley le'al, waddi, hokki suka debbo oon. Suka debbo oon du hokki inna mum.

29 Nde taalibaa6e Yaayaa 6een nannoo ɗum ndeen, ngari kooyi ɓanndu makko nduun, ngattowi ɗum e saabeere.

* 6:14 Do wi'ete **lootalgal batisima** dow haala batisima Yaayaa fu, **lootalgal tuubu** maa mutineede du na wi'ee.

*No Iisaa nyaamniri wor6e ujunaaje njoyo e rew6e e sukaa6e
(Matta 14.13-21, Lukka 9.10-17, Yuhanna 6.1-14)*

³⁰ Nulaa6e been ngarti to Iisaa, kaalani dum ko ngadi duum e ko mbaajii duum fuu.

³¹ O wi'i 6e:

—En njaha nokkuure ferwunde, ke6on fowtinaade seeda.

Ko o wi'i noon duum wo saabe yaha-warta yim6e na heewi doon, faa kanko e taalibaa6e makko 6een, 6e kungii he6ude fay no 6e nyaamira.

³² Be njehi 6e naatowi laana, 6e peyyiti, 6e toowti kam6e tan e nokku perwudo.

³³ Yim6e heew6e nji'ii i6e njaha, annditi to 6e ponndii. Heew6e yuuri e gure deen fuu, kenyanii to 6e ponndii toon, arti 6e yottaade.

³⁴ Nde o yaltunoo e laana kaan ndeen, o yi'i jamaa keewdo. O yurmii 6e sanne, sabo i6e nga'i hono no baali di ngalaa duroowo ni. O heddi imo waajoo 6e kulle keewde.

³⁵ Nde hiirunoo ndeen, taalibaa6e been 6attitii mo, mbi'i:

—Joonin hiirii, katin du nokku o wo ladde 6olde.

³⁶ Mbi'aa jamaa o sankitoo e gure e nokkuuje 6adiide do faa coodowa ko nyaama.

³⁷ O jaabii 6e, o wi'i:

—Onon e ko'e moodon, kokkee 6e ko 6e nyaama!

Ndeen 6e yami mo, 6e mbi'i:

—Ndelle ada yidi min kooya buudi cardi keme didi min coodanowa 6e buuru ko 6e nyaama?

³⁸ Wakkati oon, o wi'i 6e:

—Noy foti buuruuje de njogidon? Njehee ndaarowee!

Nde 6e njahunoo 6e kumpitowii ndeen, 6e mbi'i mo:

—Buuruuje joy e liyyi didi min njogii.

³⁹ O yamiri taalibaa6e been njoyyinira jamaa oon feere feere dow hudo hecco.

⁴⁰ Be njoodorii feere feere, hemre hemre, e capande njoyo njoyo.

⁴¹ O hooyi buuruuje joy deen e liyyi didi diin, o tiggiti kammu, o yetti Laamdo. O heltii buuru oon, o hokki taalibaa6e makko peccana yim6e been. Hono noon liyyi didi diin du.

⁴² Be fuu 6e nyaami faa 6e kaari.

⁴³ Taalibaa6e been kawrunduri kedde buuru e liyyi deen, kebbini kandeeje sappo e didi.

⁴⁴ Nyaamu6e buuru oon been, fay wor6e tan ngadii hono ujunaaje njoyo.

No Iisaa yaari dow ndiyam e koyde

(Matta 14.22-33, Yuhanna 6.15-21)

⁴⁵ Wakkati oon fu, Iisaa yamiri taalibaa6e muudum naata laana kaan, ardo dum peyyita njaha Baytisayda gere ooto maayo ngoon. Kanko du, o waynoo jamaa oon tafon.

⁴⁶ Nde o seedunoo e jamaa oon ndeen, o yeejowi dow waamnde faa o wada du'aare.

⁴⁷ Nde jemma warnoo ndeen, tawi laana kaan ina woni hakkunde maayo toon, Iisaa tan heddi e leydi.

⁴⁸ O sooyinii taalibaa6e been ina cummba† ko mbaawi fuu, sabo wo 6e hawroo6e e henndu. Nde 6adinoo weetude ndeen, o wari to ma66e imo yaha e koyde dow ndiyam daam, faa o hesi faltaade 6e.

† 6:48 Maanaa **summbude** wo awyude faa adina laana yeeso ley ndiyam.

⁴⁹ Kaa nde 6e njiinoo mo imo yaha e dow ndiyam ɗaam ndeen, 6e cikki wo ɗum mbeelu, 6e keddi ɗi ɗe mbaayda,

⁵⁰ sabo 6e fuu, nde 6e njiinoo mo ndeen, nesiji maɓɓe tayi. Wakkati oon Iisaa wi'i 6e:

—Cellinee ɓerde mon! Wo miin. Taa kulee!

⁵¹ O naati laana kaan, o tawti 6e, de henndu nduun darii. Dum haaynii 6e sanne.

⁵² Be paamaayno haaynde nde Iisaa wadiri buuru oon ndeen, sabo 6e wumbe ɓerde.

No Iisaa selliniri nyawbe ley leydi Genesaret

(Matta 14.34-36)

⁵³ Be peyyiti maayo ngoon, 6e njottii leydi Genesaret, 6e ndarii doon.

⁵⁴ Wakkati 6e njalti e laana kaan ndeen, yimbe 6een annditi mo,

⁵⁵ cankitii e seraaji diin fuu, ina njowa nyawbe muɓɓen e dow dadɗooji, ina ngadda nokku fuu do nani imo woni.

⁵⁶ Katin du do Iisaa tawaa fuu, gilla e ley gure faa e galluuje faa e ladde, yimbe 6een ngaddan nyawbe muɓɓen e taliyaaje, ina ɗaaroo mo o acca 6e meema fay si wo kommbol saaya makko. Meemuɗo ngol du fuu dadii.

7

Haala al'aada maamiraabe

(Matta 15.1-9)

¹ Farisa'en e jannginoobe Tawreeta woɓɓe yuurube Urusaliima piili Iisaa.

² Be nji'i taalibaabe makko woɓɓe ina nyaamira juude tuunde, ɗum woni tawa lootiraay no tawaangal maɓɓe worri ni.*

³ Sabo Farisa'en e Alhuudiyankooɓe fuu nyaamataa si lootaay juude muɓɓen faa laaɓa, al'aada maamiraabe maɓɓe oon 6e njokki.

⁴ Si 6e ngartii luumo, 6e nyaamataa si 6e lootaaki. Iɓe njogii al'aadaaji godɗi keewɗi di 6e njokki, ko wa'i hono lawyude kore e potiije e taasaaje gadiraade njamndi.

⁵ Wakkati oon, Farisa'en e jannginoobe Tawreeta yami Iisaa, mbi'i:

—Dume wadi de taalibaabe maa 6een ndewataa al'aadaaji maamiraabe meeden, ina nyaamira juude tuunde?

⁶ O jaabii 6e, o wi'i:

—Annabi Esaaya woofaay fey nde sappinoo on. Wo on munaafiki'en, hono no winndiraa:

«Lenyol ngol ina teddina kam e kunndude muɓɓen,
ammaa ɓerde muɓɓen ina mbodɗii kam.

⁷ Bolum 6e ndewata kam.

Si goonga, janndeeji di 6e njannginta diin wo jamirooje yimbe tan.»[†]

⁸ Iisaa jokkintini, wi'i:

—Odon acca jamirooje Laamɗo, de odon njokka al'aadaaji yimbe.

⁹ Odon calanoo yamiroore Laamɗo faa laaɓa, faa keɓon ndarnon al'aada moodon!

¹⁰ Sabo Muusaa wi'i: «Teddin bammaa e inna maa.»[‡] O wi'i kaɗin: «Kuɗuɗo bammum naa inna mum, wareede laatoo jukkungo muuɗum.»[§]

* **7:2 lootugol juude ngol** haɓɓaaki e ittude tuundi, wo faa joomum fonnditanoo diina ngol wadira.

[†] **7:7** Esaaya 29.13. [‡] **7:10** Wurtagol 20.12. [§] **7:10** Wurtagol 21.17, Lewinkooɓe 20.9.

11 De onon le, odon mbi'a ina hey'a si neddo wi'i bammum naa inna mum: «Ko kaannoomi wallirde ma duum wo *Korbaan*» (Korbaan ina fiirta «Sadaka Laamdo»).

12 Ko mbi'oton noon duum, odon kada yimbe wallude baabiraa6e mu66en naa inniraa6e mu66en katin.

13 Hono noon tosirtan konngol Laamdo e al'aadaaji di ndonundurton diin. Katin du odon ngada kulle keewde gaade noon.

*Haala ko tuuninta neddo
(Matta 15.10-20)*

14 Caggal duum, Iisaa nodditi jamaa oon, wi'i dum:

—Kettindanee kam, on fuu, paamee:

15 Fay huunde naatataa e neddo de tuunina dum. De wo ko yuurata ley neddo duum tuuninta dum. [

16*]

17 Nde Iisaa seedunoo e jamaa oon de naatowi ley suudu ndeen, taalibaa6e muudum been yami dum maanaa banndol ngol.

18 O wi'i 6e:

—Onon du, on paamaay naa? On paamaay ko yuurata yaasin de naata e hunnduko neddo duum, wanaa duum tuuninta joomum?

19 Sabo dum naataay e bernde joomum. Wo reedu mum tan dum naati, woodi du dum yaltan.

E haalaaji diin Iisaa holliri nyaamdu fuu na laa6i.

20 O wi'i katin:

—Ko wurtotoo e ley bernde neddo duum, wo kam tuuninta joomum.

21 Sabo e bernde neddo miilooji bondi yuurata, kam e fijirde e nguyka e warhoore e

22 jeenu e eelgal e bonanda e jamba e gollleeji terde cementiniidi e muuyde bonde e mbonka e mawninkinaare e majjere.

23 Kujje bonde deen fuu e bernde yuurata, de tuunina neddo.

*No debbo mo wanaa Alhuudiyanke goondiniri Iisaa
(Matta 15.21-28)*

24 Iisaa dilli doon fonndii leydi Tirus. O jippii e suudu gomma. O yidaa fay gooto faama toon o woni, ammaa o waawaano suudaade.

25 Wakkati oon, debbo gomma mo binngel muudum dewel wondi e ginnaaru, nani haala makko ina haalee, wari hippii dakkol koyde makko.

26 Debbo oon wanaa Alhuudiyanke, wo to Finiki ley leydi Siiriya o rimaa. O nyaagii Iisaa itta ginnaaru nduun e biyiiko oon.

27 Kaa Iisaa wi'i mo:

—Accu sukaa6e been kaara tafon. Sabo hooyude nyaamdu sukaa6e de faddana dawaadi woodaa.

28 Debbo oon jaabii mo, wi'i:

—Goonga joomam, ammaa dawaadi doomooji du ina nyaama ko sukaa6e caamdinta duum.

29 Wakkati oon, Iisaa wi'i mo:

—Saabe ko njaabidaa jaabu o, hootu, ginnaaru nduun wurtake e 6iya oon.

30 O hooti, o tawi biyiiko oon ina fukkii dow leeso, ginnaaru nduun yaltii e muudum.

No Iisaa selliniri gorko paho mo haala muudum laa6aa

* 7:16 E dereeji booydi, goddi ina beyda aaya 16: *Jom nowru fuu nana!*

³¹ Iisaa dilli leydi Tirus, rewi leydi Sidon, e leydi mbi'eteendi Galluuje Sappo ndiin, warti maayo Galili.

³² O waddanaa gorko paho mo haala muudum laaḅaa, o nyaagaa o yowa junngo makko e dow muudum.

³³ Wakkati oon, Iisaa toowtini mo jamaa oon, watti kolli muudum e noppi makko, tutti, meemiri tutte deen demngal makko.

³⁴ Caggal duum, o tiggiti kammu, o uumi, o wi'i paho oon:

— *Efata!* (Dum na fiirta «Cukkitee!»)

³⁵ Wakkati oon, noppi gorko oon cukkitii, demngal muudum yoppaa, heddi ina haalira no woodri.

³⁶ Iisaa yamiri yimḅe been taa ḅe kaalana huunde nde fay gooto. Ammaa fay ko o hadata ḅe dow majjum, iḅe ḅeyda haalde dum.

³⁷ Dum haaynii ḅe faa yottii kaaddi, iḅe mbi'a:

—Golleeji makko fuu na mboodii. Imo faadintina faaduḅe, imo muumdintina muumḅe.

8

No Iisaa nyaamniri worḅe ujunaaje nayo e rewḅe e sukaaḅe (Matta 15:32-39)

¹ Ley balde deen, jamaa keewdo hawriti katin. E ley ko ḅe ngalaa ko ḅe nyaama, Iisaa noddi taalibaaḅe muudum been, wi'i dum'en:

²—Yimḅe ḅe ina njurminii kam, sabo hannden woni balde tati iḅe ngondi e am, de ḅe ngalaa ko ḅe nyaama.

³Si mi yoppii ḅe koota tawee ḅe nyaamaay, yolbere liḅowan ḅe dow laawol. Sabo wobḅe maḅḅe yuurii to woddi.

⁴Taalibaaḅe makko been njaabii mo, mbi'i:

—Toy neddo heḅata ko nyaamnata yimḅe ḅe ley ladde nde?

⁵O yami taalibaaḅe makko been, o wi'i:

—Noy foti buuruuje de njogidon?

Be mbi'i mo:

—Jeddi.

⁶De o yamiri jamaa oon joodoo e leydi. O hooyi buuruuje jeddi deen, o yetti Laamdo, o heltii de, o hokki taalibaaḅe makko been peccana jamaa oon. Be ngadiri noon.

⁷Iḅe njogii katin liyyoy pamaroy seeda. Iisaa yetti Laamdo dow makkoy, wi'i taalibaaḅe muudum been pecca koy, kankoy du.

⁸Be nyaami faa ḅe kaari. Taalibaaḅe been kawrunduri kedde deen. De keewi kandeje jeddi.

⁹Iḅe ngada worḅe ujunaaje nayo. Caggal duum, Iisaa yoppi ḅe,

¹⁰naatidi e taalibaaḅe muudum laana wakkati oon, feyyiti, yehi leydi Dalmanuuta.

No Farisa'en pilorii maande (Matta 16:1-4)

¹¹Farisa'en been ngari, puddi yeddundurde e Iisaa. Be naarii mo o holla ḅe maande yuuroore dow kammu faa ḅe ndaartindoo mo.

¹²Iisaa uumi, wi'i:

—Dume wadi de yimḅe jamaanu hannden o ina piloo holleede maande? Goonga kaalanammi on: fay maande wootere on keḅataa!

¹³Caggal duum, o seedi e maḅḅe, o naati laana kaan, o fonndii gere ooto maayo.

*Haala rabilla Farisa'en e Saduki'en
(Matta 16.5-12)*

¹⁴ Taalibaaḅe been njeggiti yoobaade buuru, si wanaa buuruwal gootal tan ḅe njogii ley laana kaan.

¹⁵ Wakkati oon, o tindini ḅe, o wi'i:

—Kakkilee, ndeentee e rabilla Farisa'en e mo Hirudus oon.

¹⁶ Taalibaaḅe been ina kaalda ina mbi'a ko njoobaaki buuru duum wadi de o wi'iri noon.

¹⁷ Iisaa annditi ko ḅe kaalata duum, wi'i ḅe:

—Ko wadi de oḅon kaalda hakkunde moodon on njoobaaki buuru? Yalla faa joonin on annditaay, on paamaay? Naa on wumḅe ḅerde?

¹⁸ Oḅon njogii gite, de on nji'ataa naa? Oḅon njogii noppi, de on nanataa naa? Yalla on miccitaaki

¹⁹ nde peccanmi worḅe ujunaaje njoyo buuruuje joy ndeen, kandeeje foti kebbinḅon kedde ḅeen?

Be njaabii mo, ḅe mbi'i:

—Kandeeje sappo e didi.

²⁰ O yami ḅe katin, o wi'i:

—Nde peccanmi worḅe ujunaaje nayo buuruuje jeddi ndeen, kandeeje foti kebbinḅon kedde ḅeen?

Be njaabii mo, ḅe mbi'i:

—Kandeeje jeddi.

²¹ Ndeen o wi'i ḅe:

—Faa joonin on paamaay naa?

No Iisaa wumtiniri bumḅo ley Baytisayda

²² Be njottii Baytisayda. Doon yimḅe ngaddani Iisaa bumḅo, ḅe nyaagii dum meema mo.

²³ O nanngi junngo bumḅo oon, o yaari dum yaasin wuro ngoon. Caggal duum, o tutti e gite muudum, o yowi juude makko e muudum, o yami dum, o wi'i:

—Won ko nji'ataa naa?

²⁴ Bumḅo oon feerti gite mum, wi'i:

—Midḅo yi'a yimḅe, de iḅe nga'ani kam hono ledde jahooje ni.

²⁵ Iisaa yowi juude muudum e gite makko katin. Ndeen gorko oon feerti gite mum, tawi wumtii faa woodi, jiide muudum na laafi.

²⁶ Iisaa wi'i mo:

—Hootu, de taa njeccodaa ley wuro ngo.

*No Piyeer seedorii Iisaa woni Almasiihu
(Matta 16.13-20, Lukka 9.18-21)*

²⁷ Caggal duum, Iisaa e taalibaaḅe muudum ponndii gure gonde dakkol Kaysariya Filipu. Dow laawol ngool, o yami ḅe:

—Moy yimḅe mbi'ata ngonumi?

²⁸ Be njaabii mo, ḅe mbi'i:

—Woḅḅe ina mbi'a wo a Yaayaa lootoowo lootagal batisima. Woḅḅe ina mbi'a wo a annabi Iliyaasa. Woḅḅe du ina mbi'a wo a gooto e ley annabaḅe ḅeen.

²⁹ O yami ḅe, o wi'i:

—Onon le, moy mbi'oton ngonumi?

Piyeer jaabii mo, wi'i:

—Wo a Almasiihu.

³⁰ Wakkati oon, o sappani ḅe sanne taa ḅe kaalana dum fay gooto.

*No Iisaa sapporii maayde muudum e iirtagol muudum
(Matta 16.21-23, Lukka 9.22)*

³¹ O fuddi faaminde 6e:

—Ina tilsii Bii Neddo torree torraaji keewdi. Maw6e yim6e e hooree6e almaami'en e janninoo6e Tawreeta caloto mo. O warete, de gada balde tati fuu o iirtoto.

³² O haalani 6e dum faa laabi, de Piyeer toowtini mo, fuddi felude mo dow haalaaji makko diin.

³³ Iisaa kaa, hucciti e taalibaa6e muudum, ndaari 6e, de feli Piyeer, wi'i:

—Woddam aan Seydaani! Sabo miilooji maa diin yuuraay to Laamdo, wo to yim6e di yuuri.

No Iisaa jokkirtee

(Matta 16.24-28, Lukka 9.23-27)

³⁴ Caggal duum, o noddii jamaa oon e taalibaa6e makko been, o wi'i dum'en:

—Muuydo jokkude kam fuu, sela ndaarude hoore muudum, de hooya leggal muudum palaangal, jokka kam.*

³⁵ Sabo muuydo dannude yonki muudum, mursan ki. Ammaa mursudo ki saabe am e saabe Kabaaru Lobbo oon fu, dannan ki.

³⁶ Dume hebude adunaaru ndu fuu nafata neddo si tawii mursii yonki muudum?

³⁷ Yalla ina woodi ko neddo waawi hokkitirde faa danna yonki muudum naa?

³⁸ Cemtirdo kam miin e haalaaji am e ley jamaanu tuundo luttudo Laamdo o, miin, Bii Neddo du, mi semtiran dum nde ngartidoymi e maleyka'en seniibe e ley teddeengal Baaba am.

9

¹ O wi'i 6e katin:

—Goonga kaalanammi on: yoga e won6e do 6e maayataa tawee nji'aay laamu Laamdo ina warda e baawde.

Haala waylitagol alhaali Iisaa

(Matta 17.1-13, Lukka 9.28-36)

² Balde jeegom caggal duum, Iisaa yaadi e Piyeer e Yaakuuba e Yuhanna, o toowtidi e mu66en dow waamnde toownde, kam'en tan. Doon alhaali makko waylitii yeeso ma66e.

³ Kaddule makko njalbi, ndawni far, faa dawninoowo fay gooto waawaa rawnirde noon e adunaaru ndu.

⁴ Iliyaasa e Muusaa 6angani 6e, ina kaalda e makko.

⁵ Ndeen Piyeer wi'i mo:

—Moodibbo, gonal amin do ina woodi. Accu min ndarna hukumuuji tati: aan gooto, Muusaa gooto, Iliyaasa du gooto.

⁶ O anndaa ko o haalata, sabo kulol manngol naatii 6e, kam6e taalibaa6e been.

⁷ Ruulde wari suddi 6e. Daande yuuri e ley ruulde ndeen ina wi'a:

—O woni Biyam mo korsinmi. Kettindanee mo!

⁸ Wakkati oon, taalibaa6e been yeewi gereeeji fuu, de nji'aay fay gooto si wanaa Iisaa tan.

⁹ E ley ko 6e njippotoo waamnde ndeen duum, o yamiri 6e taa 6e kaalana fay gooto ko 6e nji'i duum faa wakkati nde Bii Neddo iirtii e hakkunde maay6e ndeen.

* 8:34 Maanaa *hooyude leggal palaangal* woni anniyaade mursude yonki mum hono no Iisaa ni.

¹⁰ Be nja6i konngol ngol, de 6e keddii i6e yamundura hakkunde ma66e dume woni maanaa irtaade e hakkunde maay6e.

¹¹ Caggal duum, 6e yami mo, 6e mbi'i:

—Dume wadi de jannginoo6e Tawreeta ina mbi'a tilay annabi Iliyaasa artoo Almasiihu warude?

¹² O jaabii 6e:

—Goonga, Iliyaasa artoto warude tafon moyyintinoo huunde fuu. Ndelle ko wadi de Binndi diin mbi'i ina tilsii Bii Neddo torree torraaji keewdi, huufinee?

¹³ Mido haalana on: Iliyaasa wariino, de 6e ngolli dum ko 6e muuyi fuu, hono no haala makko haaliraa e Binndi diin ni.

*No Iisaa selliniri suka gondudo e ginnaaru
(Matta 17.14-21, Lukka 9.37-43)*

¹⁴ Nde 6e ngartunoo to taalibaa6e heddinoo6e 6een fu, 6e nji'i jamaa keewdo ina filii dum'en, jannginoo6e Tawreeta 6een ina njeddundura e mu66en.

¹⁵ Wakkati yim6e 6een nji'unoo Iisaa fu, dum haayinii 6e. Be ndoggi 6e nja66owii mo.

¹⁶ O yami 6e, o wi'i:

—Dume njeddundurton e ma66e?

¹⁷ Gorko gooto ley jamaa oon jaabii mo, wi'i:

—Moodibbo, mi gaddando ma biyam gorko mo ginnaaru muumdini.

¹⁸ Do ginnaaru nduun ummori mo fuu, li6an mo e leydi, hunnduko makko ina wurtina nguufu, imo neryundura nyiye makko, o yooraa kolonj. Mi nyaagake taalibaa6e maa 6een ndiiwa ndu, de 6e kunnngii.

¹⁹ Iisaa wi'i yim6e 6een:

—Hey onon yim6e jamaanu hanndeejo 6e ngalaa goondinal! Faa ndey ngondammi e moodon? Faa ndey keddotoomi munyande on? Ngaddanee kam suka oon!

²⁰ O waddanaa suka oon. Nde ginnaaru nduun yi'unoo Iisaa ndeen, dimmbi suka oon, li6i dum, heddii suka oon ina talloo e leydi, hunnduko muudum ina wurtina nguufu.

²¹ Iisaa yami baaba suka oon, wi'i:

—Gilla ndey dum he6i mo?

Baaba oon jaabii, wi'i:

—Gilla imo famdi.

²² Katin du wakkati fuu ginnaaru nduun ina li6a mo ley yiite naa ley ndiyam faa halka mo. De si tawii won ko mbaawdaa fu, njurmodaa min, mballaa min!

²³ Iisaa wi'i mo:

—Si mido waawi mbiidaa? Huunde fuu ina waawi laatanaade goondindo.

²⁴ Wakkati oon, baaba suka oon yeewnii, wi'i:

—Mi goondinii, de wallam, sabo goondinde ina tiidi kam!

²⁵ Nde Iisaa yi'unoo jamaa oon ina dogga warde ndeen, sappani ginnaaru nduun e semmbe, wi'i ndu:

—Ginnaaru muumdinooru faadinooru, mido yamire mburtodaa e suka o, taa naatu mo abada katin!

²⁶ Ginnaaru nduun feekii, dimmbi suka oon semmbe, de yalti e makko. Heddii imo wa'i hono maaydo, faa ko heewi e wonnoo6e doon 6een ina mbi'a o maayii.

²⁷ Ammaa Iisaa nanngi junngo makko, ummini mo tan, o darii.

²⁸ Caggal duum Iisaa naati suudu de taalibaa6e muudum 6een toowtidi e muudum, yami dum, mbi'i:

—Dume wadi de min kunngii riiwude ginnaaru nduun?

²⁹ O jaabii:

—Ginnaaru nduun, sii muudum riiwirtaake si wanaa du'aare.

*Haala Iisaa didaba dow maayde muudum e iirtagol muudum
(Matta 17.22-23, Lukka 9.43-45)*

³⁰ Be ndilli doon, 6e ceeki leydi Galili. O yidaa fay gooto faama dum,

³¹ sabo imo waajoo taalibaa6e makko 6een. Imo wi'a dum'en:

—Bii Neddo wattete e juude yim6e. Be mbaran dum, de caggal balde tati fu, iirtoto.

³² Ammaa taalibaa6e 6een paamaay maanaa haala kaan, de kuli yamude mo du.

*Haala burdo teddude
(Matta 18.1-5, Lukka 9.46-48)*

³³ Be njottii Kafarnahum. Nde 6e njippinoo suudu weerdude ma66e fu, o yami taalibaa6e makko, o wi'i:

—Dume njeddundurdon dow laawol?

³⁴ Be ndeyyini, sabo ko 6e njeddunduri dow laawol dey, wo moy woni burdo teddude hakkunde ma66e.

³⁵ Ndeen Iisaa joodii, noddii taalibaa6e sappo e dido 6een, wi'i dum'en:

—Muuydo ardaade fuu, gada heddiibe 6een heedata, laatoo golloowo ma66e 6e fuu.

³⁶ Caggal duum, o nanngi junngo cukalel gomma, o darni ngel yeeso ma66e, o mumbilii ngel, o wi'i 6e:

³⁷ —Neddo fuu ja66iido cukalel gootel hono ngel e innde am, wo miin ja66ii. Katin du ja66iido kam fuu, wanaa miin tan ja66ii, ja66ake Nuldo kam oon du.

*Haala mo salaaki en fuu ina wondi e meeden
(Lukka 9.49-50)*

³⁸ Yuhanna wi'i mo:

—Moodibbo, min nji'ii gorko gooto ina riiwra ginnaaji e innde maa, de min kadi mo, sabo o waldaa e meeden.

³⁹ Ammaa Iisaa wi'i:

—Taa kadde mo dum, sabo fay gooto waawaa wadirde kaayefiiji e innde am, de sakitoo mbonkoo kam wakkati oon.

⁴⁰ Sabo mo salaaki en fuu ina wondi e meeden.

⁴¹ Goonga kaalanammi on: neddo fuu kokkudo on horde ndiyam saabe on yim6e Almasiihu, waasataa hebude mbarjaari muudum.

*Haala ko luttinta yim6e
(Matta 18.6-9, Lukka 17.1-2)*

⁴² Neddo fuu luttindo gootel e cukaloy goondinkoy kam koy, ko buri woodde e joomum wo hayre teddunde ha66ee e daande mum, faddee e maayo manngo.

⁴³ Si tawii junngo maa luttinte, tayu ngo. Naataa e nguurndam ndu-umiidam a nyakudo buri moyyande ma diina naatude e jahannama yiite nge nyifataa tawee a ki66udo. [

44*]

* **9:44** E dereeji 6ooydi, goddi ina beyda aaya 44: *Doon, gildi mum mbaatataa, yiite mum du nyifataa. Ndaaree aaya 48.*

45 Si tawii koyngal maa luttinte, tayu ngal. Naataa ley nguurndam ndu-umiidam tawee wo a nyakudo buri moyyande ma diina faddeede e yiite duumiinge tawee a ki66udo. [

46 †]

47 Katin du si yitere maa luttinte, ittu nde. Sabo naataa e laamu Laamdo a dokko buri moyyande ma diina paddedaa e jahannama a ki66udo.

48 Doon, «gildi muudum mbaatataa, yiite muudum du nyifataa.»‡

49 Yiite lamsinan mono fuu hono lamdam ni.

50 Lamdam wo huunde lobbere, de si dam selii lamsude, noy lamsinirton dam katin? Hakkunde moodon laatodon hono lamdam ni, ngondon e jam.

10

Haala ceergal

(Matta 19.1-12, Lukka 16.18)

1 Iisaa dilli doon, yehi leydi Yahuudiya, de feyyiti yehi lettugal gooruwol Urdu. Yim6e heew6e piilii mo, de imo waajoo dum'en katin hono no o woowrunoo ni.

2 Farisa'en wo66e ngari faa ndaartindoo mo, yami mo:

—Yalla ina daganii gorko seerude deekum naa?

3 O jaabii 6e:

—Dume Muusaa yamiri on?

4 Be njaabii, 6e mbi'i:

—Muusaa jabii si gorko na seera deekum fu, winnda talkuru ceergal de seera dum.*

5 Iisaa wi'i 6e:

—Wo saabe on yoor6e berde, dum wadi de Muusaa winndani on yamiroore nde.

6 Kaa gilla e fuddoode, «Laamdo tagii 6e, wadii 6e gorko e debbo.

7 Dum wadi de gorko yoppan inna mum e bammum, nanngundura e deekum,

8 6e dido fuu 6e laato neddo gooto.»† Nii woni 6e nganaa dido katin, 6e ganndu wooturu.

9 Ndelle, taa neddo sennda ko Laamdo hawrunduri.

10 Nde 6e kootunoo ndeen, taalibaa6e makko been yami mo haala majjum.

11 O wi'i 6e:

—Si neddo seerii deekum de 6anji goddo fuu, jeenii.

12 Hono noon du, si debbo seedii e gorum, de gorko goddo 6anji dum, debbo oon du jeenii.

No Iisaa barkiniri cukaloy

(Matta 19.13-15, Lukka 18.15-17)

13 Yim6e ina ngadda cukaloy to Iisaa, faa meema koy, de taalibaa6e been ndukani dum'en.

14 Nde o yiinoo dum ndeen, o 6erni, o wi'i taalibaa6e been:

—Accee cukaloy koy ngara to am. Taa kadee koy, sabo wo nanndu6e e makkoy been njeyi laamu Laamdo.

15 Goonga kaalanammi on: mo jabiraay laamu Laamdo hono no cukalel ni fuu, naatataa dum.

† 9:46 E dereeji 6ooydi, goddi ina 6eyda aaya 46: Doon, gildi mum mbaatataa, yiite mum du nyifataa. Ndaaree aaya 48. ‡ 9:48 Esaaya 66.24. * 10:4 Fillitagol Tawreeta 24.1. † 10:8 Fuddoode 1.27, 2.24.

¹⁶ Caggal dūum, o mumbilii cukaloy koy, o yowi junngo makko e makkoy, o barkini koy.

*No Iisaa e gorko jom jawdi ngaddi
(Matta 19.16-30, Lukka 18.18-30)*

¹⁷ Nde Iisaa nanngunoo laawol fu, gorko gomma doggiri to makko, hofii yeeso makko, yami mo, wi'i:

—Moodibbo lobbo, dume kaanumi waɗude faa mi hefa nguurndam ndu-umiidam?

¹⁸ Iisaa wi'i mo:

—Ko waɗi de aɗa noddira kam lobbo? Lobbo walaa si wanaa gooto, oon woni Laamɗo.

¹⁹ Aɗa anndi jamirooje: «Taa waɗu war-hoore, taa jeenu, taa wujuu, taa seeda fewre, taa toonya, teddin inna maa e bammaa.»‡

²⁰ Gorko oon jaabii mo, wi'i:

—Moodibbo, mido hayba dūm fuu gilla e cukaaku am.

²¹ Ndeen Iisaa ndaari mo, yidi mo, wi'i mo:

—Huunde wootere ina nyakani maa: yahu sonnoy ko njogidaa dūum fuu, kokkaa ceede deen talkaaɓe. Ndeen, a heɓan mbarjaari dow kammu. De ngaraa, njokkaa kam.

²² Ammaa nde gorko oon nannoo haalaaji diin ndeen, ɓalinii, dillidi e mettorgal, sabo o jom jawdi sanne.

²³ Iisaa yeewi gereeeji fuu de wi'i taalibaaɓe mum ɓeen:

—Naatugol joomiraaɓe jawdi ley laamu Laamɗo ina tiidi koy!

²⁴ Haalaaji diin kaaynii taalibaaɓe ɓeen sanne. O ɓeydi katin, o wi'i ɓe:

—Sukaaɓe am, naatude e laamu Laamɗo ina tiidi koy!

²⁵ Sabo ngeelooba naata wudde battal ɓuri hoyude diina jom jawdi naata laamu Laamɗo.

²⁶ Dum ɓeydi haaynaade taalibaaɓe ɓeen, keddii ina yamundura hakkunde muɓɓen ina mbi'a:

—Ndelle, moy woni kisoowo?

²⁷ O ndaari ɓe, o wi'i:

—Yimɓe mbaawanaa dūm, ammaa Laamɗo ina waawi. Sabo walaa fuu ko Laamɗo waawanaa.

²⁸ Ndeen, Piyeer wi'i mo:

—Ndaar, minen min njoppii huunde fuu min njokkii ma!

²⁹ O jaabii dūm, o wi'i:

—Goonga kaalanammi on: neddo fuu joppudo suudu muudum, naa saki-
raaɓe muudum worɓe e rewɓe, naa inna mum, naa bammum, naa sukaaɓe
mum, naa gese muudum saabe am e saabe Kabaaru Lobbo

³⁰ heɓan ko ɓuri dūm kile hemre e aduna mo ngonden e muudum joonin
o: joomum heɓan cuudi e sakiraaɓe worɓe e sakiraaɓe rewɓe e inniraaɓe e
sukaaɓe e gese, o torrete du. E ley wakkati garoowo oon du, joomum heɓan
nguurndam nduumiidam.

³¹ Ammaa ardiibe heewɓe laatoto gadaaɓe, gadaaɓe ɓeen du laatoto
ardiibe.

*Haala Iisaa tataɓa dow maayde muudum e iirtagol muudum
(Matta 20.17-19, Lukka 18.31-34)*

³² Iɓe ngoni e laawol faa ɓe njaha Urusaliima. Iisaa na ardi ɓe, tawi
taalibaaɓe ɓeen ina mbembpii, jokkuɓe dūm'en ɓeen du kullii. O noddi
taalibaaɓe sappo e diɗo ɓeen, o fuddi haalande dūm'en ko hewtata mo.

‡ 10:19 Wurtagol 20.12-16.

³³ O wi'i 6e:

—Inani eden njaha Urusaliima. Doon Bii Neddo wattetee e juude hooree6e almaami'en e janninoobe Tawreeta. Be caroto mo sariya maayde, de 6e ngatta mo e juude yim6e 6e nganaa Alhuudiya'en.

³⁴ Been njalnoro mo, tutta dow makko, piya mo dorri, mbara mo. De balde tati caggal majjum, o ummitoto.

No Yaakuuba e Yuhanna nyaagorii Iisaa

(Matta 20.20-28)

³⁵ Caggal duum, Yaakuuba e Yuhanna 6i66e Jebede been ngari to Iisaa, mbi'i dum:

—Moodibbo, won ko min njidi nyaagaade ma. Miden njidi ngadanaa min dum.

³⁶ O wi'i 6e:

—Dume njidudon mi wadana on?

³⁷ Be njaabii mo:

—Ndujanodaa min min njoododoo e maada, gooto gere nyaamo maa, gooto du gere nano maa e ley darja laamu maada.

³⁸ O jaabii 6e, o wi'i:

—On anndaa ko njaarotodon. Yalla odon mbaawi yardude horde mettunde nde njardammi ndeen, naa looteede lootagal batisima naawngal ngal looteemi ngaal naa?

³⁹ Be njaabii mo, 6e mbi'i:

—Miden mbaawi.

O wi'i 6e:

—On njardan horde nde njardammi ndeen, on ke6an lootagal batisima ngal looteteemi ngaal.

⁴⁰ Ammaa joodaade gere nyaamo am naa gere nano am wanaa miin yamirta dum. Joodorde deen, wo 6e Laamdo moyyinani been njeji.

⁴¹ Nde taalibaa6e sappo heddiibe been nannoo dum ndeen, bernani Yaakuuba e Yuhanna.

⁴² Iisaa noddi 6e fuu, wi'i:

—Odon anndi laamiibe leyde adunaaru ina laamorii dum'en doole. Maw6e been du ina kolla yim6e been baawde.

⁴³ Onon kaa, dum wadataa hakkunde moodon. Jidde laataade teddu6o hakkunde moodon fuu, ina haani laataade golloowo moodon.

⁴⁴ Katin du, jidde ardaade e moodon fuu, ina haani laataade maccu6o moodon, on fuu.

⁴⁵ Sabo fay Bii Neddo waraay faa gollanee, ammaa warii faa gollana yim6e, de hokka yonki muudum faa laatoo coottitaari ndimdinoori heew6e.

No Iisaa wumtiniri Bartime

(Matta 20.29-34, Lukka 18.35-43)

⁴⁶ Be njottii Yeriko. Nde Iisaa yaltannoo ngalluure ndeen, kam e taalibaa6e muudum e jamaa keewdo, 6e tawi bumdo bi'eteedo Bartime 6ii Time ina joodii ina garbina dakkol laawol ngool.

⁴⁷ Nde o nannoo wo Iisaa Nasaraatuujo oon faltotoo doon ndeen, o fuddi yeewnaade imo wi'a:

—Iisaa, taan Daawda, yurmam!

⁴⁸ Yim6e heew6e ina njawana mo ina mbi'a o deyyinoo, ammaa o beydi yeewnaade sanne, imo wi'a:

—Taan Daawda, yurmam!

⁴⁹ Iisaa darii, wi'i:

—Noddee mo.

Ndeen, 6e noddii bumɗo oon, 6e mbi'i dɗum:

—Sellin 6ernde maa, umma! O noddii ma.

⁵⁰ O gurbitii, o faddi saaya makko, o wari to Iisaa.

⁵¹ Iisaa yami mo, wi'i:

—Dume njiddaa mi wadane?

Bumɗo oon jaabii mo, wi'i:

—Moodibbo, mi wumta.

⁵² Iisaa wi'i mo:

—Yahu, goondinal maa dannii ma.

Wakkati oon o wumti, o jokki Iisaa, i6e njaha dow laawol.

11

No Iisaa naatiri Urusaliima

(Matta 21.1-11, Lukka 19.28-40, Yuhanna 12.12-19)

¹ Ko Iisaa e taalibaa6e muudum 6adii Urusaliima duum, njottii Baytifaaji e Baytaniya dow waamnde wi'eteende Jaytun. Iisaa nuli taalibaa6e muudum dido,

² wi'i 6e:

—Njehee naatowee wuro wonngo yeeso moodon ngo. Wakkati oon fu, on tawan mola araawa nga fay gooto waddaaki abada ina ha66ii. Ka66iton nga, ngaddon nga do.

³ Si goddo yamii on dume ngadoton nga, njaabodon mbi'on Joomii amin ina haajaa nga, de nultiran nga law.

⁴ Be njehi, 6e tawi mola ngaan ina ha66ii yaasin dakkol dammbugal, 6e ka66iti nga.

⁵ Yoga e darinoo6e doon been yami 6e:

—Dume ngolloton do? Ko wadi odon ka66ita mola nga?

⁶ Be njaaborii been no Iisaa wiirunoo 6e noon. Been njoppi 6e.

⁷ Be njaarani Iisaa mola ngaan, 6e njowi saayaaji ma66e dow magga, o waddii.

⁸ Yim6e heew6e mbeerti saayaaji mu66en dow laawol. Wo66e kelti licce ledde dakkol toon, mbeerti de e laawol ngool.

⁹ Ardii6e mo e heedu6e gada makko been na yeewnoo na mbi'a:

—Jettooje e barke ngoodanii gardo e dow innde Joomiraado!*

¹⁰ Barke woodanii laamu maami en Daawda, laamu ngarooowu nguun! Jettooje ngoodanii Laamdo dow kammuuli!

¹¹ Iisaa hewti ley Urusaliima, naatowi suudu dewal mawndu nduun, de ndaari fuu ko woni ley mayru. Ammaa saabe hiirii, o yehi Baytaniya kanko e sappo e dido been.

No Iisaa hudiri yibbi

(Matta 21.18-19)

¹² Jaango majjum, caggal 6e ndawii Baytaniya, tawi imo yolbi.

¹³ O haccii yibbi mbilitinki, o yehi yeewoyde yalla imo tawra ki 6i66e. Nde o yottinoo ki ndeen, o tawaay e makki si wanaa haakorooji. Sabo wakkati oon wanaa wakkati rimugol yibbe.

¹⁴ O wi'i yibbi kiin:

—Taa fay gooto nyaama 6i66e maa abada katin!

Taalibaa6e makko been nani dɗum.

* 11:9 Jabuura 118.25-26.

No Iisaa riwri luumotoobe ley suudu dewal mawndu

(Matta 21.12-17, Lukka 19.45-48, Yuhanna 2.13-22)

¹⁵ Nde 6e njottinoo Urusaliima fu, Iisaa naati taliyaare suudu dewal mawndu nduun, de fuddi riwude soodoobe e soottoobe won6e ley toon. O l6bi taabaaje weccoobe ceede e joodorde soottoobe buugaali.

¹⁶ O accaay fay gooto rewi ley taliyaare suudu dewal mawndu nduun ina ronndii gineeji.

¹⁷ Ndeen o waaajii 6e:

—Yalla wanaa ina winndaa: «Suudu am inndirte suudu wadfirdu du'aare lenyi fuu!»[†] Onon kaa, on ngadii ndu suudfirdu yanoo6e.[‡]

¹⁸ Hooree6e almaami'en e jannginoobe Tawreeta nani dum, pilii no mbar-data mo. Be kuli mo, sabo waaju makko oon naatii jamaa oo sanne.

¹⁹ Nde hiirnoo fu, kanko e taalibaa6e makko, 6e njalti ngalluure ndeen.

Haala du'aare wondunde e goondinal

(Matta 21.20-22)

²⁰ Fajiri jaango majjum, i6e paltoroo to yibbi kiin toon, 6e nji'i ki yoorii kolon faa yottii dadi.

²¹ Piyeer miccitii, wi'i mo:

—Moodibbo, ndaar! Yibbi ki kudunodaa kiin yoorii.

²² Iisaa jaabii 6e, wi'i:

—Ngoondinee Laamdo!

²³ Goonga kaalanammi on: neddo fuu biido waamnde nde: «Doofa, saamoy ley maayo», si sikkitiraay ley bernde muudum, de goondini ko wi'i duum laatoto fu, wadante dum.

²⁴ Dum wadi de mido wi'a on: ko njaarifon e ley du'aare fuu, ngoondinee on ke6ii dum, ndeen on ngadante dum.

²⁵ Nde ndarifon faa ngadon du'aare fuu, si won gadunoodo on huunde fu, njaafodon dum, faa Baaba moodon gondoo dow kammu oon yaafanoo on hakkeeki moodon onon du. [

²⁶ §]

Yamol dow toy baawde Iisaa yuuri

(Matta 21.23-27, Lukka 20.1-8)

²⁷ Be ngarti Urusaliima katin. E ley ko o yiiltotoo ley suudu dewal mawndu duum, hooree6e almaami'en e jannginoobe Tawreeta e maw6e battitii mo

²⁸ yami mo:

—Laamu nguye hokki ma baawde gollude ko ngollataa dum? Moy hokki ma laawol ngollaa dum?

²⁹ Iisaa wi'i 6e:

—Mi yaman on huunde wootere. Njaabodon kam, de mi haalana on kokkudo kam laawol mi golla ko ngollammi duum.

³⁰ Lootagal batisima Yaayaa ngaal, to Laamdo yuuri naa to yim6e? Njaabee kam!

³¹ Be ndawridi hakkunde ma66e, 6e mbi'i:

—Si en mbi'ii to Laamdo, o yaman en ndelle ko wadi de en ngoondinaay Yaayaa?

³² Yalla en mbi'an to yim6e naa?

I6e kula yim6e been sabo 6e fuu i6e njogorii Yaayaa wo annabaajo goon-gaajo.

[†] 11:17 Esaaya 56.7. [‡] 11:17 Yeremiya 7.11. § 11:26 E dereeji 6ooydi, goddi ina feyda aaya 26: Kaa si on njaafataako, Baaba mon gondoo dow kammu oon du yaafataako hakkeeki moodon.

³³ Be njaabii Iisaa, 6e mbi'i:

—Min anndaa.

Iisaa wi'i 6e:

—Haya miin du, mi haalantaa on baawde deye ngollirammi ko ngollammi duum.

12

Bannadol haala remoo6e bon6e

(Matta 21.33-46, Lukka 20.9-19)

¹ Iisaa fuddi haalude, bannadani 6e, wi'i:

—Neddo gomma wadii ngesa cabiije. O filtini nga hoggo, o wasi luggere foosirde, o nyifi suudu toowndu faa o haynoo ko warata e ngesa ngaan. Caggal duum, o halfini nga remoo6e, de o wadi jahaangal.

² Nde 6oreede cabiije yottinoo fu, o neli golloowo makko to remoo6e been toon, 6e ngaddana mo ngedu makko e 6i66e cabiije deen.

³ Be nanngi nelaado on, 6e piyi dum, 6e njeccini dum juude 6ole.

⁴ O neli e ma66e golloowo makko goddo. Be kuyfini dum, 6e eli dum.

⁵ O neli katin golloowo tata6o, de 6e mbari dum. Wo66e heew6e nuliraama hono noon: 6e piyi wo66e, 6e mbari wo66e.

⁶ Joonin kaa gooto tan o heddorii, 6iyiiko korsudo on. Sakitii o neli on du e ma66e, o wi'i: «Be njaagoto 6iyam on.»

⁷ Ammaa remoo6e been mbi'unduri hakkunde mu66en: «O woni donoowo on. Ngaree mbaren mo, faa kewten ngesa ngaan!»

⁸ Be nanngi 6iddo on, 6e mbari dum, 6e paddi dum to gada ngesa toon.

⁹ Joonin le, noy jom ngesa on wadata? O waran, o halka remoo6e been, o halfina ngesa ngaan wo66e.

¹⁰ Yalla on njanggaay ko winndaa ley Binndi diin duum naa?

«Hayre nde nyi6oo6e been calii ndeen,
wo kayre laatii hoore nyimngo ngoon.

¹¹ Dum wo golle Joomiraado,
wo dum haaynde e jiide meeden!»*

¹² Hooree6e Alhuudiyankoo6e pili no nanngira Iisaa, sabo 6e paamii bannadol ngol wo kam6e sappii. De 6e cuusaay jamaa on. Be njoppi mo, 6e ndilli.

Haala yobugol lampo

(Matta 22.15-22, Lukka 20.20-26)

¹³ Hooree6e been neli e makko Farisa'en wo66e e daranii6e Hirudus faa ke6a tuufira mo e konngol makko.

¹⁴ Be ngari, 6e mbi'i mo:

—Moodibbo, miden anndi a goongante. A hulataa fay gooto, sabo a furdintaa yim6e, ada jannginira laawol Laamdo ngol goonga. Yalla ina dagii min kokka kaananke Roma mawdo on lampo naa dagaaki? Min kokka mo naa taa min kokka mo?

¹⁵ Ammaa Iisaa annditii naafikaaku ma66e. O wi'i 6e:

—Dume wadi de odon tuufina kam? Ngaddanee kam mbuudu cardi faa mi yi'a dum.

¹⁶ Be ngaddani mo. O yami 6e:

—Natal moy e innde moy woni do?

Be mbi'i mo:

—Kaananke Roma.

* 12:11 Jabuura 118.22-23.

17 Ndeen o jaabii 6e, o wi'i:

—Ndelle kokkee kaananke Roma ko jeyi, kokkon Laamdo du ko jeyi.
Ko Iisaa jaabii duum haayinii 6e sanne.

Haala ummital maay6e
(Matta 22.23-33, Lukka 20.27-40)

18 Saduki'en wob6e ngari to makko. Kam'en ngoni yeddoof6e ummital. Be yami mo, 6e mbi'i:

19 —Moodibbo, Muusaa yamirii en si neddo 6anjii debbo, maayii tawii hebaay biiddo fu, minyum naa mawnum dewla debbo joppaado oon faa hebana maaydo oon beyngu.†

20 Wadii rimdaa6e njeddo. Arandeejo oon 6anji debbo de maayi, hebaay biiddo.

21 Dida6o oon dewli debbo oon, kam du maayi hebaay biiddo. Tata6o oon du wadi hono noon.

22 Hono nii njeddo been fuu 6anjiri mo, kebaay biiddo. Caggal ma66e 6e fuu, debbo oon du maayi.

23 Ndelle, nyannde ummital, moy e ma66e laatotoo goroo debbo oon? Sabo 6e njeddo fuu 6e 6anjiino mo.

24 Iisaa jaabii 6e, wi'i:

—On woofu6e, on anndaa Binndi diin, on anndaa baawde Laamdo du.

25 Sabo si maay6e ummitake fu, wor6e 6anjataa, rew6e 6anjataake. Be laatoto hono maleyka'en won6e dow kammu been ni.

26 Woodi, ko maay6e ummitotoo duum, on njangaay e dewtere Muusaa ley taariki wuumoore hu66oore, hono no Laamdo haaldiri e makko, wi'i: «Miin woni Laamdo Ibrahiima, Laamdo Isiyaaka, Laamdo Yaakuuba»?‡

27 Waa Laamdo wo Laamdo wuur6e, wanaa Laamdo maay6e.§ On mboofii sanne.

Haala yamiroore burnde semmbe
(Matta 22.34-40, Lukka 10.25-28)

28 Janninoowo Tawreeta gooto battitii Iisaa, tawi naniino jeddi ma66e, e no o jaaborii Saduki'en been faa woodi, yami mo:

—E jamirooje deen fuu, ndeye 6uri manngu?

29 Iisaa jaabii mo:

—Burnde fuu manngu e jamirooje deen wo nde do: «Hettinda Israa'iila, Laamdo Joomiraado meeden oon tan woni Joomiraado.

30 Yidir Laamdo Joomiraado maa e bernde maa fuu e yonki maa fuu e hakkillo maa fuu e semmbe maa fuu.»*

31 Dida6erde ndeen wo hono mayre, kayre woni: «Njidiraa gondo maa no njidiraa hoore maa ni.»† Wala fuu yamiroore burnde didi deen manngu.

32-33 Janninoowo Tawreeta oon wi'i mo:

—Moodibbo! A haalii goonga ko mbiidaa Laamdo tan woni Joomiraado, katin du Laamdo goddo walaa si wanaa kanko. E yidirda Laamdo e berndem fuu e hakkillom fuu e semmbem fuu, e yidirda gondo mum hono no yidiri hoore mum ni, kanjum 6uri sadakaaji duppeteedi e kirsamaaji fuu! Haala maa ina selli sanne.

34 Nde Iisaa yi'unoo o jaaborake hakkilantaaku ndeen, wi'i mo:

—A woddaa e laamu Laamdo.

† 12:19 Fillitagol Tawreeta 25.5. ‡ 12:26 Wurtagol 3.6, 15-16. § 12:27 Gilla e jamaanu Muusaa tawi Ibrahiima e Isiyaaka e Yaakuuba maayii gilla ko 6ooyi. Ko Laamdo wi'i wo Laamdo ma66e duum, hollu i6e mbuuri. * 12:30 Fillitagol Tawreeta 6.4-5. † 12:31 Lewinkoo6e 19.18.

Caggal duum, fay gooto suusaay yamude Iisaa yamde godde katin.

*Haala Almasiihu e Daawda
(Matta 22.41-46, Lukka 20.41-44)*

³⁵ Nde Iisaa waajotoo ley suudu dewal mawndu ndeen, wi'i:

—Noy jannginoo6e Tawreeta been mbaawri wiide Almasiihu oon wo taan Daawda?

³⁶ Sabo Daawda e hoore muudum wi'irii Ruuhu Ceniido:

«Joomiraado wi'i Joomam:

Jooda gere nyaamo am,

faa mi wada njaabaa way6e ma.»[‡]

³⁷ Daawda e hoore muudum ina noddira Almasiihu oon «Joomam». Ndelle, noy o laartotoo taanum?

*No Iisaa feliri jannginoo6e Tawreeta
(Matta 23.1-36, Lukka 20.45-47)*

Jamaa keewdo ina hettindanii Iisaa e seyo.

³⁸ E ley waajagol makko ngool, o wi'i 6e:

—Tinnee e jannginoo6e Tawreeta yidu6e yiilodaade e saayaaji mawdi e jowteede jowtaali teddu6i ley luumooji,

³⁹ foodantoo6e joodorde burde teddude ley cuudi baajordi e nokkuuje teddude to nyaamduuji.

⁴⁰ I6e nyaama jawdi rew6e talkaa6e 6e goriraa6e mu66en maayi, de 6e njuutina du'aawuuji ma66e faa 6e nanndinkinoo e lobbu6e. Kam6e, jukkungo naawngo burata jippineede dow mu66en.

*Haala sadaka debbo talkaajo
(Lukka 21.1-4)*

⁴¹ Iisaa joodii hucciti e keesu suudu dewal mawndu nduun, yi'i no jamaa oon wattiirta kaalisi e keesu oon noon. Joomiraa6e jawdi heew6e ngatti kaalisi keewdo ley keesu oon.

⁴² Ndeen debbo talkaajo mo gorum maayi wari, watti buudi difi.

⁴³ Iisaa nodd taalibaa6e muudum 6een, wi'i dum'en:

—Goonga kaalanammi on: ko debbo talkaajo o watti e ley keesu duum buri ko 6een fuu ngatti duum.

⁴⁴ Sabo 6e fuu, wo ko bonnantaa 6e fay huunde tan 6e ngatti. Ammaa debbo o kaa, e ley talkaaku muudum watti haddi ko joginoo faa wuurda duum fuu.

13

*Haala halkere suudu dewal e sifaaji timmoode adunaaru
(Matta 24.1-14, Lukka 21.5-19)*

¹ Nde o wurtotonoo suudu dewal mawndu ndeen, taalibaaajo makko gooto wi'i mo:

—Moodibbo, ndaar, kaaye de e nyimngo ngo fuu no njardi!

² Iisaa jaabii mo, wi'i:

—A yi'ii nyimngo ngo no foti mawnude naa? Fay hayre wootere heddataako do ina yowii dow wonnde. Fuu wurjinte.

³ O joodowii dow waamnde wi'eteende Jaytun, o hucciti e suudu dewal mawndu nduun. Piyeer e Yaakuuba e Yuhanna e Andire toowtidi e makko, yami mo, mbi'i:

[‡] 12:36 Jabuura 110.1.

4 —Anndin min nde dum wadata. Maande ndeye hollata wadugol kulle deen fuu?

5 Iisaa jaabii 6e wi'i:

—Ndeentee taa fay gooto wosina on e goonga.

6 Heew6e ngardan e innde am, ina mbiitoo: «Miin woni kanko.» Be mbosinan yim6e heew6e.

7 Si on nani kabaaru woldeejji 6adiidi, si on kaalanaama woldeejji boddudi, taa kulee. Ina tilsi dum wada, de dum wanaa timmoode tafon.

8 Lenyol habdan e lenyol, laamu habdan e laamu, leydi dimmboto e nokkuuje feere feere, rafooji du ngadan. Dum fuu laatoto hono fuddoode jatawera beynoowo ni.

9 Ndeenee ko'e moodon, sabo yim6e njaaran on to carorde, on piyete ley cuudi baajordi. Be ndarna on yeeso hooreebe e kaanankoo6e saabe am, faa laatano6on kam seede6e yeeso ma66e.

10 Ina tilsi Kabaaru Lobbo oon waajee lenyi diin fuu tafon.

11 Nde 6e njaarii on faa 6e kokkitira on, taa mbemmedon dow ko kaaloton. Nde wakkati majjum wari fuu, on ke6an ko kaalon. Sabo wanaa onon kaalata, wo Ruuhu Ceniido haalata.

12 Neddo hokkitiran sakiike muudum waree, baabiiwo du hokkitiran biyum. Bi66e ummanto saaraa6e mu66en, ngada faa 6e mbaree.

13 Yim6e fuu mbanyan on saabe am. Ammaa tinnitiido faa yottii timmoode fu, kam hisintee.

*Haala torra mawdo e gartol Almasiihu
(Matta 24.15-31, Lukka 21.20-28)*

14 Wakkati waran nde nji'oton «huunde nyiddiniinde bonnoore»* ina woni do haanaa wonde.† (Janngudo dum fuu, faama maanaa majjum.) Ndeen, tawaa6e ley Yahuudiya fuu ndoggira baamle.

15 Tawaado dow suudu, taa jippoo fey de wi'a naatan faa hooya huunde ley suudu muudum.

16 Tawaado ngesa, taa yeccoo faa hooyowa saaya muudum.

17 Kay, debereedu'en e musintee6e njaran torra ley balde deen!

18 Naaree Laamdo taa dum wada wakkati dabbunde.

19 Sabo ley balde deen torra wadan mo hono muudum wadaay gilla fuddoode adunaaru ndu Laamdo tagi nduun faa joonin, woodi du hono muudum wadataa abada katin.

20 Sini Joomiraado rabbindinaayno balde deen, fay gooto hisataano. Ammaa o rabbindinirii de saabe subaa6e makko 6een.

21 Wakkati oon, si goddo wi'ii on: «Ndaaree! Inan Almasiihu do», naa «Inani mo to», taa ngoondinee.

22 Sabo almasiihu'en fewree6e e annabaabe fewree6e 6angowan, ngada maandeeji e kaayeeffiji faa majjina fay subaa6e 6een, si na laatoo.

23 Ndelle, kakkilon! Mi haalanii on huunde fuu gilla dum waraay.

24 —Ammaa e ley balde deen, caggal torra oon, naange ni66an, lewru selan yaynude,

25 koo6e kammu caaman, kulle gonde dow kammu deen ndimmboto.‡

* 13:14 Daniyiila 9.27, 11.31, 12.11. † 13:14 Do Iisaa haali ko annabi Daniyiila sappinoo: kaananke gooto wattan tooru e ley suudu dewal mawndu Alhuudiyankoo6e. Ko o sappinoo dum wadii gilla Iisaa rimaaka. Joonin Iisaa wi'i hono majjum wartin katin. ‡ 13:25 Esaaya 13.10, 34.4, Jowiila 2.10.

²⁶ Wakkati oon, Bii Neddo oon yi'ete ina wara e duule, § ina warda e baawde mawde e teddeengal.

²⁷ O nulan maleyka'en makko lettugal e gorgal, hordoore e so66iire, kawrundura subaa6e makko been gilla to adunaaru fuddi faa to haadi.

Banndol dow yibbi

(Matta 24.32-35, Lukka 21.29-33)

²⁸ Ekitee ko yibbi hollata: si licce makki keyditii, haakorooji makki mbilitii, odon anndi ndunngu 6adake.

²⁹ Noon du, si on nji'ii kulle deen ina ngada, annditon wakkati oon 6adake, ina woni e dammbugal galle.

³⁰ Goonga kaalanammi on: jamaanu o timmataa tawee kulle deen fuu ngadaay.

³¹ Kammu e leydi timman, de haalaaji am kaa timmataa abada.

No fay gooto anndiraa timmoode si wanaa Laamfo

(Matta 24.36-44)

³² Kaa nyalaande ndeen e wakkati oon fay gooto anndaa dum. Wanaa maleyka'en won6e dow kammu, wanaa Biddo oon. Walaa anndudo dum si wanaa Baabiiwo oon.

³³ Kakkilee, tinno6on e majjum, sabo on anndaa wakkati mo o warata.

³⁴ Idum wa'i hono gorko cegiliido faa dilla, yalti suudu muudum, hokki maccu6e mum mono fuu golle mum, yamiri doomoowo dammbugal oon tinno dooma.

³⁵ Ndelle, kakkilon, sabo on anndaa nde jom galle oon wartata: ina waawi laataade kiiral naange, naa hakkunde jemma, naa wakkati nde dontooje njoggata, naa fajiri.

³⁶ Taa o juha on de o tawa o6on daanii!

³⁷ Ko kaalanammi on duum, mido haalana yim6e fuu: kakkilon!

14

No maw6e diina ndawriri faa nannga Iisaa

(Matta 26.1-5, Lukka 22.1-2, Yuhanna 11.45-53)

¹ Balde didi keddanii iidi Faltagol e iidi buuru mo wattaaka rabilla. Hoore6e almaami'en e jannginoobe Tawreeta pilii nanngirde Iisaa e hiila faa ke6a mbara dum.

² De 6e mbi'i:

—Taa ngaden dum ley iidi ndi de yim6e muurta.

No debbo joordi nebbam uurdam dow Iisaa

(Matta 26.6-13, Yuhanna 12.1-8)

³ Wakkati oon Iisaa ina woni ley Baytaniya, do suudu Simon noddirteedo ceppindo oon. O joodii faa o nyaama. Debbo gomma naati ina jogii faandu nebbam laa6udam, uurdam, tiifudam coggu sanne. Debbo oon heli faandu nduun, joori nebbam daam dow hoore makko.

⁴ Yoga e wonnoo6e toon been mettaa, mbi'unduri hakkunde mu66en:

—Dume saabii de nebbam daam bonniraa ni?

⁵ Idam waawnoo sonneede ko 6uri buudi cardi keme tati, de hokkee talkaa6e!

Heddii i6e pela debbo oon.

⁶ Ammaa Iisaa wi'i:

—Celee mo! Ko wadi de o6on torra mo? O gollanii kam gollal lobbal.

⁷ Si goonga, talkaaፎ ina tawdee e moodon wakkati fuu, nde muuyፎn fuu odon mbaawi waፎande dum'en moyyere. De miin kaa, mi tawdataake e moodon wakkati fuu.

⁸ O wadii ko o waawi: o jorii nebbam uurdam ፎam dow ፎanndu am faa mi segilanoo saabeere.

⁹ Goonga kaalanammi on: ፎo Kabaaru Lobbo waajaa e adunaaru ndu fuu, ko debbo o wadi duum fillitete, faa o miccitee.

No Yahuuda jamborii Iisaa

(Matta 26.14-16, Lukka 22.3-6)

¹⁰ Yahuuda Isikariyotto, gooto e taalibaaፎe sappo e ፎido ፎeen, yehi to hooreeፎe almaami'en faa watta Iisaa e juude muፎፎen.

¹¹ Nde ፎe nannoo dum ndeen, ፎe ceyii, ፎe aadii ፎe njoban mo ceede. Wakkati oon, imo fiya dabare no o jambortoo Iisaa.

No Iisaa waፎiri hiraande iidi Faltagol e taalibaaፎe muudum

(Matta 26.17-30, Lukka 22.7-23, Yuhanna 13.21-30)

¹² Nyannde arande iidi buuru mo wattaaka rabilla, nde ፎe kirsata dammuuli iidi Faltagol ndeen, taalibaaፎe Iisaa yami dum, mbi'i:

—Toy njidፎaa min njaha min cegilanowe hiraande iidi Faltagol ndeen?

¹³ O nuli taalibaaፎe makko ፎido, o wi'i dum'en:

—Njehee ngalluure toon, on kawran toon e gorko ina ronndii loonde ndiyam. Njokkon dum.

¹⁴ Suudu ndu o naati fuu, mbi'on jom galle oon: «Moodibbo yamii suudu nduye nyaamdata e taalibaaፎe mum ፎeen hiraande iidi Faltagol?»

¹⁵ O hollan on suudu sooro mawndu moyyinaandu. Wo dow toon cegilantodon en hiraande ndeen.

¹⁶ Taalibaaፎe ፎido ፎeen njehi, naatowi ngalluure ndeen, ፎe tawri hono no o wi'iri ፎe noon. Toon ፎe cegilanii hiraande iidi Faltagol ndeen.

¹⁷ Nde hiirnoo fuu, Iisaa wardi e sappo e ፎido ፎeen.

¹⁸ Wakkati ፎe njoodinoo iፎe nyaama fu, Iisaa wi'i:

—Goonga kaalanammi on: gooto moodon jamboto kam, imo nyaamda e am joonin.*

¹⁹ Dum laatanii ፎe kaፎፎu-ko'u, ፎe pudፎi yamirde mo gooto gooto, iፎe mbi'a:

—Kori wanaa miin?

²⁰ O jaabii ፎe, o wi'i:

—Wo gooto moodon, onon sappo e ፎido ፎe, cuuwidindo e am junngo e le'al ngal.

²¹ Tilay Bii Nedፎo yoppira adunaaru no haaliraa ley Binndi ፎiin ni. Ammaa bone woodanii jambotoፎo Bii Nedፎo oon! Gorko oon, si rimaakano fey ፎuri woodde e muudum!

²² Nde ፎe nyaamannoo ndeen, Iisaa hooyi buuru, yetti Laamፎo, heltii, hokki ፎe, wi'i:

—Njaፎee, dum wo ፎanndu am.

²³ Caggal duum, o hooyi horde cabijam, o yetti Laamፎo, o hokki ፎe, ፎe fuu ፎe njari.

²⁴ O wi'i ፎe:

—Dum wo yiyyam am, tabintinooram amaana Laamፎo, ndufeteፎdam saabe heewፎe.

²⁵ Goonga kaalanammi on: mi yarataa cabijam katin si wanaa nyannde njaroyimi kesam e ley laamu Laamፎo.

* 14:18 Jabuura 41.10.

²⁶ Caggal 6e njimii Jabuura,[†] 6e njalti, 6e njehi dow waamnde wi'eteende Jaytun.

No Iisaa sapporii Piyeer wi'an anndaa dum
(Matta 26.31-35, Lukka 22.31-34, Yuhanna 13.36-38)

²⁷ Iisaa wi'i 6e:

—On fuu on njoppan kam, sabo ina winndaa: «Mi fiyan duroowo piide maayde, de baali diin cankitoo.»[‡]

²⁸ Ammaa caggal mi iirtake, mi artoyto on Galili.

²⁹ Piyeer wi'i mo:

—Fay si 6e fuu 6e njoppi ma, miin kaa mi yoppataa ma.

³⁰ Iisaa wi'i mo:

—Goonga kaalanammaami: jemma hannden o pay, fadde ndontoori e joggude kile didi a wi'an a anndaa kam kile tati.

³¹ De Piyeer haali, tekkini daande, wi'i:

—Fay si tilsii mi maaydan e maaɗa, abada mi wi'ataa mi anndaa ma.

Taalibaa6e been fuu mbi'i hono noon.

No Iisaa nyaagorii Laamdo ley Geccemane
(Matta 26.36-46, Lukka 22.39-46)

³² Be njottii nokku bi'eteedo Geccemane, de Iisaa wi'i taalibaa6e muudum been:

—Njooɗee do, faa mi waɗowa du'aare.

³³ O yaadi e Piyeer e Yaakuuba e Yuhanna. Bernde makko fuddi maatude kulol e kaadeefi.

³⁴ O wi'i 6e:

—Mettorgal ina mawni e am sanne faa ina nesa warude kam. Keddee do, ndoomee, kakkilee.

³⁵ O toowti seeda, o hippii e leydi, o du'ii yalla imo daɗa e wakkati naawdo oon si na laaroo.

³⁶ O wi'i:

—Abba! Ada waawi huunde fuu, woddinam horde torra nde. Ammaa taa laaroo ko muuyumi, dum laaroo ko muuyudaa.

³⁷ O warti, o tawi i6e daanii. O wi'i Piyeer:

—Simon, a daani naa? A walaa semmbe doomude fay haddi wawtu gooto naa?

³⁸ Kakkilee, ndu'ee, faa taa on njarribe. Sabo hakkillo ina heewi anniya lobbo, ammaa terde ina lokkidi.

³⁹ O yehi katin, o du'orii no arande ni.

⁴⁰ O warti, o tawi 6e daantake, sabo doyngol ma66e na teddi sanne. Be kunnngii anndude ko 6e njaabotoo mo.

⁴¹ O warti tataɗerde, o wi'i 6e:

—Faa joonin on daani, odon nootta naa? Heyii. Wakkati oon warii. Joonin, Bii Neddo wattete e juude luttube.

⁴² Ummee njehen! Inan jambotoodo kam oon ina 6attitii.

No Iisaa nanngiraa
(Matta 26.47-56, Lukka 22.47-53, Yuhanna 18.3-12)

⁴³ O tilaaki e haalde dum, de Yahuuda, gooto e sappo e dido 6een, yottii ina wondi e yim6e heew6e jogiibe kaafaaje e cabbi. Wo 6e nulaa6e hooree6e almaami'en, e jannginoo6e Tawreeta, e maw6e.

⁴⁴ Jambotoodo mo oon hokkiino 6e filnde, wi'i:

[†] 14:26 Al'aada Alhuudiyankoo6e woni yimude jimi Jabuura 115-118 wakkati hiraande iidi Faltagol.

[‡] 14:27 Jakariyaa 13.7.

—Mo mucciimi fu, oon woni kanko. Nanngon dum, njaaron dum kawjodon dum.

⁴⁵ Yahuuda yottii tan, battitii Iisaa, wi'i dum:

—Moodibbo!

O muccii dum.

⁴⁶ Ndeen 6e tuggi juude ma66e dow Iisaa, 6e nanngi dum.

⁴⁷ Gooto e darinoobe doon been, soorti kaafaahi muudum, soppi maccudo Almaami Mawdo, tayi nowru muudum.

⁴⁸ Iisaa wi'i 6e:

—On ngardii e kaafaaje e cabbi hono wo mi ardiido muurtere naa?

⁴⁹ Nyannde fuu mido wondunoo e moodon ley suudu dewal mawndu nduun mido waajoo, de on nanngaay kam. Ammaa tilay ko Binndi diin mbi'i duum tabita.

⁵⁰ Ndeen, taalibaa6e been fuu njoppi mo, ndoggi.

⁵¹ Jokolle mo bornaaki na waanii disaare tan, jokki mo. Be nanngi dum,

⁵² de yoppi disaare ndeen, doggi banndu boldu.

No maw6e diina carorii Iisaa

(Matta 26.57-68, Lukka 22.54-55, 63-71, Yuhanna 18.13-14, 19-24)

⁵³ Be njaari Iisaa to Almaami Mawdo oon, tawi hooree6e almaami'en e maw6e e janninoobe Tawreeta fuu ina kawriti.

⁵⁴ Piyeer ina jokki mo to toowti faa naati ley taliyaare galle Almaami Mawdo. O joododii e doomoobe dakkol yiite, imo yuuloo.

⁵⁵ Woodi, hooree6e almaami'en e jeyaa6e e waalde Saahii6e ndeen fuu ina piloo ko pelira Iisaa faa waree, de 6e kebaay.

⁵⁶ Heew6e ina pela mo dow fewre, ammaa haalaaji mu66en ina luttunduri.

⁵⁷ Wo66e ma66e peli mo, mbi'i:

⁵⁸ —Min nanii imo wi'a: «Mi li6an suudu dewal mawndu mahiraandu juude nduun, de ley balde tati mi nyi6a suudu dewal wonndu ndu mahiraaka juude.»

⁵⁹ Kaa e dum du, pelooje ma66e deen ina luttunduri.

⁶⁰ Almaami Mawdo oon ummii, darii hakkunde jamaa oon, yami Iisaa:

—Walaa ko njaabotodaa naa? Ko yim6e 6e ceedante duum wo dume?

⁶¹ Dum fuu imo deyyinii, o jaabaaki fay huunde. Almaami Mawdo oon ina yama mo katin, ina wi'a:

—Yalla aan woni Almasiihu, 6ii mo jettooje ngoodani oon naa?

⁶² O jaabii, o wi'i:

—Miin woni kanko. On nji'an Bii Neddo ina joodii gere nyaamo Jom baawde oon, § ina warda e duule kammu.*

⁶³ Duum metti Almaami Mawdo oon faa seeki kaddule muudum, wi'i:

—En kaajaaka sedee6e katin.

⁶⁴ On narii noppi moodon ko o mbonkii Laamdo duum. Dume miilidon?

Be fuu 6e mbi'i imo haani wareede.

⁶⁵ Wo66e ma66e puddi tuttude dow makko. Be cuddi yeeso makko, i6e piya mo, i6e mbi'a mo:

—Hey annabaajo! Haalan min moy fiyi ma!

Ndeen doomoobe been du nanngi mo, ina peenya mo.

No Piyeer wi'iri anndaa Iisaa

(Matta 26.69-75, Lukka 22.56-62, Yuhanna 18.15-18, 25-27)

§ 14:62 Jabuura 110.1. * 14:62 Daniyiila 7.13.

⁶⁶ E ley ko Piyeer woni ley taliyaare galle oon, gooto e hor6e Almaami Mawdo oon yottii.

⁶⁷ Nde o yiinoo Piyeer ina yuuloo ndeen, o taykii dum, o wi'i:

—Aan, ada wondunoo e Iisaa Nasaraatuujo oon.

⁶⁸ Piyeer yeddi mo, wi'i:

—Miin kaa mi anndaa, mi faamataa ko kaalataa duum.

Caggal duum, Piyeer yehi naatowi bolongal galle ngaal. [Ndeen ndontoori joggi.]†

⁶⁹ Nde kordo oon yiinoo mo katin fu, haalani darii6e doon been, wi'i:

—O wo gooto ma66e!

⁷⁰ Piyeer yeddi katin. Faa 6ooyti seeda, darii6e doon been mbi'i Piyeer:

—Tannyoral, a gooto ma66e, sabo a Galilinkeejo.

⁷¹ Kanko du, o fuddi hunaade e huttaade, imo wi'a:

—Mi anndaa gorko mo kaaloton haala mum oon fey!

⁷² Wakkati oon pay, ndontoori joggi dida6erde, de Piyeer miccitii ko Iisaa wi'unoo duum: «Fadde ndontoori e joggude kile didi, a wi'an a anndaa kam kile tati.» Bernde Piyeer metti dow majjum, heddi ina woya.

15

No Pilaatu yamiri Iisaa

(Matta 27.1-2, 11-14, Lukka 23.1-5, Yuhanna 18.28-38)

¹ Nde naange fudunoo fu, hooree6e almaami'en e jannginoo6e Tawreeta e waalde Saahii6e ndeen fuu, tawti maw6e du, 6e fuu 6e ndawridi. Be ka66i Iisaa, 6e njaari dum, 6e ngatti dum e juude Pilaatu goforneer oon.

² Pilaatu yami mo, wi'i:

—Aan woni kaananke Alhuudiyankoo6e oon naa?

O jaabii, o wi'i:

—Aan e hoore maa haali.

³ Hooree6e almaami'en been ina pelda mo kulle keewde.

⁴ Pilaatu yami mo katin:

—Walaa ko njaabotodaa naa? A nanaay ko 6e peldete duum fuu naa?

⁵ Ammaa Iisaa jaabaaki fay huunde, faa dum haaynii Pilaatu.

No Iisaa saroraa sariya maayde

(Matta 27.15-26, Lukka 23.13-25, Yuhanna 18.39-19.16)

⁶ Iidi Faltagol fuu, goforneer oon ina woowi yoofande yim6e been kasuujo gooto mo cubii.

⁷ Tawi gorko bi'eteedo Barabas muurtidiino e wob6e faa 6e mbari neddo. Wakkati oon, i6e uddaa e kasu saabe ko 6e ngadi duum.

⁸ Jamaa oon njehowi to Pilaatu woni toon, naati e nyaagaade dum wadana 6e ko woownoo wadande 6e duum.

⁹ O jaabii 6e, o wi'i:

—Odon njidi mi yoofana on kaananke Alhuudiyankoo6e oon naa?

¹⁰ Sabo o faamii hooree6e almaami'en been kiram wadi de kokkitiri mo.

¹¹ De hooree6e been ndunyi jamaa oon nyaagoo Pilaatu yoofana 6e Barabas, dum 6urani 6e yoofa Iisaa.

¹² Pilaatu jaabii katin, wi'i 6e:

—Ndelle, dume njidudon mi wada mo mbi'oton kaananke Alhuudiyankoo6e oon?

¹³ Be yeewnii, 6e mbi'i:

† 14:68 Cakitte aaya 68 tawaaka e dereeji burdi fuu 6ooyude diin.

—Tontu mo e leggal palaangal!

¹⁴ Pilaatu yami be:

—Dume o wadi ko boni?

De be beydi yeewnaade semmbe:

—Tontu mo e leggal palaangal!

¹⁵ Saabe Pilaatu ina yidi welnude berde jamaa oon, yoofani dum'en Barabas. Caggal duum, o yamiri Iisaa fiyee dorri, de o hokkitiri dum tontowee e leggal palaangal.

No sordaasiibe njalnorii Iisaa

(Matta 27.27-31, Yuhanna 19.2-3)

¹⁶ Sordaasiibe been njaari mo nannowi mo ley galle laamorde toon, kawrunduri sordaasiibe heddiibe been fuu.

¹⁷ Be borni mo saaya mbodeeha,* be canyi taarde gi'e be kippi e hoore makko.

¹⁸ Be puɗɗi salminde mo, iɓe mbi'a:

—Foofoo, kaananke Alhuudiyankoobe.

¹⁹ Iɓe piira hoore makko loosol, iɓe tutta mo, iɓe ndikkinoo, iɓe cujidana mo.

²⁰ Nde be tilinoo jalnoraade mo ndeen, be itti saaya mbodeeha kaan, be borni mo kaddule makko. Ndeen be njaari mo yaasin faa be tontowa mo e leggal palaangal.

No Iisaa tontiraa dow leggal palaangal

(Matta 27.32-44, Lukka 23.26-43, Yuhanna 19.17-27)

²¹ Gorko gooto bi'eteedo Simon, jeyaado Sireene, baaba Alesandere e Rufus, ina yuura ley ladde ina faltoo doon. Sordaasiibe been ndoolɗi mo o wakkoo leggal Iisaa palaangal ngaal.

²² Be njaari Iisaa nokku bi'eteedo Golgata (maanaa majjum woni «Nokku Laalagal Hoore»).

²³ Be ngaddani mo cabijam njillunduraadam e dakke kaadude faa o yara, de o jabaay.

²⁴ Be tonti mo e leggal palaangal. Be pecciri kaddule makko cumnal, be ndaara ko mono fuu heɓata.†

²⁵ Nde be tontata mo ndeen, wo wakkati yamnde jeenay beete.

²⁶ Be mbinndi e alluwal tiimtude hoore makko sabaabu ko o tontiraa. Binndi dow maggal na mbi'a: KAAANANKE ALHUUDIYANKOUBE.

²⁷ Be tontidi mo e yanoobe dido, gooto gere nyaamo makko, gooto du gere nano makko. [

²⁸ ‡]

²⁹ Yimbe faltotoobe doon been ina njenna mo, ina ndimmba ko'e muɓben, ina mbi'a:

—Hey! Liɓoowo suudu dewal mawndu de nyiɓtoo ndu ley balde tati,

³⁰ dannu hoore maa, jippa leggal palaangal ngal!

³¹ Hono noon, hooreeɓe almaami'en been du ina njalnoro mo. Kambe e jaanginoobe Tawreeta, iɓe mbi'undura hakkunde maɓbe:

—O hisinii woɓbe, de o waawaa hisinde hoore makko!

³² Kanko woni Almasiihu kaananke Israa'iila oon. Jonle, o jippoo leggal palaangal ngal, faa nji'en de ngoonɗinen!

Dido tontidaaɓe e makko been du ina mbonkoroo mo noon.

* **15:17** Wakkati Iisaa, *saaya mbodeeha* wo saaya ka kaananke bornootoo. † **15:24** Jabuura 22.19.

‡ **15:28** E dereeji ɓooyɗi, godɗi ina beyda aaya 28: *Dum tabintini Binndi biidi: «O hiisodaama e bonɓe.»*

*Haala maayde Iisaa**(Matta 27.45-56, Lukka 23.44-49, Yuhanna 19.28-30)*

³³ Wakkati hakkunde naange, nimre wadi e leydi fuu faa wakkati yamnde tati kiiral naange.

³⁴ E ley yamnde tati kiiral naange ndeen, Iisaa feekii feekaango toowngo, wi'i:

– *Eloy, eloy, lama sabaktani?* (Dum na fiirta «Laamdo am, Laamdo am!

Dume saabii de njoppudaa kam?»§)

³⁵ Nde wobbe dariibe toon been nannoo dum ndeen, mbi'i:

– Inan, imo nodda annabi Iliyaasa!

³⁶ Ndeen goddo mabbe doggi, suuwowi tekkere ley ndiyam lammudam, ha66i nde e loosol. De o fonndini hunnduko Iisaa faa muyta, o wi'i:

– En njoppa mo, ndaaren yalla Iliyaasa waran jippina mo!

³⁷ Caggal duum, Iisaa feekii feekaango toowngo katin, de seedi e yonki.

³⁸ Lefol paliingol ley suudu dewal mawndu ngool seekii gilla dow faa ley, laatii taye didi.

³⁹ Mawdo sordaasiibe darinoodo yeeso makko oon yi'i no o dilliri adunaaru ni, de wi'i:

– Si goonga ni, neddo o wo Bii Laamdo!

⁴⁰ Rewbe wobbe ina toowti, ina kaynoo. Mariyama mo Magdala e Salome e Mariyama inna Yaakuuba pamarel e Yuusufi ina ngoni hakkunde ma66e.

⁴¹ Been njokkannoo mo ina ngollana mo nde o wonnoo Galili ndeen. Rewbe wobbe heewbe du ina ngoni doon, yaadunoo6e e makko Urusaliima.

*No banndu Iisaa wattiraa e saabeere**(Matta 27.57-61, Lukka 23.50-56, Yuhanna 19.38-42)*

⁴² Ko hiiri duum, tawi hawrii e wakkati segilagol, sabo nyalaande fowteende badake naatude.

⁴³ Gooto teddu6e e waaldeere Saahii6e, bi'eteedo Yuusufi mo Arimatiya, wari. Kanko du imo hedii bangugol laamu Laamdo. O hulaay yaade to Pilaatu o njaaroo dum banndu Iisaa.

⁴⁴ Ko Iisaa maayi law duum, haaynii Pilaatu, noddi mawdo sordaasiibe, yami dum yalla wo goonga o maayii.

⁴⁵ Nde mawdo sordaasiibe oon haalannoo dum Pilaatu ndeen, acci Yuusufi hooya banndu nduun.

⁴⁶ Yuusufi soodi kasanke, jippini banndu Iisaa nduun, fiili dum e kasanke oon, de watti dum e saabeere wasaande ley hayre. Caggal duum, o talliti hayre, o uddiri dammbugal saabeere ndeen.

⁴⁷ Mariyama mo Magdala e Mariyama inna Yuusufi nji'i to o wattaa toon.

16*Haala iirtagol Iisaa**(Matta 28.1-8, Lukka 24.1-12, Yuhanna 20.1-10)*

¹ Nde nyalaande fowteteende faltinoo ndeen, Mariyama mo Magdala e Salome e Mariyama inna Yaakuuba coodi nebbeele uurde faa njaha, ngatta e banndu Iisaa.

² Nyannde go'aberde e jeddiire ndeen, rewbe been ngari to saabeere ndeen illa law, wakkati pudal naange.

³ I6e mbi'undura:

– Moy tallitanta en hayre wonnde e dammbugal saabeere ndeen?

⁴ Ammaa nde 6e 6antunoo gite ma66e ndeen, 6e nji'i hayre ndeen talli-taama. Inde mawni sanne.

⁵ Wakkati 6e naatunoo e saabeere ndeen, 6e nji'i jokolle ina joodii gere nyaamo ina 6ornii saaya ndaneeha, de 6e kuli.

⁶ O wi'i 6e:

—Taa kulee! Odon piloo Iisaa Nasaraatuujo tontanoo6o oon. O iirtake, o walaa 6o. Inan nokku 6o o wattanoo 6oon.

⁷ Joonin kaa, njehee, mbi'owee taalibaa6e makko 6een e Piyeer o artoyto on Galili. Toon nji'oyton mo, hono no o wiirunoo on noon.

⁸ Rew6e 6een njalti saabeere ndeen, ndoggi. I6e ndiwna kulol, i6e mbemm-bii sanne. Be kaalanaay fay gooto huunde ndeen no 6e poti hulude.

⁹ Illa fajiri nyannde go'a6erde e jeddiire, Iisaa iirtake. Caggal ko o iirtii 6uum, o artii o 6angi e Mariyama jeyaado Magdala mo o riiwnoo ginnaaji jeddi e muudum oon.

¹⁰ Mariyama yehi humpitoyde kabaaru oon wondunoo6e e Iisaa 6een, tawi i6e cunii i6e mboya.

¹¹ Ammaa ko 6e nani o iirtake e ko Mariyama yi'i mo 6uum fu, 6e ngoondinaay dum.

¹² Caggal 6uum, o 6angi e 6i6o ma66e e tagaadi ngonndi, i6e nanngi laawol jahoowol ladde.

¹³ Kam6e du, 6e ngarti 6e kumpiti heddi6e 6een, de 6een ngoondinaay 6e.

¹⁴ Sakitii, o 6angi e taalibaa6e sappo e ngo'o 6een wakkati mo 6e nyaamata. O feliri 6e rafi goondinal ma66e e yoorde 6erde ma66e, sabo 6e ngoondinaay yi6e mo caggal ummitagol makko 6een.

¹⁵ O wi'i 6e:

—Njehee ley adunaaru ndu fuu, mbaajodon tagaado fuu Kabaaru Lobbo o.

¹⁶ Goondindo de lootaa lootagal batisima fu, hisinte. Mo goondinaay jukkete.

¹⁷ Kaayeeffiji di ina ngoodani goondin6e 6een: 6e ndiiwrans ginnaaji saabe am, 6e kaalan demle kese,

¹⁸ 6e nanngiran bolle e juude ma66e. Fay si 6e njari poson, fay huunde wadataa 6e. Be njowan juude ma66e e nyaw6e de cella.

¹⁹ Gada Iisaa Joomiraado haaldii e ma66e, yeentinaa dow kammu, joodii gere nyaamo Laamdo.

²⁰ De kam6e kaa, 6e njehi i6e mbaajowoo ley nokkuuje fuu. Joomiraado ina wondi e ma66e, tabintiniri konngol ngol e maandeeji kaayniidi jaadooji e maggol.*

* **16:20** Aaya 9 yaade 20 tawaaka e dereeji burdi fuu 6ooyude diin.

Linjiila Iisaa mo Lukka winndi

Ko saabii dewtere nde winndaa

¹ Yim6e heew6e pilake fillitaade kulle tabitinde hakkunde meeden.

² Be mbinndii ko seedii6e gilla fuddoode been kaalani en. Seedii6e been ngonni halfinaa6e faa anndina konngol ngool.

³ Tawfilus teddu6o, mi taykake kulle deen fuu faa woodi gilla arande, mi tawii na hawrani kam miin du faa mi winndane, mi fiirtane dum faa laa6a no dum wadiri,

⁴ faa ke6aa tannyoral jannde nde njanngina6aa ndeen wo goonga.

No jibiriilu sapporii rimeede Yaayaa lootoowo lootalgal batisima

⁵ Wakkati jamaanu Hirudus, kaananke Yahuudiya, na woodi almaami gomma bi'eteedo Jakariyaa. Imo jeyaa e waaldeere Abiya, 6ii Haaruuna. Dee Jakariyaa du wo yuwdi Haaruuna, innde muudum wo Elisabet.

⁶ Be dido fuu 6e fonnditi6e to Laamdo. I6e njokki jamirooje Joomiraado e sariyaaji muudum fuu. Felooe fuu walaa e ma66e.

⁷ Be ke6aay biddo, sabo Elisabet wo dimaro. Be dido fuu 6e naywii du.

⁸ Nyannde gomma, Jakariyaa ina golla golle muudum yottinde sadakaaji yeeso Laamdo, sabo wakkati oon wo waaldeere makko jeyti gollal ngaal.

⁹ Ley al'aada almaami'en i6e mboownoo wadude cumnal. Wo nii Jakariyaa subiraa faa naata nokkuure seniinde wonnde ley suudu dewal mawndu, de ura toon ure.

¹⁰ Jamaa oon fuu darii yaasin ina wada du'aare wakkati mo ure deen mbuletee.

¹¹ Wakkati oon maleyka Joomiraado 6angani mo, ina darii gere nyaamo nokkuure urirde ndeen.

¹² Nde Jakariyaa yi'unoo maleyka oon ndeen, nesim tayi, kulol nanngi dum.

¹³ Maleyka oon wi'i mo:

—Jakariyaa taa hulu, sabo du'aare maa jaabaama. Deeka Elisabet rimante biddo gorko, inndiraa dum Yaayaa.

¹⁴ Biddo oon waddante seyo manngo, heew6e ceyorto rimeede makko,

¹⁵ sabo o laatoto teddu6o yeeso Joomiraado. O yarataa doro, o yarataa huunde fuu ko sulinta. O heewan Ruuhu Ceniido gilla e ley reedu inniiko.

¹⁶ O wartiran bi66e Israa'iila heew6e to Laamdo Joomiraado mu66en.

¹⁷ O artoto Joomiraado warde, o wonda e ruuhu e baawde de annabi Iliyaasa hefunoo, faa o wartira berde baabiraabe to bi66e mu66en, faa o wartira salii6e du e hakkillooji dartii6e, faa moyyinana yim6e segilani6e garol Joomiraado.

¹⁸ Jakariyaa yami maleyka oon, wi'i:

—Noy paamirammi dum wo goonga? Sabo miin mi naywii, deekam oon du wadi duu6i.

¹⁹ Maleyka oon jaabii mo, wi'i:

—Miin woni jibiriilu dakiido Laamdo, mi nulaado to maada faa mi haalane kabaaru lobbo o.

²⁰ Ndelle joorin a muumdan. A haalataa si wanaa wakkati mo dum tabiti, sabo a goondinaay haala am. Haala am ka tabitowan nde wakkati majjum wari.

²¹ Tawi yimbe been ina kedii Jakariyaa, ina haayinii dum'en ko o 6ooyi ley suudu dewal mawndu duum.

²² Nde o wurtinoo ndeen, o hunngii haaldude e ma66e. Be paami won ko o hollaa ley suudu dewal mawndu nduun. Imo haalda e ma66e muummumre, o heddi o waawaa haalde.

²³ Nde balde golle makko tilinoo ndeen, o hooti suudu makko.

²⁴ Caggal balde deen, Elisabet deekiiko oon hooyi reedu, dammbii haddi lebbi joy, ina wi'a:

²⁵ –Dum woni ko Joomiraado wadani kam. O taykake kam, o ittani kam dukkuru hakkunde yimbe.

No maleyka sapporii rimeede Iisaa

²⁶ Ley lewru Elisabet jeega burdu nduun, Laamdo nuli maleyka Jibiriilu e wuro wi'eteengo Nasaraatu ley leydi Galili,

²⁷ to surbaajo mo taan Daawda bi'eteedo Yuusufi ha66ani. Surbaajo oon ina wi'ee Mariyama.

²⁸ Maleyka oon naati do Mariyama woni doon, wi'i dum:

–Aan e jam, kebudo moyyere Joomiraado. Joomiraado ina wondi e maada.

²⁹ Haala kaan wemmbi Mariyama sanne, ina miiloo dume jowtaango ngo fiirtata.

³⁰ De maleyka oon wi'i mo:

–Taa hulu, Mariyama! Sabo a hebii moyyere yuurunde e Laamdo,

³¹ a hooyan reedu, ndimaa biddo gorko, inndiraa dum Iisaa.

³² Biddo oon laatoto tedduudo, o noddirte Bii Laamdo Toowdo. Laamdo Joomiraado hokkan mo laamu maamiiko Daawda.

³³ O laamoto yuwdi Yaakuuba faa abada, laamu makko walaa timmoode.

³⁴ Mariyama wi'i maleyka oon:

–Noy dum laatortoo, sabo mi anndaa gorko?

³⁵ Maleyka oon jaabii mo, wi'i:

–Ruuhu Ceniido jippoto e maada,
baawde Laamdo Toowdo cuddete.

Saabe duum, biddo mo ndimataa oon
inndirte Ceniido, Bii Laamdo.

³⁶ Ndaar, sakiike maa Elisabet du hooyii reedu ley nayeewu muudum, o riman biddo gorko. Imo wi'eno wo o dimaro, de joonin kaa imo wondi e reedu lewru jeega burdu,

³⁷ sabo walaa fuu ko Laamdo waawaa.

³⁸ Wakkati oon, Mariyama wi'i:

–Inani kam, miin kordo Joomiraado, dum laatoranoo kam no mbiirudaa ni.

Ndeen maleyka oon dilli to makko.

No Mariyama yaari to Elisabet

³⁹ E ley balde deen, Mariyama ummii, yehi law to wuro gomma wonngo ley baamle Yahuudiya.

⁴⁰ O naati suudu Jakariyaa, o jowti Elisabet.

⁴¹ Nde Elisabet nannoo jowtaango makko ndeen, biddo gonfo e reedu muudum oon dimmbii. Ndeen Elisabet hebbinaa Ruuhu Ceniido,

⁴² yeewnii e daande toownde, wi'i:

–A barkinaado hakkunde rewbe! Biddo mo ndeedudaa o du wo barkinaado!

⁴³ Miin, wo mi dume faa inna Joomiraado wari to am?

44 Ndaar, nde jowtaango maa yottinoo nowru am ndeen, biɗɗo gondo e reedu am oon dimmborake kuyam.

45 Barke woodanii ma, aan goondindo ko Joomiraado haalani maa duum tabitan.

Jimol Mariyama

46 Mariyama wi'i:

—Yonki am ina mana Joomiraado!

47 Bernde am ina heewi seyo e dow Laamɗo Kisinoowo kam,

48 sabo o yurmake kam, miin, kordo makko leeyudo.

Gilla joonin jamaanuuji fuu noddiran kam barkinaado.

49 Sabo Jom baawɗe wadani kam kulle mawɗe!

Innde muudum wo seniinde.

50 Yurmeende muudum ina woni dow huloobe dum jamaanu dow jamaanu.

51 O gollii golleeji mawɗi e semmbe junngo makko,
o sankitii mawninkiniibe e anniyaaji muɓben.

52 O saamdinii kaanankooɓe e laamuuji muɓben,
o toownii leeyuɓe.

53 O haarnirii yolbuɓe kulle lobbe,
o yoppii jom'en jawɗi juude ɓole.

54-55 O wallii yimɓe Israa'iila, maccuɓe makko been,
sabo o yeggitaay ko o haaldunoo e maamiraaɓe meeden,
yurmaade Ibrahiima e yuwɗi muudum faa abada.

56 Mariyama waddi e Elisabet ko wadata lebbi tati de yeccii suudu muudum.

Haala rimeede Yaayaa lootoowo lootagal batisima

57 Wakkati ndimu Elisabet yottii, o rimi biɗɗo gorko.

58 Hoddiibe makko e sakiraaɓe makko nani yurmeende mawnde nde Joomiraado wadani mo ndeen, ceyodii e makko.

59 Nde cukalel ngeel wadunoo nyalaade jeetati ndeen, ɓe ngari taadude ngel.* Iɓe njiɗunoo inndirde ngel innde baabiigel Jakariyaa,

60 ammaa inniigel jaɓaay, wi'i ngel inndiree Yaayaa.

61 Be mbi'i dum:

—Yimɓe maa fuu walaa inndiraado innde nde.

62 Be yami baabiigel e muummumre, noy yidi biyum oon inndiree.

63 Jakariyaa yamani alluwal, winndi dow maggal: «Yaayaa woni innde maggal.» Be fuu dum haaynii ɓe.

64 Wakkati oon pay, hunnduko Jakariyaa yoppaa, demngal mum haɓɓitaa, ina haala, ina yetta Laamɗo.

65 Kulol nanngi hoddiibe makko been fuu. Katin du yimɓe ley baamle Yahuudiya fuu ina kaala kabaaruuji diin.

66 Nanɓe dum been fuu ndesi dum e ley ɓerde muɓben, ina mbi'a: «Ndelle dume cukalel ngel laatoytoo?» Sabo ɓe nji'ii junngo Joomiraado ina woni dow maggal.

Jimol Jakariyaa

67 Jakariyaa, baaba cukalel ngeel, heewi Ruuhu Ceniido, haaldi annabaaku, wi'i:

68 —Jattooje ngoodanii Joomiraado, Laamɗo Israa'iila,
sabo warii walli yimɓe muudum, rimɗini dum'en.

* 1:59 Al'aada Alhuudiyankooɓe, si suka rimaama, nyannde hokkaa innde fuu, ndeen taadete du.

- 69 O waddanii en Kisinoowo jom semmbe
yuwdo e suudu Daawda, maccudo makko.
- 70 Dum fuu dum laatorii hono no o haalirnoo e kunndufe annabaafe makko
seniife gilla arande -
- 71 o wi'i o hisinan en e habdiife men,
e juude way6e en fuu.
- 72 Nii o yottiniri yurmeende nde o aadaninoo maamiraafe men ndeen,
o miccitate amaana makko ceniido,
73 hunayeere nde o hunanii maammen Ibrahiima,
o hokkan en
- 74 danneede e juude way6e en faa ngolliranen mo rafi kulol,
75 ndewen mo ley senaare e dartaare yeeso makko haddi nguurndam
meeden fuu.
- 76 Aan du cukalel, a noddirte annabaajo Laamdo Toowdo,
sabo a artoto Joomiraado warde faa moyyinanaa mo laabi makko,
77 faa anndinaa yim6e makko laawol kisindam ley ko o yaafotoo hakkeeki
mu66en.
- 78 Saabe Laamdo meeden wo keewdo yurmeende,
Jayngol yuurungol dow ina wara to meeden,
79 faa yaynana won6e ley nimre e kulol maayde,
de rewna koyde men dow laawol jam.
- 80 Suka oon ina mawna, hakkillo muudum ina beydoo. O joodii ley ladde
faa wakkati mo o banginaa e Israa'ila.

2

Haala rimeede Iisaa Almasiihu (Matta 1.18-25)

- 1 E ley balde deen, Agustus kaananke mawdo yamiri limgal wadee ley
laamu Roma fuu.
- 2 Kangal woni limgal arandeyal, kawrungal e laamu Kiriniyus goforneer
leydi Siiriya.
- 3 Yim6e fuu njehe winndowaade, mono fuu e wuro muudum.
- 4 Yuusufi du dilli Nasaraatu ley leydi Galili, faa yaha wuro Daawda
wi'eteengo Baytilaama ley leydi Yahuudiya, sabo e lenyol Daawda jaati o
yuuri.
- 5 O yehi toon winndowaade, kanko e Mariyama ka66anaado makko,
deedudo.
- 6 E ley gonal ma66e toon, wakkati ndimu Mariyama yottii.
- 7 O rimi afo makko, o saawi dum e kaddule, o fukkini dum ley akalawal,
sabo 6e ke6aay nokkuure ley jipporde ndeen.
- 8 Duroo6e ina ngoni ley seraaji diin, na ndooma dammuuli mu66en jemma.
- 9 Maleyka Joomiraado 6angani 6e, darja Joomiraado delkoowo filii 6e.
Kulol manngol nanngi 6e.
- 10 De maleyka oon wi'i 6e:
—Taa kulee! Sabo mido haalana on Kabaaru Lobbo laatantoodo yim6e fuu
seyo manngo.
- 11 Hannden on ndimanaama Kisinoowo ley wuro Daawda. Kanko woni
Almasiihu, kanko woni Joomiraado.
- 12 Inan maande majjum: on tawan cukalel keccel ina saawaa e kaddule,
ina fukkinaa ley akalawal.

13 Wakkati gooto, maleyka'en heew6e yuuri dow kammu, tawti maleyka artiido oon, ina njetta Laamdo, ina mbi'a:

14 —Manngu woodanii Laamdo faa dow kammuuli, dow leydi du jam woodanii yim6e 6e o horsini.

15 Nde maleyka'en been ceedunoo e ma66e, de yeenti dow kammu ndeen, duroo6e been ina mbi'undura:

—En njaha Baytilaama, ndaaren ko wadi, ko Joomiraado anndini en duum.

16 Be kariii, 6e njehi, 6e tawi toon Mariyama e Yuusufi e cukalel keccel ngeel, ingel fukkinaa ley akalawal.

17 Nde 6e njiinoo ngel ndeen, 6e kaalti ko maleyka oon haalani 6e dow maggel duum.

18 Nan6e haala duroo6e been fuu, haaynde nanngi dum'en.

19 De Mariyama kaa ina resi dum fuu e berndem, ina miiloo dum.

20 Duroo6e been njecii, ina teddina Laamdo, ina njetta dum saabe ko 6e nani e ko 6e nji'i fuu. Sabo dum fuu dum laatorake no maleyka oon wiirunoo 6e noon.

No Iisaa taadiraa e no battiniraa Joomiraado

21 Nde cukalel ngeel wadunoo nyalaade jeetati ndeen, ngel taadaa,* ngel inndiraa Iisaa. Dum woni innde nde maleyka oon haalannoo Mariyama gilla reedaay ndeen.

22 Nde balde laa6ugol Mariyama yottinoo, hono no Tawreeta Muusaa yamiri, 6e njaari suka oon Urusaliima faa 6e kalfina mo Joomiraado.

23 Sabo wo hono noon winndiraa e Tawreeta Joomiraado:

«Biddo gorko afo fuu, Joomiraado jeyi.»†

24 Be ngadi du sadaka kirsamaari hono no Joomiraado yamiri ni: 6i66e buugaali didi naa nyaabe didi.

25 Gorko gomma ina wonnoo Urusaliima, ina wi'ee Simeyon. Ruuhu Ceniido ina woni e makko. O gorko dartiido, kuldo Laamdo, imo hedii wakkati mo gondi Israa'iila mooyetee.

26 Ruuhu Ceniido anndinii mo o maayataa si o yi'aay Almasiihu Joomiraado.

27 Joonin Ruuhu nanni mo ley suudu dewal mawndu nduun wakkati mo saaraa6e been ngaddi suka oon faa ngadana dum ko Tawreeta yamiri.

28 Simeyon ja6i mo, mumbilii mo, ina yetta Laamdo, ina wi'a:

29 —Joonin Joomiraado, haala maada kaan tabitii.

Ada waawi hooyude maccudo maada e jam,

30 sabo mi yiirii gite am kisindam maada

31 dam cegilidaa yeeso yim6e fuu.

32 Dam woni annoora jaynanoowo lenyi adunaaru fuu, annoora darjinoowo lenyol maa Israa'iila du.

33 Ko haalaa dow makko duum, haaynii baabiiko e inniiko.

34 Simeyon barkini 6e, wi'i Mariyama, inniiko:

—Suka o warii faa laatoo sabaabu saamugol wo66e e ummagol wo66e ley Israa'iila. O laatoto maande nde yim6e calotoo.

35 Hono nii o banginirta miilooji berde heew6e. Aan e hoore maa, mettorgal yuwan bernde maa hono kaafaahi.

* 2:21 Al'aada Alhuudiyankoo6e, si suka rimaama, nyannde hokkaa innde fuu, ndeen taadetee du.

† 2:23 Wurtagal 13.2, 12, 15, Limooje 18.15-16.

³⁶ Annabaajo debbo bi'eteeḍo Anna ina ḍoon kam du. Wo o bii Fanuwel, jeyaado e suudu Aser. O naywii sanne. O baŋaama e surbaaku makko, o wondi e goriiko duuḍi jeddi,

³⁷ de maayi. O heddii o walaa goriwo. Joonin duuḍi makko ina ngada capande jeetati e nay. O dillataa suudu dewal mawndu nduun fey, imo rewra Joomiraado suumayeere e du'aare, jemma e nyalooma fuu.

³⁸ E wakkati oon pay, kanko du o wari, imo yetta Laamḍo, imo haalana hediibe garol dimḍinoowo Urusaliima been fuu kabaaru suka oon.

³⁹ Nde 6e njottinnoo huunde fuu ko Tawreeta Joomiraado yamiri ndeen, 6e njeccii wuro maḅḅe Nasaraatu ley leydi Galili.

⁴⁰ Suka oon ina mawna, semmbe muuḍum e hakkillo mum ina beydoo. Moyyere Laamḍo ina woni e makko.

Haala Iisaa e jannginoobe ley suudu dewal mawndu

⁴¹ Hitaande fuu, saaraaḅe Iisaa ina njaha Urusaliima wakkati iidi Faltagol‡.

⁴² Nde Iisaa waḍunoo duuḍi sappo e ḍiḍi ndeen, 6e njehi Urusaliima no 6e mboowri noon.

⁴³ Nde iidi ndiin tilinoo ndeen, 6e njeccii 6e kooti, ammaa Iisaa 6iyiibe oon heddake Urusaliima, tawi 6e paamaay.

⁴⁴ Be cikii imo wondi e yaadiraaḅe maḅḅe been. Be njehi nyalooma kiḅḅuḍo, iḅe piloo mo hakkunde yimḅe maḅḅe e anndaaḅe maḅḅe.

⁴⁵ Ammaa 6e njiitaay mo, 6e njeccitii Urusaliima filowaade mo.

⁴⁶ Balde tati gada ḍum, 6e tawi mo ley suudu dewal mawndu. Imo joodii hakkunde jannginoobe, imo hettindanii ḍum'en, imo yamtindoo ḍum'en.

⁴⁷ Hettindaniiḅe mo been fuu kaaynaa hakkillo makko e jaabagol makko.

⁴⁸ Nde saaraaḅe makko nji'unoo mo ndeen, haaynde nanngi ḍum'en. Inniiko wi'i mo:

—Binngel, ko saabii ngaduḍaa min ni? Inan, miin e baaba maa fuu, filagol ma haḅḅii min ko'e.

⁴⁹ O jaabii 6e, o wi'i:

—Ko waḍi oḍon piloono kam? Yalla on paamaay ina tilsi mi wona ley suudu Baaba am naa?

⁵⁰ Ammaa 6e paamaay haala ka o haalani 6e kaan.

⁵¹ Caggal ḍuum, o jippodii e maḅḅe. Be koondi Nasaraatu, o ḍowntanii 6e. Inniiko ina resi kulle deen fuu e bernde muuḍum.

⁵² Iisaa ina mawna, hakkillo muuḍum ina beydoo, Laamḍo e yimḅe ina korsini mo.

3

No Yaayaa waajorii

(Matta 3.1-12, Marku 1.1-8, Yuhanna 1.19-28)

¹⁻² Konngol Laamḍo warii to Yaayaa, bii Jakariyaa oon, ley ladde. Dum hawrii e hitaande sappo e jyaaberde laamu Tibeer kaananke mawḍo. Ndeen Pontiyu Pilaatu wonnoo goforneer Yahuudiya, Hirudus du ina laamii Galili. Sakiike mum bi'eteeḍo Filipu ina laamii leydi Ituriya e Taronkoni, Lisaniya du ina laamii leydi Abileen. Dum hawrii e nde Annas e Kayafas laatinoo hooreeḅe almaami'en.

‡ **2:41 Iidi Faltagol** wo miccinoori nyannde nde Laamḍo wurtini Israa'iila'en Misira. Indi miccina no maleyka faltarrii suudu fuu ndu yiyam mooytaa e dammbugal muuḍum.

³ Yaayaa yiiltii e seraaji gooruwol Urdun fuu, ina gooyna yim6e tuuba, lootiree lootagal batisima* faa hakkeeki mu66en njaafee.

⁴ Wo hono noon winndiraa ley dewtere haalaaji annabi Esaaya:

«Daande ina yeewnoo ley ladde ina wi'a:

Moyyinee laawol Joomiraado,
ndartinee laabi makko!

⁵ Luggere fuu uwete,
baamle e tile fuu leeyinee,
laabi oonyiidi fuu ndartinee,
laabi bondi fuu moyyintinee!

⁶ Neddo fuu yi'an kisindam yuuradam to Laamdo.»†

⁷ Yim6e heew6e ina ngara to Yaayaa faa lootiree lootagal batisima. De imo wi'a 6e:

—Onon 6i66e bolle! Moy sappani on ndoggon tikkere Laamdo waroore?

⁸ Ngollee gollleeji kawrooji e tuubugol. Taa koolodon on kisan saabe wo on taaniraabe Ibrahiima. Sabo mido wi'a on, Laamdo ina waawi waylitinde kaaye de laato 6i66e Ibrahiima!

⁹ Joonin jammere yeptaama faa soppa dadi ledde. Ndelle, lekki fuu ki rimataa 6i66e lobbufe, soppete, faddee ley yiite.

¹⁰ Yim6e been ina yama mo:
—Ndelle dume min njeji wadude?

¹¹ O jaabii 6e, o wi'i:

—Neddo fuu jogiido saayaaji dadi, hokka ngoota kaan mo walaa, neddo fuu jogiido nyaamdu du wada noon.

¹² Nanngoofe lampo ngari kam'en du faa lootee lootagal batisima, mbi'i mo:

—Moodibbo, dume min njeji wadude?

¹³ O jaabii 6e, o wi'i:

—Taa paltinon ko njamiradon nanngon duum.

¹⁴ Sordaasiibe du yami mo kam'en du, mbi'i:

—Minen le, dume min njeji wadude?

O wi'i 6e:

—Taa njanee fay gooto, taa pewanon fay gooto, kennitorodon njobdi mon.

¹⁵ Tawi yim6e fuu ina kedii Almasiihu, mono fuu ina miiloo e 6ernde muudum yalla wanaa Yaayaa woni Almasiihu oon.

¹⁶ Yaayaa jaabii 6e fuu, wi'i:

—Miin, ndiyam lootirammi on lootagal batisima, ammaa 6urdo kam baawde ina wara. Mi fotay fay e ha66itinde 6oggi pade makko. Kanko kaa, wo Ruuhu Ceniido e yiite o lootirta on batisima.

¹⁷ Imo jogii yarorgal e junngo makko faa o yaroo nyaamri makko faa laaba, o hawrundura nyaamri ndiin ley beembal makko, de nyaande ndeen o wuldan dum yiite nge nyifataa.

¹⁸ Tawi Yaayaa tindinii yim6e kulle keewde, ina waajoo dum'en Kabaaru Lobbo.

¹⁹ Kaa Hirudus, laamiido oon, imo felannoo dum sabo banii Hirudiya, dee mawnum, duum e kulle godde bonde fuu de wadannoo.

²⁰ Hirudus beydi bone goddo katin, uddi Yaayaa ley kasu.

* ³ Do wi'ete **lootagal batisima** dow haala batisima Yaayaa fuu, **lootagal tuubu** maa mutineede du na wi'ee. † ^{3:6} Esaaya 40.3-5.

No Iisaa lootiraa lootagal batisima

(Matta 3.13-17, Marku 1.9-11)

²¹Do yimbe fuu lootaa lootagal batisima doon, Iisaa du lootaa. Wakkati mo o du'otoo oon, kammu udditii,

²²Ruuhu Ceniido jippii dow makko ina wa'i hono wuugaandu. Daande yuuri dow kammu, wi'i:

—Aan woni Biyam mo korsinmi, aan ceyortoomi.

Haala lenyol Iisaa

(Matta 1.1-17)

²³Nde Iisaa fuddannoo golle muudum ndeen, duubi muudum ina ngada capande tati. E ley miilooji yimbe, Iisaa wo bii Yuusufi. Yuusufi du wo bii Eli,

²⁴Eli bii Matat, Matat bii Lewi, Lewi bii Melki, Melki bii Yannay, Yannay bii Yuusufi,

²⁵Yuusufi bii Matatiya, Matatiya bii Amos, Amos bii Nahum, Nahum bii Hesili, Hesili bii Naggay,

²⁶Naggay bii Maata, Maata bii Matatiya, Matatiya bii Semey, Semey bii Yosek, Yosek bii Yahuuda,

²⁷Yahuuda bii Yohanan, Yohanan bii Resa, Resa bii Jorobaabel, Jorobaabel bii Seyaltiyel, Seyaltiyel bii Neri,

²⁸Neri bii Melki, Melki bii Addi, Addi bii Kasam, Kasam bii Elmadam, Elmadam bii Eri,

²⁹Eri bii Iisaa‡, Iisaa bii Eliyeser, Eliyeser bii Yorim, Yorim bii Matat, Matat bii Lewi,

³⁰Lewi bii Simeyon, Simeyon bii Yahuuda, Yahuuda bii Yuusufi, Yuusufi bii Yonam, Yonam bii Eliyakim,

³¹Eliyakim bii Meleya, Meleya bii Menna, Menna bii Matata, Matata bii Natan, Natan bii Daawda,

³²Daawda bii Yesa, Yesa bii Obet, Obet bii Bo'as, Bo'as bii Salmon, Salmon bii Naasuuna,

³³Naasuuna bii Aminadaabu, Aminadaabu bii Adamin, Adamin bii Aram, Aram bii Hesruuna, Hesruuna bii Fares, Fares bii Yahuuda,

³⁴Yahuuda bii Yaakuuba, Yaakuuba bii Isiyaaka, Isiyaaka bii Ibrahiima, Ibrahiima bii Tara, Tara bii Nahor,

³⁵Nahor bii Seruku, Seruku bii Reyu, Reyu bii Pelek, Pelek bii Eber, Eber bii Sala,

³⁶Sala bii Kaynam, Kaynam bii Arfasada, Arfasada bii Sem, Sem bii Nuuhu, Nuuhu bii Lamek,

³⁷Lamék bii Matusala, Matusala bii Henok, Henok bii Yaret, Yaret bii Maleliyel, Maleliyel bii Kaynam,

³⁸Kaynam bii Enos, Enos bii Set, Set bii Aadama, Aadama mo Laamdo.

4

No Ibiliisa jarriborii Iisaa

(Matta 4.1-11, Marku 1.12-13)

¹Iisaa yuuri gooruwol Urdun, ina heewi Ruuhu Ceniido. Ruuhu oon yaari mo ley ladde.

²Ibiliisa ina wondi e makko toon balde capande nay, ina jarriboo mo. Fay huunde o nyaamaay e ley nyalaade deen fuu. Caggal duum, o yolbi.

³Ibiliisa wi'i mo:

—Si a Bii Laamdo, njamiraa hayre nde laatoo nyaamdu.

⁴Iisaa jaabii mo wi'i:

—Ina winndaa: «Wanaa e nyaamdu tan neddo wuurdata.»*

⁵ Ibiiliisa yaari mo nokku toowdo, holli mo laamuuji adunaaru fuu wakkati gooto,

⁶ de wi'i mo:

—Mi hokkete baawde dow dum fuu e darja mum, sabo miin hokkaa dum, mido waawi hokkude mo muuymi.

⁷ Si a sujidanii kam, dum fuu wo aan jeyi.

⁸ Iisaa jaabii mo, wi'i:

—Ina winndaa: «Wo Laamdo, Joomiraado maa kaandaa sujidande, kam tan kaandaa rewude.»†

⁹ Ndeen Ibiiliisa yaari mo Urusaliima, darni mo dow to buri toowde e suudu dewal mawndu, wi'i mo:

—Si a Bii Laamdo, fittu njippodaa e leydi,

¹⁰ sabo ina winndaa: «O yamiran maleyka'en makko ndeene.»

¹¹ Ina winndaa du: «Be njaabete e juude maabe, taa koyngal maa fiyoo e hayre.»‡

¹² Iisaa jaabii mo, wi'i:

—Ina winndaa: «Taa ndaartinda Laamdo, Joomiraado maa.»§

¹³ Nde Ibiiliisa tilinoo e jarribaade mo ndeen, seli mo faa wakkati goddo.

*No Iisaa fuddiri golle muudum ley Galili
(Matta 4.12-17, Marku 1.14-15)*

¹⁴ Iisaa yeccii leydi Galili, semmbe Ruuhu ina wondi e muudum, kabaaru muudum sankitii e leydi ndiin fuu.

¹⁵ Imo waajoo ley cuudi Alhuudiyankoo6e baajordi, yim6e fuu ina teddina mo.

*No yim6e Nasaraatu calorii Iisaa
(Matta 13.53-58, Marku 6.1-6)*

¹⁶ O yehi Nasaraatu to o mawni toon, o naati ley suudu waajordu nyannde fowteteende hono no o woowri noon. O ummii faa o jannga.

¹⁷ O hokkaa dewtere annabi Esaaya. O weerti nde, o tawi nokkuure ina winndaa:

¹⁸ «Ruuhu Joomiraado ina woni e am,

sabo o subake kam faa mi faamina talkaa6e Kabaaru Lobbo.

O nulii kam faa mi gooyana nanngaabe yoofeede mu66en,

wum6e du wumtineede mu66en,

torraabe du yoppeede mu66en,

¹⁹ faa mi gooyana hitaande nde Joomiraado hollata moyyere muudum ndeen warii.»*

²⁰ Caggal duum, o taggi dewtere ndeen, o hokki nde golloowo ley suudu waajordu oon, o joodii. Won6e toon been fuu tufi mo gite.

²¹ Ndeen o fuddi wi'ude 6e:

—Hannden, Binndi di nandon diin tabitii.

²² Be fuu i6e kaala haala makko lobba, katin du haalaaji lobbi jaltudi e hunnduko makko diin ina kaaynii 6e. I6e mbi'a:

—Wanaa o woni bii Yuusufi oon?

²³ O wi'i 6e:

* **4:4** Fillitagol Tawreeta 8.3. † **4:8** Fillitagol Tawreeta 6.13-14. ‡ **4:11** Jabuura 91.11-12. § **4:12** Fillitagol Tawreeta 6.16. * **4:19** Esaaya 61.1-2.

—Sikke fuu walaa on kaalanan kam banndol ngol: «Cawroowo, sawru hoore maa.» On mbi'an mi wada ko nandon mi wadii Kafarnahum duum e ley wuro am do du.

²⁴ O wi'i katin:

—Goonga kaalanammi on: annabaajo fay gooto jabantaake ley wuro muudum.

²⁵ Goonga kaalanammi on, rewbe be goriraabe mu66en maayi ina keewnoo ley Israa'iila e jamaanu annabi Iliyaasa, wakkati nde yuwoonde to6aay e leydi ndiin faa wadi duubi tati e lebbi jeegom. Ndeen rafo manngo wadii e leydi ndiin fuu.

²⁶ Ammaa annabi Iliyaasa nulaaka e fay gooto ma66e, si wanaa e debbo gooto mo gorum maayi, jeyaado Sarepta leydi Sidon.

²⁷ Katin du, seppinbe ina keewnoo Israa'iila e jamaanu annabi Elisa, de fay gooto ma66e dannaaka, si wanaa Na'aman jeyaado e leydi Siiriya.

²⁸ Nde yimbe wonbe e ley suudu waajordu nduun nannoo haala kaan ndeen, tikki sanne,

²⁹ ummii, mburtini Iisaa faa e gada wuro, njaari dum faa sera waamnde do hu6eere ma66e ndeen nyi6aa doon, faa padda mo ley.

³⁰ Ammaa o rewi hakkunde ma66e, o dilli.

No Iisaa danniri gorko gondudo e ginnaaru

(Marku 1.21-28)

³¹ Iisaa yehi ngalluure Kafarnahum ley leydi Galili, imo waajoo yimbe nyande fowteteende.

³² Be kaaynaa sanne e waaju makko oon, sabo imo haalda e baawde.

³³ Gorko mo ginnaaru bonndu woni e muudum ina woni ley waajordu nduun, yeewnii faa toowi, wi'i:

³⁴ —Aan Iisaa mo Nasaraatu, dume jomi ma e amin? A warii faa kalkaa min naa? Mido anndi ko ngonda, a Ceniido yuurudo to Laamdo!

³⁵ Iisaa sappani ginnaaru nduun e semmbe, wi'i:

—Deyyina, yaltu e makko!

Ndu li6i neddo oon hakkunde yimbe fuu, ndu yalti e muudum, tawi ndu nawnaay dum fey.

³⁶ Be fuu dum haaynii be, i6e yamundura hakkunde ma66e:

—Ko woni haala ka? Ginnaaji bondi diin, imo yamira di baawde e semmbe, de idi mburtoo.

³⁷ Kabaaru Iisaa sankitii e seraaji diin fuu.

No Iisaa danniri nyawbe heewbe

(Matta 8.14-17, Marku 1.29-34)

³⁸ Nde o wurtinoo waajordu nduun ndeen, o naati suudu Simon. Esoo Simon debbo ina wondi e jontere naawnde. Be njaarii mo o walla dum.

³⁹ O turii dow muudum, o sappani jontere ndeen e semmbe, de jontere ndeen yoppi dum. Wakkati oon ni, debbo oon ummii, jab66ii be.

⁴⁰ Wakkati nde naange saamannoo, jogiido nyawdo fuu waddi dum to makko. Nyawbe siyiiji nyawuuji fuu ngaddaa. O yowi juude makko dow ma66e be fuu gooto gooto, o danni be.

⁴¹ Ginnaaji bondi ina mburtoo e yimbe heewbe idi yeewnoo, idi mbi'a:

—Aan woni Bii Laamdo!

Imo sappana ginnaaji diin e semmbe, o accataa di kaala, sabo idi anndi kanko woni Almasiihu.

No Iisaa waajorii haala laamu Laamdo

(Marku 1.35-39)

⁴² Nde weetunoo fu, Iisaa wurtii, yehi nokku perwudo. Jamaa oon ina filoo mo. Be ngari to makko, ibe tefa taa o seeda e ma66e fey.

⁴³ Ammaa o wi'i 6e:

—Ina tilsi mi 6angina Kabaaru Lobbo dow laamu Laamdo e galluuje godde. Sabo wo duum nuliraami.

⁴⁴ O yehi, imo waajoo ley cuudi baajordi ley leydi Yahuudiya.

5

No Iisaa noddiri taalibaa6e arandee6e

(Matta 4.18-22, Marku 1.16-20)

¹ Nyannde wootere Iisaa ina darii hunnduko maayo Genesaret, jamaa ina 6illundura dakkol makko faa hettindoo haala Laamdo.

² O yi'i laanaaji didi ina ndarii dakkol maayo ngon. Tawi nanngoo6e liyyi been mburtake ley majji, ina lonna filiiji mu66en.

³ O naati ngoota laanaaji diin, ka Simon kaan. O njaarii dum dirbina ka, ka naata ndiyam seeda. O joodii ley laana kaan, imo waajoo jama'aaje deen.

⁴ Nde o selnoo waajaade ndeen, o wi'i Simon:

—Njehee to luggi, paddee filiiji mon faa nanngon liyyi.

⁵ Simon jaabii, wi'i:

—Joomam, min mbaalii miden piloo liyyi, min ke6aay fay huunde. Ammaa saabe haala maa, mi faddan filiiji di.

⁶ Nde 6e paddunoo di ndeen, 6e nanngi liyyi faa keewi, faa filiiji ma66e ina ceekoo.

⁷ Be noddii wondi6e ma66e won6e ley laana ngokka, ngara mballa 6e. Been ngari, 6e kebbini laanaaji didi diin fuu faa di nesi yoolaade.

⁸ Nde Simon Piyeer yi'unoo dum fu, dikkinii yeeso makko, wi'i mo:

—Joomam, woddam, sabo wo mi neddo luttudo.

⁹ O wi'ii dum sabo kanko e wondi6e makko 6een fuu, 6e kaaynaama saabe keewal liyyi di 6e nanngi diin.

¹⁰ Hono noon Yaakuuba e Yuhanna 6i66e Jebede wonda6e e Simon 6een du kaayniraa. Ammaa Iisaa wi'i Simon:

—Taa hulu, gilla joonin a laatoto pilotoodo yim6e.

¹¹ Nde 6e njottinoo laanaaji ma66e leydi ndeen, 6e njoppi dum fuu, 6e njokki Iisaa.

No Iisaa danniri ceppindo

(Matta 8.1-4, Marku 1.40-45)

¹² Wakkati Iisaa wonnoo ley ngalluure gomma, gorko ceppindo sanne wari. Gorko oon yi'i Iisaa, sujidi e leydi yeeso muudum, na njaaroo:

—Joomam, si a muuyii fu, ada waawi dannude kam faa mi laa6a.

¹³ Iisaa foorti junngo mum, meemi mo, wi'i:

—Mi muuyii, dadu!

Wakkati oon ceppam dam yuwi e makko.

¹⁴ De Iisaa yamiri mo taa o haalana dum fay gooto, ammaa wi'i mo:

—Yahu holloy hoore maa almaami, ngadanaa laa6ugol maa ngol sadaka mo Muusaa yamiri oon, faa faamina 6e a dadii.

¹⁵ De fay ko Iisaa hadi mo haalude duum, kabaaru muudum 6eydii sanki-taade. Jama'aaje keewde ina ngara, ina kawrita faa kettindanoo mo, woodi du ndanee e nyawuuji mu66en.

¹⁶ Ammaa imo toowta sera nokkuuje perwude, imo wada du'aare.

No Iisaa selliniri mo banndu waatundu

(Matta 9.1-8, Marku 2.1-12)

¹⁷ Nyannde gomma Iisaa ina waajoo. Farisa'en e jannginoobe Tawreeta Muusaa, yuuruɓe gure Galili e Yahuudiya, kam e Urusaliima fuu, ina njoodii. Baawde Joomiraado ina ngoni e makko, imo danna nyawɓe.

¹⁸ Wakkati oon, woɓɓe ngaddi gorko mo banndu waatundu ina fukkinaa e daddo, ina piloo nannude dum faa pukkina dum yeeso makko.

¹⁹ Kaa nde ɓe kunnginoo nannude mo saabe jamaa oon, ɓe yeenji dow suudu nduun, ɓe njuli ndu, de ɓe njippini gorko oon e daddo mum fuu hakkunde yimɓe been yeeso Iisaa.

²⁰ Nde o yi'unoo goondinal maɓɓe ndeen, o wi'i mo banndu waatundu oon:
—Gorko, hakkeji maa njaafaama.

²¹ Jannginoobe Tawreeta e Farisa'en been ina miiloo hakkunde muɓɓen ina mbi'a: «Oo wo moy kaaloowo karmudi? Moy waawi yaafaade hakkeji si wanaa Laamdo?»

²² Iisaa faami miilooji maɓɓe, de jaabii ɓe, wi'i:

—Ko wadi odon miiloo miilooji gaadi ni e ɓerde moodon?

²³ Dume ɓuri hoyude? Wi'ude hakkeji makko njaafaama, naa wi'ude o ummoo, o yaha?

²⁴ Ammaa faa paamon Bii Neddo ina jogii baawde e adunaaru ndu yaafaade hakkeji...

Ndeen o wi'i mo banndu waatundu oon:

—Mido haalane: umma, hooyu daddo maa, kootaa suudu maa.

²⁵ Wakkati gooto, mo banndu waatundu oon ummii yeeso yimɓe fuu, hooyi daddo muudum, hooti suudu mum, ina teddina Laamdo.

²⁶ Haaynde nanngi yimɓe been fuu, iɓe teddina Laamdo. Be kuli sanne, ɓe mbi'i:

—Hannden en nji'ii kaayeeffiji koy!

No Iisaa noddiri Lewi

(Matta 9.9-13, Marku 2.13-17)

²⁷ Caggal duum, Iisaa wurtii, yi'i nanngoowo lampo gooto ina wi'ee Lewi ina joodii e suudu nanngoobe lampo. O wi'i dum:

—Jokkam.

²⁸ Lewi yoppi dum fuu, ummii, jokki mo.

²⁹ Lewi wadani mo weltaare mawnde ley suudu mum. Nanngoobe lampo heewɓe e yimɓe woɓɓe ina nyaamda e maɓɓe.

³⁰ Farisa'en e jannginoobe Tawreeta been ina mbuyka, ina mbi'a taalibaabe makko been:

—Ko wadi odon nyaamda, odon njarda e nanngoobe lampo e luttuɓe woɓɓe?

³¹ Iisaa jaabii ɓe, wi'i:

—Wanaa selluɓe kaajaa cawroowo, wo nyawɓe kaajaa cawroowo.

³² Mi waraay faa mi noddada dartiɓe. Wo luttuɓe noddammi faa tuuba.

Haala suumayeere

(Matta 9.14-17, Marku 2.18-22)

³³ Be mbi'i mo:

—Taalibaabe Yaayaa ina cuumoo sanne ina ngada du'aare, hono noon taalibaabe Farisa'en been du ngadata. Ammaa ɓe maa been ina nyaama ina njara.

³⁴ O wi'i ɓe:

—Yalla odon mbaawi suuminde war6e 6angal, tawa 6an6udo oon ina wondi e mu66en naa?

³⁵ Ammaa balde ngaran nde 6an6udo oon ittete hakunde ma66e. E balde deen 6e cuumoto.

³⁶ O banndani 6e banndol katin:

—Fay gooto ittataa tayre e kaddungal kesal faa moyyinira kiinngal. Si dum wadii, joomum bonnan kesal ngaal, tawee tayre ittaande ndeen yaadataa e kiinngal ngaal.

³⁷ Katin du, fay gooto loowataa cabijam kesam ley sumalleeji kiiddi. Si dum wadii, cabijam kesam daam fusan di, rufa, sumalleeji diin mbona.

³⁸ Ndelle sanaa cabijam kesam loowee e ley sumalleeji kesi.

³⁹ Fay gooto muuyataa cabijam kesam si yarii kiiddam, sabo wi'an kiiddam daam buri welde.

6

Haala nyalaande fowteteende

(Matta 12.1-8, Marku 2.23-28)

¹ Wadiino e nyannde fowteteende wootere, Iisaa ina rewi ley gese. Taal-ibaabe makko ina itta cammeiji alkama, ina molma ina yakka.

² Kaa Farisa'en wo66e mbi'i 6e:

—Ko wadi odon ngolla ko hadaa golluede nyannde fowteteende?

³ Iisaa jaabii 6e, wi'i:

—Yalla on njanngaay ko Daawda wadi nde yolbunoo, kam e yaadiraabe muudum naa?

⁴ O naati hukum Laamdo, o nyaami buuru cakkaado oon, o hokki yaadi-raabe makko du. Tawi le, wo almaami'en tan njeji nyaamude buuru oon.

⁵ Iisaa wi'i 6e katin:

—Bii Neddo kam jeyi nyannde fowteteende.

No Iisaa selliniri gorko mo junngo waanngo

(Matta 12.9-14, Marku 3.1-6)

⁶ Nyalaande fowteteende wonnde, o naati suudu waajordu imo waajoo. Gorko mo junngo muudum nyaamo waati na doon.

⁷ Jannginoobe Tawreeta e Farisa'en ina taykoo Iisaa. I6e ndaara yalla o dannan gorko oon nyannde fowteteende ndeen, faa 6e ke6a ko 6e pelira mo.

⁸ Ammaa Iisaa annditii miilooji ma66e. O wi'i mo junngo waanngo oon:

—Umma, dara hakkunde yim6e!

Gorko oon ummii, darii.

⁹ Ndeen Iisaa wi'i 6e:

—Mido yama on: dume dagii nyannde fowteteende, gollude ko woodi naa gollude ko boni? Dannude neddo naa halkude dum?

¹⁰ Wakkati oon, o ndaari 6e fuu, o wi'i mo junngom waati oon:

—Foortu junngo maa!

Oon foorti ngo tan, ngo dadi.

¹¹ Ammaa yim6e been tikkii sanne, i6e ndawrida no 6e ngadata Iisaa.

No Iisaa suborii nulaabe sappo e dido

(Matta 10.1-4, Marku 3.13-19)

¹² E ley balde deen, Iisaa wurtii, yehi dow waamnde faa du'oo. O waali imo haalda e Laamdo.

¹³ Nde weetunoo ndeen, o noddi taalibaabe makko been, o subii sappo e dido hakkunde mu66en, o inndiri dum'en nulaabe.

¹⁴ Kambe ngoni: Simon mo o inndiri Piyeer, Andire minyum, Yaakuuba, Yuhanna, Filipu, Bartolome,

¹⁵ Matta, Tomaa, Yaakuuba gii Alfaa, Simon bi'eteedo Kiranoowo suudu baaba,

¹⁶ e Yahuuda gii Yaakuuba, kam e Yahuuda Isikariyotto, jambotoodo mo oon.

*No Iisaa waajorii yimbe heewbe, danni nyawbe
(Matta 4.23-25)*

¹⁷ O jippodii e ma66e, o darii e nokkuure yaajunde, kanko e taalibaabe makko heewbe. Jamaa keewdo yuurdoo nokkuuje leydi Yahuudiya fuu na doon, kam e Urusaliima, e gure dakkol maayo manngo gilla Tirus faa e Sidon.

¹⁸ Be ngari faa be kettindanoo mo, woodi du be ndannee e nyawuuji ma66e. Be ginnaaji bondi torri du, ndannaama.

¹⁹ Yimbe been fuu ina piloo meemude mo, sabo baawde ina mburtoo e makko ina ndanna yimbe been fuu.

*Haala barkinaabe e be mbarkinaaka
(Matta 5.1-12)*

²⁰ Wakkati oon, o banti gite makko o ndaari taalibaabe makko been, o wi'i: —Barke woodanii on, onon talkaa6e, sabo onon njeyi laamu Laamdo.

²¹ Barke woodanii on, onon yolbu6e joonin, sabo on kaaran.

Barke woodanii on, onon woyoo6e joonin, sabo on mbeltoyto.

²² Barke woodanii on si yimbe mbanyii on, ndiiwii on, njennii on, mbonnii inde mon saabe Bii Neddo.

²³ Ceyodon nyannde ndeen, pittiron seyo, sabo mbarjaari mawndi ina woodani on dow kammu. Hono noon maamiraa6e ma66e ngadannoo annabaa6e.

²⁴ Ammaa bone woodanii on, onon joomiraa6e jawdi, sabo on kebii mbelirka mon.

²⁵ Bone woodanii on, onon haar6e joonin, sabo on njolban.

Bone woodanii on, onon jalo6e joonin, sabo on cunoyto, on mboyan.

²⁶ Bone woodanii on, si yimbe fuu manii on, sabo hono noon maamiraa6e ma66e ngadannoo annabaa6e fewree6e.

*Haala yidugol waybe
(Matta 5.38-48, 7.12)*

²⁷ —Ammaa onon hettindaniibe kam been, mido wi'a on: njidee waybe on, ngadanon wanyu6e on moyyere.

²⁸ Mbarkinee hudoo6e on, ndu'anodon torroo6e on du.

²⁹ Si goddo feenyii ma, hokku dum feenya gere goddo oon du. Si goddo teetii ma saaya maa jaangol, taa hadu dum forgo maa du.

³⁰ Naariido ma fuu, kokkaa dum. Teetudo ma gineeji maa, taa yamtu dum.

³¹ Ngadane wob6e ko njiddon be ngadana on.

³² Si yidu6e on tan njidoton, barke oye keboton? Fay luttu6e ina njidi yidu6e dum'en.

³³ Si wafanoobe on moyyere tan ngadanton moyyere, barke oye keboton? Fay luttu6e been hono noon ngadata.

³⁴ Si 6e miilidon hemrude tan nyamlotodon, barke oye keboton? Fay luttu6e ina nyamloo luttu6e hono mu66en, faa njobee nyamaande mu66en.

³⁵ Onon le, njidee way6e on, ngadon moyyere, nyamlodon tawee on mi-laaki yobeede fey. Ndeen, on keban mbarjaari mawndi, on laatoto 6i66e Laamdo Toowdo, sabo oon ina wafana bonnoobe moyyere, ina wafana bon6e du.

³⁶ Laatee yurmotoobe, hono no Baaba moodon yurmortoo noon.

Haala hiitaade wob6e

(Matta 7.1-5)

³⁷ –Taa kiitee, on kiitataake. Taa njukkee, on njukkataake. Njaafee, on njaafete.

³⁸ Kokkee, on kokkete etirgal lobbal, dimmbaangal de dibbaa faa yolii, ina rufa, saawee e kaddule moodon. Sabo etirgal ngal etirton, wo ngaal etirantedon.

³⁹ O banndani 6e banndol du, o wi'i:

–Bumdo ina waawi dowude bumdo naa? Si dum wadii, wanaa 6e dido fuu, 6e caaman ley luggere naa?

⁴⁰ Taalibbo 6uraa moodibbom, de taalibbo ki66udo laatoto hono moodibbom.

⁴¹ Ko wadi de ada yi'a kudol ley yitere sakiike maa, de aan le, a taykataako leggal gonngal e ley yitere maa ndeen?

⁴² Noy mbaawrataa wiide sakiike maa: «Sakiike, accu mi ittane kudol gonngol e yitere maa ngol», tawee aan le, a yi'ataa leggal gonngal e ley yitere maa ndeen? Munaafiki, ittu leggal gonngal ley yitere maa ngaal tafon. Ndeen jiide maa laa6an, faa ke6aa ittaa kudol gonngol ley yitere sakiike maa ngool.

Haala lekki e 6i66e muudum

(Matta 7.16-20, 12.33-35)

⁴³ –Lekki lobbi rimataa 6i66e bon6e, lekki mbonki du rimataa 6i66e lobbu6e.

⁴⁴ Sabo lekki fuu, wo 6i66e muudum annditirtee. Yibbe 6orataake e ngi'eehi, cabiije du 6orataake e kebbe.

⁴⁵ Neddo moyyo, ko moyyi ko resii ley 6ernde muudum, duum wurtinta. Neddo bon6o du, ko boni ko resii ley 6ernde muudum, duum wurtinta. Sabo ko heewi ley 6ernde duum, hunnduko wurtinta.

Haala suudu joyyinaandu dow hayre

(Matta 7.24-27)

⁴⁶ –Ko wadi odon noddira kam «Joomam, Joomam» de on ngadataa ko mbiimi?

⁴⁷ Neddo fuu gar6o to am de hettindii haalaaji am, jokki di, mi hollan on mo o nanndi:

⁴⁸ Joomum ina nanndi e neddo nyi6udo suudu, wasi leydi ndiin faa yottii hayre, joyyini ndu dow mayre. Ndeen yuwoonde mawnde to6i faa gooruwol heewi, fiyi e suudu nduun, ammaa hunngii dimmbude ndu, sabo ndu nyi6aama faa woodi.

⁴⁹ Kaa kettindiido haala am, si jokkaay, ina nanndi hono nyi6udo suudu dow leydi mo wasanaay dum joyyinirde. Gooruwol bubboowol fiyi e suudu nduun, de wakkati gooto ndu saami. Suudu nduun halki halkere mawnde sanne.

7

*No Iisaa danniri golloowo mawdo sordaasi'en
(Matta 8.5-13)*

¹ Nde Iisaa selnoo waajaade hettindaniibe dum been fu, yehi Kafarnahum.

² Mawdo sordaasi'en gooto, golloowo muudum korsudo nyawi faa ina habda e yonki.

³ Mawdo oon nani kabaaru Iisaa. O neli mawbe Alhuudiyankoo6e to Iisaa, wara, danna golloowo makko oon.

⁴ Be ngari to makko, i6e njaaroo mo sanne sanne, i6e mbi'a:

—Imo haani wadaneede dum,

⁵ sabo imo yidi lenyol men, katin du kanko nyibi suudu men waajordu.

⁶ Iisaa ina yaada e ma66e faa 6e badii suudu mawdo oon. Ndeen mawdo oon neli yimbe muudum to Iisaa, wi'i dum:

—Moodibbo, taa tampin hoore maa, sabo miin, mi hewtaay ko naataa ley suudu am.

⁷ Dum wadi du miiliimi mi fotaay yaade to maa. Ammaa haalu haala maa tan, ndeen golloowo am oon dadan.

⁸ Miin e hoore am, wo mi laamaado, de mido dawrana sordaasiibe du. Si mi wi'ii gooto ma66e yaha fu, yahan. Si mi wi'ii goddo wara, waran. Si mi wi'ii maccudo am wada huunde, wadan.

⁹ Nde Iisaa nannoo haala kaan ndeen, dum haayni dum, de hucciti e yimbe jokku6e dum been, wi'i:

—Mido haalana on, mi yi'aay hono ngal goondinal sellude fay ley Is-
raa'iila'en.

¹⁰ Nde nulaa6e been njeccinoo wuro toon ndeen, tawi golloowo oon sellii.

No Iisaa ummintiniri 6ii debbo mo gorum maayi

¹¹ Gada majjum, o yehi wuro wi'eteengo Nayin. Taalibaa6e makko e yimbe heew6e ina njaada e makko.

¹² Nde o battinoo dammbugal wuro ngoon ndeen, o hawri e maaydo, ina wurtimee. Wo bajjo mo hammum maayi, inna mum banjaaka katin. Yimbe wuro ngoon heew6e ina njaada e inniwo oon.

¹³ Nde Iisaa yi'unoo inniwo oon fu, yurmii dum sanne, wi'i:

—Taa woy!

¹⁴ Iisaa battitii, meemi leggal kooyirgal maay6e ngaal. Tiigii6e ngal been ndarii. O wi'i:

—Suka jokolle, mido wi'e: Umma!

¹⁵ Maaydo oon ummii joodii, fuddi haalude. Iisaa hokkiti mo inniiko.

¹⁶ Kulol nanngi yimbe been fuu, i6e teddina Laamdo, i6e mbi'a:

—Annabaaajo mawdo 6angii e ley meeden! Laamdo warii ina walla yimbe muudum.

¹⁷ Kabaaru Iisaa oon sankitii e leydi Yahuudiya e seraaji muudum fuu.

*No Yaayaa lootoowo lootagal batisima nuliri to Iisaa
(Matta 11.2-19)*

¹⁸ Taalibaa6e Yaayaa kumpiti dum kabaaru oon fuu. Yaayaa noddi dido mu66en,

¹⁹ nuli dum'en to Iisaa, yamowa dum yalla kam woni kaando warude oon, naa 6e ndooman goddo.

²⁰ Wor6e dido been ngari to makko, mbi'i mo:

—Yaayaa lootoowo lootagal batisima nuli min e maada, min yame yalla aan woni kaando warude oon, naa min ndooman goddo?

²¹ Wakkati oon pay, tawi o dannii yimbe heewbe e nyawuuji di kawtaa sii, o riiwii ginnaaji bondi, o wumtini wumbe heewbe.

²² O jaabii be, o wi':

—Njehee kaaltanowee Yaayaa ko njiidon e ko nandon: wumbe ina mbunta, bonnguu be ina njaha e koyde mubben, seppinbe ina cellinee, faadu be ina paadita, maay be ina ummintinee, talkaabe du ina kaalanee Kabaaru Lobbo.

²³ Barke woodanii mo yoppaay goondinde kam.

²⁴ Nde nulaabe been kootunoo ndeen, Iisaa fuddi haalande jamaa oon haala Yaayaa, wi'i dum'en:

—Ko njaadon ley ladde duum, wo faa ndaarowon dume? Yalla hudo ko henndu dimmbata naa?

²⁵ Ndelle dume njaadon faa ndaarowon? Gorko nyaayooowo naa? Si goonga, fornootoobe kaddule lobbe de mbuura nguurndam lobbam been, ley cuudi kaanankoo be tawetee.

²⁶ Ndelle, dume ndaaroydon? Annabaajo naa? Goonga! Mido haalana on, imo buri annabaajo.

²⁷ Kanko woni mo Laamdo haali kabaaru muudum ley Binndi, wi'i:

«Ndaaree, mi ardinante nulaado am moyyinane laawol.»*

²⁸ Mido haalana on, dimoowo fuu rimaay burdo Yaayaa. Tawi le, burdo fuu famdude ley laamu Laamdo oon na buri mo teddude.

²⁹ Yimbe hettindanii be mo been fuu, fay nanngoobe lampo been, njaabii kongol Laamdo ko Yaayaa looti dum'en lootagal batisima duum.

³⁰ Ammaa Farisa'en e jannginoo be Tawreeta njoppii muuyo Laamdo ko be njabaay looteede e junngo Yaayaa duum.

³¹ Ndelle, dume nanndinammi yimbe jamaanu o? Beye o nanndi?

³² I be nanndi e sukabe joodi be ley taliyaare luumo, ina noddundura, ina mbi'a:

«Min puufanii on cereeli,

de on mbamaay.

Min mboyanii on jimi bojji,

de on mboyaay.»

³³ Sabo Yaayaa lootoowo lootagal batisima warii, nyaamataa bii jalo, yarataa doro du, de odon mbi'a ina wondi e ginnaaru.

³⁴ De Bii Neddo warii, ina nyaama ina yara, de odon mbi'a, «Ndaar neddo o, kakkilando nyaamude e yarude tan, yigoo nanngoobe lampo e luttube wobbe.»

³⁵ Ammaa jabe be hakkillo Laamdo been fuu ina laamni wo ngo goonga.

No Iisaa yaaforii debbo pijoowo

³⁶ Gooto e Farisa'en been naddi mo faa be nyaamda. O naati suudu Farisaajo oon, o joodii faa o nyaama.

³⁷ Debbo pijoowo ina woni ley wuro ngoon. Ko o nani Iisaa ina woni ley suudu Farisaajo oon ina nyaama duum, o waddi faandu nebbam uurdam.

³⁸ O hetti caggal Iisaa dakkol koyde muudum,† imo woya, imo leppinira koyde mum gondi makko, imo mooytira de sukundu makko. Imo muccho de, imo joora nebbam daam dow majje.

³⁹ Nde Farisaajo noddudo mo oon yiinoo dum ndeen, wi'i e ley bernde mum: «Si neddo o wo annabaajo, o annditan moy woni debbo meemoowo mo oon, o faaman wo pijoowo.»

* 7:27 Malakiya 3.1. † 7:38 E ley jamaanu Iisaa, yimbe ina mbaawi wahaade e dow cobbuli nani de nyaama.

⁴⁰ Iisaa haaldi e Simon Farisaaajo oon, wi'i:

—Simon, mido woodi goddum ko njidumi haalande ma.

O jaabii:

—Haal, Moodibbo!

⁴¹ Iisaa wi'i:

—Nyamlotoodo gomma ina rewannoo yimbe dido, gooto oon buudi cardi keme joy, gooto du buudi cardi capande joy.

⁴² Kaa nde tawanoo be ngalaa ko be njoba mo ndeen, o yaafanii be dido fuu. Ndelle, moy e ma66e buri yidude mo?

⁴³ Simon jaabii:

—Mido miila mo o yaafanii kaalisi keewdo oon.

Iisaa wi'i mo:

—A haalii goonga!

⁴⁴ Ndeen o hucciti e debbo oon, o wi'i Simon:

—A yi'i debbo o naa? Mi naatii suudu maa, a hokkaay kam ndiyam mi loota koyde am. Ammaa kanko kaa, o lootirii koyde am e gondi makko, de o mooytiri de sukundu makko.

⁴⁵ Aan, a muccaaki kam, de kanko kaa, gilla naatumi, o selaay muccaade koyde am.

⁴⁶ A wattaay nebbam dow hoore am, de kanko kaa, o jorii nebbam uurdam dow koyde am.

⁴⁷ Dum wadi mido wi'e: hakkeji makko no keewiri fuu njaafaama, ndelle njinngu makko ina mawni. De jaafanaado seeda, njinngu muudum heewaa.

⁴⁸ Ndeen o wi'i debbo oon:

—Hakkeji maa njaafaama.

⁴⁹ Nyaamdoobe e makko been puɗɗi yamundurde hakkunde mu66en: «Moy woni o neddo, jottiido faa yaafaade hakkeji?»

⁵⁰ O wi'i debbo oon:

—Goondinal maa hisinii ma. Yahu e jam.

8

Haala rewbe jokkuba Iisaa

¹ Caggal duum, Iisaa ina yiiltooy ley galluujje e gure, ina gooyna, ina haala Kabaaru Lobbo dow laamu Laamdo. Taalibaa6e makko sappo e dido been ina ngondi e makko,

² kam'en e rewbe dannaabe e nyawuujji mu66en, e be ginnaaji bondi du ndiiwaa e mu66en. Been ngoni Mariyama innditirteedo Magdala mo ginnaaji jeddi mburtinaa e muudum,

³ e Yowanna, dee howruujo Hirudus bi'eteedo Huja, kam e Susaana, e rewbe wo66e heew6e. Be fuu be mballirii Iisaa e taalibaa6e mum jawdi ma66e.

Banndol dow aawoowo

(Matta 13.1-9, Marku 4.1-9)

⁴ Yimbe yuuri e gure deen fuu ina ngara to makko. Nde jamaa keewdo oon fiilino mo ndeen, o banndani be banndol ngol, o wi'i:

⁵ —Aawoowo wurtii faa saaka aawdi muudum. E ley aawugol ngool, aawdi ngondi saami e laawol, yaafaa, de pooli ngari, cuɗi ndi.

⁶ Yoga mayri saami ley korokaaye, fudi, yoori, sabo nokku oon darnataa ndiyam.

⁷ Yoga mayri saami to kebbe puɗata. Ndi mawnidi e majje, de kebbe deen gilli ndi.

⁸ Yoga mayri saami e leydi lobbiri, fufi, rimi, wabbere fuu beydii kile hemre.

Nde o haalnoo dum ndeen, o banti daande makko, o wi'i:

—Jom nowru nanooru fuu, nana!

No Iisaa holliri ko wadi de na banndana yimbe

(Matta 13.10-17, Marku 4.10-12)

⁹ Taalibaaɓe makko been yami mo:

—Dume banndol ngol fiirtata?

¹⁰ O wi'i ɓe:

—Onon, on kokkaama faamude ko suudii e laamu Laamɗo. De heddiibe been kaa, e banndi kaalirantee, faa

«ndaara, tawa nji'ataa,

nana, tawa paamataa.»*

No Iisaa fiirtiri banndol aawoowo

(Matta 13.18-23, Marku 4.13-20)

¹¹ Inan maanaa banndol ngol: aawdi ndiin wo konngol Laamɗo.

¹² Ngondi sera laawol ndiin woni nanooɓe ngol, de Ibiliisa wara, itta ngol e ɓerde muɓɓen taa ngoondina de kisa.

¹³ Ngondi dow korokaaye ndiin woni nanooɓe ngol, njaɓɓoroo ngol seyo, de ɓe ngalaa dadi ley maggol. Wakkati seeda tan ɓe ngoondinta. Nde ndaartindagol wari fuu, ɓe njoppan.

¹⁴ Caamundi ley kebbe ndiin woni nanooɓe konngol ngool, ammaa ley mawnugol muɓɓen ndeen kaɓɓu-ko'u e jawdi e mbelirka adunaaru ɓillan dum'en, kunngoo rimude.

¹⁵ Ammaa do aawdi ndiin saami e leydi lobbiri doon, ɓeen ngoni nanirooɓe konngol ngool ɓerde belde laaɓude. Ley tinnitaare ɓe tiigoo ngol faa ngol rima.

Banndol dow lampal

(Marku 4.21-25)

¹⁶ —Fay gooto huɓɓataa lampal de hipa dum tummbude naa soorna dum ley leeso. Ko wadata dey, ɓilan ngal faa ngal yaynana naatooɓe.

¹⁷ Sabo walaa fuu ko suudii ko funtintaake, walaa ko suudii du ko anndi-tataake, wurtinee yaasin.

¹⁸ Ndelle, tinnee no nanirdon ni, sabo neddo fuu jogiido paamal† dow laamu Laamɗo, beydante. Ammaa mo walaa paamal oon, fay ko miilata ina jogii dum, teetete.

Minyiraaɓe Iisaa e inna muudum

(Matta 12.46-50, Marku 3.31-35)

¹⁹ Inna Iisaa e minyiraaɓe muudum ngari to muudum, de ɓe mbaawaay battaade dum saabe jamaa.

²⁰ O haalanaa inniiko e minyiraaɓe makko ina ndarii yaasin, ina njidi yi'ude mo.

²¹ De o jaabii, o wi'i:

—Inna am e minyiraaɓe am wo nanooɓe haala Laamɗo, de dowtanoo ka ɓeen.

No Iisaa darniri henndu

(Matta 8.23-27, Marku 4.35-41)

²² Nyannde gomma Iisaa e taalibaaɓe muudum naati laana. O wi'i ɓe:

* **8:10** Esaaya 6.9. † **8:18 Paamal**do ina yaada e goondinal omtowal ɓerde joomum faa jaɓa goonga.

—En peyyita, njejen gere ooto maayo ngo.
Be ndunnyi.

²³ Ko 6e peyyitata duum, o daanii. Wakkati oon, henndu mawndu ummii dow maayo, ndiyam ina naata laana kaan faa ka nesi yoolaade.

²⁴ Be battitii, i6e pindina mo i6e mbi'a:

—Joomii amin, joomii amin, inani miden kalka!

O fini, o sappani henndu e bempeyye deen e semmbe, de dum fuu dum darii, dum deyyinii.

²⁵ Ndeen o wi'i 6e:

—Toy goondinal mon woni?

Be kuli, dum haayinii 6e, i6e mbi'undura:

—O wo moy ndelle? Imo yamira fay keni e ndiyam de dum fuu idum dowaano mo!

No Iisaa dannirii gondudo e ginnaaji

(Matta 8.28-34, Marku 5.1-20)

²⁶ Gada duum 6e njottowii leydi Gerasa'en, kuccundurndi e leydi Galili.

²⁷ Nde o jippinoo laana kaan ndeen, gorko gondudo e ginnaaji jeyaado e wuro ngoon hawri e makko. Gorko oon wo joppudo kaddule muudum ko booyi, o joodaaki ley wuro, imo woni ley caabeeje.

²⁸ Ko o yi'i Iisaa duum, o hal6i, o hippii yeeso muudum, o haali faa toowi, o wi'i:

—Iisaa, Bii Laamdo Toowdo, dume njiddaa wadude kam? Mido nyaage, taa torram.

²⁹ O wi'iri noon sabo Iisaa yamirii ginnaaru bonndu nduun wurtoo e makko. Kile keewde indu warti-wartinannoo e makko, indu nannga mo. Imo ha66irenoo callali, juude e koyde fuu, de imo taya di, ginnaaru nduun ina yaara mo ley ladde.

³⁰ Iisaa yami mo, wi'i:

—Noy mbi'etedaa?

O jaabii:

—Mido wi'ee Jamaa.

Sabo ginnaaji keewdi ina ngoni e makko.

³¹ Idi nyaagoo Iisaa taa yamira di di naatowa ley 6unndu torra.

³² Tawi coggal girooji manngal ina dura dow waamnde doon. Ginnaaji diin ɲarii mo o acca di di naatowa e ley girooji diin. O acci di.

³³ Di njalti e neddo oon, di naati e ley girooji diin. Coggal ngaal fuu doggi, tellitii dow waamnde ndeen, naati maayo, yoolii.

³⁴ Nde duroo6e been njiinoo ko wadi duum fu, 6e ndoggi, 6e kaalanowi dum yim6e ngalluure ndeen e seraaji muudum.

³⁵ Been ngari ndaarude ko wadi duum. Nde 6e njottinoo Iisaa ndeen, 6e tawi gondunoodo e ginnaaji oon ina joodii dakkol makko, ina 6ornii kaddule, hakkillom wartii. De kulol nanngi 6e.

³⁶ Yiinoo6e dum been kaalani yim6e no gondunoodo e ginnaaji oon danniraa.

³⁷ Yim6e leydi Gerasa fuu ɲarii Iisaa dillana dum'en leydi mu66en, sabo kulol manngol nanngii dum'en. O naati laana, o dilli.

³⁸ Mo ginnaaji ndiiwaa e muudum oon, ɲarii Iisaa sanne, acca o jokka dum. Ammaa Iisaa yeccini mo, wi'i:

³⁹ —Hootu suudu maa, kaalanaa yim6e maa ko Laamdo wadani maa.

O yehi, o gooyini e wuro ngoon fuu ko Iisaa wadani mo duum.

*No Iisaa ummintiniri bii Jayrus e no danniri debbo nyawdo
(Matta 9.18-26, Marku 5.21-43)*

⁴⁰ Nde Iisaa wartunoo ndeen, jamaa oon jakkittii dūm, sabo yimbe fuu ina ndoomunoo dūm.

⁴¹ Wakkati oon, gorko bi'eteedo Jayrus, hooreejo suudu waajordu, wari to makko, hippii dakkol koyde makko, ḡaarii mo o wara suudu mum.

⁴² Biyam debbo bajjo, ina habda e yonki. Duubi muudum na ngada hono sappo e didi.

E ley ko Iisaa yahata toon dūm, yimbe na billi dūm sanne.

⁴³ Debbo gooto, mo yiyam muudum taccataa ko wadata duubi sappo e didi, ina tawaa toon. O hantii jawdi makko fuu to sawrooḡe, ammaa fay gooto waawaay dannude mo.

⁴⁴ O yuuri gada Iisaa, o meemi kommbol saaya mum. Wakkati oon yiyam makko tacci.

⁴⁵ Iisaa wi'i:

—Moy meemi kam?

Fay gooto jaabaaki, de Piyeer wi'i:

—Joomam, hakkunde yimbe ngonda, iḡe billi ma.

⁴⁶ Iisaa wi'i:

—Godḡo meemii kam, sabo mi maatii baawde njaltii e am.

⁴⁷ Nde debbo oon annditinnoo dūm suudataako fu, wari ina diwna, hippii yeeso makko, haali hakkunde yimbe fuu ko wadi de meemi mo, e no dadiri wakkati gooto.

⁴⁸ Iisaa wi'i mo:

—Banndam debbo, goondinal maa dannii ma. Yahu e jam.

⁴⁹ O tilaaki haalde, faa godḡo yuuri to wuro hooreejo suudu waajordu oon, wi'i dūm:

—Biya heddaaki, taa tampin Moodibbo o katin.

⁵⁰ Ammaa nde Iisaa nannoo dūm fu, wi'i hooreejo suudu waajordu oon:

—Taa hulu, goondin tan, ḡiya oon dadan.

⁵¹ Nde o yottinoo suudu hooreejo oon fu, o accaay fay gooto naadda e makko, si wanaa Piyeer e Yuhanna e Yaakuuba e baaba suka oon e inna muudum.

⁵² Yimbe been fuu ina mboya suka oon, ina piira berde muḡben mettorgal. O wi'i ḡe:

—Taa mboyye sabo o maayaay, wo o daani tan.

⁵³ Ndeen ḡe njalnorii mo, sabo iḡe anndi o maayii.

⁵⁴ Iisaa nanngi junngo suka oon, ḡanti daande muudum, wi'i:

—Suka, umma!

⁵⁵ Yonki makko warti, o ummii wakkati oon pay. Iisaa yamiri ḡe kokka mo ko o nyaama.

⁵⁶ Dum haaynii saaraaḡe suka oon. O gongini ḡe taa ḡe kaalana fay gooto ko wadi dūm.

9

*No Iisaa nuliri taalibaaḡe muudum sappo e dido
(Matta 10.5-15, Marku 6.7-13)*

¹ Iisaa noddi taalibaaḡe muudum sappo e dido been, hokki dūm'en semmbe e baawde riiwude ginnaaji e dannude nyawuuji.

² O nuli ḡe ḡe ngooyna kabaaru laamu Laamdo, ḡe ndanna nyawḡe.

³ O wi'i ḡe:

—Taa njaadee e fay huunde, wanaa sawru, wanaa mbasu, wanaa nyaamdu, wanaa buudi. Katin du taa adon saayaaji didi.

⁴ Galle mo njippidon fuu, keddodon doon faa nde ndilloton wuro ngoon.

⁵ Wuro fuu ngo on nja6baaka e muudum, si odon mburtoo dum, pidfon sollarre ma6be wonnde e koyde mon, faa laatanoo 6e seedee e dow bonanda ma6be.

⁶ Be ndilli, i6e ngada wuro e wuro, i6e mbaajoo Kabaaru Lobbo, i6e ndanna nyaw6e won6e ley nokkuuje deen fuu.

No kabaaru Iisaa wemmbiri Hirudus

(Matta 14.1-12, Marku 6.14-29)

⁷ Hirudus, laamiido oon, nde nannoo ko Iisaa wadi fuu, hakkillo mum jii6ii. Sabo wo66e ina mbi'a Yaayaa lootoowo lootagal batisima oon ummitii e maayde,

⁸ wo66e ina mbi'a annabi Iliyaasa bangi, wo66e katin ina mbi'a gooto e annabaabe arandee6e been ummitii.

⁹ Hirudus wi'i:

—Mi tayii hoore Yaayaa. Moy woni o mo nanammi kabaaru muudum ga'udo hono noon?

Imo filoo yi'ude dum.

No Iisaa nyaamniri wor6e ujunaaje njoyo

(Matta 14.13-21, Marku 6.30-44, Yuhanna 6.1-14)

¹⁰ Nulaabe been ngarti. Be kaalani Iisaa ko 6e ngadi duum fuu. O yaadi e ma66e wuro wi'eteengo Baytisayda, o toowtidi e ma66e.

¹¹ Jama'aaaje deen nani dum, njokki mo. O jakkitii 6e, imo haalana 6e kabaaru laamu Laamdo, imo danna ley ma66e haajaa6e danneede.

¹² Naange fudfi hiirude. Sappo e dido been battitii mo, mbi'i mo:

—Mbi'aa jamaa o yaha ley gure e nokkuuje 6adiide, faa ke6a to njippoo e to nyaama, sabo do wo ladde bolde.

¹³ Ammaa o wi'i 6e:

—Onon e ko'e moodon, kokkee 6e ko 6e nyaama!

Be mbi'i mo:

—Buuruuje joy e liyyi didi tan min njogii, si wanaa min njaha, min coodanowa yim6e 6e fuu nyaamdu.

¹⁴ Sabo yim6e been ina ngada hono wor6e ujunaaje njoyo baka rew6e e sukaa6e ngalaa. O wi'i taalibaa6e makko been:

—Njoyyiniree 6e feccere feccere, wootere fuu capande njoyo.

¹⁵ Be ngadiri noon, 6e njoyyini 6e fuu.

¹⁶ O hooyi buuruuje joy deen e liyyi didi diin, o tiggittii kammu, o yetti Laamdo. O heltii buuru oon e liyyi diin, o hokki taalibaa6e been peccana jamaa oon.

¹⁷ Be fuu 6e nyaami faa 6e kaari. Taalibaa6e been kawrunduri kelte keddiide deen, kebbini kandeeje sappo e didi.

No Piyeer seedorii Iisaa woni Almasiihu

(Matta 16.13-20, Marku 8.27-30)

¹⁸ Nyannde gomma imo toowtidi e taalibaa6e makko, imo wada du'aare. O yami 6e, o wi'i:

—Moy jama'aaaje mbi'ata ngonumi?

¹⁹ Be njaabii mo, 6e mbi'i:

—Wo66e ina mbi'a wo a Yaayaa lootoowo lootagal batisima. Wo66e du ina mbi'a wo a annabi Iliyaasa. Wo66e katin du ina mbi'a wo a gooto e annabaabe arandee6e been ummitii.

²⁰ O yami 6e:

—Onon le, moy mbi'oton ngonumi?

Piyeer jaabii mo, wi'i:

—Wo a Almasiihu Laamdo!

²¹ O sappani 6e e semmbe taa 6e kaalana dum fay gooto.

*No Iisaa haaliri dow maayde muudum e iirtagol muudum
(Matta 16.21-23, Marku 8.31-33)*

²² O beydi, o wi'i:

—Ina tilsi Bii Neddo torree torraaji keewdi. Maw6e yim6e e almaami'en e janninoobe Tawreeta caloto mo. O warete, de nyannde tataberde o iirtoto.

*No Iisaa jokkirtee
(Matta 16.24-28, Marku 8.34-9.1)*

²³ Gada dum o wi'i 6e fuu:

—Muuydo jokkude kam fuu, sela ndaarude hoore muudum, hooya leggal muudum palaangal nyannde fuu, jokka kam.*

²⁴ Sabo muuydo dannude yonki muudum, mursan ki. Ammaa mursudo ki saabe am, dannan ki.

²⁵ Dume he6ude adunaaru ndu fuu nafata neddo si halkii yonki muudum naa mursii hoore muudum?

²⁶ Centirdo kam, miin e haalaaji am fuu, miin Bii Neddo du, mi semtiran dum nde ngartidoymi e teddeengal am e teddeengal Baaba am e maleyka'en seniibe.

²⁷ Goonga kaalanammi on: yoga e won6e do 6e maayataa, tawee nji'aay laamu Laamdo.

*No alhaali Iisaa waylitorii
(Matta 17.1-8, Marku 9.2-8)*

²⁸ Hono balde jeetati gada ko Iisaa haali haalaaji diin, o yaari Piyeer e Yuhanna e Yaakuuba dow waamnde faa o wada du'aare.

²⁹ Nde o du'otonoo ndeen, yeeso makko waylitii, kaddule makko ndawni far faa ina njalba.

³⁰ Inan wor6e dido 6angi, ina kaalda e makko. Wo Muusaa e Iliyaasa.

³¹ Be 6angidi e darja mawdo, i6e kaala dow dillugol makko adunaaru ngol o 6adii tabintinde to Urusaliima ngool.

³² Tawi Piyeer e wondube e muudum been wo daanii6e doyngol teddungol. Kaa 6e pini, 6e nji'i darja makko, 6e nji'i wor6e dido wondube e makko been.

³³ Nde yim6e dido been ceedannoo e makko ndeen, Piyeer wi'i mo:

—Joomam, gonal amin do ina woodi. Accu min ndarna hukumuuji tati: aan gooto, Muusaa gooto, Iliyaasa du gooto.

O anndaa ko o haalata.

³⁴ Nde o haalannoo dum ndeen, ruulde wari, suddi 6e. Nde ruulde ndeen suddunoo 6e fu, taalibaa6e been kuli sanne.

³⁵ Daande yuuri e ley ruulde ndeen, wi'i:

—O woni Biyam cubaado. Kettindanee mo!

³⁶ Nde daande ndeen tilinoo fu, Iisaa kam tan tawaa toon. Taalibaa6e been cuudi kabaaru oon. Ley balde deen, 6e kaalanaay fay gooto ko 6e nji'i duum.

*No Iisaa selliniri suka gondudo e ginnaaru
(Matta 17.14-18, Marku 9.14-27)*

³⁷ Jaango majjum, nde 6e njippinoo waamnde ndeen, jamaa keewdo jakkitii mo.

* **9:23** Maanaa **hooyude leggal palaangal** woni anniyaade mursude yonki muudum hono no Iisaa ni.

³⁸ E ley jamaa oon, gorko gooto yeewnii, wi'i:

—Moodibbo, midó nyaage, tinna ndaaranam biyam gorko, sabo kam tan ngoodumi.

³⁹ Ginnaaru ina nannga mo, o feekoo wakkati gooto, imo diwna faa huunduko makko wurtina nguufu. Ndu yoppataa mo si wanaa terde makko fuu nawnoo.

⁴⁰ Mi nyaagake taalibaafe maa been ndiiwa ndu, de fe kunnngii.

⁴¹ Iisaa jaabii, wi'i:

—Hey jamaanu bondo mo walaa goondinal. Faa ndey ngondammi e moodon? Faa ndey keddotoomi munyande on? Waddanam suka maa o do!

⁴² Nde suka oon warannoo ndeen, ginnaaru nduun lifi dum e leydi, heddii ina diwnina dum. Ndeen Iisaa sappani ginnaaru nduun e semmbe, danni suka oon, hokkiti dum baaba muudum.

⁴³ Dum haaynii yimfe been fuu sanne saabe baawde Laamdo mawde deen.

No Iisaa haaliri dow maayde muudum e ummitagol muudum

(Matta 17.22-23, Marku 9.30-32)

E ley ko jamaa oon fuu haaynaa e golle Iisaa duum, o wi'i taalibaafe makko been:

⁴⁴ —Onon le, omtee noppi mon, nanon ko kaalammi: Bii Neddo wattete e juude yimfe.

⁴⁵ Ammaa fe paamaay haala kaan, maanaa makka ina suudanii fe, faa fe kunnngii annditinde ka. Be kulii yamtindaade mo dow makka du.

Haala burdo teddude

(Matta 18.1-5, Marku 9.33-37)

⁴⁶ Ndeen taalibaafe been ina njeddundura moy furi teddude hakkunde mu66en.

⁴⁷ Iisaa annditi ko fe miilotoo ley berde ma66e. O hooyi cukalel, o darni ngel dakkol makko,

⁴⁸ o wi'i fe:

—Neddo fuu ja66iido cukalel ngel e innde am, wo miin ja66ii. Ja66iido kam du, ja66ake Nuldo kam. Sabo burdo famdude hakkunde moodon fuu, kam woni teddufo.

Haala mo salaaki en fuu ina wondi e meeden

(Marku 9.38-40)

⁴⁹ Yuhanna haali, wi'i:

—Joomam, min nji'ii gorko gooto ina riiwra ginnaaji e innde maa, de min kadi mo, sabo o waldaa e meeden.

⁵⁰ Iisaa wi'i mo:

—Taa kafee mo dum, sabo mo salaaki on fuu ina wondi e moodon.

No wuro wooto salorii Iisaa

⁵¹ Nde wakkati yeentugol Iisaa dow kammu 6adinoo fu, siini yahan Urusaliima,

⁵² nuli nulaafe ardo dum. Nulaafe been naati ley wuro Samariyankoo6e wooto faa cegilanoo mo weerdude.

⁵³ Ammaa wuro ngoon ja66aaki mo, sabo Urusaliima o fa'i.

⁵⁴ Nde Yaakuuba e Yuhanna nji'unoo dum ndeen, mbi'i:

—Joomii amin, yalla ada yidi min njamira yiite yuura dow kammu wula 6e naa?

⁵⁵ Ndeen Iisaa hucciti e ma66e, feli fe.

⁵⁶ Caggal duum fe njehi wuro wonngo.

*No yimbe mbiiri njokkan Iisaa
(Matta 8.19-22)*

⁵⁷ E ley jahaangal ma66e ngaal, goddo wi'i mo:

—To njahataa fuu mi jokkete.

⁵⁸ Iisaa wi'i mo:

—Baagaaji† ina njogii gayde, pooli du ina njogii cuudi, ammaa Bii Neddo walaa fay nokku do fukkina hoore muudum fowta.

⁵⁹ O wi'i goddo katin:

—Jokkam!

Oon jaabii mo, wi'i:

—Joomam, accu mi yaha mi uwowa baaba am tafon.

⁶⁰ Iisaa wi'i mo:

—Accu maay6e uwa maay6e mu66en. Aan kaa, yahu mbaajodaa kabaaru laamu Laamdo.

⁶¹ Goddo katin wi'i mo:

—Joomam, mi jokkete, de accu mi waynowoo yimbe am tafon.

⁶² Iisaa jaabii mo, wi'i:

—Neddo fuu nanngudo jalo sari de na yeeyoo, walaa ko nafata ley laamu Laamdo.

10

No Iisaa nuliri taalibaabe capande njeddo e dido

¹ Caggal dum, Iisaa subii katin capande njeddo e dido, nuldi 6e dido dido, 6e ardoo dum e wuro fuu e nokku fuu to o anniyyi yaade, kanko e hoore makko.

² O wi'i 6e:

—Gese benndude ina keewi, ammaa tayoobe keewaa. Ndelle, njaaree Jom tayri nulda tayoobe ley gese muudum deen.

³ Njehee. Si goonga mido nula on hono wo on 6i66e baali hakkunde pobbi.

⁴ Taa kooyee dannga, naa mbasu, naa pade. Taa njowton fay gooto e dow laawol.

⁵ Galle mo naatoton fuu, njowton joomum tafon, mbi'on: «Wo jam wundu e galle o!»

⁶ Si neddo jom jam na woni doon, du'aare mon hewtan dum. Ammaa si walaa, du'aare mon watan e moodon.

⁷ Njippodon e galle oon. Ko 6e kokki on fuu nyaamon, njaron, sabo golloowo ina haandi e njobdi muudum. Taa ngadon naata-wurtoo ley galleeji.

⁸ Wuro fuu ngo naatudon, si on nja66aama, nyaamon ko kokkadon fuu.

⁹ Ndannon nyaw6e won6e doon, mbi'on yimbe wuro been: «laamu Laamdo badake on.»

¹⁰ Wuro fuu ngo naatudon, si on nja66aaka ley maggo, mburtodon e laabi mum, mbi'on:

¹¹ «Min pidanii on fay colla wuro moodon takkudo e koyde amin. Ammaa andee: laamu Laamdo badake.»

¹² Mido haalana on: Nyannde darngal, jukkungo wuro ngoon buran ngo Sodoma ngoon bonde.

*No Iisaa feliri gure caliide tuubude
(Matta 11.20-24)*

¹³ Bone woodanii ma, aan Korasin! Bone woodanii ma, aan Baytisayda! Sabo si kaayefiiji gadanoodi e ley moodon diin ngadanooma Tirus e Sidon fu,

† 9:58 *Waagaaru* ina wi'ee junkuuru du.

tawete won6e toon 6een tuubiino law. Tawete 6e 6ornakeno tekke bootooji, 6e njoodakeno ley ndoondi, faa 6e kolla 6e tuubii.

¹⁴ Saabe 6uum, nyannde darngal, jukkungo moodon 6uran ngo Tirus e Sidon ngoon bonde.

¹⁵ Aan du Kafarnahum, ada miiloo a toownete faa yaha kammu naa? A leeyinte faa kettaa ley maay6e.

¹⁶ O haalani taalibaa6e makko katin:

—Kettindaniido on fuu, miin hettindanii. Calaniido on fuu, miin salanii. Calaniido kam fuu, salanake Nuldo kam oon du.

¹⁷ Capande njeddo e dido 6een ngartidi e seyo, mbi'i:

—Joomii amin, fay ginnaaji bondi diin dwtanake min saabe innde maa.

¹⁸ O wi'i 6e:

—Mi yi'ii Seydaani ina yuura dow kammu, ina saama hono mayyere.

¹⁹ Nanee, mi hokkii on baawde yaa6ude bolle e jahe, mi hokkii on jaalaade baawde ganyo fuu. Huunde fuu torrataa on fes.

²⁰ Ammaa taa ceyoree ko ginnaaji dwtanii on 6uum. Ceyoree ko inde mon mbinndaa dow kammu 6uum.

Haala seyo Iisaa

(Matta 11.25-27, 13.16-17)

²¹ Wakkati oon, Ruuhu Ceniido hebbini Iisaa seyo. Iisaa wi'i:

—Baaba, jom kammu e leydi, mi yettii ma, sabo a suudii kulle de jom'en hakkillo e jom'en anndal, de 6anginandaa de cukaloy. Ayyo, noon jaati Baaba, sabo 6uum weli maa.

²² Baaba am wattii huunde fuu ley junngo am. Fay gooto anndaa Biddo si wanaa Baabiwo. Fay gooto anndaa Baabiwo du si wanaa Biddo, e mo Biddo oon muuyi 6anginande.

²³ Ndeen Iisaa hucciti e taalibaa6e 6een, haalani dum'en kam'en tan, wi'i:

—Barke woodanii gite jiide ko nji'oton 6uum!

²⁴ Sabo mido wi'a on, annabaa6e heew6e e kaanankoo6e heew6e na njidunoo yi'ude ko nji'oton 6uum, de 6e nji'aay. I6e njidunoo nanude ko nanoton 6uum, de 6e nanaay.

Bannol dow Samariyanke lobbo

²⁵ Ndeen, janninoowo Tawreeta gooto ummii faa ndaartindoo mo, wi'i:

—Moodibbo, noy kaanumi wa6ude faa mi he6a nguurndam nduumiidam?

²⁶ Iisaa jaabii mo, wi'i:

—Dume winndaa ley Tawreeta? Dume njanngataa ley toon?

²⁷ Janninoowo Tawreeta oon jaabii, wi'i:

—Njidiraa Laamdo, Joomiraado maa e 6ernde maa fuu e yonki maa fuu e semmbe maa fuu e hakkillo maa fuu. Njidiraa gondo maa no njidiraa hoore maa ni.

²⁸ Iisaa wi'i mo:

—Jaabu maa o woodii. Wadu noon, ndeen a wuuran!

²⁹ Kaa janninoowo Tawreeta oon ina yidi heedude e goonga, wi'i mo:

—Moy woni gondo am?

³⁰ Iisaa jaabii mo, wi'i:

—Gorko gomma yuurii Urusaliima, ina yaha Yeriko, hawri e yanoo6e. Be forti mo, 6e piyi mo faa 6e mbayri mo imo 6adii maayde.

³¹ Tawi almaami gooto ina wara dow laawol ngool. Nde o yi'unoo janaado oon ina waalii doon fu, o wosii dum, o faltii.

³² Noon Lewinke gomma du wari nokku oon. Nde yi'unoo mo fu, wosii mo, faltii.

³³ Ammaa Samariyanke jahoowo wari to makko, yi'i mo, yurmii mo,

³⁴ ɓattii mo, sawriri barme makko deen nebbam e cabijam, filii ɗum leppi. Caggal ɗuum, o waddini ɗum araawa makko, o yaari ɗum nokkuure to weerɓe njjopotoo, o hinnii ɗum.

³⁵ Jaango majjum, o itti buudi cardii ɗiɗi, o hokki jom weerdude oon, o wi'i ɗum: «Hinna mo. Si o nyaamii ko ɓuri ɗum, nde ngartumi fu, mi yobete.»

³⁶ Nde Iisaa hantunoo bannɗol ngol ndeen, wi'i:

—E miilo maa, moy e tato ɓeen laatii gondo janaaɗo oon?

³⁷ Jannginoowo Tawreeta oon jaabii, wi'i:

—Jurmiiɗo mo oon.

Iisaa wi'i mo:

—Aan du, yahu, wadoy hono noon!

No Iisaa jipporii to Marta e Mariyama

³⁸ E jahaangal maɓɓe ngaal, Iisaa fanti wuro wooto, de debbo bi'eteedo Marta jippini ɗum.

³⁹ Marta ina woodi minyiwo bi'eteedo Mariyama. Oon ina joodii ɗakkol koyɗe Iisaa, ina hettindii haala muuɗum.

⁴⁰ De Marta le, golleeji muuɗum keewɗi ɗiin tan ngoni e hakkillo muuɗum, wari, wi'i:

—Joomam, a hillaaka ko minyam o yoppidi kam e golleeji ɗi ɗuum naa? Wi'u mo, o walla kam!

⁴¹ Iisaa jaabii mo, wi'i:

—Marta, Marta, aɗa tampina hoore maa e kujje keewɗe, aɗa jiiba hakkillo maa.

⁴² Ammaa huunde wootere tan woni ko haani. Ko Mariyama suɓii ɗuum wo ngeɗu lobbu, o teetataake ɗum du.

11

No Iisaa jannginiri taalibaabe muuɗum no du'ortee

(Matta 6.9-13, 7.7-11)

¹ Nyannde gomma, Iisaa ina du'oo e nokku gomma. Nde o tilinoo ndeen, gooto e taalibaabe makko ɓeen wi'i mo:

—Joomii amin, janngin min no min ndu'ortoo, hono no Yaayaa jannginiri taalibaabe muuɗum noon.

² O wi'i ɓe:

—Nde ndu'otodon fuu, mbi'on:

«Baabiiwo,

innde maa laatoo seniinde,

laamu maa wara.

³ Kokkoraa min nyannde fuu nyaamdu heyooru min.

⁴ Njaafonodaa min hakkeeji amin,

sabo minen du miden njaafoo wadooɓe min hakkeeji fuu.

Taa accu min njarrabee.»

⁵ O wi'i ɓe katin:

—Si gooto mon yehii to yigoo muuɗum hakkunde jemma, wi'ii ɗum: «Yigoo am, nyamlam buuruuje tati,

⁶ sabo yigoo am gondo e laawol jippake wuro am, de mi walaa ko mi hokka ɗum»,

7 yalla yigoo maa oon jaabete ley galle toon, wi'e: «Taa torram, sabo dammbugal ngal sokaama, miin e sukaaḅe am du min pukkkake, mi waawaa ummaade faa mi hokke fay huunde?»

8 Mido wi'a on, fay si o ummaaki o hokkire saabe wo a yigiiko, o ummoto, o hokke haddi ko kaajadaa duum, taa o hersa.

9 Miin, mido wi'a on: ḅaaree, on keḅan. Pilee, on njiitan. Calminee, on omtante.

10 Sabo ḅaariido fuu heḅan. Piliido fuu yiitan. Calmino fuu omtante.

11 Moy e moodon woni baabiiwo mo ḅiyum ḅaarotoo liingu, de hokka ḅum mboddi?

12 Naa ḅaaroo ḅum ḅoccoonde, de hokka ḅum yaare?

13 Ndelle no mbonirdon nii fuu, oḅon anndi no kokkirton ḅiḅḅe moodon kulle lobbe, sakko Baaba moodon gondo dow kammuuli. ḅaariido mo fuu, o hokkan ḅum Ruuhu Ceniido.

No Iisaa riiwrata ginnaaji e Baawḅe Laamḅo

(Matta 12.22-30, Marku 3.20-27)

14 Nyannde gomma, Iisaa ina riiwa ginnaaru muumḅinndu goḅḅo. Nde ginnaaru nduun wurtinoo ndeen, muumo oon fuddi haalude. Dum haaynii jama'aaje deen.

15 De woḅḅe maḅḅe ina mbi'a:

—Wo e baawḅe Beeljebul, hooreejo ginnaaji oon, o riiwrata ginnaaji.

16 Woḅḅe ḅaarii mo maande yuuroore dow kammu faa ndaartindoo mo.

17 Kanko le, imo anndi miilooji maḅḅe, o wi'i ḅe:

—Laamu fuu peccingu ina habda, halkan. Katin du, si galle feccake na habda fu, cankitoto.*

18 Si Seydaani e hoore mum feccake fu, noy laamu mum heddortoo? Mido wi'a on ḅum saabe ko mbiidoon wo e baawḅe Beeljebul ndiiwrammi ginnaaji duum.

19 Si tawii miin mido riiwra ginnaaji e baawḅe Beeljebul, jokkuḅe on ḅeen le, moy ndiiwrata ḅi? Ndelle golle maḅḅe jaati kollata on ngalaa e goonga!

20 Ammaa si tawii junngo Laamḅo ndiiwrammi ginnaaji, ḅum ina holla laamu Laamḅo warii to moodon.

21 Gorko jom semmbe tiigiido kaḅitirḅe, si haybii galle mum, jawdi mum reenoto.

22 Ammaa si ḅurḅo ḅum semmbe warii to muudum, jaalake ḅum fu, teetan ḅum kaḅitirḅe mum ḅe yownoo hoolaare muudum dow muḅḅen deen, fecca jawdi muudum ndiin e woḅḅe.

23 Mo waldaa e am fuu, wo ganyo am. Mo wallataa kam mi hawrundura fuu, wo cankitoowo.

Haala yeccagol ginnaaru

(Matta 12.43-45)

24 Si ginnaaru wurtake e nedḅo fu, ndu yiiltoyto e nokkuuje joorḅe indu filoo ḅo ndu ḅootta, de ndu heḅataa. Ndeen ndu wi'an: «Mi yeccoto suudu am ndu eggunoomi e muudum nduun.»

25 Nde ndu warti fu, ndu tawan suudu nduun fiisaama, moyyinaama.

26 Ndeen, ndu yahan, ndu waddowa ginnaaji jedḅi ḅurḅi ndu bonde. Di naata, ḅi koda ley toon. Nii cakitte nedḅo oon ḅurḅata arande muudum bonde.

* 11:17 Timmoode aayaare nde ina waawi fiirtireede: *Laamu fuu peccingu ina haḅa, halkan, cuudi maggu fuu boḅḅoto.*

Haala burɗo heɓude barke

²⁷ Nde o haalannoo ñum ndeen, debbo gooto ley jamaa oon yepti daande muuɗum, wi'i:

—Barke woodanii debbo deeduɗo ma mo muynuda!

²⁸ Ammaa Iisaa jaabii, wi'i:

—Nanooɓe haala Laamɗo de njokki ka ɓeen, kam'en ɓuri heɓude barke!

No yimɓe pilorii maande

(Matta 12.38-42, Marku 8.12)

²⁹ Wakkati mo jama'aje deen ɓillunduri e makko ndeen, o fuddii wi'ude:

—Yimɓe jamaanu o ɓeen wo yimɓe ɓonɓe. Iɓe piloo maande, de ɓe kokkataake si wanaa maande annabi Yuunusa ndeen.

³⁰ Sabo no Yuunusa laatoranii Niniwenkooɓe maande ni, hono noon Bii Nedɗo du laatorantoo yimɓe jamaanu o maande.

³¹ Nyannde darngal, kaananke debbo leydi horɗoore ummodoto e worɓe jamaanu o, hiitodoo e muɓɓen, de liɓa ñum'en. Sabo o yuwii faa hoore leydi, o warii faa o hettindoo haalaaji Suleymaana kebbinaaɗi hakkilantaaku. Haya, burɗo Suleymaana ina ño!

³² Yimɓe Niniwe du ummodoto e yimɓe jamaanu o nyannde darngal, kiitodoo e muɓɓen, liɓa ñum'en. Sabo ɓe tuubii gilla nde ɓe nannoo waaaju Yuunusa ndeen. De inan, burɗo Yuunusa ina ño!

Banndol annoora ɓanndu

(Matta 5.15, 6.22-23)

³³ —Fay gooto huɓɓataa lampaal, de suuda ñum naa hippa ñum kaakol. Ko wadata dey, ngal ɓilete, faa ngal yaynana naatoɓe.

³⁴ Gite maa ngonni lampaal ɓanndu maa. Si gite maa ina mboodi, ɓanndu maa fuu heewan annoora. Ammaa si ñe mbooda, ɓanndu maa fuu heewan nimre.

³⁵ Ndelle, haybu, taa annoora gonɗo e maada oon niɓɓa.

³⁶ Sabo si ɓanndu maa fuu heewii annoora, tawa faa'e e mayru walaa e nimre, ndu fuu ndu heewan annoora hono no lampaal yaynirante noon.

No Iisaa feliri Farisa'en e jannginooɓe Tawreeta

(Matta 23.1-36, Marku 12.38-40, Lukka 20.45-47)

³⁷ Nde Iisaa tilinoo haalde ndeen, Farisaajo gooto noddi ñum faa wottodoo e muuɗum. O naatowi, o joodii faa o nyaama.

³⁸ Farisaajo oon, ñum haayinii ñum nde yi'unoo o fuddii nyaamude tawi o lootaay juude makko.

³⁹ De Iisaa wi'i mo:

—Onon Farisa'en, oɗon lawya caggal kore e caggal kaake, tawee le, ɓerɗe moodon ina keewi nguyka e bonanda!

⁴⁰ Onon majjuɓe! Wanaa Taguɗo dow oon tagi ley du naa?

⁴¹ Cakkee ko woni ley kore e kaake ñeen. Ndeen, ko heddii ñuum fuu laatanto on ko laaɓi.

⁴² Bone woodanii on, onon Farisa'en! Sabo oɗon ittana Laamɗo jakka naanaa e jakka haako lekkoy e ko aawoton fuu. Kaa oɗon kuyfini dartaare, oɗon kuyfini yidde Laamɗo. Wo kanjum kaannodon wadude tawee on njoppaay ko heddii ñuum.

⁴³ Bone woodanii on, onon Farisa'en! Sabo oɗon njidi joodaade nokkuuje tedduɗe ley cuuɗi baajordii, oɗon njidi salmineede e nokkuuje ñe yimɓe keewi.

⁴⁴ Bone woodanii on! Sabo oɗon nanndi hono caabeeje ñe ngalaa maande, de yimɓe njahata dow muɓɓen, tawee annda.

45 Gooto e jannginoo6e Tawreeta jaabii Iisaa, wi'i:

—Moodibbo, no kaalirtaa ni, na huyfina min, minen du.

46 O jaabii, o wi'i:

—Onon jannginoo6e Tawreeta du, bone woodanii on! Sabo odon ndonnda yim6e donje teddude, tawee onon e ko'e mon, on meemirtaa de fay e hoore honndu moodon.

47 Bone woodanii on, sabo odon moyyintinoo caabeeje annabaa6e 6e maamiraabe mon mbarnoo been.

48 Ndelle odon ceedoo golle ma66e deen ina mbeli on. Sabo kam6e, 6e mbarii annabaa6e, onon du, odon moyyintinoo caabeeje mu66en!

49 Dum le, Laamdo hakkilanteejo wi'i: «Mi nuldan 6e annabaa6e e nulaa6e, 6e mbara yoga, 6e torra yoga.»

50 Dum wadi de yiyam annabaa6e ndufaadam gilla e fuddoode adunaaru daam, ina yomnitoree e yim6e jamaanu o,

51 gilla e yiyam Haabiila faa e yiyam Jakariyaa baraad0 hakkunde hirsirde e suudu dewal mawndu nduun. Mido haalana on goonga: dum fuu dum yomnitorte e jamaanu o.

52 Bone woodanii on, onon jannginoo6e Tawreeta! Sabo on teetii cokitirgal anndal. Onon e ko'e mon on naataay, de yidu6e naatude been du, on accaay naata.

53 Nde Iisaa dillunoo doon, jannginoo6e Tawreeta e Farisa'en ina 6ernani dum sanne sanne. I6e yama mo kulle keewde,

54 heddi i6e tuufa mo faa 6e ke6a e hunduko makko ko 6e nanngira mo.

12

Haala kulol Laamdo (Matta 10.26-31)

1 Wakkati oon yim6e ujunaaje sowre kawriti faa ina njaabundura. Ndeen Iisaa wi'i taalibaabe mum been:

—Ndeentee e rabilla Farisa'en, dum woni naafkaare.

2 Walaa fuu ko suddii ko sudditataake, walaa ko suudii ko 6angintaake.

3 Dum wadi huunde fuu ko kaaldon ley nimre nanete ley annoora. Katin du ko cowndidon ley cuudi ommbaadi fuu, gooynete faa dow cuudi.

4 Mido haalana on, onon yigiraabe am: taa kulee waroo6e 6anndu de walaa fuu ko mbaawi gada duum.

5 Mi hollan on mo kaandon hulde: kulon baroowo neddo, jogiido baawde nannude dum ley jahannama. Goonga, mido wi'a on: oon kaandon hulude!

6 Wanaa pooloy njoyoy ina coottee buudi didi tan naa? Ammaa fay e noon, Laamdo yeggitataa fay gootel e makkoy.

7 Ko 6uri noon du, fay ngaasa ko'e moodon fuu limaama faa laa6i. Ndelle, taa kulee, sabo odon 6uri pooli keewdi teddude.

Haala jabande Almasiihu yeeso yim6e (Matta 10.32-33, 12.32, 10.19-20)

8 Mido wi'a on: neddo fuu jabando kam yeeso yim6e, miin Bii Neddo du mi jaban dum yeeso maleyka'en Laamdo.

9 Ammaa caliido kam yeeso yim6e, salete yeeso maleyka'en Laamdo.

10 Neddo fuu kaaldo ko boni e dow Bii Neddo, ina waawi yaafeede. Ammaa mbonkiido Ruuhu Ceniido yaafataake.

11 Nde yim6e njaari on to cuudi baajordi naa yeeso hooree6e naa laamiibe taa mbemmedon ko njaaboton, naa ko kaaloton,

12 sabo Ruuhu Ceniido anndinan on wakkati oon ko kaandon haalde.

Banndol dow jom jawdi pamaro hakkillo

13 Goddo ley jamaa oon wi'i:

—Moodibbo, wi'u mawnam o hokka kam ngedu am e ndongu amin.

14 O jaabii dum, o wi'i:

—Hey gorko, moy wadi kam carotoodo mon naa peccoowo jawdi mon?

15 O wi'i jamaa oon:

—Tinnee ndeentee e eelgal* jawdi fuu, sabo wanaa jawdi wuurnata neddo, fay si tawaa wo jom jawdi.

16 O banndani 6e banndol, o wi'i:

—Jom jawdi gomma, gese muudum mboodiino sanne.

17 Imo miiloo e hoore makko: «Noy ngadammi? Sabo mi walaa fuu do mi resa nyaamri am ndi.

18 Ayyo, nii ngadammi: mi liban beembe am deen, mi nyifa godde burde de manngu, mi resa nyaamri am ndi e jawdi am fuu toon.

19 De mi wi'a e hoore am: A hebii jawdi mbaawndi jogaade ma duubi keewdi. Fowtu, nyaamaa, njaraa, mbeltodaa.»

20 Ammaa Laamdo wi'i mo: «Aan pamdufo hakkillo! Yonki maa ittete e jemma o. Moy adata ko paggidaa duum?»

21 Nii woni sifa neddo fuu pagganiido hoore muudum jawdi, de wanaa jom jawdi yeeso Laamdo.

Haala hoolaade Laamdo

(Matta 6.25-34)

22 Ndeen o wi'i taalibaa6e makko 6een:

—Dum wadi mido wi'a on: taa nguurndam mon ha66a on ko'e e ko nyaamoton. Taa 6alli mon du ka66a on ko'e e ko 6ornotodon.

23 Sabo nguurndam ina 6uri nyaamdu, 6anndu du ina 6uri koltal.

24 Taykee dowdaake le: de aawataa, de tayataa, de ngalaa resirde, de ngalaa beembe, ammaa Laamdo ina nyaamna de. Onon, odon 6uri pooli diin to woddi!

25 Moy e moodon waawi beydude balde muudum fay nyalooma gooto saabe ka66u-ko'u muudum?

26 Ndelle, si tawii on mbaawaa wadude fay hono dum e famdude, ko wadi odon ka66i ko'e mon e dow ko heddi duum?

27 Yeewee pinndiiji no mawnirta. Di tampataa, di mottataa. Ammaa mido wi'a on, fay Suleymaana e darja muudum fuu holtiraay hono gootel e majji ni.

28 Laamdo ina holtinira ni hudo wonko ley ladde hannden, faddeteeko e yiite jaango, sakko onon, onon famdu6e hoolaare!

29 Taa kilnee filaade ko nyaametee e ko yaretee, taa dum ha66a on ko'e!

30 Sabo kulle deen fuu, wo yim6e adunaaru pilotoo de. De Baaba mon ina anndi odon kaajaa de.

31 Ammaa pilodon laamu Laamdo, ndeen on beydante ko heddi duum.

Haala jawdi dow kammu

(Matta 6.19-21)

32 Taa kulee, onon coggal pamaral, sabo Baaba moodon ina seyorii hokkude on laamu muudum.

33 Connee jawdi mon fuu, cakkon. Moyyinanee ko'e mon danngaaji di mbonataa, njogodon jawdi ngonndi dow kammu ndi timmataa, ndi gujjo badataako, mooyu du bonnataa.

* 12:15 Maanaa *eelgal* do wanaa njaraade, wo muuyude naa suunaade ko jeyaa.

34 Sabo do jawdi moodon woni fuu, doon berde moodon du ngonata.

Haala segilaniibe jakkitaade jom mu66en
(Matta 24.45-51)

35 —Ka66ee ka66ordi mon faa ngollon, ku66ee lampe mon.

36 Laatee hono yim6e segilaniibe jakkitaade jom mu66en nde wartata weltaare bangal, faa omtanon dum wakkati nde yottii salmini fu.

37 Barke woodanii maccu6e 6e jom mu66en tawi ina kakkilani dum. Goonga kaalanammi on: o ha66oto ka66orgol makko saabe golle, o joyyina 6e faa 6e nyaama, o wara o gollana 6e.

38 Si o wartii hakkunde jemma, naa hejjere fu, barke woodanii 6e o tawri noon been.

39 Paamee dum do: si jom galle ina anndunoo wakkati mo gujjo warata, yoppataano o naata suudu muudum.

40 Onon du, cegilee, sabo Bii Neddo waran e wakkati mo on miilaaki.

41 Piyeer wi'i mo:

—Joomam, banndol ngol le, wo minen tan kaaldataa naa yim6e fuu?

42 Iisaa jaabii, wi'i:

—Moy woni golloowo koolniido, jom hakkillo, mo joomum halfinta golloo6e mum faa hokka 6e ngedu ma66e nyaamdu e wakkati kaando?

43 Barke woodanii golloowo mo joomum warti, tawi ina wada noon.

44 Goonga kaalanammi on: joomiiko oon halfinan mo jawdi muudum fuu.

45 Ammaa si golloowo oon wi'ii ley bernde mum joomum oon 6ooyii wartaay, de fuddi ina fiya maccu6e e hor6e, ina nyaama ina yara ina suloo,

46 ndeen kaa, joomiiko wartan nyalooma mo o anndaa e wakkati mo o miilaaki. Joomiiko oon jukkoto mo jukkungo naawngo, watta mo hakkunde 6e ngoondinaay.

47 Golloowo anndudo ko joomum yidi, de segilaaki, gollaay ko joomum yidi fu, fiyete foggi keewdi.

48 Kaa mo anndaa ko joomum yidi, de wadi ko jeyi fiyeede, fiyete foggi seeda. Kokkaado ko duudi, yamete ko duudi. Kalfinaado ko heewi, yamete ko buri heewde.

No Iisaa laatorii sabaabu ceedaagu yim6e
(Matta 10.34-36)

49 —Mi warii faa mi fadda yiite e leydi ndi. Mido heppi nge hu66a law!

50 Ina woodi lootagal batisima naawngal ngal looteteemi. Mido torroo faa dum tabita!

51 Odon miiloo wo jam ngardumi adunaaru naa? Wanaa! Mido wi'a on: ko ngardumi dey, wo senndude.

52 Gilla joonin yim6e njoyo wondube ley wuro wooto ceedan, tato kabdan e dido, dido kabdan e tato.

53 Baaba habdan e biyum gorko, biddo gorko du habdan e bammum, inna habdan e biyum debbo, biddo debbo du habdan e inna muudum, esiyo debbo habdan e dee biyum, dee biddo du habdan e esum debbo.

Haala senndude wakkatiiji
(Matta 16.2-3)

54 Iisaa wi'i jama'aje deen katin:

—Si on nji'ii ruulde ina yuura gorgal tan, on mbi'an nde to6an. Laatorto hono noon du.

55 Si henndu hordoore wifii, on mbi'an wulan jaw. Dum laatorto noon du.

⁵⁶ Onon munaafiki'en! Odon mbaawi senndude alhaali leydi e kammu. Ko wadi de on mbaawaa senndude alhaaliiji jamaanu o?

No neddo haaniri rewritinde e gondo muudum
(Matta 5.25-26)

⁵⁷ Ko wadi on mbaawaa annditande ko'e mon ko fonnditii?

⁵⁸ Si ada yaada e kabdo maa faa cardowon, fila rewritinde e makko gilla e dow laawol, taa o yaare to carotoodo, de carotoodo oon hokke doomoowo kasu, de doomoowo oon du udde ley kasu.

⁵⁹ Mido haalane: abada a wurtataako, si a yobaay ko ndewetedaa duum faa laafi.

13

Haala tuubugol e halkugol

¹ Wakkati oon, wobbe ngari kaalani Iisaa ko hewtii Galilinkoo6e wobbe. Be mbi'i Pilaatu* jillundurii yiyam ma66e e yiyam sadakaaji ma66e.

² Iisaa jaabii 6e, wi'i:

—Yalla odon miiloo kam6e 6uri luttude diina e Galilinkoo6e heddi6e been fuu naa? Odon miiloo wo saabe duum wadi de 6e torriraa noon naa?

³ Mido haalana on: wanaa noon. De si on tuubaay, on fuu hono noon kalkirton.

⁴ Odon miccoo yim6e sappo e njetto 6e suudu Silowam toowndu nduun saami dow mu66en faa maayi been. Yalla odon miiloo kam6e 6uri yim6e Urusaliima fuu junuuba naa?

⁵ Mido haalana on: wanaa noon. De si on tuubaay, on fuu hono noon kalkirton.

⁶ Ndeen o banndani 6e banndol ngol, o wi'i:

—Yibbi ngooti ina wonnoo ley ngesa neddo gomma. O wari 6orude ki, de o tawraay ki fay huunde.

⁷ O wi'i golloowo ngesa oon: «Nii woni duubi tati mido wara filaade 6i66e yibbi ki, de mi tawaay. Soppu ki! Ko wadi iki itta semmbe leydi ndi?»

⁸ Golloowo oon wi'i mo: «Joomam, accu ki do faa mawuuri. Do e ndeen, mi reman mi fiiltina ki, mi watta birgi.

⁹ Ina hasii ki rima do e mawuuri. Si ki rimaay du, coppaa ki.»

No Iisaa danniri debbo nyannde fowteteende

¹⁰ Nyannde fowteteende gomma, Iisaa ina waajoo ley suudu waajordu wooturu.

¹¹ Debbo gomma mo ginnaaru nyawni ko wadi duubi sappo e jeetati ina tawaa doon. O turiido tan, o waawaa dartaade fey.

¹² Nde Iisaa yi'unoo mo ndeen, noddii mo, wi'i mo:

—Banndam debbo, a dadii nyawu maa ngu.

¹³ Iisaa yowi juude mum dow makko, de wakkati gooto o dartii cet, imo yetta Laamdo.

¹⁴ De hooreejo suudu waajordu nduun na mettaa ko Iisaa dannii goddo nyannde fowteteende duum, wi'i yim6e been:

—Balde jeegom jeyde golleede ina ngoodi. E ley balde deen kaandon warude ndannedon, wanaa nyannde fowteteende.

¹⁵ Iisaa jaabii mo, wi'i:

—Onon munaafiki'en! Wanaa mono e moodon fuu ina ha66ita ngaari muudum naa araawa muudum nyannde fowteteende yarnowa dum naa?

* 13:1 Pilaatu wo hooreejo leydi Yahuudiya.

¹⁶ Debbo o wo taan Ibrahiima, mo Seydaani ha66iri duu6i sappo e jeetati. Wanaa imo jeyi ha66iteede nyannde fowteteende naa?

¹⁷ Nde o haalannoo dum ndeen, way6e mo been fuu cemti. De jamaa oon fuu ina ceyii e dow kaayefiiji di o wadata diin.

Banndol haala gabbel pamarel
(*Matta 13.31-32, Marku 4.30-32*)

¹⁸ Iisaa wi'i:

—Noy laamu Laamdo wa'i? Dume nanndinammi dum?

¹⁹ Laamu Laamdo ina nanndi e gabbel lekki mutaari ngel neddo hooyi, aawi ley sardiŋe muudum. Aawdi ndiin fudi, laatii lekki faa pooli piirooji nyi6i cuudi mu6ben e licce makki.

Banndol haala rabilla
(*Matta 13.33*)

²⁰ O wi'i katin:

—Dume nanndinammi e laamu Laamdo?

²¹ Ina nanndi e rabilla mo debbo hooyi, diibunduri e etirde conndi tati mawde faa dum fuu dum yuufi.

Haala dammbugal paadungal
(*Matta 7.13-14, 21-23*)

²² Iisaa ina rewaa ley galluuje e ley gure fuu, ina waajoo, ina fonndii Urusaliima.

²³ Neddo gomma yami mo:

—Joomam, yim6e seeda tan kisata naa?

O wi'i 6e:

²⁴ —Ndurwee naatiron dammbugal paadungal sabo mido wi'a on: heew6e tefan naatude, de kunngoo.

²⁵ Si jom galle oon ummake, sokii dammbugal muudum, tawi onon odon keddii yaasin, odon calmina, odon mbi'a: «Joomii amin, omtan min», ndeen o jaaboto on: «Mi anndaa to njejadon!»

²⁶ Ndeen, on puddan wiide: «Min nyaamdii e maa, min njardii e maa, a waajake dow laabi amin.»

²⁷ Ndeen o jaaboto on: «Mi anndaa to njejadon. Mboddee kam, onon wadoo6e ko boni!»

²⁸ On mboyan, on nyeryunduran nyiye nde nji'oton Ibrahiima e Isiyaaka e Yaakuuba, kam'en e annabaa6e fuu ley laamu Laamdo, tawa onon on faddaa6e yaasin.

²⁹ Yim6e yuuran lettugal e gorgal, hordoore e sobbiire, njoodoo nyaamda ley laamu Laamdo.

³⁰ Goonga ni, sakiti6e wo66e ardoto, ardi6e wo66e du cakitoto.

No Iisaa woyri yim6e Urusaliima
(*Matta 23.37-39*)

³¹ Wakkati oon, Farisa'en wo66e ngari, mbi'i mo:

—Dillu do, njahaa e yaadu maa, sabo Hirudus kaananke oon ina muuyi warude ma.

³² O wi'i 6e:

—Njehee mbi'owee baagayel ngeel: «Ndaar, mi riiwan ginnaaji, mi dannan nyaw6e hannden e jaango. De nyannde tataberde mi yottinan golle am.

³³ Ammaa ina tilsi mi yaha hannden e jaango e fa66i-jaango, sabo annabaajo haanaa maayde si wanaa ley Urusaliima.»

³⁴ Kay Urusaliima, Urusaliima! Afa wara annabaa6e, afa warda nulaa6e to maa kaaye! Kile keewde njidumi hawrundurde 6i66e maa hono no cofal hawrundurta coppi muudum ley bippeelee muudum ni. De on nja6aay.

³⁵ Paamon, Laamdo yoppidii on e suudu mon. Mido wi'a on: on nji'ataa kam katin si wanaa faa wakkati mo mbi'oyton: «Barke woodanii gardo e dow inne Joomiraado!»†

14

No Iisaa danniri gorko buutudo

¹ Nyalaande fowteteende gomma, Iisaa naatii suudu hooreejo Farisa'en gooto faa nyaama. Won6e toon been ina taykoo mo.

² Gorko buutudo ina tawaa yeeso makko doon.

³ Iisaa haaldi e jannginoobe Tawreeta e Farisa'en, wi'i dum'en:

—Dannude nyawdo nyalaande fowteteende, ina dagii naa dagaaki?

⁴ De 6e keddii i6e ndeyyinii. Iisaa tuggi nyawdo oon, dannii dum, de yoppi dum dilli.

⁵ Ndeen o wi'i 6e:

—Moy e moodon biyum naa ngaari mum saamata ley 6unndu de hungoo wurtinde dum law law, fay si dum nyalaande fowteteende?

⁶ Be kunnngii jaabaade fay huunde e dow majjum.

Haala subaade joonnde e noddude yim6e

⁷ Wakkati Iisaa yi'i noddaa6e been ina cu6oo nokkuuje 6urde teddude, o bannidani 6e, o wi'i:

⁸ —Si a noddaama 6angal fu, taa jooda e joonnde 6urnde teddude. Sabo 6urdo ma teddude ina waawi warude,

⁹ de noddudo ma oon wara, wi'e: «Hokku oodo joodorgal ngal!» Ndeen a semtan, kooyaa joonnde 6urnde leeyude ndeen.

¹⁰ Ammaa si a noddaama 6angal fu, njoodo6aa to leeyi, faa noddudo ma oon wara, wi'e: «Yigoo am, hewtu dow to woodi toon!» Ndeen, dum laatante teddeengal yeeso joododi6e maa been fuu.

¹¹ Sabo mawninkiniido fuu, leeyinte, leeyinkiniido du teddinte.

¹² O wi'i noddudo mo oon du:

—Si ada nodda yim6e mbottaari naa hiraande, taa noddu yigiraa6e naa banndiraa6e naa sakiraa6e naa hoddi6e maa jogi6e jawdi. Hasii 6e nod-ditete de dum laatoo njobdi maa.

¹³ Jonkaa si a wadii weltaare fu, noddaa talkaa6e e woy6e e bonnguu6e e wum6e.

¹⁴ Ndeen, a barkinte, sabo been ngalaa ko njobire. A yobete nyannde darti6e ummintinaa.

Banndol dow weltaare (Matta 22.1-10)

¹⁵ Gooto e nyaamoobe 6een, nde nannoo haala ka ndeen, wi'i mo:

—Barke woodanii nyaamoowo ley laamu Laamdo.

¹⁶ Iisaa wi'i mo:

—Gorko gomma wadii nyaamdu mawndu, noddi yim6e faa heewi.

¹⁷ Wakkati nyaamdu nduun segilinoo fu, o neli maccudo makko to yim6e been, wi'a: «Ngaree, nyaamduuji diin cegilaama.»

¹⁸ Be fuu, 6e pu6di saloraade gooto gooto. Goddo ma66e wi'i: «Mi soodii ngesa, ina tilsi mi yaha mi ndaarowa nga, mido njaare njaafodaa kam.»

† 13:35 Jabuura 118.26.

¹⁹ Goddo du wi'i: «Mi soodii ga'i demooji sappo. Mi yahan mi ndaarowa di, mido njaare njaafodaa kam.»

²⁰ Goddo katin wi'i: «Mi banjudo kesum, duum wadi de mi hefataa warude.»

²¹ Maccudo oon warti, haalani dum joomum. Oon berni, wi'i mo: «Yahu law ley nokkuuje e dow laabi ngalluure nde, ngaddaa talkaaɓe e woyɓe e wumɓe e bonnguube.»

²² Maccudo oon warti, wi'i: «Joomam, ko mbiidaa duum fuu wadaama, de faa joonin nokkuure ina heddii.»

²³ Ndeen joomiiko oon wi'i mo: «Yahu dow laabi jaajudi e paaɗudi, ndoolɗaa yimɓe ngara naata, faa suudu am ndu heewa.»

²⁴ Sabo mido wi'a on: fay gooto e ɓe noddunoomi ɓeen meedataa nyaamdu am ndu.»

*No neddo laartotoo taalibaajo Iisaa
(Matta 10.37-38)*

²⁵ Yimɓe heewɓe ina njaada e Iisaa. O hucciti e maɓɓe, o wi'i ɓe:

²⁶ —Gardo to am fuu, sanaa mi ɓurana dum bammum e inna muudum e jom suudu muudum e sukaaɓe muudum e minyiraaɓe mum e mawniraaɓe mum, mi ɓurana dum fay hoore muudum. Si wanaa noon fu, joomum waawaa laataade taalibaajo am.

²⁷ Katin du, mo wakkaaki leggal muudum palaangal de jokki kam fuu, waawaa laataade taalibaajo am.*

²⁸ Si won muuyɗo e moodon nyiɓude suudu toowndu, wanaa joomum joodoto tafon, hiisoo ko haajaa, de ndaara yalla na jogii ko tannyata ndu naa?

²⁹ Si wanaa noon, si joomum joyyini de waawaay tannyude, jiidɗo ndu fuu jalaan dum,

³⁰ wi'a: «Neddo o fuddii nyiɓude, de hunngii tannyude!»

³¹ Katin, si kaananke yehii faa habdowa e kaananke goddo, wanaa o joodoto tafon o fonnda yalla worɓe makko ujunaaje sappo ɓeen ina mbaawi habdude e jogiido worɓe ujunaaje noogayo?

³² Si tawii o waawaa, o nulan yimɓe to joomum gilla battaaki, faa jam wada hakkunde maɓɓe.

³³ Hono noon, fay gooto moodon waawaa laataade taalibaajo am si yop-paay ko jogii fuu.

(Matta 5.13, Marku 9.50)

³⁴ Lamdam ina woodi, ammaa si dam selii lamsude, dume lamsinta dam katin?

³⁵ Walaa fuu ko dam nafata, wanaa e leydi, wanaa e birgi. Dam faddete yaasin.

Jom nowru nanooru fuu, nana.

15

*Banndol dow mbaalu lallungu
(Matta 18.12-14)*

¹ Nanngoobe lampo e luttuɓe woɓɓe fuu ina ɓadii mo faa kettindanoo mo.

² Farisa'en e jannginooɓe Tawreeta ina nɗormoo, ina mbi'a:

—Gorko o ina jaɓɓoo luttuɓe, ina nyaamda e muɓɓen!

³ Ndeen o banndani ɓe banndol ngol, o wi'i:

* 14:27 Ndaaree Lukka 9.23.

4—Si gooto moodon ina jogii baali hemre, de ngootu lalli, wanaa yoppan capande jeenay e jeenay diin fuu ley ladde, de filowoo lallungu nguun faa yiita dum naa?

5 Si o yiitii dum fu, o towiran dum seyo.

6 Nde o warti galle makko fuu, o noddan yigiraa6e makko e hoddiibe makko, o wi'a dum'en: «Ceyodee e am, sabo mi yiitii mbaalu am lallunoongu.»

7 Midó haalana on: hono noon seyo laatortoo dow kammuuli si luttoowo gooto tuubii. Ingo buri seyo capande njeenayo e njeenayo dartiibe 6e kaajaaka tuubude.

Bannadol dow mbuudu cardi lallungu

8—Katin du, si debbo ina jogii buudi cardi sappo, de ngootu lalli fu, wanaa o hu66an lampal, o fiisoo galle oon, o filoroo hakkillo faa o yiita dum naa?

9 Nde o yiiti dum fu, o hawrunduran yigiraa6e makko e hoddiibe makko, o wi'a: «Ceyodee e am, sabo mi yiitii mbuudu am lallunoongu.»

10 Midó haalana on: hono noon maleyka'en Laamdo ceyortoo, si luttudo gooto tuubii.

Bannadol dow biddo majjudo

11 Iisaa wi'i katin:

—Gorko gomma ina woodunoo 6i66e wor6e dido.

12 Minyiwo oon wi'i bammum: «Baaba, hokkam ngedu am e jawdi ndi.» Ndelle, baabiiko oon fecci jawdi muudum ndiin hakkunde ma66e.

13 Faa wadi balde seeda, minyiwo oon hawrunduri ko jogii fuu, dilli, yehi leydi mboddundi. Toon o bonniri ngedu makko nguun fuu e fijirde.

14 Nde o hantunoo ndi fuu ndeen, rafo bonngo wadi e leydi ndiin, o fuddi tampude.

15 O yehi o takkowi e gorko jeyaado e leydi ndiin. Oon nuli mo gese mum faa o duranowa dum girooji muudum.

16 Imo muuyi nyaamude fay nyaamdu girooji diin, ammaa fay gooto hokkataa mo.

17 Ndeen hakkillo makko warti, o wi'i e hoore makko: «Gollanoobe baaba am nyaaman faa kedda, inani kam do, mido maaya rafo.

18 Mi ummoto, mi hoota to baaba am, mi wi'a dum: Baaba, mi toonyake jom kammuuli, mi toonyake ma aan du,

19 mi haandaa e fay wi'eede 6iya katin. Ndelle, jogoram hono wo mi gooto e golloobe maa 6een!»

20 Jonle o ummii, o fonndii to baabiiko. Gilla imo woni to woddi, baabiiko oon haccii mo, yurmii mo sanne, doggi, gorfi mo, mucci mo.

21 Biddo oon wi'i mo: «Baaba, mi toonyake jom kammuuli, mi toonyake ma, mi haandaa e fay wi'eede 6iya katin!»

22 De baabiiko oon wi'i maccu6e muudum: «Karee, ngaddowee saaya 6urka fuu woodde 6ornon mo! Ngatton hootonnde e honndu makko, ngatton pade e koyde makko.

23 Ngaddon ngaari payndi du, kirson dum faa nyaamen, mbeltofen!

24 Sabo 6iyam o, o maaynoodo de o ummitii, o majjunoodo de o yiitaa.» Nii 6e puddiri weltaare.

25 Wakkati oon, 6iddo mawniiwo oon ina woni ley ngesa. Nde wartannoo faa 6adii wuro ndeen, nani jimi fijo e dippaali.

26 O noddi gooto e golloobe 6een, o yami dum ko woni duko ko.

²⁷ Oon wi'i mo: «Minya oon warti de bammaa hirsani mo ngaari payndi, sabo o wartii, imo reenii.»

²⁸ Ndeen mawniiwo oon tikki, salii naatude galle oon. Baabiiko oon wurtii, ina sura mo faa o naata.

²⁹ O jaabii baabiiko, o wi'i: «Ndaar, duu6i keewdi mido gollane, fay nde wootere mi salaaki yamiroore maa. Ammaa dum e laataade fuu, abada a hokkaay kam miin kaa fay damngel faa mi weltodoo e yigiraa6e am.

³⁰ De 6iya nyaamru6o jawdi maa e rew6e fijo6e oon kaa, ko warti, a hirsanii dum ngaari payndi.»

³¹ Baabiiko wi'i mo: «Binngel am, abada enen ngondi, ko njeymi fuu, wo aan jeyi.

³² Ina haani ceyoden, mbeltoden. Sabo minya oon, o maaynoodo de o ummitii, o majjunoodo de o yiitaa.»

16

Bannadol dow howruujo caru6o

¹ Iisaa wi'i taalibaa6e mum 6een katin:

—Jom jawdi gomma halfniino howruujo muudum jawdi. O haalanaa howruujo oon ina bonna jawdi makko.

² O noddi dum, o wi'i: «Ko nanumi e maada duum wo dume? War, hiisa ko kalfina6aa duum, sabo a waawaa halfineede katin.»

³ Howruujo oon wi'i e hoore muudum: «Noy ngadammi? Sabo joomam ittan kam e golle. Mi walaa semmbe remude, mido semta 6aaraade.

⁴ Ayyo! Mido anndi no ngadammi, faa yim6e nja66itoo kam e ley cuudi mu66en si mi bortaama golle.»

⁵ Jonle o noddi 6e joomiiko rewata nyamaale 6een, gooto gooto. O wi'i arandeejo oon: «Noy foti joomam rewete?»

⁶ Oon wi'i mo: «Paali hemre nebbam ndeweteemi.» Howruujo oon wi'i mo: «Hooyu talkuru maa nyamaale, hara, jooda mbinndaa capand6e joy.»

⁷ O wi'i god6o katin: «Aan le, noy foti ndewetedaa?» Oon wi'i mo: «Bootooji alkama hemre.» O wi'i oon: «Hooyu talkuru maa nyamaale, mbinndaa bootooji capand6e jeetati.»

⁸ Jom howruujo oonyi6o oon mani dum saabe yoyre muudum. Sabo yim6e adunaaru 6een buri yim6e annoora gollirde yoyre hakkunde mu66en.

⁹ Miin, mido wi'a on: Pilanee ko'e mon yigiraa6e, piloree 6e jawdi adunaaru faa nde ndi hantii fu, nja66itedon ley nguurndam nduumiifam.

¹⁰ Koolniido e ko famdi, hoolnoto e ko mawni du. Mo laamnaay ko famdi, laamnataa ko mawni du.

¹¹ Ndelle, si on kollaay hoolaare e jawdi adunaaru ndi, moy halfinta on jawdi ngoongalaari ndiin?

¹² Katin du si on kollaay hoolaare e jawdi njananndi, moy hokkata on ko njeyon duum?

¹³ Maccudo fay gooto waawaa gollande joomiraa6e dido. Sabo wanyan gooto, de yida keddiido oon, maa du nanngunduran e gooto, de yawa keddiido oon. On mbaawaa gollande Laamdo e jawdi fuu nde wootere.

(Matta 11.12-13, 5.18, 31-32)

¹⁴ Farisa'en, yidu6e ceede 6een, ina kettindii dum fuu, ina njala mo.

¹⁵ Iisaa wi'i 6e:

—Onon le, odon moyyina ko'e moodon yeeso yim6e, ammaa Laamdo ina anndi berde mon. Sabo ko yim6e teddinta duum, ina nyiddinii to Laamdo.

¹⁶ Tawreeta e annabaaḅe ina ngoodunoo faa warude wakkati Yaayaa. Gilla e Yaayaa Kabaaru Lobbo laamu Laamḁo ina ḅanginee. Mono fuu ina durwa naatude ley maggu.

¹⁷ Ammaa e noon fu, timmugol kammu e leydi ḅuri hoyude diina ittude toḅḅel gootel e ley Tawreeta oon.

¹⁸ Nedḁo fuu ceerudo deekum de ḅaṅi godḁo, jeenii. Katin du nedḁo fuu ḅaṅudo debbo ceeraaḁo, jeenii.

Banndol dow jom jawdi e Laajaru

¹⁹ –Ina woodunoo gorko gomma jom jawdi ḅornotoodo kaddule boḁeeje ḁaatuḁe, buurdudo nyannde fuu e weltaare e mbelirka.

²⁰ Talkaajo gomma keewḁo ḅuuye, bi'eteḁo Laajaru, ina fukkoo dammbugal galle makko.

²¹ Imo muuynoo nyaamude kedde jom jawdi oon. Fay dawaadi ina ngara ina metta ḅuuye makko deen.

²² Talkaajo oon maayi, maleyka'en njaari ḁum faa to Ibrahiima. Jom jawdi oon kam du maayi, uwaa.

²³ Ley nokkuure maayḅe imo torroo, o ḅanti gite makko, o haccii Ibrahiima to woddi, Laajaru ina woni ḁakkol muuḁum.

²⁴ O yeewnii o wi'i: «Baaba am Ibrahiima, yurmam, nulu Laajaru, suuwa hoore honndu muuḁum ley ndiyam, de wara feewnana kam ḁemngal am. Sabo mi torrake sanne ley yiite nge.»

²⁵ Ammaa Ibrahiima wi'i: «Binggel am, miccitta a heḅii kulle lobbe e ley nguurndam maada, Laajaru kaa wo bone tan heḅi. Joonin, kanko o heḅii hinneede ḁo, de aan torroḁaa.

²⁶ Ko ḅuri ḁum du fuu, luggere mawnde woni hakkunde amin e moodon. Ndelle si won yiduḁe yuurude to amin njaha to moodon, naa yuurude to moodon ngara to amin, tawan mbaawaa.»

²⁷ Jom jawdi oon wi'i: «Ndelle baaba, mido nyaage, nulu Laajaru suudu baaba am,

²⁸ sabo mido woodi sakiraaḅe worḅe njoyo, faa o gongina ḅe taa ḅe ngara e nokku torra o.»

²⁹ Ammaa Ibrahiima wi'i mo: «Iḅe njogii haala Muusaa e haalaaji annabaaḅe, accu ḅe kettindanoo ḁi.»

³⁰ O jaabii ḁum: «Wanaa noon, baaba am Ibrahiima! De si godḁo yuurii hakkunde maayḅe yehi to maḅḅe fu, ḅe tuuban.»

³¹ Ibrahiima wi'i mo: «Si ḅe kettindanaaki Muusaa e annabaaḅe, fay si godḁo ummitii e maayḅe, ḅe ngoondintaa.»

17

Haala luttude e yaafeede

(Matta 18.6-7, 21-22, Marku 9.42)

¹ Iisaa wi'i taalibaaḅe muuḁum ḅeen:

–Sikke walaa ko fergata yimḅe faa luttina ḁum'en waran, ammaa bone woodanii laatiḁo sabaabu majjum.

² Hayre teddunde haḅḅee e daande joomum fadḁee ley maayo manngo, ḁum ḅuri woodde diina luttinde gootel e cukaloy koy.

³ Kaybee ko'e moodon: si sakiike maa luttii, pelaa ḁum. Si tuubii, njaafodaa ḁum.

⁴ Si o toonyake ma kile jeddi e ley nyalooma gooto, de o warti to maa kile jeddi imo tuubane, njaafodaa mo.

Haala goondfinal e dwtanaade

⁵ Nulaa6e been mbi'i Iisaa:

—Beydan min goondfinal.

⁶ Iisaa jaabii, wi'i:

—Si goondfinal moodon fotii fay no gabbel lekki mutaari ni, si on mbi'ii lekki kiido doofoo, darowoo ley maayo, ki jaban'an on.

⁷ Moy e moodon maccudo muudum demoowo naa duroowo yuurata ladde, warta, de wi'a dum: «Hara jooda, nyaamu?»

⁸ Walaa! A wi'an mo: «Wadanam nyaamdu, ha66a kaddule maa de ngollanaa kam faa mi nyaama mi yara, de sakitoo aan du nyaamaa njaraa.» Wanaa noon worri naa?

⁹ Yalla a yettan maccudo oon saabe wadii ko njamirfaa duum naa?

¹⁰ Onon du hono noon. Si on ngadii huunde fuu ko njamiradon, mbi'ee: «Min maccu6e tan, ko min njeji wadude ni min ngadi.»

No Iisaa danniri seppin6e sappo

¹¹ Nde Iisaa yahannoo Urusaliima ndeen, rewi hakkunde leyde Samariya e Galili.

¹² O wari faa o naata wuro wonngo, de seppin6e sappo ngari to makko, ndarii to toowti.

¹³ yeewnii, mbi'i:

—Iisaa, joomii amin, yurma min!

¹⁴ Nde o yiinoo 6e ndeen, o wi'i 6e:

—Njehee, kollowee ko'e mon almaami'en 6een.

E ley yaadu ma66e nduun 6e cellinaama.

¹⁵ Gooto ma66e, nde yi'unoo dadii ndeen, yeccii, ina teddina Laamdo e daande toownde.

¹⁶ O sujidi e leydi dakkol koyde Iisaa, imo yetta dum. Oon wo Samariyanke.

¹⁷ Iisaa jaabii, wi'i:

—Wanaa sappo 6een fuu ndadii naa? Toy njeenayo 6een le ngoni?

¹⁸ Ndelle walaa fuu jecciido faa teddina Laamdo si wanaa janano o naa?

¹⁹ Ndeen, o wi'i gorko oon:

—Umma, yahu, goondfinal maa dannii ma.

*Haala maandeeji garol laamu Laamdo
(Matta 24.23-28, 37-41)*

²⁰ Farisa'en been yami Iisaa ndey laamu Laamdo warata. O jaabii 6e, o wi'i:
—No laamu Laamdo wardata noon, yi'ataake.

²¹ Fay gooto waawaa wiide inani dum naa inana dum, sabo anndee, laamu Laamdo ina woni hakkunde moodon.

²² Ndeen o wi'i taalibaa6e makko:

—Wakkati waran mo muuyoton yiide fay nyannde wootere e ley nyalaade Bii Neddo, de on nji'ataa.

²³ On mbi'ete: «inani o to» naa «inani o ga», de taa njehee, taa njokkee 6e.

²⁴ Sabo hono no mayyere yawnirta illa hoore kammu do faa yaade hoore kammu to, hono noon Bii Neddo laatortoo nyannde gartol muudum.

²⁵ Ammaa ko artii dum, ina tilsi o torree torraaji keewdi, yim6e jamaanu o du caloto mo.

²⁶ Hono no laatorinoo wakkati Nuuhu oon, noon du nyalaade Bii Neddo laatortoo:

²⁷ yim6e ina nyaama, ina njara, ina 6anja, ina 6anje, faa nyannde Nuuhu naati laana kaan. De ilam tuufaandu daam wari, halki 6e fuu.

²⁸ Laatoto hono no wakkati Luudu noon du, yimbe ina nyaama, ina njara, ina cooda, ina conna, ina aawa, ina nyi6a.

²⁹ Ammaa nyannde nde Luudu wurtinoo Sodoma ndeen, Laamdo tomni yiite e sitti,* halki 6e fuu.

³⁰ Hono noon nyannde 6angugol Bii Neddo du laatortoo.

³¹ Nyannde ndeen, si neddo ina woni dow suudu, de gineeji mum ina ngoni ley suudu fu, taa wi'a jippanto di. Tawaado ngesa du, taa yeccoo faa hooya ko woni ley wuro.

³² Miccitee dee Luudu oon.

³³ Neddo fuu piliido reenude yonki muudum, mursan ki, de neddo fuu mursudo ki, reenan ki.

³⁴ Mido haalana on: ley jemma oon, yimbe dido fukkodiibe dow sekko wooto, gooto mu66en hooyete, de gooto yoppee.

³⁵ Rewbe dido undoo6e, gooto mu66en hooyete, de gooto yoppee. [

³⁶ Wor6e dido won6e ley ngesa ngoota, gooto mu66en hooyete, de gooto yoppee.]†

³⁷ Taalibaabe been njaabii, mbi'i mo:

—Joomii amin, toy dum wadata?

O wi'i 6e:

—To ko saadi woni fuu, toon jigaaje kawritata.

18

Banndol dow carotoodo oonyiido

¹ Iisaa banndani 6e banndol faa hollita 6e ina tilsi 6e keddodoo e du'aare, taa 6e njoppa saabe tampiri.

² O wi'i:

—Ina woodunoo e wuro gomma carotoodo mo hulataa Laamdo, yaa-gataako fay gooto.

³ Debbo mo gorum maayi ina woni ley wuro ngoon, ina wara to carotoodo oon, ina wi'a: «Saranam hakkunde am e kabdo am.»

⁴ Carotoodo oon jabaay faa 6ooyi. De sakitii o wi'i e hoore makko: «Fay si taweede mi hulataa Laamdo mi yaagataako fay gooto du,

⁵ sabo debbo o na torra kam, mi saranto mo, faa o sela warude imo sukka noppi am.»

⁶ Caggal duum Iisaa wi'i:

—On nanii ko carotoodo bondo oon wi'i naa?

⁷ De wanaa Laamdo na walla subaa6e muudum wullitotoo6e dum jemma e nyalooma been fuu faa 6e ke6a sariya ma66e naa? O jaabataako 6e law naa?

⁸ Mido haalana on: o saranto 6e law. Ammaa wakkati Bii Neddo wartowi, yalla o tawan goondin6e mo ley adunaaru naa?

Banndol dow Farisaajo e nanngoowo lampo

⁹ Iisaa banndani yimbe jogorii6e ko'e mu66en wo dartiibe de njawi wo66e, haalani 6e banndol ngol, wi'i:

¹⁰ —Wor6e dido naati suudu dewal mawndu faa ngada du'aare. Gooto wo Farisaajo, gooto du wo nanngoowo lampo.

¹¹ Farisaajo oon darii ina du'oroo ley bernde muudum hono ni: «Laamdo, mi yettii ma ko mi nanndaay e yimbe wo66e laatii6e wuy6e e bon6e e jeeno6e, e hono nanngoowo lampo o du.

* **17:29 Sittiwo** huunde oolde wuleteende ina luu6a. † **17:36 E** dereeji 6ooydi, goddi ngalaa aaya 36.

¹² Midó suumoo e ley jeddiire fuu kile dīdī, midó itta jakka e huunde fuu ko kebumi.»

¹³ Nanngoowo lampo oon darii to toowti, suusaay fay tiggitaade kammu, ina guḅḅoo berndem, na wi'a: «Laamdo yurmam, mi jom hakke.»

¹⁴ Midó wi'a on: kanko hooti wo o jaafaado, wanaa ooto. Sabo mawninkiniido fuu leeyinte, leeyinkiniido du toownete.

No Iisaa barkiniri cukaloy
(Matta 19.13-15, Marku 10.13-16)

¹⁵ Ina woodi waddooḅe to Iisaa cukaloy, faa o meema koy. Nde taalibaaḅe been nji'unoo dum ndeen, ina ndukana yimḅe been.

¹⁶ Ammaa Iisaa noddi koy, ina wi'a:

—Accee cukaloy koy ngara to am. Taa kaḅee koy, sabo wo nannduḅe e makkoy been njeji laamu Laamdo.

¹⁷ Goonga kaalanammi on: mo jabiraay laamu Laamdo hono no cukalel ni fuu, naatataa dum!

No Iisaa e gorko jom jawdi ngaddi
(Matta 19.16-30, Marku 10.17-31)

¹⁸ Gooto ley hooreeḅe Alhuudiyankooḅe yami mo, wi'i:

—Moodibbo lobbo, dume kaanumi waḅude faa mi heḅa nguurndam nduumiidam?

¹⁹ Iisaa wi'i mo:

—Ko waḅi de ada noddira kam lobbo? Lobbo walaa si wanaa gooto, oon woni Laamdo.

²⁰ Ada anndi jamirooje: «Taa jeenu, taa waḅi war-hoore, taa wujju, taa seeda fewre, teddin inna maa e bammaa.»*

²¹ Hooreejo oon jaabii, wi'i:

—Midó hayba dum fuu gilla e cukaaku am.

²² Nde Iisaa nannoo dum ndeen, wi'i mo:

—Huunde wootere heddanii ma tafon: sonnu ko njogidaa duum fuu, kokkaa ceede deen talkaaḅe. Ndeen, a heḅan mbarjaari dow kammu. De ngaraa, njokkaa kam.

²³ Nde o nannoo dum ndeen, o sunii, sabo wo o jom jawdi keewndi.

²⁴ Iisaa ndaari mo, wi'i:

—Naatugol joomiraaaḅe jawdi ley laamu Laamdo ina tiidi koy!

²⁵ Si goonga, ngeelooba naata wudde battal ḅuri hoyude diina jom jawdi naata laamu Laamdo.

²⁶ Hettindaniibe mo been mbi'i:

—Ndelle, moy woni kisoowo?

²⁷ Iisaa jaabii:

—Ko yimḅe mbaawaa duum, Laamdo kaa na waawi.

²⁸ Ndeen Piyeer wi'i:

—Ndaar, minen min njoppii ko min njogii duum fuu, min njokkii ma.

²⁹ O wi'i ḅe:

—Goonga kaalanammi on: joppudo wuro muudum, naa deekum, naa sakiraaaḅe muudum, naa saaraaḅe mum, naa sukaaḅe mum saabe laamu Laamdo,

³⁰ heḅan dum kile keewde e wakkati mo ngonden e muudum joonin o, heḅan nguurndam nduumiidam e ley wakkati garooowo oon du.

* 18:20 Wurtagal 20.12-16.

*No Iisaa ɓanginiri katin maayde muudum e iirtagol muudum
(Matta 20.17-19, Marku 10.32-34)*

³¹ Iisaa noddi taalibaaɓe muudum sappo e ɗiɗo ɓeen, wi'i dum'en:
—Inani eden njaha Urusaliima. Ko annabaɓe mbinndunoo e dow Bii Neddoo dum fuu, tabitan.

³² Sabo o wattete e juude ɓe nganaa Alhuudiyankooɓe, ɓe njalnoro mo, ɓe torra mo, ɓe tutta dow makko,

³³ ɓe piya mo dorri, ɓe mbara mo. De nyannde tataɓerde, o ummitoto.

³⁴ Taalibaaɓe ɓeen paamaay haala kaan fes. Maanaa makka na suudanii ɓe, ɓe annditaay ko o haali duum.

*No Iisaa wumtiniri bumɗo
(Matta 20.29-34, Marku 10.46-52)*

³⁵ Nde Iisaa ɓattinoo Yeriko ndeen, tawi bumɗo ina joodii ɗakkol laawol ngool, ina garbina.

³⁶ O maati jamaa ina faltoo, de o yami dum wo ɗume.

³⁷ Be mbi'i mo:

—Iisaa mo Nasaraatu faltotoo.

³⁸ O yeewnii, o wi'i:

—Iisaa, taan Daawda, yurmam!

³⁹ Ardiiɓe ɓeen ina njawana mo faa o deyyinoo. Ammaa o ɓeydi yeewnaade sanne, imo wi'a:

—Taan Daawda, yurmam!

⁴⁰ Iisaa darii yamiri ɓe ngadda mo to muudum. Nde o ɓattinoo ndeen, Iisaa yami mo:

⁴¹ —Dume njiddaa mi waɗane?

O wi'i:

—Joomam, mi wumta!

⁴² Iisaa wi'i mo:

—Wumtu, goondinal maa dannii ma.

⁴³ Wakkati gooto o wumti, o jokki dum, imo teddina Laamɗo. Nde yimɓe ɓeen nji'unoo dum ndeen, njetti Laamɗo.

19

No Jakayus goondiniri Iisaa

¹ Iisaa naati Yeriko, ina rewɗi ley wuro ngoon.

² Gorko bi'eteɗo Jakayus ina woni ley toon. O hooreejo nanngooɓe lampo, wo o jom jawdi du.

³ Imo filoo yiide moy woni Iisaa, de o hunngii saabe jamaa oon, sabo wo o ɗaɓɓo.

⁴ O doggi, o arditii, o yeenji lekki hono yibbi ɗo Iisaa rewata ɗoon faa o yi'a dum.

⁵ Nde Iisaa yottinoo nokkuure ndeen, tiggittii, wi'i mo:

—Jakayus, hara jippa, sabo ina tilsi mi weera wuro maa hannden.

⁶ Jakayus harii jippii, jakkitorii mo seyo.

⁷ Yiiɓe dum ɓeen fuu ina njurnurta, ina mbi'a:

—O weeranowii luttoowo.

⁸ De Jakayus darii, wi'i Iisaa:

—Joomam, hettina, mi hokkan feccere jawdi am fuu talkaaɓe. Si won mo teetumi huunde, mi yoban dum kile nay.

⁹ Iisaa wi'i:

—Hannden, kisindam naatii galle o, sabo kanko du wo o taan Ibrahiima!

¹⁰ Sabo Bii Neddo warii filaade majju6e faa hisina dum'en.

Banndol dow tino buudi
(Matta 25.14-30)

¹¹ Ko yim6e been kettindii duum, Iisaa beydi haala, bannDani 6e bannDol gonngol, sabo o battake Urusaliima. Katin du yim6e miilli laamu Laamdo bangan joonin joonin.

¹² Ndelle, o wi'i:

—Gorko dimo teddu6o yehi leydi mboddu6i faa hokkee laamu, de ga6a duum warta.

¹³ O noddi maccu6e makko sappo, o hokki mono e ma66e fuu mbuudu kanje, o wi'i dum'en: «Ngolliree dum faa mi warta.»

¹⁴ Ammaa yim6e leydi ndiin njidaa mo, 6e ummini nulaa6e ga6a makko, 6e mbi'i: «Min njidaa o laamoo min.»

¹⁵ Nde o hokkanoo laamu, o warti ndeen, o yamiri o noddanee maccu6e 6e o halfini jawdi been. Imo yidi faamude ko mono e ma66e fuu he6i e ko golliri duum.

¹⁶ Arandeejo oon wari, wi'i: «Joomam, mbuudu maa nguun tinake buudi sappo.»

¹⁷ O wi'i dum: «Gasii sanne, maccu6o lobbo. Sabo a hoolnake e ko famdi, a laamoto dow galluuje sappo.»

¹⁸ Didaf6o oon wari, wi'i: «Joomam, mbuudu maa tinake buudi joy.»

¹⁹ O wi'i: «Aan du, a laamoto dow galluuje joy.»

²⁰ Caggal duum keddiido oon wari, wi'i: «Joomam, inan mbuudu maa, mi saawii dum e tekkere

²¹ sabo mido hule. Sabo a gorko tiidudo alhaali, ada hooya ko a resaay, ada taya ko a aawaay.»

²² O wi'i dum: «Dara! Haalaaaji maa jaati carortomaami, aan maccu6o bondo. Ada anndunoo mi gorko tiidudo alhaali, mi hooyan ko mi resaay, mi tayan ko mi aawaay.

²³ Ndelle ko wadi a wattaay jawdi am ndi to tinoobe buudi, faa nde ngartumi fu mi jabida ndi e tino mayri fuu?»

²⁴ Ndeen joomiiko oon wi'i tawaa6e doon been: «Teetee mo mbuudu ngu, de kokkon dum jom buudi sappo oon.»

²⁵ Be mbi'i mo: «Joomii amin, kanko, imo jogii buudi sappo.»

²⁶ O wi'i: «Mido haalana on, jogiido fuu beydante. Ammaa mo walaa oon, fay seeda ko jogii duum, teetete.

²⁷ De way6e kam 6e njidaa mi laamoo dum'en been, ngaddee 6e do, mbaron 6e yeeso am.»

No Iisaa naatiri Urusaliima
(Matta 21.1-11, Marku 11.1-11, Yuhanna 12.12-19)

²⁸ Nde Iisaa haalnoo dum ndeen, ardi, fonndii Urusaliima.

²⁹ Nde o battinoo gure Baytifaaji e Baytaniya gonde dow waamnde wi'eteende Jaytun, o nuli taalibaa6e makko dido,

³⁰ o wi'i 6e:

—Njehee, naatowee wuro wonngo yeeso mon ngo, on tawan mola araawa nga fay gooto waddaaki abada ina ha66ii. Ka66iton nga, ngaddon nga do.

³¹ Si goddo yamii on, «Ko wadi odon ka66ita nga?», mbi'on: «Joomii amin ina haajaa nga.»

³² Nulaa6e been njehi, tawri no o wi'iri dum'en noon.

³³ E ley ha66itingol ma66e mola nga, jey6e mola nga been mbi'i:

—Dume kabbitanton mola nga?

³⁴ Be njaabii, 6e mbi'i:

—Joomii amin haajaa nga.

³⁵ Be njaari nga to Iisaa, 6e njowi saayaaji ma66e dow mola nga, 6e mbaddini Iisaa dow magga.

³⁶ No o yaarata noon, 6e mbeerti saayaaji ma66e dow laawol ngool.

³⁷ Joonin o 6adake Urusaliima to jippitorde waamnde Jaytun. Taalibaabe heew6e 6een fuu ina keewi seyo, puddi ina njetta Laamdo e daade toowde, saabe kaayeeffiji di 6e nji'unoo diin fuu.

³⁸ I6e mbi'a:

—Barke woodanii kaananke gar6o e dow innde Joomiraado! Jam won dow kammu. Mannu woodanii Laamdo faa dow kammuuli!

³⁹ Yoga e Farisa'en tawaabe ley jamaa oon 6een mbi'i mo:

—Moodibbo, hadu taalibaa6e maa 6een dukude!

⁴⁰ O jaabii 6e, o wi'i:

—Mido haalana on, si kam6e 6e, 6e ndeyyinake fu, wo kaaye de yeewnotoo.

No Iisaa woyri Urusaliima

⁴¹ Iisaa 6attii ngalluure ndeen. Nde o ndaarunoo nde fu, o woyi nde,

⁴² o wi'i:

—Mido muuyi tawee hannden afa anndunoo aan du ko hokkete jam! De joonin kaa, dum suudaama e gite maa.

⁴³ Balde ngaran de way6e ma yolata leydi ngada yeenjirde, piile, 6ille gereiji fuu,

⁴⁴ niise, kalke aan e 6i66e maa fuu. Be njoppantaa ma fay hayre wootere dow wonnde, sabo a annditaay wakkati mo Laamdo wari wallude ma.

No Iisaa riwri luumotoo6e ley suudu dewal mawndu (Matta 21.12-17, Marku 11.15-19, Yuhanna 2.13-22)

⁴⁵ Iisaa naati ley suudu dewal mawndu nduun, fuddi riwude luumotoo6e.

⁴⁶ Imo wi'a dum'en:

—Ina winndaa: «Suudu am laatoto wadirdu du'aare».* Onon kaa, on ngadii ndu suudirdu yanoo6e.

⁴⁷ Iisaa ina waajoo nyannde fuu ley suudu dewal mawndu nduun. Hooree6e almaami'en e jannginoo6e Tawreeta e maw6e lenyol ngool 6een ina piloo no mbardata mo,

⁴⁸ ammaa 6e kunngake hebude laawol sabo yim6e 6een ina ngattani haalaaji makko diin hakkillo sanne.

20

Yamol dow toy baawde Iisaa yuuri (Matta 21.23-27, Marku 11.27-33)

¹ E ley balde deen nyannde gomma Iisaa ina janngina yim6e ina waajoo Kabaaru Lobbo ley suudu dewal mawndu. Hooree6e almaami'en e jannginoo6e Tawreeta e maw6e yim6e ngari to makko,

² mbi'i mo:

—Haalan min: Laamu nguye hokki ma baawde gollode ko ngollataa dum? Moy hokki ma laawol ngollaa dum?

³ Iisaa jaabii 6e, wi'i:

—Miin du huunde wootere tan yamammi on. Njaabodon kam dum:

⁴ lootagal batisima Yaayaa ngaal, wo to Laamdo yuuri naa to yim6e?

⁵ Be paamiri hakkunde ma66e, 6e mbi'i:

* 19:46 Esaaya 56.7, Yereimiya 7.11.

—Si en mbi'ii wo to Laamdo, o yaman en ko wadi de en ngoondinaay Yaayaa?

⁶ De si en mbi'ii wo to yimbe, yimbe be fuu limnan en kaaye, sabo be fuu be tannyorii Yaayaa wo annabaajo.

⁷ Nii be njaaborii be mbi'i be paamaay to lootagal batisima Yaayaa yuuri.

⁸ Iisaa wi'i be:

—Haya miin du, mi haalantaa on baawde deye ngollirammi ko ngollammi duum.

Banndol dow remoo6e bon6e

(Matta 21.33-46, Marku 12.1-12)

⁹ Iisaa fuddi banndande yimbe banndol ngol, wi'i:

—Neddo gomma darni ngesa cabiije, halfini nga remoo6e, de wadi jahaan-gal, 6ooyi wartaay.

¹⁰ Nde boreede cabiije yottinoo fu, o nuli golloowo makko to remoo6e been toon faa jaba ngedu makko 6i66e cabiije deen. Ndeen remoo6e been piyi nulaado oon, njeccini dum juude 6ole.

¹¹ O nuli to ma66e golloowo goddo. Be piyi oon du, 6e kuyfini dum, 6e njeccini dum juude 6ole.

¹² O nuli katin golloowo tata6o. Be mbarmini dum, 6e ndiiwi dum.

¹³ Wakkati oon, jom ngesa oon wi'i: «Noy ngadammi? Mi nelan 6iyam gorko mo korsinmi, hasii be njaagoto mo!»

¹⁴ Ammaa nde remoo6e been nji'unoo 6id6o oon ndeen, i6e mbi'undura: «O woni donoowo oon. En mbara dum, kewten ngesa nga!»

¹⁵ Be pad6i mo faa gada ngesa toon, 6e mbari mo. Joonin le, noy jom ngesa oon wadata 6e?

¹⁶ O waran, o halka remoo6e been, o halfina ngesa ngaan wo66e.

Nde yimbe been nannoo dum ndeen, mbi'i:

—Taa dum laatoo!

¹⁷ Iisaa ndaari 6e, wi'i:

—Ndelle, dume woni maanaa ko winndaa duum:

«Hayre nde nyi6oo6e been calii ndeen,

wo kayre laatii hoore nyimngo ngoon?»*

¹⁸ Caamudo dow hayre ndeen fuu, helan. Mo nde saami dow muudu du, diggan.

Haala yobugol lampo

(Matta 22.15-22, Marku 12.13-17)

¹⁹ Jannginoo6e Tawreeta e hooree6e almaami'en paamii banndol ngol wo kam'en sappii. Be pilii no 6e nanngira Iisaa wakkati oon, ammaa 6e kulii yimbe.

²⁰ Be taykii Iisaa. Be nuli horoo6e nanndinkiniibe e lobbu6e, yalla ina ke6ira laawol no nanngirta mo e haala makko, faa ngatta mo ley juude laamu, saroo mo.

²¹ Been yami mo:

—Moodibbo, miden anndi ko kaalataa duum e ko mbaajotodaa duum ina fonnditii, miden anndi a burdintaa fay gooto, ada jannginira laawol Laamdo ngol goonga.

²² Yalla ina daganii min min kokka kaananke Roma mawdo oon lampo naa dagaaki?

²³ Ammaa o annditii hiila ma66e ka, o wi'i 6e:

²⁴ —Kollee kam mbuudu card! Natal moy e innde moy woni do?

Be mbi'i:

* 20:17 Jabuura 118.22

—Kaananke Roma!

²⁵ Ndeen o wi'i 6e:

—Ndelle kokkee kaananke Roma oon ko jeyi, kokkon Laamdo du ko jeyi.

²⁶ Be kunngii nanngirde mo e ko o haalata yeeso yimbe duum. Jaabu makko oon haayinii 6e, 6e ndeyyini.

Haala ummitagol maay6e

(Matta 22.23-33, Marku 12.18-27)

²⁷ Wo66e e Saduki'en ngari to makko. Been ngoni yeddoobe ummital. Be yami mo, 6e mbi'i:

²⁸ —Moodibbo, Muusaa yamirii en, si neddo 6anji debbo, maayii, hebaay biddo, minyum naa mawnum dewla debbo joppaado oon faa hefana maaydo oon beyngu.

²⁹ Ina woodunoo rimdaabe njeddo. Arandeejo oon 6anji debbo, maayi, hebaay biddo.

³⁰ Dida6o oon dewli debbo oon, maayi,

³¹ tata6o oon jokkiti. Hono noon njeddo been fuu 6anjiri mo, kebaay biddo, maayi.

³² De sakitii, debbo oon du maayi.

³³ Ndelle, nyannde ummital, moy e ma66e laatotoo goroo debbo oon? Sabo 6e njeddo fuu 6e 6anjiino mo.

³⁴ Iisaa jaabii 6e, wi'i:

—Yimbe jamaanu o ina 6anja, ina 6anje.

³⁵ Ammaa fotu6e he6ude ummitagol e nguurdam garoojam been, 6anjataa, 6anjataake,

³⁶ sabo 6e mbaawaa maayde katin. Be laatake hono maleyka'en noon. Wo 6e 6i66e Laamdo, sabo 6e ummintinaa6e e maayde.

³⁷ Woodi ko maay6e ummitotoo duum, fay Muusaa sappake dum ley taariki wuunoore hu6boore. Sabo toon o noddiri Joomiraado Laamdo Ibrahiima e Isiyaaka e Yaakuuba.†

³⁸ Laamdo wanaa Laamdo maay6e, wo o Laamdo wuur6e. Sabo to makko yimbe fuu wo wuur6e.

³⁹ Wo66e e jannginoobe Tawreeta, mbi'i:

—Moodibbo, a haalii goonga.

⁴⁰ Caggal duum 6e cuusaay yamude mo yamde godde katin.

Kabaaru Almasiihu e Daawda

(Matta 22.41-46, Marku 12.35-37)

⁴¹ Iisaa wi'i 6e:

—Noy 6e mbaawri wiide Almasiihu wo taan Daawda?

⁴² Daawda e hoore muudum wi'i ley dewtere Jabuura:

«Joomiraado wi'i Joomam:

Jooda gere nyaamo am,

⁴³ faa mi wada njaabaay way6e ma.»‡

⁴⁴ Daawda ina noddira mo «Joomam». Ndelle, noy o laatortoo taanum?

No Iisaa feliri jannginoobe Tawreeta

(Matta 23.1-36, Marku 12.38-40, Lukka 11.39-54)

⁴⁵ E ley ko yimbe been fuu kettindanii mo, o wi'i taalibaa6e makko been:

† 20:37 Wakkati Muusaa, tawi Ibrahiima e Isiyaaka e Yaakuuba maayiino gilla ko 6ooyi. ‡ 20:43 Jabuura 110.1.

⁴⁶—Ndeentee e jannginoo6e Tawreeta yidube yiilodaade e saayaaji mawdi e jowteede jowtaali tedduɗi ley luumooji, foodantoo6e joodorde burde tedde ley cuudi baajordi e nokkuuje tedduɗe to nyaamduuji.

⁴⁷ I6e nyaama jawdi rew6e talkaa6e 6e goriraa6e mu66en maayi, de 6e njuutina du'aawuuji ma66e faa 6e nanndinkinoo e lobbu6e. Kam6e, jukkungo naawngo burata jippineede dow mu66en.

21

Haala sadaka burdo woodude (Marku 12.41-44)

¹ Iisaa yepti gite muudum, yi'i joomiraa6e jawdi ina ngatta sadakaaji mu66en e keesu sadaka.

² O yi'i debbo talkaajo mo gorum maayi, kam du ina watta toon buudi didi,

³ de o wi'i:

—Goonga kaalanammi on: debbo talkaajo o, ko watti duum, 6uri ko 6e fuu 6e ngatti.

⁴ Sabo 6e fuu, wo ko bonnantaa 6e fay huunde tan 6e ngattiri hono dokke. Ammaa debbo o kaa, e ley talkaaku muudum, watti haddi ko joginoo faa wuurda duum fuu.

Haala halkere suudu dewal e sifaaji timmoode adunaaru (Matta 24.1-14, Marku 13.1-13)

⁵ Ina woodi wo66e ina kaala haala suudu dewal mawndu nduun, e no ndu nardiniraa kaaye e kulle cakkaade. Ndeen Iisaa wi'i:

⁶—Ko nji'oton duum, wakkati waran nde fay hayre wootere heddataako do ina yowii dow wonnde. Fuu wurjinte.

⁷ Be yami mo, 6e mbi'i:

—Moodibbo, anndin min nde dum wadata. Maande ndeye hollata kulle deen badake wadude?

⁸ O wi'i:

—Ndeentee taa mbosinedon e goonga. Heew6e ngardan e innde am, ina mbiitoo: «Miin woni kanko», ina mbi'a du: «Wakkati oon badake.» Taa njokkee 6e.

⁹ Nde nanoydon woldeeki e muurtereeji, taa kulee. Sabo tilay dum wada tafon, ammaa dum wanaa timmoode wakkati oon.

¹⁰ O heddi imo wi'a 6e:

—Lenyol habdan e lenyol, laamu habdan e laamu.

¹¹ Dimbande leydi mawde ngadan, rafooji e nyawuuji bondi du ngaran e nokkuuje feere feere. Kulle kul6iniide e sifaaji mawdi yuuran dow kammu.

¹² Ammaa gilla dum fuu wadaay, yim6e nanngan on, torredon, njaaredon to cuudi baajordi e kasuuji. Be ngadda on yeeso kaanankoo6e e hooree6e saabe innde am.

¹³ Dum hokkan on laawol seedanaade kam.

¹⁴ Pi6ee anniya e berde mon on miilataako ko njaabotodon.

¹⁵ Sabo mi hokkan on waawde haala, mi hokkan on hakkilantaaku ko way6e on been fuu mbaawaa salaade naa yeddude.

¹⁶ Fay saaraa6e mon e sakiraa6e mon e koreeji mon e yigiraa6e mon njamboto on, mbara wo66e moodon.

¹⁷ Yim6e fuu mbanyan on saabe am,

¹⁸ ammaa fay leembol ko'e moodon halkataa.

¹⁹ Tinnitaare moodon ndannirton yonkiji mon.

*Haala halkere Urusaliima e gartol Almasiihu**(Matta 24.15-31, Marku 13.14-27)*

²⁰ —Nde nji'udon konuujji ina piiloo Urusaliima fuu, anndon halkeede mayre badake.

²¹ Wakkati oon, tawaa6e leydi Yahuudiya fuu, ndoggira baamle. Tawaa6e ley ngalluure nde fuu, njalta e mayre. Tawaa6e ladde du, taa naata ngalluure ndeen.

²² Sabo balde deen wo balde yomnitagol, faa ko winndaa duum fuu tabita.

²³ Kay, debereedu'en e musintee6e njaran torra ley balde deen! Sabo torraaji mawdi njanan e leydi ndi, tikkere Laamdo jippoto e lenyol ngol.

²⁴ Be camminirte kaafaahi, 6e nanngée, 6e njaaree hakkunde lenyi fuu. Lenyi ndampan Urusaliima faa nde wakkati dawrugol mu66en timmiri no foduraa.

²⁵ Sifaaji ngadan dow naange e lewru e koode. Ley adunaaru du kulol wadan e leyde deen. De fuu de mbemmboto saabe feekaango maayo manngo e bempyye muudum.

²⁶ Yim6e pekkoran saabe kulol si miilake dow ko waroyta e adunaaru ndu, sabo fay baawde kammu deen ndimmboto.

²⁷ Wakkati oon, yim6e 6een nji'an Bii Neddo ina wara e duule, ina warda e baawde e teddeengal manngal.

²⁸ Onon, si dum fuddii wadude, tiggitodon, 6anton ko'e moodon, sabo Laamdo badake rimfinde on.

*Banndol dow yibbi**(Matta 24.32-35, Marku 13.28-31)*

²⁹ Caggal duum, o banndani 6e banndol ngol, o wi'i:

—Ndaaree yibbi e ledde godde de fuu.

³⁰ Si on nji'ii de mbilitii, odon anndi ndunngu badake.

³¹ Noon du, si on nji'ii kulle deen ina ngada, annditon laamu Laamdo badake.

³² Goonga kaalanammi on: jamaanu o timmataa, tawee kulle deen fuu ngadaay.

³³ Kammu e leydi timman, de haalaaji am kaa timmataa abada.

Haala reentaade e gartol Almasiihu

³⁴ —Ndeenee ko'e mon taa yidde fijo suloowo e sulargol doro e ka66u-ko'u adunaaru njooow dow berde mon de nyannde ndeen juha on

³⁵ hono tuugol*. Sabo inde wara dow yim6e adunaaru fuu.

³⁶ Ndelle, kakkilon wakkati fuu, ngadan du'aare, faa kefon dadude e kulle gadooje deen fuu, mbaawon daraade yeeso Bii Neddo.

³⁷ Nyalooma fuu, Iisaa ina waafoo ley suudu dewal mawndu, de jemma, o wurtoo, o waalowa dow waamnde wi'eteende Jaytun.

³⁸ Yim6e fuu ina njaha to suudu dewal mawndu illa fajiri faa kettindanoo mo.

22*No hooree6e ndawriri faa nannga Iisaa**(Matta 26.1-5, 14-16, Marku 14.1-2, 10-11, Yuhanna 11.45-53)*

¹ Wakkati iidi buuru mo wattaaka rabilla ndiin badake. Dum woni iidi nyannde Faltagol.

* **21:35 Tuugol**wo ko wo66e mbi'ata huuseeru maa bedorgal.

² Hooree6e almaami'en e jannginoobe Tawreeta been ina piloo no mbarda Iisaa, de si goonga i6e kula yim6e been.

³ Ndeen Seydaani naati Yahuuda bi'eteedo Isikariyotto, gooto e sappo e dido been.

⁴ O yehi o haaldowi e hooree6e almaami'en e doomoobe suudu dewal mawndu no o wattirta Iisaa e juude mu66en.

⁵ Be ceyii, 6e ndewri 6e kokkan mo ceede.

⁶ O ja6i, imo filoo wakkati mo o jambotoo Iisaa e cuncukka, tawa jamaa oon faamaay.

No Iisaa wadiri hiraande iidi Faltagol e taalibaa6e muudum

(Matta 26.17-30, Marku 14.12-26, Yuhanna 13.21-30)

⁷ Nyalaande iidi buuru mo wattaaka rabilla yottake. Wo nyalaande nde dammuuli iidi Faltagol njeyi hirsee6e.

⁸ Iisaa nuli Piyeer e Yuhanna, wi'i dum'en:

—Njehee cegilane6e en hiraande iidi Faltagol faa nyaamen.

⁹ Be yami mo:

—Toy njiddaa min cegiloo nde?

¹⁰ O wi'i 6e:

—Ndaaree, si on naatii ngalluure nde, on kawran toon e gorko, ina ronndii loonde ndiyam. Njokkon mo faa e suudu do o naatata doon,

¹¹ mbi'on jom galle oon: «Moodibbo na yame toy woni suudu ndu nyaamdata e taalibaa6e mum been iidi Faltagol?»

¹² O hollan on suudu sooro mawndu moyyinaandu. Wo dow toon cegilotodon hiraande ndeen.

¹³ Be njehi, 6e tawi hono no o wi'iri 6e noon, 6e cegilanii hiraande iidi Faltagol ndeen.

¹⁴ Nde wakkati oon yottinoo ndeen, o joodii kanko e sappo e dido been.

¹⁵ O wi'i 6e:

—Mid6o muuyi nyaamdude e moodon hiraande iidi Faltagol nde sanne, gilla mi torraaka.

¹⁶ Sabo mid6o wi'a on, mi nyaamataa nde katin faa nyaanne nde dum tabiti ley laamu Laamd6o.

¹⁷ O hooyi horde, o yetti Laamd6o, o wi'i:

—Nja6ee dum, peccee dum hakkunde moodon,

¹⁸ sabo mid6o wi'a on, illa joonin mi yarataa cabijam katin faa nde laamu Laamd6o wari.

¹⁹ Katin, o hooyi buuru, o yetti Laamd6o, o heltii, o hokki 6e, o wi'i:

—Dum wo 6anndu am hokkaandu saabe moodon. Ngadon dum faa miccitolodon kam.

²⁰ Hono noon du, nde 6e tilinoo e hiraande ndeen, o hooyi horde cabijam, o hokki 6e, o wi'i:

—Horde nde woni amaana keso tabintiniraado yiyam am ndufeteedam saabe moodon.

²¹ Ammaa paamee, jambotoodo kam oon ina nyaamda e am e le'al gootal.

²² Tilay Bii Ned6o yoppira adunaaru hono no fodoranaa noon. Ammaa bone woodanii jambotoodo mo oon!

²³ Ndeen 6e pud6i yamundurde hakkunde ma66e moy e ma66e wadata huunde ndeen.

Jeddi dow moy woni bur6o teddude

²⁴ Jeddi ngadi hakkunde ma66e du e dow moy buri teddude.

²⁵ Iisaa wi'i 6e:

—Kaanankooḅe leyḁe ina ndawrana jaalaaḅe muḅḅen. Jom'en doole dow yimḅe ḅeen du ina njidi noddireede wallooḅe.

²⁶ Onon kaa, wanaa hono noon. Sanaa ḅurḁo teddude e moodon laatoo hono cukalel, ardiido du laatoo hono golloowo.

²⁷ Sabo moy ḅuri teddude, joodiido faa nyaama naa golloowo gaddoowo nyaamdu? Wanaa nyaamoowo oon ḅuri naa? De miin kaa, mido woni hakkunde moodon hono golloowo oon.

²⁸ Onon ngoni heddodiḅe e am ley torraaji am.

²⁹ Saabe ḁuum, miin du, mi hokkii on laamu hono no Baaba am hokkiri kam laamu ni,

³⁰ faa nyaamon, njaron to nyaamirde am ley laamu am. On njoodoto dow joodorḁe laamu, carodon lenyi Israa'iila sappo e didi diin.

*No Iisaa sapporii Piyeer wi'an anndaa ḁum
(Matta 26.31-35, Marku 14.27-31, Yuhanna 13.36-38)*

³¹ Simon, Simon, Seydaani nyaagake heḅude on faa seḁa on hono no alkama seḁirtee ni.

³² Ammaa mi du'anake ma taa goondinal maa mursee. Aan le, nde ngartoydaa to am, cemmbindinaa sakiraaḅe maa.

³³ Piyeer wi'i mo:

—Joomam, mido segilii yaadude e maada ley kasu e wardeede e maada!

³⁴ De Iisaa wi'i:

—Mido haalane, Piyeer, fadde ndontoori e joggude hannden tawan a wi'ii kile tati a anndaa kam.

³⁵ O wi'i ḅe katin:

—Nde nulunoomi on ndeen, on kooyaay dannga e mbasu e paḁe, won ko nyakani on naa?

Be mbi'i:

—Walaa!

³⁶ O wi'i ḅe:

—Joonin kaa, jogiido dannga hooya, jogiido mbasu hooya, mo walaa kaafaahi du, sootta saaya muudum sooda ngooti.

³⁷ Sabo ina winndaa, «O limaama ley bonḅe.» Mido haalana on: ina tilsi ḁum tabita dow am. Sabo ko winndaa dow am fuu tabitan.

³⁸ Be mbi'i:

—Joomii amin, inan kaafaaje didi!

O wi'i ḅe:

—Heyii!

*No Iisaa nyaagorii Laamḁo dow waamnde Jaytun
(Matta 26.36-46, Marku 14.32-42)*

³⁹ Iisaa wurtii, fonndii waamnde Jaytun no woowri noon. Taalibaaḅe makko ḅeen njokki mo.

⁴⁰ Nde o yottinoo nokkuure ndeen, o wi'i ḅe:

—Ndu'ee faa taa naaton ley jarribe.

⁴¹ Caggal ḁuum, o toowti ḅe ko waḁata hono limnere hayre. O hofii, imo waḁa du'aare,

⁴² imo wi'a:

—Baaba, si a muuyii, wodḁinam horde torra nde. Ammaa taa ḁum laatoroo muuyo am, ḁum laatoroo muuyo maa aan!

⁴³ Wakkati oon, maleyka yuuruḁo dow kammu ḅangi e makko, semmbini mo.

⁴⁴ Ley mettorgal ḅernde makko o ḅeydi tekkinde du'aare makko, nguli makko laatii hono toḅḅe yiyyam ina simta e leydi.

⁴⁵ Nde o hantunoo du'aare ndeen, o yeccii to taalibaaɓe makko ɓeen, o tawi iɓe ɗaanii saabe mettorgal ɓerde maɓɓe.

⁴⁶ O wi'i ɓe:

—Ko wadi de oɗon ɗaanii? Ummee ndu'ee, faa taa naaton ley jarribe!

No Iisaa nanngiraa

(*Matta 26.47-56, Marku 14.43-50, Yuhanna 18.3-11*)

⁴⁷ Imo woni e haala ka faa jamaa wari. Bi'eteedo Yahuuda, gooto e sappo e ɗiɗo ɓeen, ardii ɓe de battitii Iisaa faa muccoo ɗum.

⁴⁸ De Iisaa wi'i mo:

—Yahuuda, muccaango njambbortodaa Bii Neddo naa?

⁴⁹ Nde wonduɓe e Iisaa ɓeen nji'unoo ko anniyii laataade fu, mbi'i:

—Joomii amin, min coppa ɓe kaafaaje naa?

⁵⁰ Ndeen gooto maɓɓe soppi maccudo Almaami Mawɗo, tayi nowru muudum nyaamru.

⁵¹ Iisaa jaabii, wi'i:

—Celdee ni.

De o meemi nowru maccudo oon, o danni ɗum.

⁵² Iisaa haalani warɓe faa nannga ɗum ɓeen, hooreeɓe almaami'en e doomooɓe suudu dewal mawndu e mawɓe Alhuudiya'en ɓeen, wi'i:

—On ngardii e kaafaaje e cabbi hono wo mi gujjo!

⁵³ Nyannde fuu miɗo wondunoo e moodon ley suudu dewal mawndu, on njowaay junngo dow am. Ammaa joonin wo wakkati mon, joonin wo wakkati mo nimre laamii.

No Piyeer wi'iri anndaa Iisaa

(*Matta 26.57-58, 69-75, Marku 14.53-54, 66-72, Yuhanna 18.12-18, 25-27*)

⁵⁴ Be nanngi Iisaa, ɓe njaari ɗum faa ley galle Almaami Mawɗo. Piyeer ina jokki to toowti.

⁵⁵ Tawi yiite na huɓɓaa hakkunde taliyaare galle oon, Piyeer wari joododii e yuulotooɓe doon.

⁵⁶ Korɗo gooto yi'i imo hucciti e jayngol, ndaari mo faa woodi, wi'i:

—O du na wondunoo e makko.

⁵⁷ De Piyeer yeddi mo, wi'i:

—Hey debbo, mi anndaa mo.

⁵⁸ Nde ɓooytunoo seeda, godɗo yi'i mo, wi'i:

—Aan du e maɓɓe njejadaa!

De Piyeer wi'i:

—Hey gorko, mi wanaa!

⁵⁹ Faa wadi yamnde wootere gaɗa ɗuum, godɗo katin siini dow haala kaan, wi'i:

—Goonga ni, gorko o ina wondunoo e makko, sabo kam du wo Galilinkeejo.

⁶⁰ De Piyeer jaabii, wi'i:

—Gorko, mi faamataa ko kaalataa ɗuum!

O selaay haalude, faa ndontoori joggi.

⁶¹ Iisaa hucciti e Piyeer, ndaari ɗum. Ndeen Piyeer miccitii haala ka Iisaa haalannoo ɗum kaan: «Fadde ndontoori e joggude hannden, a wi'an kile tati a anndaa kam.»

⁶² O wurtii yaasin, imo woya bojji cattuɗi.

(*Matta 26.67-68, Marku 14.65*)

⁶³ Yimɓe nannguɓe Iisaa ɓeen ina njalnoroow ɗum, ina piya ɗum.

⁶⁴ Be cuddi yeeso makko, iɓe yama mo, iɓe mbi'a:

—Hey annabaajo! Haalan min moy fiyi ma!

65 Heddi i6e njenna mo jennooje godde keewde.

No maw6e diina carorii Iisaa

(Matta 26.59-66, Marku 14.55-64, Yuhanna 18.19-24)

66 Nde weetunoo ndeen, yim6e Saahii6e been kawriti, been ngoni maw6e lenyol ma66e e hooree6e almaami'en e jannginoo6e Tawreeta. Iisaa waddaa yeeso ma66e.

67 Be mbi'i dum:

—Si aan woni Almasiihu haalan min.

O wi'i 6e:

—Fay si mbiimi on noon du, on nja6ataa.

68 Si mi yamii on du, on njaabataako.

69 Ammaa gilla joonin, Bii Neddo joodoyto gere nyaamo Laamdo, Jom baawde.

70 Be fuu 6e mbi'i:

—Ndelle aan woni Bii Laamdo naa?

O wi'i 6e:

—Onon e ko'e mon kaali, wo miin jaati.

71 Jonle 6e mbi'i:

—En kaajaaka seedaaku katin, sabo ko o haali e hunnduko makko duum, en fuu en nanii.

23

No Pilaatu yamiri Iisaa

(Matta 27.1-2, 11-14, Marku 15.1-5, Yuhanna 18.28-38)

1 Caggal duum, yim6e Saahii6e been fuu ummii, njaari Iisaa to Pilaatu hooreejo oon.

2 Be puddi i6e pela mo, i6e mbi'a:

—Gorko o min tawi ina wosina lenyol amin, ina hada dum'en yo6ude kaananke mawdo oon lampo, ina wi'a hoore muudum wo Almasiihu, kaananke.

3 Pilaatu yami mo, wi'i:

—Aan woni kaananke Alhuudiyankoo6e naa?

Iisaa jaabii, wi'i:

—Aan e hoore maa haali.

4 Pilaatu jaabii, wi'i hooree6e almaami'en e jamaa oon fuu:

—Mi yi'aay fuu feloore e makko.

5 Ammaa 6e ciini e haala ma66e sanne, i6e mbi'a:

—Ko o waajotoo duum ina waddundura yim6e ley leydi Yahuudiya fuu, gilla Galili to o fuddiri toon faa e do.

6 Wakkati Pilaatu nannoo dum, yami yalla gorko o wo Galilinkeejo.

7 Nde o faamunoo Iisaa na yuura e ley laamu Hirudus ndeen, o nuldi dum Hirudus. Sabo ley balde deen tawi Hirudus ina woni ley Urusaliima.

8 Nde Hirudus yi'unoo Iisaa ndeen, berndem weli sanne, sabo 6ooyii ko yidunoo yiide mo saabe ko nanannoo dow makko duum. Katin du ina yeloo yiide mo imo wada ko haaynii.

9 O yami dum yamde keewde, de Iisaa jaabaaki fay huunde.

10 Hooree6e almaami'en e jannginoo6e Tawreeta na ndarii doon, ina pelda mo no mbaawri fuu.

11 Hirudus du huyfini mo, jalnorii mo, kam e sordaasii6e muudum, 6orni mo saaya lobba, nultiri mo Pilaatu.

12 Nyannde ndeen Pilaatu e Hirudus laatii yigiraa6e, arande 6e wanyundurnoo6e.

No Iisaa hiitoraa

(*Matta 27.15-26, Marku 15.6-15, Yuhanna 18.39-19.16*)

¹³ Pilaatu noddi hooree6e almaami'en e maw6e Alhuudiyankoo6e 6een e yim6e fuu,

¹⁴ wi'i dum'en:

—On ngaddanii kam neddo o hono wo o bosinoowo yim6e. Ndaaree, mi yamii mo yeeso mon, de ley ko peloton mo duum fuu, mi tawaay fuu sabaabu jukkotoodo mo.

¹⁵ Hirudus du yi'aay faa'e e makko, sabo yeccinii mo to meeden. Paamee, gorko o wadaay fay huunde ko jeyi warude dum.

¹⁶ Ndelle, mi fiyan mo, mi yoppa mo.

¹⁷ Ina tilsii wakkati iidi Faltagol fuu Pilaatu yoofana 6e kasunke gooto.

¹⁸ Be fuu 6e ndukidi daande wootere, 6e mbi'i:

—War mo, njoofanaa min Barabas!

¹⁹ Barabas le wo uddanoodo e kasu saabe muurtere wadunoonde e ngallu-ure ndeen, e saabe war-hoore.

²⁰ Pilaatu haaldi e ma66e dida6erde saabe muuyo muudum yoofude Iisaa.

²¹ Ammaa 6e keddi i6e nduka, i6e mbi'a:

—Tontu mo! Tontu mo e leggal palaangal!

²² Pilaatu wi'i 6e tata6erde:

—Dume o wadi ko boni? Mi tawaay e makko sabaabu fuu ko haani warude mo! Ndelle, mi fiyan mo, mi yoppa mo.

²³ Ammaa 6e beydi feekaade peekaali mawdi, i6e mbi'a o tontee. Peekaali ma66e diin njaaltii Pilaatu.

²⁴ O hokki 6e laawol faa ko 6e njarii duum laatoo.

²⁵ O yoofani 6e mo 6e njarii yoofaneede oon, kam woni uddanoodo ley kasu saabe muurtere e war-hoore. De Iisaa kaa, o watti dum e muuyde ma66e.

No Iisaa tontiraa dow leggal palaangal

(*Matta 27.32-44, Marku 15.21-32, Yuhanna 19.17-27*)

²⁶ Nde 6e njaarannoo mo ndeen, 6e nanngi gorko jeyaado Sireene bi'eteedo Simon, yuurudo ley ladde. Be mbakkini dum leggal palaangal ngaal faa jokka caggal Iisaa, yaara ngal.

²⁷ Yim6e heew6e na njokki dum. Rew6e du ina ngoni ley ma66e, ina mboya ina piira 6erde mu66en mettorgal saabe majjum.

²⁸ Iisaa hucciti e rew6e 6een, wi'i dum'en:

—Rew6e Urusaliima, taa mboyyee kam, ammaa mboyyee ko'e moodon e bi66e mon!

²⁹ Sabo dey, balde ngaran nde yim6e mbi'ata: «Barke woodanii rew6e rimar6e e 6e ndeedaay e endi di musinaaka.»

³⁰ Ndeen, yim6e mbi'an baamle caama dow mu66en, mbi'a tile udda dum'en.

³¹ Sabo si 6e ngadii nii gilla liccal ngal wo keccal, noy laatoytoo si ngal yoorii?

³² Be njaaridi Iisaa e yim6e dido bon6e. Been du wo waretee6e.

³³ Nde 6e njottinoo nokkuure wi'eteende Laalagal Hoore ndeen, 6e tonti mo e leggal palaangal, kanko e bon6e dido 6een, gooto gere nyaamo makko, gooto du gere nano makko.

³⁴ O wi'i:

—Baaba, yaafa 6e sabo 6e anndaa ko 6e ngadata.

Ndeen 6e pecciri kaddule makko cumnal.

³⁵ Yim6e ndarii doon ina ndaara. Hooree6e been du ndarii ina njalnoroo mo, ina mbi'a:

—O hisinii wo66e, o hisina hoore makko si o Almasiihu, Cu6aado Laamdo.

³⁶ Sordaasi6e been du njalnorii mo. 'Be 6attii, 6e kokki mo ndiyam lammudam,

³⁷ i6e mbi'a:

—Si aan woni kaananke Alhuudiyankoo6e oon, hisin hoore maa!

³⁸ Tawi du alluwal takkaama dow hoore makko. Binndi dow maggal na mbi'a: O wo KAANANKE ALHUUDIYANKOO6E.

³⁹ Gooto e bon6e dido tontidaa6e e makko been ina mbonkoo mo, ina wi'a:

—Wanaa aan woni Almasiihu naa? Hisin hoore maa, de kisinna min minen du!

⁴⁰ Ammaa gooto oon feli oyo oon, wi'i:

—A hulataa Laamdo naa? Aan e makko fuu, on potu jukkungo.

⁴¹ Enen, jukkungo meeden wo goonga jaati, sabo ko foti e ko ngolluden tan njobeteden. De kanko kaa, o wadaay fay huunde ko boni.

⁴² Ndeen o wi'i:

—Iisaa, miccifo6aa kam wakkati ngartoy6aa e laamu maa.

⁴³ Iisaa wi'i mo:

—Goonga kaalanammaami: hannden jaati a wondowan e am ley aljanna.

Haala maayde Iisaa

(Matta 27.45-56, Marku 15.33-41, Yuhanna 19.28-30)

⁴⁴ Wakkati hakkunde naange, nimre wadi e leydi fuu faa wakkati yamnde tati kiiral naange.

⁴⁵ Naange ni66i, lefol paliingol ley suudu dewal mawndu ngool seekii ceeke didi.

⁴⁶ Iisaa feekii feekaango manngo, wi'i:

—Baaba, mi wattii yonki am ki ley junngo maa.

Ga6a o haalii dum, o seedi e yonki.

⁴⁷ Caggal mawdo sordaasi'en oon yi'ii ko laatii duum, yetti Laamdo, wi'i:

—Goonga, neddo o wo dartiido!

⁴⁸ Jamaa garudo ndaarude mo oon fuu yi'ii ko wadi duum. 'Be njeccii, i6e piya berde ma66e.

⁴⁹ Ammaa anndu6e mo been fuu, ina ndarii to toowti ina ndaara dum fuu. Rew6e jokkunoo6e mo gilla leydi Galili been ina ngoni ley ma66e.

No banndu Iisaa wattiraa ley saabeere

(Matta 27.57-61, Marku 15.42-47, Yuhanna 19.38-42)

⁵⁰ Ina woodi gorko bi'eteedo Yuusufi jeyaado e waaldeere Saahii6e ndeen, wo o gorko lobbo, dartiido.

⁵¹ Kanko o jabaay ko Saahii6e been kaali e ko 6e ngolli. Imo yuura Ari-matiya, ngalluure ley leydi Yahuudiya. Imo hedii 6angugol laamu Laamdo.

⁵² O yehi to Pilaatu, o njaarii dum banndu Iisaa,

⁵³ O jippini dum e leggal ngaal, o filii dum e kasanke, o watti dum ley saabeere wasaande ley hayre, do fay gooto wattaaka.

⁵⁴ Dum hawrii e nyannde segilanteende tawi nyannde fowteteende 6adake fuddude.

⁵⁵ Rew6e wondunoo6e e Iisaa gilla Galili been njokki Yuusufi, nji'i saabeere ndeen e no o wattiraa ley mayre.

⁵⁶ Be kooti, 6e moyyinowi nebbeele uurde e turaaje.

Caggal duum, 6e powti nyannde fowteteende hono no yamiroore ndeen wi'iri.

24

*No Iisaa ummitorii**(Matta 28.1-10, Marku 16.1-8, Yuhanna 20.1-10)*

1 Gilla pudal naange nyannde go'aberde e jeddiire, * rewbe been ponndii to saabeere toon, be kooyii nebbeele uurde de be moyyinnoo deen.

2 Be tawi hayre ndeen tallitaama, ittaama e dammbugal saabeere ndeen.

3 Ammaa nde be naatunoo ndeen, be tawaay banndu Iisaa, joomii be.

4 E ley no hakkillooji ma66e mbemmborii noon, inan wor6e dido punti, ina ndarii yeeso ma66e, ina bornii kaddule jalbooje.

5 Kulol nanngi be, be leeyini geese ma66e e leydi. Wakkati oon wor6e been mbi'i be:

—Ko wadi odon piloo buurdo hakkunde maay6e?

6 O walaa do, o ummitake. Miccitee ko o haalannoo on leydi Galili duum

7 nde o wi'unoo: «Ina tilsi Bii Neddo watee e juude luttu6e, de tontee e leggal palaangal, de ummitoo nyannde tataberde.»

8 Ndeen be miccii haala Iisaa kaan.

9 Be yuwi to saabeere toon, be nejccii, be kaalanowi dum sappo e ngo'o been e wondufe e mu66en fuu.

10 Rewbe been ngoni: Mariyama mo Magdala, e Yowanna, e Mariyama inna Yaakuuba e rewbe wondufe e mu66en. Be kaalani dum nulaa6e been.

11 Nulaa6e been ndaardi haala ma66e kaan hono njiibiika, nja6aay goondinde be.

12 De Piyeer kaa ummii, doggi, yehi saabeere toon. Nde o yuurninoo ley mayre ndeen, kasanke oon tan o yi'i. O yeccii wuro, imo wemmbii saabe ko wadi duum.

*No Iisaa bangirani taalibaa6e mum dido dow laawol Emayus**(Marku 16.12-13)*

13 Nyalooma oon pay, dido e ley taalibaa6e been kooyi laawol wuro wi'eteengo Emayus. Hakkunde wuro ngoon e Urusaliima ina wada kilooji sappo e go'o.

14 I6e pillodoo e dow ko wadi duum fuu.

15 E ley filla ma66e do be kokkundurta hakkillooji doon, Iisaa e hoore muudum hewti be, ina yaada e ma66e.

16 Ammaa gite ma66e uddaa taa be anndita mo.

17 O wi'i be:

—Dume pillotodon e jahaangal moodon ngal?

Be ndarii, berde ma66e metti.

18 Gooto ma66e bi'eteedo Kiliyopas jaabii mo, wi'i:

—Ndelle hakkunde weer6e Urusaliima wo aan tan woni mo faamaay ko wadi toon ley balde de naa?

19 O wi'i be:

—Dume?

Be mbi'i mo:

—Ko wadi e Iisaa Nasaraatuujo oon. Wo o annabaajo, jom baawde ley haala makko e golle makko yeeso Laamdo e yim6e fuu.

20 De hooreefe almaami'en e maw6e meeden ngatti mo ley juude laamu faa o jukkee jukungo maayde, tonti mo e leggal palaangal.

21 Min cikkiino kanko rimdinta Israa'iila. Ammaa katin du, hannden woni nyalooma tata6o ko dum wadi.

* 24:1 Dum woni nyannde alan.

²² Woodi rew6e amin wo66e du ngadii min kaayeeffi. Be njehii to saabeere toon illa fajiri,

²³ de 6e tawaay 6anndu makko toon. Be ngarti, 6e mbi'i maleyka'en 6anganii 6e, mbi'i imo wuuri.

²⁴ Caggal duum, wo66e amin njehi to saabeere toon, tawri no rew6e been mbiiri noon, de 6e nji'aay mo kanko kaa.

²⁵ Ndeen Iisaa wi'i 6e:

—Hey onon famdu6e hakkillo! Berde moodon njaawaa goondinde ko annabaa6e kaali fuu!

²⁶ Wanaa ina tilsi Almasiihu torree de naata ley teddeengal muuduun naa?

²⁷ Ndeen o faamini 6e ko Binndi Ceniidi diin fuu kaali dow makko, gilla e Tawreeta Muusaa faa e dewte annabaa6e.

²⁸ Nde 6e battinoo wuro ngo 6e ponndii ngoon ndeen, o wadi hono o jidfo faltaade.

²⁹ Ammaa 6e nyaagii mo, 6e mbi'i:

—Heddoda e amin, sabo hiirii, jemma warii.

O naati, o jippodii e ma66e.

³⁰ Nde 6e njoodinoo i6e nyaama ndeen, o hooyi buuru, o yetti Laamfo, o heltii buuru oon, o hokki 6e.

³¹ Ndeen gite ma66e peertii, 6e annditi mo. Wakkati oon o lalli e gite ma66e.

³² Ndeen i6e mbi'undura hakkunde ma66e:

—Wanaa berde men na mbeli, na muuyi nanude sanne nde o haaldannoo e meeden dow laawol ndeen, imo faamina en Binndi diin naa?

³³ Wakkati oon, 6e ummii 6e njeccii Urusaliima. Be tawtowii toon sappo e ngo'o been, ina kawriti e yaadiraabe mu66en.

³⁴ Been mbi'i 6e:

—Goonga, Iisaa Joomiraado ummitake, o 6anganii Simon.

³⁵ Didfo been du kaalani 6e ko wadi e laawol mu66en, e no 6e annditiri Iisaa nde heltunoo buuru ndeen.

No Iisaa bangirani taalibaabe mum sappo e ngo'o

(Matta 28.16-20, Marku 16.14-18, Yuhanna 20.19-23, Golle Nulaabe 1.6-8)

³⁶ Nde 6e kaalannoo dum ndeen, Iisaa funti darii hakkunde ma66e, wi'i 6e: —Jam wonda e moodon!

³⁷ Nesijji ma66e tayi, 6e kuli, 6e miilii ko 6e nji'ata duum wo mbeelu.

³⁸ De o wi'i 6e:

—Dume kuldon? Ko wadi odon cikkitira ley berde mon?

³⁹ Ndaaree juude am e koyde am, wo miin jaati. Meemee kam, ndaaron. Sabo mbeelu walaa teewu, walaa yi'e hono no njiiruodon kam ni.

⁴⁰ Nde o haalunoo dum ndeen, o holli 6e newe juude makko e koyde makko.

⁴¹ E ley ko 6e kunngii goondinde saabe seyo ma66e e kaayeeffi, o wi'i 6e:

—Odon ngoodi do ko nyaametee naa?

⁴² Be ngaddani mo tayre liingu nduppaangu.

⁴³ O jabi nde, o nyaami yeeso ma66e.

⁴⁴ Caggal duum, o wi'i 6e:

—Ko winndaa ley Tawreeta Muusaa e dewte annabaa6e e Jabuura dow am duum fuu, ina tilsi dum tabita. Kulle deen jaati ngoni ko kaalannoomi on nde ngondunoomi e moodon ndeen.

⁴⁵ Wakkati oon, o omti hakkillooji ma66e faa 6e paama Binndi diin.

⁴⁶ O wi'i 6e:

—Ina winndaa Almasiihu torrete faa maaya, ummitoto hakkunde maay6e nyannde tataberde,

⁴⁷ de tuubugol e yaafagol hakkeeki gooynete e lenyi fuu saabe innde makko. Dum fuddan gilla Urusaliima.

⁴⁸ Onon ngoni seedotooŋe kulle deen!

⁴⁹ Miin, mi nuldani on ko Baaba aadii duum. Onon kaa, keddee ley ngalluure nde, faa nde baawde gonde dow deen njippii e moodon.

No Iisaa yeentiri dow kammu

(Marku 16.19-20, Golle Nulaabe 1.9-11)

⁵⁰ O yaari 6e faa dakkol Baytaniya, o yepti juude makko, o barkini 6e.

⁵¹ Wakkati mo o barkini 6e oon, o seedi e maŋŋe, o yeentinaa dow kammu.

⁵² Be kujidani mo. Caggal duum, 6e njeccodii Urusaliima e seyo manngo.

⁵³ Wakkati fuu iŋe tawee ley suudu dewal mawndu, iŋe njetta Laamdo.

Linjiila Iisaa mo Yuhanna winndi

No Konngol Laamdo laatorii neddo

¹ Gillama e fuddoode bi'eteedo Konngol ina woni. Bi'eteedo Konngol oon ina wondi e Laamdo, wo o Laamdo du.

² Imo wondi e Laamdo gilla fuddoode.

³ E makko Laamdo tagiri huunde fuu. Fay huunde tagaaka si wanaa e makko.

⁴ E makko nguurdam woni, nguurdam daam laatani yimbe annoora.

⁵ Annoora oon ina yayna ley nimre. Nimre ndeen du waawaay jaalaade o.

⁶ Ina woodi neddo mo Laamdo nuli bi'eteedo Yaayaa.

⁷ O warii faa o seedanoo annoora oon, faa yimbe fuu ngoondinira saabe makko.

⁸ Wanaa kanko woni annoora oon, de o warii faa o seedanoo annoora oon.

⁹ Oon woni annoora goongalaajo gardo ley adunaaru faa yaynana yimbe fuu.

¹⁰ Bi'eteedo Konngol oon ina woni ley adunaaru, wo e makko adunaaru ndu tagiraa, de adunaaru nduun kaa annditaay mo.

¹¹ O warii to jeydaabe makko, de jeydaabe makko been nja66aaki mo.

¹² Ammaa ja66iibe mo de ngoondini mo been, o hokkii dum'en baawde laataade bi66e Laamdo.

¹³ Wo 6e rimiraabe ko wanaa e yiyam, ko wanaa muuyo terde, ko wanaa muuyo gorko du, ammaa 6e rimiraabe e baawde Laamdo.

¹⁴ Konngol ngool laatii neddo jom terde de joodii hakkunde meeden. Min nji'ii darja makko, darja mo Bajjo hemrata Baabiiwo. Ley darja makko oon Baabiiwo 6anginiri keewal hinney e goonga muudum.

¹⁵ Yaayaa seedanake mo, yeewnii, wi'i:

—Kanko woni mo kaalannoomi haala muudum oon nde mbi'unoomi: «Caggal am ardiido kam waran, sabo imo woni gilla mi tagaaka.»

¹⁶ No hinney makko foti heewude, en fuu en ke6ii, hinney dow hinney.

¹⁷ Saabe Muusaa kebirden jamirooje, ammaa hinney e goonga wo saabe Iisaa Almasiihu he6iraa.

¹⁸ Fay gooto yi'aay Laamdo abada. Ammaa Biddo bajjo gondudo e Baabiiwo oon, kam humpiti en mo.

No Yaayaa seedoranii Almasiihu

(Matta 3.1-12, Marku 1.1-8, Lukka 3.1-18)

¹⁹ Alhuudiyankoo6e Urusaliima neli Lewinkoo6e* e almaami'en to Yaayaa yama dum kam wo moy.

²⁰ O salaaki jaabaade 6e, o haalani 6e faa laa6i:

—Miin, mi wanaa Almasiihu.

²¹ Be yami mo, 6e mbi'i:

—Aan, wo a moy? A annabi Iliyaasa naa?

O wi'i:

—Mi wanaa.

Be mbi'i mo:

—Wo a Annabaajo oon naa?

* **1:19 Yimbe lenyol Lewi** ngonnoo ndaaranoobe golle dewal Laamdo gilla e jamaanu Muusaa.

O wi'i:

—Mi wanaa!

²² Be mbi'i mo:

—Wo a moy ndelle? Haalan min ko min kaaltanowa nelu6e min 6een. Moy mbi'ataa laatidaa?

²³ O jaabii, o wi'i:

—Wo mi yeewnotoodo ley ladde mido wi'a: «moyyintinee laawol Joomi-raado»,[†] hono no annabi Esaaya wi'iri ni.

²⁴ Ndeen nulaa6e yuuru6e to Farisa'en 6een

²⁵ yami mo:

—Ko wadi ada loota yim6e lootagal batisima[‡], si tawii a wanaa Almasiihu a wanaa Iliyaasa a wanaa Annabaaajo oon?

²⁶ Yaayaa jaabii 6e, wi'i:

—Miin, mido loota lootagal batisima, de na woodi dariido hakkunde moodon mo on anndaa.

²⁷ Kanko, o waran caggal am. Miin, mi fotaa fay ha66itinde 6oggi pa6e makko.

²⁸ Dum fuu wadii Baytaniya lettugal gooruwol Urdun, do Yaayaa lootata yim6e lootagal batisima doon.

²⁹ Jaango majjum, Yaayaa yi'i Iisaa ina wara to muudum, wi'ii:

—Inan jawgel Laamdo donndotoongel hakkeeji adunaaru.

³⁰ Dum woni ko mbi'unoomi e makko: «Neddo waran ga6a am, ardiido kam, sabo imo woni gilla mi wala.»

³¹ Miin, mi anndaano mo, ammaa mi warii mido loota lootagal batisima faa o 6angana Israa'iilankoo6e.

³² Yaayaa seedii, wi'i:

—Mi yi'ii Ruuhu ina wa'i hono wuugaandu ina yuura dow kammu ina jippoo faa hodi dow makko.

³³ Miin, mi anndaano mo. Ammaa Nuldo kam mi loota lootagal batisima oon, kam wi'i kam: «Mo nji'udaa Ruuhu ina jippoo dow muudum oon, kam woni lootoowo lootagal batisima e Ruuhu Ceniido.»

³⁴ Miin, mi yi'ii, mi seedake kanko woni Bii Laamdo.

No Iisaa su6orii taalibaa6e muudum arandee6e

³⁵ Jaango majjum katin Yaayaa ina darodii e taalibaa6e muudum dido.

³⁶ O yi'i Iisaa ina faltoo, o wi'i:

—Inan jawgel Laamdo!

³⁷ Taalibaa6e dido 6een nani ko o haali duum, njokki Iisaa.

³⁸ Iisaa yeeyii, yi'i i6e njokki dum, wi'i 6e:

—Dume pilotodon?

Be njaabii, 6e mbi'i:

— *Rabbi* (dum na fiirta «Moodibbo»), toy njoodidaa?

³⁹ O wi'i 6e:

—Ngaree ndaaree!

Ndeen 6e ngari, 6e nji'i do o joodii doon. Wakkati oon wo yamnde nay laasara. Be ngondi e makko ko heddii e nyalaande ndeen.

⁴⁰ Andire sakiike Simon Piyeer oon wo gooto e dido nan6e haala Yaayaa de njokki Iisaa.

⁴¹ Ko Andire artii e wadude fu wo filowaade sakiike muudum Simon oon. O wi'i dum:

[†] 1:23 Esaaya 40.3. [‡] 1:25 Do wi'ete **lootalgal batisima** dow haala batisima Yaayaa fu, *lootalgal tuubu* maa mutineede du na wi'ee.

—Min nji'ii Almasiihu (dum na fiirta «Mo Laamdo su6ii»).

42 O yaari dum to Iisaa. Iisaa ndaari Simon, wi'i dum:

—Aan Simon 6ii Yuhanna, caggal joonin a inndirte Kefas.

(Kefas e Piyeer fuu wo gootum. Maanaa inde deen wo «Hayre».)

No Iisaa noddiri Filipu e Natanayel

43 Jaango majjum, Iisaa anniyii yaade Galili. O hawri e Filipu, o wi'i dum:
—Jokkam!

44 Filipu ina jeyaa Baytisayda, ngalluure nde Andire e Piyeer fuu njejaa e muudum ndeen.

45 Filipu hawri e Natanayel, wi'i dum:

—Min nji'ii mo haala muudum winndaa ley Tawreeta Muusaa e ley dewte annabaa6e oon. Wo Iisaa Nasaraatuujo 6ii Yuusufi oon.

46 Natanayel wi'i mo:

—Yalla ko woodi ina waawi yuurude Nasaraatu naa?

Filipu jaabii mo, wi'i:

—War ndaar!

47 Iisaa yi'i Natanayel ina fonndii dum, de haali haala makko wi'i:

—Inan Israa'iilanke jaati, mo hiila fuu walaa e muudum.

48 Natanayel wi'i mo:

—Toy annudaa kam?

Iisaa jaabii mo, wi'i:

—Mi yi'ii ma ley yibbi gilla Filipu noddaay ma.

49 Natanayel jaabii, wi'i:

—Moodibbo, wo a Bii Laamdo, wo a kaananke Israa'iila!

50 Iisaa jaabii mo, wi'i:

—Saabe mi wi'ii mi yi'ii ma ley yibbi duum tan ngoondinirdaa naa? A yi'an ko 6uri dum haaynaade.

51 Ndeen o wi'i Natanayel:

—Goonga kaalanammi on: on nji'an kammu ina udditoo, on nji'an ma-leyka'en Laamdo ina yeeja ina njippoo dow Bii Neddó.

2

No Iisaa wadiri maande ley bangal

1 Balde didi caggal duum, bangal wadi ley ngalluure wi'eteende Kaana ley leydi Galili. Inna Iisaa ina tawaa toon.

2 Iisaa e taalibaa6e muudum du noddaama ngara kawra e bangal ngaal.

3 Nde cabijam ma66e timmunoo ndeen, inna Iisaa wi'i:

—Be ngalaa cabijam.

4 Iisaa jaabii mo, wi'i:

—Debbo, dume dum wadata en?* Wakkati am yonaay tafon.

5 Inniiko wi'i golloo6e 6een:

—Ko o yamiri on fuu, ngadon.

6 Doon ina woodi loode kaaye jeegom, ndee fuu na hooya liitereeji capande jeetati faa yottoo hemre e noogay. Loo6e deen wo faa Alhuudiyankoo6e lootoroo saabe diina.

7 Iisaa wi'i 6e:

—Kebbinee loode deen ndiyam.

Be kebbini de faa de keewi.

* 2:4 E geresankoore haala ka ina waawi fiirtireede nii: *Debbo, walaa ko suudii hakkunde meeden.* Dum hollii Iisaa ina muuyi inna muudum hooloo dum e ko wadata duum.

⁸ O wi'i 6e:

—Joonin kaa, nyedee dam njaaranee hooreejo 6angal oon.

Be njaari.

⁹ Nde hooreejo oon meedunoo ndiyam mbaylitaadam cabijam daam ndeen, annditaay to dam ittaa. De golloo6e nyedube ndiyam daam been kaa inga anndi. O noddii 6anjudo oon,

¹⁰ o wi'i dum:

—Yim6e fuu cabijam mbeldam mboowi artoraade. Nde yim6e njari faa heewi fu, ndeen dam welaa daam du yaretee. De aan kaa, ada resi mbeldam dam faa joonin.

¹¹ Nii Iisaa golliri maande muudum haayniinde arandeere ley ngalluure Kaana ley leydi Galili. O 6angini teddeengal makko, taalibaa6e makko been ngoondini mo.

¹² Caggal duum, o dilli Kaana, o yehi ngalluure wi'eteende Kafarnahum, kanko e inniiko e minyiraa6e makko e taalibaa6e makko. Be ngoni toon balde seefa.

*No Iisaa riwri luumotoo6e ley suudu dewal mawndu
(Matta 21.12-13, Marku 11.15-17, Lukka 19.45-46)*

¹³ Nde iidi Alhuudiyankoo6e mbi'eteendi Faltagol[†] 6adinoon ndeen, Iisaa yehi Urusaliima.

¹⁴ To taliyaare suudu dewal mawndu toon o tawi luumotoo6e ga'i e baali e buugaali e wecco6e ceede ina njoodii.

¹⁵ O sowi 6oggi, o wadi dorowol, o riwi 6e fuu 6e mburtoo suudu dewal mawndu nduun, kam6e e ga'i ma66e e baali ma66e. O sankiti ceede wecco6e been, o hippii taabaaje ma66e.

¹⁶ O wi'i soottoo6e buugaali been:

—Ittee dum do! Taa ngadon suudu Baaba am ndu suudu luumo!

¹⁷ Taalibaa6e makko been micciti ko Binndi diin mbi'i duum:

«Hirande suudu maa laatanake kam ka66u-ko'u.»[‡]

¹⁸ Ndeen hooree6e Alhuudiyankoo6e mbi'i mo:

—Haaynde ndeye kollataa min ada foti wadude ko ngadu6aa duum?

¹⁹ Iisaa jaabii 6e, wi'i:

—Li6ee suudu dewal ndu. Si on li6ii ndu, on nji'an mido nyi6too ndu ley balde tati.

²⁰ Be njaabii mo:

—Suudu ndu nyi6iraama duu6i capande nay e jeegom. De aan, a nyi6toto ndu ley balde tati naa?

²¹ Ammaa ko Iisaa wi'i suudu nduun duum, wo hoore muudum sappii.

²² Nde Iisaa ummitinoo ndeen, taalibaa6e muudum been micciti ko haalnoo dum. Be ngoondini ko Binndi diin mbi'i duum e haala ka o haalnoo kaan.

²³ Nde Iisaa wonnoo Urusaliima iidi Faltagol ndeen, heewe6e ngoondinii mo sabo nji'i kaayee6iiji di o wadi diin.

²⁴ Ammaa Iisaa hoolaaki 6e faa hokkita 6e hoore muudum, sabo imo anndi 6e fuu.

²⁵ Walaa ko fay gooto seedanoo mo ko woni e 6i66e-Aadama, sabo imo anndi ko woni e mu66en.

[†] **2:13 Iidi Faltagol** wo miccinoori nyannde nde Laamdo wurtini Israa'ila'en Misira. Indi miccina no maleyka faltaroo suudu fuu ndu yiyam mooytaa e dammbugal muudum. [‡] **2:17** Jabuura 69.10.

3

No Iisaa haaldiri e Nikodemu

¹ Ina woodi gorko Farisaajo bi'eteedo Nikodemu, gooto e hooree6e Alhudiyankee6e.

² Gorko oon yehi to Iisaa jemma, wi'i dum:

—Moodibbo, miden anndi a jannginoowo yuurudo to Laamdo, sabo fay gooto waawaa wadude maandeeji kaayniidi di ngadataa diin si Laamdo waldaa e muudum.

³ Iisaa jaabii mo, wi'i:

—Goonga kaalanammaami: fay gooto waawaa yi'ude laamu Laamdo tawee rimtaaka katin.

⁴ Nikodemu wi'i mo:

—Noy mawdo waawiri rirtireede? Imo waawi yeccaade e reedu inniiko, de o rimee katin naa?

⁵ Iisaa jaabii mo, wi'i:

—Goonga kaalanammaami: si wanaa neddo rirtiree ndiyam e Ruuhu fu waawaa naatude laamu Laamdo.

⁶ Ko Bii-Aadama rimata duum wo Bii-Aadama. Ko Ruuhu oon du rimata wo ruuhu.

⁷ Taa dum haayne saabe mi wi'ii ma sanaa ndimtedon katin.

⁸ Henndu ina wifira do muuyri fuu. Ada nana bifi mayru, de a anndaa to ndu yuuri, a anndaa to ndu yahata. Hono noon dimraado Ruuhu oon du worri.

⁹ Nikodemu wi'i mo:

—Noy dum laatortoo?

¹⁰ Iisaa jaabii mo, wi'i:

—Wo a jannginoowo mawdo ley Israa'iila de a anndaa dum naa?

¹¹ Goonga kaalanammaami: minen, ko min anndi min kaalata, ko min nji'i min ceedotoo, de onon le, on nja6ataa seedaaku amin.

¹² Si on ngoondintaa nde kaalanammi on haala kulle adunankooje fu, noy ngoondinirton si mido haalana on haala kulle dow kammu?

¹³ Fay gooto yeejaay dow kammu, si wanaa yuurudo dow kammu oon, dum woni Bii Neddo.

¹⁴ Hono no Muusaa toowniri mboddi njamndi mboodeeri ley ladde ni, sanaa Bii Neddo du toowniree hono noon,

¹⁵ faa goondindo mo fuu he6a nguurndam nduumiidam.

¹⁶ Sabo Laamdo ina yidi yim6e adunaaru faa hokkitiri Biyum bajjo, faa goondindo oon fuu taa halka ammaa he6a nguurndam nduumiidam.

¹⁷ Laamdo nuliraay Biyum oon e adunaaru faa Biyum oon saroo adunaaru ndu. Ko o nuliraa dey, faa yim6e adunaaru kisira saabe makko.

¹⁸ Goondindo mo fuu sarataake. Mo goondinaay mo fuu saraama gilla joonin, sabo goondinaay Bii Laamdo bajjo oon.

¹⁹ Inan sariya oon: annoora warii e adunaaru, de yim6e cu6ii nimre dow annoora sabo golleeji mu66en wo bondi.

²⁰ Bondo tagu yidaa annoora, battataako dum saabe hulde taa golleeji muudum bondi diin bangu.

²¹ Ammaa goongante waran e annoora faa golleeji di wadiri saabe Laamdo diin banga.

No Yaayaa seedorii kabaaru Iisaa

²² Caggal ɗuum, Iisaa yaadi e taalibaaɓe muuɗum leydi Yahuudiya. O ɓooyidi e maɓɓe toon, imo loota yimɓe lootalgal batisima.

²³ Yaayaa du ina loota yimɓe lootalgal batisima to Aynon toon ɗakkol Salim, sabo ndiyam ina heewi toon. Yimɓe ina ngara ina lootiree ndiyam daam.

²⁴ Tawi Yaayaa nanngaaka wattaa ley kasu tafon.

²⁵ Taalibaaɓe Yaayaa ɓeen njeddunduri e Alhuudiyanke haala laaɓal.

²⁶ Be njehi to Yaayaa, ɓe mbi'i ɗum:

—Moodibbo, gorko gondunoodo e maa gere ooto gooruwol Urdun mo ceedanidaa oon, kanko du imo loota yimɓe lootalgal batisima, de yimɓe fuu ina njaha to makko.

²⁷ Yaayaa jaabii ɓe, wi'i:

—Nedɗo waawaa heɓude fay huunde si wanaa ko Laamɗo hokki ɗum.

²⁸ Onon e ko'e mon, on seedeeɓe am mi wi'i mi wanaa Almasiihu, de miɗo artii mo nuleede.

²⁹ Gaddanaaɗo debbo ɓanɗaɗo, kam woni ɓanɗo. Dammbodyiɗo e gorko oon ina darii, ina hettindii. Si o nanii daande ɓanɗo oon, o seyoto sanne. Nii seyo am ngoon hiɓɓiri.

³⁰ Na tilsi kanko o toowa, de miin le mi leeya.

³¹ Yuurudo dow oon, kam woni dow huunde fuu. Yuurudo e leydi wo jeyaado e leydi, ina haala haalaaji jeyaado e leydi. Yuurudo dow kammu oon, kam woni dow huunde fuu.

³² Ko o yi'i e ko o nani o seedotoo, de yimɓe kaa jaɓataa seedaaku makko.

³³ Jaɓudo seedaaku makko oon, laaɓinii Laamɗo wo goongante.

³⁴ Mo Laamɗo nuli oon, wo ko Laamɗo haali ɗuum haaltata, sabo Laamɗo hokkii mo Ruuhu mo walaa haddi.

³⁵ Baabiwo oon ina yidi Bidɗo oon faa watti huunde fuu e junngo makko.

³⁶ Goondindo Bidɗo oon heɓii nguurndam nduumiidam. Mo goondinaay Bidɗo oon heɓataa ɗam, tikkere Laamɗo du ina heddii e muuɗum.

4

No Iisaa haaldiri e Samariyanke debbo

¹ Farisa'en nanii wi'aama Iisaa ina loota yimɓe lootalgal batisima, ina heɓa taalibaaɓe faa ɓuri Yaayaa.

² Tawi Iisaa e hoore muuɗum kaa lootaay fay gooto, wo taalibaaɓe muuɗum.

³ Nde Iisaa nannoo ko haalanoo e muuɗum fuu, dilli leydi Yahuudiya, yeccii leydi Galili.

⁴ Sanaa o rewa ley leydi Samariya.

⁵ O yottii ngalluure Samariya wi'eteende Sikar ɗakkol ngesa nga Yaakuuba hokkunoo ɓiyum Yuusufi ngaan.

⁶ Doon ɓunndu Yaakuuba nduun woni. Tawi Iisaa tampii du e jahaangal ngaal, de joodii daande ɓunndu nduun faa fowta. Wakkati oon wo hakkunde naange.

⁷ Samariyanke debbo wari yoogude. Iisaa wi'i mo:

—Hokkam ndiyam, mi yara!

⁸ Tawi taalibaaɓe makko ɓeen njehii ley ngalluure toon faa coodowa nyaamdu.

⁹ Debbo oon wi'i Iisaa:

—Noy wadi de aan, Alhuudiyanke, ada njaaroo kam miin, Samariyanke, ndiyam faa njaraa?

Sabo Alhuudiyankooɓe e Samariyankooɓe wo harmundurɓe.

¹⁰ Iisaa jaabii mo, wi'i:

—Si ada anndunoo no dokke Laamdo poti, e bi'udo ma kokkaa dum ndiyam yara oon, a nyaagotono mo, o hokke ndiyam nguurndam njaraa.

¹¹ Debbo oon wi'i mo:

—Joomam, a walaa cafirgal. Bunndu ndu ina luggi. Toy kebataa ndiyam nguurndam daam?

¹² Aan, ada furi maama amin Yaakuuba kokkudo min bunndu ndu oon teddude naa? Kanko e fiibe makko e daabaaji makko fuu, e mayru be njaratano.

¹³ Iisaa jaabii mo:

—Neddo fuu jardo ndiyam dam domdan katin,

¹⁴ ammaa jardo ndiyam dam kokkammi daam fuu, domdataa faa abada. Sabo ndiyam dam kokkammi daam laatanto dum ndiyam iloojam mbuurnoojam dum nguurndam nduumiidam.

¹⁵ Debbo oon wi'i:

—Joomam, hokkam ndiyam daam taa mi domda katin, sakko mi wartana yoogude do katin.

¹⁶ Iisaa wi'i mo:

—Yahu noddoy gora, ngardon!

¹⁷ Debbo oon jaabii mo:

—Mi walaa goriwo.

Iisaa wi'i mo:

—A haalii goonga ko mbiidaa a walaa goriwo duum.

¹⁸ A bananooma worbe njoyo. Mo ngondudaa joonin oon du, wanaa gora. A haalii goonga.

¹⁹ Debbo oon wi'i mo:

—Joomam, laabanii kam a annabaajo.

²⁰ Maamiraa6e amin ndewii Laamdo dow waamnde nde, de onon Alhudiyanoo6e kaa, odon mbi'a to Urusaliima tan Laamdo haani reweede.

²¹ Iisaa wi'i mo:

—Banndam debbo, goondinam: wakkati waran, nde ndewoton Baabiiwo tawee wanaa e waamnde nde, wanaa Urusaliima.

²² Onon Samariyanoo6e, odon ndewa ko on anndaa, de minen Alhudiyanoo6e, ko min anndi min ndewata, sabo kisindam to Alhudiyanoo6e yuurata.

²³ Wakkati ina wara, yottake jaati, nde rewiroo6e Laamdo goonga been ndewirta dum Ruuhu e goonga. Wo rewoo6e hono been Baabiiwo filotoo.

²⁴ Laamdo wo Ruuhu. Rewoo6e mo been sanaa ndewira mo ruuhu e goonga.

²⁵ Debbo oon wi'i:

—Mido anndi Cu6aado bi'eteedo Almasiihu oon wo garoowo. Nde o wari fu, o humpitan min huunde fuu.

²⁶ Iisaa wi'i mo:

—Wo dum miin, mo kaaldataa oon.

No Samariyanoo6e hew6e ngoondiniri Iisaa

²⁷ Wakkati oon fu, taalibaa6e makko been njottii. Ko Iisaa haaldata e debbo oon duum haaynii be, de fay gooto ma66e yamaay mo dume o haajaa e debbo oon naa ko wadi imo haalda e muudum.

²⁸ Ndeen debbo oon yoppi loonde muudum toon, fornyii wuro haalanowi yim6e, wi'i:

29 —Ngaree ndaaree gorko kaaltando kam ko ngadunoomi fuu. Yalla wanaa kanko woni Almasiihu naa?

30 Be njalti ngalluure, 6e ponndii to Iisaa.

31 Wakkati oon, taalibaa6e been nyaagii mo, ina mbi'a:
—Moodibbo, tinna nyaamu!

32 O jaabii 6e, o wi'i:

—Mido jogii ko mi nyaama ko on anndaa.

33 Taalibaa6e been ina yamundura:

—Dum le, won gaddando mo ko nyaamete e naa?

34 Iisaa wi'i 6e:

—Nyaamdu am wo wafude muuyde Nuldo kam oon e yottinde golle muudum.

35 Onon, odon mbi'a: «Faa hannden lebbi nay de tayri wara.» De miin kaa mido wi'a on: yeptee gite mon, yeewee gese fuu benndii, njonii tayeede.

36 Tayoowo heban mbarjaari, resana nyaamri ndi nguurndam ndu-umiidam, faa aawudo e tayudo fuu ceyodoo.

37 Dum tabintinta banndol bi'oowol: «Godfo ina aawa, godfo ina taya.»

38 Mi nulli on tayowon ngesa nga on tampanaay. Wobbe tampi, de odon mbeltii e tampiri mu6ben.

39 Samariyankoo6e heew6e ley ngalluure ndeen ngoondinii Iisaa saabe haala debbo ceediido de wi'i: «O haaltanii kam ko ngadunoomi fuu.»

40 Nde Samariyankoo6e been njottinoo Iisaa ndeen, nyaagii mo o wonda e mu6ben. O wadi doon balde didi.

41 Yim6e heew6e ngoondini mo katin saabe konngol makko.

42 Be mbi'i debbo oon:

—Joonin, wanaa saabe haalaaji maa diin tan min ngoondiniri. Ko min ngoondiniri dey, minen e ko'e amin, min nani konngol makko, min annditii kanko jaati woni Kisinoowo adunaaru.

No Iisaa selliniri bii howruujo kaananke

43 Caggal balde didi deen, o dilli doon, o yehi Galili.

44 Kanko e hoore makko o seedake: «Annabaajo teddintaake e ley wuro muudum.»

45 Nde o yottinoo Galili ndeen, Galilinkoo6e nja6borii mo juude didi, sabo kam6e du 6e njehiino iidi Urusaliima, 6e nji'iino ko o gollunoo ley iidi ndiin duum.

46 Ndeen Iisaa warti Kaana ley leydi Galili, do o waylitinnoo ndiyam o wadi dam cabijam doon. Ina woodi howruujo kaananke gomma mo biyum sellaa ley Kafarnahum.

47 Nde howruujo oon nannoo Iisaa yuurii Yahuudiya wartii Galili fu, yehi to Iisaa, nyaagii dum jippoo dannanowa dum biyum badiido maayde.

48 Iisaa wi'i mo:

—Si on nji'aay maandeeji e kaayefiiji fu, on ngoondintaa.

49 Howruujo kaananke oon wi'i mo:

—Joomam, en njaha gilla biyam oon maayaay.

50 Iisaa wi'i mo:

—Hootu, biya dadii.

Gorko oon goondini ko Iisaa wi'i dum, hooti.

51 Ko o hootata duum, golloo6e makko kawrowi e makko dow laawol, kaalani mo, mbi'i:

—Biya oon dadii.

52 O yami 6e wakkati oye suka o samtanaa. Be mbi'i mo:

—Yamnde go'o badagol sallifana keenjan jontere ndeen yoppi mo.

⁵³ Baaba suka oon annditi wakkati oon jaati Iisaa wi'unoo dum: «Biya oon dadii!» Nii kanko e koreeji makko fuu 6e ngoondiniri Iisaa.

⁵⁴ Dum woni maande didaferde nde Iisaa golli leydi Galili. O wadfi dum nde o yuurnoo leydi Yahuudiya.

5

No Iisaa selliniri bonnguujo

¹ Caggal duum, iidi Alhuudiyankoo6e ina wada. Iisaa yehi Urusaliima faa fota e iidi ndiin.

² Ley Urusaliima toon, dakkol dammbugal wuro bi'eteengal Dammbugal Baali ngaal, ina woodi luggere ndiyam. Inde wi'ee Baytijata e ibraninkoore. Dande joy ina piilii nde.

³ Nyaw6e heew6e ina pukki ley dande deen: wum6e e bonnguu6e e 6e balli mu66en fuu mbaati. [

⁴*)

⁵ Gorko nyawru6o duu6i capande tati e jeetati ina woni doon.

⁶ Iisaa yi'i imo fukkii, annditi o 6ooydii e nyawu nguun, yami mo:

—Ada yidi sellude naa?

⁷ Nyaw6o oon jaabii mo, wi'i:

—Joomam, mi walaa fay gooto balloowo kam naatude ley luggere nde wakkati ndiyam mayre iirii. Nde piliimi naatude fuu, tawan goddo artake kam.

⁸ Iisaa wi'i mo:

—Umma, hooyu dad6o maa, yahu!

⁹ Wakkati oon fu, gorko oon dadi, hooyi dad6o mum fudditi yaade.

Dum hawrii e nyalaande fowteteende.

¹⁰ Saabe majjubm hooree6e Alhuudiyankoo6e mbi'i cellinaado oon:

—Hannden wo nyalaande fowteteende, daganaaki ma ndonndodaada dad6o maa.

¹¹ O jaabii 6e, o wi'i:

—Cellindo kam oon, kam wi'i kam mi hooya dad6o am mi yaha.

¹² Be yami mo:

—Moy woni biido ma kooyaa dad6o maa njahaa oon?

¹³ Ammaa cellinaado oon faamaay fuu wo moy, sabo tawii Iisaa soorake ley jamaa keewdo gondoo doon oon, dilli.

¹⁴ Caggal duum, Iisaa hawri e dannaado oon ley suudu dewal mawndu nduun, wi'i mo:

—Ndaaru, joonin kaa, a dadii. Taa luttu katin de ko 6uri dum bonde he6e.

¹⁵ Gorko oon yehi haalanowi hooree6e Alhuudiyankoo6e been wo Iisaa woni cellindo dum oon.

Kabaaru Baabiiwo e Bid6o

¹⁶ Ndeen hooree6e Alhuudiyankoo6e pu6di torrude Iisaa sabo wadfi dum nyalaande fowteteende.

¹⁷ Iisaa wi'i 6e:

—Baaba am ina golla faa joonin, miin du, mido golla.

* ⁵⁴ E dereeji 6ooydi, goddi ina beyda aaya 4: *I6e ndoomi faa ndiyam dam iiroo, sabo maleyka Joomiraado ina jippoo e luggere nde wakkati wakkati, ina iira ndiyam dam. Nyaw6o artii6o jippaade e ndiyam daam nde dam iirii ndeen, dadan ko nyawu muudum laatii fuu.*

18 Ndeen hooree6e Alhuudiyankoo6e 6eydi filaade warude mo, wanaa saabe ko o lutti nyannde fowteteende ndeen duum tan, ammaa ko o wi'i Laamdo wo baabiiko duum du. O fonndii hoore makko e Laamdo.

19 Iisaa wi'i 6e:

—Goonga kaalanammi on: Biddo waawaa gollude fay huunde kam tan, sanaa ko wi'i Baabiwo ina golla. Sabo ko Baabiwo oon gollata duum, Biddo du gollata.

20 Sabo Baabiwo ina yidi Biddo oon, ina holla dum huunde fuu ko gollata. O hollan dum gollleeji 6urdi dii do fuu semmbe faa haaynoo on.

21 Sabo hono no Baabiwo ummintinirta maay6e de hokka dum'en nguurndam ni, noon Biddo du hokkirta nguurndam mo muuyi hokkude.

22 Baabiwo, kam kaa sarataako fay gooto. O wattii sariya oon fuu e junngo Biddo,

23 faa yim6e fuu teddinira Biddo oon hono no teddinirta Baabiwo oon ni. Neddo fuu mo teddinaay Biddo oon, teddinaay Baabiwo nuldo mo oon du.

24 Goonga kaalanammi on: nando haala am de goondini Nuldo kam oon hebii nguurndam nduumiidam. O sarataake, o diwii maayde, o naatii nguurndam.

25 Goonga kaalanammi on: wakkati ina wara, o yottake jaati, wakkati mo maay6e nanata daande Bii Laamdo oon. Nan6e 6een mbuuran.

26 Hono no Baabiwo oon wuurniri hoore muudum nii, hono noon o hokkiri Biddo oon du baawde wuurnira hoore muudum.

27 O hokkii dum baawde saraade, sabo wo Bii Neddo.

28 Taa dum haaynoo on. Wakkati waran mo maay6e won6e ley caabeeje fuu nanata daande makko,

29 de njalta. Gollu6e gollleeji lobbi ummitanoo nguurndam, gollu6e gollleeji bondi ummitanoo sariya.

30 Miin, walaa fuu ko mbaawumi gollude e hoore am. Ko nanumi duum carotoomi. Sariya am ina dartii, sabo mi filataako muuyde am, wo muuyde Nuldo kam oon pilotoomi.

Haala seedantoo6e Iisaa

31 —Si mi seedanake hoore am, seedaaku am sellataa.

32 Ina woodi goddo ceedantoodo kam. Mido anndi seedaaku ngu o seedantoo kam nguun wo goonga.

33 Onon, on neliino yim6e to Yaayaa. Kam du seedake goonga.

34 Miin kaa, mi haajaaka seedaaku 6ii-Aadama, de mido haalana on kabaaru seedaaku Yaayaa nguun faa kison.

35 Yaayaa laatake lampal ku66oowal, jaynoowal. On nja6ii weltaade e annoora makko faa 6ooyti seeda.

36 Miin, mido jogii seedaaku 6urngu ngu Yaayaa nguun semmbe: gollleeji di Baabiwo yamiri kam mi golla diin, kanji jaati ceedantoo kam Baabiwo nuli kam.

37 Katin du, Baabiwo nuldo kam oon, kam e hoorem seedantoo kam. Abada on nanaay daande makko, abada on nji'aay mo,

38 haala makko du walaa e moodon, sabo on ngoondinaay mo o nuli oon.

39 Odon taykoo Binndi sabo on miilii on ke6an e majji nguurndam nduumiidam. De wo kanji jaati ceedantoo kam.

40 Ammaa on nja6aay warude to am faa ke6on nguurndam.

41 Mi filataako manooje yim6e.

42 De mido anndi on, mido anndi njinggu Laamdo walaa e moodon.

⁴³ Miin, mi wardii saabe innde Baaba am, de on nja66aaki kam. Kaa si goddo wardii saabe hoore muudum fu, on nja66oto dum.

⁴⁴ Odon manundura, de on pilataako manooje yuurooje to Laamdo gooto. Ndelle noy mbaawrudon goondinirde?

⁴⁵ Taa miilee wo miin felata on to Baabiiwo. Wo Muusaa mo njowudon jikke moodon dow muudum oon, kam felata on.

⁴⁶ Sini on ngoondiniino Muusaa, on ngoondinan kam miin du, sabo wo miin o sappii e binndi makko.

⁴⁷ De si on ngoondinaay ko Muusaa winndi duum, noy ngoondinirton haala am?

6

No Iisaa nyaamniri worbe ujunaaje njoyo

(Matta 14.13-21, Marku 6.30-44, Lukka 9.10-17)

¹ Caggal duum, Iisaa feyyiti maayo Galili wi'eteengo Tiberiyas.

² Jamaa keewdo ina jokki mo sabo 6e nji'ii kaayeeffijii di o wadunoo nde o sellinnoo nyaw6e been ndeen.

³ Iisaa yeenji dow waamnde, joododii toon e taalibaa6e muudum.

⁴ Tawi iidi Alhuudiyankoo6e mbi'eteendi Faltagol ndiin 6adake.

⁵ Iisaa 6anti gite muudum, haccii jamaa keewdo ina wara to muudum. O wi'i Filipu:

—Toy coodeten nyaamdu ko nyaamnata 6ee fuu?

⁶ Tawi wo faa o ndaartindoo Filipu o wiirii noon, sabo imo anndi ko o anniyii gollude.

⁷ Filipu jaabii mo:

—Buuru buudi cardi keme didi heyataa 6e faa mono e ma66e fuu he6a seeda.

⁸ Taalibbo makko goddo, bi'eteedo Andire minyoo Simon Piyeer, wi'i mo:

⁹ —Inan, suka gorko gooto ina jogii buuruuje joy e liyyi didi, de dume dum nafirta yim6e heew6e hono 6e?

¹⁰ Iisaa wi'i:

—Mbi'ee 6e njoodoo!

Tawi nokku oon ina heewi hudo. Be njoodii doon, fay wor6e tan na ngada hono ujunaaje njoyo.

¹¹ Iisaa hooyi buuruuje deen, yetti Laamdo, hokki taalibaa6e muudum been. Been du kokki joodi6e been. Noon o wadi liyyi diin du. Yim6e fuu nyaami faa kaari.

¹² Nde 6e kaarnoo ndeen, Iisaa wi'i taalibaa6e muudum:

—Kawrunduree kedde de taa fay huunde bona.

¹³ Be kawrunduri kedde taye buuruuje joy de nyaamnoo6e been keddi deen, de keewi kandeeye sappo e didi.

¹⁴ Nde yim6e been njiinoo maande haayniinde nde Iisaa golli ndeen, mbi'i:

—Kanko jaati woni Annabaajo cappanoodo ina wara e adunaaru ndu!

¹⁵ Iisaa annditi i6e cegilii nanngirde dum doole faa 6e ngada dum kaananke. Ndelle dilli doon, yeenji dow waamnde kam tan.

No Iisaa yehiri dow ndiyam e koyde

(Matta 14.22-33, Marku 6.45-52)

¹⁶ Nde hiirnoo fu, taalibaa6e Iisaa ndegii e maayo.

¹⁷ Be naati laana faa 6e peyyita, 6e njaha Kafarnahum. Jemma warii, tawi Iisaa hewtaay 6e.

¹⁸ Henndu mawndu ina wifa, bempyye ummii.

19 Tawi 6e ndorbake laana kaan faa 6e kebi hono kilooji joy naa jeegom. Wakkati oon, 6e kaynii Iisaa ina wara e koyde muudum dow ndiyam daam, ina battii 6e, de 6e kuli sanne.

20 Iisaa wi'i 6e:

—Wo miin. Taa kulee!

21 Ndeen 6e muuyi o naata laana kaan. De wakkati oon fu ka yottii nokku do 6e ponndinoo doon.

22 Jaango majjum, jamaa keddinoo do gere ooto maayo ngoon oon paami laana ngoota tan wonnoo toon. Be nji'ii du Iisaa naatidaay e taalibaa 6e muudum laana kaan. Be nji'ii taalibaa 6e been tan ndillidi e makka.

23 Laanaaji goddi yuurudi Tiberiyas ngarii dakkol do Iisaa yettunoo Laam do de nyaamni yim 6e buuru doon.

24 Nde jamaa oon yiinoo Iisaa e taalibaa 6e muudum fuu ngalaa doon ndeen, 6e naati laanaaji diin, 6e ponndii Kafarnahum faa 6e pilowoo Iisaa.

No Iisaa wi'iri kam woni nyaamdu wuurnooru

25 Nde 6e tawnoo Iisaa gere ooto maayo ndeen, 6e mbi'i dum:

—Moodibbo, ndey ngardaa do?

26 Iisaa jaabii 6e:

—Goonga kaalanammi on: wanaa saabe ko njiidon maandeeji kaayniidi duum pilortodon kam. Ko pilortodon kam dey, saabe on nyaamiino buuru faa kaardon.

27 Taa ngollanee nyaamdu murseteendu. Ko kaandon gollande dey, nyaamdu heddotoondu wuurnooru yim 6e nguurndam nduumiidam. Nyaamdu nduun wo Bii Neddo hokkata on. Sabo Laam do Baabiiwo oon wadi maande muudum e makko.

28 Ndeen 6e yami mo:

—Dume min ngadata faa min ngolla golleji di Laam do yidi?

29 Iisaa jaabii 6e:

—Gollal ngal Laam do yidi ngaal woni ngoondinon mo o nuli.

30 Be njaabii mo:

—Haaynde ndeye ngadataa faa min nji'a, de min ngoondine? Dume ngollataa?

31 Maamiraabe amin nyaamii nyaamdu wi'eteendu «manna» ley ladde, hono no winndiraa ni: «O hokkii 6e nyaamdu yuurundu dow kammu faa 6e nyaama.»*

32 Iisaa jaabii 6e:

—Goonga kaalanammi on: wanaa Muusaa hokki on nyaamdu yuurundu dow kammu nduun. Wo Baaba am, kam woni kokkoowo on nyaamdu goongalaaru yuurundu dow kammu.

33 Sabo nyaamdu ndu Laam do hokkata nduun woni yuurooru dow kammu, hokkooru yim 6e adunaaru nguurndam.

34 Be mbi'i mo:

—Joomii amin, hokku min nyannde fuu nyaamdu nduun.

35 Iisaa wi'i 6e:

—Miin woni nyaamdu wuurnooru. Gardo to am fuu, yolbataa abada. Goondindo kam fuu domdataa abada.

36 Mi wi'ii on: on nji'ii kam, de on ngoondinaay.

37 Mo Baabiiwo hokki kam fuu, waran to am. Gardo to am fuu, mi riiwataa dum.

* 6:31 Wurtagol 16.4, Jabuura 78.24.

³⁸ Sabo wanaa faa mi wada muuyde am yuurirmi dow kammu, wo faa mi wada muuyde Nuldo kam oon.

³⁹ Inan muuyde Nuldo kam oon: taa fay gooto fe o hokki kam been majja, de mi ummintinan dum'en nyalaande sakitotoonde.

⁴⁰ Inan muuyde Baaba am oon: neddo fuu ndaardo Biddo oon de goondini dum heban nguurndam nduumiidam, mi ummintinan dum nyalaande sakitotoonde.

⁴¹ Hooree6e Alhuudiyankoo6e been ina n̄ormoo haala makko sabo o wi'ii «Miin woni nyaamdu yuurundu dow kammu nduun.»

⁴² Be mbi'i:

—Oo le, wanaa Iisaa gii Yuusufi mo annduden inna muudum e bammum oon naa? Noy o wiirata wo dow kammu o yuuri?

⁴³ Iisaa wi'i 6e:

—Taa n̄ormee hakkunde moodon!

⁴⁴ Fay gooto waawaa warude to am si Baabiiwo nuldo kam oon foodaay dum. Gardo to am fuu, mi ummintinan dum nyalaande sakitotoonde.

⁴⁵ Ina winndaa ley dewte annabaa6e: «Be fuu, Laamdo anndinan 6e.»† Neddo fuu kettindaniido Baabiiwo oon de faami, waran to am.

⁴⁶ Fay gooto yi'aay Baabiiwo, si wanaa yuurudo to muudum oon. Kanko tan yi'i Baabiiwo.

⁴⁷ Goonga kaalanammi on: goondindo kam, hepii nguurndam nduumiidam.

⁴⁸ Miin woni nyaamdu wuurnooru.

⁴⁹ Maamiraa6e moodon nyaamiino «manna» ley ladde. Dum fuu dum hadaay 6e maayde.

⁵⁰ Ammaa ndu joonin ndu do wo nyaamdu yuurundu dow kammu, faa si neddo nyaamii ndu, maayataa.

⁵¹ Miin woni nyaamdu wuurnooru yuurundu dow kammu. Si neddo nyaamii nyaamdu nduun fu, wuuran faa abada. Nyaamdu ndu kokkammi nduun wo terde am, faa yim6e adunaaru ke6a nguurndam.

⁵² Ndeen Alhuudiyankoo6e puddi dukidinde ko mbaawi fuu e dow haala kaan, ina mbi'a:

—Noy o waawiri hokkude en terde makko faa nyaamen?

⁵³ Iisaa jaabii 6e:

—Goonga kaalanammi on: si on nyaamaay terde Bii Neddo, on njaraay yiyyam muudum, nguurndam walanaa on.

⁵⁴ Neddo fuu nyaamdo terde am de yari yiyyam am hepii nguurndam nduumiidam. Miin du mi ummintinan dum nyalaande sakitotoonde.

⁵⁵ Sabo terde am wo nyaamdu jaati, yiyyam am du wo njaram jaati.

⁵⁶ Neddo fuu nyaamdo teewu am de yari yiyyam am ina woni e am, miin du mido woni e muudum.

⁵⁷ Hono no Baabiiwo nuldo kam oon laatorii buurdo, de miin du mido wuuri saabe muudum, noon du nyaamdo kam fuu wuurdata saabe am.

⁵⁸ Kayru woni nyaamdu yuurundu dow kammu: ndu waldaa e ndu maamiraa6e moodon nyaamunoo de maayi nduun. Nyaamdo nduun nyaamdu wuuran faa abada.

⁵⁹ Iisaa waajii waajuuji di ley waajordu Kafarnahum.

Haala haalaaji kokkooji nguurndam

⁶⁰ Nde taalibaa6e makko been nannoo dum ndeen, heew6e mu66en mbi'i:

—Waajuuji di njoorii sanne. Moy waawi hettindaade di?

† 6:45 Esaaya 54.13.

⁶¹ Iisaa faamii e ley bernde muudum taalibaa6e mum been ina njormoo dum, de wi'i 6e:

—Yalla dum fonnditanaaki on faa ina nesa wosinde on naa?

⁶² Ndelle si on nji'ii Bii Neddo yeenjii to wonnoo toon, noy ngadoton?

⁶³ Ruuhu, kam hokkata nguurdam. Terde 6ii-Aadama kaa nafataa fay huunde. Haalaaji di kaalanmi on diin, kanji ngoni ruuhu, kanji ngoni nguurdam.

⁶⁴ De ina woodi ley moodon 6e ngoondinaay.

Tawi Iisaa ina anndi gilla e fuddoode 6e ngoondintaa dum been e jambotoodo dum oon.

⁶⁵ O 6eydi, o wi'i:

—Dum wadi de mbiimi on: fay gooto waawaa warude to am si Baabiiwo hokkaay dum no warda.

⁶⁶ Caggal duum, heew6e e taalibaa6e makko been ndilli, jokkiti mo.

⁶⁷ Ndeen Iisaa wi'i sappo e dido been:

—Onon du, ofon njidi dillude naa?

⁶⁸ Simon Piyeer jaabii mo:

—Joomam, to moy min njahata? Sabo wo haalaaji kokkooji nguurdam nduumiidam njogidaa.

⁶⁹ Min ngoondinii, miden anndi a Ceniido yuurudo to Laamdo.

⁷⁰ Iisaa wi'i:

—Onon sappo e dido 6e, wanaa miin su6ii on naa? De gooto moodon wo seydaani.

⁷¹ Haala ka o haali kaan wo Yahuuda 6ii Simon Isikariyotto. Oon woni jambotoodo mo oon, gooto e sappo e dido been.

7

Haala dow rafti goondinal minyiraa6e Iisaa

¹ Caggal duum, Iisaa yiilii ley Galili. O muuyaay yiiltaade ley Yahuudiya sabo hooree6e Alhuudiyankoo6e ina piloo faa mbara mo.

² Tawi iidi Alhuudiyankoo6e mbi'eteendi Hukumuuji 6adake.

³ Minyiraa6e Iisaa wor6e mbi'i dum:

—Dillu do, njahaa Yahuudiya faa taalibaa6e maa been nji'a gollleeji di ngollataa diin.

⁴ Fay gooto suudataa ko gollata si ina yidi anndeede. Si ada golla gollleeji diin, 6anganin yim6e fuu wo a moy.

⁵ Tawi fay minyiraa6e makko been du ngoondinaay mo.

⁶ Iisaa wi'i 6e:

—Wakkati am waraay tafon, onon le, wakkati fuu wo wakkati mon.

⁷ Yim6e adunaaru mbaawaa wanyude on, de miin kaa i6e mbanyi kam, sabo mido seedii gollleeji ma66e di mboodaa.

⁸ Onon kaa, njehee iidi ndiin. Miin kaa mi yahataa ndi sabo wakkati am yottaaki tafon.

⁹ O haalani 6e dum tan, o heddii Galili.

¹⁰ Nde minyiraa6e Iisaa been njahunoo iidi ndiin ndeen, Iisaa du yehi toon, de o 6anginaay hoore makko, o suudii.

Haala waju Iisaa wakkati iidi Hukumuuji

¹¹ Hooree6e Alhuudiyankoo6e ina piloo mo ley jamaa iidi ndiin, ina mbi'a: —Toy o woni?

¹² Yim6e heew6e ina njeddura dow haala makko. Wo66e ina mbi'a:

—O neddo lobbo!

Wo66e du ina mbi'a:

—O wanaa koy, o majjinoowo yim6e.

¹³ Ammaa fay gooto suusaay haalde haala makko faa nanee, sabo i6e kula hooree6e Alhuudiyankoo6e.

¹⁴ Nde iidi ndiin feccirnoo fu, tawi Iisaa fuddii waajaade ley suudu dewal mawndu.

¹⁵ Dum haaynii Alhuudiyankoo6e sanne, 6e mbi'i:

—Noy gorko mo janngaay o anndiri Binndi diin ni?

¹⁶ Iisaa jaabii 6e, wi'i:

—Waaju mo mbaajotoomi o, yuurataa e am, wo to Nuldo kam oon o yuurata.

¹⁷ Si neddo muuyii gollude muuyde Laamdo, annditan yalla waajuuji am di to Laamdo yuuri, naa wo haala am tan.

¹⁸ Baajortoo6o haalaaji yuurdi e muudum oon ina filoo mawninde hoore muudum. Ammaa mawniinoowo nuldo dum oon wo goongalaajo, oonyaare walaa e muudum.

¹⁹ Wanaa Muusaa hokkii on dewtere Tawreeta naa? Ammaa fay gooto moodon jokkataa jamirooje deen. Ko wadi de odon piloo warude kam?

²⁰ Yim6e been njaabii mo:

—Aan, a kaanjaado. Moy filotoo warude ma?

²¹ Iisaa jaabii 6e, wi'i:

—Huunde wootere tan ngadumi, de dum haaynake on, on fuu.

²² Muusaa yamiri on taadagol. De dum yuuraay to Muusaa, wo to maami-
raa6e meeden dum yuuri. Odon taada neddo fay nyalaande fowteteende.

²³ Sini neddo ina taadee nyannde fowteteende faa taa luttan jamirooje Muusaa, dume tikkiranton kam saabe mi dannii neddo faa laatoo kib6udo nyalaande fowteteende?

²⁴ Taa cariree huunde e alhaali muudum, de cariree goonga.

No yim6e yamiri yalla Iisaa woni Almasiihu

²⁵ Wo66e ley yim6e Urusaliima mbi'i:

—Wanaa o woni mo 6e pilotoo warude oon naa?

²⁶ Inani mo, imo waajoo yeeso yim6e fuu de 6e mbi'ataa mo fay huunde. Yalla maw6e been tannyorii kanko woni Almasiihu jaati naa?

²⁷ Oodo kaa, eden anndi do yuurata, ammaa nde Almasiihu oon warata, fay gooto anndataa to yuurata.

²⁸ Tawi Iisaa ina waajoo ley suudu dewal mawndu nduun. O yeewnii, o wi'i:

—Odon anndi kam, odon anndi do yuurammi? Wanaa miin waddi hoore am. Nuldo kam oon wo goongaajo, de onon kaa, on anndaa dum.

²⁹ Miin kaa, mido anndi dum sabo to muudum yuurumi. Wo kam du nuli kam.

³⁰ Ndeen 6e pili nanngude mo, de fay gooto meemaay mo, sabo wakkati makko waraay tafon.

³¹ Ammaa e noon fu, heew6e ley jamaa oon ngoondinii mo, mbi'i:

—Si Almasiihu warii fu, yalla gollan maandeeji kaayniidi burdi di gorko o golli diin naa?

No ndaaroo6e suudu dewal mawndu neliraa nannga Iisaa

³² Farisa'en nani ko yim6e been cifoto e dow Iisaa duum. Hooree6e almaami'en e Farisa'en neli doomo6e suudu dewal mawndu nduun nannga mo.

³³ Ndeen Iisaa wi'i:

—Miin, mido wondi e moodon seeda tafon. Caggal duum, mi fornyoto to Nuldo kam oon.

³⁴ On piloto kam, de on njiitataa kam, sabo on mbaawaa yaade to ngonnammi foon.

³⁵ Alhuudiyankoo6e yamunduri:

—Toy o yahata faa tawee en mbaawaa yiitude mo? Yalla o yahan to yim6e meeden ferdu6e ley yim6e Geres, o waajoo dum'en naa?

³⁶ O wi'i en piloto mo, en njiitataa mo, sabo en mbaawaa yaade to o tawetee toon. Dume woni maanaa haala kaa?

Kabaaru ndiyam kokkoojam nguurndam

³⁷ Nyalaande sakitotoonde teddunde e iidi, Iisaa darii, yeewnii, wi'i:

—Neddo fuu domdu6o wara to am, yara.

³⁸ Neddo fuu goondindo kam, bubbirdi ndiyam mbuurnoojam ilan ley bernde muudum, hono no winndiraa e Binndi di ni.

³⁹ Ko o haali duum wo haala Ruuhu mo goondindo mo fuu hebata. Ndeen Ruuhu waraay, sabo Iisaa teddinaaka to Laamdo tafon.

No yim6e njeddunduri e kabaaru Iisaa

⁴⁰ Nde keewal jamaa oon nannoo haala kaan ndeen, mbi'i:

—Kanko jaati woni Annabaajo oon.

⁴¹ Wo66e mbi'i:

—Kanko woni Almasiihu.

Wo66e katin mbi'i:

—Almasiihu, wo Galili yuurata naa?

⁴² Binndi diin mbi'ii e lenyol Daawda Almasiihu yuurata, ley wuro Bayti-laama ngo Daawda yuuri e muudum ngon.

⁴³ Jamaa oon feccii saabe makko.

⁴⁴ Wo66e ma66e ina njidi nanngude mo, ammaa fay gooto yowaay jungon dow makko.

No maw6e Alhuudiyankoo6e calorii goondinde Iisaa

⁴⁵ Doomo6e suudu dewal mawndu been ngarti to hooree6e almaami'en e Farisa'en. Been mbi'i doomo6e been:

—Ko wadi de on ngaddaay mo?

⁴⁶ Doomo6e been njaabii 6e, mbi'i:

—Abada fay gooto waajoraaki no gorko o waajortoo ni.

⁴⁷ Farisa'en njaabii 6e, mbi'i:

—Onon du on majjinaama naa?

⁴⁸ Yalla na woodi fuu goondindo mo hakkunde hooree6e Alhuudiyankoo6e maa Farisa'en naa?

⁴⁹ Yim6e 6e paamaay jamirooje Muusaa, wo 6e huda6e.

⁵⁰ Gooto e Farisa'en bi'eteedo Nikodemu, jahunoodo to Iisaa jemma oon, wi'i 6e:

⁵¹ —Yalla sariya meeden ina saroo neddo tawee hettindanaaka ko wi'i, anndaaka ko golli naa?

⁵² Be njaabii mo, 6e mbi'i:

—Aan du, a Galilinkeejo naa? Tayka Binndi diin, a yi'an annabaajo fuu yuurataa Galili.

No Iisaa waddi e debbo nanngaado e jeenu

⁵³ Caggal duum, mono fuu hooti suudu muudum.

8

¹ Ndeen Iisaa yeenjowi waamnde wi'eteende Jaytun.

² Gilla pudal naange o warti ley suudu dewal mawndu. Jamaa oon fuu wari. O joodii, imo waajoo 6e.

³ Jannginoofe Tawreeta e Farisa'en ngaddani mo debbo nanngaado e jeenu. Be ndarni dum hakkunde jamaa oon.

⁴ Be mbi'i Iisaa:

—Moodibbo, debbo o wo nanngaado ina jeena.

⁵ Muusaa yamirii min ley Tawreeta min mbarda hono been rew6e kaaye. Aan le, dume mbi'ataa?

⁶ Be kaaldi nii faa 6e tuufina mo, faa 6e ke6a ko 6e pelda mo. Iisaa kaa turii, ina diidira honndu muudum leydi.

⁷ Be keddii i6e yama mo. Ndeen Iisaa turtii, wi'i 6e:

—Nedd6o moodon mo luttaay abada artoo limnude mo hayre.

⁸ O turii katin, imo diida e leydi.

⁹ Nde 6e nannoo dum ndeen, 6e ndilliri gooto gooto. Nayeef6e been fuu artii dillude faa heddi Iisaa tan e debbo oon na darii hakkunde taliyaare doon.

¹⁰ Iisaa turtii, wi'i mo:

—Banndam debbo, toy feloo6e ma been ngoni? Fay gooto jukkaaki ma naa?

¹¹ O jaabii, o wi'i:

—Joomam, fay gooto.

Iisaa wi'i mo:

—Miin du, mi jukkataako ma. Yahu, taa luttaa katin.*

No Iisaa wi'iri kam woni annoora adunaaru

¹² Iisaa waajii 6e katin, wi'i:

—Miin woni annoora adunaaru ndu. Jokku6o kam fuu he6an annoora nguurndam, yahataa ley nimre.

¹³ Ndeen Farisa'en mbi'i mo:

—Ada seedanoo hoore maa, ndelle seedaaku maa sellataa.

¹⁴ Iisaa jaabii 6e, wi'i:

—Fay si ceedaniimi hoore am, seedaaku am wo goonga, sabo mido anndi do yuurumi, mido anndi to njahammi du. Onon le, on anndaa do yuurumi, on anndaa to njahammi.

¹⁵ Onon, no njiirudon yim6e noon carortodon dum'en. Miin kaa, mi sarataako fay gooto.

¹⁶ Fay si mido saroo, sariya am wo goonga, sabo mi sarataako miin tan, Baabiiwo nul6o kam oon ina wondi e am.

¹⁷ Ina winndaa e ley Tawreeta moodon: seedaaku yim6e dido wo goonga.

¹⁸ Miin, mido seedanoo hoore am. Baabiiwo nul6o kam oon du, ina seedanoo kam.

¹⁹ Be mbi'i mo:

—Toy Baaba maa oon woni?

Iisaa jaabii, wi'i:

—On anndaa kam miin, sakko Baaba am. Si odon anndunoo kam, on anndanno Baaba am du.

²⁰ Iisaa haali haalaaji diin nde waajotonoo ley suudu dewal mawndu, nokku do keesuwal sadakaaji ngaal woni doon. Fay gooto nanngaay mo, sabo wakkati makko yottaaki tafon.

²¹ Iisaa wi'i 6e katin:

* 8:11 Aaya 7.53 yaade 8.11 tawaaka e dereeji 6urdi fuu 6ooyude.

—Inan mido dilla, de on piloto kam, ammaa on maaydan e hakkeeeji moodon. On mbaawaa yaade to njahammi toon.

²² Ndeen Alhuudiyankooፎ mbi'i:

—Ko o wi'i en mbaawaa yaade to o yahata toon, dum le, wo o bartoytoodo naa?

²³ Iisaa wi'i 6e:

—Onon, wo ley njeyaፎon. Miin le, wo dow njeyaami. Onon, e adunaaru njeyaፎon, de miin kaa, mi jeyaaka e mayru.

²⁴ Dum wadi de mbiimi on: on maaydan e hakkeeeji mon. Sabo si on ngoodinaay miin woni mo ngonumi oon, on maaydan e hakkeeeji mon.

²⁵ Be mbi'i mo:

—Aan wo a moy?

Iisaa jaabii:

—Ko mbi'unoomi on gilla arande duum ngonumi.

²⁶ Mido joganii on ko heewi ko haaletee e ko saretee. Woodi Nuldo kam oon wo goongante. Ko narrunoomi mo duum kaalanammi yimፎe adunaaru.

²⁷ Be paamaay wo haala Baabiiwo o haalanta 6e.

²⁸ Ndeen Iisaa wi'i 6e:

—Nde Bii Neddo toownaa fuu, ndeen paamoton miin woni mo ngonumi oon. On paaman du mi wadirtaa fay huunde e hoore am, ammaa ko Baabiiwo anndini kam, wo duum kaalammi.

²⁹ Nuldo kam oon ina wondi e am, o yoppaay kam mi perwudo, sabo ko weli mo tan ngadammi wakkati fuu.

No goonga rimፎinirta

³⁰ Nde Iisaa haalannoo haalaaji di ndeen, heewፎe ngoondinii dum.

³¹ Ndeen Iisaa wi'i Alhuudiyankooፎe goondinፎe dum 6een:

—Si oፎon keddii e konngol am, wo on taalibaaፎe am jaati.

³² Ndeen anndoton goonga. Goonga oon du rimፎinan on.

³³ Be njaabii mo:

—Minen, min yuwdi Ibrahiima, abada fay gooto maraay min. Noy mbi-irataa min ndimፎan?

³⁴ Iisaa jaabii 6e, wi'i:

—Goonga kaalanammi on: luttoowo fuu wo maccudo luttal.

³⁵ Maccudo tabitataa ley wuro, de biddo tabitan ley maggo faa abada.

³⁶ Si Biddo rimፎinii on, on laatoto rimፎe laaፎuፎe tal.

³⁷ Mido anndi on yuwdi Ibrahiima, ammaa oፎon piloo warude kam sabo waaju am naataay on.

³⁸ Miin, ko njiirumi Baaba am mbaajotoomi. Onon, ko narruፎon baaba moodon ngadoton.

³⁹ Be njaabii mo, 6e mbi'i:

—Ibrahiima woni baaba amin.

Iisaa wi'i 6e:

—Si wo on yuwdi Ibrahiima fu on ngollan golle Ibrahiima.

⁴⁰ De joonin oፎon piloo warude kam, miin kaalando on goonga mo nar-urumi Laamdo oon. Ibrahiima kaa wadaayno hono dum.

⁴¹ Onon le, wo golle baaba moodon ngolloton.

Be mbi'i mo:

—Minen, min nganaa jaali. Baaba gooto min njogii, kam woni Laamdo.

⁴² Iisaa wi'i 6e:

—Si Laamdo wonnoo baaba moodon fu, on njiፎanno kam, sabo to Laamdo yuurumi, de ngarumi. Mi waddaay hoore am, wo kanko nuli kam.

⁴³ Ko wadi de on paamataa haala am? Wo sabo on mbaawaa nanude ko kaalammi duum.

⁴⁴ Onon, Ibiliisa woni baaba moodon. Muuyfe baaba moodon ngolloton. O gadoowo bar-ko'e gilla fuddoode. O walaa e goonga sabo goonga walaa e makko. Si o fenii fu, jikku makko tan o wadi, sabo wo o penoowo, wo o baaba fewre du.

⁴⁵ De miin, saabe mido haala goonga wadi de on ngoondinaay kam.

⁴⁶ Moy e moodon waawi felirde kam hakkejeji? Si mi haalii goonga, ko wadi de on ngoondintaa kam?

⁴⁷ Neddfo Laamdo hettintoo haala Laamdo. Onon le, on kettintaako sabo on nganaa yimbe Laamdo.

No Iisaa burdi Ibrahiima

⁴⁸ Alhuudiyankooɓe mbi'i mo:

—Wanaa min kaalii goonga ko min mbi'i a Samariyanke, a gondudo e ginnaaru naa?

⁴⁹ Iisaa jaabii, wi'i:

—Mi wanaa gondudo e ginnaaru, mido teddina Baaba am. Onon, odon kuyfina kam.

⁵⁰ Miin, mi filantaako hoore am teddeengal. Ina woodi pilantoodo kam ngal. Oon woni carotoodo.

⁵¹ Goonga kaalanammi on: neddo fuu jokkudo konngol am maayataa abada.

⁵² Alhuudiyankooɓe mbi'i mo:

—Joonin kaa laabanii min a gondudo e ginnaaru. Ibrahiima e annabaabe fuu maayii, de aan kaa, ada wi'a neddo fuu jokkudo konngol maa, meedataa deddere maayde.

⁵³ Yalla ada buri baaba amin Ibrahiima naa? Oon le maayii, annabaabe du maayii. Dume cikkuɗaa ngonɗaa?

⁵⁴ Iisaa jaabii ɓe, wi'i:

—Miin, si hoore am mawninammi, manngu am wo ɓolum. Baaba am mo mbi'oton Laamdo moodon oon, kam mawninta kam.

⁵⁵ On anndaa mo. Miin kaa, mido anndi mo. Si mi wi'ii mi anndaa mo, mi laatake penoowo hono moodon. Mido anndi mo, mido jokki konngol makko.

⁵⁶ Baaba moodon Ibrahiima ina seyorinoo yi'ude nyalaande am. O yi'ii nde, woodi o seyake.

⁵⁷ Alhuudiyankooɓe mbi'i mo:

—Fay duubi capande joy a hebaay tafon, de a yi'ii Ibrahiima naa?

⁵⁸ Iisaa jaabii ɓe:

—Goonga kaalanammi on: gilla Ibrahiima tagaaka, miin, mido woni.

⁵⁹ Nde Iisaa wi'unoo dum fu, ɓe kooyi kaaye faa ɓe limna dum. Ammaa o uddii ley yimbe, o yalti suudu dewal mawndu nduun.

9

No Iisaa wumtiniri dimdaado e mbumndam

¹ Nde Iisaa yahannoo ndeen yi'i gorko dimdaado e mbumndam.

² Taalibaaɓe makko yami mo:

—Moodibbo, moy lutti de o rimɗaa e mbumndam, kanko naa saaraabe makko?

³ Iisaa jaabii ɓe, wi'i:

—Wanaa kanko lutti, wanaa saaraabe makko du. Ammaa dum wadii faa baawde Laamdo banga e makko.

⁴ Baawo nyalooma ina heddi, ina haani ngollen golle Nulɗo kam, sabo jemma waran nde fay gooto waawaa gollude.

⁵ E ley ko keddiimi e adunaaru ndu, miin woni annoora mayru.

⁶ Nde o haalnoo ɗum ndeen, o tutti e leydi, o diibunduri tutte deen e loope, o wuji e gite bumɗo oon.

⁷ O wi'i ɗum:

—Yahu sulmowa luggere wi'eteende Silowam (maanaa majjum woni «Nulaaɗo»).

O sulmowii, o warti imo yi'a.

⁸ Hoddiibe makko, kambe e yi'annooɓe mo imo garbina been, mbi'i:

—Yalla wanaa oo woni joodinooɗo ina garbina oon naa?

⁹ Woɓɓe maɓɓe mbi'i:

—Dum kanko!

Woɓɓe du mbi'i:

—Wanaa! Wo nanndi makko!

Gorko oon e hoore muudum wi'i:

—Wo miin jaati!

¹⁰ Be mbi'i mo:

—Noy mbumtirdaa?

¹¹ O jaabii:

—Gorko bi'eteedo Iisaa diibunduri loope, wuji e gite am, wi'i kam mi yaha luggere Silowam mi sulmowoo, de culmowiimi, mbumtumi.

¹² Be mbi'i mo:

—Toy gorko oon woni?

O wi'i:

—Mi anndaa.

No Farisa'en yamiri bumtinaaɗo oon

¹³ Ndeen ɓe njaari bumnooɗo oon to Farisa'en.

¹⁴ Nde Iisaa diibundurnoo loope de wumtini mo ndeen, wo nyalaande fowteteende.

¹⁵ Ndeen Farisa'en du yami mo:

—Noy mbumtirdaa?

O wi'i ɓe:

—O wujii loope e gite am, culmiimi de mbumtumi.

¹⁶ Farisa'en woɓɓe mbi'i:

—Gorko oon yuuraay to Laamɗo sabo o jokkaay yamiroore nyalaande fowteteende.

Woɓɓe mbi'i:

—Noy nedɗo jom hakke waawiri wafirde kaayefiiji hono ɗi?

Ndelle ɓe luuri dow majjum.

¹⁷ Farisa'en ɓeen yami bumnooɗo oon katin:

—Aan le, ɗume mbi'ataa dow makko, e ko o wumtini ma ɗuum?

O jaabii ɓe, o wi'i:

—Wo o annabaajo.

¹⁸ Ammaa e ɗuum fuu hooreeɓe Alhuudiyankooɓe ɓeen njaɓaay wo o bumnooɗo de o wumtinaa faa ɓe noddi saaraaɓe makko.

¹⁹ Be yami dum'en:

—Ooɗo wo ɓiɗɗo moodon naa? Mbiidon wo e mbumndam o rimdaa naa? Ndelle noy o wumtiri joonin?

²⁰ Saaraaɓe ɓeen njaabii, mbi'i:

—Miden anndi o ɓii amin, e mbumndam du o rimdaa.

²¹ Ammaa no o wumtiri joonin, min anndaa. Min anndaa du moy wumtini mo. Kanko du o mawdo, yamee mo! Imo waawi jaabanaade hoore makko.

²² Saaraafe makko mbi'ii noon sabo i6e kula hooree6e Alhuudiyankoo6e. Sabo dey, tawi hooree6e been ndewrii mbi'i neddo fuu biido Iisaa woni Almasiihu oon, riiwete wurtoo waajordu.

²³ Dum wadi de saaraafe makko been mbi'i: «O mawdo, yamee mo!»

²⁴ Farisa'en nodditi bumnoodo oon, mbi'i mo:

—Teddin Laamdo, haalu goonga! Minen kaa miden anndi gorko oon wo jom hakke.

²⁵ O jaabii 6e, o wi'i:

—Si o jom hakke du, miin kaa, mi anndaa. Gootel tan anndumi: mi bumnoodo, de joonin mi wumtii.

²⁶ Be mbi'i mo:

—Dume o wadi e maada? Noy o wumtiniri ma?

²⁷ O jaabii 6e:

—Mi haalaniino on dum, de on nja6aay. Ko wadi de ofon njidi hettindaade dum katin? Yalla onon du, ofon njidi laataade taalibaa6e makko naa?

²⁸ Be njenni mo, de 6e mbi'i mo:

—Aan woni taalibaa6e makko! Minen kaa, min taalibaa6e Muusaa.

²⁹ Minen, miden anndi Laamdo haaldii e Muusaa, de kanko kaa, min anndaa fay to o yuurata.

³⁰ Gorko oon jaabii 6e, wi'i:

—Hey, ko haayni! O wumtinii kam. Onon, ofon mbi'a on anndaa to o yuurata!

³¹ Eden anndi Laamdo jaabantaako luttu6e, ammaa imo jaabanoo kuldo mo, gadoowo muuyde makko.

³² Abada nanaaka bumtindo dimdaado e mbumndam.

³³ Si wanaa to Laamdo gorko oon yuuri, o waawataa wadude faa'e.

³⁴ Be mbi'i mo:

—Aan le, a fuu ley hakkeji ndimedaa! De ada waajoo min naa? Be mburtini mo yaasin.

Haala mbumndam berde

³⁵ Iisaa nani 6e mburtinii mo, yi'i mo katin, yami mo:

—Aan le, ada goondini Bii Neddo oon naa?

³⁶ O jaabii, o wi'i:

—Joomam, moy woni oon faa mi goondina dum?

³⁷ Iisaa wi'i mo:

—A yi'ii mo. Kaaldoowo e maada oon woni kanko.

³⁸ O wi'i:

—Joomam, mido goondini!

O sujidani dum.

³⁹ Ndeen Iisaa wi'i mo:

—Saraade waddi kam ley adunaaru ndu, faa wum6e nji'a, yi'oo6e du mbuma.

⁴⁰ Farisa'en tawanoo6e doon been, nani haala kaan, de yami mo:

—Minen le, min wum6e naa?

⁴¹ Iisaa jaabii 6e, wi'i:

—Si on wum6e, on ngalaano hakke. De ko mbiidon joonin ofon nji'a duum, hakke moodon heddake.

10

Haala duroowo lobbo

¹—Goonga kaalanammi on: neddo fuu naatudo hoggo baali de naatiraay dammbugal wo gujjo, wo janoowo.

²Ammaa naatirdo dammbugal oon, kam woni duroowo baali diin.

³Kayboowo dammbugal oon udditanan mo, baali diin kettindoo daande makko. O noddira baali makko diin, mbaalu fuu e innde muudum, o wurtina di.

⁴Nde o wurtini di fuu, o ardoto di de di njokka mo, sabo idi anndi daande makko.

⁵Di njokkataa janano, di ndoggan dum sabo di anndaa daande muudum.

⁶Iisaa banndani 6e banndol ngol, de 6e paamaay ko o muuyiri ngol.

No Iisaa wi'iri kam woni duroowo lobbo

⁷Iisaa wi'i 6e katin:

—Goonga kaalanammi on, miin woni dammbugal hoggo baali.

⁸Artiibe kam warude been fuu wo wuy6e, wo yanoobe, ammaa baali diin kettindanaaki 6e.

⁹Miin woni dammbugal. Neddo fuu naatirdo kam, hisan, naatan, yaltan, he6an durdude.

¹⁰Gujjo warataa si wanaa faa wujja, hirsaa, bonna. Miin kaa, mi warii faa yim6e ke6a nguurdam, 6e mbuura nguurdam ki66udam dam fay huunde nyakaay.

¹¹Miin woni duroowo lobbo. Duroowo lobbo woni kokkoowo yonki muudum saabe baali muudum.

¹²Adaado durngo le, walaa ko wonani dum e dammuuli diin. Si yi'ii suundu fu, yoppan di dogga. Suundu nduun nannga ko nanngata, keddiidi diin du caakoo.

¹³Adaado durngo oon doggan yoppa di sabo o jobeteedo tan, o hillaaka e majji.

¹⁴Miin woni duroowo lobbo. Mido anndi baali am, baali am du ina anndi kam.

¹⁵Hono noon du Baabiiwo anndiri kam, miin du mido anndi dum. Mi hokkitiran yonki am saabe baali am diin.

¹⁶Mido jogii baali goddi katin di ngalaa ley hoggo ngoon. Diin du sanaa mi wadda di. Di kettindoo daande am, di fuu di laatoo coggal gootal, duroowo gooto.

¹⁷Baabiiwo ina yidi kam sabo mi hokkan yonki am, de sakitoo mi hewta ki katin.

¹⁸Fay gooto ittanta kam ki. Miin e hoore am hokkitirta ki. Mido jogii baawde hokkitirde ki. Mido jogii baawde wartirde ki. Yamiroore nde yuuri to Baaba am.

¹⁹Haalaaaji diin beydi waddundurde Alhuudiyankoo6e.

²⁰Heew6e ma66e ina mbi'a:

—Wo o gondudo e ginnaaru, wo o kaanjaado. Ko wadi de ofon kettindanoo mo?

²¹De wo66e du ina mbi'a:

—Waajuuji dii le nganaa waajuuji gondudo e ginnaaru. Yalla ginnaaru ina waawi wumtinde bumdo naa?

No Alhuudiyankoo6e calorii goondinde Iisaa

²²Wakkati oon iidi miccinoori laamnugol suudu dewal mawndu wafii Urusaliima. Dum hawrii e dabbunde.

²³ Do suudu dewal mawndu doon, Iisaa ina yiiltoo ley danki Suleymaana kiin.

²⁴ Ndeen Alhuudiyankooɓe piilii mo, mbi'i mo:

—Faa ndey ittantaa min wemmberere? Haalan min faa laaɓa, aan woni Almasiihu naa?

²⁵ Iisaa jaabii ɓe:

—Mi haalanii on, de on ngoondinaay. Golleeji di ngollirmi e innde Baaba am diin, kanji ceedantoo kam.

²⁶ Onon le, on ngoondinaay sabo on nganaa baali am.

²⁷ Baali am ina kettindoo daande am. Midɔ anndi di, idi njokka kam.

²⁸ Midɔ hokka di nguurndam nduumiidam, di mbaatataa abada. Fay gooto ittataa di e junngo am.

²⁹ Baabiiwo kokkuɗo kam di oon ɓuri huunde fuu teddude. Fay gooto waawaa ittude di e junngo Baaba am.

³⁰ Miin e Baabiiwo, wo min gootum.

³¹ Alhuudiyankooɓe kooyi kaaye katin faa paɗɗa mo.

³² Iisaa wi'i ɓe:

—Mi gollii yeeso moodon golleeji lobbi keewɗi yuurufi e Baabiiwo. E ley golleeji diin, saabe oye e majji paɗɗirton kam kaaye?

³³ Alhuudiyankooɓe been njaabii mo:

—Wanaa saabe golleeji lobbi min paɗɗirte kaaye, de wo saabe ko mbonkotodaa Laamɗo duum. Aan wo a nedɗo, de a wadii hoore maa a Laamɗo.

³⁴ Iisaa jaabii ɓe:

—Yalla winndaaka ley Dewtere mon toon: Laamɗo wi'i «onon on laamɗo'en»?*

³⁵ Laamɗo noddirii ɓe haaldi ɓeen laamɗo'en. Ko Binndi diin mbi'i duum sottataa.

³⁶ Baabiiwo subii kam, seni kam† de nuli kam e adunaaru ndu. Ndelle noy mbiiroton mi mbonkake Laamɗo saabe ko mbiimi mi Bii Laamɗo?

³⁷ Si mi gollaay golleeji Baaba am, taa ngoondinee kam.

³⁸ De si mido golla di, fay si on ngoondintaa kam, ngoondinee golleeji di faa anndon, faa paamon Baabiiwo ina woni e am, miin du mido woni e muudum.

³⁹ Be pili nanngude mo katin de o hisi e juude maɓɓe.

⁴⁰ O yehi gere ooto gooruwol Urdun nokku do Yaayaa lootannoo lootagal batisima arande doon katin, o ɓooyti toon.

⁴¹ Yimɓe heewɓe ngari to makko, mbi'i:

—Yaayaa wadaay maande haayniinde fay wootere. De ko o haali e gorko oon duum fuu goondii.

⁴² Yimɓe heewɓe ngoondini Iisaa toon.

11

Haala maayde Laajaru

¹ Gorko nyawɗo bi'eteedo Laajaru ina woni wuro Baytaniya, kam e bandiraaɓe muudum rewɓe Mariyama e Marta.

² Mariyama oon woni joornoodo nebbam uurdam dow Joomiiwo de mooytiri koyde makko sukundu muudum. Laajaru nyawɗo oon wo sakiike makko gorko.

³ Banndiraaɓe makko rewɓe ɓeen neli e Iisaa, mbi'i:

* **10:34** Jabuura 82.6. † **10:36** E ley geresankooɓe haala **Senude** kaan ina holla ko Laamɗo subii de sennadi faa golla muuyde muudum.

—Joomii amin, yigoo maa mo korsindaa oon nyawii.

⁴ Nde Iisaa nannoo dum ndeen, wi'i:

—Nyawu ngu wanaa nyawu saate. Nyawu ngu wo tabintinoowu manngu Laamdo, faa Bii Laamdo mawninee saabe maggu.

⁵ Iisaa ina horsini Laajaru e banndiraafe muudum rewbe, Marta e Mariyama.

⁶ Ko o nani Laajaru sellaa duum fu, hadaay mo joodaade do o wonnoo doon faa wadi balde didi.

⁷ Caggal duum, o wi'i taalibaafe makko:

—En pornyoo Yahuudiya!

⁸ Taalibaafe been njaabii mo, mbi'i:

—Moodibbo, booyaa fey ko Alhuudiyankooofe pilii wardude ma kaaye toon, de a fornyoto toon katin naa?

⁹ Iisaa jaabii, wi'i:

—Wanaa wakkatiji sappo e didi ngoni ley nyalooma naa? Si neddo ina yaha nyalooma fu, fergataako sabo ina yi'a annoora adunaaru ndu.

¹⁰ Ammaa si neddo ina yaha jemma fu, fergoto sabo annoora walaa e muudum.

¹¹ Gada o haalii haalaaji diin, o wi'i 6e:

—Yigoo men Laajaru daanake, mi yahan mi findinowa mo.

¹² Taalibaafe been mbi'i:

—Joomii amin, si tawii wo o daani ni, o dadan.

¹³ Ammaa wo haala maayde Laajaru o haali. Kambe 6e miilli wo haala doyngol o haali.

¹⁴ Iisaa laabinani 6e:

—Laajaru heddaaki!

¹⁵ Mi seyorake saabe moodon ko mi tawaaka toon duum faa ngoondinon. Woodi jonkaa, en njaha to makko.

¹⁶ Ndeen Tomaa noddirteedo Funerejo oon wi'i taalibaafe wo66e been:

—En njaada e Joomii en enen du faa maayden e muudum.

No Iisaa wi'iri kam woni ummital e nguurndam

¹⁷ Nde Iisaa yottinoo toon fu, tawi wadi balde nay ko Laajaru uwiraa.

¹⁸ Hakkunde Baytaniya e Urusaliima buraa hono kilooji tati.

¹⁹ Alhuudiyankooofe heew6e ngari to Mariyama e Marta faa mbaaltina berde mu66en e maayde sakiike mu66en.

²⁰ Nde Marta nannoo Iisaa ina wara ndeen, yehi jakkitowii dum. Mariyama kaa heddi ley suudu toon na joodii.

²¹ Marta wi'i Iisaa:

—Joomam, sini ada wonnoo do, minyam gorko oon maayataano.

²² De fay joonin du mido anndi huunde fuu ko njaaridaa Laamdo, wadante.

²³ Iisaa wi'i mo:

—Minya gorko oon ummitoto.

²⁴ Marta wi'i:

—Mido anndi o ummitoto nyannde ummital, nyalaande sakitotoonde.

²⁵ Iisaa wi'i mo:

—Miin woni ummital, miin woni nguurndam. Neddo fuu goondindo kam, fay si maayi, wuuran.

²⁶ Goondindo kam de hefi nguurndam saabe am fu, maayataa abada. Ada goondini dum naa?

²⁷ O jaabii, o wi'i:

—Ayyo Joomam! Midó goondini aan woni Almasiihu Bii Laamdo bi'anoodo waran ley adunaaru ndu oon.

²⁸ Nde Marta haalnoo dum fu, yehi noddowi minyum Mariyama, haalani dum, wi'i:

—Moodibbo warii, imo nodde.

²⁹ Nde Mariyama nannoo dum ndeen, henyii law, nootowii.

³⁰ Tawi dum fuu Iisaa naataayno wuro ngoon tafon. Imo heddii do Marta jakkitinoo mo doon.

³¹ Alhuudiyankoo6e ina ngondi e Mariyama ley suudu, ina mbaaltina bernde muudum. Be nji'i o gurbitii, o yalti. Be njokki mo. Be miilli o woyowan dow saabeere toon.

³² Mariyama yottii do Iisaa woni doon, yi'i mo tan, hippii dakkol koyde makko, wi'i mo:

—Joomam, sini ada wonnoo do, minyam gorko oon maayataano.

³³ Nde Iisaa yiinoo Mariyama e Alhuudiyankoo6e wondufe e muudum been ina mboya ndeen, bernde muudum heccidi sanne, torrii sanne.

³⁴ O wi'i:

—Toy ndesudon mo?

Be njaabii:

—Joomii amin, war ndaar!

³⁵ Iisaa woyi.

³⁶ Alhuudiyankoo6e been mbi'i:

—Ndaaree no o foti horsinirde mo.

³⁷ Wob6e ma66e mbi'i:

—Imo woodunoo baawde wumtinde bumdo, de o waawaa hadude Laajaru maayde naa?

No Iisaa iirtiniri Laajaru

³⁸ Bernde Iisaa heccidi katin, yehi tiimoyde saabeere ndeen. Saabeere ndeen wo loho uddiraako hayre.

³⁹ Iisaa wi'i:

—Ittee hayre ndeen!

Marta, sakiike maaydo oon, wi'i mo:

—Joomam, tawan o luu6ii joonin, sabo hannden woni balde nay ko o wattiraa toon.

⁴⁰ Iisaa jaabii mo:

—Yalla mi wi'aay ma, si a goondinii, a yi'an manngu Laamdo?

⁴¹ Be itti hayre ndeen. Iisaa tiggiti kammu, wi'i:

—Baabiiwo, mido yettire ko njaabanidaa kam duum.

⁴² Miin kaa, mido anndi nyannde fuu ada jaabanoo kam. Ammaa wo saabe yim6e filiibe kam been wadi de kaaldirmi ni, faa 6e ngoondina aan nuli kam.

⁴³ Caggal haalajji diin, o yeewnii semmbe, o wi'i:

—Laajaru, wurta yaasin!

⁴⁴ Maaydo oon wurtii, juude muudum e koyde mum ina piilaa leppi, yeeso muudum du ina suddii. Iisaa wi'i 6e:

—Ka6bitee mo, njoppon mo o yaha!

No waalde Saahiibe dawriri faa nannga Iisaa

(Matta 26.1-5, Marku 14.1-2, Lukka 22.1-2)

⁴⁵ Heew6e e Alhuudiyankoo6e warnoo6e to Mariyama been nji'i ko Iisaa wadi duum, de ngoondini dum.

⁴⁶ Ammaa wob6e ma66e njehi to Farisa'en, kaaltani dum'en ko Iisaa wadi duum.

⁴⁷ Ndeen Farisa'en e hooreeɓe almaami'en kawrunduri waalde Saahiibe ndeen, mbi'i:

—Gorko o ina wada kaayeeɓiji keewɗi. Noy ngadeten?

⁴⁸ Si en njoppirii mo nii fu, jamaa oon fuu goondinan mo. Ndeen kaa, Romankooɓe ngaran mbonna nokku meeden ceniido e lenyol meeden ngol.

⁴⁹ Gooto maɓɓe bi'eteedo Kayafas, laatiido Almaami Mawɗo e hitaande ndeen, wi'i ɓe:

—Onon kaa on anndaa fay huunde.

⁵⁰ On anndaa neddo gooto maayana yimɓe fuu ɓuri woodude e meeden diina lenyol meeden fuu halka.

⁵¹ Tawi ko o haali duum yuuraay e hoore makko, ammaa saabe wo o Almaami Mawɗo hitaande ndeen, o sappake sanaa Iisaa maayana lenyol ngool.

⁵² De wanaa lenyol ngool tan o maayanta. Ko o maayanta dey wo ɓiɓɓe Laamdo sankitiibe ɓeen fuu faa o hawrundura dum'en laatoo gootum.

⁵³ Gilla nyalooma oon, ɓe ndawridi faa ɓe mbara mo.

⁵⁴ Dum wadi de Iisaa seli yiiltaade hakkunde Alhuudiyankooɓe. O yuwi do o wonnoo doon, o yehi ngalluure wi'eteende Efrayim hettunde e ladde. O joododii toon e taalibaaɓe makko.

⁵⁵ Tawi iidi Alhuudiyankooɓe mbi'eteendi Faltagol ndiin ɓadake. Heewɓe e yimɓe leydi ndiin njehi Urusaliima faa laamna ko'e muɓɓen gilla iidi ndiin yottaaki.

⁵⁶ Iɓe piloo Iisaa. Iɓe keddii ley suudu dewal mawndu nduun, iɓe kaalda, iɓe mbi'a:

—Odon miiloo o waran e iidi ndiin naa on miilaaki?

⁵⁷ Tawi hooreeɓe almaami'en e Farisa'en njamiriino neddo fuu anndudo to o woni haala faa o nanngée.

12

No Mariyama joordi nebbam dow koyde Iisaa (Matta 26.6-13, Marku 14.3-9)

¹ Balde jeegom fadde iidi Faltagol yottaade, Iisaa yehi Baytaniya do Laajaru mo o iirtinnoo e maayde oon jeyaa doon.

² Be ndefani mo nyaamdu doon. Marta gollani ɓe, Laajaru du wo gooto e nyaamdoɓe e Iisaa ɓeen.

³ Ndeen Mariyama hooyi feccere liitere nebbam laaɓudam, uurdam, tiidudam coggu, joori dam dow koyde Iisaa, mooytiri de sukundu muudum. Suudu nduun fuu heewi uurngol nebbam daam.

⁴ Gooto e taalibaaɓe Iisaa ɓeen, dum woni Yahuuda Isikariyotto jam-botoodo mo oon, wi'i:

⁵ —Ko wadi de nebbam dam sonnaaka buudi cardi keme tati,* hokkee talkaaɓe?

⁶ O wiiraay noon saabe imo yurmoo talkaaɓe, ammaa saabe wo o gujjo wadi de o wi'i noon. Kanko woni kawjotoodo dannga jawdi maɓɓe, imo woowi wujjude ko resaa ley toon.

⁷ Iisaa wi'i:

—Celee debbo o. O resii dam faa nyannde ngatteteemi e saabeere.

⁸ Si goonga, talkaaɓe ina tawdee e moodon wakkati fuu. De miin kaa, mi tawdataake e moodon wakkati fuu.

* **12:5 Buudi cardi keme tati** ina fota e njobdi neddo hitaande.

No hooree6e almaami'en anniyorii warude Laajaru

⁹ Alhuudiyankoo6e heew6e paami Iisaa ina woni Baytaniya, njehi toon. Wanaa saabe Iisaa tan 6e njahani toon, wo faa 6e nji'a Laajaru iirtinaado oon du.

¹⁰ Ndeen hooree6e almaami'en ndawridi mbaran Laajaru du,

¹¹ sabo Alhuudiyankoo6e heew6e na cela jokkude 6e ina ngoondina Iisaa saabe Laajaru.

No Iisaa naatiri Urusaliima

(Matta 21.1-11, Marku 11.1-11, Lukka 19.28-40)

¹² Jaango majjum, jamaa keewdo wari hawrude e iidi ndiin nani Iisaa wo garoowo Urusaliima.

¹³ Be kooyi licce tamarooje, 6e njakkitowii mo. I6e yeewnoo, i6e mbi'a:

—Jettooje e barke ngoodanii gardo e dow innde Joomiraado oon!† Jettooje ngoodanii mo, kanko kaananke Israa'iila!

¹⁴ Iisaa he6i molel araawa, waddii ngel. Dum foti e ko Binndi diin mbi'i:

¹⁵ «Taa kulee onon yim6e ngalluure Siyona!

Ndaaree, kaananke moodon ina wara,

ina waddii molel araawa.»‡

¹⁶ Wakkati oon taalibaa6e makko 6een paamaayno ko dum woni. Ammaa gada Iisaa teddinaama, 6e micciti ko sappanoo e dow makko ley Binndi diin duum e no dum fuu dum hawriri e ko yim6e been ngadani mo.

¹⁷ Jamaa tawdanoodo e Iisaa nde noddunoo Laajaru e ley saabeere de iirtinii dum ndeen, kam'en du ina kumpita yim6e kabaaru oon.

¹⁸ Duum wadi e yim6e heew6e njehi njakkitowii mo sabo 6e nani o wadii maande haayniinde ndeen.

¹⁹ Ndeen Farisa'en mbi'unduri:

—On nji'ii, walaa fuu ko mbaawanden mo. Ndaaree no aduna oo fuu jokkiri mo.

²⁰ Woodi, ina woodi yuuru6e leydi Geres tawaa6e hakkunde war6e Urusaliima faa ndewa Laamdo ley balde iidi deen.

²¹ Be 6attitii Filipu jeyaa6o Baytisayda ley leydi Galili, 6e mbi'i dum:

—Joomii amin, miden njidi yi'ude Iisaa.

²² Filipu yehi haalanowi Andire. Be njottinowi haala kaan Iisaa.

²³ Iisaa jaabii 6e, wi'i:

—Wakkati mo Laamdo hollata teddeengal Bii Neddo oon yottake.

²⁴ Goonga kaalanammi on: si wabbere alkama uwake e leydi de nyolaay fu, heddoto wo wabbere wootere. Ammaa si nde uwake e leydi nde nyolii fu, nde riman faa heewa.

²⁵ Neddo fuu jiddo yonki muudum, mursan ki, ammaa jeebiido yonki mum e adunaaru ndu, damman ki, he6an nguurndam nduumiidam.

²⁶ Si neddo ina yidi gollande kam fuu, jokka kam. Do ngonumi fuu, doon golloowo am du wonata. Baabiiwo teddinan gollanoowo kam.

No Iisaa sapporii maayde muudum

²⁷ —Joonin 6ernde am torrake. Dume mbi'ammi? Mi wi'an Abba hisinam e wakkati o naa? Mi waawaa wi'ude noon sabo wakkati o ni waddi kam.

²⁸ Abba, mawnin innde maa.

Ndeen daande yuuri dow kammu wi'i:

—Mi mawninii nde, mi mawninan nde katin.

† 12:13 Jabuura 118.25-26. ‡ 12:15 Jakariyaa 9.9.

29 Nde yimbe darinoo6e doon been nannoo daande ndeen, mbi'i dum wo riggaango kammu. Wo66e mbi'i:

—Maleyka haaldi e makko!

30 Iisaa wi'i 6e:

—Wanaa saabe am daande ndeen wardi, wo saabe moodon.

31 Joonin adunaaru ndu sarete. Joonin laamiido adunaaru bondo oon faddete yaasin.

32 Miin le, si mi toownaama e leydi ndi, mi foodan yimbe fuu ngara to am.

33 Tawi haalaaji diin o sapporii no o maayrata.

34 Yimbe been njaabii mo, mbi'i:

—Tawreeta oon anndinii min Almasiihu wo duumotoodo. Noy aan mbi-irataa sanaa Bii Neddo oon toownee? Moy woni Bii Neddo oon?

35 Iisaa jaabii 6e, wi'i:

—Annoora ina wondi e moodon wakkati seeda tafon. Njahon gilla annoora ina heddi e moodon, taa nimre hippoo on. Jahoowo ley nimre anndaa do yahata.

36 Ngoondinee annoora gilla imo wondi e moodon yalla odon laatoo 6i66e annoora.

No yimbe calorii goondinde Iisaa

Iisaa haalu dum tan, yehi suudowii 6e.

37 Maandeeji kaayniidi di o wadi yeeso ma66e diin fuu, wadaay de 6e ngoondini mo,

38 faa haala annabi Esaaya kaan tabita:

«Joomiraado, moy goondini waaju amin oon?

Moy bangananaa baawde Joomiraado?»§

39 Be mbaawaano goondinde, sabo Esaaya wi'iino du:

40 «Laamdo wumnii gite ma66e,

yoornii berde ma66e,

taa gite ma66e nji'a,

taa berde ma66e paama,

taa 6e tuuba, de o danna 6e.»*

41 Esaaya wi'ii dum nde yiinoo darja Iisaa, de haali haala makko.

42 Ammaa dum fuu e laataade, hooree6e Alhuudiyankoo6e heew6e ngoondinii Iisaa. De wo saabe Farisa'en wadi de 6e kuli hollude 6e ngoondinii taa 6e mburtinee ley waajordu.

43 Sabo yimbe mana 6e, dum burani 6e Laamdo mana 6e.

44 Iisaa yeewnii, wi'i:

—Goondindo kam, wanaa miin tan goondini, ammaa goondinii Nuldo kam oon du.

45 Neddo fuu jiido kam, yi'ii Nuldo kam oon.

46 Miin, mi warii ley adunaaru ndu wo mi annoora, faa goondindo kam fuu taa heddo ley nimre.

47 Si neddo nanii waaju am de jokkaay dum fu, wanaa miin sarotoo dum. Sabo mi waraay faa mi saroo adunaaru, ammaa wo faa mi hisina ndu ngardumi.

48 Caliido kam de jabaay waajuuji am fu, ina jogii carotoodo. Haala ka kaalumi kaan sarotoo dum nyalaande sakitotoonde.

49 Sabo ko kaalumi duum yuuraay e am. Baabiwo nuldo kam oon hokki kam yamiroore ko kaalammi e ko mbaajotoomi.

⁵⁰ Midó anndi yamiroore makko ina hokka nguurndam nduumiidam. Duum wadi de ko kaalumi duum fuu, wo ko Baabiiwo wi'i kam mi haala.

13

No Iisaa lootiri koyde taalibaabe muudum

¹ Gilla iidi Faltagol yottaaki, Iisaa ina anndi wakkati mo dillata adunaaru faa yeccoo to Baabiiwo oon warii. To adunaaru ga imo yidi yimbe makko, imo yidi be kaddi njinngu fuu.

² Wakkati mo be kiirtotoo oon, Ibiliisa watti e bernde Yahuuda bii Simon Isikariyotto jambaade mo.

³ Iisaa na anndi Baabiiwo wattii huunde fuu e junngo muudum, ina anndi to Laamdo yuuri, to Laamdo yeccotoo du.

⁴ O ummii e hiraande ndeen, o bortii saaya makko, o hooyi gudel, o fiili e makko.

⁵ Ndeen o wayli ndiyam e kaakol lootorkol, o naati e lootude koyde taalibaabe makko, imo yiggira de gudel ngel o fiilii ngeel.

⁶ Nde o yottinoo Simon Piyeer ndeen, wi'i mo:

—Joomam, aan lootata koyde am naa?

⁷ Iisaa jaabii mo, wi'i:

—A faamaay ko ngadammi duum tafon, de a faamowan caggal joonin.

⁸ Piyeer wi'i mo:

—A lootataa koyde am abada!

Iisaa jaabii mo, wi'i:

—Si mi lootanaay ma koyde maa fu, a walaa ngedu to am.

⁹ Simon Piyeer wi'i mo:

—Joomam! Si wo noon, taa haadu e koyde am tan, lootu juude am e hoore am du.

¹⁰ Iisaa wi'i mo:

—Lootiido fuu wo laabudo. Walaa ko lootee si wanaa koyde muudum tan.

Onon on laabuube, de wanaa on fuu.

¹¹ Tawi imo anndi jambotoodo mo oon. Dum wadi de o wi'i wanaa on fuu ngoni laabuube.

¹² Nde Iisaa lootunoo koyde mabbe ndeen, hooyi saaya muudum, bornii, joodii katin, wi'i be:

—On paamii ko ngadumi on duum naa?

¹³ Odon noddira kam «Moodibbo», odon noddira kam «Joomam». Ko mbi'oton duum wo goonga, sabo duum ngonumi.

¹⁴ Ndelle, miin Joomii on, miin Moodibbo, mi lootii koyde mon, tilay onon du lootunduron koyde.

¹⁵ Ko ngadumi on duum wo tindinoore faa onon du, ngadunduron hono ko ngadumi on duum.

¹⁶ Goonga kaalanammi on: maccudo buraa joomum teddude, nulaado du buraa nullo dum.

¹⁷ Joonin kaa on paamii dum. Sini on njokkirii noon fu, barke na woodanii on.

¹⁸ Wanaa haala mon on fuu kaalumi. Midó anndi be cuuimi been, de sanaa ko Binndi diin mbi'i duum tabita: «Nyaamdudo e am oon, kam latiri kam teppere muudum.»*

¹⁹ Gilla joonin midó haalana on dum, fadde majjum e yottaade, faa nde dum yottii fuu, ngoondinon miin woni mo ngonumi.

* 13:18 Jabuura 41.10.

²⁰ Goonga kaalanammi on: neddo fuu ja66iido mo nulumi, ja66ake kam. Neddo fuu ja66iido kam, ja66ake Nuldo kam oon du.

*No Yahuuda jamborii Iisaa
(Matta 26.20-25, Marku 14.17-21, Lukka 22.21-23)*

²¹ Caggal Iisaa haalii haalaaji di fu, bernde muudum metti sanne, wi'i:

—Goonga kaalanammi on: gooto moodon jamboto kam.

²² Taalibaa6e been yeewunduri. Be paamaay mo o haalata haala mum.

²³ Gooto e taalibaa6e been, mo Iisaa horsini oon, ina joodii dakkol muudum.

²⁴ Simon Piyeer tamyani mo gite o yama Iisaa haala moy haalata.

²⁵ Taalibbo oon wahii dakkol makko, wi'i:

—Joomam, dum wo moye mbi'ataa?

²⁶ Iisaa jaabii, wi'i:

—Mo kokkammi lonngere nde cuuwammi nde oon.

O suuwi nde, o hokki Yahuuda 6ii Simon Isikariyotto oon.

²⁷ Nde Yahuuda ja6unoo lonngere ndeen, Seydaani naati dum. Iisaa wi'i mo:

—Wadu ko ngadataa duum law!

²⁸ Tawi fay gooto e joodiibe doon been faamaay ko Iisaa haalani mo duum.

²⁹ Sabo ko Yahuuda tiigii dannga ceede ma66e duum, yoga miilii Iisaa wi'i o somonowoo iidi, naa danya ko o hokki talkaa6e.

³⁰ Nde Yahuuda nanngunoo lonngere ndeen fu, yalti wakkati oon pay. Wo dum jemma.

Haala yamiroore heyre

³¹ Nde Yahuuda wurtinoo ndeen, Iisaa wi'i:

—Joonin Bii Neddo teddinaama, Laamdo du teddiniraama saabe makko.

³² Si Laamdo teddiniraama saabe makko,[†] kam du teddinan mo e hoore muudum, teddinan mo law.

³³ Sukaabe am, mido wondi e moodon seeda tafon. On piloto kam. Mido wi'a on joonin hono ko mbi'unoomi Alhuudiyankoo6e: on mbaawaa yaade to njahammi toon.

³⁴ Mido hokka on yamiroore heyre: njidunduree! Hono no njidirmi on ni, onon du njidunduron noon.

³⁵ Wo noon yim6e fuu annditirta wo on taalibaa6e am, ko njidundurdon duum.

*No Iisaa holliri Piyeer wi'an anndaa dum
(Matta 26.31-35, Marku 14.27-31, Lukka 22.31-34)*

³⁶ Simon Piyeer wi'i mo:

—Joomam, toy njahataa?

Iisaa jaabii mo:

—To njahammi joonin toon, a waawaa jokkude kam. De caggal joonin a jokkowan kam!

³⁷ Piyeer wi'i mo:

—Joomam, ko wadi de mi waawaa jokkude ma joonin? Yonki am kokkitirammi saabe maada.

³⁸ Iisaa jaabii mo:

—Yalla a hokkitiran yonki maa saabe am naa? Goonga kaalanammaami: fadde ndontoori e joggude a wi'an a anndaa kam kile tati.

[†] **13:32** Fudfoode aaya 32, «Si Laamdo teddiniraama saabe makko», tawaaka e dereeji burdi fuu 6ooyude diin.

14

No Iisaa wi'iri kam woni laawol

¹ Iisaa wi'i taalibaaፎe muudum been:

—Taa umminee hakkillooji mon. Ngoondinee Laamdo, ngoondinee kam miin du.

² Cuudi keewdi ina ngoni ley wuro Baaba am. Si dum wanaano goonga mi haalantaa on dum. Mi yahan, mi moyyinanowa on nokku toon.

³ Ndelle, si mi moyyinanowii on nokku, mi wartan katin mi hooya on faa onon du ngonon to ngonammi toon.

⁴ Odon anndi laawol njahoowol to njahammi toon.

⁵ Tomaa wi'i mo:

—Joomii amin, min anndaa to njahataa, noy min anndirta laawol muudum?

⁶ Iisaa jaabii mo:

—Miin woni laawol, miin woni goonga, miin woni nguurdam. Fay gooto waawaa yahude to Baabiiwo si rewaaya to am.

⁷ Si odon anndi kam, on anndan Baaba am oon du. Gilla joonin odon anndi mo, on nji'i mo du.

⁸ Filipu wi'i mo:

—Joomii amin, hollu min Baabiiwo, duum ina heya min.

⁹ Iisaa wi'i mo:

—Filipu, no ngondirmi e moodon faa 6ooyi nii fuu, de faa hannden a anndaay kam naa? Jiido kam fuu, yi'ii Baabiiwo. Noy mbiirataa: «Hollu min Baabiiwo?»

¹⁰ Yalla a goondinaay mido woni e Baabiiwo, Baabiiwo du ina woni e am naa? Waajuuji di mbaajjimi on diin fuu, yuuraay e hoore am. Wo Baabiiwo gondo e am oon gollata golle muudum.

¹¹ Ngoondinee kam ko mbiimi mido woni ley Baabiiwo, Baabiiwo du ina woni ley am. Fay si on ngoondinaay haala ka, ngoondiniron kam saabe gollleeji diin.

¹² Goonga kaalanammi on: neddo fuu goondindo kam, kam du gollan gollleeji di ngollammi diin, gollan ko buri di, sabo mi yahan to Baaba am.

¹³ Mi wadanan on huunde fuu ko njaaridon Laamdo saabe am. Mi wadan dum faa Baabiiwo teddiniree saabe Biddo oon.

¹⁴ Si won ko njaaridon Laamdo saabe am, mi wadanan on.

No Iisaa wi'iri nuldani Ruuhu Ceniido

¹⁵ —Si odon njidi kam, on njokkan jamirooje am.

¹⁶ Mi nyaagoto Baabiiwo hokka on Ballo goddo, wonda e moodon faa abada.

¹⁷ Oon woni Ruuhu Goonga. Adunaaru waawaa jabude mo, sabo nji'ataa mo, anndaa mo. Onon le, odon anndi mo sabo imo wondi e moodon, o heddoto ley moodon du.

¹⁸ Mi yoppataa on wo on atiime'en. Mi wartowan to moodon.

¹⁹ Si 6ooytii seeፋa aduna oo yi'ataa kam katin. De onon kaa, on nji'an kam. Saabe mido wuuri, onon du on mbuuran.

²⁰ Nyannde ndeen on paaman mido woni ley Baabiiwo, odon ngoni e am, mido woni e moodon.

²¹ Neddo fuu tiigiido jamirooje am de jokki de, kam woni jiddo kam. Jiddo kam, Baaba am yidan dum. Miin du, mi yidan dum, mi bangananan dum hoore am.

²² Yahuuda, mo wanaa Yahuuda Isikariyotto oon, jaabii mo, wi'i:

—Joomam, noy ɓanginirantaa min hoore maa, tawee a ɓanganaay adunaaru?

²³ Iisaa jaabii mo, wi'i:

—Si neddo ina yidi kam, jokkan haala am. Baaba am du yidan dum. Miin e Baaba am oon min ngaran to muudum min njoododoo e muudum.

²⁴ Neddo fuu mo yidaa kam, jokkataa haala am. Haala ka nanoton kaan, ka wanaa haala am, wo ka haala Baabiiwo nuldo kam oon.

²⁵ Dum kaalanammi on gilla mido tawdaa e moodon.

²⁶ Ruuhu Ceniido, Balloowo on mo Baabiiwo nuldata on e dow innde am oon, kam anndinta on kulle fuu. O miccintinan on ko mbaajinoomi on duum fuu.

²⁷ Jam njoppidammi on, jam am kokkammi on. Miin, mi hokkirtaa on no aduna oo hokkirta on ni. Taa umminee hakkillooji mon, taa kulee.

²⁸ On nanii ko mbiimi on: «mi yahan, de caggal duum mi warta to moodon.» Si on njidii kam fu, on ceyoto ko njahammi to Baabiiwo, sabo Baabiiwo ɓuri kam teddude.

²⁹ Mi haalanii on joonin gilla dum waraay, faa si dum warii fu, ngoondinon.

³⁰ Mi haaldataa e moodon ko heewi katin, sabo laamiido adunaaru bonɗo oon ina wara. Fay huunde o waawanaa kam.

³¹ Ammaa ko Baabiiwo yamiri kam, wo duum ngadammi, faa adunaaru faama mido yidi dum. Ummee, ndillen do!

15

No Iisaa wi'iri kam woni cabiihi ngoongalaahi

¹ —Miin woni cabiihi ngoongalaahi, Baaba am woni jom ngesa cabiije.

² Liccal am dimaral fuu o tayan dum. Dimoowal du fuu, o saltoto dum faa beyda rimude.

³ Onon du, gilla joonin on laaɓuɓe saabe waaju mo mbaajiimi on oon.

⁴ Ngonee e am, miin du mi wonan e moodon. Hono no liccal cabiihi waawiraa rimude e hoore muudum sanaa tawee ingal woni e cabiihi ni, hono noon onon du, on mbaawaa rimude si on ngonaay e am.

⁵ Miin woni cabiihi, onon ngoni licce. Neddo fuu gonɗo e am, tawi miin du mido woni e muudum, riman faa heewa. On mbaawaa wadude fay huunde si on ngalaa e am.

⁶ Neddo fuu mo wonaay e am, faddete yaasin hono no liccal tayaangal ni, de yoor. Licce joorde deen kawrundurte, paddee ley yiite, de kuɓɓa.

⁷ Si odon ngoni e am, waaju am du ina woni e moodon fu, nyaagee Laamɗo ko muuyɗon fuu on keɓan.

⁸ Si on ndimii faa heewii, duum hollan wo on taalibaaɓe am. Ndeen Baaba am mawninte.

⁹ Hono no Baabiiwo yidiri kam noon, miin du njidirmi on. Ngonee ley njinngu am.

¹⁰ Si on njokkii jamirooje am, on ngonan ley njinngu am hono no njokkirmi jamirooje Baaba am de ngonumi e njinngu muudum ni.

¹¹ Mi waajake on dum faa seyo am wona ley moodon, de seyo mon ngoon laato hiɓɓungo.

¹² Inan yamiroore am: njidunduree hono no njidirmi on ni.

¹³ Huunde fuu ɓuraa njinngu ngu do mawnude: neddo hokkitira yonki muudum saabe yigiraaɓe muudum.

¹⁴ Onon, wo on yigiraaɓe am, si on ngadii ko njamirmi on duum.

¹⁵ Mi noddirtaa on maccu6e katin sabo maccu6o anndaa ko joomum gollata. De mi noddirii on yigiraa6e, sabo ko narrumi Baaba am duum fuu, mi anndinii on.

¹⁶ Wanaa onon cu6ii kam, wo miin subii on de yamiri on njahon ndimowon fi66e, de fi66e moodon keddoo, faa Baabiiwo hokka on huunde fuu ko nyaagori6on saabe am.

¹⁷ Inan ko njamirammi on: njidfunduree.

No aduna o wanyiri Iisaa e taalibaabe muudum fuu

¹⁸ —Si yim6e adunaaru 6een ina mbanyi on fu, anndee, miin 6e artii wanyude.

¹⁹ Sini on laatakeno adunankoo6e fu, 6e njidanno on. Ammaa on nganaa adunankoo6e. Mi subake on mi sennidii on e yim6e adunaaru. Dum saabani 6e wanyude on.

²⁰ Miccitee ko mbi'unoomi on duum: «Maccu6o buraa joomum.» Si 6e torrii kam, 6e torran on, onon du. Si 6e njokkii haala am, 6e njokkan haala moodon kaan du.

²¹ Be ngadiranan on dum fuu saabe am, sabo 6e anndaa Nuldo kam oon.

²² Si mi waraayno, mbaajjimi 6e, 6e ngalaano hakke. De joonin kaa mi warii, mi waajake 6e, 6e ngalaa geldol fuu e dow hakkeeki ma66e.

²³ Neddo fuu banyudo kam, wanyii Baaba am oon du.

²⁴ Mi gollii gollleeji yeeso ma66e di fay gooto gollaay. Si mi gollaayno kujje deen fu, 6e ngalaano hakke. Ammaa joonin 6e nji'ii de fuu, de i6e keddii i6e mbanyi kam, miin e Baaba am.

²⁵ Dum wadii faa tabintina ko winndaa ley Tawreeta ma66e: «Be mbanyii kam 6olum.»*

²⁶ Ruuhu Goonga yuuroowo to Baabiiwo, Balloowo on mo nuldammii on oon, nde wari fu, kam seedantoo kam.

²⁷ Onon du, on ceedanto kam sabo o6on ngondi e am gilla fuddoode.

16

¹ —Mi waajake on dum faa taa njoppon goondinal.

² Be mburtinan on cuudi baajordi. Wakkati warowan nde bar6o on fuu miilotoo wadii ko weli Laamd6.

³ Be ngadan dum sabo 6e anndaa Baabiiwo oon, 6e anndaa kam miin du.

⁴ Mi waajake on dum, faa nde wakkati oon waroyi fu, miccodon mi haalanino on dum.

Haala golle Ruuhu Ceniido

—Mi haalanaay on gilla arande sabo mido wondi e moodon.

⁵ Joonin inan mido yeccoo to Nuldo kam oon, de fay gooto moodon yamaay kam to njahammi.

⁶ On cunake sanne saabe ko kaalanmi on duum.

⁷ Dum fuu e laataade, mido haalana on goonga: mi yaha ni 6uri nafude on. Sabo si mi yaahaay, Balloowo on oon warataa to moodon. De si mi yehii, mi nuldani on mo.

⁸ Si o warii fu, o laabinanan yim6e adunaaru dow hakkeeki mu66en e dow fonnditaare e sariya.

⁹ Dow hakkeeki, sabo 6e ngoondinaay kam.

¹⁰ Dow fonnditaare, sabo mido yeccoo to Baabiiwo oon, on nji'ataa kam katin.

* 15:25 Jabuura 35.19, 69.5.

11 Dow sariya du, sabo laamiido adunaaru bonɗo oon saraama.

12 Miɗo jogii ko heewi katin ko mi waajoo on, ammaa on mbaawtataa ɗum joonin.

13 Nde Ruuhu Goonga oon wari fuu, ɗowan on faa paamon goonga fuu. Sabo ko o haalata ɗuum wanaa e makko yuurata. Wo ko o nani o haalanta on, o humpitan on ko waroyta.

14 O teddinan kam, sabo o hooyan ko njeymi ɗuum, de o humpita on.

15 Ko Baabiiwo oon jogii fuu, miin jeyi. Dum waɗi mbiimi o humpitan on ko o hebi e am ɗuum.

No mettorgal waylitortoo seyo

16 —Si ɓooytii seeɗa, on nji'ataa kam, de si ɓooytowii seeɗa katin, on nji'owan kam.

17 Yoga e taalibaaɓe makko been yamunduri, mbi'i:

—Dume woni maanaa haala makko ko o wi'i «si ɓooytii seeɗa, on nji'ataa kam de si ɓooytowii seeɗa fu, on nji'owan kam katin»? Dume woni maanaa ko o wi'i «sabo mi yahan to Baabiiwo» ɗuum?

18 Be mbi'i:

—«Si ɓooytii seeɗa», ɗume ɗum fiirtata? Min paamaay ko o wi'i ɗuum.

19 Iisaa faamii iɓe njidi lamndaade ɗum, de wi'i ɓe:

—Oɗon yamundura maanaa haala am ka: «Si ɓooytii seeɗa on nji'ataa kam, de si ɓooytowii seeɗa fu, on nji'owan kam katin.»

20 Goonga kaalanammi on: on mboyan, on mboytoto, tawee yimɓe adunaaru been ina ceyii. On cunoto, ammaa cunu moodon waylitoto seyo.

21 Si debbo na rima fu, ɓernde muuɗum mettan sabo wakkati muuɗum warii. Ammaa si cukalel ngel rimaama fu, o miccitataako naawalla ndimu makko saabe seyo ko o hebi biɗɗo ley adunaaru ɗuum.

22 Onon du hono noon cunortoɗon joonin, ammaa mi yiitan on katin, de ɓerde moodon ceyoo sanne. Ndeen fay gooto waawaa bonnude seyo moodon.

23 Nyannde ndeen, on yamataa kam fay huunde. Goonga kaalanammi on: huunde fuu ko nyaagiɗon Baabiiwo oon, hokkiran on saabe am.

24 Faa joonin, walaa fuu ko nyaagoriɗon saabe am. Nyaagee, on keɓan, faa seyo moodon heewa.

Haala jaalagol Iisaa adunaaru

25 —Ko kaalanmi on joonin ɗuum wo haala kippaaka. De wakkati waran mo mi hippataa haala. Ndeen kaa mi haalanan on haala Baabiiwo faa laaɓa.

26 Nyannde ndeen on nyaagorto Laamɗo saabe am. Mi wi'aay mi nyaaganto on Baabiiwo,

27 sabo Baabiiwo e hoore muuɗum ina yidi on. O yidirii on saabe ko njidudon kam, on ngoondinii to Laamɗo yuurumi.

28 Mi yuurii to Baabiiwo, mi warii e adunaaru. Joonin miɗo dilla adunaaru ndu, mi yeccoo to Baabiiwo.

29 Taalibaaɓe makko mbi'i mo:

—Joonin kaa, a haalii faa laaɓi, walaa fuu ko kippuɗaa.

30 Joonin kaa, min paamii ada anndi huunde fuu, a haajaaka fay gooto yame. Saabe ɗuum waɗi de min ngoondini wo a yuurudo to Laamɗo.

31 Iisaa jaabii ɓe, wi'i:

—Joonin, on ngoondinii naa?

³² Wakkati ina wara, o warii joonin, do on fuu caakotodon, mono fuu hoota suudu muudum, njoopon kam mi perwudo. Ammaa mi wanaa perwudo, sabo Baabiiwo oon ina wondi e am.

³³ Mi haalanii on dum, faa kebon jam ley gondal am. Ley adunaaru ndu on keban torra, ammaa cemmbinee berde mon, sabo miin, mi jaalake adunaaru ndu!

17

No Iisaa du'orii saabe taalibaabe muudum

¹ Nde Iisaa waajinoo waajuuji diin ndeen, tiggiti kammu, wi'i:

—Baabiiwo, wakkati oon warii, teddin Biya, faa Biya oon du teddine.

² Sabo a hokkii mo baawde dow neddo fuu, faa o hokka 6e kokkudaa mo been fuu nguurndam nduumiidam.

³ Nguurndam nduumiidam wo anndude ma, aan Laamdo gooto goongaajo oon, e anndude Iisaa Almasiihu mo nuldaa oon.

⁴ Mi teddinii ma e dow leydi ndi, mi yottinii gollal ngal kokkudaa kam mi golla ngaal.

⁵ Joonin kaa, Baabiiwo, teddinam yeeso maa darja mo ngoodunoomi to maada gilla adunaaru ndu tagaaka.

⁶ Yimbe 6e kokkudaa kam e adunaaru ndu been, mi 6anginanii dum'en innde maa. Aan jeyi 6e, a hokkii kam 6e, i6e njokki haala maa.

⁷ Joonin kaa, 6e anndii ko kokkudaa kam duum fuu to maada yuuri,

⁸ sabo mi haaltanii 6e haalaaji di kokkudaa kam diin. Be nja6ii di, 6e ke6ii tannyorral wo to maada yuurumi, 6e ngoondinii aan nuli kam.

⁹ Mido nyaage saabe ma66e. Mi nyaagataako saabe adunaaru nduun, mido nyaagoo saabe 6e kokkudaa kam been, sabo aan jeyi 6e.

¹⁰ Be njeymi fuu, wo aan jeyi, 6e njeydaa fuu, wo miin jeyi. Mi teddini-raama saabe ma66e.

¹¹ Joonin mi heddataako ley adunaaru katin. To maada njahammi. De kambe kaa, 6e keddoto e mayru. Aan Baabiiwo Ceniido, reenir 6e baawde innde maada nde kokkudaa kam ndeen, faa 6e laatoo gootum hono no meeden ni.

¹² Nde ngondunoomi e ma66e ley adunaaru ndu ndeen, mi reenirii 6e baawde innde maa nde kokkudaa kam ndeen, mi tinnake e ma66e. Fay gooto halkaay si wanaa jeydo halkude oon, faa ko sappaa e Binndi diin duum tabita.

¹³ Joonin kaa mido wara to maada. Mido haala haalaaji di gilla mido heddi e adunaaru ndu tafon, faa seyo am heewa ley ma66e.

¹⁴ Mi yottinanii 6e haala maa. Adunaaru ndu wanyii 6e, sabo 6e njeyaaka e mayru, hono no miin du mi jeyiraaka e mayru ni.

¹⁵ Mi nyaagaaki ittaa 6e e adunaaru ndu, de mido nyaage ndeenaa 6e e bondo oon.

¹⁶ Be njeyaaka e adunaaru ndu, hono no miin du mi jeyiraaka e mayru ni.

¹⁷ Ceniraa 6e e goonga.* Haala maa woni goonga.

¹⁸ Hono no nulirdaa kam e adunaaru ndu noon, miin du nulirmi 6e e mayru.

¹⁹ Mido senira hoore am saabe ma66e, faa kambe du 6e laatoo seniraa6e goonga.

²⁰ Wanaa saabe ma66e tan nyaagantomaami. Mido nyaaganoo du saabe goondinir6e kam e waajuuji ma66e been.

* **17:17** E ley geresankore haala **Senude** kaan ina holla ko Laamdo subii de senndi faa golla muuyde muudum.

²¹ Mido nyaage faa 6e fuu 6e laatoo gootum. Hono no aan Baabiiwo ngonirdaa e am noon, e miin du ngonirmi e maada, kambe du 6e ngona e meeden, faa adunaaru ndu goondina aan nuli kam.

²² Mi hokkii 6e teddeengal ngal kokkudaa kam ngaal, faa 6e laatoo gootum, hono no laatoriden gootum ni,

²³ miin e ma66e, aan du e am. Dum wo faa 6e laatodoo gooto kib66udo. Ndeen adunaaru ndu faaman aan nuli kam, ndu faaman du ada yidi 6e hono no njidirdaa kam ni.

²⁴ Baabiiwo, mido yidi 6e kokkudaa kam been ngonda e am nokku fuu do tawaami, faa 6e nji'a teddeengal ngal kokkudaa kam ngaal sabo a yidii kam gilla adunaaru ndu joyyinaaka.

²⁵ Baabiiwo ponnditiido, adunaaru ndu anndaa ma, de miin kaa mido anndi ma. Bee do du ina anndi aan nuli kam.

²⁶ Mi anndinii 6e ko ngonaa, mi beydan anndinde 6e, faa njinngu ngu njiddaa kam guun wona e ma66e, miin du mi wona e ma66e.

18

No Iisaa nanngiraa

(Matta 26.47-56, Marku 14.43-50, Lukka 22.47-53)

¹ Nde Iisaa du'inoo dum fu, yaadi e taalibaa6e muudum, peyyiti gooruwol bi'eteengol Kedoron. Toon na woodi nokku keewdo ledde. Be naati toon.

² Yahuuda jambotoodo mo oon ina anndi nokku oon, sabo Iisaa e taalibaa6e muudum ina mboowi hawritinde toon.

³ Yahuuda yaari oornal sordaasiife e golloo6e yuuru6e to hooree6e almaami'en e Farisa'en. Be ngari toon, i6e njogii fitillaaji e jaynorde e ka6itirde.

⁴ Iisaa ina anndi ko warata e muudum fuu, jakkitii 6e, wi'i:

—Moy pilotodon?

⁵ Be njaabii mo:

—Iisaa Nasaraatuujo oon.

O wi'i 6e:

—Wo miin.

Yahuuda jambotoodo mo oon du ina darii doon ina wondi e ma66e.

⁶ Nde Iisaa wi'unoo «Wo miin» ndeen, 6e njaatiri gada 6e caami e leydi.

⁷ Iisaa yami 6e katin:

—Moy pilotodon?

Be njaabii, 6e mbi'i:

—Iisaa Nasaraatuujo oon.

⁸ Iisaa wi'i 6e:

—Mi wi'ii on, wo miin! Si wo miin pilotodon, accee 6ee kaa njaha.

⁹ Noon dum laatorii, faa haala Iisaa kaan tabita: «Mi lallinaay fay gooto e 6e kokkudaa kam been.»

¹⁰ Simon Piyeer ina jogii kaafaahi, sorti ki, soppi maccudo Almaami Mawdo nowru nyaamru faa ndu tayi. Golloowo oon ina wi'e Malkus.

¹¹ Ndeen Iisaa wi'i Piyeer:

—Soornu kaafaahi maa ki e hulgo muudum. Ada miilii mi yardataa horde torra nde Baabiiwo hokki kam ndeen naa?

¹² Doon sordaasiife e mawdo mu66en e gollanoo6e hooree6e Alhuyankoo6e nanngi Iisaa, ka66i dum.

¹³ Be njaari dum to Annas tafon. Annas wo esoo Kayafas laatiido Almaami Mawdo ley hitaande ndeen.

14 Tawi kanko Kayafas oon dawrannoo hooreeፎ Alhuudiyankooፎ dabare, tindini 6e, wi'i: ko 6uri woodde e yimፎ lenyol ngol, neddo gooto maayana 6e.*

No Piyeer wi'iri anndaa Iisaa

(Matta 26.69-70, Marku 14.66-68, Lukka 22.55-57)

15 Simon Piyeer e taalibaajo goddo njokki Iisaa. Taalibaajo oon ina annunduri e Almaami Mawdo oon, duum wadi de o hebi naaddude e Iisaa galle Almaami Mawdo oon.

16 Piyeer kaa darii yaasin to dammbugal toon. Taalibaajo annundurdo e Almaami Mawdo oon, yalti haaldi e debbo doomoowo dammbugal ngaal oon, nanni Piyeer.

17 Kordo doomoowo dammbugal oon yami Piyeer:

—Aan le, a wanaa gooto e taalibaaፎ gorko oon naa?

Piyeer jaabii mo, wi'i:

—Mi wanaa!

18 Tawi gollooፎ e doomooፎ ku66iino yiite ina yuuloo sabo jaangol ina woodi. Piyeer du na darodii e maፆፆ ina yuuloo.

No mawፆ diina carorii Iisaa

(Matta 26.59-66, Marku 14.55-64, Lukka 22.66-71)

19 Ndeen Almaami Mawdo oon yami Iisaa haala taalibaaፆ muudum e waaju mum.

20 Iisaa jaabii mo, wi'i:

—Mi 6anginanii adunaaru ndu waaju am. Wakkati fuu mido waajoo ley cuudi baajordi e ley suudu dewal mawndu to Alhuudiyankooፆ fuu kawritata toon. Walaa fuu ko kaaldumi cuncukka.

21 Ko saabii ada yama kam? Yamu hettindaniifፆ kam 6een. Kamፆ kaa, ifፆ andi ko mbaajiimi duum.

22 Nde Iisaa haalnoo dum ndeen, gooto e doomooፆ 6een feenyi dum, wi'i:

—Nii njaabortodaፆ Almaami Mawdo naa?

23 Iisaa jaabii mo, wi'i:

—Si ko boni mbiimi, haalanam ko boni e majjum. Si tawii ko woodi mbiimi du, ko wadi de piidaፆ kam?

24 Ndeen Annas nuldi mo to Kayafas Almaami Mawdo oon, imo haፆፆaa.

No Piyeer wi'iri anndaa Iisaa katin

(Matta 26.71-75, Marku 14.69-72, Lukka 22.58-62)

25 Simon Piyeer ina darii toon ina yuuloo. 'Be mbi'i mo:

—Aan, a wanaa gooto e taalibaaፆ makko 6een naa?

O yeddi, o wi'i:

—Mi wanaa!

26 Gooto e gollooፆ Almaami Mawdo oon, sakiike mo Piyeer tayunoo nowru muudum oon, wi'i:

—Wanaa mi yiidii ma e makko ley nokku keewdo leddፆ toon naa?

27 Piyeer yeddi katin, de wakkati oon pay, ndontoori joggi.

No Iisaa saroraa yeeso Pilaatu

(Matta 27.1-2, 11-14, Marku 15.1-5, Lukka 23.1-5)

28 Caggal duum, 6e itti Iisaa to Kayafas gilla fajiri kecco, 6e njaari mo to laamordu goforneer oon. Yaaruፆ mo 6een naataay suudu nduun, sabo si 6e naatiino fu, 6e tuunan e ley diina, de 6e mbaawaa nyaamude nyaamdu iidi Faltagol nduun.

* 18:14 Yuhanna 11.49-50.

29 Pilaatu, goforneer oon, yalti yehi to ma66e yaasin toon, wi'i 6e:

—Dume peldoton gorko o?

30 Be njaabii mo:

—Si o gollaayno ko boni, min ngaddataano mo to maada.

31 Ndeen Pilaatu wi'i 6e:

—Njaaree mo, carodon mo sariya moodon.

Alhuudiyankoo6e been njaabii:

—Laamu hokkaay min laawol warude fay gooto.

32 Nii haala ka lisaa haalnoo dow maayde muudum kaan tabitiri.

33 Pilaatu yeccii naati laamordu nduun, noddii Iisaa, wi'i dum:

—Aan woni kaananke Alhuudiyankoo6e oon naa?

34 Iisaa jaabii mo, wi'i:

—Aan e hoore maa wi'i noon naa wo66e narrudaa?

35 Pilaatu jaabii mo:

—Miin, mi Alhuudiyanke naa? Dume ngafudaa de lenyol maa e hooree6e almaami'en ngaddi ma to am?

36 Iisaa jaabii, wi'i:

—Laamu am jeyaaka e adunaaru ndu. Sini ingu jeyanoo e adunaaru ndu, golloo6e am kabanno taa mi naata juude hooree6e Alhuudiyankoo6e. De si goonga laamu am yuuraay e adunaaru ndu.

37 Ndeen Pilaatu wi'i mo:

—Ndelle, a kaananke naa?

Iisaa jaabii, wi'i:

—Aan e hoore maa haali, wo mi kaananke. Walaa fuu ko ndimiraami de ngarmi ley adunaaru ndu si wanaa faa mi seedoo goonga. Neddo fuu jiddo goonga, ina nana daande am.

38 Pilaatu wi'i mo:

—Goonga? Dume woni goonga?

Nde Pilaatu yamunoo dum fu, yalti katin, tawtowii Alhuudiyankoo6e been to yaasin toon, wi'i 6e:

—Mi he6aay feloore fay wootere e makko.

39 Kaa ley al'aada moodon, iidi Faltagol fuu mido yoofana on kasunke gooto. Odon njidi mi yoofana on kaananke Alhuudiyankoo6e oon naa?

40 Be fuu 6e peekii, 6e mbi'i:

—Wanaa oon, Barabas min njidi.

Barabas le wo muurtunoodo.

19

1 Ndeen Pilaatu yamiri Iisaa nanngée, fiyee dorri.

2 Sordaasii6e been canyi taarde gi'e, kippi e hoore makko, 6orni mo saaya mbodeeha.*

3 Be battitii mo, i6e mbi'a:

—Foofoo, kaananke Alhuudiyankoo6e!

I6e peenya mo.

4 Pilaatu yalti katin, wi'i Alhuudiyankoo6e been:

—Mi wurtinan mo faa anndon mi he6aay feloore fay wootere e makko.

5 Ndeen Iisaa wurtinaa yaasin ina hippii taarde gi'e ndeen, ina 6ornii saaya mbodeeha kaan. Pilaatu wi'i 6e:

—Inan gorko oo!

* 19:2 Wakkati Iisaa, **saaya mbodeeha** wo saaya ka kaananke 6ornotoo.

⁶ Nde hooree6e almaami'en e golloo6e mu66en 6een njiinoo mo ndeen, peekii mbi'i:

—Tontu mo e leggal palaangal! Tontu mo e leggal palaangal!

Pilaatu wi'i 6e:

—Nanngée mo onon tonton mo, sabo miin kaa, mi hebaay feloore e makko.

⁷ Alhuudiyankoo6e njaabii mo:

—O luttii sariya amin. E ley sariya amin oon kaa tilay o waree, sabo o wadii hoore makko o Bii Laamdo.

⁸ Nde Pilaatu nannoo haala kaan ndeen, kulol muudum 6eydii.

⁹ O naati suudu nduun katin o wi'i Iisaa:

—Toy yuurataa?

Iisaa jaabaaki mo fay huunde.

¹⁰ Ndeen Pilaatu wi'i mo:

—Yalla a haaldataa e am naa? Yalla a anndaa mido waawi yoppude ma, mido waawi tontude ma?

¹¹ Iisaa jaabii mo, wi'i:

—Si wanaa Laamdo hokki ma baawde, a waawanaa kam fay huunde. Duum wadi de gattudo kam e junngo maada oon ina 6uri maa hakkeeki.

¹² Gilla ndeen Pilaatu ina filoo yoppude mo. Dum wadi de Alhuudiyankoo6e ina peekoo, ina mbi'a:

—Sini a yoppii mo, a wanaa yigoo kaananke Roma mawdo oon. Neddo fuu gadudo hoore muudum kaananke wo ganyo kaananke Roma.

¹³ Nde Pilaatu nannoo haalaaji diin ndeen, wurtini Iisaa, joodii dow joodorgal sariya, nokku bi'eteedo Kaaye Cehaade (e ibraninkoore na wi'ee Gabbata).

¹⁴ Ndeen wo nyannde segilanteende iidi Faltagol, wakkati hakkunde naange. Pilaatu wi'i Alhuudiyankoo6e:

—Inan kaananke moodon!

¹⁵ Be yeewnii semmbe:

—War mo! War mo! Tontu mo e leggal palaangal!

Pilaatu jaabii, wi'i:

—Mi tonta kaananke moodon oon naa?

Hooree6e almaami'en 6een mbi'i:

—Min ngalaa kaananke si wanaa kaananke Roma mawdo oon.

¹⁶ Ndeen o hokki 6e Iisaa faa 6e tontowa dum.

No Iisaa tontiraa dow leggal palaangal

(Matta 27.32-44, Marku 15.21-32, Lukka 23.26-43)

Ndelle sordaasiibe 6een nanngi Iisaa, njaadi e muudum.

¹⁷ Iisaa yalti ina ronndii leggal muudum palaangal faa yottii nokku bi'eteedo Laalagal Hoore (e ibraninkoore na wi'ee Golgata).

¹⁸ Doon 6e tontidi mo e wo66e dido: oo gere nano, oo du gere nyaamo, Iisaa ina tummbii.

¹⁹ Pilaatu yamiri 6e mbinnda e alluwal, 6e takka ngal e leggal palaangal ngaal. Binndi dow maggal na mbi'a: IISAA NASARAATUUJO, KAAANANKE ALHUUDIYANKOO6E.

²⁰ Alhuudiyankoo6e heew6e njanngi binndi diin sabo do Iisaa tontaa doon woddaa ngalluure ndeen. Alluwal ngaal winndaama e ibraninkoore e geresankoore e romankoore.

²¹ Ndeen hooree6e almaami'en 6een mbi'i Pilaatu:

—Taa winndu: «Kaananke Alhuudiyankoo6e», winndu: «o wi'i kanko woni kaananke Alhuudiyankoo6e».

²² Pilaatu jaabii:

—Ko mbinndumi ðuum winndaama, tilake.

²³ Nde sordaasiibe been tilinoo tontude Iisaa ndeen, pecci kaddule makko pecce nay. Mono fuu hooyi feccere muudum. Be kooyi saaya makko du. Saaya kaan walaa nyoogol. Ka fuu ka lefol gootol.

²⁴ Sordaasiibe been kaaldi:

—Taa ceeken saaya ka. Ngaden ka cumnal, ndaaren moy heɓata ka.

Dum wadii, faa ko sappaa e Binndi ðiin ðuum tabita:

«Be peccii kaddule am hakkunde maɓɓe,
be ngadii saaya am cumnal.»[†]

Noon sordaasiibe been ngadi.

²⁵ Inna Iisaa, e sakiike inna muudum debbo, e Mariyama dee Kolopa, e Mariyama mo Magdala ina ndarii dakkol leggal ngal Iisaa tontaa e muudum ngaal.

²⁶ Iisaa yi'i inna muudum e taalibaajo muudum korsuɗo oon ina ndarodii, wi'i inna mum:

—Inna, inan ɓiya!

²⁷ Ndeen o wi'i taalibaajo oon:

—Inan inna maada.

Gilla wakkati oon taalibaajo oon yaari Mariyama wuro muudum.

Haala maayde Iisaa

(Matta 27.45-56, Marku 15.33-41, Lukka 23.44-49)

²⁸ Caggal ðuum, Iisaa anndi walaa fuu ko heddi. Faa tabintina ko Binndi ðiin mbi'i ðuum, o wi'i:

—Mi domdii![‡]

²⁹ Loongel keewngel ndiyam lammudam ina woni ðoon. Be cuuwi tekkere e ndiyam lammudam daam, ɓe kaɓɓi e loosol lekki hisop, ɓe ɓattini e hunnduko makko.

³⁰ Nde Iisaa meedunoo ðam ndeen, wi'i:

—Tilake!

O turi hoore makko, o yoofi yonki makko.

³¹ Ndeen wo nyannde segilanteende iidi. Hooreeɓe Alhuudiyankooɓe nyaagii Pilaatu faa koyɗe tontaaɓe been kelee, de ɓe adee, taa terɗe ðeen keddo e leɗɗe ðeen nyalaande fowteteende. Sabo nyannde ndeen wo teddunde.

³² Ndelle sordaasiibe been ngari, keli korre worɓe ðiɗo tontidanooɓe e Iisaa been.

³³ Ammaa nde ɓe njottinoo Iisaa ndeen, ɓe tawi o maayii. Dum wadi de ɓe kelaay korre makko.

³⁴ De gooto e sordaasiibe been yuwi Iisaa labbo e wuttudu. Wakkati oon fu, yiyyam e ndiyam njuppii.

³⁵ Nedɗo ceediɗo ðum oon yi'i ðum. Seedaaku makko du wo goonga. Kaalɗo oon ina anndi haalii goonga, faa onon du, ngoonɗinon.

³⁶ Dum fuu wadii, faa ko Binndi ðiin mbi'i ðuum tabita:

«Fay gootal e yi'e makko helataake.»[§]

³⁷ Di mbi'i katin:

«Be ndaaran mo ɓe njuwnoo oon.»^{*}

No banndu Iisaa wattiraa e saabeere

(Matta 27.57-61, Marku 15.42-47, Lukka 23.50-56)

[†] 19:24 Jabuura 22.19. [‡] 19:28 Jabuura 22.16. [§] 19:36 Wurtagol 12.46, Jabuura 34.21. ^{*} 19:37 Jakariyaa 12.10.

³⁸ Caggal dūum, Yuusufi Arimatiyanke nyaagii Pilaatu faa hooya banndu Iisaa. Pilaatu jabani mo dūm. O hooyi ndu. Tawi Yuusufi oon wo taalibaaajo Iisaa e cuncukka, sabo imo hula hooreeḗe Alhuudiyankooḗe.

³⁹ Nikodemu jaanooḗo to Iisaa jemma oon du wari, waddi urdiiji jillunduraadi bi'eteedi miiri e alowe.† Teddeefi majjum wo hono kilooji capande tati e didi.

⁴⁰ Kamḗe dido ḗe kooyi banndu Iisaa, ḗe piili ndu e kasanke gattaado urdiiji diin hono no Alhuudiyankooḗe mboowiri uwirde maayḗe muḗḗen ni.

⁴¹ Do Iisaa tontanoo doon ina woodi nokku keewdo leddḗe. Ley nokku oon ina woodi saabeere heyre do fay gooto wattaaka abada.

⁴² Be ngatti banndu Iisaa ley saabeere ndeen sabo nyannde ndeen wo nyannde nde Alhuudiyankooḗe cegilantoo nyannde fowteteende, de saabeere ndeen ina badii do Iisaa tontanoo doon.

20

Haala iirtagol Iisaa

(Matta 28.1-8, Marku 16.1-8, Lukka 24.1-12)

¹ Nyannde alan, go'aḗerde e jeddiire ndeen, Mariyama mo Magdala hejji, yehi to saabeere toon. O tawi hayre uddiranoonde saabeere ndeen tallitaama.

² O doggi, o yehi to Simon Piyeer e taalibaaajo mo Iisaa horsinnoo oon, o wi'i ḗe:

—Be ittii Joomii en e saabeere ndeen, mi anndaa fuu do ḗe ngatti mo.

³ Piyeer e taalibaaajo oon njalti, njehi to saabeere toon.

⁴ Be dido fuu, iḗe ndogga. Taalibaaajo oon dadi Piyeer, artii dūm e saabeere ndeen.

⁵ O yuurnii, o yi'i kasanke oon wo ḗolo, de o naataay.

⁶ Simon Piyeer, kam kaa nde yottinoo fu, naati, tawi kasanke oon ina waalii.

⁷ Lefol piilanoongol e hoore Iisaa ngool tawdaaka e kasanke oon, ngol tawaama ingol sowii e feere maggol.

⁸ Ndeen taalibaaajo artinooḗo yottaade oon, kam du naati, yi'i, goondini.

⁹ Tawi ḗe paamaayno tafon ko Binndi diin mbi'i ina tilsi Iisaa ummitoo e maayde.

¹⁰ Caggal dūum, taalibaaḗe dido ḗeen kooti.

No Iisaa bangirani Mariyama mo Magdala

(Matta 28.9-10, Marku 16.9-11)

¹¹ Mariyama le ina darii do dammbugal saabeere doon, ina woya. O turii, o yuurnii ley saabeere ndeen.

¹² O yi'i maleyka'en dido ḗe kaddule daneeje ina njoodii do banndu Iisaa nduun wonnoo doon, gooto faro hoore, gooto oon du faro koyde.

¹³ Maleyka'en ḗeen mbi'i mo:

—Banndam debbo, dume mboyataa?

O jaabii ḗe, o wi'i:

—Be ittii Joomam do, de mi anndaa fuu to ḗe ngattowi dūm.

¹⁴ Nde o haalnoo haala kaan ndeen, o waylitii, o yi'i Iisaa ina darii, de o annditaay dūm.

¹⁵ Iisaa wi'i mo:

—Banndam debbo, dume mboyataa? Moy pilotodaa?

† 19:39 Miiri wo dakkere uurnde. Alowe du wo conndi leddḗe uurdḗe.

Mariyama miili wo golloowo nokku oon haaldata e muudum, wi'i mo:

—Joomam, si aan itti mo do, haalanam do ngattudaa mo, faa mi hooya mo.

¹⁶ Iisaa wi'i mo:

—Mariyama!

O yeeyii, o wi'i e ibraninkoore:

— *Rabbunii!* (dum na firta «Moodibbo»).

¹⁷ Iisaa wi'i mo:

—Taa meemam, sabo mi yeejaay to Baabiiwo tafon. Yahu to sakiraaɓe am, mbi'aa ɓe mi yeejan mi yaha to Baaba am, wo Baaba moodon du, to Laamdo am, wo Laamdo moodon du.

¹⁸ Mariyama mo Magdala haalanowi taalibaaɓe ɓeen, wi'i ɓe:

—Mi yi'i Joomii en oon.

O haalani ɓe ko Iisaa haalani mo duum fuu.

No Iisaa bangirani taalibaaɓe muudum

(*Matta 28.16-20, Marku 16.14-18, Lukka 24.36-49*)

¹⁹ Nde kiiral naange alan warnoo ndeen, taalibaaɓe Iisaa ɓeen na ngoni ley suudu na cokitii saabe kulol hooreɓe Alhuudiyankooɓe. Ndeen Iisaa wari darii hakkunde maɓɓe, wi'i ɓe:

—Jam wundu e moodon!

²⁰ Nde o jowtunoo ɓe ndeen, o holli ɓe newe juude makko e wuttudu makko. Taalibaaɓe ɓeen ceyii nde njiinoo Joomiraado ndeen.

²¹ Caggal duum Iisaa wi'i ɓe katin:

—Onon e jam! Hono no Baabiiwo nuliri kam ni, miin du nulirammi on.

²² Nde o haalnoo haalaaji diin ndeen, o fuufi dow maɓɓe, o wi'i:

—Njaɓee Ruuhu Ceniido!

²³ Mo njaafaniɗon hakkeji muudum, yaafanaama di. Mo on njaafanaaki hakkeji muudum du, yaafantaake di.

No Iisaa bangirani Tomaa

²⁴ De Tomaa noddirteedo Funreejo, gooto e sappo e dido ɓeen, tawaaka doon nde Iisaa ɓangunoo hakkunde maɓɓe ndeen.

²⁵ Taalibaaɓe ɓeen mbi'i mo:

—Min nji'i Joomii en!

O jaabii ɓe:

—Si mi yi'aay batite tontande deen e newe makko, de mi watta honndu am e majje, mi watta junngo am e wuttudu makko fu, abada mi goondintaa.

²⁶ Jeddiire wootere caggal duum, taalibaaɓe ɓeen kawriti katin. Tomaa ina wondi e maɓɓe. Gampuuje deen fuu ina cokii. Iisaa ɓangi, darii hakkunde maɓɓe, wi'i:

—Onon e jam!

²⁷ O wi'i Tomaa:

—Wattu do honndu maa, ndaar juude am. Battin junngo maa, wattu ngo e wuttudu am. Sel sikkitirde, goondin tan.

²⁸ Tomaa jaabii, wi'i mo:

—Joomam, Laamdo am!

²⁹ Iisaa wi'i mo:

—Saabe ko njiidaa kam duum wadi de ngoondindaa. Barke woodanii ɓe nji'aay kam de ngoondini.

Haala anniya dewtere nde

³⁰ Iisaa wadi yeeso taalibaaɓe muudum maandeeji kaayniidi goddi keewdi di mbinndaaka ley dewtere nde.

³¹ Di do mbinndaama, faa ngoondinon Iisaa woni Almasiihu Bii Laamdo, faa si on ngoondinii, ke6on nguurndam saabe makko.

21

No Iisaa bangirani taalibaabe muudum njeddo

¹ Caggal duum, Iisaa 6angani taalibaabe muudum 6een katin sera maayo Tiberiyas. Inan no o 6angiri:

² Simon Piyeer e Tomaa noddirteedo Funereejo oon e Natanayel mo Kaana leydi Galili e 6i66e Jebede wor6e 6een e taalibaabe wob6e dido, 6e fuu i6e tawdaa toon.

³ Simon Piyeer wi'i 6e:

—Mi yahan nanngoyde liyyi.

Be mbi'i mo:

—Minen du, min njaadan e maa.

Be njalti, 6e naatowi laana ndiyam. Jemma oon, 6e ke6aay fay huunde.

⁴ Nde pooyngol feccinoo ndeen, tawi Iisaa na darii to hunnduko maayo ngoon, ammaa taalibaabe 6een annditaay yalla wo dum Iisaa.

⁵ O wi'i 6e:

—Hey banndiraa6e, yalla on ke6ii ko nyaamete naa?

Be mbi'i:

—Min ngalaa.

⁶ O wi'i 6e:

—Padd6e fiil oon gere nyaamo laana ka, on ke6an.

Ndelle 6e paddi fiil oon. Be ke6i liyyi faa 6e kunngii suuwture o.

⁷ Taalibaajo mo Iisaa horsini oon wi'i Piyeer:

—Wo dum Joomiraado!

Nde Simon Piyeer nannoo dum wo joomiraado ndeen, fornii saaya muudum, sabo o 6ortinoo6o ley laana toon. O fitti o fiyii e ndiyam daam.

⁸ Taalibaabe heddi6e 6een ngaddi laana kaan, ina ndaasa fiil keew6o liyyi oon. Tawi 6e mbod6aa e hunnduko ndiyam daam 6uraa hono piye keme didi.

⁹ Nde 6e njippinoo laana kaan ndeen, 6e nji'i liyyi ina njowii dow yul6e yiite, 6e nji'i buuru du.

¹⁰ Iisaa wi'i 6e:

—Ngaddee yoga e liyyi di nanngudon joonin diin.

¹¹ Simon Piyeer naati laana kaan, foodi fiil oon faa wurtini yaasin. O keew6o liyyi mawdi. Liyyi diin wo hemre e capande joy e tati. No di poti heewude nii fuu, fiil oon seekaaki.

¹² Iisaa wi'i 6e:

—Ngaree, nyaamee!

Fay gooto e taalibaabe 6een suusaay yamude mo «Aan wo a moy?» Be fuu 6e annditii wo dum Joomiraado.

¹³ Ndeen Iisaa wari, hooyi buuru e liyyi, hokki 6e.

¹⁴ Ngol woni tata6ol ko Iisaa 6angani taalibaabe muudum gada ummitagol muudum.

No Iisaa haaldiri e Piyeer

¹⁵ Nde 6e tilinoo e fummude ndeen, Iisaa wi'i Simon Piyeer:

—Simon 6ii Yuhanna, ada 6uri 6ee do yidude kam naa?

O jaabii, o wi'i:

—Goonga, Joomam, ada anndi mido yidi ma.

Iisaa wi'i mo:

—Nyaamnaa mbaaloy am kooy!

¹⁶ Iisaa wi'i mo katin:

—Simon, 6ii Yuhanna, ada yidi kam naa?

O jaabii, o wi'i:

—Goonga, Joomam, ada anndi mido yidi ma!

Iisaa wi'i mo:

—Nduraa baali am diin!

¹⁷ Iisaa wi'i mo katin:

—Simon, 6ii Yuhanna, ada yidi kam naa?

Piyeer sunii sabo joonin woni kilol tataɓol ko Iisaa wi'i mo «Ada yidi kam naa?» Piyeer wi'i mo:

—Joomam, ada anndi huunde fuu, ada anndi mido yidi ma.

Iisaa wi'i mo:

—Nyaamnaa baali am diin!

¹⁸ Goonga kaalanammaami, e njokollaaku maa a ɓornake kaddule maa, a yehii to njiddaa fuu. Ammaa si a naywii fu, a foortan juude maa, de goddo ɓorne de, yaare to a yidaa.

¹⁹ E haalaaji diin Iisaa sapporii no Piyeer maayrata e no teddirirta Laamɗo. Nde o haalnoo dum ndeen, o wi'i dum:

—Jokkam!

No Iisaa haaliri haala taalibaajo muudum korsudo oon

²⁰ Piyeer yeeyii, yi'i taalibaajo mo Iisaa horsini oon ina jokki dum'en. Oon woni bahinoodo dakkol Iisaa nde ɓe kirtotonoo ndeen, de wi'i: «Joomam, moy woni jambotoodo ma oon?»

²¹ Nde Piyeer yiinoo taalibaajo oon ndeen, wi'i Iisaa:

—Joomam, noy oo le wattinirta?

²² Iisaa jaabii mo, wi'i:

—Si mido muuyani mo nguurndam faa nde ngartoymi, dume jomi ma e majjum? Aan kaa, jokkam tan.

²³ Ndelle haala ka sankitii hakkunde goondinɓe Iisaa ina mbi'a taalibaajo oon maayataa. Ammaa Iisaa wi'aay o maayataa, ko o wi'i dey: «Si mido muuyani mo nguurndam faa nde ngartoymi, dume jomi ma e majjum?»

²⁴ Oon woni taalibaajo ceediido kulle deen de winndi de. Eden anndi du seedaaku makko oon wo goonga.

Timmooɗe dewtere nde

²⁵ Iisaa wadi kulle godde keewde katin. Si de mbinndiranooma gootel gootel, mido miiloo dewte deen keyidataano ley adunaaru ndu.

Golle Nulaa6e

¹ Bannam Tawfilus, e ley dewtere am arandeere ndeen, mi winndii ko Iisaa fuddi gollude e waajaade fuu,

² faa nyannde yeentinaa ndeen. Gilla nde o yeentinaakano ndeen o haaldii e nulaa6e 6e o subinoo 6een, o tindiniri dum'en e baawde Ruuhu Ceniido.

³ Caggal nde o torranoo ndeen, o hollitii 6e hoore makko. O hollirii 6e e daliiliiji keewdi imo wuuri. O wondi e ma66e balde capande nay, imo haalana 6e kabaaru laamu Laamdo.

⁴ Nyannde gomma imo nyaamda e ma66e, o tindini 6e taa 6e mboodoo Urusaliima, ammaa 6e kedoo aadi Baabiiwo ndi 6e narri mo ndiin.

O wi'i:

⁵ –Yaayaa na lootirannoo yim6e batisima e ndiyam, de onon, ley balde seeda, on lootirte batisima e Ruuhu Ceniido.

⁶ Be fuu 6e kawriti, i6e yama mo, i6e mbi'a:

–Joomiraado, mo joonin ngartirtaa laamu Israa'iila naa?

⁷ Iisaa jaabii 6e, wi'i:

–On mbaawaa anndude jamaanuujii e wakkatiiji di Baabiiwo darniri baawde muudum.

⁸ Ammaa nde Ruuhu Ceniido wari jippii e moodon fu, on ke6an baawde, de laato6on seedee'en humpitoo6e kabaaru am ley Urusaliima e ley leydi Yahuudiya fuu, kam e Samariya, faa to adunaaru haadi.

⁹ Nde o haalnoo dum ndeen, o yeentinaa. Be tiggittii, i6e ndaara faa ruulde suddi mo.

¹⁰ Do 6e tiggittotoo kammu i6e ndaara imo yeentinee doon, inan wor6e dido 6e kaddule daneeye punti, ndarodii e ma66e,

¹¹ mbi'i:

–Galilinkoo6e, ko wadi de ndaridon, odon tiggittoo kammu? Iisaa ittaado e moodon de yeentinaa dow kammu oon wartan. O wartiran hono no njiirudon imo yeentiniraa dow kammu noon.

¹² Ndeen nulaa6e 6een ndilli waamnde wi'eteende Jaytun doon, 6e njeccii Urusaliima. Toon e Urusaliima na wada kilomeetere gooto.

¹³ Nde 6e njottinoo fu, 6e yeenjowi suudu dowuuru to 6e mbeerunoo toon. Piyeer e Yuhanna e Yaakuuba e Andire e Filipu e Tomaa e Bartolome e Matta e Yaakuuba 6ii Alfaa e Simon kiranoowo suudu baaba e Yahuuda 6ii Yaakuuba fuu tawaama doon.

¹⁴ Be fuu 6e kawriti, 6e laatii 6ernde wootere, i6e tinnii e du'aare, kam6e e minyiraa6e Iisaa e Mariyama inna Iisaa e rew6e wob6e.

No Matiyas loomtiri Yahuuda

¹⁵ Ley balde deen, goondin6e ko wadata hono hemre e noogay kawriti. Piyeer ummii, darii hakkunde ma66e, wi'i:

¹⁶ –Sakiraa6e, ina tilsi ko woni e Binndi diin tabita dow Yahuuda, kolludo nanngu6e Iisaa laawol oon. Ruuhu Ceniido haalii dow majjum e hunnduko Daawda.

¹⁷ Yahuuda na hiiseno e meeden, o he6ii ngedu makko e gollal ngal ngollantent Joomiraado.

¹⁸ Kaalisi mo o yeenanoo e gollal makko bonngal ngaal, o soodi dum ngesa. O bo66ii ley magga, reedu makko seekii, teketti makko fuu mburtii, ndufi.

¹⁹ Yim6e Urusaliima fuu nani dum. Dum wadi de 6e inndiri ngesa ngaan Akeldama. E ley demngal ma66e idum fiirta «Ngesa Yiiyam».

²⁰ Si goonga du, dewtere Jabuura haalii e dow majjum, wi'i:
«Wuro makko laatoo winnde,
taa fay gooto hoda toon.» Ina winndaa du:

«Goddo loomta mo.»*

²¹ Woodi ndelle, tilay goddo loomta mo, tawee wo gondudo e meeden ko juuti wakkati mo Joomiraado men lissaa wondunoo e meeden ndeen.

²² Dum wo gilla nde Yaayaa lootunoo mo lootagal batisima faa yaade nyannde nde o yeentinaa dow kammu ndeen. Gorko oon laatodoto e meeden seedee ummitagol lissaa.

²³ Ndeen 6e ndarni wor6e dido: Yuusufi bi'eteedo Barasaba coowirteedo Yustus, kam e Matiyas.

²⁴ Be ndu'ii, 6e mbi'i:

—Joomiraado, aan anndudo berde yim6e fuu, faamin min mo cubidaa e bee do dido

²⁵ faa ronndoo gollal nulal, loomta Yahuuda joppudo dum de yehi nokku to jeyi yahude toon.

²⁶ Be ngadi cumnal ma66e. Cumnal ngaal hawri e Matiyas. O hiisodaa e nulaa6e sappo e ngo'o been.

2

No Ruuhu Ceniido jipporii dow goondin6e

¹ Nde iidi 6ennadal alkama warnoo ndeen,* tawi goondin6e Iisaa 6een fuu ina kawriti nokku gooto.

² Wakkati gooto, sawtu ga'udo hono henndu mawndu yuuri dow kammu, heewi suudu do 6e njoodii doon fuu.

³ Ko wa'i hono demle yiite ni 6angani 6e. De peccii, de njowii dow mono e ma66e fuu.

⁴ Be fuu 6e keewi Ruuhu Ceniido, 6e puddi haalude demle janane no Ruuhu oon hokkiri 6e kaalda noon.

⁵ Tawi wor6e Alhuudiyankoo6e hul6e Laamdo yuurube e leyde adunaaru fuu ina njoodii Urusaliima.

⁶ Nde sawtu oon wadunoo ndeen, jamaa oon fuu hawriti. Dum jii6ii hakkillooji ma66e, sabo mono fuu nanii demngal† muudum ina haalee.

⁷ Be fuu 6e mbemmbaa, dum haaynii 6e, i6e mbi'undura:

—Haaloo6e 6e fuu nganaa Galilinkoo6e naa?

⁸ Ndelle, noy mono e meeden fuu nanirta ko 6e kaalata e demngal ngal muyni?

⁹ En Partiyankoo6e e Mediyankoo6e e Elamiyankoo6e, en joodi6e Mesopotami, kam e Yahuudiya e Kapadokiya e Ponta e Aasiya

¹⁰ e Firigiya e Pamfiliya e Misira e leyde sera Libiya dakkol Sireene. Wo66e meeden yuurii Roma. En Alhuudiyankoo6e, kam e naatu6e diina Alhuudiyankoo6e.

¹¹ Wo66e katin yuurii Kereta, wo66e yuurii leydi Arabiya. Ammaa dum e laataade fuu, en fuu eden nana i6e kaala haala golleeji mawdi di Laamdo wadi diin. I6e kaala dum fuu e demle meeden!

¹² Dum haaynii 6e 6e fuu, dum ha66i 6e ko'e, i6e yamundura:

—Dume woni maanaa majjum?

* **1:20** Jabuura 69.26, 109.8. * **2:1** Innde iidi 6ennadal alkama wo «Pentekosta» ley Geresankooore. Inde fiirta «capande joy», sabo ina wadee balde 50 caggal iidi Faltagol. Wo wakkati mo 6i66e aawitirdi artiindi tayetee faa cakkane Joomiraado. † **2:6** Maanaa **demngal** do wo sii haala.

13 Wo66e ina njalnoro goondin6e been, ina mbi'a:

—Be kaaru doro de 6e culii!

No Piyeer waajorii jamaa oon

14 Ndeen Piyeer darodii e sappo e ngo'o been, 6anti daande muudum, de wi'i jamaa oon:

—Onon Alhuudiyankoo6e e joodii6e Urusaliima fuu, kettinee haala am de paamon kabaaru gadu6o oon.

15 Yim6e 6e nganaa suli6e hono no miilortodon ni. Joonin fay yamnde jeenay beetee faltaaki, sakko neddo yara faa suloo.

16 Ammaa dum warii faa tabintina ko annabi Jowiila wi'i:

17 «Laamdo wi'ii:

E ley balde cakitotoode de
mi jippinan Ruuhu am dow tagaa6e fuu.

Bi66e moodon wor6e e rew6e
kaaliran annabaaku.

Jokol6e moodon nji'an holleede,
naye6e moodon koydinte.

18 Woodi golloo6e am wor6e e rew6e du,
mi jippinan Ruuhu am dow mu66en e ley balde deen,
6e kaaldan annabaaku.

19 Mi wadan kaayeeffiji dow kammu,
mi wadan maandeeji kaayniidi dow leydi,
di laatoo yiyyam e yiite e cuurki.

20 Fadde nyalaande gartol Joomiraado mawnde teddunde ndeen warude,
naange ni66inte,
lewru du wojjan hono no yiyyam ni.

21 Ndeen, neddo fuu noddudo innde Joomiraado hisinte.»‡

22 Piyeer wi'i katin:

—Israa'iilankoo6e, kettinee haalaaji di: Iisaa Nasaraatuujo oon wo neddo mo Laamdo laa6inani on wo yuurd e muudum. Laamdo hokki dum baawde, hokki dum wadude kaayeeffiji e maandeeji kaayniidi hakkunde moodon, hono no onon e ko'e mon anndirdon ni.

23 Neddo oon, Laamdo muuynoo gilla arande watee e juude mon. Onon le, on ndujanake mo yim6e 6e anndaa jamirooje, on tontii mo, on mbarii mo.

24 Ammaa Laamdo iirtinii mo, itti mo e naawalla maayde, sabo maayde ndeen waawaano tiigaade mo.

25 Si goonga du, inan ko Daawda haali dow makko, wi'i:

«Wakkati fuu mido yi'a Joomiraado na wondi e am.

Imo woni gere nyaamo am,
faa taa mi diwna kulol.

26 Saabe majjum 6ernde am seyake,
demngal am na mana,
faa banndu am du waaltoo dow jikke celludo,

27 sabo a yoppataa yonki am hakkunde maay6e,
a accataa Ceniido maa oon nyola.

28 A anndinii kam laabi nguurndam,
a hebbinan kam seyo sabo ada wondi e am.»§

29 Piyeer 6eydi katin, wi'i:

—Sakiraa6e, mido haalana on laa6al haala maami en Daawda: o maayii, o uwaama, saabeere makko ndeen ina woni do meeden do faa hannden.

30 Ammaa wo o annabaajo, imo anndi Laamdo hunanake mo gooto e taaniraa6e makko loomtan laamu makko.

31 O yi'ii ko warata, o haali haala ummitagol Almasiihu. O wi'i yonki muudum accataake hakkunde maay6e, 6annu muudum du nyolataa.

32 Oon woni Iisaa mo Laamdo ummintini, min fuu miden ceedii.

33 Laamdo 6antii mo, heedinii mo gere nyaamo muudum. O he6i e Baabiiwo Ruuhu Ceniido hono no aadorinoo noon, o saaki dum. Joonin o6on nji'a dum, o6on nana dum.

34 Sabo Daawda meedaay yeentude dow kammu, ammaa wi'ii:
«Joomiraado wi'i Joomam:

Jooda gere nyaamo am,

35 faa mi wada njaa6aa way6e ma.»*

36 Lenyol Israa'iila fuu tannyora: Iisaa mo tontu6on e leggal palaangal oon, Laamdo wadii dum Joomiraado, wadii dum Almasiihu.

Haala kawrital artiibe goondinde

37 Nde 6e nannoo haala kaan ndeen, ka yuwi 6erde ma66e sanne, 6e mbi'i Piyeer e nulaa6e heddiibe been:

—Sakiraa6e, dume min kaani wadude?

38 Piyeer jaabii 6e, wi'i:

—Tuubee, gooto moodon fuu lootiree lootagal batisima e innde Iisaa Almasiihu, faa lutti moodon njaafee. Ndeen Laamdo hokkan on Ruuhu Ceniido.

39 Sabo Laamdo wadanii on aadi, onon e 6i66e moodon e yim6e woddu6e fuu. Indi woodani neddo mo Laamdo Joomiraado meeden noddii fuu.

40 Caggal duum, Piyeer gongini 6e haalaaji goddi keewdi, ina waajoo 6e, ina wi'a:

—Ndeenee ko'e mon e yim6e jamaanu oonyiido o.

41 Ja6u6e haala makko been lootaa lootagal batisima. Nyannde ndeen, yim6e hono ujunaaje tato naati e kawrital goondin6e ngaal.

42 I6e tinnoo e waaju nulaa6e been, i6e nanngunduri e gondal goondin6e ngaal, i6e keltoo buuru,† i6e ngadiida du'aawuujii.

43 Kulol naati e mono fuu, sabo nulaa6e been ina ngada kaayee6iiji e maandeeji kaayniidi keewdi.

44 Goondin6e been fuu na kawti. Ko 6e njogii fuu, wo 6e kawtu.

45 I6e conna jawdi ma66e, i6e kokka mono fuu ko haajaa.

46 Nyannde fuu 6e kawritan ley suudu dewal mawndu nduun, i6e laatii 6erde wootere. I6e keltoo buuru, i6e nyaamda ley cuudi ma66e e seyo e 6erde laa6ude.

47 I6e njetta Laamdo, yim6e fuu ina njidi 6e. Nyannde fuu Joomiraado ina beydana kawrital ngaal hisinaa6e.

3

No Piyeer selliniri bonnguujo e no waajorii yim6e

1 Piyeer e Yuhanna naaddi ley suudu dewal mawndu wakkati du'aare yamnde tati.

2 Tawi gorko dimdaado e bonngaaku ina yaaree to dammbugal suudu dewal mawndu bi'eteengal Dammbugal Lobbal. Nyannde fuu yim6e makko ina njooyyina mo doon faa o garbina naatoobe suudu dewal mawndu 6een sadaka.

* 2:35 Jabuura 110.1. † 2:42 *Heltaade buuru* ina fiirta rewruude Laamdo hiraande seniinde.

³ Nde o yi'unoo Piyeer e Yuhanna ina naata ndeen, o garbini dum'en.

⁴ Be ndaari mo, de Piyeer wi'i:

—Ndaaru min!

⁵ Gorko oon ndaari 6e faa woodi, sabo na miilii hemrude 6e huunde.

⁶ De Piyeer wi'i:

—Mi walaa cardi, mi walaa kanje, ammaa mi hokkete ko njogiimi duum: e dow innde Iisaa Almasiihu Nasaraatuujo oon, umma yahu!

⁷ O nanngi junngo muudum nyaamo, o ummini dum. Wakkati gooto, koyde muudum e kolbule mum celli.

⁸ O gurbitii, o darii, imo yaha! O naatidi e ma66e ley suudu dewal mawndu nduun, imo yaha, imo fitta, imo yetta Laamdo.

⁹ Yim6e been fuu nji'i mo, imo yaha, imo yetta Laamdo.

¹⁰ Be annditi wo kanko joodotonoo to dammbugal bi'eteengal Lobbal ngaal ina garbina. Kaayeefi e wemmbera nanngi 6e sanne saabe ko o hebi duum.

¹¹ Neddo oon na takkii Piyeer e Yuhanna doon sanne. Yim6e been fuu ndoggi, kawriti e ma66e to danki mbi'eteeki danki Suleymaana no huunde nde foti haaynaade 6e.

¹² Nde Piyeer yiinoo dum fu, wi'i yim6e been:

—Israa'iilankoo6e, ko wadi de idum haaynii on? Ko wadi de odon tufi min gite? Si goonga, wanaa baawde amin naa kulol amin Laamdo wadi de gorko o ina yaha e koyde muudum.

¹³ Laamdo Ibrahiima e Isiyaaka e Yaakuuba, Laamdo maamiraabe meeden, teddini golloowo muudum Iisaa. Onon kaa, on ngattii mo e juude laamu, on calake mo yeeso Pilaatu, fay si taweede Pilaatu ina yidi yoofude mo.

¹⁴ Onon, on calake Ceniido Ponnditiido oon. On nyaagake njoppandedon gaddo war-hoore.

¹⁵ Jom Nguurndam oon mbarudon. Ammaa Laamdo iirtini mo e maayde. Miden ceedii dum.

¹⁶ Wo saabe goondinal Iisaa e baawde innde muudum wadi de gorko o dadi. Odon nji'a mo, odon anndi no o worrunoo du. Ayyo, hoolaare Iisaa ndeen wadi de o laatii celludo kib6udo.

¹⁷ Woodi, sakiraabe, ko onon e hooree6e moodon ngadudon Almasiihu duum, mido anndi wo saabe majjere tan.

¹⁸ Ammaa hono noon Laamdo tabintiniri ko annabaa6e muudum fuu kaali duum: Almasiihu torroto.

¹⁹ Ndelle tuubee, ngarton, faa lutti moodon mooytee.

²⁰ Ndeen Joomiraado waddanan on wakkatiiji powtiri e ndakam. O nuldani on Almasiihu mo o subanii on gilla arande, oon woni Iisaa.

²¹ Ina tilsi o heddo dow kammu faa nde Laamdo heydintini kulle deen fuu, no annabaa6e seniibe been kaaldunoo haala majjum gilla arande noon.

²² Sabo Muusaa wi'ii: «Laamdo Joomiraado moodon nuldani on annabaajo hono am, sakiike moodon. Nja6on huunde fuu ko o haalanta on.

²³ Neddo fuu mo jabamaay annabaajo oon, yaltinte e yim6e Laamdo, de halkee.»*

²⁴ Gilla e Samuwiila faa e annabaa6e war6e caggal muudum, 6e fuu 6e kaalii haala nyalaade de.

²⁵ Onon ngonni ronoo6e annabaa6e been, onon ngonni ronoo6e amaana mo Laamdo nanngani maamiraabe men been nde wi'unoo Ibrahiima: «Wo e yuwdi maa lenyi adunaaru ndu fuu kebirta barke.»†

* 3:23 Fillitagol Tawreeta 18.15, 18, 19. † 3:25 Fuddoode 12.3.

26 Nde Laamdo ummintinnoo Iisaa golloowo muudum oon fu, wo e moodon o artii nulde dum. O nuli dum faa o barkina on e ley ko o ooncata mono fuu yoppa gollleeji muudum bondi.

4

Kabaaru Piyeer e Yuhanna yeeso waalde Saahii6e

1 Nde Piyeer e Yuhanna kaaldannoo e yim6e been ndeen, almaami'en e mawdo ndaaroo6e suudu dewal mawndu, kam e Saduki'en, ngari to ma66e.

2 I6e mettaa sabo Piyeer e Yuhanna ina njanngina yim6e ina mbaajoo dum'en Laamdo umminan maay6e sabo iirtinii Iisaa.

3 Be nanngi been, 6e ommbi dum'en e kasu faa jaango muudum, sabo tawii hiiriino.

4 Ammaa yim6e heew6e e nan6e waaju oon been ngoondinii, faa wadi hono wor6e ujunaaje njoyo.

5 Jaango majjum, hooree6e ma66e e maw6e e jannginoo6e Tawreeta kawritowi Urusaliima.

6 Almaami Mawdo bi'eteedo Annas na tawaa toon, woodi du Kayafas e Yuhanna e Alesandere e yuwdi hooree6e almaami'en ndiin fuu na toon.

7 Be ndarni Piyeer e Yuhanna yeeso ma66e, 6e yami dum'en e dow baawde deye naa innde ndeye 6e celliniri bonnguujoo oon.

8 Ndeen, Piyeer keewdo Ruuhu Ceniido wi'i 6e:

—Hooree6e yim6e e maw6e,

9 si on yamtii min hannden moyyere nde min ngadani bonnguujoo o fu, on yamii min no o danniraa,

10 odon njeji anndineede dum do, onon e Israa'iilankoo6e fuu: Wo saabe Iisaa Almasiihu Nasaraatuujoo gorko o darorii yeeso moodon wo dadudo. On tontiino Iisaa oon, ammaa Laamdo iirtinii dum.

11 Kam woni mo Joomiraado wi'i:

«Hayre nde onon nyi6oo6e calidon,

wo kayre laatii hoore nyimngo ngoon.»*

12 Kisindam hebirtaake e goddo fay gooto. Laamdo hokkaay yim6e innde wonnde fuu ley adunaaru ndu faa ke6iren kisindam.

13 Nde waalde Saahii6e yi'unoo cuusal Piyeer e Yuhanna fu, dum haayni 6e, sabo 6e paamii been wo laddee6e, nganaa janngu6e. Be annditi been ina ngondunoo e Iisaa.

14 Ammaa nde 6e njiinoo gorko cellinaado oon ina darii yeeso ma66e, walaa fuu ko 6e mbaawi yeddude.

15 Be njamiri Piyeer e Yuhanna njalta sarorde ndeen. I6e ndawrida,

16 i6e mbi'a:

—Dume ngadeten wor6e dido 6e? Si goonga, won6e Urusaliima fuu tabin-tinii 6e ngadii maande haayniinde. Katin du en mbaawaa yeddude dum.

17 Joonin kaa, dum haanaa sankitaade e ley yim6e. Ndelle cappanen 6e, kaden 6e haalande fay gooto innde Iisaa ndeen.

18 Ndeen 6e nodditi dum'en katin, 6e cappani dum'en taa mbaajoo, taa njanngina innde Iisaa fey.

19 Ammaa Piyeer e Yuhanna njaabii 6e, mbi'i:

—Onon e ko'e moodon ndaaree ko 6uri woodde yeeso Laamdo, min downtanoo on, naa min downtanoo Laamdo?

* 4:11 Jabuura 118.22.

²⁰ Minen kaa, min mbaawaa selude haalde ko min njiiri gite amin e ko min naniri noppi amin.

²¹ Be cappani dum'en katin, de 6e njoofi dum'en. Be kebaay fuu ko 6e njukkoroo dum'en, sabo yim6e 6een fuu na njetta Laamdo dow ko wadi duum.

²² Danniraado haaynde ndeen oon, duu6i muudum ina 6uri capande nay.

²³ Nde Piyeer e Yuhanna njoppanoo ndeen, njeccii to yim6e mu66en, kaalani 6e ko hooree6e almaami'en e maw6e mbi'i dum'en fuu.

²⁴ Nde 6e nannoo dum'ndeen, 6e yepti daade ma66e to Laamdo e 6ernde wootere, 6e mbi'i:

—Laamdo Joomiraado, aan tagi kammu e leydi e maayo manngo e ko woni e mu66en fuu.

²⁵ Aan du haaliri dow baawde Ruuhu Ceniido e hunduko maama amin Daawda, golloowo maa oon, de wi'i:

«Ko saabii de lenyi na peekoroo mawnitaare?

Ko saabii de yim6e na miiloo miilooji 6oli?

²⁶ Kaanankoo6e adunaaru ndaranake wolde,

ardii6e kawriti faa ka6a

e Joomiraado e Almasiihu muudum.»[†]

²⁷ Dum wo goonga, sabo ley ngalluure ndeen Hirudus e Pontiyu Pilaatu nanngunduri e Israa'ilankoo6e e lenyi goddi faa ka6a e Iisaa, golloowo maa ceniido mo cubidaa oon.

²⁸ Hono nii 6e ngolliri ko podinodaa baawde maa e muuyde maa fuu.

²⁹ Joonin Joomiraado, ndaar gidi[‡] ma66e diin. Kokkaa golloo6e maa waajoraade haala maa e cuusal manngal.

³⁰ Bangin baawde maa, ndannaa nyaw6e, ngadaa maandeeji kaayniidi e kaayefiiji saabe Iisaa, golloowo maada ceniido oon.

³¹ Nde 6e tilinoo nyaagaade Laamdo ndeen, nokkuure do 6e kawriti doon dimmbii. Be fuu 6e kebbinaa Ruuhu Ceniido, i6e mbaajoo konngol Laamdo e cuusal.

No goondin6e been kawtiri huunde fuu

³² Jamaa goondin6e oon fuu wo 6ernde wootere, wo hakkillo wooto. Ko 6e njogii fuu 6e kawtu. Fay gooto ma66e wi'ataa fay huunde e jawdi muudum.

³³ Nulaa6e 6een ina ceedoroo ummitagol Iisaa Joomiraado e baawde mawde. Moyyere mawnde ina woni e ma66e 6e fuu.

³⁴⁻³⁵ Fay gooto ma66e waasaay, sabo jogii6e gese e galleeji fuu ina conna, ina ngadda ceede deen to nulaa6e. Ndeen mono e ma66e fuu ina hokkee ko haajaa.

³⁶ Ina woodi doon goddo bi'eteedo Yuusufi, mo nulaa6e been coowirannoo Barnabas (dum na fiirta «Bii cellinoowo 6erde»). Wo o yuurudo e lenyol Lewi,[§] dimaado Kipirus.

³⁷ Imo woodunoo ngesa. O sonni nga, o waddi ceede deen to nulaa6e 6een.

5

No Ananiyas e Safira penirani Ruuhu Ceniido

¹ Gorko gomma bi'eteedo Ananiyas e deekum Safira, kam'en du conni ngesa mu66en.

[†] 4:26 Jabuura 2.1-2. [‡] 4:29 Maanaa *gidaade* wo hulfinirde e haalaaji.

Lewi ngonnoo ndaaranoo6e golle dewal Laamdo gilla e jamaanu Muusaa.

[§] 4:36 *Yim6e lenyol*

² O suudi feccere ceede deen, tawi deekiiko oon ina anndi. O yaari ko heddii duum, o hokki nulaa6e been.

³ Piyeer wi'i:

—Ananiyas, ko wadi de Seydaani heewi bernde maa faa penandaa Ruuhu Ceniido, cuudadaa feccere coggu ngesa ngaan?

⁴ Wo aan e hoore maa jeynoo nga. Ko connudaa nga duum du, wo aan jeyi ceede deen. Ndelle ko wadi de anniyidaa wadude ni? Wanaa yim6e penandaa koy, wo Laamdo penandaa!

⁵ Nde Ananiyas nannoo haala kaan fu, saami, maayii. Dum laatanii nan6e dum been fuu kulol manngol.

⁶ Jokol6e ummii, ngatti mo e kasanke, ndonndii mo, njaltini yaasin, uwi mo.

⁷ Hono leeruujii tati caggal duum, deekiiko naati, tawi nanaay ko wadi duum.

⁸ Piyeer wi'i mo:

—Haalanam yalla wo dum jaati connudon ngesa moodon ngaan naa?

O wi'i:

—Ayyo, nii foti.

⁹ Ndeen Piyeer wi'i mo:

—Noy de aan e gora dewrudon faa ndaartindodon Ruuhu Joomiraado? Inan, uwoy6e gora ina ngara, faa 6e njaare, aan du!

¹⁰ De wakkati gooto, kanko du, o saami yeeso Piyeer, wo o maaydo. Jokol6e been naati, tawi o maayii. Be ndonndii mo, 6e njaltini yaasin, 6e uwi mo dakkol goriiko.

¹¹ Kulol manngol nanngi kawrital goondin6e e nan6e dum fuu.

No nulaa6e been ngolliri maandeeji kaayniidi e kaayefiiji

¹² Nulaa6e been ina ngada maandeeji kaayniidi e kaayefiiji keewdi hakkunde yim6e. Tawi goondin6e been fuu ina kawrita ley danki Suley-maana kiin, 6e fuu 6e bernde wootere.

¹³ Yim6e heddii6e been, fay gooto e mu66en suusaa hawtude e ma66e. Ammaa yim6e doon na teddina 6e.

¹⁴ Goondin6e Joomiraado been ina beydoroo yim6e heew6e, wor6e e rew6e.

¹⁵ Faa dum hewtini yim6e waddoyde nyaw6e, i6e mburtina dum'en dow laabi, i6e mballina dum'en e dow leese e daage, faa nde Piyeer waroyi fu, dowki muudum meema yoga ma66e.

¹⁶ Yim6e heew6e yuuri e gure piilliide Urusaliima, ngaddi nyaw6e e wondube e ginnaaji. Been fuu ndannaa.

No nulaa6e been torriraa

¹⁷ Ndeen, Almaami Mawdo e battaa'en muudum been, dum woni Saduki'en, keewi kiram.

¹⁸ Be nanngi nulaa6e been, 6e ommbi dum'en ley kasu.

¹⁹ Ammaa e jemma oon, maleyka Joomiraado gooto omti dammbude kasu deen, wurtini 6e, wi'i:

²⁰ —Njehee ndarowee ley suudu dewal mawndu toon, mbaajodon yim6e haala nguurdam goongalajam dam fuu.

²¹ Nde 6e nannoo ko maleyka oon wi'i fu, 6e njehi, 6e naatowi suudu dewal mawndu nduun gilla fajiri, i6e njanngina.

Ndeen Almaami Mawdo oon e battaa'en muudum noddii waalde Saahiioe e maw6e Israa'iila fuu batu. Be njamiri nulaa6e been ittowee to kasu toon, ngaddee.

²² Ammaa nde doomoobe been njottinoo ndeen, tawaay 6e e ley kasu toon. Be njeccii, 6e kaaltani waalde Saahii6e been, 6e mbi'i:

²³ –Min tawii kasu nguun ina uddii ina sokii, doomoobe been ina keddii yaasin ina kuccunduri e dammbude deen, ammaa nde min udditinoo ndeen, min tawaay fay gooto ley toon.

²⁴ Nde mawdo doomoobe suudu dewal mawndu oon e hooree6e almaami'en been nannoo dum fu, 6e mbemmbaa, 6e kunngii faamude fuu ko dum waawi laataade.

²⁵ Ndeen goddo wari, humpiti 6e, wi'i:

–Inan, wor6e 6e ommbunodon ley kasu been, ina ndarii ley suudu dewal mawndu, ina njanngina yim6e!

²⁶ Ndeen, mawdo doomoobe oon yaadi e doomoobe been, ngartiri nulaabe been. Ammaa 6e ngadiraay dum doole sabo i6e kula taa yim6e padda 6e kaaye.

²⁷ Nde 6e ngartirnoo nulaabe been fu, 6e ndarni dum'en yeeso waalde Saahii6e ndeen. Almaami Mawdo oon yami 6e,

²⁸ wi'i:

–Min cappanii on sappannde sattunde, taa mbaajodon e innde gorko oon. De ndaaree ko ngadufon! On cankitii waaju moodon oon ley Urusaliima fuu. Katin du, odon njidi yowude dow amin wareede gorko oon.

²⁹ Piyeer e nulaabe been njaabii, mbi'i:

–Ina tilsii neddo downtanoo Laamdo, wanaa yim6e.

³⁰ Laamdo maamiraabe meeden iirtinii Iisaa mo tontufon e legal de mbarfon dum oon.

³¹ Wo kanko Laamdo teddini faa toowni, de joyyini mo gere nyaamo muudum. Laamdo wadi mo hooreejo, wadi mo kisinoowo faa o hokka Israa'ililankoo6e no tuubira, faa ke6a yaafaneede lutti mu6ben.

³² Minen ngonni seede6e kabaaruuji diin. Ruuhu Ceniido mo Laamdo hokki downtani6e dum du na seedii dum.

³³ Nde waalde Saahii6e been nannoo dum ndeen, tikki sanne, anniyii warude 6e.

³⁴ Ammaa ina woodi toon gorko jeyaado e waalde Farisa'en bi'eteedo Gamaliyel, jannginoowo Tawreeta Muusaa, teddu6o e yim6e fuu. Gorko oon ummii, darii hakkunde waalde Saahii6e ndeen, yamiri nulaabe been njaltinee seeda.

³⁵ Caggal duum, o wi'i 6e:

–Israa'ililankoo6e, ndeenee ko'e mon e yim6e 6e, e ko anniyidon wadude duum.

³⁶ Booyaay ko Tewdas 6angunoo. Imo jogorinoo hoore makko won ko o laatii. Ko wadata yim6e keme nayo ina njokkunoo mo. O waraama, jokkunoo6e mo been fuu cankitake, de dum fuu laatake 6olum.

³⁷ Caggal makko, Yahuuda Galilinkeejo oon wariino wakkati limgal. Yim6e heew6e njokki dum. Kam du halkaa, jokku6e dum been fuu cankitii.

³⁸ Joonin, mido haalana on: accee yim6e been, celon 6e. Sabo si anniyaaji ma66e e golle ma66e to yim6e yuuri fu, dum fiirtoto.

³⁹ Ammaa si tawii to Laamdo dum yuuri du, on mbaawaa sakkaade dum. Kaybee, taa on ka6u e Laamdo!

⁴⁰ Waalde Saahii6e ndeen ja6i dabare makko. Be nodditi nulaabe been, 6e piyi dum'en, 6e cappani dum'en taa kaala e dow innde Iisaa katin, 6e njoofi dum'en.

⁴¹ Nulaa6e been ndilli yeeso waalde Saahii6e ndeen. Be ceyii sabo Laamdo ndaardii 6e i6e poti huyfineede saabe innde Iisaa.

⁴² Nyannde fuu 6e njoppaay waajaade e janngingde Kabaaru Lobbo haala Iisaa Almasiihu kaan ley suudu dewal mawndu e ley galleeji.

6

No wor6e njeddo cuboraa faa mballa nulaa6e

¹ E balde deen, tawi taalibaa6e been ina 6eydoo heewude. Alhuudiyankoo6e haaloob6e geresankoo6e mbuykani Alhuudiyankoo6e haaloob6e ibraninkoo6e, mbi'i kam'en kaa, rew6e mu66en 6e goriraa6e mu66en maayi 6een njedataake ko njeji hebude e neema nyannde fuu.

² Nulaa6e sappo e dido been noddii jamaa goondin6e oon fuu, mbi'i:

—Min kaanaa yoppude konngol Laamdo faa min peccana yim6e nyaamdu.

³ Sakiraa6e, cubee hakkunde moodon wor6e njeddo anndiraa6e ko woodi, heew6e Ruuhu Ceniido e hakkillo, faa min kalfina dum'en gollal ngaal.

⁴ Minen kaa, accon min tinnoo e du'aare e waajaade konngol Laamdo.

⁵ Haala kaan weli goondin6e been fuu. Ndeen 6e cubii Etiyen, gorko keewdo goondinal e Ruuhu Ceniido, kam e Filipu e Porokor e Nikanor e Timon e Parmena e Nikolas, jeyaado Antiyoki naatudo e diina Alhuudiyankoo6e oon.

⁶ Be ngaddi subaa6e been yeeso nulaa6e. Been njowi juude mu66en e dow ma66e, ndu'anii 6e.

⁷ Konngol Laamdo ina yaaja yaade. Taalibaa6e ina 6eydoo heewude sanne e ley Urusaliima. Almaami'en heew6e ngoondini Iisaa.

No Etiyen nanngiraa

⁸ Etiyen, kebbinaado moyyere e baawde Laamdo oon, ina wada kaayefiiji e maandeeji kaayniidi mawdi hakkunde yim6e.

⁹ Ammaa yim6e wo66e ngari ndukidi e Etiyen. Been ngoni jeyaa6e e waajordu wi'eteendu waajordu rimdinaa6e. Ley ma66e ina woodi yuurube Sireene e Alesandiri e Silisi e Aasiya.

¹⁰ Ammaa 6e kunngii jaalaade mo sabo imo haalda e ma66e hakkilantaaku e Ruuhu.

¹¹ Ndeen 6e nyoyyi yim6e mbi'a nanii imo mbonkoo Muusaa e Laamdo.

¹² Nii 6e umminiri hakkillooji jamaa oon e maw6e been e janninoob6e Tawreeta been. Be ngari, 6e nanngi Etiyen, 6e njaari dum to waalde Saahii6e toon.

¹³ Be ngaddi seedee6e fewree6e, ina mbi'a:

—Gorko o selataa wi'ude ko boni dow wuro seniingo ngo e Tawreeta Muusaa.

¹⁴ Min nanii imo wi'a Iisaa Nasaraatuujo oon li6an suudu ndu, de waylita al'aadaaji di Muusaa yoppidi en diin.

¹⁵ Saahii6e joodii6e doon been fuu ndaari Etiyen faa woodi, nji'i yeeso makko ina wa'i hono yeeso maleyka ni.

7

Waaju Etiyen

¹ Ndeen Almaami Mawdo oon yami Etiyen:

—Yalla ko 6e mbi'i duum, wo noon worri naa?

² Etiyen jaabii, wi'i:

–Sakiraa6e e baabiraa6e, kettindanee kam! Laamdo jom teddeengal oon 6anganii maami en Ibrahiima nde wonnoo leydi Mesopotami, fadde muudum hodoyde Haran,

³wi'i dum: «Eggu e leydi maa e lenyol maa, njahaa e leydi ndi kollanmaami ndiin.»*

⁴Ndeen Ibrahiima dilli leydi Kaldiya, yehi hodowi Haran. Caggal maayde bammum, Laamdo eggini dum doon, waddi dum e leydi ndi kodudon e muudum joonin ndi.

⁵Laamdo hokkaay mo e leydi ndi tafon, fay taa6annde. Ammaa aadake hokkude mo ndi, ndi laatoon halal makko, kanko e yuwdi makko, fay si taweede o walaa biddo tafon.

⁶Inan ko Laamdo wi'i: «Yuwdi maa feran joodowoo leydi njananndi, maree, torree duu6i keme nay.

⁷Ammaa leydi marundi 6e ndiin, mi jukkoto ndi. Caggal duum, 6e njaltan leydi ndiin, 6e teddina kam e nokku oodo.»† Wo noon Laamdo wi'i.

⁸Ndeen Laamdo ha66idi e Ibrahiima amaana. Taadagol laatii maande amaana oon. Hono noon, ko Ibrahiima he6i Isiyaaka duum, taadi dum nde wadunoo balde jeetati. Hono noon Isiyaaka taadiri Yaakuuba. Hono noon Yaakuuba du wadiri 6i66e muudum sappo e dido, laatii6e maamiraa6e lenyi meeden sappo e didi.

⁹Maamiraa6e 6een kaasidii Yuusufi, conni dum Misira. Ammaa Laamdo ina wondi e makko,

¹⁰hisini mo e torraaji di o torraa fuu, hokki mo moyyere e hakkilantaaku yeeso Fira'awna kaananke Misira oon. Oon wadi mo dawranoowo galle muudum e Misira fuu.

¹¹Ndeen rafo wadi ley Misira e Kanaana fuu. Billaare mawni faa maamiraa6e meeden kunngii nyaamdu.

¹²Nde Yaakuuba nannoo nyaamri ina woni ley Misira ndeen, neli toon maamiraa6e meeden. Be nje6i, 6e ngarti.

¹³Nde 6e njeccinoo Misira dida6erde fu, Yuusufi anndintinii sakiraa6e muudum 6een hoore mum. Suudu baaba Yuusufi du 6angani Fira'awna.

¹⁴Ndeen Yuusufi neli noddanee bammum Yaakuuba e koreeji muudum fuu. Wo 6e yim6e capande nje6do e njoyo.

¹⁵Yaakuuba nootowii Yuusufi Misira. O maayi toon, kanko e maamiraa6e meeden 6een.

¹⁶Be njaaraa Sikem, 6e uwaa e saabeere nde Ibrahiima soorunoo e 6i66e Hamor buudi cardi to Sikem toon.

¹⁷Nde amaana mo Laamdo wadannoo Ibrahiima 6adinoo yottaade ndeen, Ibraninkoo6e keewi ley Misira.

¹⁸Wakkati oon, kaananke goddo mo anndaano Yuusufi laamii Misira.

¹⁹Kaananke oon hiili lenyol meeden, torri maamiraa6e meeden faa tilsi-nani 6e 6e njoppa cukaloy ma66e faa maaya.

²⁰Ley wakkati oon, Muusaa rimaa, wo korsudo Laamdo. O muyninaa lebbi tati ley galle baabiiko.

²¹Nde o yoppanoo ndeen, 6ii Fira'awna debbo hooyi mo, jogorii mo 6iyum.

²²Hono noon Muusaa jannngiri anndal Misirankoo6e fuu, o laatii barkinaado e haalaaji e golle fuu.

²³Nde Muusaa he6unoo duu6i capande nay ndeen, muuyi wallude saki-raa6e muudum 6i66e Israa'ila.

* 7:3 Fudfoode 12.1. † 7:7 Fudfoode 15.13-14.

24 O yi'i Misiranke ina toonyoo gooto ma66e. O yomnitani neɗɗo makko oon ko toonyaa ɗuum, o fiyi Misiranke oon, o wari ɗum.

25 Imo sikka sakiraabe makko been paaman Laamɗo ina hisinira ɗum'en e makko, de 6e paamaay.

26 Jaango majjum o tawdi ɗiɗo ma66e ina ka6a. O tefi rewrintinde 6e, o wi'i: «Yigiraabe am, onon, on sakiraabe! Dume wadi de odon ka6a?»

27 Ndeen toonyiɗo gondo muuɗum oon dunyi mo, wi'i: «Moy wadi ma hooreejo naa carotoodo amin?»

28 Dum le a jidɗo warude kam no mbardunodaa Misiranke oon keenan naa?»‡

29 Muusaa doggi saabe konngol ngool, de laatowii janano ley leydi Madiyan. O hebi toon 6i66e wor6e ɗiɗo.

30 Nde o hi66innoo toon duubi capande nay ndeen, maleyka 6angi e makko e ley demle yiite e wuumoore hu66oore, ley ladde ɗakkol waamnde wi'eteende Sinayi.

31 Nde Muusaa yi'unoo ɗum ndeen, ɗum haaynii ɗum. Imo battitoo faa o ndaara, de daande Joomiraado wi'i:

32 «Miin woni Laamɗo maamiraa6e maada, Ibrahiima e Isiyaaka e Yaakuuba.» De Muusaa na diwana, suusaa ndaarude toon katin.

33 Joomiraado wi'i mo: «Borta pade maa, sabo nokkuure do ndaridaa doon wo seniinde.

34 Mi yi'ii torra kewtiido yim6e am been to Misira, mi nanii uumaali ma66e. Mi jippake faa mi billita 6e. Joonin le, war, mi nule Misira.»§

35 Muusaa mo 6e calanii de 6e mbi'i: «Moy wadi ma hooreejo naa carotoodo?», wo oon Laamɗo nuli. Laamɗo wadi dum hooreejo e kisinoowo, wadi dum e junngo maleyka 6angannoodo ɗum e ley wuumoore on.

36 Kanko wurtini 6e, o wadi kaayeeɗii e maandeeji kaayniidi ley leydi Misira e ley maayo Maaliya e ley ladde duubi capande nay.

37 Oon woni Muusaa biɗo 6i66e Israa'iila: «Laamɗo nuldun on annabaajo hono am, sakiike moodon.»

38 Nde 6e kawritinoo ley ladde ndeen, wo kanko wondi e maleyka kaal-dunoodo e makko to waamnde wi'eteende Sinayi. Kanko laatii jottinoowo ɗum fuu to maamiraa6e meeden. Wo kanko hebi haalaaji buurnooji faa o hokka en.

39 Ammaa maamiraa6e meeden nja6aay ɗowntanaade mo. Be calanii mo, hakkillooji ma66e pornyii Misira.

40 Be mbi'i Haaruuna: «Wafan en tooruuji ardotoodi en, sabo en anndaa ko hewtii Muusaa jaltinnoodo en leydi Misira oon.»*

41 Ley balde deen, 6e tafi tooru nanndundu hono ga'el. Be ngadani ndu kirsamaari, i6e ngada weltaare saabe golle juude ma66e.

42 Ndeen Laamɗo tottitii 6e, yoppiri 6e rewude koode kammu, hono no winndiraa e dewtere annabaabe:
«Hey lenyol Israa'iila!

Duubi capande nay di ngaduɗon ley ladde diin,
on ngadanii kam sadakaaji e kirsamaaji naa?

43 On ngadaay. On ndonndake hukum do tooru moodon Molok resaa,
kam e tooru ndu ngaduɗon hoodere mon wi'eteende Refan,
nate de moyyindon faa kujidanon ɗum'en!

Dum wadi de mido eggina on,

‡ 7:28 Wurtagol 2.11-14. § 7:34 Wurtagol 3.1-10. * 7:40 Wurtagol 32.1.

faa njaaredon caggal Baabiila.»†

44 Etiyen 6eydi katin:

—Maamiraa6e meeden been ina njoginoo hukum seedaaku ley ladde. Hukum oon moyyiniraama hono no Laamdo tindiniri Muusaa, e sifa mo o hollu dum.

45 Maamiraa6e meeden ndoni hukum oon. Be eggidi e makko wakkati mo Yoosuwa ardinoo 6e. Be nanni dum leydi ndi 6e teeti e lenyi di Laamdo riiwi diin. Dum worri noon faa jamaanu Daawda.

46 Daawda hebi moyyere Laamdo, o nyaagii dum faa yardoo o nyi6ana Laamdo Yaakuuba joonnde.

47 De wo Suleymaana, kam nyi6i suudu nduun.

48 Ammaa Laamdo Toowdo oon joodataako e cuudi di yim6e nyi6i, hono no annabaajo wi'iri:

49 «Joomiraado wi'i:

Kammu wo joodorgal am,
leydi woni to koyde am njaabata.
Suudu nduye nyi6anton kam?

E nokku oye powtintoomi?

50 Wanaa miin tagiri kulle deen fuu baawde am naa?»‡

51 Etiyen 6eydi katin, wi'i:

—Onon sattube, yoor6e berde, faadinkiniibe! Abada on celaay salanaade Ruuhu Ceniido! On laatake hono maamiraa6e moodon been ni.

52 Moy woni annabaajo mo maamiraa6e moodon torraay? Be mbarii haalannoobe haala garol Ponnditiido. Joonin onon e ko'e moodon du, on njambake Ponnditiido oon, on mbarii dum.

53 On kebii Tawreeta Muusaa mo maleyka'en njippini de on njokkaay dum.

No Etiyen wardaa e kaaye

54 Nde Saahiibe been nannoo haalaaji diin fu, 6e tikkani mo sanne sanne faa i6e nyeryundura nyiye ma66e.

55 Ammaa kanko kebbinaado Ruuhu Ceniido oon, o tiggitiu kammu, o yi'i manngu Laamdo, o yi'i Iisaa ina darii gere nyaamo Laamdo.

56 O wi'i:

—Ndaaree! Mido yi'a kammu ina udditii, Bii Neddo ina darii gere nyaamo Laamdo!

57 Be mbulli semmbe, 6e cukki noppi ma66e, 6e fuu 6e ngurbitanii mo.

58 Be mburtini mo ngalluure ndeen, 6e limni mo kaaye. Seede6e been fortii saayaaji mu66en dowuujii, mballini dakkol koyde jokolle bi'eteedo Sool.

59 Wakkati mo 6e limnata Etiyen kaaye oon, du'ii, wi'i:

—Iisaa Joomiraado, inan yonki am, ja6u ki!

60 Ndeen, o hofii, o feekii faa toowi, o wi'i:

—Joomiraado, taa rewta 6e e hakke o!

Nde o haalnoo dum ndeen, o maayi.

8

1 Sool ina yardii ko 6e mbari Etiyen duum.

Nyalooma oon, torra mawdo hewtii kawrital goondin6e won6e Urusaliima toon. Be fuu 6e cankitii ley leyde Yahuudiya e Samariya, si wanaa nulaa6e been.

2 Wor6e hul6e Laamdo uwi Etiyen, mboyi dum bojji keewdi.

† 7:43 Amos 5.25-27. ‡ 7:50 Esaaya 66.1-2.

³ Sool kaa yehi na halka kawrital goondin6e ngaal. Imo naata cuudi, imo nannga wor6e e rew6e, imo daasa dum'en, imo uddowa dum'en ley kasu.

⁴ Ammaa sankiti6e been naati e yiilaade ina mbaajoo Kabaaru Lobbo.

No Filipu waajorii Kabaaru Lobbo ley leydi Samariya

⁵ Filipu du yehi ngalluure wonnde ley leydi Samariya, ina waajoo yim6e kabaaru Almasiihu.

⁶ Yim6e toon heew6e nani kabaaru maandeeji kaayniidi di Filipu wadi, woodi nji'i dum du. Ndelle 6e kettindii waaju makko faa woodi.

⁷ Wondufe e ginnaaji heew6e, ginnaaji diin njaltiri bullaali mawdi. Heew6e 6e 6alli mu6ben mbaati ndadi, kam'en e bonnguufe.

⁸ Dum laatanii ngalluure ndeen seyo manngo.

⁹ Gorko bi'eteedo Simon ina wonnoo ley ngalluure ndeen. Imo gollannoo ndaggadaaku, imo haayninoo Samariyankoo6e sanne, imo wiitoo wo o neddo mawdo.

¹⁰ Yim6e been fuu ina nja6ani mo, gilla suka faa mawdo. Be mbi'i:

—Gorko o jogii baawde Laamdo bi'eteede «Baawde mawde».

¹¹ Be njokkii mo ko 6ooyi sabo imo haayninoo 6e e dabare makko.

¹² Ammaa nde Filipu waajinoo 6e Kabaaru Lobbo haala laamu Laamdo e haala Iisaa Almasiihu ndeen, 6e ngoondini. Wor6e e rew6e du lootaa lootagal batisima*.

¹³ Simon e hoore muudum goondini, kam du. Nde o batisaa ndeen, o takkunduri e Filipu. O yi'i maandeeji kaayniidi e kaayefiiji mawdi gadaadi diin, de dum haaynii mo.

¹⁴ Nulaa6e won6e Urusaliima been nani Samariyankoo6e ngoondinii kongol Laamdo. Be nuldi dum'en Piyeer e Yuhanna.

¹⁵ Nde been njottinoo ndeen, ndu'anii 6e faa 6e ke6a Ruuhu Ceniido,

¹⁶ sabo Ruuhu Ceniido jippaaki e dow fay gooto ma66e tafon. Wo dow inde Iisaa Joomiraado oon tan 6e mbatisiraa.

¹⁷ Ndeen Piyeer e Yuhanna njowi juude mu6ben dow ma66e de 6e ke6i Ruuhu Ceniido.

¹⁸ Nde Simon yi'unoo Piyeer e Yuhanna ina njowi juude mu6ben dow ma66e ina kokka 6e Ruuhu Ceniido ndeen, inndani 6e ceede,

¹⁹ wi'i:

—Kokkee kam miin du baawde de faa mo njowumi juude am e dow muudum fuu he6a Ruuhu Ceniido.

²⁰ Ndeen Piyeer jaabii mo, wi'i:

—Wo Laamdo halke, aan e cardii maa, sabo a miilii dokkal Laamdo na he6iree ceede!

²¹ A walaa ngedu ley golle amin, dum walanaa ma, sabo 6ernde maa fonnditaaki to Laamdo.

²² Tuubu, wurta e bonanda maa oon, nyaagoda Joomiraado yalla imo yaafe e anniya maa bondo oon.

²³ Sabo mi yi'ii ma a kaadudo 6ernde, hakke maa ha66ii ma.

²⁴ Simon jaabii, wi'i:

—Nyaagane kam Joomiraado taa fay huunde e ko mbiidon duum hewtoo kam.

²⁵ Woodi, Piyeer e Yuhanna ceedanii Almasiihu, mbaajii konngol Joomiraado toon. Caggal duum, 6e njeccii Urusaliima. Dow laawol ngool du, i6e mbaajoo Kabaaru Lobbo oon e gure Samariya keewde.

* **8:12** Do wi'ete **lootalgal batisima** dow haala batisima, **lootalgal tuubu** maa **mutineede** du na wi'ee.

No Filipu batisiri howruujo kaananke Etiyopi

²⁶ Maleyka Joomiraaɗo wi'i Filipu:

—Umma, yaaru hordoore, kooyaa laawol jeewniingol yuuroowol Urusaliima ina fonndii Gaaja ngool.

²⁷ O ummii, o yehi. O hawri e gorko Etiyopiyanke. Gorko oon wo howruujo Kandasa. Maanaa Kandasa wo «laamiido debbo Etiyopi». Wo o coortaado, kayboowo beembal jawdi kaananke debbo oon. Tawi o yehiino Urusaliima sujidande Laamɗo.

²⁸ Ko o wartata duum, imo joodii e dow torkooru makko puccu, imo jangga ley dewtere annabi Esaaya.

²⁹ Ruuhu wi'i Filipu:

—Batta, samnda torkooru nduun.

³⁰ Filipu doggi hewti ndu, nani imo jangga dewtere annabi Esaaya, de wi'i mo:

—Ndelle aɗa faama ko njanngataa duum naa?

³¹ Gorko oon jaabii, wi'i:

—Noy paamirammi si fay gooto fiirtanaay kam?
O nyaagii Filipu yeeɗa joododoo e makko.

³² Inan aayaaje de o janggi ley dewtere ndeen:

«O yaaraama hono mbaalu kirsoyteengu ni.
No baalel deyyinortoo yeeso kesoowo leeɓi muudum ni,
hono noon o muɓɓiri hunnduko makko.

³³ Be leeyinii mo, ɓe carii mo sariya bonɗo.

Moy waawi fillaade filla yuwdi makko?

Sabo ɓe ittii yonki makko ley adunaaru ga.»†

³⁴ Howruujo oon wi'i Filipu:

—Mido ɗaare, haalanam dow moy annabaajo oon haalata haala ka. Wo dow hoore muudum naa wo godɗo?

³⁵ Ndeen Filipu fuddi haalude dow aayaaje deen, de waajii mo Kabaaru Lobbo haala Iisaa.

³⁶ Iɓe njokki laawol maɓɓe ngool faa ɓe nji'i ndiyam. Howruujo oon wi'i:

—Inan ndiyam! Dume haɗata kam looteede lootagal batisima?

³⁷ [Filipu wi'i:

—Si tawii aɗa goondini e ɓernde laaɓunde fu, walaa ko haɗete batiseede. O jaabii, o wi'i:

—Mido goondini Iisaa Almasiihu woni Bii Laamɗo.]‡

³⁸ O yamiri torkooru nduun daroo. Be ɗiɗo fuu ɓe njippii, ɓe naati ndiyam ɗaam. Filipu looti mo lootagal batisima.

³⁹ Nde ɓe mburtinoo ndiyam ɗam ndeen, Ruuhu Joomiraaɗo hooyi Filipu. Howruujo oon yiitaay mo katin, jokki laawol muudum, ina seyii.

⁴⁰ Filipu tawowaa Ajootus. § Gilla ɗoon faa Kaysariya, wuro fuu ngo o wari e muudum, o waajoto Kabaaru Lobbo.

9

No Sool tuubiri

¹ Sool ina heddiina haala haalaaji kulɓiniidii dow taalibaaɓe Joomiraaɗo ɓeen, na wi'a o waran dum'en. O yehi to Almaami Mawɗo.

† 8:33 Esaaya 53.7-8. ‡ 8:37 E. ɗereejji ɓooyɗi, godɗi ngalaa aaya 37. § 8:40 E amaana kiidɗo wuro Ajootus wi'etaakenaa Asdot.

² O ñaarii dum ñerewol yamiroore nannoore mo cuudi Alhuudiyankoo6e baajordi gondi Damas. Hono nii, si o tawii toon yim6e jokku6e laawol Iisaa, gorko e debbo fuu, o nannga dum'en, o ha66a, o yaara Urusaliima.

³ Nde o yahunoo faa o battitii Damas ndeen, wakkati gooto annoora yuuri dow kammu fiilii mo.

⁴ O saami e leydi, o nani daande ina wi'a mo:

—Sool, Sool, ko wadi de ada torra kam?

⁵ Sool yami:

—Aan wo a moy, joomam?

Nde o yamunoo dum fu, jaabu wari e makko:

—Miin, wo mi Iisaa mo torrataa oon.

⁶ Umma naatu e ley ngalluure ndeen. Be kaalante ko tilsi ngadaa.

⁷ Wor6e wondube e makko been nani daande ndeen ammaa nji'aay fay gooto. Be ndarii, 6e mbemmbaa faa 6e muumdi.

⁸ Sool ummii e leydi, ina feerti gite muudum ammaa yi'ataa fay huunde. Ndeen o dowaa, o nannaa Damas.

⁹ O wadi balde tati o bumdo. O nyaamaay, o yaraay.

¹⁰ Ley Damas doon ina woodi taalibaaajo bi'eteedo Ananiyas. E ley holleede, Joomiraado noddii dum, wi':

—Ananiyas!

O jaabii, o wi':

—Naam, Joomiraado.

¹¹ Joomiraado wi'i mo:

—Umma rewu laawol bi'eteengol Dartiingol, naataa galle Yahuuda, pilodaa gorko bi'eteedo Sool, jeyaado Tarsus, sabo joonin imo wada du'aare.

¹² O yi'i e ley holleede gorko bi'eteedo Ananiyas ina naata, ina yowa juude muudum e makko faa o wumta.

¹³ Ananiyas jaabii, wi':

—Joomiraado, mi narii yim6e heew6e haala gorko o e torraaji keewdi di o wadi seniibe maa won6e Urusaliima.

¹⁴ O wardii do e yamiroore hooree6e almaami'en, faa o ha66a noddoo6e innde maa fuu.

¹⁵ Ammaa Joomiraado wi'i mo:

—Yahu wadoy no mbiimi ni, sabo mi su6ake gorko o faa o gollana kam. O anndina lenyi e kaanankoo6e e 6i66e Israa'iila du innde am.

¹⁶ Mi hollan mo na tilsi o torree torraaji keewdi saabe am.

¹⁷ Ndeen, Ananiyas yehi, naatowi suudu nduun, yowi juude muudum e makko, wi':

—Sakiike am Sool, Joomiraado meeden Iisaa bangannoodo ma e laawol nde ngarannodaa oon, nului kam faa mbumtaa, keewaa Ruuhu Ceniido.

¹⁸ Wakkati oon fu, huunde wa'unde hono ko6olaaje nii ho66itii e gite Sool. O wumti, o ummii, de o lootaa lootagal batisima.

¹⁹ O nyaami, de semmbe makko warti. O heddodii e taalibaa6e won6e Damas been balde seeda.

No Sool waajorii kabaaru Iisaa ley Damas

²⁰ Wakkati oon fu, Sool fuddi waajaade ley cuudi baajordi. Imo wi'a Iisaa jaati woni Bii Laamdo.

²¹ Dum haayinii hettindaniibe mo been fuu, mbi'i:

—Wanaa kanko wonnoo torrannoodo goondin6e Iisaa won6e ley Urusaliima oon naa? Wanaa faa o ha66a goondin6e o yaara dum'en to hooree6e almaami'en waddi mo do naa?

²² De Sool ina heddii na beydoroos semmbe e ley waaju muudum oon, faa dum jii6i Alhuudiyankoo6e won6e Damas 6een fuu. O laa6inani 6e Iisaa woni Almasiihu oon.

²³ Balde njehi, ngarti, Alhuudiyankoo6e ndawridi faa mbara Sool.

²⁴ Sool humpitii dabare ma66e ndeen. Yim6e ina kayba dambubude ngalluure ndeen jemma e nyalooma fuu, faa 6e ke6a no 6e mbarda mo.

²⁵ Jemma gooto taalibaa6e makko kooyi mo, ngatti mo e hanndeere, ka66i foggol, njaltiniri mo kokuwol piilingol ngalluure ngool.

No taalibaa6e won6e Urusaliima ke6iri hoolaade Sool

²⁶ Nde Sool warnoo Urusaliima ndeen, muuyi hawritinde e taalibaa6e Iisaa 6een. Ammaa 6e fuu i6e kula mo, 6e koolaaki yalla o laatake taalibbo Iisaa goonga goonga.

²⁷ Ndeen Barnabas yaari mo to nulaa6e 6een, haalani dum'en no o yiiri Joomiraado ina haalda e makko e laawol ngool, e no o waajorii haala Iisaa e cuusal ley Damas toon.

²⁸ Caggal dum, Sool wondi e ma66e, ina naata ina wurtoo ley galleeji ma66e Urusaliima, ina waajoroo haala Joomiraado e cuusal.

²⁹ Imo haalda e Alhuudiyankoo6e haalannoo6e geresankoo6e 6een, imo yeddundura e ma66e, de kam6e kaa i6e piloo warude mo.

³⁰ Nde sakiraa6e makko goondin6e 6een annditinnoo dum ndeen, njaari Sool Kaysariya. Caggal dum, 6e neli mo Tarsus.

³¹ Ndeen kawrital goondin6e ngaal he6i jam ley Yahuudiya e Galili, kam e Samariya fuu. Ngal beydi semmbe, ngal yehi yeeso e kulol Joomiraado, ngal beydii heewude saabe ballal Ruuhu Ceniido.

No Piyeer danniri yim6e ley Lidda e Joffe

³² Piyeer ina yiiloo e ley leydi ndiin fuu. O jippanii seniife won6e Lidda 6een du.

³³ O tawi toon gorko nyawdo mo 6anndu muudum fuu waati, bi'eteedo Eneya. O wadii duu6i jeetati imo waalii.

³⁴ Piyeer wi'i mo:

—Eneya, Iisaa Almasiihu dannii ma! Umma, moyyin daddo maa!

Wakkati oon pay, o ummii.

³⁵ Won6e Lidda e ngenndi Saron fuu nji'i mo, de tuubani Joomiraado.

³⁶ Ley wuro Joffe ina woodi taalibaajo debbo bi'eteedo Tabita (maanaa majjum woni «Lewla»). Dum woni Dorkas e geresankoo6e. Imo golla gollleeji lobbii, imo wadana talkaa6e moyyere.

³⁷ E balde deen o nyawi, o maayi. O lootaa, de o wallinaa ley suudu sooro tafon.

³⁸ Wuro Joffe ngoon wodfunduraa e Lidda, woodi du, taalibaa6e 6een nani Piyeer ina woni to Lidda toon. Ndelle 6e neli wor6e dido jaaroo mo o yattoo dum'en law.

³⁹ Piyeer ummii, yaadi e ma66e. Nde 6e njottinoo ndeen, 6e njaari mo ley suudu sooro toon. Rew6e talka'en 6e goriraa6e mu66en maayi 6een fuu battii dum ina mboya, ina kolla dum saayaaji e kaddule godde de Dorkas nyo'unoo nde wondunoo e mu66en ndeen.

⁴⁰ Piyeer wurtini yim6e 6een fuu, hofii, ina du'oo. Caggal dum, hucciti e maaydo oon, wi'i:

—Tabita, umma!

Ndeen Tabita feerti gite muudum, yi'i Piyeer, ummii joodii.

⁴¹ Piyeer nanngi junngo makko, ummini mo. Caggal dum, o noddi seniife 6een e rew6e talkaa6e 6een, o holli dum'en Tabita wo buurdo.

⁴² Dum nanaama e ley Joffe fuu, heew6e ngoondini Joomiraado.

⁴³ Piyeer 6ooyti Joffe balde keewde to ceeloowo guri bi'eteedo Simon.

10

No Piyeer noddiraa to suudu Korneliyus

¹ Ley Kaysariya ina woodi gorko bi'eteedo Korneliyus. O mawdo fedde sordaasi'en wi'eteende «fedde Italiyankoo6e».

² O tinniido e diina, kanko e koreji makko fuu 6e hul6e Laamdo. Imo sakkana Alhuudiyankoo6e sadakaaji keewdi, imo wada du'aare to Laamdo wakkati fuu.

³ Nyannde gomma wakkati yamnde tati, o yi'i e ley holleede maleyka ina naata suudu makko. Maleyka oon ina wi'a mo:

—Korneliyus!

⁴ O ndaari dum faa woodi, o huli, o wi'i dum:

—Joomam, dume?

Maleyka oon wi'i mo:

—Du'aawuuji maa e sadakaaji di ngadandaa talkaa6e diin ina mbeli Laamdo. Laamdo yeggitaay ma.

⁵ Nulu joonin wor6e to wuro Joffe, faa noddowa Simon, bi'eteedo Piyeer.

⁶ Imo jippii to ceeloowo guri bi'eteedo Simon, mo suudu muudum hetti e maayo manngo.

⁷ Nde maleyka kaaldannoodo e makko oon dillunoo ndeen, o noddii golloobe makko dido e sordaasi gooto kuldo Laamdo jeyaa6o e howruu6e makko.

⁸ O haalani 6e ko maleyka oon wi'i duum fuu, o neli 6e Joffe.

⁹ Jaango majjum, i6e ngoni e laawol. Nde wor6e tato been battinoo wuro ngoon ndeen, Piyeer yeenji dow suudu do weeri doon wakkati hakkunde naange faa wada du'aare.

¹⁰ O yolbii sanne, imo yidi nyaamude. Nde 6e moyyinanta o nyaamdu ndeen, Laamdo holli mo.

¹¹ O yi'i kammu udditii, de huunde wa'unde hono disaare mawnde ina jippinee e leydi. Co66uli muudum nay fuu ina ka66aa.

¹² Sii daabaaji fuu di koyde nay, e kulle ladooje, kam e sii pooli fuu ina ngoni e mayre.

¹³ Daande wi'i mo:

—Piyeer, umma, hirsu, nyaam!

¹⁴ Piyeer wi'i:

—A'aa, abada Joomiraado! Abada mi nyaamaay ko harmi naa ko tuuni.

¹⁵ Daande ndeen wi'i mo katin:

—Taa harmin ko Laamdo laabini.

¹⁶ Dum wadi noon kile tati. Ndeen disaare ndeen yeentinaa dow kammu.

¹⁷ Piyeer ina wembii dow ko hollaa duum, ko dum fiirtata. Tawi wor6e 6e Korneliyus nelunoo been, yamiino galle Simon, de joonin 6e ngari. Be ndarii e dammbugal.

¹⁸ Be noddii, 6e yami yalla Simon bi'eteedo Piyeer doon jippii.

¹⁹ Piyeer ina heddi na miiloo dow ko yi'i duum, faa Ruuhu wi'i dum:

—Wor6e tato ina pile.

²⁰ Umma, jippa, njaadaa e ma66e tawa a sikkitiraay, sabo miin nuli 6e.

²¹ Piyeer jippii, wi'i wor6e been:

—Inani kam, miin woni mo pilotodon oon. Dume waddi on?

²² Be njaabii, 6e mbi'i:

—Korneliyus mawdo sordaasi'en neli min. O gorko dartiido, kuldo Laamdo, mo lenyol Alhuudiyankoo6e fuu seedanii moyyere. Maleyka ceniido yamirii mo min nodde, ngaraa suudu makko, faa o nana waaju maada.

²³ Piyeer silmini 6e, weerni 6e jemma oon.

Jaango majjum, o ummii, o dillidi e ma66e. Sakiraa6e wo66e jeyaa6e Joffe njaadi e makko.

²⁴ Jaango majjum katin 6e njottii ngalluure Kaysariya. Korneliyus ina hedinoo 6e, noddi sakiraa6e muudum e yigiraa6e muudum badii6e.

²⁵ Nde Piyeer naatannoo ndeen, Korneliyus ja66ii dum, sujidani dum.

²⁶ De Piyeer ummini mo, wi'i:

—Umma, sabo miin du mi neddo tan.

²⁷ Piyeer ina haalda e makko, faa 6e naati suudu nduun, tawi toon yim6e heew6e ina kawriti.

²⁸ O wi'i 6e:

—Odon anndi daganaaki Alhuudiyanke jokkundura e mo wanaa Alhuudiyanke, naa weerande dum. Ammaa Laamdo hollii kam taa mi ndaarda fay gooto karmudo naa tuundo.

²⁹ Dum wadi nde nelandon kam ndeen, mi warii, mi salaaki. Dum le, kaalane kam, saabe dume noddirdon kam?

³⁰ Korneliyus jaabii, wi'i:

—Hannden woni balde nay, mido wada du'aare ley suudu am e wakkati hono o, yamnde tati ni, faa gorko mo kaddule jalbooje wari, darii yeeso am,

³¹ wi'i: «Korneliyus, Laamdo jaabanake ma du'aawuuji maa e sadakaaji maa.

³² Joonin, nulu e wuro wi'eteengo Joffe, noddanedaa Simon, bi'eteedo Piyeer. Imo jippii to ceeloowo guri bi'eteedo Simon, mo suudu muudum hetti e maayo manngo.»

³³ Dum wadi de nelumi noddowedaa wakkati oon. A gaynii ko ngardaa doom. Joonin min fuu inani min yeeso Laamdo faa min kettindoo ko Joomiraa6o yamiri ma mbaajoodaa min fuu.

³⁴ Ndeen Piyeer fuddi haalude, wi'i:

—Joonin mi yi'ii goonga jaati Laamdo burdintaa yim6e.

³⁵ Neddo kuloowo mo, gadoowo ko fonnditii, o ja6an dum ko lenyol muudum laatii fuu.

³⁶ Odon anndi konngol ngol Laamdo nuldi 6i66e Israa'iila ngool. Konngol lobbol ngool na holla jam na hebiree saabe Iisaa Almasiihu, kam woni Joomiraa6o yim6e fuu.

³⁷ Odon anndi kabaaru o huu6ii leydi Yahuudiya fuu. Dum fuddii gilla Galili, caggal ko Yaayaa waajii yim6e loote batisima.

³⁸ Odon anndi no Laamdo suborii Iisaa Nasaraatuujo oon, no jippiniri e muudum Ruuhu Ceniido e baawde. Odon anndi no Iisaa yiilorii e nokkuuje fuu ina golla golleeji lobbi, ina danna 6e Ibiiliisa jaalii na torra fuu, sabo Laamdo ina wondi e muudum.

³⁹ Minen, min seedee6e ko o golli Yahuudiya e ko o golli Urusaliima fuu. Be gili o e leggal palaangal, 6e mbari mo.

⁴⁰ Ammaa Laamdo iirtinii mo nyannde tata6erde, de 6angini mo hakkunde amin.

⁴¹ Kaa wanaa yim6e fuu o 6angani. O 6anganii seedee6e 6e Laamdo artii su6aade 6een, minen nyaamdu6e e makko de njardi e makko caggal iirtagol makko 6een.

⁴² O yamirii min mbaajoo yim6e, min ceedoo kanko woni mo Laamdo wadi carotoodo wuur6e e maay6e.

⁴³ Kanko du woni mo annabaa6e fuu ceedanii, mbi'i goondindo mo fuu he6an yaafaneede hakkeeji muudum saabe innde makko.

⁴⁴ Wakkati Piyeer waajotoo waaju oon ndeen, Ruuhu Ceniido jippii e hettindii6e been fuu.

⁴⁵ Alhuudiyankoo6e goondin6e wardunoo6e e Piyeer been fuu dum haaynii dum'en, no dokkal Ruuhu Ceniido ngaal saakorii e yim6e 6e nganaa Alhuudiyankoo6e ni.

⁴⁶ Sabo i6e nana yim6e been ina kaala e demle janane, na njetta Laamdo. Ndeen, Piyeer jaabii, wi'i:

⁴⁷ —Yim6e been ke6ii Ruuhu Ceniido hono no meeden ni. Moy waawi hadude 6e looteede lootalag batisima?

⁴⁸ O yamiri 6e mbatisiree e innde Iisaa Almasiihu. Caggal duum, 6e nyaagii mo o wonda e ma66e balde seeda.

11

No Piyeer jaaborii kawrital goondin6e gonngal Urusaliima

¹ Nulaa6e e sakiraa6e won6e Yahuudiya been nani yim6e 6e nganaa Alhuudiyankoo6e du ke6ii konngol Laamdo.

² Nde Piyeer yeentunoo Urusaliima fu, goondin6e tilsin6e taadagol been peli dum,

³ mbi'i:

—A jippanake yim6e 6e taadaaki, a nyaamdii e mu66en!

⁴ Ndeen Piyeer haalani 6e ko wadi duum gilla e fuddoode faa e timmoode, wi'i:

⁵ —Wuro Joffe ngonnoomi, mido du'oo faa nji'umi e ley holleede huunde 6anganii kam. Huunde wa'unde hono disaare mawnde nde co66uli muudum nay fuu ka66aa, ina jippinee yuuwde e kammu warde to am.

⁶ Taykiimi nde faa woodi, nji'umi daabaaji fuu di koyde nay, e kulle ladde e ladaoje e sii pooli fuu.

⁷ Nanumi daande ina wi'a kam: «Piyeer, umma, hirsu, nyaam!»

⁸ Mbiimi: «A'aa, abada Joomiraado! Abada mi nyaamaay ko harmi naa ko tuuni.»

⁹ Daande dow kammu ndeen jaabitii kam katin, wi'i: «Taa harmin ko Laamdo laa6ini.»

¹⁰ Dum wadi noon kile tati. Caggal duum, kulle deen fuu yeentinaa dow kammu.

¹¹ De wakkati oon pay, wor6e tato nulaa6e to am yuuru6e Kaysariya ngari to suudu do min ngonnoo doon.

¹² Ruuhu Ceniido wi'i kam mi yaada e ma66e taa mi sikkitira fay huunde. Sakiraa6e njeegomo bee do njaadi e am, de min naaddi suudu Korneliyus.

¹³ O haalani min no o yiiri maleyka ina darii ley suudu makko ina wi'a mo: «Nulu e wuro wi'eteengo Joffe noddanedaa Simon bi'eteedo Piyeer.

¹⁴ O haalante haalaaji kisinoowo ma, aan e koreeji maa fuu.»

¹⁵ Nde puddumi haalude ndeen, Ruuhu Ceniido jippii e ma66e hono no jipporinoo e meeden arande ni.

¹⁶ Ndeen, miccitiimi konngol ngol Joomiraado wi'unoo: «Yaayaa batisiranoo ndiyam, ammaa onon, on mbatisirte Ruuhu Ceniido.»

¹⁷ Si Laamdo fonndii en e ma66e, hokkii 6e ko hokkunoo en duum nde ngoondinno6en Joommen Iisaa Almasiihu ndeen, ndelle miin wo mi moy? Yalla mido waawi hadude Laamdo naa?

¹⁸ Nde 6e nannoo dum ndeen, 6e ndeyyini, i6e njetta Laamdo, i6e mbi'a:

—Laamdo tuubinii yimbe 6e nganaa Alhuudiyankoo6e du faa ke6a nguurn-dam ngoongalajam.

No Kabaaru Lobbo waajoraa ley Antiyoki

¹⁹ Nde Etiyen waranoo ndeen, goondin6e torraama faa cankitii. Wo66e njehi faa Finisi e Kipirus e Antiyoki. I6e mbaajoo Alhuudiyankoo6e tan konggol ngool.

²⁰ Ammaa goondin6e wo66e yuuroo6e Kipirus e Sireene naati Antiyoki ina mbaajoo Kabaaru Lobbo haala Iisaa Joomiraado oon hakkunde Gere-sankoo6e.

²¹ Baawde Joomiraado ina ngondi e ma66e. Yimbe heew6e ngoondini, tuubi, ngarti to Joomiraado.

²² Kawrital goondin6e won6e Urusaliima ngaal nani kabaaru gadudo Antiyoki oon, neli toon Barnabas.

²³ Nde oon yottinoo de yi'i e ma66e moyyere Laamdo fu, seyii, tindini 6e fuu 6e tinnoo, 6e tabita e Joomiraado e berde laa6ude.

²⁴ Barnabas wo gorko lobbo, kebbinaado Ruuhu Ceniido e goondinal. Jamaa keewdo goondini Joomiraado saabe makko.

²⁵ Caggal duum, Barnabas yehi Tarsus faa filowoo Sool.

²⁶ Nde o yiitunoo dum ndeen, o yaari dum Antiyoki. Be ngondi e kawrital goondin6e won6e toon been hitaande hi66unde, 6e njannini yimbe heew6e. Taalibaa6e won6e Antiyoki been artii fuu wi'eede Almasiyankoo6e.

²⁷ E balde deen, annabaabe ley goondin6e yuurii Urusaliima ngari Antiyoki.

²⁸ Gooto ma66e bi'eteedo Agabus, ummii, darrii, holliri saabe Ruuhu rafo manngo wadan ley laamu Roma fuu. (Woodi, rafo ngoon wadii e laamu kaananke mawdo bi'eteedo Kalawdiyus.)*

²⁹ Taalibaa6e been anniyii hawrundurde mballa, mono fuu ko waawi, faa 6e nelda sakiraa6e ma66e won6e Yahuudiya been.

³⁰ Be ngadi dum, 6e nuldi mballa kaan e juude Barnabas e Sool faa kokkowa maw6e kawrital Urusaliima.

12

No goondin6e torrira

¹ Wakkati oon, kaananke bi'eteedo Hirudus fuddi torrude wo66e ley kawrital goondin6e ngaal.

² O yamiri Yaakuuba sakiike Yuhanna oon wardee kaafaahi.

³ Nde o yiinoo idum weli Alhuudiyankoo6e ndeen, o nanngi Piyeer du. Dum hawri e wakkati iidi buuru mo wattaaka rabilla.

⁴ Nde o nanngunoo Piyeer ndeen, o ommbi dum ley kasu. O yamiri pecce sordaasiibe nay loomtundura e haybugol dum, fedde fuu yimbe nayo. O anniyii jaarude dum yeeso yimbe fuu, si iidi Faltagol tilake.

⁵ Dum wadi de Piyeer haybaa e ley kasu ngun, ammaa kawrital goondin6e ngal selaay nyaaganaade mo Laamdo.

⁶ Nde Hirudus anniyinoo jaarude mo sariya ndeen, jemma oon imo daanii hakkunde sordaasiibe dido, imo ha66iraa callali didi. Ndaaroo6e wo66e du ina kayba dammbugal kasu doon.

⁷ Wakkati oon, maleyka Joomiraado wari to makko, annoora yayni ley suudu nduun. Maleyka meemi mo, findini mo, wi'i:

* **11:28 Kalawdiyus** wo kaananke Roma mawdo njoaya6o. O laamake hakkunde duu6i 41 e 54 caggal rimeede Iisaa. Taariki jamaanu oon ina holla rafo manngo wadii ley laamu Roma fuu hakkunde duu6i 46 e 48 caggal rimeede Iisaa.

—Umma law!

Ndeen callali diin ka66itii, yuwi e juude makko, caami.

⁸ Maleyka oon wi'i mo:

—Ha66a ka66orgol maa, 6orna pade maa.

Piyeer wadiri noon. Maleyka oon wi'i mo:

—Waana suddamaare maa, njokkaa kam.

⁹ Piyeer wurtii, jokki mo, de o faamaay ko maleyka oon wadata duum wo goonga. Imo miiloo wo o yi'u dum ley holleede.

¹⁰ Be paltii kayboowo arandeejo oon e dida6o fuu. Be njottii dammbugal njamndi naarrugal ngalluure ndeen. Ngali omtanii hoore maggal yeeso ma66e. Be njalti, 6e njokki laawol ngool. Wakkati oon, maleyka oon seedi e makko.

¹¹ Hakkillo Piyeer warti, wi'i:

—Joonin mi tannyorii Joomiraado nuli maleyka muudum, faa hisina kam e junngo Hirudus e ko Alhuudiyankoo6e njelinoo faa mi wadee fuu.

¹² Nde o faamunoo ko wadi fu, o yehi suudu Mariyama, inna Yuhanna bi'teedo Marku. Toon yim6e heew6e kawriti ina ngada du'aare.

¹³ Nde Piyeer gokkinoo dammbugal galle toon ndeen, golloowo debbo bi'teedo Roda battitii faa ndaara wo moy.

¹⁴ Nde o anneditinoo daande Piyeer ndeen, o yeggiti omtude dammbugal ngaal no o foti seyaade. O doggi, o naatowi, o humpiti 6e wo Piyeer darii dammbugal toon.

¹⁵ Be mbi'i mo:

—A kaanjaado!

Ammaa imo heddi siinude sikke walaa wo dum Piyeer. Be mbi'i katin:

—Dum wo maleyka makko.

¹⁶ De dum fuu Piyeer ina heddi ina gokkoo. Nde 6e udditinoo, 6e njiinoo mo ndeen, dum haaynii 6e sanne.

¹⁷ O huncani 6e junngo faa 6e ndeyyinoo, o fillanii 6e no Joomiraado yaltiniri mo kasu, o wi'i:

—Kaalanee dum Yaakuuba, kam e sakiraa6e wo66e been.

Caggal duum, o yalti, o yehi nokku goddo.

¹⁸ Nde weetunoo fu, fitina mawdo ummii hakkunde sordaasii6e been. I6e yamundura noy Piyeer wadi.

¹⁹ Hirudus yamiri 6e piloo 6e nannga mo, ammaa 6e njiitaay mo. Ndelle o yami ndaaroo6e been ko laatii, de o yamiri 6e mbaree. Caggal duum, Hirudus jippii Yahuudiya, yehi Kaysariya joodowii toon.

No Hirudus maayiri maayde bonnde

²⁰ Hirudus tikkani yim6e Tirus e Sidon. De yim6e been kaa muuyaay noon, sabo wo leydi makko ndiin 6e ke6ata nyaamdu. Ndelle 6e ndawridi, 6e nuli wo66e nyaagoo faa 6e ndewra e makko. Be paamiri e Bilastus dawranoowo golloo6e kaananke.

²¹ Be itti nyalaande faa 6e kaalda e Hirudus kaananke oon. Nde nyannde ndeen yottinoo fu, o 6ornii kaddule kaananke, o joodii dow joo6orgal laamu, o haaldi e ma66e.

²² Yim6e been peekii, mbi'i:

—Dum wo daande laamdo, wanaa daande neddo!

²³ Wakkati oon fu, maleyka Joomiraado fiyi Hirudus, sabo o hokkitaay Laamdo teddeengal muudum. O yumi gildi, o maayi.

²⁴ Ammaa konngol Laamdo ngool ina yaara yeeso, ina 6eyda sankitaade.

²⁵ Nde Barnabas e Sool tilinoo e golle mu66en Urusaliima fu, 6e njeccodii e Yuhanna bi'eteedo Marku.

Jahaangal Pool aranal

13

No Barnabas e Pool nuliraa faa ngolla golle Laamdo

¹ Annabaa6e e jannginoo6e ina ngoni ley kawrital goondin6e gonngal Antiyoki ngaal. Kam6e ngoni Barnabas e Simeyon noddirteedo Baleejo e Lukiyus mo Sireene e Manahen, mawnidindo e Hirudus hooreejo leydi oon, kam e Sool.

² Nyannde gomma i6e teddina Joomiraado tawi i6e ngondi e suumayeere, ndeen Ruuhu Ceniido wi'i 6e:

—Cenndanee kam Barnabas e Sool saabe gollal ngal noddirmi 6e ngaal.

³ Caggal suumayeere e du'aare ma66e, 6e njowi juude ma66e e dow yim6e dido 6een, 6e nuli dum'en.

⁴ Nii Ruuhu Ceniido nuliri 6e. Be njehi Selewkiya, 6e naati laana maayo manngo 6e ponndii ruunde* Kipirus.

⁵ Nde 6e njottinoo Salamis dow ruunde ndeen, 6e mbaajii konngol Laamdo ley cuudi Alhuudiyankoo6e baajordi. Yuhanna bi'eteedo Marku ina wondi e ma66e, ina walla 6e.

⁶ Be peyyiti ruunde ndeen faa 6e njottii ngalluure wi'eteende Pafos. Toon 6e tawi daggada Alhuudiyanke bi'eteedo Bar-Iisaa, biitotoodo wo annabaaajo.

⁷ Wo o howruujo kaananke bi'eteedo Sergiya Pool. Oon wo jom hakkillo. O noddi Barnabas e Sool sabo imo yidi nanude konngol Laamdo.

⁸ Ammaa Elimas mo inndem fiirtata «daggada» oon salake 6e. Imo filoo bonnitinde goondinal kaananke oon.

⁹ Ndeen Sool bi'eteedo Pool, kebbinaado Ruuhu Ceniido, ndaari mo faa woodi,

¹⁰ wi'i:

—Bii Ibiliisa! Aan keewdo jamba e hiila, ganyo ko laa6i fuu! A selataa oonyude laabi Joomiraado ponnditiidi naa?

¹¹ Joonin jukkungo Joomiraado saaman e maada, a wuman, a yi'ataa naange faa sardi† oon yottoo.

Wakkati oon ni, gite makko cuddini, de ni66i. Imo memmemta, imo filoo dwoowo.

¹² Nde kaananke oon yi'unoo ko wadi duum ndeen, goondini Iisaa. Waaju haala Joomiraado kaan haaynake dum.

No Pool waajorii ley ngalluure Antiyoki

¹³ Pool e yaadiraa6e muudum naati laana maayo manngo, ndilli Pafos, njottii Perge ley leydi Pamfiliya. Doon Yuhanna bi'eteedo Marku seedi e ma66e, yeccii Urusaliima.

¹⁴ Be ndilli Perge, 6e ngari Antiyoki ley leydi Pisidiya. Be naati waajordu nyalaande fowteteende, 6e njoodii.

¹⁵ Caggal janngeede Tawreeta Muusaa e dewte annabaa6e, hooree6e waajordu nduun neli 6e noddee 6e ngara yeeso mu66en. Be mbi'i:

—Sakiraa6e, si odon njogii haala cemmbinooha yim6e do fu, kaalee.

¹⁶ Pool ummii, hunci junngo muudum faa 6e kakkilana dum, wi'i:

—Israa'iilankoo6e e hul6e Laamdo wo66e, kettinee:

* **13:4 Ruunde** wo leydi tummbiindi hakkunde maayo manngo. † **13:11 sardi** wo wakkati podanoodo.

17 Laamdo Israa'iilankoo6e oon su6ake maamiraa6e meeden, teddini lenyol ma66e nde ngol hodoynoo leydi Misira ndeen. O yaltiniri 6e toon baawde makko.

18 O munyanii‡ 6e ley ladde faa wadi duubi capande nay.

19 Caggal ko o halki lenyi jeddi e ley leydi Kanaana, o hokki ndi yim6e makko ndona ndi.

20 Ko 6e ngoni ley Misira faa warde ko 6e naati leydi Kanaana fu wadii hono duubi keme nay e capande joy. Caggal duum, o hokki 6e sarotoo6e faa jamaanu annabi Samuwiifa.

21 Nde dum faltinoo ndeen, 6e nyaagii Laamdo hokka 6e kaananke. Laamdo hokki 6e Sawulu 6ii Kis yuurudo e lenyol Benyamin. Oon laamii 6e duubi capande nay.

22 Ndeen Laamdo 6orti Sawulu, hokki Daawda laamu. O haali kabaaru muudum, o wi'i: «Mi he6ii Daawda 6ii Yesa gorko belnoowo 6ernde am, gadoowo muuyde am fuu.»

23 E yuwdi makko Laamdo wurtini Iisaa, kisinoowo Israa'iila no aadorinoo noon.

24 Fadde Iisaa warude, Yaayaa waajake yim6e Israa'iila fuu tuuba, lootee lootalgal batisima.

25 Katin, nde Yaayaa timminannoo golle muudum ndeen, wi'i 6e: «Mi wanaa mo miiloton ngonumi oon. Ammaa ina woodi garoowo caggal am, mo mi fotaay fay e ha6bitinde 6oggi pade muudum.»

26 Sakiraa6e, onon yuwdi Ibrahiima e hul6e Laamdo wo66e, wo enen nuldaa kabaaru kisinoowo o.

27 Sabo won6e Urusaliima 6een e hooree6e mu66en fuu annditaay Iisaa. Katin du 6e paamaay haalaaji annabaabe janngeteedi nyalaande fowte-teende fuu. Annabaabe 6een mbi'ii Iisaa sarete. Ko 6e carii mo duum, 6e tabintinii haalaaji diin.

28 Fay si taweede 6e ke6aay daliili fuu no 6e mbarda mo, 6e nyaagake Pilaatu o waree.

29 Nde 6e ngollunoo ko Binndi diin mbi'i e makko duum faa hi66i ndeen, 6e njippini mo e leggal palaangal, 6e ngadi mo e saabeere.

30 Ammaa Laamdo iirtinii mo.

31 Balde keewde o 6angani wondunoobe e makko 6een gilla Galili faa Urusaliima. Been ngoni seedantoo6e mo yeeso yim6e joonin.

32 Minen, miden ngaddana on Kabaaru Lobbo: ko Laamdo aadaninoo maamiraa6e meeden duum,

33 yottinani en, enen taaniraa6e mu66en. O wadii dum e ley ko o iirtini Iisaa. Noon winndiraa ley jimol Jabuura suura didi:

«Wo a 6iyam, hannden mi laatake Baaba maa.»§

34 Katin du, Laamdo iirtinii mo e hakkunde maay6e, accaay 6anndu makko nyoli. Noon haaldunoo nde wi'unoo:

«Mi hokkan on barkeeji ceniidi di mbonataa,

di podaninoomi Daawda diin.»*

35 Dum wadi de o wi'i e Jabuura suura goddo:

«A accataa Ceniido maa nyola.»†

36 Daawda gollii ko Laamdo muuyi golla e jamaanu muudum. Caggal duum, o maayi. Banndu makko hawrunduraa e maamiraa6e makko, ndu nyoli.

37 Ammaa mo Laamdo iirtini on nyolaay.

‡ 13:18 Won binndi bi'ufiO nyaamnii 6e. Jabuura 16.10.

§ 13:33 Jabuura 2.7.

* 13:34 Esaaya 55.3.

† 13:35

38 Sakiraafe, anndee wo saabe makko de mbaajadon yaafeede hakkeeki.

39 Tawreeta Muusaa waawaa wadude neddo ponnditiido. De kanko kaa, goondindo mo fuu, o ndaardan dum ponnditiido.

40 Dum le, kaybee taa ko annabaafe cappinoo duum hewtoo on:

41 «Onon jalnortoofe golle am, ndaaree,
de dum haaynoo on, de kalkon!

Sabo mi wadan goddum e ley wakkati moodon,
mo on ngoondintaa fay si neddo haalannoo on.»‡

42 Caggal Pool e Barnabas njaltii waajordu nduun, jamaa oon nyaagii 6e 6e ngarta fowteteende waroore, faa 6e njaha yeeso e waaju ma66e.

43 Caggal ko kawrital ngaal wadi duum, Alhuudiyankoo6e heew6e e naatufe e diina mu66en njokki Pool e Barnabas. Been dido fuu ina kaalda e ma66e, ina tindina 6e 6e keddo e moyyere Laamdo.

44 Fowteteende jokkunde ndeen, yim6e ngalluure ndeen fuu kawriti faa kettinoo konngol Laamdo.

45 Ammaa nde Alhuudiyankoo6e been njiinoo jamaa oon ndeen, kiram naati 6e. I6e njedda ko Pool waajotoo duum, i6e njenna dum.

46 Ndeen Pool e Barnabas kaaldirani 6e tannyoral, mbi'i:
–Waajibi onon min artotoo haalande konngol Laamdo ngol. Ammaa saabe on paddii ngol, on ndaardaay ko'e moodon odon poti hebude nguurndam nduumiidam, min njahan to yim6e 6e nganaa Alhuudiyankoo6e.

47 Sabo inan ko Joomiraado yamiri min:
«Mi darnii ma faa laatanodaa lenyi diin annoora,

faa kisinaa haddi adunaaru ndu fuu.»§

48 Nde yim6e lenyi goddi diin nannoo haalaaji diin ndeen, ceyii, teddini konngol Joomiraado ngool. Be Laamdo subanii nguurndam nduumiidam been fuu ngoondini.

49 Konngol Joomiraado ngool sankitii e leydi ndiin fuu.

50 Ammaa Alhuudiyankoo6e been ummini hakkillooji rew6e rewoo6e Laamdo saahii6e, kam e maw6e ngalluure ndeen. Be ummini torra dow Pool e Barnabas, 6e ndiwi dum'en leydi ma66e.

51 Kam'en du pididi colla koyde mu66en e ma66e, de njehi Ikoniya.

52 Taalibaa6e been kebbinaa seyo e Ruuhu Ceniido.

14

No Pool e Barnabas mbaajorii ley wuro Ikoniya

1 Ley Ikoniya du Pool e Barnabas naati e ley waajordu Alhuudiyankoo6e. Ley ko 6e mbaajii duum, Alhuudiyankoo6e e yim6e lenyi goddi heew6e ngoondini.

2 Ammaa Alhuudiyankoo6e salii6e goondinde been ummini hakkillooji lenyi goddi, mbonni berde mu66en faa mbanya sakiraa6e goondin6e been.

3 Ammaa dum fuu hadaay 6e booyude toon, i6e mbaajoroo haala Joomiraado cuusal, i6e kolla hinney Joomiraado. Yim6e been annditii ko 6e mbaajotoo duum wo goonga, sabo Laamdo hokki 6e baawde wadude maandeji kaayniidi e golleeji kaayniidi.

4 Yim6e wuro ngoon peccii: wo66e keedani Alhuudiyankoo6e, wo66e du keedani nulaafe been.

5 Yim6e lenyi goddi e Alhuudiyankoo6e e ardiibe mu66en anniyii torrude 6e e wardude 6e kaaye.

‡ 13:41 Habakuk 1.5. § 13:47 Esaaya 49.6.

⁶ Nde 6e maatunoo dum ndeen, 6e ndoggani Listara e Derbe e gure seraaji mu66en ley leydi Likoniya.

⁷ Toon du i6e mbaajoo Kabaaru Lobbo oon.

No Pool e Barnabas mbaajorii ley wuro Listara

⁸ Ley Listara doon ina woodi gorko bonnguujo, dimdaado e bonngaaku. Abada o yahaay e koyde makko.

⁹ Imo hettinii waaju Pool. Pool ndaari mo, yi'i o goondinii faa imo waawi danneede,

¹⁰ haali semmbe, wi'i:

—Umma, dara e koyde maa!

Gorko oon gurbitii, darii, ina yaha.

¹¹ Nde yim6e been njiinoo ko Pool wadi duum ndeen, mbulli, mbi'i e ley haala Likoniya'en:

—Alla'en njippake dow meeden, na nanndinkinii e yim6e!

¹² Be inndiri Barnabas «Jewus», 6e inndiri Pool du «Hermes»,* sabo Pool wonnoo kaaloowo.

¹³ Suudu tooru ma66e wi'eteendu Jewus ina woni yaasin ngalluure toon. Almaami oon yuuri toon waddi ga'i maysiniraadi pinndi to dammbude narrude ngalluure toon. Kanko e yim6e been ina njidi wadude di kirsamaaji.

¹⁴ Ammaa nde Barnabas e Pool nannoo dum ndeen, dum metti dum'en faa ceeki kaddule mu66en, kenyanii jamaa oon ina peekoo,

¹⁵ ina mbi'a:

—Wor6e, dume ngadoton do? Minen du min yim6e hono moodon. Miden mbaajoo Kabaaru Lobbo oon faa tuubon, celon golleeji boli di, ngarton e Laamdo buurdo, tagudo kammu e leydi e maayo manngo e ko woni e mu66en fuu.

¹⁶ E jamaanuujii paltiidi diin o accii lenyi fuu njokka laabi mu66en.

¹⁷ E dum fuu, imo golla ko woodi faa dum seedanoo mboodirka makko. Imo tomnana on yuwoonde, imo benndinana on nyaamri e wakkati muudum. Imo waaltinira hakkillooji mon nyaamdu e seyo.

¹⁸ No Pool e Barnabas mbaajorii nii fu, faa hannden wo e semmbe kadiri jamaa oon hirsande dum'en ga'i diin.

¹⁹ Caggal duum, Alhuudiyankoo6e yuuri Antiyoki e Ikoniya. Be ke6i hakkillooji yim6e been faa limni Pool kaaye. Be ndaasi dum, 6e njoppowi dum faa caggal wuro ngoon, sabo 6e miilii wo maaydo.

²⁰ Ammaa nde taalibaa6e been ngarnoo piilii mo ndeen, o ummii, o soyyitii ley wuro ngoon.

No Pool e Barnabas njeccorii Antiyoki

Jaango majjum, o yaadi e Barnabas wuro wi'eteengo Derbe.

²¹ Nde 6e mbaajinoo toon Kabaaru Lobbo fu, yim6e heew6e laatii taalibaa6e Iisaa. Caggal duum, 6e njeccii Listara e Ikoniya, kam e Antiyoki.

²² I6e 6eydana taalibaa6e semmbe, i6e tindina dum'en keddo e goondinal, i6e mbi'a:

—Sanaa tampen tampiriji keewdi fadde men e naatude laamu Laamdo.

²³ E ley kawrite goondin6e deen fuu, 6e cu6anii dum'en maw6e. Caggal duum, 6e cuumii, 6e ndu'ii, 6e kalfini dum'en Joomiraado mo 6e ngoondini oon.

²⁴ Nde 6e ceekunoo leydi Pisidiya ndeen, 6e ngari leydi Pamfiliya.

* **14:12** E ley diina Geresankoo6e **Jewus** woni hooreejo tooruujii, **Hermes** woni nelaado majji.

²⁵ Be mbaajii konngol ngol ley wuro Perge. Caggal duum, 6e njippowii Ataliya.

²⁶ Toon 6e naati laana maayo manngo, 6e pornyii Antiyoki do 6e kalfinanoo moyyere Laamdo faa 6e ngolla gollal ngal 6e tilii ngaal.

²⁷ Nde 6e njottinoo ndeen, 6e kawrunduri yimbe kawrital goondinbe ngaal, 6e kaalani ngal no Laamdo nawtorii 6e, no o omtirani yimbe 6e nganaa Alhuudiyankoo6e dammbugal goondinal.

²⁸ Be keddii doon faa 6ooyti, i6e ngondi e taalibaa6e been.

15

Haala kawrital gadaangal Urusaliima

¹ Yimbe wo66e yuuri Yahuudiya ngari Antiyoki, ina njanngina sakiraa6e been, ina mbi'a:

—Si on taadiraaka hono no Muusaa wi'iri noon fu, on kisataa.

² Pool e Barnabas poodunduri e ma66e, ndukidi e ma66e faa tiidi. Ndelle 6e tabintini nelde Pool e Barnabas e yimbe wo66e faa Urusaliima, 6e kaaldowa e nulaabe e maw6e goondinbe been dow majjum.

³ Ndelle kawrital goondinbe ngaal neli 6e. Be peyyiti leyde Finisi e Samariya, i6e kaalana goondinbe toon haala tuubugol yimbe 6e nganaa Alhuudiyankoo6e. Dum laatanii sakiraa6e been fuu seyo manngo.

⁴ Nde 6e njottinoo Urusaliima ndeen, kawrital goondinbe ngaal e nulaabe e maw6e been nja66ii 6e. Be kaalani dum'en ko Laamdo gollitiri 6e.

⁵ Ammaa wo66e ley goondinbe jeyaabe e fedde Farisa'en ummii, mbi'i:

—Waajibi 6e taadee, 6e njamiree jokkude Tawreeta Muusaa.

⁶ Nulaabe e maw6e been kawriti faa ndaara haala kaan.

⁷ Caggal ko haalaaji diin keewii, Piyeer ummii, wi'i 6e:

—Sakiraa6e, odon anndi Laamdo su6ake kam e ley moodon gilla ko 6ooyi. O su6ake kam faa mi waajoo Kabaaru Lobbo oon hakkunde yimbe 6e nganaa Alhuudiyankoo6e, faa 6e nana, 6e ngoondina.

⁸ Laamdo anndudo berde oon hollii ja6anii 6e, nde hokkunoo 6e Ruuhu Ceniido hono no meeden ni.

⁹ Walaa fuu ko o senndiri en e ma66e, e ley ko o laabiniri berde ma66e e goondinal.

¹⁰ Joonin, ko wadi de odon ndaartindoo Laamdo? Odon njowa e taalibaa6e been donngal ngal enen e maamiraa6e meeden fuu en mbaawaay ronndaade.

¹¹ A'aa. Wo moyyere Joomiraado meeden Iisaa de tannyorden hisineede. Hono noon kam6e du.

¹² Kawrital ngaal fuu deyyinii siw, ina hettinii ko Barnabas e Pool pillootoo no Laamdo hokkiri dum'en wadude maandeeji kaayniidi e kaayeeffijji hakkunde lenyi goddi.

¹³ Nde 6e kettinnoo haalaaji diin faa woodi fu, Yaakuuba beydi haala, wi'i:

—Sakiraa6e, kettinane kam!

¹⁴ Simon humpitii en no Laamdo artorii hakkilande yimbe 6e nganaa Alhuudiyankoo6e, faa wada dum'en yimbe muudum.

¹⁵ Dum hawrii e haalaaji annabaa6e diin, hono no winndiraa ni:

¹⁶ «Joomiraado wi'i:

Caggal duum, mi wartan,

mi nyi6too suudu Daawda saamundu nduun,

mi fonndita ko boni e mayru,

mi darna ndu katin,

- 17 faa yim6e heddi6e fuu tewta Joomiraado,
lenyi di noddammi fuu, faa laatoo yim6e am.
- 18 Joomiraado tabintindo kulle de anndunoo wadan gilla arande, kam wi'i noon.»*
- 19 Dum saabii miin kaa ko nji'umi, taa tiidfinanen lenyi goddi tuubudi ngarti e Laamdo diin.
- 20 Ammaa mbinndanen 6e 6e ndeentoo e ko tooruuji tuunini e jeenu e nyaamude ko saadi e nyaamude yiyiam.
- 21 Gilla e jamaanuuji booydi, Tawreeta Muusaa ina jannginee ley gure deen fuu, i6e njangga dum nyalaande fowteteende fuu ley cuudi baajordi.

Haala bataaki yaade to goondin6e 6e nganaa Alhuudiyankoo6e

22 Ndeen nulaa6e 6een e maw6e e kawrital goondin6e ngaal fuu paamiri faa cu6oo wor6e e ley mu66en faa nela dum'en Antiyoki, 6e njaada e Pool e Barnabas. Be cubii Yahuuda bi'eteedo Barasaba, kam e Silas. Dido 6een fuu wo ardi6e ley sakiraa6e goondin6e.

23 Inan bataaki ki 6e kokki dum'en:

Minen sakiraa6e moodon nulaa6e e maw6e, miden njowta on, onon sakiraa6e amin lenyi goddi gondi Antiyoki e Siiriya e Silisi.

24 Min nanii yim6e yuuru6e to amin mettinirii berde moodon haalaaji, nji6ii hakkillooji moodon. Minen le, min njamiraa y 6e.

25 Min ndawridii, min paamiri min cu6oo wor6e faa min nela dum'en to moodon, 6e njaada e yigiraa6e amin horsu6e Barnabas e Pool,

26 farritin6e† yonkiiji mu66en saabe Joommen Iisaa Almasiihu.

27 Dum wadi de min neli Yahuuda e Silas, paamina on ko min mbinndi e moodon duum hunnduko e hunnduko.

28 Minen e Ruuhu Ceniido, min anniyake taa min njowa on donje teddu6e si wanaa ko tilsi duum:

29 ndeentodon e kirsanaadi tooruuji e yiyiam e ko saadi e jeenu. Si on ndeenii ko'e moodon e kujje de, on ngadii ko woodi. Laamdo reena en!

30 Woodi, 6e kokkaa laawol, 6e njehi Antiyoki. Nde 6e njottinoo ndeen, 6e kawrunduri kawrital goondin6e ngaal, 6e kokki ngal bataaki kiin.

31 Nde 6een janngunoo ki ndeen, ceyii sabo haalaaji diin cembinii berde mu66en.

32 Yahuuda e Silas wo annabaa6e. Be mbaaltiniri berde sakiraa6e e haalaaji keewdi, 6e cembinii dum'en.

33 Nde 6e booytunoo toon seeda fu, 6e ceedi e sakiraa6e 6een e dow jam, 6e njecii to nelnoo6e 6e toon. [

34 De Silas, kam kaa, heddi toon.]‡

35 Pool e Barnabas keddii ley Antiyoki doon. Kam'en e wo66e heew6e ina njanggina ina mbaajoo konngol Joomiraado.

Jahaangal Pool didabal

No Pool e Barnabas ceediri

36 Caggal balde seeda, Pool wi'i Barnabas:

—Njeccoden e gure de mbaajinoden konngol Joomiraado deen fuu, njipanoden sakiraa6e meeden 6een, ndaaren no 6e ngorri.

37 Barnabas ina yidi 6e njaada e Yuhanna bi'eteedo Marku.

* 15:18 Amos 9.11-12. † 15:26 *Farritaade* wo rafi reenude yonki muudum. ‡ 15:34 E dereeji booydi, goddi ngalaa aaya 34.

³⁸ De Pool kaa muuyaay 6e njaada e gorko oon, sabo oon seediino e ma66e Pamfiliya, yaadaay e ma66e faa gollida e ma66e.

³⁹ Barnabas e Pool luuri faa ceedi. Mono e ma66e fuu su6ii neddo goddo. Barnabas yaadi e Marku, naati laana maayo, fonndii ruunde § Kipirus.

⁴⁰ Pool du su6ii yaadude e Silas. Sakiraa6e been kalfinii 6e e hinney Joomiraado de 6e ndilli.

⁴¹ Be ndewi leyde Siiriya e Silisi, i6e cemmbina kawrite goondin6e deen.

16

No Timote yaadi e Pool e Silas

¹ Pool wari Derbe. Caggal duum, o yottii Listara. Goondindo bi'eteedo Timote ina tawaa doon. Inniiko wo Alhuudiyanke goondindo, de baabiiko wo neddo yuurudo Geres.

² Sakiraa6e won6e Listara e Ikoniya been ina ceedanoo mo wo o lobbo.

³ Pool ina yidi faa o yaada e mu66en. Ndelle yaari mo faa o taadee tafon, sabo Alhuudiyankoo6e won6e e leyde deen been fuu ina anndi baabiiko wo yuurudo Geres.

⁴ Ley gure de 6e peyyiti deen, i6e njottinana goondin6e jamirooje de nulaa6e e maw6e won6e Urusaliima been kolli 6e njokka.

⁵ Hono noon, kawrite goondin6e deen ina beydoo semmbe ley goondinal, ina beydoo heewude nyannde fuu.

No Pool noddiraa Makedoniya

⁶ Ruuhu Ceniido hadi 6e waajaade konngol ngol ley Aasiya. Saabe majjum 6e ndewi leydi Firigiya e leydi Galaatiya.

⁷ Nde 6e ngarnoo keerol Misiya ndeen, 6e pilii yaade Bitiniya, ammaa Ruuhu Iisaa accaay 6e naata.

⁸ Saabe duum, 6e paltii Misiya, 6e naati e wuro wi'eteengo Torowas.

⁹ Jemma oon, Pool he6i holleede. O yi'i gorko Makedoniyanke ina darii, ina nyaagoo mo ina wi'a:

—Ngaraa Makedoniya, mballaa min!

¹⁰ Nde Pool yiinoo ko hollaa dum ndeen, wakkati oon ni, filii yahude Makedoniya. Min tannyorii Laamdo noddii min faa min mbaajoo 6e Kabaaru Lobbo.

No Lidiya goondiniri waaju Pool ley Filipi

¹¹ Hono noon, min naati laana maayo yuuruka Torowas, min ponndii ruunde Samotaras. Jaango majjum, min ponndii Neyapolis.

¹² Min yuwi doon, min ponndii Filipi. Filipi wo ngalluure mawnde e leydi Makedoniya nde Romankoo6e ndawranta. Min ngadi balde seeda doon.

¹³ Nyalaande fowteteende, min njaltiri wuro ngoon hedde daande maayo to min miili Alhuudiyankoo6e na mboownoo wadude du'aare. Min tawi doon rew6e ina kawriti. Min njoodii, min mbaajii 6e.

¹⁴ Gooto ma66e wo debbo jokkudo Laamdo bi'eteedo Lidiya. Wo o connoowo kaddule bodeeje, jeyaado ngalluure wi'eteende Tiyatira. Imo hettindii waaju oon, de Joomiraado omti 6ernde makko faa o ja6a ko Pool waajotoo duum.

¹⁵ Kanko e koreeji makko fuu 6e lootaa lootagal batisima. Caggal duum, o nyaagii min, o wi'i:

§ 15:39 *Ruunde* wo leydi tummbiindi hakkunde maayo manngo.

–Si ofon tiigorii kam mi goondindo Joomiraa6o fu, ngaree suudu am, mbeeranon kam.

O tilsinani min faa min njabi.

No Pool e Silas ngattiraa ley kasu

¹⁶ Nyannde wootere miden njaha to nokkuure wadirde du'aare. Kordo gondudo e ginnaaru hawriti e amin. Wo o ji'ooowo ko warata. Joomiraa6e makko ke6ii kaalisi keewdo e ndaggadaaku makko nguun.

¹⁷ O jokki min, minen e Pool, imo feekoo, imo wi'a:

–Yim6e 6e wo gollanoo6e Laamdo Toowdo! I6e mbaajoo on laawol kisindam!

¹⁸ Balde keewde imo wada noon faa bernde Pool ummii, hucciti e makko, wi'i ginnaaru nduun:

–Saabe Iisaa Almasiihu, yaltu e debbo o!

Ginnaaru nduun yalti wakkati oon pay.

¹⁹ Nde joomiraa6e kordo oon paamunoo laawol mu66en hemrude ceede e makko timmii fu, nanngi Pool e Silas, ndaasi dum'en ngaddi faa ley luumo yeeso sarotoo6e wuro ngoon.

²⁰ Ndeen 6e njaari dum'en to hooree6e, 6e mbi'i:

–Wor6e dido 6e wo Alhuudiyankoo6e. I6e ngadda baasi e wuro meeden ngo.

²¹ I6e mbaajoo al'adaaji di ndaganaaki en nja6en naa ngollen, sabo en Romankoo6e.

²² Jamaa oon ummanii 6e. Hooree6e been njamiri 6e 6ortee kaddule ma66e, de 6e piiree loosi.

²³ Be piyaa faa naawi, 6e paddaa ley kasu. Hooree6e been njamiri kayboowo kasu oon hayba 6e faa wooda.

²⁴ Oon le, nde hebunoo yamiroore ndeen fu, nanni 6e e ley suudu kasu hakkundeeru. O geyyiri koyde ma66e geyyelle ledde.

²⁵ Hakkunde jemma oon, Pool e Silas ina ngada du'aare, ina njimana Laamdo. Kasunkoo6e wob6e been du ina kettindanii 6e.

²⁶ De wakkati gooto, leydi dimmbii dimmbagol manngol faa joyyinirde kasu deen njergii. Wakkati oon du, dammbude deen fuu omtii, geyyelle kasunkoo6e deen fuu ka66itii.

²⁷ Nde kayboowo oon finnoo de yi'i dammbude kasu deen ina omtii fu, soorti kaafaahi muudum faa waritoo, miilii kasunkoo6e been ndoggii.

²⁸ Pool yeewnii faa toowi, wi'i mo:

–Taa wadu hoore maa ko boni, min fuu do min ngonni!

²⁹ Ndeen kayboowo oon njarii jaynorgol. O doggiri kasu to Pool e Silas gonni toon, o hippii yeeso mu66en, heddi imo diwna.

³⁰ Caggal duun, o wurtini 6e, o wi'i 6e:

–Joomiraa6e, noy kaanumi wadude faa mi hisa?

³¹ Be njaabii mo, 6e mbi'i:

–Goondin Iisaa Joomiraa6o, ndeen a hisan, aan e koreeji maa fuu.

³² Be mbaajii mo konngol Joomiraa6o, kanko e koreeji makko fuu.

³³ Faa 6ooyti seeda, ley jemma oon o yaari 6e, o lootowi barne ma66e. Wakkati oon du o lootaa lootagal batisima, kanko e koreeji makko fuu.

³⁴ O nanni Pool e Silas suudu makko, o hokki dum'en nyaamdu. Kanko e koreeji makko fuu 6e ceyii sabo 6e ke6ii goondinde Laamdo.

³⁵ Nde weetunoo ndeen, hooree6e Romankoo6e neli yim6e laamu mbi'a kayboowo oon yoppa wor6e dido been.

³⁶ Kayboowo oon haalanowi dum Pool, wi'i:

—Hooree6e been nului njoppedon. Mburtee joonin, njehee e jam.

³⁷ Ammaa Pool jaabii, wi'i:

—Be njamirii min piyee yeeso yim6e tawa min caraaka, fay si min dido fuu min Romankoo6e. Be nanni min e kasu. Joonin 6e njaltiniran min cuncukka naa? Dum kaa laatataako. Sanaa kam6e e ko'e ma66e, 6e ngara 6e njaltina min!

³⁸ Yim6e laamu been kaaltani hooree6e Romankoo6e been haala kaan. Been kuli nde nannoo Pool e Silas wo Romankoo6e ndeen.

³⁹ Be njehi, 6e curowi dum'en, 6e mburtini dum'en kasu toon. Be nyaagii dum'en ndilla wuro ngoon.

⁴⁰ Nde Pool e Silas njaltunoo e kasu ndeen, naati galle Lidiya. Be nji'i sakiraa6e been, 6e cemmbini berde mu66en. Caggal duum, 6e ndilli.

17

No Pool e Silas mbaajorii ley Tesaloniiki

¹ Pool e Silas peyyiti Amfipolis e Apoloni faa njottii Tesaloniiki. Ina woodi waajordu Alhuudiyankoo6e toon du.

² Pool wadi no woowri, naati ley waajordu nduun. Nyalaade powteteede tati imo liddundura e ma66e imo fiirtana 6e Binndi diin.

³ O fiirtani 6e, o holli 6e ina tilsunoo Almasiihu oon torree, ummintinee e maayde. O wi'i 6e:

—Iisaa mo mbaajotoomi on haala muudum oon, kam woni Almasiihu.

⁴ Wo66e ma66e tannyori dum goonga, njokki mo, kanko Pool, e Silas. Yim6e Geresankoo6e rewo66e Laamdo heew6e e rew6e saahii6e duudu6e du njokki 6e.

⁵ Alhuudiyankoo6e 6e nganaa goondin6e been kiri Pool e Silas, nanngi yim6e huyfu6e yiilotoo6e ley luumo, kawrunduri dum'en. Be njirkiti ngalluure ndeen fuu. Be naati e galle Yason, i6e piloo Pool e Silas faa 6e njaara dum'en yeeso yim6e wuro.

⁶ Nde 6e kunnginoo yiitunde dum'en ndeen, 6e ndaasi Yason e sakiraa6e wo66e, 6e ngaddi dum'en to sarotoo6e ngalluure ndeen, i6e peekoo, i6e mbi'a:

—Yim6e umminoo6e baasi e aduna o fuu ngarii do.

⁷ Yason weerni dum'en! Be fuu ko 6e ngadata duum ina luttunduri e sariya kaananke Roma mawdo oon. I6e mbi'a kaananke goddo ina woodi, bi'eteedo Iisaa.

⁸ Haalaa6e diin njirkiti jamaa oon e sarotoo6e ngalluure ndeen.

⁹ Sarotoo6e been njomnii Yason e wundu6e e muudum 6een, nja6i buufi diin, de njoo6e dum'en.

No yim6e Bereya nja66orii Kabaaru Lobbo

¹⁰ Jemma oon pay, sakiraa6e been neli Pool e Silas Bereya. Nde 6e njottinoo ndeen, 6e njehi to waajordu Alhuudiyankoo6e.

¹¹ Yim6e won6e doon ina furi Alhuudiyankoo6e won6e Tesaloniiki been jikku lobbo. Be njakkitorii konngol Pool ngool e juude didi. I6e piloo ley Binndi diin nyannde fuu faa 6e ndaara yalla ko Pool waajii duum wo goonga.

¹² Heew6e e ma66e ngoondini, kam e rew6e Geresankoo6e saahii6e e wor6e Geresankoo6e heew6e.

¹³ Nde Alhuudiyankoo6e Tesaloniiki paamunoo Pool waajake konngol Laamdo ley Bereya ndeen, 6e ngari toon, 6e njirkiti jamaa oon, 6e ummini hakkillooji mu66en.

¹⁴ Wakkati oon fu, sakiraa6e been neli Pool to maayo manngo faa hooya laana, de Silas e Timote keddii doon.

¹⁵ Dowtu6e Pool been njaadi e muudum faa Ateena. Pool yeccini 6e Bereya faa 6e kaalana Silas e Timote ngara to muudum law.

No Pool waajorii ley ngalluure wi'eteende Ateena

¹⁶ Pool ina doomi 6e Ateena fadde ma66e warude. Bernde muudum naawi sanne ko yi'i no ngalluure ndeen foti heewde tooruuji noon.

¹⁷ Dum wadi de o haaldi e Alhuudiyankoobe e rewoo6e Laamdo won6e ley waajordu nduun. Nyannde fuu imo haalda e yim6e wuro ngoon taliyaare to 6e kawritata toon.

¹⁸ Wo66e ley filotoo6e paamal wi'ete6e Epikuri'en e Sitoyno'en njaabunduri e makko. Wo66e ina mbi'a:

—Dume borbortoowo o haalata?

Wo66e du ina mbi'a:

—Imo nanndi e baajotoodo haala tooruuji janani.

Wala ko 6e mbiiri noon si wanaa haala Iisaa e ummital maay6e o waajinoo 6e.

¹⁹ Ndeen 6e kooyi Pool, 6e njaari dum waamnde to kawrital Areyopagus* wadata. Be mbi'i dum:

—Miden njidi annude diina keso mo mbaajotoofaa oon.

²⁰ Si goonga, ada to66a e noppi amin haalaaaji di min mboowaa nanude. Miden njidi annude maanaa majji.

²¹ Tawi Ateenankoobe e janan6e joodiibe toon been ngollataa huunde fuu si wanaa hettindaade huunde heyre naa fillitaade nde.

²² Ndeen Pool darii hakkunde kawrital Areyopagus, wi'i:

—Ateenankoobe, mi yi'ii on yidube diina moodon sanne.

²³ Sabo ko njiiltiimi e ngalluure moodon duum, mi yi'ii cuudi moodon dewirdi, mi tawii ina winndaa e ittirde sadaka wootere: «Saabe Alla mo anndaaka».† Ndelle, Alla mo on anndaa oon, kam mbaajotoomi on.

²⁴ Laamdo tagudo adunaaru e ko woni e muudum fuu oon, kam woni jom kammu e leydi. O joodataako ley cuudi nyibiraadi juude.

²⁵ O haajaaka yim6e ngollana mo fay huunde, sabo kanko hokkata tageefo ngoon fuu nguurndam e foofaango e huunde fuu.

²⁶ E neddo gooto Laamdo wurtiniri lenyi diin fuu, joyyini dum'en e adunaaru ndu. Gilla dum wadaay, o darnii wakkatiiji e keeri kodorde mu66en.

²⁷ Laamdo wadii dum faa 6e piloo dum, 6e memmemta faa 6e njiita dum. E dum fuu o woddaaki fay gooto e meeden.

²⁸ Kam wadi de eden mbuura, eden njaha, eden ngoni do. Hono noon du yimoo6e moodon wob6e mbi'i: «Enen du, en yuwdi makko.»

²⁹ Sabo en yuwdi makko, en kaanaa miilaade imo nanndi e tooru moyyiniraandu kanje naa cardi naa hayre sehaande, nde neddo moyyinirta nyeenyal e hakkillo.

³⁰ Laamdo rewtdaaki yim6e nde ngonnoo ley majjere ndeen. Joonin, o yamirii yim6e fuu tuuba do tawaa fuu.

³¹ Sabo o wadii nyannde nde o sarotoo adunaaru ndu e fonnditaare. O sarortoo dum e neddo mo o subii oon. O hollii yim6e fuu dum wo goonga nde o ummintinnoo neddo oon e maayde.

* **17:19 Areyopagus** wo kawrital 6urngal fuu toowude e ardiibe ngalluure Ateena. † **17:23** Ateenankoobe ngadi e rewruude innde alla mo anndaaka, taa tooru ndu 6e njeggiti fuu mettina.

³² Nde 6e nannoo Pool ina waajoo haala ummital maay6e ndeen, wo66e na njalnoro mo, de wo66e na mbi'a:

—Min kettindoto waaju maa o nyannde wonnde.

³³ Nii Pool wurtorii ley ma66e.

³⁴ Wo66e njokki mo, ngoondini. Gooto ma66e ina wi'ee Diyonisiyus, jeyaado e kawrital Areyopagus. Kam e debbo bi'eteedo Damaris, e wo66e katin du ngoondini.

18

No Pool golliri ley ngalluure wi'eteende Korintu

¹ Caggal duum, Pool dilli Ateena, yehi Korintu.

² O tawi toon Alhuudiyanke bi'eteedo Akila, jeyaado leydi mbi'eteendi Ponta. Booyaay ko oon e deekum bi'eteedo Pirisilla yuuri Itali, sabo Kalawdiyus kaananke mawdo oon yamiriino Alhuudiyankoo6e fuu mburtoo Roma.* Pool yehi ndaarude 6e.

³ O wondi e ma66e doon, imo gollida e ma66e sabo wo o gadooowo huku-muuji hono no ma66e ni.

⁴ Nyalaande fowteteende fuu, Pool ina liddundura e Alhuudiyankoo6e e Geresankoo6e ley waajordu. Imo filoo faa 6e ngoondina.

⁵ Nde Silas e Timote yuurnoo Makedoniya njottii Korintu ndeen, Pool watti hakkillo muudum fuu e waajaade, ina seedanoo Alhuudiyankoo6e been lisaa woni Almasiihu.

⁶ Ammaa saabe ko 6e calanii mo, i6e njenna mo, o fiddi kaddule makko, o wi'i 6e:

—Si Laamdo jukkake on fu, wo feloore moodon! Miin kaa, mi walaa feloore. Gilla joonin mi yahan to 6e nganaa Alhuudiyankoo6e.

⁷ O dilli doon, o yehi to gorko jokkudo Laamdo, bi'eteedo Tiitu Yustus, mo galle muudum takkii e waajordu nduun.

⁸ Kirispus, hooreejo waajordu nduun oon, kam e koreeji muudum fuu ngoondini Joomiraado. Heew6e e Korintunkoo6e hettindii6e been ngoondini, de lootaa lootagal batisima.

⁹ Jemma gooto Joomiraado haaldi e Pool ley holleede, wi'i:

—Taa hulu, taa deyyina. Waaja,

¹⁰ sabo mido wondi e maada. Fay gooto waawaa torrude ma. Midoo woodi yim6e heew6e ley ngalluure nde.

¹¹ Pool joodii hakkunde ma66e hitaande e lebbi jeegom, ina janngina 6e konngol Laamdo.

¹² Nde Galliyo laaminoo leydi Akaya ndeen, Alhuudiyankoo6e paamiri, ummanii Pool, njaari dum suudu sariya,

¹³ peli dum, mbi'i:

—Gorko o na nannga hakkillooji yim6e faa ndewra Laamdo e laawol ngol wanaa Tawreeta Muusaa.

¹⁴ Pool anniyii faa jaaboo 6e, de Galliyo wi'i Alhuudiyankoo6e been:

—Alhuudiyankoo6e, si tawii wo toonya naa gollal bonngal o wadi on, mi jabanen on ko mbullitidon dow makko duum.

¹⁵ Ammaa wo dum jeddi dow haalaaji diina moodon e inde tan. Wo jeddi dow sariya moodon onon. Ndelle sanaa carodon onon e ko'e moodon. Miin kaa, mi sarataako kulle deen!

¹⁶ Caggal duum, o wurtni 6e suudu sariya nduun.

* **18:2** Yamiroore Kalawdiyus riwude Alhuudiyankoo6e Roma ndeen darnaama hitaande 49 naa 50 caggal rimeede lisaa.

¹⁷ Joonin le, 6e fuu 6e nanngi Sosteni, hooreejo waajordu nduun, 6e piyi dum yeeso suudu sariya doon. Ammaa e dum fuu Galliyo hillaaka fey.

No Pool yeccorii Antiyoki

¹⁸ Pool 6ooyti doon balde keewde. Caggal duum, o waynunduri e sakiraa6e been, o naati laana, o fonndii Siiriya, kanko e Pirisilla e Akila. Fadde makko naatude laana kaan, o la6i hoore makko nokku bi'eteedo Kankiriya saabe ko o hunii Laamdo.

¹⁹ Be njottii Efeesu. Pool yoppi doon Pirisilla e Akila. Kam kaa naati waajordu ina liddundura e Alhuudiyankoo6e been.

²⁰ Be nyaagii mo o wonda e ma66e, de o jabaay.

²¹ Nde o waynundurannoo e ma66e ndeen, o wi'i:

—Mi wartowan to moodon si Laamdo jabii.

O naati laana, o dilli Efeesu.

²² O yehi faa o yottii Kaysariya, de o yeenti Urusaliima faa o jowta kawrital goondin6e ngaal. Caggal duum, o yehi Antiyoki.

Jahaangal Pool tata6al

²³ Pool 6ooyti toon see6a de dilli. O feyyiti leydi Galaatiya e leydi Firigiya, imo yaha imo semmbina berde taalibaa6e toon fuu.

No Apolos waajorii ley Efeesu e Korintu

²⁴ Alhuudiyanke bi'eteedo Apolos, dimaado Alesandiri, wari Efeesu. Wo o baawdo haala, annudo Binndi diin,

²⁵ janngudo laawol Joomiraado. Imo teenji e waaju sanne, imo janngina kabaaru Iisaa faa laa6a. De wo lootagal batisima ngal Yaayaa wa6unoo ngaal tan o anndi.

²⁶ Imo waajoroo tannyoral e ley waajordu nduun. Nde Pirisilla e Akila kettindaninoo mo fu, njaari mo, piirtani mo laawol Laamdo ngool, beydani mo ko o anndaano.

²⁷ Nde Apolos anniyinoo yaade leydi Akaya ndeen, sakiraa6e been mballi mo. Be mbinndani taalibaa6e won6e toon been bataaki nja66oo mo faa wooda. Nde o yottinoo toon ndeen, o walli goondin6e been e dow moyyere Laamdo sanne.

²⁸ Sabo imo yedda Alhuudiyankoo6e imo li6a haala mu66en hakkunde yim6e, imo hollira dum'en ley Binndi Ceniidi wo Iisaa woni Almasiihu.

19

No Pool semmbindiniri goondin6e ley Efeesu

¹ Nde Apolos wonnoo Korintu ndeen, Pool jokki laawol ley baamle, yehi Efeesu. O tawi toon taalibaa6e.

² O yami dum'en, o wi'i:

—Nde ngoondinnodon ndeen yalla on ke6ii Ruuhu Ceniido naa?

Be njaabii mo:

—Min nanaay yalla Ruuhu Ceniido ina woodi du, sakko min ke6a.

³ O yami 6e, o wi'i:

—Ndelle, lootagal batisima ngale ke6udon?

Be njaabii, 6e mbi'i:

—Lootagal batisima Yaayaa ngaal.

⁴ Pool wi'i:

—Yaayaa lootirii yim6e batisima tuubugol hakke, ina wi'a yim6e been ngoondina garoowo caggal muudum oon, dum woni Iisaa.

⁵ Nde 6e nannoo dum ndeen, 6e lootaa lootagal batisima dow innde Iisaa Joomiraado.

⁶ Nde Pool yownoo juude muudum dow ma66e fu, Ruuhu Ceniido jippii e ma66e, i6e kaalda demle janane, i6e kaalda annabaaku.

⁷ I6e ngada hono yim6e sappo e dido.

⁸ Pool naati e ley waajordu nduun, ina waajoroo 6e tannyoral haddi lebbi tati. Imo haalda e ma66e, imo liddundura e ma66e, imo filoo faaminde 6e haala laamu Laamdo.

⁹ Ammaa yoor6e 6erde na ngoni ley ma66e, nja6aay goondinde, ina mbonna laawol Joomiraado ngool yeeso yim6e fuu. Dum wadi de Pool seedi e ma66e, yaari taalibaa6e been feere, ina waajoo dum'en nyannde fuu e ley janngirde neddo bi'eteedo Tiranus.

¹⁰ O golliri noon faa hi66i duu6i didi, faa joodi6e e leydi Aasiya been fuu nani konngol Joomiraado ngool, gilla e Alhuudiyankoo6e faa e Geresankoo6e.

¹¹ Laamdo hokki Pool wafude kaayeeffiji mawdi.

¹² Fay tekke e kaddule meemude banndu makko ina njaaree, njowee e dow nyaw6e. Nyaw6e been ndada e nyawuuji mu66en, ginnaaji na mburtoo e mu66en.

¹³ Wo66e ley Alhuudiyankoo6e na njiiloo faa ndiwa ginnaaji. Be pili riwruude dum'en e innde Iisaa, 6e mbi'i:

—E Innde Iisaa mo Pool waajotoo haala muudum oon, njaltee!

¹⁴ Gooto e hooree6e almaami'en, Alhuudiyanke bi'eteedo Sikewa, 6i66e muudum wor6e njeddo ngadii noon,

¹⁵ faa ginnaaru jaabii dum'en, wi'i:

—Mido anndi Iisaa, Pool du mido anndi haala muudum. De onon kaa, wo on 6eye?

¹⁶ Neddo gondudo e ginnaaru oon hipporii 6e semmbe faa jaalii 6e, torri 6e faa 6e ndoggi. Be njalti suudu nduun 6alli 6oli barmudi.

¹⁷ Kabaaru majjum sankitii hakkunde Alhuudiyankoo6e e Geresankoo6e joodi6e Efeesu fuu. Kulol nanngi 6e fuu, innde Iisaa Joomiraado teddinaa.

¹⁸ Heew6e e goondin6e been ngari, kaalti lutti di ngadunoo.

¹⁹ Dabarankoo6e heew6e kawrunduri dewte mu66en, mbuli de yeeso yim6e fuu. Be kiisii coggu majje, 6e tawi ina wada buudi cardii ujunaaje capande joy.*

²⁰ Hono nii, haala Joomiraado kaan beydorii sankitaade e heewude semmbe.

No fitina mawdo wadiri ley Efeesu saabe laawol Joomiraado

²¹ Caggal duum, Pool siini feyyitinde Makedoniya e Akaya faa fonndoo Urusaliima. O wi'i:

—Si mi tilake toon fu, tilay mi yaha Roma du.

²² O neli gollidoo6e e makko dido, Timote e Erasta, njaha Makedoniya. Kanko kaa, o heddii leydi Aasiya seeda.

²³ Wakkati oon, fitina mawdo wadi saabe laawol Joomiraado ngool.

²⁴ Baylo tafoowo cardii bi'eteedo Demetirus ina tafa cuuroy cardii nandukoy e suudu tooru wi'eteendu Artemis. Imo he6a e majjum tino heewngo, kanko e golloo6e makko.

²⁵ O hawrunduri dum'en, kam'en e golloo6e golle juude hono ma66e, o wi'i 6e:

* 19:19 Dum hawrata e golle jokolle faa wada duu6i hemre e capande joy.

—Yigiraa6e, o6on anndi wo e gollal ngal jawdi meeden fuu yuuri.

²⁶ O6on nji'a, o6on nana no Pool oon he6iri hakkillo yim6e heew6e, ina wosina dum'en, wanaa ley Efeesu do tan, ley leyde Aasiya fuu. Imo wi'a 6e kulle deweteede de yim6e moyyiniri juude mu66en deen nganaa deweteede.

²⁷ Si jokkirii nii fu, yim6e mbonnan golle meeden. Wanaa dum tan, yim6e ndaardan suudu tooru Artemis nduun du hono 6olum. Yim6e celan teddinde tooru meeden mawndu ndu won6e Aasiya e adunaaru ndu fuu ndewata nduun.

²⁸ Nde 6e nannoo haalaaji diin ndeen, 6erde ma66e ku66i, heddii i6e peekoo, i6e mbi'a:

—Artemis Efeesunkoo6e wo mawdo! Artemis Efeesunkoo6e wo mawdo!

²⁹ Ngalluure ndeen fuu jii6ii. Jamaa oon fuu doggiri taliyaare fiyo ndeen. Be ndaasi Gayus e Aristarka Makedoniyankoo6e, yaadiraabe Pool 6een.

³⁰ Pool ina yidi naatude hakkunde jamaa oon, ammaa taalibaa6e 6een ka6i mo.

³¹ Wo66e ley hooree6e leydi Aasiya, yigiraa6e makko, neli e makko ina nyaagoo mo taa o naata taliyaare toon.

³² Wakkati oon, jamaa oon ina jii6ii sanne. Bee do ina mbullana dum, 6ee to ina mbullana dum ga. Ko 6uri heewude e yim6e 6een, anndaa fay ko waddi dum'en doon.

³³ Yoga e jamaa oon kaaltani haala ka gorko bi'eteedo Alesandere mo Alhuudiyankoo6e 6een ngadi kaaloowo mu66en. Alesandere muuyi jakkanaade yim6e muudum 6een, de huncani jamaa oon junngo faa haalda e mu66en.

³⁴ Ammaa nde 6e annditinnoo wo o Alhuudiyanke ndeen, 6e fuu 6e keddii i6e yeewnoo faa wadi leeruuji didi, i6e mbi'a:

—Artemis Efeesunkoo6e wo mawdo!

³⁵ Ko sakitii, binndoowo ngalluure ndeen deyyini jamaa oon, wi'i:

—Onon Efeesunkoo6e, ngalluure Efeesu nde woni hayboore suudu dewal Artemis deweteedo mawdo oon, kam e natal muudum yuurungal dow kammu ngaal. Yim6e fuu na anndi dum.

³⁶ Fay gooto waawaa yeddude dum. Ndelle o6on njeyi jippinde hakkillooji moodon taa ngolliron fay huunde e henyaaere.

³⁷ Wor6e 6e ngaddudon 6een, nganaa wujjo6e kulle suudu dewal, nganaa yennoo6e deweteedo meeden oon.

³⁸ Si tawii Demetirus e tafoobe cardi 6een ina ngoodi ko njidi wullitaade fu, nyalaa6e careteede ina ngoodi, sarotoo6e du na ngoodi.

³⁹ De si na woodi ko pilotodon ko 6uri dum fu, wo to kawrital saahii6e dum saroytee.

⁴⁰ Eden mbaawi felireede muurtere wadunde hannden ndeen, sabo fitina ga'udo nii walaa sabaabu fay gooto.

Caggal haalaaji diin, o yoofi jamaa oon sankitii.

20

No Pool yaari leyde Makedoniya e Geres

¹ Nde fitina oon faltinoo ndeen, Pool hawrunduri taalibaa6e 6een, de sembiniri dum'en e haala. Caggal duum, waynii dum'en, fonndii Makedoniya.

² O yiiltii ley leydi ndiin, imo semmbina yim6e toon e waajuuji keewdi. Caggal duum, o yottii Geres.

³ O waɗi toon lebbi tati. Nde o segilinoo faa o naata laana yaade Siiriya fu, o nani Alhuudiyankoo6e ndawridii faa mbara mo. Ndelle o anniyii yeccoraade laawol Makedoniya.

⁴ Inan yaadiraa6e makko: Sopater 6ii Pirrus jeyaado Bereya, e Aristarka e Sekundus jeyaabe Tesaloniiki, e Gayus jeyaado Derbe, e Timote. Woodi du Tikiku e Torofim jeyaabe leydi Aasiya.

⁵ Been ardii min, ndoomowi min wuro wi'eteengo Torowas.

⁶ Minen, min naati laana yaade Filipi caggal iidi buuru mo wattaaka rabilla. E ley balde joy min kewti 6e Torowas, min ngadi doon jedɗiire.

No Pool iirtiniri Ewtikus

⁷ Nyannde arandeere e jedɗiire, tawi miden kawriti faa min keltoo buuru.* Pool ina waajoo yim6e been, sabo imo anniyii dillude jaango majjum. O heddi e waaju oon faa hakkunde jemma.

⁸ Lampe keewde ina ngoni e ley suudu dowuuru ndu min kawriti ley muudum nduun.

⁹ Suka jokolle bi'eteedo Ewtikus ina joodii dow feneetere. Ko Pool juutini waaju muudum oon duum, Ewtikus nɔŋi, faa daanii doyngol teddungol. O saami yuuwde e feneetere sooro tata6o ngoon. Nde 6e kuncunoo mo ndeen, tawi o maayii.

¹⁰ Ammaa Pool jippii, hippii e makko, hooyi mo e juude muudum, wi'i:

—Mbaaltee! Yonki makko wartii!

¹¹ Ndeen Pool yeenti, heltii buuru, nyaami. Caggal duum, o warti e waaju makko faa weeti, de o dilli.

¹² Suka jokolle oon hooraa ina wuuri. Dum waaltini 6erde ma66e sanne.

No Pool waynorii hooree6e goondin6e won6e Efeesu

¹³ Minen, min artii yaade, min naati laana yaade Asos do min njeji nannude Pool, sabo imo anniyii jaarude toon koyde.

¹⁴ Nde min tawunduri Asos ndeen, min nanni mo laana, min njottii Mitilene.

¹⁵ Min yuwi doon e laana, min njottowii jaango muudum yeeso ruunde† Kiyos. Fa66i-jaango muudum min paltorii ɗakkol ruunde Samos, de fa66iti-jaango mum min njottii Miletus.

¹⁶ Pool anniyii wosaade Efeesu, faa taa 6ooya ley leydi Aasiya ndiin. Imo hanyanii yottaade Urusaliima nyannde iidi benndal alkama si tawii na laatoo.

¹⁷ Nde Pool wonnoo Miletus ndeen, nelani hooree6e kawrital goondin6e Efeesu been.

¹⁸ Nde 6e ngarnoo ndeen, o wi'i 6e:

—Odon anndi no ngorrumi e moodon gilla nde koyngal am naatunoo e leydi Aasiya ndi faa warde hannden.

¹⁹ Mi gollirani joomiraado leeyinkinaare fuu, kam e gondi keewdi e torraaji di Alhuudiyankoo6e umminani kam diin.

²⁰ Odon anndi mi suudaay on huunde fuu ko nafata on, mi waajake on, mi janninii on hakkunde yim6e e ley galleeji moodon.

²¹ Mi tindinii Alhuudiyankoo6e e Geresankoo6e fuu tuubana Laamdo, ngoondina joomiraado meeden lissaa.

²² Joonin, Ruuhu Ceniido na yaara kam Urusaliima, mi anndaa ko hewtoytoo kam toon.

* **20:7 Heltaade buuru** ina fiirta rewruude Laamdo hiraande seniinde. † **20:15 Ruunde** wo leydi tummbiindi hakkunde maayo manngo.

²³ Ko anndumi tan, Ruuhu Ceniido oon na holla kam ley gure deen fuu ina wi'a kam geyyelle e torraaji ina ndoomi kam.

²⁴ De miin kaa, mi hiisaaki nguurndam am e maayde am fuu si mi timminii dadundurgol, mi hebii yottinde gollal ngal Iisaa Joomiraado halfini kam ngaal. Gollal ngaal woni seedaade Kabaaru Libbo haala hinney Laamdo.

²⁵ Mi yiilake hakkunde moodon, mido waajoo haala laamu Laamdo. De joonin mido anndi on nji'oytaa kam katin.

²⁶ Dum wadi de mido sappoo on hannden dum do: si tawii gooto moodon halkii, wanaa feloore am.

²⁷ Sabo mi waajake on anniyaaji Laamdo fuu, mi suudaay on fay huunde.

²⁸ Ndeenee ko'e moodon, ndeenon coggal ngal Ruuhu Ceniido halfini on faa kaybon ngaal. Laatodon duroo6e kawrital goondin6e Laamdo, ngal soodiri yiyyam biyum.

²⁹ Miin, mido anndi caggal am yim6e bon6e cooroto e ley moodon hono no pobbi jolbudi, katin du di accataa coggal ngaal.

³⁰ Fay e ley moodon danyan wor6e ummi6e ina mbaajoo waajuuji fewreeji faa pooda taalibaa6e 6een njokka dum'en.

³¹ Dum le, kakkilon! Miccitodon, jemma e nyalooma fuu faa wadi duubi tati, mi selaay tindinirde gooto moodon fuu e gondi.

³² Joonin, mido halfina on Laamdo, e konngol hinney muudum. Konngol ngool ina waawi semmbinde on e ley goondinal mon, hokka on ko resani seni6e fuu.

³³ Abada mi muuyaay fay huunde e moodon, wanaa cardi, wanaa kanje, wanaa kaddule.

³⁴ Onon e ko'e moodon, odon anndi juude am de kumti haajuuji am e haajuuji wondube e am.

³⁵ Mi hollii on e kabaaruuji diin fuu, sanaa ngolliron noon, mballon tampu6e. E ley duum fuu, miccodon dii do haalaaji di Joomiraado meeden Iisaa haali kam e hoorem: «Kokkudo furi kokkaado barke.»

³⁶ Nde Pool tilinoo haalde dum ndeen, kam e ma66e fuu 6e koffii, 6e ndu'ii.

³⁷ Be fuu 6e mboyi bojji mawdi, 6e kippii e Pool, 6e mucii dum.

³⁸ Ko furi mettude 6e fu, ko o wi'i 6e nji'ataa mo katin duum. Caggal duum, 6e dowti mo faa o naata laana maayo.

21

No Pool yaari Urusaliima

¹ Nde min ceedunoo e ma66e ndeen, min naati laana maayo, min mbosaaki, min njehi ruunde Kos. Jaango majjum, min njehi ruunde Rodosa. Min yuwi doon, min njottii wuro Patara.

² Min kebi laana peyyitooha yaade leydi Finisi. Min naati, min ndunnyi.

³ Nde min njahunoo faa min kaynii Ruunde Kipirus dakkol amin gere nano fu, min ponndii leydi Siiriya. Min njottii toon, min njippii wuro wi'eteengo Tirus.

Wo doon laana kaan jippinta gineeji muudum.

⁴ Min tawi taalibaa6e, min ngondi e mu66en doon balde jeddi. I6e mbiira Pool ley Ruuhu Ceniido taa yaha Urusaliima.

⁵ Nde jeddiire ndeen hi66unoo ndeen, min ndilli. Be fuu 6e dowti min faa min njalti wuro ngon, kam6e e rew6e e sukaa6e. Min koffii hunnduko maayo manngo, min ndu'ii.

⁶ Nde min mbaynundurnoo ndeen, minen kaa min naati laana, kam6e du 6e njecii cuudi ma66e.

⁷ Nde min naatunoo laana Tirus min ndilli fu, min njehi Potolemayis. Min njowtowi sakiraa6e toon, min nyallidi e ma66e, min mbaali.

⁸ Jaango majjum, min ndilli doon, min njehi Kaysariya. Min naatowi suudu Filipu baajotoodo Kabaaru Lobbo oon, min njippanii dum. Wo o gooto hakkunde subaa6e nje6do Urusaliima been.*

⁹ Imo jogii 6i66e rew6e nayo 6e 6arjaaka, haaldoo6e annabaaku.

¹⁰ Nde min ngadunoo doon balde seeda fu, annabaajo bi'eteedo Agabus yuuri Yahuudiya,

¹¹ wari to amin. O hooyi ka6borgol Pool, o ha66i juude makko e koyde makko. O wi'i:

—Ruuhu Ceniido wi'i: nii Alhuudiyankoo6e won6e Urusaliima been ka6birta jeydo ka6borgol ngol oon, ngatta dum e juude yim6e 6e nganaa Alhuudiya'en.

¹² Nde min nannoo dum ndeen, minen e jeyaabe doon been fuu, min nyaagii Pool taa yaha Urusaliima.

¹³ Pool kaa jaabii, wi'i:

—Dume wadi de odon mboya, odon keccindina 6ernde am? Miin, mido segilanii ko wanaa ha66eede tan, mido segilanii fay maayde ley Urusaliima saabe innde Iisaa Joomiraado.

¹⁴ Nde min paamunoo min mbaawaay waylitinde anniya makko ndeen, min celi mo, min mbi'i:

—Joomiraado wada muuyde muudum!

No Poolyottorii Urusaliima de hawriti e Yaakuuba

¹⁵ Nde wadunoo balde seeda fu, min cegilii, de min ponndii Urusaliima.

¹⁶ Taalibaabe Kaysariya wo66e njaadi e amin, njaari min galle gorko bi'eteedo Manason faa min njippanoo dum. Manason wo jeyaado Kipirus, laatiido taalibaajo gilla ko 6ooyi.

¹⁷ Nde min njottinoo Urusaliima ndeen, sakiraa6e been nja6borii min seyo.

¹⁸ Jaango majjum, min njaadi e Pool to Yaakuuba. Maw6e kawrital goondin6e been fuu ina tawaa toon.

¹⁹ Caggal ko o jowti 6e duum, o fillitanii 6e huunde fuu ko Laamdo wadani yim6e 6e nganaa Alhuudiyankoo6e saabe golle makko.

²⁰ Nde 6e nannoo dum ndeen, 6e njetti Laamdo. Be mbi'i Pool:

—Sakiike amin, a yi'ii Alhuudiyankoo6e ujunaaje ngoondinii. Faa handen i6e tinnii e jokkude Tawreeta Muusaa.

²¹ Be kaalanaama ada janngina Alhuudiyankoo6e won6e hakkunde lenyi goddi njoppa Tawreeta Muusaa, mbiidaa taa taada sukaa6e mu66en katin, taa njokka al'adaaji diin katin.

²² Ndelle, noy ngadeten? Sabo tannyoral 6e nanan a warii.

²³ Wadu ko min kaalante duum. Miden njogii do wor6e nayo wadan6e Laamdo hunayeere.

²⁴ Yaadu e ma66e, de laamnidaa hoore maa e ma66e, njobaa ko 6e kaani yo6ude duum, faa 6e la6ee. Ndeen yim6e fuu anndan ko haaletee dow maada duum fuu wanaa goonga. Be anndan aan e hoore maa ada jokki Tawreeta Muusaa.

²⁵ Goondin6e yuuru6e e lenyi goddi been, min mbinndanii dum'en ndeentoo e ko hirsanaa tooruuji e yiyam e ko saadi, kam e jeenu.

²⁶ Pool hooyi wor6e been, yaadi e mu66en. Jaango majjum, o laamnidaa e mu66en laa6al diina. O naati suudu dewal mawndu nduun, o haalani

* 21:8 Golle Nulaa6e 6.1-6, 8.5.

almaami'en been. O wi'i si nyalaade laamnugol deen ki66ii fu, mono e ma66e fuu wadaneer sadaka.

No Pool nanngiraa ley suudu dewal mawndu

²⁷ Nde balde jeddi deen badinoo hi66ude ndeen, Alhuudiyankoo6e wo66e yuuru6e leydi Aasiya nji'i Pool e ley suudu dewal mawndu nduun. Be ummini hakkillooji yim6e been fuu, 6e nanngi mo.

²⁸ I6e peekoo, i6e mbi'a:

—Israa'ilankoo6e, mballee min! O woni gorko jannginoowo yim6e e ley nokkuuje deen fuu ina liddoo yim6e lenyol meeden, ina liddoo Tawreeta meeden, ina liddoo nokku ceniido o. Joonin kaa, o waddii fay Geresankoo6e e ley suudu dewal mawndu ndu. O tuuninii nokku ceniido o!

²⁹ Walaa ko 6e mbiiri noon si wanaa ko 6e njiinoo Torofim Efeesunke oon ina wondi e Pool ley ngalluure ndeen. I6e cikka Pool nanniino mo e ley suudu dewal mawndu nduun.

³⁰ Jirkitaango ngoon huu6i ngalluure ndeen. Yim6e ina njaltira tatteeji diin fuu. Be nanngi Pool, 6e ndaasi dum faa 6e mburtini dum suudu dewal mawndu nduun, de 6e ommbi dammbude deen wakkati oon law.

³¹ Nde 6e pilotonoo faa 6e mbara Pool ndeen, tawi hooreejo sordaasii6e oon humpitake Urusaliima fuu jii6ake.

³² Wakkati oon, o hooyi sordaasii6e e maw6e mu66en, o doggani jamaa oon. Nde yim6e been njiinoo mo kanko e sordaasii6e been ndeen, celi fiyude Pool.

³³ Hooreejo oon 6attii Pool, yamiri Pool nanngi, ha66iree callali didi. O yami,

—Gorko o wo moy? Dume o wadi?

³⁴ Jamaa oon ina feekoo. Bee ina yeewnoo dum, 6ee to ina yeewnoo dum to. Duko jii6iiko koon haadi mo faamude. Ndelle o yamiri Pool yaaree ley suudu sooro sordaasii6e taan.

³⁵ Nde Pool warnoo faa yeeja kalikali sooro oon, sordaasii6e been ndonndii mo saabe nyanngere jamaa ndeen,

³⁶ sabo yim6e heew6e ina njokki mo ina peekoo, ina mbi'a:

—Ittu yonki makko!

No Pool jaaborii yim6e Urusaliima

³⁷ Nde sordaasii6e been ngarnoo faa nanna Pool ley sooro mu66en ndeen, Pool wi'i hooreejo oon:

—Ina daganoo kam mi haalda e maa naa?

Oon wi'i mo:

—Aa? Ada waawi geresankoo6e naa?

³⁸ Ndelle a wanaa Misiranke gadudo muurtere ko 6ooyaay oon naa? A wanaa gardudo e wadoo6e bar-ko'e ujunaaje nayo, de njaarudaa dum'en ley ladde naa?

³⁹ Pool jaabii, wi'i:

—Miin, mi Alhuudiyanke dimaado Tarsus ley leydi Silisi. Ngalluure ndeen wanaa nde anndaaka koy. Mido nyaage ndujanodaa kam mi haalda e yim6e been.

⁴⁰ Hooreejo oon dujanii mo dum. Pool darii e dow yeentirde ndeen, 6antani yim6e been junngo. Nde 6e ndeyyinoo ndeen, o haali e ibraninkoo6e, o wi'i:

22

¹ —Sakiraa6e e baabiraa6e, kettinee joonin faa mi seedanoo on mi jeyaa feloore nde njowudon dow am.

² Nde 6e nannoo wo ibraninkoore o haaldata e ma66e fu, deyyinaare ndeen feydii katin. O wi'i:

³ —Wo mi Alhuudiyanke dimaado Tarsus ley leydi Silisi. Ammaa Urusaliima do mawnumi. Gamaliyel wonnoo moodibbo am. Kanko janngini kam Tawreeta maamiraa6e meeden on faa laa6i tal. Mido jinngana Laamdo hono no ngorrudon hannden on fuu ni.

⁴ Mi torrii jokku6e Laawol ngool faa maayi. Mi nanngii wor6e e rew6e, mi uddii dum'en ley kasu.

⁵ Almaami Mawdo e waalde Saahiife been fuu ina ceedanoo kam, kam'en du. Wo e mu6ben kebumi derewol faa mi holla sakiraa6e mu6ben won6e Damas been. De njahumi faa mi ha66owa jokku6e laawol Iisaa won6e toon been, faa mi wadda dum'en Urusaliima faa njukkee.

No Pool haaliri haala tuubugol muudum
(Golle Nulaafe 9.1-19, 26.12-18)

⁶ Woodi, mido yaha faa 6adiimi Damas, wakkati hakkunde naange. Wakkati gooto annoora mawdo yuuri dow kammu, yayni, fillii kam.

⁷ Caamumi e leydi, nanumi daande ina wi'a kam: «Sool, Sool, ko wadi de ada torra kam?»

⁸ Njaabiimi, mbiimi: «Aan wo a moy, joomam?» Nde mbi'unoomi noon fu, o wi'i kam: «Miin, wo mi Iisaa Nasaraatuujo mo torrataa oon.»

⁹ Wondu6e e am been nji'i annoora oon, ammaa 6e nanaay daande haaldunde e am ndeen.

¹⁰ Ndeen, mbiimi: «Joomiraado, dume ngadammi?» Joomiraado wi'i kam: «Umma, yahu Damas. A haalante toon ko Laamdo anniyii ngadaa fuu.»

¹¹ Wondu6e e am been dowi kam, njaari kam faa ley Damas, sabo delkugol annoora ngool wumnii kam.

¹² Ananiyas wo gorko kuldo Laamdo, jokku6o Tawreeta Muusaa. Alhuudiyankoo6e won6e toon fuu ceedanii mo wo o moyyo.

¹³ O wari, o darii yeeso am, o wi'i kam: «Sool, sakiike am, wumtu!» De wakkati oon ni, mbumtumi, njiimi mo.

¹⁴ O wi'i: «Laamdo maamiraa6e meeden on su6ake ma faa paama muuyde muudum, faa nji'aa Ponnditiido oon, nanaa haala e hunnduko muudum.

¹⁵ Sabo aan seedantoo mo yeeso yim6e fuu ko njiidaa e ko nanudaa.

¹⁶ Joonin, dume ndoomataa katin? Umma, lootedaa lootagal batisima, de njaaforedaa lutti maa e noddude innde Joomiraado.»

¹⁷ Caggal mi yeccake Urusaliima, mido wada du'aare ley suudu dewal mawndu, de won ko njiimi e holleede.

¹⁸ Ley holleede oon mi yi'ii Joomiraado, wi'i kam: «Hanya law, yaltu Urusaliima, sabo 6e nja6ataa seedaaku ngu ceedantodaa kam nguun.»

¹⁹ Njaabiimi, mbiimi: «Joomiraado, i6e anndi mido yahannoo ley cuudi baajordi diin fuu, mido uddannoo mido fiyannoo goondin6e ma been.

²⁰ Nde yiyyam Etiyen seedee maada oon yuppetenoo ndeen, mido darii, idum weli kam ko o waraa duum. Miin haybannoo kaddule war6e mo been.»

²¹ Joomiraado jaabii kam, wi'i: «Yahu, mi nulete to woddi, to yim6e 6e nganaa Alhuudiyankoo6e.»

No Pool wi'iri wo Romanke

²² I6e kettinani mo faa o haali haala ka. Ndeen 6e yepti daade ma66e, 6e mbi'i:

—Ittu mo e adunaaru ndu! O haanaa wuurude katin!

²³ I6e peekoo, i6e njiila saayaaji ma66e, i6e mbicca leydi.

24 Hooreejo oon yamiri Pool yaaree ley suudu sooro mu66en doon, lamndoree piide faa 6e paama ko wadi de jamaa oon ina wulla e makko hono ni.

25 Nde 6e ka66annoo mo faa 6e piya mo ndeen, o wi'i mawdo sordaasiibe gondo doon:

—Yalla na daganoo on piyon Romanke, sakko mo saraaka naa?

26 Nde mawdo oon nannoo dum ndeen, yehi to hooreejo mu66en oon, wi'i:

—Ada anndi ko nesudaa wadude naa? Gorko oon wo Romanke!

27 Ndeen hooreejo oon wari to Pool, yami dum, wi'i:

—Haalanam, yalla a Romanke naa?

Pool jaabii, wi'i:

—Wo mi kam!

28 Ndeen hooreejo oon jaabii, wi'i:

—Miin kaa, ceede keewde njobumi de kebumi laataade Romanke.

Pool wi'i mo:

—Miin, mi finii tawumi mi kam.

29 Wakkati oon anniyiibe fiyude mo faa tilsinana mo haaltude been acciti. Hooreejo oon huli, sabo anndii Pool wo Romanke woodi ha66iino dum.

No Pool yaariraa yeeso waalde Saahii6e

30 Jaango majjum, hooreejo oon ha66iti Pool, sabo na yidi tannyorde ko Alhuudiyankoobe been mbullitii dum. O yamiri hooree6e almaami'en e waalde Saahii6e ndeen fuu kawrita. Caggal duum, o waddi Pool, o darni dum yeeso ma66e.

23

1 Pool ndaari waalde Saahii6e been, wi'i:

—Sakiraa6e, wo 6ernde nde walaa feloore mbuurdumi yeeso Joomiraado faa yottaade nyalooma hannden o.

2 Ndeen Ananiyas, Almaami Mawdo oon, yamiri darinoo6e dakkol makko been piya mo hunduko.

3 Ndeen, Pool wi'i mo:

—Laamdo fiyete, aan kokuwol dawninaangol nanndungol wo lobbol! Ada joodii faa carorodaa kam e Tawreeta Muusaa, de a luttii Tawreeta Muusaa ko njamirdaa mi fiyee duum.

4 Darinoo6e doon been mbi'i Pool:

—Yalla a mbonkoto Almaami Mawdo mo Laamdo joyyini o naa?

5 Pool jaabii, wi'i:

—Sakiraa6e, mi faamaayno yalla wo o Almaami Mawdo. Si goonga, mido anndi ina winndaa: «Taa mbonka hooreejo lenyol maa!»*

6 Pool ina anndi wo66e ley Saahii6e been wo Saduki'en, wo66e mu66en du wo Farisa'en. Ndelle yeewnii semmbe hakkunde kawrital doon, wi'i:

—Sakiraa6e, miin mi Farisanke, 6ii Farisanke. Wo saabe yowugol jikke e ummital maay6e carorteemi!

7 Nde o haalnoo dum ndeen, Farisa'en e Saduki'en been njeddunduri, kawrital ngaal feccii.

8 Sabo Saduki'en ina mbi'a ummital walaa, maleyka'en ngalaa, ruuhuui du ngalaa. Ammaa Farisa'en ina ngoondini dum fuu.

9 Duko koon beydii mawnude. Jannginoo6e Tawreeta wo66e heedan6e Farisa'en been, na ngada kalala mawdo, ina mbi'a:

—Walaa fuu ko boni ko min nji'i e gorko o! Ina waawi taweede ruuhu naa maleyka haaldi e makko!

* 23:5 Wurtagol 22.27.

10 Jeddi diin mawni faa hooreejo sordaasiife oon huli taa 6e ceeka Pool. Dum wadi de o yamiri sordaasiife njippoo to kawrital toon, itta Pool e juude yimbe been, njeccina dum to suudu sooro mu66en toon.

11 Jemma jokkudo oon, Joomiraado bangi e Pool, wi'i dum:

—Sellin bernde maa! No ceedoranidaa kam Urusaliima noon, na tilsi ceedanodaa kam ley Roma du.

No Alhuudiyankoo6e mbatiri faa mbara Pool

12 Nde weetunoo ndeen, Alhuudiyankoo6e been mbatii, kunii nyaamataa njarataa sanaa nde mbari Pool.

13 Batidin6e been ina 6uri wor6e capande nayo.

14 Be njehi to hooree6e almaami'en e maw6e, 6e mbi'i:

—Min kunake hunayeere fay huunde min nyaamataa min njarataa gilla joonin, sanaa nde min mbari Pool.

15 Joonin, onon e waalde Saahiife 6een, mbi'ee hooreejo sordaasiife oon waddana on Pool. Mbi'on odon njidi faamitaade ko o haalata duum. Minen, miden cegilii faa min mbara mo gilla o yottaaki.

16 Bii sakiike Pool debbo nani ko 6e anniyii duum, yehi to suudu sordaasiife toon, naati, humpiti Pool.

17 Pool noddi gooto e maw6e sordaasiife 6een, wi'i dum:

—Yaaru suka gorko o to hooreejo toon, sabo won ko o yidi haalande dum.

18 Mawdo sordaasiife oon yaari mo to hooreejo muudum toon, wi'i dum:

—Pool ommbaado oon noddi kam, nyaagii kam mi wadda suka gorko o to maa, sabo won ko o yidi haalande ma.

19 Hooreejo oon nanngi junngo makko, toowtidi e makko, de yami mo:

—Dume kaalantaa kam?

20 Suka oon wi'i mo:

—Alhuudiyankoo6e ndawridii. Be nanndinkinto e yidu6e faamitaade kabaaru Pool. Be nyaagete jaango ngaddanaa 6e Pool yeeso waalde Saahiife ndeen.

21 Taa nja6anaa 6e! Sabo ko 6uri wor6e capande nayo na duppinanii mo, kunake nyaamataa njarataa si mbaraay mo. Be cegilake, i6e ndoomi yamiroore maa.

22 Hooreejo oon wi'i suka gorko oon:

—Taa haalan fay gooto yalla a faaminii kam dum.

O yoppi dum dilli.

No Pool nulduraa Kaysariya

23 Caggal duum, o noddi maw6e sordaasiife makko dido, o wi'i dum'en:

—Kawrunduree wor6e keme dido e waddiife pucci capande njeddo, kam e jon'en labbe keme dido. On fuu, cegilanee yaade Kaysariya wakkati yamnde jeenay jemma.

24 Cegilee pucci faa njaaron Pool e jam, to Filiki goforneer oon.

25 Hooreejo oon winndi bataaki ki, wi'i:

26 Miin, Kalawdiyus Lisiya, mido jowte, aan Filiki goforneer tedduo.

27 Gorko mo neldumaami o, wo Alhuudiyankoo6e nanngunoo dum, anniyii warude dum. Nde kumpitinoomi o Romanke ndeen, naatumi, miin e fedde sordaasiife ndeen, ittumi mo.

28 Ngaddumi mo yeeso waalde Saahiife ma66e, sabo mido yidi faamude ko 6e peldi mo duum.

29 Tawumi wo dow sariya ma66e tan 6e peldi mo, de dum wanaa huunde waawunde warude mo naa uddude mo.

³⁰ Caggal duum, maatumi Alhuudiyankoo6e ndawridii faa mbara mo. Dum wadi de neldumaami mo wakkati oon. Mi yamirii feloo6e mo been du njaha to maa, pela mo toon.

³¹ Sordaasiibe been ngadi ko njamiraa duum, kooyi Pool ley jemma, njaari dum faa Antipatiri.

³² Jaango majjum, sordaasiibe yaaranoo6e e koyde been njeccii to suudu mu6ben Urusaliima. Be njoppidi Pool e waddiibe pucci been, njottinowa dum.

³³ Nde been njottinoo Kaysariya ndeen, kokki goforneer oon bataaki kiin, njoppi Pool e junngo makko.

³⁴ Nde goforneer oon janngunoo bataaki kiin fu, yami toy Pool jeyaa. Nde nannoo wo Silisi o jeyaa ndeen,

³⁵ wi'i mo:

—Mi nanan haala maa si feloo6e ma been ngarii.

O yamiri Pool doomowee to suudu Hirudus laamordu toon.

24

No Pool feldaa yeeso Filiki goforneer

¹ Balde joy caggal duum, Ananiyas Almaami Mawdo oon yottii Kaysariya. Imo wondi e maw6e wo66e, kam e janngudo sariya Roma'en bi'eteedo Tertulu. Be peli Pool yeeso goforneer oon.

² Nde Pool noddanoo ndeen, Tertulu fuddi felude mo yeeso kaananke oon, wi'i:

—Filiki kaananke teddu6o, wo saabe maada de min ke6i jam 6ooydo. Woodi ko moyyinaa ley lenyol ngol du wo haybugol maada wadi.

³ Min annditii fuu ko ngadudaa, yim6e tatteeji fuu na njettire berde belde.

⁴ Mi yidaa joonnde ndeen juuta, de mido nyaage saabe moyyuki maa, kettindanodaa min seeda.

⁵ Min tawii gorko o wo daa6oowo bone sanne. Wo o gaddoowo fitina hakkunde Alhuudiyankoo6e won6e ley adunaaru fuu. O ardiido laawol Nasaraatunkoo6e.

⁶ O filake tuuninde suudu dewal mawndu nduun, de min nanngi mo. [

⁷ Miden njidi saraade mo sariya amin, tawi Lisiya hooreejo sordaasiibe oon ittirii mo semmbe e juude amin, yamiri feloo6e mo been ngara yeeso maa.]*

⁸ Aan e hoore maa, lamndodaa mo, paamaa ko min peldi mo duum fuu.

⁹ Alhuudiyankoo6e tawaa6e toon been keedani kaaloowo oon, mbi'i noon jaati worri.

¹⁰ Ndeen Filiki, goforneer oon, hokki Pool laawol faa haala. Pool wi'i:

—Mido anndi wadii duu6i ada saroo lenyol ngol. Dum wadi de mido seyoroo jakkanaade hoore am.

¹¹ Buraa balde sappo e didi ko ngarumi Urusaliima faa mi sujidana Laamdo. Si a taykake fu, a tawan hono noon worri.

¹² Fay gooto tawaay kam mido dukida e neddo naa mido jirkita jamaa, wanaa e ley suudu dewal mawndu nduun, wanaa e ley cuudi baajordi, wanaa e ley ngalluure ndeen.

¹³ Be mbaawaa tabintinde ko 6e peldi kam joonin duum.

* **24:7** E dereeji 6ooydi, goddi ngalaa aaya 7.

¹⁴ Ammaa mido jabi yeeso maa: mido rewri Laamdo maamiraa6e meeden oon e laawol ngol 6e mbi'ata feerewol ngool. Mido goondini ko winndaa e Tawreeta Muusaa duum e ko winndaa e dewte annabaa6e duum fuu.

¹⁵ Woodi, mido tannyori Laamdo iirtinan fonnditiibe e bon6e fuu, hono no Alhuudiyankoo6e du tannyori ni.

¹⁶ Saabe duum mido tinnoo wondude e 6ernde nde walaa feloore yeeso Laamdo e yeeso yim6e wakkati fuu.

¹⁷ Caggal duubi keewdi, mi wartii faa mi wadana yim6e am dokke, mi itta sadakaaji.

¹⁸ Wakkati oon 6e tawi kam e ley suudu dewal mawndu nduun caggal ko ngadumi al'aada senagol. Mi waldaa e jamaa, mi waldaa e duko.

¹⁹ Alhuudiyankoo6e wob6e yuuru6e leydi Aasiya wonnoo6e doon, wo been kaannoo warude pela kam yeeso maa, si tawii won ko ngadumi.

²⁰ Yim6e 6ee do, sanaa kam'en e ko'e mu66en kaala boofi di nji'i e am nde ndarinoomi yeeso waalde Alhuudiyankoo6e Saahiibe ndeen.

²¹ Be mbaawaa wiide mi wadii faa'e si wanaa konngol gootol ngol ndariimi de yeewniimi: «Wo saabe ummital maay6e wadi de mido saree hannden!»

²² Filiki oon, na anndi laawol Iisaa ngool, hanti haala, wi'i:

—Si Lisiya hooreejo sordaasiibe oon warii fu, ndeen carotoomi haala moodon ka.

²³ O yamiri mawdo sordaasiibe oon hayba Pool, de newnana dum, taa hada fay gooto e yigiraabe muudum been warude walla dum.

²⁴ Balde seeda caggal duum, Filiki wardi e deekum Alhuudiyanke bi'eteedo Durusiila. O neli Pool waddowaa, o hettindanii dum ina haala haala goondinal Iisaa Almasiihu.

²⁵ Kaa nde Pool haalannoo haala fonnditaare e nanngitaare e sariya garoowo ndeen, Filiki huli, wi'i:

—Joonin kaa heyii! Yahu. Nde ke6indiimi fuu, mi nodditete.

²⁶ O miilii Pool hokkan mo ceede. Dum wadi de imo nodda dum kile keewde faa 6e njewtida.

²⁷ Nde wadunoo duubi didi fu, Porsiyus Festus loomti Filiki, laatii kaananke. Ammaa Filiki yoppi Pool e ley kasu doon, sabo na yidi welnande Alhuudiyankoo6e been.

25

No Pool nyaagorii sariya muudum yaaree to kaananke Roma

¹ Balde tati caggal ko Festus wari e ley leydi ndiin duum, yuwi Kaysariya, yehi Urusaliima.

² Doon, hooree6e almaami'en e ardii6e Alhuudiyankoo6e ngari to makko de peli Pool. Be nyaagii mo semmbe

³ O walla 6e, o wadda Pool Urusaliima. Ko 6e mbiiri mo noon dey, i6e piloo duppinanaade dum dow laawol faa 6e mbara dum.

⁴ Festus jaabii 6e, wi'i:

—Pool ina uddii ley kasu Kaysariya toon. Miin e hoore am du, mi yeccoto wuro ngoon law.

⁵ Maw6e moodon ngara njaada e am Kaysariya, pela gorko oon si tawii won ko wadi.

⁶ Festus waddaay e ma66e ko 6uri balde jeetati naa sappo, de yeccii Kaysariya. Jaango majjum, o joodowii to sarorde toon, o yamiri Pool waddee.

7 Nde Pool yottinoo ndeen, Alhuudiyankoo6e yuuru6e Urusaliima 6een piilii dum, peldi dum kulle bonde keewde. Ammaa 6e mbaawaay laa6inde pelooje deen.

8 Ndeen Pool jakkani hoore muudum, ina wi'a:

—Mi wadaay ko boni, wanaa e sariya Alhuudiyankoo6e oon, wanaa e suudu dewal mawndu nduun, wanaa e kaananke Roma mawdo oon du.

9 Festus ina yidi welnande Alhuudiyankoo6e 6een. Ndelle yami Pool, wi'i:

—Ada jaba yaade Urusaliima faa mi sarowoo toon kabaaru maa oon naa?

10 Nde o yamunoo duum fu, Pool jaabii, wi'i:

—Wo e sarorde kaananke Roma mawdo ngonumi, wo do kaanumi sareede. Mi wadaay Alhuudiyankoo6e 6een fuu ko boni. Aan e hoore maa du, ada anndi.

11 Si mi wadii ko boni, ko foti warude kam fu, mi salataako wareede. Ammaa si fay huunde e ko 6e peldi kam duum wanaa goonga fu, fay gooto waawaa wattude kam e juude ma66e. Sariya am faltake do. Wo kaananke Roma mawdo oon, kam sarotoo kam.

12 Caggal nde Festus haaldunoo e tindinoo6e dum ndeen, jaabii Pool, wi'i:

—Ada yidi kaananke Roma mawdo sare, ndelle a yahan to kaananke Roma mawdo oon!

No Pool waddiraa yeeso Agirippa e Bereniika

13 Balde seeda caggal duum, Agirippa kaananke oon e Bereniika, sakiike mum debbo, ngari Kaysariya faa njowta Festus.

14 Nde 6e 6ooytunoo doon balde seeda fu, Festus haalani kaananke oon haala Pool, wi'i:

—Ina woodi gorko mo Filiki yoppi do ley kasu.

15 Nde njahunoomi Urusaliima ndeen, hoore6e almaami'en e maw6e Alhuudiyankoo6e kaalanii kam haala makko, nyaagii kam mi saroo mo o jukkee.

16 Njaabiimi 6e: Al'aada Romankoo6e jabaataa saraade neddo si hawritaay e feloo6e dum 6een. Sanaa tawee ina fotti faa jaaboo ko feldaa duum.

17 Ndelle 6e fuu 6e ngarii do. Miin le, mi neebinaay dum fes, sabo jaango majjum njoodowiimi to sarori doon, njamirmi gorko oon waddee.

18 Feloo6e mo 6een ndarii, kaali, de 6e ngaddaay fay feloore wootere ko nanndani kam wo bonanda.

19 Be peldii mo haala diina ma66e, kam e gooto bi'eteedo Iisaa maaydo, mo Pool wi'ata ina wuuri.

20 Woodi miin kaa, mi yi'aay fuu no njiitirammi goonga e haala kaan. Dum wadi de lamndiimi mo yalla imo jaba saroweede Urusaliima.

21 Ammaa o nyaagake kabaaru makko watee e juude kaananke mawdo oon. Ndelle njamirmi o haybee faa mi heba neldude mo kaananke Roma mawdo oon.

22 Agirippa wi'i Festus:

—Mido yidi hettindanaade gorko o, miin e hoore am.

Festus wi'i:

—A hettindanto mo jaango.

23 Jaango majjum, Agirippa e Bereniika ngardi e yukkinaare mawnde, naati e ley sarordu nduun, kam'en e hoore6e sordaasiibe e maw6e ngalluure ndeen. Festus yamiri Pool waddee.

24 Nde waddanoo fu, Festus wi'i:

—Agirippa kaananke e kawrital tawaa6e do! On nji'ii gorko o. Alhuudiyankoo6e fuu pelii mo to am ley Urusaliima e do fuu. I6e yeewnoo, i6e mbi'a o haanaa yoppeede o wuura.

²⁵ De miin e hoore am kaa, mi tawii o wadaay fay huunde ko haani warude mo. Ammaa kanko e hoore makko, o nyaagake sariya makko yaaree faa to kaananke Roma mawdo oon. Ndelle mi anniyake neldude mo toon.

²⁶ Ammaa mi walaa ko mi winndana kaananke oon dow kabaaru makko. Dum wadi de ngaddumi mo yeeso moodon, e ko furi dum fuu, yeeso maada aan kaananke Agirippa. Hono nii, si en kettindake haala makko fu, mi hefan ko mi winnda.

²⁷ Sabo hakkillo am jabaay neldude kasunke to kaananke tawee hollitaay ko nanngiraa.

26

¹ Agirippa wi'i Pool:

—A hokkaama laawol. Haalu haala maa.

Ndeen, Pool banti junngom, jaabii, wi'i:

² —Agirippa kaananke, mi seyorake laamnude hoore am yeeso maa handen ko Alhuudiyankooɓe peldi kam duum fuu.

³ Ada anndi al'aadaaji Alhuudiyankooɓe e haalaaji muɓɓen fuu. Saabe majjum mido nyaage, kettindanodaa kam e munyal.

⁴ Alhuudiyankooɓe fuu ina anndi no mbuurdumi gilla mi cukalel. Iɓe anndi no ngorrnoomi e ley yimɓe leydi am e ley Urusaliima fuu.

⁵ Iɓe anndi gilla arande, si ɓe njaabii seedaade: mido jokki laawol diina amin burngol tiidude ngol, mido hiisodaa e Farisa'en.

⁶ Joonin, mi darake faa mi saree saabe mi yowii jikke am dow amaana mo Laamdo wadani maamiraabe meeden oon.

⁷ Yuwdiiji meeden sappo e didi diin ina njowi jikke muɓɓen e tabintingol amaana oon, ina ndewira semmbe jemma e nyalooma. Kaananke, wo saabe jikke o Alhuudiyankooɓe peldi kam!

⁸ Ko wadi de miilidon Laamdo waawaa iirtinde maayɓe?

⁹ Miin e hoore am, ley ko faltii mi tannyoriino mido haani bonnude innde Iisaa Nasaraatuugo oon, no laatorii fuu.

¹⁰ Wo dum pay ngadumi Urusaliima du. Hooreeɓe almaami'en ɓeen kokkii kam baawde mi udda seniibe heewɓe e kasu. Nde ɓe caranoo faa ɓe mbaree ndeen, mi yardake dum.

¹¹ Mi torrii ɓe kile keewde e cuudi baajordi diin fuu. Mido tilsina ɓe njedda Almasiihu mo ɓe ngoondini oon. Tikkere am dow maɓɓe ina mawnunoo sanne, faa mido tewna ɓe ley gure janane, mido torra ɓe.

No Pool haaliri haala tuubugol muudum

(Golle Nulaafe 9.1-19, 22.6-16)

¹² Wo hono nii njaarumi Damas. Hooreeɓe almaami'en nelii kam, kokkii kam baawde nanngude goondinɓe toon.

¹³ Kaananke, mido wonnoo dow laawol wakkati hakkunde naange, nji'umi annoora ina yuura dow kammu ina fiiloo kam, miin e yaadiraabe am ɓeen fuu. Annoora oon ina furi fay naange jalbude.

¹⁴ Min fuu, min caami e leydi. Wakkati oon, nanumi daande ina wi'a kam e ley ibraninkoore: «Sool, Sool, ko wadi de ada torra kam? Si ndemoori wi'ii saloto tufirgel joomum fu, ɓeydan nawnaade.»

¹⁵ Njaabiimi, mbiimi: «Aan wo a moy, joomam?» Joomiraado wi'i: «Miin, wo mi Iisaa mo torrataa oon.

¹⁶ Umma dara, sabo mi ɓanganii ma, mi suɓake ma faa ngollanaa kam. Wo faa ceedanodaa kam ley ko njiidaa joonin e ko nji'oytaa si mi ɓangii e maa caggal hannden.

17 Mi reenete e Alhuudiyankoo6e e yim6e lenyi godd'i 6e nulammaami e mu66en joonin 6een.

18 Mi nulete faa peertaa gite ma66e, 6e yuwa e nimre, 6e ngarta e annoora, 6e yuwa e baawde Seydaani, 6e ngarta e Laamdo, 6e ke6a yaafeede hakkeeeji ma66e, 6e ndonida e seniibe saabe ko 6e goondini kam duum.»

19 Ndelle saabe majjum, kaananke Agirippa, mi salaaki dwtanaade ko nji'umi, ko yuurani kam dow kammu duum.

20 Be artiimi waajaade wo yim6e Damas e yim6e Urusaliima e piilol Yahuudiya fuu. Caggal duum, njokkinmi yim6e lenyi godd'i tuuba, ngarta e Laamdo, ngolla golleeji kollooji tuubii.

21 Saabe duum, Alhuudiyankoo6e nanngiri kam ley suudu dewal mawndu nduun, pilii warude kam.

22 Ammaa Laamdo wallii kam illa ndeen faa warde hannden. Mid'o seedanoo yim6e fuu, gilla lo'u6e faa e teddu6e. Mi waajataako fay huunde si wanaa ko annabaabe e Tawreeta Muusaa mbi'i warowan duum.

23 Dum woni: Almasiihu toroto faa maaya, de artoo maay6e ummitaade. De si ummitake fu, waajoto yim6e meeden e lenyi godd'i fuu kisindam, dam laatanoo 6e annoora.

24 Nde Pool haalannoo dum ndeen, Festus feekii e semmbe, wi'i:

—Pool, a haanjaama! Heewgol maada anndal ngol haanji ma!

25 Pool jaabii, wi'i:

—Festus teddu6o, mi haanjaaka. Ko kaalammi duum wo haalaaji goongaaji, celludi.

26 Agirippa kaananke oon ina anndi kulle deen. Dum wadi de mid'o hoolii haalude dum yeeso makko. Si goonga, mid'o tannyori dum fuu suudanaaki mo, sabo dum wadaay e cuncukka.

27 Kaananke! Ada goondini annabaa6e naa? Mid'o anndi ada goondini!

28 Agirippa wi'i Pool:

—Ada miilii wafude kam Almasiyankeejo law law hono nii naa?

29 Pool jaabii, wi'i:

—Nde yaawi e nde hanndii fuu, dum laatoo muuyde Laamdo faa aan e hettindaniibe kam joonin fuu laatodon hono am, de tawee wanaa e callali gondi e am di.

30 Kaananke oon e goforneer oon e Bereniika e joododinoo6e e mu66en fuu ummii.

31 Nde 6e njaltunoo suudu nduun ndeen, i6e mbi'undura:

—Gorko o wadaay ko foti warude dum naa ha66ude dum callali.

32 Agirippa wi'i Festus:

—Imo waawnoo yoofeede si o wi'aayno sariya makko faltiniree to kaananke Roma mawdo oon.

27

No Pool neldiraa Roma

1 Nde yaareede amin Itali e laana tabitinnoo ndeen, Pool e kasunkoo6e wo66e ngattaa e junngo mawdo sordaasiibe bi'eteedo Yuliyus. Oon wo jeyaado e fedde sordaasiibe kaananke Roma mawdo.

2 Min naati laana maayo yuuruka Adaramati njahooaha ina fanta gure ley leydi Aasiya. Min ndunnyi. Mid'en ngondi e Aristarka gorko Makedoniyanke yuurudo Tesaloniiki.

3 Jaango majjum, min njottii Sidon. Yuliyus wadani Pool hinney, dunanii dum yaha to yigiraa6e mum faa mballira dum ko haajaa.

⁴ Nde min yuwunoo doon ndeen, min battitowii fonngo ruunde* Kipirus, sabo min kawrii e henndu mawndu.

⁵ Min peyyiti maayo manngo ngoon hedde Silisi e Pamfliya, min njottii Mira ley leydi Lisiya.

⁶ Doon, mawdo sordaasiibe oon tawi laana yuuruka Alesandiri ina fonndii Itali. O nanni min ley makka.

⁷ Balde keewde laana amin kaan wadi ina yaara heese. Semmbe e doole min njottorii wuro Kinidus. Henndu nduun na hada min yahude to min ponndii. Ndele min takkii ruunde Kereta gere to henndu walaa, min panti Salmone.

⁸ Miden takkii senngo, miden tampi e yaade. Faa min njottii nokku bi'eteedo Jipporde Lobbere nde woddaa e wuro Lasiya.

⁹ Min 6ooyi sanne faa wakkati iidi nyannde ittugol hakkeeki faltii. Wakkati dabbunde maayo ngoon ina hulbinii sanne, na tiidi laana dilla ndeen. Pool tindini 6e dow majjum.

¹⁰ O wi'i:

– Sakiraa6e, mi yi'ii jahaangal ngal wo keewungal torra e mursey, wanaa laana ka e gineeji di tan, ina waawi laataade yonkijii meeden du.

¹¹ Ammaa mawdo sordaasiibe oon, wo haala sofeere laana kaan e joomiika buri jabude e dow haala Pool.

¹² Jipporde laanaaji nde 6e ngon e muudum ndeen, welaa dabbude. Dum wadi de bur6e heewude ley laana 6een mbi'i 6e njaha 6e piloo yottaade Fenika faa 6e ndabba toon. Dum wo jipporde wonnde Kereta huccitinde hordooore-gorgaare e sob6iire-gorgaare.

¹³ Nde henndu seeda yuurundu hordooore fuddunoo wifude ndeen, 6e cikki 6e mbaawane yottaade to 6e njidi toon. Be yeentini jamde darnooje laana deen, 6e takkii e fonngo Kereta, i6e njaha.

¹⁴ Ammaa caggal duum seeda, henndu mawndu wi'eteendu henndu sob6iire-lettugaare yuuri to ruunde toon, jippii.

¹⁵ Henndu nduun faddii laana kaan. Min kunngii huccitinde e henndu nduun faa min njaha yeeso. Min acci ika roya.

¹⁶ Nde min paltotonoo duungel bi'eteengel Kawda ndeen, min kawri e henndu seeda. E ley tampiri, min poodi laanayel pamarel ngel min ndaasannoo ngeel.

¹⁷ Min yepti ngel, min njowi ngel dow laana mawka. Ndeen 6e kooyi 6oggi, 6e piilii laana mawka kaan. Be njippini jamde darnooje laana deen du, 6e njoppi ika roya, sabo 6e kulii taa 6e njanoy e sob6undu ruunde Sirta.

¹⁸ Henndu nduun ina heddii na wifa min semmbe. Saabe duum, jaango majjum 6e puddi faddude donngal laana kaan ley maayo manngo.

¹⁹ E nyalooma tata6o oon, 6e kooyi anniya, 6e paddi fay ginereeki jaarooji laana ley ndiyam diin.

²⁰ Naange e kooode du nji'ataake faa wadi balde keewde. No henndu nduun foti mawnude, min tayi jikke amin fuu e hisude.

²¹ Nde 6ooyunoo yim6e 6een ke6aay ko nyaama fu, Pool darii hakkunde ma66e, wi'i:

– Si on nja6iino haala am, on ndillaayno Kereta fu, torraaji di e mursey o hewtataakono en.

²² Joonin, mido haalana on: cellinee 6erde hewt, sabo fay gooto moodon mursataan yonki muudum, laana ka tan mursetee.

* **27:4 Ruunde** wo leydi tummbiindi hakkunde maayo manngo.

²³ Jemma hankin, Laamdo jeydo kam mo ndewammi oon nuli maleyka to am.

²⁴ Maleyka oon wi'i kam: «Pool, taa hulu, tilay a daroto yeeso kaananke Roma mawdo oon. Laamdo reenete, aan e yaadiraa6e maa been fuu.»

²⁵ Ndelle, cellinee berde mon, sabo mido hoolii ko Laamdo haalani kam duum, hono noon jaati worrata.

²⁶ Ammaa tilay en njanowan e ruunde wonnde ley maayo ngo.

²⁷ E ley jemma sappo e naya6o oon, miden ndoya ley maayo Adiriyati ngoon faa hannden. Wakkati hakkunde jemman, donnoo6e laana kaan been cikki 6adake leydi.

²⁸ Be paddii 6oggol ponndirgol, 6e tawi luggeefi kiin wo haddi darande noogay. Be njehi yeeso seeda, 6e paddi katin, 6e tawi luggeefi kiin wo haddi darande sappo e joy.†

²⁹ Be kuli taa 6e njanoy e kaaye. Ndelle 6e njippini jamde nay darnooje laana deen caggal laana kaan, i6e keppi weetaay.

³⁰ Ndeen golloo6e laana kaan been njippini laana pamara kaan e ndiyam, ina njidi faa ndilla kam'en tan. Be mbi'i wo66e 6e njippinowan jamde to yeeso laana kaan toon faa ndarna ka.

³¹ Pool wi'i mawdo oon e sordaasi6e been:

—Si yim6e been keddaaki e ley laana ka fu, onon, on ndadataa.

³² Ndeen sordaasi6e been tayi 6oggi nanngunoodi laana pamara kaan diin, njoppi ngel dilli kangel tan.

³³ Nde 6adinoo weetude ndeen, Pool nyaagii 6e fuu 6e nyaama, wi'i:

—Hannden woni balde sappo e nay odon ndoomi on nyaamaay. Odon keddi on meedaay fay huunde.

³⁴ Ndelle mido nyaagoo on sanne, nyaamon. Odon kaajaa dum faa ndadon. Si goonga, fay gooto moodon lee6ol hoore muudum solataa de saama.

³⁵ Nde o haalnoo dum ndeen, o hooyi buuru, o yetti Laamdo yeeso ma66e 6e fuu, o heltii, o fuddi nyaamude.

³⁶ Ndeen 6e fuu berde ma66e cuusinaa, kam6e du 6e kooyi, 6e nyaami.

³⁷ Minen won6e ley laana kaan been, min yim6e keme dido e capande njeddo e njeegom.

³⁸ Nde 6e nyaamnoo faa 6e kaari ndeen, 6e kooyi bootooji alkama gondi e laana kaan diin, 6e paddi di ley maayo manngo faa dum huyfintina ka.

³⁹ Nde weetunoo ndeen, 6e kaynii leydi, de 6e annditaay ndi. Be nji'i nokkuure njaareendi yaajunde seeda. I6e njidi jaarude toon laana kaan si 6e mbaawii.

⁴⁰ Be tayi jamde deen, 6e njoppi de ley maayo. Be ka66iti 6oggi ka66aadi e ooncirde deen du. To hoore laana toon du, 6e yeentini wudere dow, 6e peerti nde faa henndu nduun dunyira ka yeeso. Be ponndii daande maayo ngoon.

⁴¹ Ndeen laana kaan fiyii e tilde, nufi. Becce makka cokkii e ley njaareendi ndiin faa ka hunngii dimmbaade. Bempeyye du keli caggal makka faa diggi.

⁴² Sordaasi6e been anniyii warude kasunkoo6e been taa fay gooto e mu66en yinoo de dogga.

⁴³ Ammaa mawdo sordaasi6e oon ina yidi dannude Pool. Ndelle o hadi 6e wadude anniya ma66e oon. O yamiri waaw6e yinaade been artoo njinoo mburtowoo,

⁴⁴ de heddi6e been du tiigoo kelte laana kaan naa goddum yuurdum e makka. Hono nii min fuu min njottorii leydi e jam.

† 27:28 Darande noogay wo meetereji 37. Darande sappo e joy wo meetereji 27.

28

¹ Nde min kisunoo ndeen, min nani ruunde ndeen Malta wi'etee.

² Jeyaa6e doon been nja66orii min caahu mawdo. Wakkati oon kammu ina toba, jaangol du na woodi. Ndelle 6e ku66ani min yiite faa min yuuloo.

³ Pool hawrunduri ledde, watti e yiite ngeen. Nguleefi wurtini mboddi e majje, ndi soppo junngo makko.

⁴ Nde jeyaa6e doon been njiinoo mboddi ndiin ina 6illi e junngo Pool ndeen, mbi'unduri hakkunde mu66en:

—Tannyoral, gorko o wo gaddo war-hoore. Fay si o dadi to maayo manngo toon du, sariya accataa mo o wuura.

⁵ Ndeen o fiddi mboddi ndiin ley yiite, dum torraay mo fay huunde.

⁶ Be miilli o buutan naa o saaman wakkati oon, o maaya. Ammaa nde 6e kedinoo faa 6ooyi, 6e nji'i dum torraay mo fay seeda fu, hakkillooji ma66e mbaylitii e makko. Be mbi'i o wo gooto e alla'en.

⁷ Pubiliyus, hooreejo ruunde ndeen oon, gese muudum ina ngonni sera nokkuure ndeen. O ja66ii min faa woodi, o weerni min faa haddi balde tati, o saahanii min.

⁸ Tawi baaba Pubiliyus ina fukkii sellaa, wo jontaa6o, reedu muudum du na dogga yiitam. Pool yehi to makko, du'ii, yowi juude muudum e dow makko, danni mo.

⁹ Nde dum wadunoo ndeen, nyaw6e won6e e ruunde ndeen been ina ngara, na ndannee.

¹⁰ Be teddini min teddeengal manngal. Nde min cegilinoo faa min ndilla e laana ndeen, 6e njo66ini min ko min kaajaa e jahaangal amin.

No Pool yaari yuuwde Malta yaade Roma

¹¹ Miden ngonnoo toon faa haddi lebbi tati. Ndeen min naati e laana yuuruka Alesandiri, ndabbunooka e ruunde ndeen. Min ndilli. Laana kaan ina nenyaa nenyi tooruuji funere6e.*

¹² Min njottii wuro wi'eteengo Sirakus, min ngadi doon balde tati.

¹³ Min yuwi doon, min takkii e daande maayo manngo faa Regiyus. Jaango majjum, henndu hor6oore wifi. E ley balde didi min njottii Potiyoli.

¹⁴ Min tawi toon sakiraa6e, nyaagii min min ngonda e mu66en jeddiire. Ndeen sakitii, min njottowii Roma.

¹⁵ Nde sakiraa6e won6e Roma been nannoo garol amin fu, ngari faa Luumo Abiya e nokku bi'eteedo Jipporde Tati faa njakkitoo min. Nde Pool yiinoo 6e ndeen, yetti Laamdo, 6eydorii cuusal.

¹⁶ Nde min njottinoo Roma ndeen, Pool hokkaa laawol jippoo e feere muudum. Sordaasiijo ina hayba dum.

No Pool waajorii ley Roma

¹⁷ Balde tati caggal dum, Pool noddii maw6e Alhuudiyankoo6e. Nde 6e kawritinoo ndeen, o wi'i 6e:

—Sakiraa6e! Mi wadaay fay huunde ko luttundurta kam e yim6e meeden naa aadiiji maamiraa6e meeden. Ammaa mi nanngaama Urusaliima, mi wattaama e juude Romankoo6e.

¹⁸ Been du yamtindake kam, de i6e muuyunoo yoppude kam, sabo 6e tawraay kam fay sabaabu gooto kaando warude kam.

¹⁹ Ammaa saabe Alhuudiyankoo6e been calake mi yoppee, dum waddani kam nyaagaade sariya am faltiniree to kaananke Roma mawdo oon. Mi walaa fuu ko mi felda lenyol am.

* 28:11 E jamaanu oon, dorbotoo6e laanaaji na mbi'a kanji ndeenata dum'en.

²⁰ Dum wadi de noddumi on faa mi yi'a on, mi haalana on. Mido ha66orii callali di saabe mo Israa'ilankoo6e kedii garol muudum oon.

²¹ Be mbi'i mo:

—Min kebaay batabaaki yuuruki Yahuudiya kaaloohi haala maa. Katin du fay gooto e sakiraa6e been waraay humpiti min naa haalani min ko boni ko ngadufaa.

²² Ammaa miden njidi kaalanaa min ko njiidaa e hakkillo maa, sabo miden anndi yim6e nokkuuje fuu na njedda laawol ngol njokkudaa ngool.

²³ Be kokkunduri nyalaande nde 6e ngartoyta. Nyalaande ndeen yottii, heew6e ngari kawriti to jipporde makko toon. Gilla fajiri faa caggal kiraade imo fiirtana 6e haala laamu Laamdo, imo waajoo 6e. Imo holla 6e kabaaru Iisaa gondo ley Tawreeta Muusaa e ley dewte annaba6e.

²⁴ Wo66e ma66e nja6i ko o haali duum, wo66e nja6aay.

²⁵ Nde 6e cankitotonoo ndeen tawi 6e ndewraay hakkunde ma66e. Ndeen Pool beydi konngol gootol, wi'i:

—Ruuhu Ceniido haalii goonga nde haalnoo e hunnduko annabi Esaaya, wi'i maamiraa6e moodon:

²⁶ «Yahu to lenyol ngol, mbi'aa dum:

On nanan faa wooda, de on paamataa.

On ndaaran faa laaba, de on nji'ataa.

²⁷ Sabo lenyol ngol bernde muudum yoorii.

Be cukkii noppi ma66e, 6e mu66ii gite ma66e.

Si wanaa noon fu gite ma66e nji'an, noppi ma66e nanan,

hakkillooji ma66e paaman.

Ndeen 6e ngartan 6e ndewa kam

de mi danna 6e.»[†]

²⁸ Pool beydi katin, wi'i:

—Anndee, kisindam Laamdo nuldaama yim6e 6e nganaa Alhuudiyankoo6e. Kam6e 6e kettindoto! [

²⁹ Nde Pool haalnoo haalaaji diin ndeen, Alhuudiyankoo6e been ndilli ina njeddura sanne hakkunde mu66en.][‡]

³⁰ Pool joodii suudu to luwi toon duubi didi ki66udi. Imo ja66oo waroo6e ndaarude mo been fuu.

³¹ Imo waajoo laamu Laamdo. Imo jannginira tannyoral kabaaru Iisaa Almasiihu Joomiraado, walaa fuu ko hadi mo.

[†] 28:27 Esaaya 6.9-10. [‡] 28:29 E dereeji 6ooydi, goddi ngalaa aaya 29.

Bataaki Pool yaade to Romankooŋe

¹ Bataaki ki to am yuuri, miin Pool. Mi maccudo Iisaa Almasiihu, mi noddaado faa mi laatoos nulaado muudum. Wo mi cubaado faa mi yottina Kabaaru Laamdo Lobbo.

² Kabaaru Lobbo oon wo mo Laamdo aadiinoo gilla e annabaaŋe muudum ley Binndi ceniidi diin.

³ Kabaaru oon wo haala Biyiiko haalata. Fodde neddaaku muudum wo yuurudo e Daawda.

⁴ Fodde Ruuhu ceniido du, holliraama wo Bii Laamdo jom baawde ko ummitii e maayde duum. Oon woni Joomiraado meeden Iisaa Almasiihu.

⁵ Saabe makko min keŋiri moyyere laataade nulaabe faa yimbe yuurube e lenyi fuu ngoondina mo, downtanoo mo, de innde makko teddinee.

⁶ Onon du, ofon njeyaa e maŋbe, onon be Laamdo noddi faa kawton e Iisaa Almasiihu been.

⁷ Mido jowta on fuu, onon wonbe ley Roma be Laamdo horsini de noddi faa laatoos seniibe. Wo Laamdo Baaba meeden e Joomiraado men Iisaa Almasiihu kokku on moyyere e jam.

No Pool yidiri yi'ude goondinbe wonbe Roma been

⁸ Ko artii fuu, mido yetta Laamdo e dow innde Iisaa Almasiihu saabe moodon on fuu, sabo haala goondinal moodon ina haalee ley adunaaru fuu.

⁹ Laamdo mo ndewammi e bernde am fuu e ko ngollanammi Kabaaru Lobbo haala Biyum duum, wo seedee mido miccoo on wakkati fuu

¹⁰ e ley du'aawuui am fuu. Mido njaaroo Laamdo newnana kam laawol e ley muuyde muudum no mi warda to moodon.

¹¹ Sabo mido yidi yi'ude on sanne, faa mi yottinana on dokkal yuurungal e Ruuhu faa semmbindina on.

¹² Woodi, ko njidumi wi'ude wo faa cembunduren ley goondinal ngal kawtuden ngaal, goondinal am semmbina on, ngal moodon du semmbina kam.

¹³ Sakiraaŋe, mido yidi paamon: kile keewde ngadumi anniya mi waran to moodon de mido faddaa faa hannden. Mido yidi warude faa danya be keŋumi hakkunde moodon saabe Almasiihu hono no keŋirmi yimbe hakkunde lenyi goddi ni.

¹⁴ Tilay mi yaha to yimbe fuu, yimbe ngallu e wonbe ladde, to joomiraabe anndal e majjuŋe.

¹⁵ Dum wadi de mido yidi waajaade on Kabaaru Lobbo oon, onon yimbe Roma du.

Haala baawde Kabaaru Lobbo

¹⁶ Mi semtirtaa Kabaaru Lobbo oon, sabo wo o baawde Laamdo faa hisina goondindo mo fuu: Alhuudiyankooŋe tafon, de caggal duum, lenyi goddi fuu.

¹⁷ Sabo Kabaaru Lobbo oon ina bangina no Laamdo fonnditorii, ina bangina wo e goondinal tan neddo ndaardete ponnditiido yeeso Laamdo, illa fuddoode faa e timmoode. Wo noon Binndi diin mbiiri: «Ponnditiido wuurdan goondinal.»*

Haala tikkere Laamdo dow luttal yimbe

* 1:17 Habakuk 2.4.

18 Tikkere Laamdo ina 6anga illa dow kammu ina jippoo dow luttugol yim6e e oonyaare mu66en fuu. I6e kada goonga 6angude saabe oonyaare ma66e ndeen.

19 Si goonga ko neddo waawi annude e Laamdo duum ina laa6ani 6e, sabo Laamdo hollii 6e dum.

20 Sabo gilla Laamdo tagi adunaaru ndu faa hannden, golle muudum ina 6angina sifa muudum mo yi'ataake oon faa laa6a, dum woni baawde makko faa abada deen e no o worri fuu. Saabe duum, yim6e been ngalaa ko 6e njaaboo fey.

21 Fay si taweede i6e anndi Laamdo, 6e teddiraay dum no foti ted-dinireede noon, 6e njettaay mo du. Miilooji ma66e diin laatake 6oli, 6erde ma66e puuyde deen du ni66ii.

22 I6e njaara wo 6e jom'en hakkillo, jako wo 6e majju6e.

23 Be loomtinirii teddeengal Laamdo duumiido oon tooruuji nanndufi e yim6e maayoo6e e pooli e kulle de koyde nay e daasotoode.

24 Saabe duum, Laamdo yoppidi 6e e muuyde yonkiiji ma66e tuunde faa 6e kuyfina 6alli ma66e hakkunde ma66e.

25 Be loomtinirii Laamdo goongaajo oon e fewre, 6e teddinii ko tagaa, 6e ndewi dum, 6e njoppi Tagudo oon. Oon woni jetteteedo faa abada! Aamiina.

26 Saabe duum, Laamdo yoppidi 6e e muuyde terde ma66e cementiide. Rew6e ma66e been mbattiti ko haani wadeede e 6alli mu66en e ko haanaa.

27 Hono noon wor6e been du njoppi wondude e rew6e faa naati na muuyundura. Wor6e ina ngadundura ko semtinii, de 6e njomnitoree ley 6alli ma66e fodde majjere ma66e.

28 Saabe ko 6e miilino annude Laamdo walaa ko nafata duum, Laamdo yoppidi 6e e majjere ma66e, faa 6e ngadi ko neddo haanaa wadude.

29 I6e keewi oonyaare e bonanda e eelgal e nganyaandi fuu. I6e keewi kiram e war-hoore e poodundural e jamba e anniya bondo. Wo 6e nyo'oo6e yim6e,

30 wo 6e mbonkotoo6e, wanyu6e Laamdo. Wo 6e huyfinoo6e yim6e, wo 6e mawninkini6e, mantotoo6e. I6e piloo laabi kesi faa 6e ngada ko boni. I6e calanoo saaraa6e ma66e.

31 Be ngalaa hakkillo, 6e koolnaaki, 6e yoor6e 6erde, 6e ngalaa yurmeende.

32 I6e anndi ko Laamdo yamiri: gadoowo golleeji di fuu ina haani maayde. Ammaa wanaa golleeji diin tan 6e ngadata, i6e njardoo wo66e du ngada di.

2

Haala jukkungo Laamdo

1 Ndelle, aan peloowo wo66e oon, mo laatidaa fuu a walaa ko njaabodaa. Sabo si a felii goddo, ada li6a hoore maa, sabo aan du ada wada dum.

2 Eden anndi Laamdo ina saroo wadoo6e hono golleeji diin fodde goonga.

3 Aan peloowo wadoo6e iri golleeji diin tawee hono noon ngadirtaa, yalla ada sikki a dadan jukkungo sariya Laamdo ngon naa?

4 Naa a jawdo moyyuki Laamdo mawki kiin, kam e munyal muudum e heese muudum naa? Yalla a faamaay moyyuki muudum ina yaare faa tuubaa?

5 Ammaa ko a joordo 6ernde, a caliido tuubude duum, ada waddana hoore maa tikkere Laamdo nyannde Laamdo 6anginta tikkere muudum e sariya mum ponnditiido oon.

6 Sabo Laamdo barjoto mono fuu golle muudum.

⁷ Waŋooŋe ko woodi e ley munyal, filotooŋe darja e teddeengal e ko duumotoo been, keban nguurndam nduumiidam.

⁸ Ammaa filotooŋe ko nafata ko'e muɓŋen, saliibe goonga de ina kaɓɓii e bonanda been, jukkungo naawngo keɓata.

⁹ Torra e billaare ngoodanii gaɗoowo ko boni fuu: Alhuudiyankooŋe tafon, de lenyi goddi njokka.

¹⁰ Ammaa darja e teddeengal e jam ngoodanii gaɗoowo ko woodi fuu, Alhuudiyankooŋe tafon, de lenyi goddi njokka.

¹¹ Sabo Laamɗo ɓurdintaa yimɓe.

¹² Kala gaɗoowo hakke mo anndaa Tawreeta Muusaa halkan tawa saraaka Tawreeta oon. Katin du gaɗoowo hakke tawi na anndi Tawreeta, sarorte Tawreeta oon.

¹³ Yimɓe ndaardataake fonnditiibe yeeso Laamɗo e hettindanaade Tawreeta tan. Wo waŋooŋe ko Tawreeta wi'i been ndaardetee wo fonnditiibe.

¹⁴ Be nganaa Alhuudiyankooŋe been, e rafi muɓŋen anndude Tawreeta fuu, si ɓe ngadirii no Tawreeta oon wi'iri ni e ley muuyde ko'e maɓɓe, ɓe kollii iɓe njogii Tawreeta e ley hakkillooji maɓɓe fay si ɓe ngalaa Tawreeta Muusaa oon.

¹⁵ Be kollii ko Tawreeta Muusaa oon yamiri duum ina winndaa e ɓerde maɓɓe. ɓerde maɓɓe ina ceedanoo ɓe, wakkati wakkati miilooji maɓɓe na pela ɓe, wakkati gom du na laamna ɓe.

¹⁶ Dum ɓangowan nyannde Laamɗo yamirta Iisaa Almasiihu saroo ko suudii ley ɓerde duum, no fotirta e Kabaaru Lobbo mo mbaajotoomi oon.

No Alhuudiyankooŋe ngorri e Tawreeta Muusaa

¹⁷ Aan, bi'udo wo a Alhuudiyanke, aɗa tuugii Tawreeta Muusaa, aɗa mantaroo kawtal maa e Laamɗo,

¹⁸ aɗa anndi muuyde Laamɗo, aɗa waawi suɓaade ko woodi sabo a jannginaama Tawreeta oon.

¹⁹ A tannyorii wo a dowoowo wumɓe, wo a annoora wonɓe e nimre been.

²⁰ Aɗa waajoo ɓe njanngaay been, aɗa janngina sukaabe saabe ko njogidaa anndal e goonga faa hiɓi e ley Tawreeta Muusaa oon duum.

²¹ Woodi ndelle, aɗa tindina woɓɓe, yalla a tindintaa hoore maa naa? Aɗa waajoo taa mbujjee, a wujjataa naa?

²² Aɗa wi'a taa njeenee, a jeenataa naa? Aɗa harmina tooruuji, a wujjataa ley cuudi majji toon naa?

²³ Aan mantortooɗo Tawreeta, a huyfintaa innde Laamɗo e luttugol maa Tawreeta oon naa?

²⁴ Dum wadi de Binndi diin mbi'i: «Onon ngadi de yimɓe ɓe nganaa Alhuudiyankooŋe ɓeen ina mbonkoo innde Laamɗo.»*

²⁵ Woodi, si aɗa hayba jamirooje Tawreeta, taadagol Alhuudiyankooŋe ina waawi nafude ma. Ammaa si aɗa lutta jamirooje deen, a laatake hono mo taadaaki ni.

²⁶ Si mo taadaaki haybii jamirooje Tawreeta, wanaa Laamɗo ndaardan joomum hono o taadiido nii naa?

²⁷ Mo taadaaki de na hayba Tawreeta Muusaa oon, kam saroyte aan luttudo Tawreeta oon, fay si a taadiido anndudo Binndi diin.

²⁸ Sabo wanaa ko yi'etee duum waɗata neddo Alhuudiyanke jaati, wanaa ko golletee e ɓanndu duum woni taadagol.

* 2:24 Esaaya 52.5.

²⁹ Wo ko yi'ataake duum wadata neddo Alhuudiyanke jaati, taadagol du ley bernde muudum tawetee. Wo Ruuhu gollata dum, wanaa binndi. Manoore neddo oon, wanaa to yim6e yuurata, wo to Laamdo nde yuurata.

3

¹ Ndelle, dume Alhuudiya'en burdi lenyi goddi? Dume woni nafaa taadagol?

² Ina heewi e alhaaliiji fuu. Ko artii fuu, Laamdo halfinii 6e konggol muudum.

³ Goonga, wo66e ma66e koolnaaki. Yalla dum ina waawi bonnude ko Laamdo wo koolniido duum naa?

⁴ Dum waawaa koy! Fay si yim6e fuu wo fewoo6e, tilay Laamdo kaa annditee wo goongante. Wo hono noon winndiraa:

«Fonnditaare maada ina annditee e ko kaalataa duum, si a sardaama du fu, a li6an.»*

⁵ Do mi haaldan hono no wo66e kaaldata ni: si oonyaare meeden ina beyda hollude fonnditaare Laamdo ndeen, noy mbi'eten? Yalla en mbi'an Laamdo wo oonyiido si jippinii tikkere muudum dow meeden naa?

⁶ Fay seeda! Sabo si Laamdo wo oonyiido, noy o sarortoo adunaaru ndu?

⁷ Goddo na waawi wi'ude faa hannden: si fewre am beydii hollude goon-galaaku Laamdo faa dum mawninii teddeengal muudum, ko wadi mido saree hono wo mi luttoowo?

⁸ Si neddo na miilira nii fu, wi'an: «Ngaden ko boni faa ko woodi funta.» Won mbonkotoo6e ina mbi'a enen du eden mbiira noon. Yim6e 6een kaa, jukkungo mu6ben ina foti e golle mu6ben.

No yim6e fuu ndonkiri laataade fonnditi6e

⁹ Ndelle, enen Alhuudiyankoo6e 6een, eden 6uri yim6e heddi6e naa? En 6uraa koy. Sabo mi hollii Alhuudiyanke e mo wanaa Alhuudiyanke fuu e ley hakkeeki ngoni.

¹⁰ Wo hono no winndiraa:

«Walaa fuu ponnditiido, fay gooto,

¹¹ fay gooto walaa paamal,
fay gooto filataako Laamdo.

¹² Yim6e fuu mbosake laawol, fuu laatake 6ol6e.

Walaa fuu gadooowo ko woodi, fay gooto.»†

¹³ «Kunndude ma66e ina nga'i hono caabeeje udditiide ni, demle ma66e ina kaala hiila.

Toni ma66e ina caawi tooke bolle.»‡

¹⁴ «Kunndude ma66e ina keewi kuddi e haalaaji mettudi.»§

¹⁵ «Koyde ma66e ina njaawi rufude yiyiam.

¹⁶ Bonanda e mettorgal ina njokki 6e to 6e njahata fuu,

¹⁷ 6e anndaa laawol jam.»*

¹⁸ «Kulol Laamdo walaa e berde ma66e fey.»†

¹⁹ Eden anndi huunde fuu ko Tawreeta Muusaa oon wi'i, wo won6e e ley muudum 6een haaldi, faa kunndude fuu ndeyyinoo, de yim6e adunaaru fuu paama ina poti e hiiteede kiite Laamdo.

²⁰ Sabo fay gooto ndaardataake ponnditiido yeeso Laamdo saabe haybude muudum Tawreeta Muusaa. Si goonga, golle Tawreeta oon haadi e andinde yim6e ko woni hakke.

* **3:4** Jabuura 51.6. † **3:12** Jabuura 14.1-3, 53.2-4. ‡ **3:13** Jabuura 5.10, 140.4. § **3:14** Jabuura 10.7. * **3:17** Esaaya 59.7-8. † **3:18** Jabuura 36.2.

No yim6e laartotoo fonnditiibe yeeso Laamdo

²¹ Ammaa joonin Laamdo 6anginii no fonnditaare muudum he6irtee ko wanaa haybude Tawreeta Muusaa. Tawreeta oon e dewte annabaabe deen kaaliino kabaaru majjum:

²² o ndaardan goondin6e been fuu wo fonnditiibe saabe goondinal mu66en Iisaa Almasiihu. Sabo walaa ko senni yim6e:

²³ yim6e fuu luttii, kewtaay yottaade darja Laamdo.

²⁴ Ammaa Laamdo tiigorake 6e fonnditiibe e dokkal saabe hinney muudum. O wadirii dum e Iisaa Almasiihu dimdindo 6e oon.

²⁵ Wo kam Laamdo wadi kirsamaari ittoori hakkeejj, faa ittiri hakkeejj goondin6e diin e yiyam muudum. Hono noon Laamdo holliri fonnditaare muudum, fay si jukkaakino luttube arande

²⁶ saabe munyal muudum. O wadirii dum faa o 6angina fonnditaare makko ley jamaanu mo ngonden o, faa o holla wo o ponnditiido, woodi du, neddo fuu goondindo Iisaa, o ndaardan dum ponnditiido.

²⁷ Ndelle, dume neddo waawi mantoraade? Walaa! Haybude Tawreeta Muusaa oon wadi dum naa? Wanaa! Goondinal tan wadi dum!

²⁸ Sabo miden anndi neddo ndaardete ponnditiido saabe goondinal muudum, wanaa saabe haybugol muudum Tawreeta.

²⁹ Naa Laamdo wo Laamdo Alhuudiyankoo6e tan naa? Wanaa wo o Laamdo lenyi goddi diin du naa? Goonga, wo o Laamdo lenyi goddi diin du.

³⁰ Sabo Laamdo gooto woodi, ndaardoowo taadiibe been fonnditiibe saabe goondinal mu66en, 6e taadaaki been du o ndaardan dum'en fonnditiibe saabe goondinal mu66en.

³¹ Ndelle, min ngadii Tawreeta Muusaa oon wo 6olum saabe goondinal naa? Fay seeda! Min 6oldinaay mo, min tabintinii mo!

4

Haala goondinal Ibrahiima

¹ Dume mbi'eten dow Ibrahiima maami en oon? Dume o ekiti dow kabaaru oon?

² Si tawiino o laatake ponnditiido saabe golleeji makko diin, ndeen imo waawunoo mantaade. De yeeso Laamdo kaa o waawaa mantaade.

³ Sabo Binndi diin mbi'ii: «Ibrahiima goondinii Laamdo, de Laamdo hiisorii mo saabe majjum wo o ponnditiido.»*

⁴ Woodi, si neddo gollii fu, njobdi muudum hiisortaake hono moyyere, wo ko tilsi yobeede.

⁵ Ammaa yeeso Laamdo neddo waawaa yowude jikke muudum dow golle mum. Sanaa o goondina Laamdo baawdo nanngirde bon6e wo fonnditiibe oon, ndeen goondinal makko hiisete wo fonnditaare.

⁶ Noon Daawda du haaliri dow barke neddo mo Laamdo hiisorii ponnditiido baka golleeji ngalaa. O wi'ii:

⁷ «Barke woodanii yim6e 6e lutti mu66en njaafaa, 6e hakkeejj mu66en mooytaa.

⁸ Barke woodanii neddo fuu mo Joomiraado hiisaaki hakkeejj muudum.»†

‡ 3:25 Haala *kirsamaari* kaan, e geresankoo6e ina waawi hollude kirsamaari ittoori hakke, ittoori nganyaandi hakkunde yim6e e Laamdo du. * 4:3 Fudfoode 15.6. † 4:8 Jabuura 32.1-2.

⁹ Yalla taadii6e been tan njeji barke oon naa? Yalla 6e taadaaki 6een ngalaa toon naa? En mbi'ii: wo saabe goondinal Laamdo hiisorii Ibrahiima wo ponnditiido.

¹⁰ Ndelle, noy Ibrahiima worrunoo nde ndaardanoo wo ponnditiido ndeen? O taadiido naa o wanaa? Si goonga, o ndaardaama o ponnditiido gilla o taadaaki.

¹¹ Taadagol makko du wo maande holloore fonnditaare makko saabe goondinal ngal o woodunoo gilla o taadaaki. Hono noon, o laatorii maama goondin6e 6e taadaaki 6een fuu, faa 6een du kiisoree wo fonnditiife.

¹² Kanko woni baaba taadii6e du, de 6e kaadaay e taadagol tan. Wo 6e jokku6e laawol makko du, kanko baaba meeden Ibrahiima goondindo Laamdo gilla taadaaki.

Amaana mo Laamdo wadani Ibrahiima

¹³ Laamdo aadake hokkude Ibrahiima e yuwdi muudum adunaaru ndu. Amaana oon daraaki dow ko Ibrahiima jokki Tawreeta oon, ammaa darake dow fonnditaare nde Ibrahiima he6i saabe goondinal muudum ndeen.

¹⁴ Sabo si amaana oon darake dow jukkugol Tawreeta fu, goondinal laatake 6olal, woodi amaana oon du nafataa.

¹⁵ Sabo jamirooje Tawreeta deen wo jukkungo Laamdo ngaddata. De si jamirooje ngalaa fu, lutti du ngalaa.

¹⁶ Ndelle, amaana Laamdo oon wo dow goondinal yowii, faa laatoo moyyere makko. O tabitan e yuwdi Ibrahiima fuu, wanaa hokkaabe Tawreeta tan, ammaa goondinir6e no Ibrahiima goondiniri ni 6een fuu. Kanko woni maama meeden en fuu.

¹⁷ Dum ina hawra e ko winndaa dow Ibrahiima: «Mi wadii ma baaba lenyi keewdi.»[‡] Wo noon dum laatorii yeeso Laamdo mo Ibrahiima goondini, kokkoowo maay6e nguurndam, jamiroowo ko walaa duum laatoo.

¹⁸ Fay si Ibrahiima walaa daliili dow ko yowa jikke muudum he6ude yuwdi katin, o heddi imo goondini. Wo nii o laatorii baaba lenyi keewdi no Laamdo wiirunoo mo ni: «Hono nii yuwdi maada fotata.»[§]

¹⁹ Ibrahiima duu6i muudum ina ngada hono hemre, ammaa goondinal mum lokki6aay nde yi'unoo 6anndu mum naywii, deekum Saaratu oon du naywii, faltake rimude.

²⁰ O sikkitiraay amaana Laamdo oon. Ko laatii dey, goondinal makko 6eydii semmbe, o teddini Laamdo.

²¹ O tannyorii Laamdo ina waawi tabintinde amaana muudum.

²² Saabe duum, «Laamdo hiisorii mo wo o ponnditiido.»

²³ Ko Binndi diin mbi'i «Laamdo hiisorake mo wo o ponnditiido» duum, wanaa saabe makko tan winndiraa.

²⁴ Idum winndiraa saabe meeden enen du. Laamdo hiisorto en fonnditiife, enen goondin6e Laamdo iirtinii Joomiraado meeden Iisaa e maayde oon.

²⁵ O hokkitiraama, o maayi saabe lutti men, de o iirtinaa faa ndaardeden fonnditiife.

5

Haala jam hakkunde meeden e Laamdo

¹ Ko ke6uden ndaardeede fonnditiife saabe goondinal duum, wadii jam hakkunde meeden e Laamdo saabe Joomiraado men Iisaa Almasiihu.

² Kam udditani en dammbugal hinney Laamdo mo ngonden joonin saabe goondinal meeden. Ley majjum eden ceyoroo jikke wondude e darja Laamdo.

³ Wanaa dum tan, eden ceyoroo torraaji meeden du sabo eden anndi torraaji ndimata munyal,

⁴ munyal du rima ne'aaku, ne'aaku du rima jikke.

⁵ Jikke oon du waasataake, sabo Ruuhu Ceniido mo kokkaden oon hebbinii en njingu Laamdo.

⁶ Sabo ley wakkati mo Laamdo subii oon, nde tawanoo en ngalaano sembe ndeen, Almasiihu maayani en, enen luttuŋe Laamdo.

⁷ Ina tiidi ko goddo jaba maayande neddo fay si wo ponnditiido. Ina hasii goddo suusa maayande lobbo.

⁸ Ammaa Laamdo hollii no yidiri en ko Almasiihu maayanii en gilla en luttuŋe.

⁹ Joonin ko ndaardaden en fonnditiibe saabe yiyam makko duum, tannyoral en ndadan tikkere Laamdo du saabe makko.

¹⁰ Sabo nde laatinoŋen wayŋe Laamdo ndeen, Laamdo rewrintinii en e muudum saabe maayde Biyum. Ko ndewrintinaden e makko joonin duum, sikke fuu walaa en kisinte saabe nguurndam Biyiiko oon du.

¹¹ De wanaa duum tan, ammaa eden ceyoroo Laamdo saabe Joomiraado men Iisaa Almasiihu, dewrintindo en e Laamdo oon.

No Aadama nannditirta e Almasiihu

¹² Joonin le, wo saabe neddo gooto de hakke naati e adunaaru, woodi hakkeji diin du ngaddi maayde. Noon maayde ndeen yottorii yimŋe fuu, sabo ŋe fuu ŋe luttii.

¹³ Si goonga, gilla Tawreeta Muusaa oon jippinaaka, hakkeji ina ngoodi e adunaaru ndu. De si jamirooje Tawreeta ngalaa, hakkeji kiisataake.

¹⁴ Gilla e Aadama faa e Muusaa, walaa fuu mo maayde jaalaaki, fay yimŋe ŋe ngadaay hakke iri mo Aadama wadi nde luttunoo yamiroore Laamdo. Aadama oon wo alhaali garoowo oon.

¹⁵ Ammaa en kaanaa fonndude luttal Aadama e dokkal Laamdo. Goonga, yimŋe heewŋe maayii saabe luttal neddo gooto. Ammaa hinney Laamdo, kam e dokkal ngal hokki yimŋe heewŋe saabe neddo gooto ina buri dum fuu manngu. Neddo oon woni Iisaa Almasiihu.

¹⁶ Katin du en kaanaa fonndude ko dokkal Laamdo rimata duum e ko luttal neddo gooto rimata duum. Sabo sariya wadaama dow luttal gootal ngal, de dum waddi jukkungo. Ammaa moyyere Laamdo mawnde wari caggal luttii keewdi, de dum waddi fonnditaare.

¹⁷ Wo saabe luttal neddo gooto maayde laamorii yimŋe. Ammaa dum waawaa fonndeede e laamagol heboobe moyyere Laamdo heewnde e dokkal fonnditaare ŋeen. Been laamortoo e nguurndam saabe neddo gooto. Oon woni Iisaa Almasiihu.

¹⁸ Ndelle, no luttal neddo gooto waddirani yimŋe fuu jukkungo ni, hono noon du gollal ponnditiingal ngal neddo gooto gollii ina laatanoo yimŋe fuu fonnditaare e nguurndam.

¹⁹ No salaare neddo gooto wadiri yimŋe heewŋe luttuŋe ni, hono noon dowtaare neddo gooto du wadiroyta heewŋe ndaardee fonnditiibe.

²⁰ Tawreeta naatii faa luttii ŋeyda annditeede. Ammaa fay ko luttii keewi duum fuu, hinney Laamdo buri heewude.

²¹ Hono no luttal laamorii de waddi maayde ni, hono noon hinney Laamdo oon du laamortoo saabe fonnditaare, faa yaara en to nguurndam ndu-umiidam saabe Iisaa Almasiihu Joomiraado meeden.

6

Haala maaydude e Almasiihu e wurdude e muudum

¹ Ndelle, dume mbi'eten? En keddoto e hakkeeki yalla hinney Laamdo ina beydoo naa?

² Kayto! Dum waawaa laataade! En ceedii e hakkeeki faa laatoden maaybe to majji. Ndelle noy mbuurdirten ley majji katin?

³ Odon anndi lootalgal meeden batisima ka66ngal en e Iisaa Almasiihu ngaal hawtii en e maayde muudum du.

⁴ Ndelle, e ley lootalgal batisima ngaal en maaydii e makko, en uwidaama e makko. Ndeen du, no Almasiihu iirtorii e hakkunde maaybe saabe baawde Baabiiwo teddude deen, enen du en mbuurda noon nguurndam kesam.

⁵ Sabo si en kawtii e makko ley maayde nanndunde e maayde makko, en kawtan e makko ummitagol nanndungol e ngol makko.

⁶ Ndelle eden paami dum do: tomottaaku meeden kiinngu nguun tontidaama e makko dow leggal palaangal, faa baawde balli men luttooji diin kalka, faa tawee en nganaa maccu6e hakke katin.

⁷ Sabo si neddo maayii fu, yaltii e hawju hakke.

⁸ Ko maaydufen e Almasiihu duum, eden koolii en mbuurdan e makko du.

⁹ Sabo eden anndi ko Almasiihu iirtii e hakkunde maaybe duum, maayataa katin. Maayde walaa baawde dow makko katin.

¹⁰ Ko o maayi duum, wo saabe hakkeeki yimbe nde wootere faa abada. Joonin ko o wuuri duum, wo muuyde Laamdo o wuurani.

¹¹ Hono noon, onon du, laatee maaybe 6e hakkeeki laamaaki, de laatanodon Laamdo wuuru6e e kawtal Iisaa Almasiihu.

¹² Ndelle, taa accee hakke laamoo balli moodon maayooji diin faa njokkon muuyde majji.

¹³ Taa kokkitiree terde balli mon hakke, taa ngadon de ka6itirde oonyaare. Kokkee ko'e mon Laamdo, sabo on iirtinaama e maayde, odon mbuuri. Kokkee terde moodon Laamdo faa de laatoo ka6itirde fonnditaare.

¹⁴ Hakke laamataako on katin, sabo on ngalaa ley jamirooje Tawreeta. Wo ley hinney Laamdo ngondon.

No yimbe laatortoo golloobe dwtaniibe fonnditaare

¹⁵ Ndelle noy? Yalla en ngadan hakke sabo ley hinney ngonden wanaa ley Tawreeta naa? Kayto! Dum waawaa laataade!

¹⁶ On paamaay naa? Si on kokkii goddo ko'e mon faa ngollanon dum, dwtanodon dum fu, on laatake maccu6e mo dwtanodon oon. Ndelle, naa on laatake maccu6e hakke jaaroowo on e maayde, naa on dwtanake Laamdo jaaroowo on e fonnditaare.

¹⁷ Ammaa jattooje ngoodanii Laamdo! Arande wo on maccu6e hakke, de joonin on laatake jokkir6e laawol ngol njannginadon ngool e berde laa6ude.

¹⁸ On ndimdinaama e hakke, on laatake maccu6e fonnditaare.

¹⁹ Mido haalda do no yimbe paamirta ni saabe lokkaaku moodon. Arande odon ngattunoo terde mon ley hawju tuundi e bonanda faa ko boni beydoo. Joonin kaa, ngadiron de noon ley hawju fonnditaare faa ngollon ko senii.

²⁰ Nde ngonnodon ley maccungaaku hakke ndeen, on laataakino golloobe dwtaniibe fonnditaare.

²¹ Nafaa oye keʼuḍon e majjum wakkati oon? Fay huunde, si wanaa ko cemtirton hannden duum, sabo cakitte majjum wo maayde.

²² Ammaa joonin, on ndimɗinaama e maccungaaku hakke, on laatake maccu6e Laamɗo. Nafaa mo keʼuḍon wo joonnde seniinde, de cakitte majjum du wo nguurndam nduumiidam.

²³ Sabo njobdi hakke wo maayde, ammaa dokkal Laamɗo wo nguurndam nduumiidam e ley kawtal Iisaa Almasiihu Joomiraado meeden.

7

No yimbe ka66itiraa e jamirooje Tawreeta

¹ Sakiraa6e, mido haalana on onon anndu6e Tawreeta Muusaa. Odon anndi jamirooje Tawreeta na ndawrana neddo haddi nguurndam muudum tan.

² Hono nii debbo 6aɗaado du, jamirooje ka66iri dum e gorum oon si gorum oon ina wuuri. Ammaa si gorum oon maayii fu, o ha66itaama e jamirooje ka66unoo6e mo deen.

³ Si goddo 6aɗii mo e ley nguurndam goriiko oon, wi'ete wo o jeenoowo. Ammaa si goriiko oon maayii, jamirooje deen njoppam mo, o wi'ataake jeenoowo si o 6aɗundurii e gorko goddo.

⁴ Sakiraa6e am, onon du, fodde Tawreeta Muusaa, on laatake maay6e. On yuwii e ley muudum saabe 6anndu Almasiihu tontanaandu on nduun faa njeyadon e muudum. Kam woni mo Laamɗo iirtini e hakkunde maay6e oon faa ngollen ko welata Laamɗo.

⁵ Wakkati nde ngonnoten ley hawju muuyde terde ndeen, muuyde meeden bonde de Tawreeta ummini deen ina ngolla e 6alli men faa njaara en to maayde.

⁶ Ammaa joonin, en ndimɗinaama e Tawreeta. Fodde Tawreeta ka66unoo6o en oon, en laatake maay6e, faa mbaawen gollande Laamɗo dow laawol kesol ngol Ruuhu muudum hawjii, wanaa dow laawol kiingol ngol binndi njamirnoo.

No Tawreeta Muusaa anndiniri ko woni luttal

⁷ Ndelle, dume mbi'eten? Tawreeta Muusaa oon wo hakke naa? Wanaa koy! Ammaa, si Tawreeta walaa fu, mi anndaano ko woni hakke. Sabo mi anndaano ko woni muuyude ko jeyaa si Tawreeta wi'aayno: «Taa muuyu ko a jeyaa!»

⁸ Ammaa hakke adii ko jamirooje kadi duum, de wadi e am siyijji muuyde terde fuu. Sabo si Tawreeta walaano fu, hakke wo huunde waatunde.

⁹ Miin e hoore am, nde mi anndaano Tawreeta arande ndeen, mido wuurnoo, ammaa ko kadaadi diin ngari duum, hakkeji laatii buurdi,

¹⁰ de miin du, maayumi. Jamirooje kaanunoo6e wadande kam nguurndam deen, laatii jaarooje kam to maayde.

¹¹ Sabo hakke adii kadaadi diin, de hiili kam, wardi kam di.

¹² Ndelle, Tawreeta Muusaa wo ceniido, jamirooje deen du wo ceniide, wo ponnditiide, wo moyyude.

¹³ Ndelle, yalla ko woodi waddanii kam maayde naa? Dum waawaa laataade! Wo hakke wadi dum. Hono nii hakke annditirtee wo hakke jaati, sabo o nawtorake ko woodi faa rimana kam maayde. Ndelle, jamirooje deen kolli hakke oon wo huunde bonnde faa faltii haddi.

Haala durwugol neddo e hakke

¹⁴ Eden anndi Tawreeta Muusaa oon to Ruuhu Ceniido yuuri. De miin kaa, mi adunanke tan mo hakke dawrani.

¹⁵ Sabo mi faamaay ko ngadammi duum: ko njidumi wadude duum, mi wadataa dum, de ko mbanyumi duum, wo duum ngadammi.

¹⁶ Si mido wada ko mi yidaa wadude duum, ina holla mi jabii jamirooje Tawreeta deen ina mboodi.

¹⁷ Ndelle, wanaa miin wadirta noon, wo hakke gondo ley am.

¹⁸ Mido anndi e ley am, dum woni e ley banndu am, ko woodi walaa e muudum. Yidude wadude ko woodi ina woni e am, de mi waawaa wadude dum.

¹⁹ Mi wadataa ko woodi ko njidumi duum, wo ko boni ko mi yidaa duum ngadammi.

²⁰ Ammaa si mi wadii ko mi yidaa, wanaa miin gollirta noon, wo hakke gondo ley am oon.

²¹ Ko taykiimi dey: wakkati fuu mido yidi wadude ko woodi, de ko boni ina woni e am, ina hada kam.

²² E ley bernde am mido seyoro Jamirooje Laamdo deen.

²³ Ammaa mido maata al'aada bondo e ley banndu am, ina haŋa e laawol ngol hakkillo am wi'i na woodi ngool. Al'aada bondo oon ina wada kam maccudo hakke gondo ley banndu am oon.

²⁴ Kay, mido yurminii! Moy waawi dannude kam e banndu yaarooru kam to maayde ndu?

²⁵ Jettooje ngoodanii Laamdo saabe Joomiraado meeden Iisaa Almasiihu!

Ndelle miin, e ley hakkillo am wo mi maccudo jamirooje Laamdo, ammaa e banndu am wo mi maccudo laawol hakke.

8

Haala nguurndam kawtudam e Ruuhu Laamdo

¹ Joonin kaa, jukkungo fuu walaa e hawtuŋe e Iisaa Almasiihu been,

² sabo baawde Ruuhu kokkooje en nguurndam saabe Iisaa Almasiihu deen ndimdinii en e baawde hakke e maayde fuu.

³ Ko Tawreeta Muusaa waawaayno wadude saabe lokkaaku balli men, wo duum Laamdo wadi. O nuli Biyiiko e ley tagaadi nanndundi e 6i66e-Aadama jom'en hakkeji been faa itta hakke. E ley tagaadi ndiin o jukkii hakke golloowo e ley balli men.

⁴ Dum fuu wo faa laaŋal ngal Tawreeta yamiri ngaal hi66a e dow meeden, enen jokkuŋe Ruuhu 6e nganaa jokkuŋe muuyde terde been.

⁵ Jokkuŋe muuyde terde been, muuyde terde na ndawrana hakkillooji mu66en. De jokkuŋe Ruuhu been, wo Ruuhu dawranta hakkillooji mu66en.

⁶ Hakkillo jokkoowo muuyde terde muudum, na waddana joomum maayde. Hakkillo jokkoowo ko Ruuhu jeyi du, na waddana joomum nguurndam e jam.

⁷ Sabo hakkillo jokkoowo muuyde terde muudum tan ina wanyi Laamdo. Joomum downtantaako Jamirooje Laamdo deen. Si goonga du, waawaa.

⁸ Jokkuŋe muuyde terde been mbaawaa welude Laamdo.

⁹ De onon le, on njokkataa muuyde terde, ammaa odon njokka Ruuhu, si goonga fu Ruuhu Laamdo ina woni ley berde moodon. Neddo fuu mo walaa Ruuhu Almasiihu oon, waldaa e Almasiihu.

¹⁰ Kaa si Almasiihu ina woni e moodon, fay si taweede balli mon wo maaydi saabe hakke, yonkiiji mon kaa wo buurdi saabe on ndaardaama on fonnditiibe.

11 Si Ruuhu Laamdo ina woni ley berde moodon, Laamdo buurtindo Iisaa Almasiihu e hakkunde maay6e oon, hokkan balli mon maayooji diin nguurn-dam, hokkiran dum Ruuhu muudum gondo ley berde mon oon.

12 Ndelle, sakiraa6e, won ko tilsani en, de dum wanaa jokkude muuyde terde.

13 Sabo si on mbuurdii odon njokka muuyde terde, on maayan. Ammaa si on mbardii muuyde deen Ruuhu Laamdo fu, on mbuuran.

14 Be Ruuhu Laamdo dowata fuu wo bi66e Laamdo.

15 Laamdo hokkaay on Ruuhu gadoowo on maccu6e faa ngarton e kulol. O hokkii on Ruuhu gadoowo on bi66e Laamdo. Kam wadata faa noddiren Laamdo «Abba».

16 Ruuhu oon e hoore muudum na hawta e berde meeden faa laamna en wo en bi66e Laamdo.

17 Si en bi66e, wo en ronoo6e du. En ndonan ko Laamdo aadiinoo duum, en ndondan e Almasiihu du. Sabo sini en njardi torra e makko fu, en ke6idan e makko teddeengal du.

Haala teddeengal garoowal

18 Mi hiisake torraaji wakkati joonin mbaawaa fonndeede e teddeengal ngal Laamdo 6anginanta en.

19 Si goonga, tagoore fuu ina heppi nyannde nde Laamdo 6anginta bi66e muudum ndeen.

20 Sabo tagoore ndeen ina faddee hi66inde ko nde jeyi gollude. Wanaa e muuyde mayre dum wadaa, wo Laamdo muuynoo dum. Ammaa jikke ina heddi,

21 sabo tagoore ndeen rimdinte e maccungaaku nyolngu, yaaree e ley ndimaaku e teddeengal ngal bi66e Laamdo ndesanaa.

22 Sabo eden anndi, faa joonin tagoore ndeen fuu ina uuma ina tampi e naawalla njatawere.

23 Wanaa ko tagaa tan uumata, enen he6ir6e Ruuhu Laamdo oon hono dokkal Laamdo artiingal, enen du eden uuma. Eden keppi Laamdo wadaay en bi66e muudum, de rimdina balli men.

24 En kisiinaama, de wo ley jikke dow ko warata tafon. De jikke ke6aado selii laataade jikke, sabo neddo yowataa jikke e dow ko he6i.

25 Ammaa si eden njowi jikke e dow ko en ke6aay tafon, en ndoomiran dum munyal.

26 Katin du, Ruuhu waran na walla en e lokkaaku men. Sabo si goonga, en anndaa no kaanden wadirde du'aare ni. Ammaa Ruuhu oon e hoore muudum nyaaganto en Laamdo, nyaagoranoo en uumaali 6urdi haalaaji luggude.

27 Laamdo kumpitiido ko woni ley berde men oon du ina anndi anniya Ruuhu, sabo wo e muuyde makko Ruuhu oon nyaagirantoo seniibe 6een.

28 Eden anndi Laamdo ina gollira huunde fuu faa laatanoo yidu6e dum ko woodi, 6e o noddi fodde anniya makko.

29 Sabo 6e Laamdo anndi gilla tagaaka 6een, o fodanake dum'en nanndude e Biyiiiko oon, faa Biddo oon laatoo afo ardiido dow sakiraa6e heew6e.

30 Katin du 6e o fodanii 6een, o noddii dum'en, 6e o noddi 6een, o tiigorake dum'en fonnditii6e, 6e o tiigorii fonnditii6e 6een du, o hokkii dum'en ngedu mu66en e teddeengal makko.

Haala njingu Almasiihu

31 Caggal duum fuu, dume mbi'eten? Si Laamdo ina wondi e meeden, moy waawani en?

³² Kanko, fay Biyiiko oon e hoore muudum o hadaay en, o hokkitirii dum saabe meeden en fuu. Si noon woni moyyere makko, wanaa o hokkidan en e muudum huunde fuu naa?

³³ Moy yaarata 6e Laamdo subii 6een sariya? Fay gooto, sabo Laamdo tiigorake 6e fonnditiibe!

³⁴ Moy waawi felude 6e yeeso sariya? Fay gooto, sabo Iisaa Almasiihu maayii, ko 6uri dum du, o iirtake. Imo joodii gere nyaamo Laamdo, imo nyaaganoo en.

³⁵ Dume waawi senndude en e njinngu Almasiihu? Tiidallaaji naa, 6illaare naa, torra naa, yolbere naa, kolndam naa, masiiba naa, maa kaafaahi naa?

³⁶ Wo hono no Binndi diin mbiiri:

«Saabe maada miden nesa maayde
nyannde fuu,

miden ndaardee hono baali kirseteedi ni.»*

³⁷ Ammaa e ley majjum fuu, saabe jiddo en oon, eden 6uri fay jaalotoo6e.

³⁸ Sabo mido tannyori, wanaa maayde, wanaa nguurndam, wanaa ma-leyka'en, wanaa laamu, wanaa ko wari joonin, wanaa ko waroyta, wanaa semmbe,

³⁹ wanaa ko woni faa dow, wanaa ko woni faa ley, huunde fuu ko tagaa waawaa senndude en e njinngu ngu Laamdo wadani en ley kawtal meeden e Joomiraado men Iisaa Almasiihu.

9

Haala lenyol ngol Laamdo subii

¹ Wo goonga kaalammi miin kawtudo e Almasiihu, mi fenataa. Bernde am nde Ruuhu Ceniido dowata ndeen, ina seedanoo kam mido haala goonga.

² Bernde am ina woodi mettorgal cattungal, nde selataa naawude

³ saabe Alhuudiyankoo6e 6een. Mi ja6anno laataade kudaado mi seeda e Almasiihu miin e hoore am si ina nafannoo sakiraa6e am 6e kawtumi yuwdi 6een.

⁴ Been ngoni Israa'iila'en. Laamdo wadi 6e 6i66e muudum, holli 6e teddeen-gal muudum. Kam6e njeyi aadiiji diin e Tawreeta Muusaa oon. Wo kam6e Laamdo anndini no 6e ndewirta dum, kam6e Laamdo wadani amaanaaji muudum.

⁵ Kam6e yuuri e maamiraa6e Israa'iila arandee6e 6een. Almasiihu du, neddaaku muudum yuuri e lenyol ngool. Jettooje ngoodanii Laamdo tiimudo huunde fuu faa abada! Aamiina.

⁶ Dum fuu wanaa wi'ude konngol Laamdo ngool hunngake laataade. Sabo wanaa yuuru6e e Israa'iila 6een fuu ngoni Israa'iilankoo6e,

⁷ wanaa yuuru6e e Ibrahiima 6een fuu ngoni 6i66e muudum jaati. Sabo Laamdo wi'ii Ibrahiima: «Wo faro Isiyaaka yuwdi maa hiisortee.»*

⁸ Inan ko dum yidi wi'ude: wanaa 6i66e Ibrahiima rimiraa6e no yim6e fuu ndimirtee nii ngoni 6i66e Laamdo, ammaa wo rimiraa6e saabe amaana 6een tiigoraawo yuwdi makko.

⁹ Sabo Laamdo wadii amaana e haalaaji diin, wi'i, «Mi wartan e hono wakkati o mawuuri, de Saaratu he6an biddo gorko.»†

¹⁰ Wanaa dum tan. Ndaaren no Rebeka hooyiri reedu 6i66e dido du. Baaba ma66e wo gooto, Isiyaaka, maami en oon.

* 8:36 Jabuura 44.23. * 9:7 Fuddoode 21.12. † 9:9 Fuddoode 18.10, 14.

11-12 Gilla 6i66e 6een ndimaaka sakko 6e ngada ko woodi naa ko boni, ndeen Laamdo wi'i Rebeka: «Mawniiwo oon laatoto maccudo minyiiwo oon.»‡ O wadirii noon faa anniya makko dow subagol tabita. Subagol makko ngool yowaaki e golle yim6e, wo e Laamdo noddoowo oon ngol yowii.

13 Wo noon Binndi diin mbiiri: «Yaakuuba korsinmi, de Isuwa mbanyumi.»§

14 Ndelle, dume mbi'eten? Laamdo wo oonyido naa? Kayto! Fay seeda!

15 Inan ko o wi'i Muusaa:

«Mi hinnoto mo muuyumi hinnaade,

mi yurmoto mo muuyumi yurmaade.»*

16 Ndelle, subagol makko yowaaki e muuyde neddo naa e tinnaare muudum, ammaa wo dow Laamdo jurmootodo oon ngol yowii.

17 Sabo e ley Binndi diin, Laamdo wi'i Fira'awna: «Ko ngadirmaami kaananke dey, faa mi hollira baawde am e maada, katin du faa innde am gooynee e adunaaru ndu fuu.»†

18 Ndelle, Laamdo yurmoto mo muuyi, yoornan 6ernde mo muuyi.

19 Ndelle on yaman kam: «Si wo noon worri fu, dume Laamdo felirta yim6e? Moy waawi salaade muuyde makko deen?»

20 Aan 6ii-Aadama oon, wo a moy faa njeddaa Laamdo? Yalla loonde mahaande ina yama mahudo dum oon: «Ko wadi de mahirdaa kam ni?»

21 Mahoowo loode ina waawi wadude e loope deen ko yidi fuu: e loopal gootal o maha loonde gollirteende ko teddi, o maha wonnde du gollirteende ko he6aa fuu.

22 Woodi, fay si taweede Laamdo muuyi 6anginde tikkere muudum e baawde muudum, o munyani 6e o tikkani 6een munyal cattungal, dum woni haandube e halkude 6een.

23 O wadirii noon du faa o 6angina keewal darja makko dow 6e o yurmotoo 6een, 6e o segilani gilla ko 6ooyi faa ngonda e darja makko.

24 Dum woni enen 6e o noddi 6een. De wanaa e ley Alhuudiyankoo6e tan, wo e ley lenyi goddi diin du.

25 Dum woni ko Laamdo wi'i e annabi Hoseya:

«Yim6e 6e nganaa yim6e am,
mi noddiran 6e yim6e am,
yim6e 6e korsinaaka 6een,
mi noddiran 6e yim6e am horsube.

26 Katin du, nokku do 6e mbi'etee 6e nganaa yim6e am,
doon 6e inndiroytee 6i66e Laamdo buurdo.»‡

27 Annabi Esaaya du haalii haala Israa'ilankoo6e, wi'i: «Fay si 6i66e Israa'ila keewiri no njaareendi maayo ni, seeda ma66e tan hisintee,

28 sabo Joomiraado tabintinan konngol muudum dow adunaaru, hi66inan ngol fuu law.»§

29 Katin du wo nii Esaaya wiirunoo gilla arande:

«Sini Joomiraado jom baawde fuu oon accidaayno en yuwdi,

tawanno en laatake hono wuro Sodoma ni, en nanndii e wuro Gomoora.»*

No Laamdo ndaardata goondin6e Iisaa been fonnditiibe

‡ 9:11-12 Fudfoode 25.23. § 9:13 Malakiya 1.2-3. * 9:15 Wurtagol 33.19. † 9:17 Wurtagol 9.16. ‡ 9:26 Hoseya 2.25, 2.1. § 9:28 Esaaya 10.22-23. * 9:29 No **Sodoma** e **Gomoora** kalkiraa ni winndaama e ley Fudfoode 19.1-29.

³⁰ Ndelle, dume mbi'eten? Inan ko mbi'eten: yim6e 6e nganaa Alhu-
udiyankoo6e 6e pilaakino fonnditaare 6een, 6e ke6ii fonnditaare, dum woni
fonnditaare saabe goondinal.

³¹ Ammaa Israa'iilankoo6e pilorake fonnditaare e jokkugol Tawreeta, de
6e ke6aay fonnditaare ndeen.

³² Ko wadi? Sabo 6e piloraaki dum goondinal, wo e golle ma66e 6e pilorii
dum. Ndelle 6e pergake e «hayre fergoore ndeen»

³³ hono no Binndi diin mbiiri ni:
«Inan, mi jooyyinan e Siyona hayre nde yim6e pergotoo e muudum,
tefaare lifoore dum'en.
De goondindo nde fuu semtintaake.»†

10

¹ Sakiraa6e, ko muuyumi ley 6ernde am e ko nyaagotoomi Laamdo wo
Israa'iilankoo6e kisinee.

² Mido seedanoo 6e 6e njinnganii Laamdo sanne, de jinngi diin ngaldaa e
paamal.

³ Be paamaay fonnditaare nde Laamdo hokkata ndeen, faa 6e pilanii ko'e
ma66e dabare laataade fonnditi6e. Duum wadi de 6e dwtanaaki laawol
ngol Laamdo ndaardata neddo wo ponnditiido ngool.

⁴ Sabo Almasiihu woni timmoode jamirooje Tawreeta faa goondindo dum
fuu ndaardee ponnditiido.

No kisindam woodirani goondindo Almasiihu fuu

⁵ Inan ko Muusaa winndi dow fonnditaare yuurunde e Tawreeta ndeen:
«Neddo gadoowo jamirooje Tawreeta, kam wuurdata saabe majje.»*

⁶ Ammaa inan ko haala Laamdo wi'i dow fonnditaare yuurunde e goondinal
ndeen: taa wi'u e 6ernde maa «Moy yeejata dow kammu?» Dum woni faa
jippina Almasiihu,

⁷ naa «Moy yahata laakara?» Dum woni faa ummintina Almasiihu e
hakkunde maay6e.

⁸ Ndelle, dume Binndi diin mbi'i? «Konngol Laamdo ina 6adii ma, ingol woni
e hunnduko maa, ingol woni e 6ernde maa.»† Konngol ngool woni kabaaru
goondinal ngal min mbaajotoo ngaal.

⁹ Si a wi'ii e hunnduko maa Iisaa wo Joomiraado, de a goondinii e 6ernde
maa Laamdo iirtinii mo e maayde fuu, a hisinte.

¹⁰ Sabo wo e 6ernde neddo goondinta, de Laamdo ndaardan dum ponndi-
tiido. Wo e hunnduko neddo haaldata ko goondini, de Laamdo hisina dum.

¹¹ Wo hono Binndi diin mbiiri: «Goondindo mo fuu semtintaake.»

¹² Joonin, walaa ko senndi Alhuudiyanke e mo wanaa Alhuudiyanke.
Be fuu Joomii 6e wo gooto, kam woni kebbinoowo moyyereji muudum e
noddoo6e dum 6een fuu.

¹³ Sabo «neddo fuu noddudo innde Joomiraado, hisinte.»‡

¹⁴ Ammaa noy 6e ke6irta noddude mo si 6e ngoondinaay mo? Noy 6e
ngoondinirta mo si 6e nanaay kabaaru makko? Noy 6e nanirta kabaaru
makko si baajotoodo walaa?

¹⁵ Noy yim6e mbaajortoo du si nulaaka? Binndi diin mbi'ii: «Ndaar, koyde
jottinooje Kabaaru Lobbo na mbelna 6ernde koy!»§

† 9:33 Esaaya 28.16. * 10:5 Lewinkoo6e 18.5. † 10:8 Fillitagol Tawreeta 30.12-14. ‡ 10:13
Jowiila 3.5. § 10:15 Esaaya 52.7.

16 De wanaa yimbe fuu njaŋani Kabaaru Lobbo oon. Annabi Esaaya wi'ii:
«Joomiraado, moy goondini waaju amin?»*

17 Ndelle goondinal ina yuura e nanude waaju, waaju du ina yuura e konngol Almasiihu.

18 De mido yama yalla Israa'iilankooŋe nanaay naa? 'Be nanii koy! Ayaare wi'ii:

«Daade maŋŋe nanaama e adunaaru fuu, konngi maŋŋe njottake faa hoore leydi.»†

19 Mido yama katin: Israa'iilankooŋe paamaay naa? Gilla arande Muusaa winndii ko Laamdo wi'i:

«Mi wadan faa kiron yimbe 6e nganaa yuwdi goongaari, mi wadan faa tikkanon yuwdi ndi walaa hakkillo.»‡

20 Ndeen kaa, annabi Esaaya hulaay wi'ude caggal duum:
«Yimbe 6e pilaakino kam been njiitii kam, yimbe 6e yamanaay kam been du,

mi ɓanganii dum'en hoore am.»§

21 Ammaa to Israa'iila, Laamdo wi'ii:

«Fajiri faa futuro mido filoo jaŋŋaade yimbe saliiŋe, sattuŋe.»*

11

No Laamdo holliri ina yurmoo Israa'iilankooŋe

1 Ndelle, mido yama yalla Laamdo yoppii yimbe muudum Israa'iilankooŋe been naa? O yoppaay! Sabo miin e hoore am wo mi Israa'iilanke, wo mi yuwdi Ibrahiima, wo e lenyol Benyamin njejaami.

2 Laamdo yoppaay yimbe muudum 6e suŋinoo gilla arande been. Yalla on anndaa ko Binndi diin mbi'i nde annabi Iliyaasa woyanannoo Israa'iilankooŋe been to Laamdo naa? O wi'ii:

3 «Joomiraado, 6e mbarii annabaaŋe maa, 6e kalkii kirsirde maa sadaka. Miin tan heddi, de iŋe ndaara no 6e mbarda kam.»

4 Ammaa dume Laamdo jaabii mo? O wi'ii: «Mi resanii hoore am worŋe ujunaaje njeɗɗo 6e kujidanaay tooru wi'eteendu Ba'al.»

5 Hono noon, hakkunde yimbe hannden been, ina woodi yimbe seeda 6e Laamdo suŋorii saabe hinney muudum.

6 De si o suŋorake 6e hinney fu, en anndan o suŋoraaki 6e saabe golle maŋŋe. Si wo saabe golle maŋŋe fu, hinney Laamdo oon heddataako laataade hinney katin.

7 Ndelle, dume laatii? Ko laatii dey, Israa'iilankooŋe been keŋaay ko pilotonoo duum, wo 6e Laamdo subii been ni kebi dum. Heddiibe been, berde muŋŋen njoornaa

8 hono no winndiraa ni:

«Laamdo uddii hakkillooji maŋŋe,

wumnii gite maŋŋe, faadinii noppi maŋŋe.

Faa hannden noon worri.»*

9 Daawda du wi'ii:

«Wo rewugol maŋŋe bonngol ngool laatanoo 6e tuugol† faa 6e njana ley maggol,

laatanoo 6e fergere faa 6e njukkee.

* **10:16** Esaaya 53.1. † **10:18** Jabuura 19.5. ‡ **10:19** Fillitagol Tawreeta 32.21. § **10:20** Esaaya 65.1. * **10:21** Esaaya 65.2. * **11:8** Fillitagol Tawreeta 29.3, Esaaya 29.10. † **11:9** **Tuugol** wo ko woŋŋe mbi'ata huuseeru maa bedorgal.

10 **Wo gite ma66e ni66inee taa 6e nji'a,**
 wo 6aawe ma66e turee faa abada!»‡

11 Ndelle, mido yama: ko Alhuudiyankoo6e been pergii duum, yalla wo faa 6e caama faa abada naa? Wanaa koy! De wo saabe lutti ma66e diin, yim6e 6e nganaa Alhuudiyankoo6e been ke6iri kisindam, faa Alhuudiyankoo6e been kira.

12 Si lutti ma66e diin laatanake yim6e adunaaru barke, si mursey ma66e du laatanake 6e nganaa Alhuudiyankoo6e been barke, barke oon 6uran dum manngu sanne si Alhuudiyankoo6e been fuu tuubii.

Haala hisineede yim6e 6e nganaa Alhuudiyankoo6e

13 Joonin, wo onon yim6e 6e nganaa Alhuudiyankoo6e been kaaldammi: ko laatiimi nulaado e moodon duum, mido mantoro gollal ngal kokkaami ngaal

14 de na hasii mi he6an waddude kiram e ley lenyol am, faa mi hisina wo66e ma66e.

15 Sabo si woddiineede Alhuudiyankoo6e wadi de yim6e adunaaru ndewrintinaa e Laamdo fu, dume laatoytoo si 6e njab6owaama? Dum laartoto hono wo 6e yaltu6e e maayde!

16 Si tamre arandeere sakkaama Laamdo, tame keddiide deen du cakkaama. Si dadi lekki cakkaama Laamdo, licce deen du cakkaama.

17 Joonin le, Israa'ilankoo6e ina ngai hono no lekki jaytun ki licce muudum godde caltaa. Aan mo wanaa Alhuudiyanke nanndudo e lical jaytun laddeehi, a waddaama, a dobaama e jaytun kiin. Nii ke6irdaa ngedu e ko yuurata e dadi jaytun kiin. Ada he6a barke lekki kiin, ada mawnida e licce godde deen.

18 Saabe majjum, taa mantodaa yeeso licce caltaade deen. De si ada mantoo fu, miccofaa wanaa aan wuurni dadi diin, wo dadi diin mbuurni ma.

19 Ina woodi tawee ada wi'a: «Ko wadi de licce deen caltaa dey, wo faa miin mi naata, mi dobee do.»

20 Goonga! Ammaa ko de caltiraa dey, wo rafi goondinal majje. Aan ada heddi e dobeede saabe goondinal maa. Ndelle, taa mawninkina, ammaa hulu.

21 Sabo si Laamdo accaay licce arandeeje deen fu, accataa ma aan du.

22 Ndelle, taykita moyyuki Laamdo e tikkere muudum fuu: tikkere makko na woni e saamu6e been, de moyyuki makko na woni e maada sini ada tabiti e moyyuki kiin. Si wanaa duum fu, aan du a saltete.

23 Israa'ilankoo6e du, si 6e njoppii salaare ma66e de 6e ngoondini fu, Laamdo nannan 6e katin hono no licce ndobirtee e lekki. Sabo Laamdo ina jooji baawde dobeede 6e e lekki kiin katin.

24 Ndelle aan yuurudo e lekki laddeehi oon, si a saltaama e makki a dobaama e lekki jaytun aawaaki kiin, haala fuu walaa licce yuurde e lekki aawaaki kiin, si calfanooma ina mbaawi dobeede e inna mu66en.

No Laamdo yurmortoo yim6e fuu

25 Sakiraabe, mi yidaa ndullon ko suudi dum do, he6a taa ndaardon ko'e mon wo on jom'en hakkillo: Israa'ilankoo6e laatake yoor6e berde, de dum timman wakkati siyiiji yim6e 6e nganaa Alhuudiyankoo6e fuu ngoondini, naati laamu Laamdo.

26 Hono noon Israa'ilankoo6e been fuu kisinirtee, no Binndi diin mbiiri ni: «Kisinoowo yuuran e Siyona,

ittan luttal fuu e yuwdi Yaakuuba.»§

27 «Dum woni amaana am e ma66e

wakkati nde mooytammi hakkeeki ma66e.»*

28 Ko Alhuudiyankoo6e been nja6aay Kabaaru Lobbo oon duum, 6e laatorii way6e Laamdo, ammaa wo dum saabe moodon faa ke6on Kabaaru oon. De ko Laamdo subii 6e duum, 6e laatake 6e o yidi saabe maamiraa6e ma66e.

29 Wo noon, sabo Laamdo waylitataa anniya dow mo moyyinani dokke muudum, e dow mo noddii.

30 Onon yim6e 6e nganaa Alhuudiyankoo6e, arande on calakeno Laamdo, de joonin kaa on kebii yurmeende saabe sattere Alhuudiyankoo6e.

31 Noon du, joonin wo been calli Laamdo, de Laamdo yurmii on. De dum laatake faa been du ke6a yurmeende makko.

32 Sabo Laamdo uddii yim6e fuu e ley salaare, faa o yurmoo 6e fuu.

33 Hey barkeeki Laamdo korsudi ina keewi! Hakkilantaaku makko e anndal makko ina luggi! Fay gooto waawaa anndude anniyaaji makko. Fay gooto waawaa faamude laabi no o gollirta.

34 Wo hono noon winndiraa:

«Moy anndi miilooji Joomiraado?

Moy laatii tindinoowo dum?»†

35 «Moy artii hokkude mo sakko o yoba dum?»‡

36 Si goonga, huunde fuu e makko yuuri, huunde fuu wo kanko tiigii, huunde fuu wo kanko jeyi. Wo teddeengal woodan mo faa abada! Aamiina.

12

No goondin6e Iisaa kaani wuurdude

1 Ndelle sakiraa6e, mido nyaagoo on sanne saabe yurmeende Laamdo, cakkee ko'e mon laatodon sadaka buurdo, ceniido, beldo Laamdo. Dum woni dewal ngal kaandon rewredu mo ngaal.

2 Taa nyemmbitee adunaaru, ammaa accee Laamdo heydintina hakkillooji mon faa berde moodon mbaylitoo. Ndeen, on mbaawan anndude muuyde Laamdo: ko woodi e ko weli mo e ko hi66i.

3 Saabe moyyere nde Laamdo hokki kam ndeen, mido wi'a mono e moodon fuu: taa njaaree ko'e moodon to on njottaaki, ammaa ndaardon ko'e mon e miilooji hakkilantaaku, kawrooji e goondinal ngal Laamdo etani on ngaal.

4 Gooto e meeden fuu ina jogii terde keewde, de terde deen fuu kawtaa golle.

5 Hono noon, enen e keewal meeden fuu, wo en neddo gooto e ley kawtal meeden e Almasiihu. En fuu eden njeйдаa no terde fuu njeydiraa e banndu ni.

6 En kokkaama dokke ceedude de Laamdo hokkiri en moyyere muudum. Si Laamdo hokkii neddo haaltude konngol ngol watti e muudum, haaltira ngol no fotiri e goondinal muudum.

7 Mo Laamdo hokki dokkal wallude wo66e, o walla 6e. Mo o hokki dokkal jannginge, o janngina.

8 Mo o hokki dokkal semmbindina yim6e, o semmbindina dum'en. Mo o hokki dokkal moyyande wo66e du, o hokkira e yardaamuye. Mo o hokki dokkal ardaade, o ardoroo tinnaare. Mo o hokki dokkal yurmeende du, o yurmoroo wo66e e seyo.

9 Njinngu moodon laatoo ngu waldaa e naafikaaku. Mbanyee ko boni, ka66ee e ko woodi.

* 11:27 Yeremiya 31.33-34. † 11:34 Esaaya 40.13. ‡ 11:35 Ayuuba 41.3.

¹⁰ Njidunduree njinngu sakiraagu, mono fuu teddina banndum faa ɓurna dum hoore muudum.

¹¹ Taa accee tinnitaare mon feewa. Ngollanon Joomiraado e ɓerde mon fuu.

¹² Mbeltee e ley jikke moodon, munyee torra, tinnee keddodoɗon e du'aare.

¹³ Mballee seniibe Laamdo e haajuuji muɓɓen, laatee jaɓɓotooɓe weerɓe.

¹⁴ Mbarkinee torrooɓe on. Mbarkinon ɓe, taa kuɗon ɓe.

¹⁵ Ceyodee e seyiiibe, mboydee e woyooɓe.

¹⁶ Laatodee miilo wooto. Taa pilee manngu ammaa kawtee ko'e mon e lokkaaɓe. Taa tiigoree ko'e mon on jom'en hakkillo.

¹⁷ Si goddo wadii on ko boni, taa njomnitee dum. Kakkilane wadude ko yimɓe fuu ndaarata na njardi.

¹⁸ Si na laato, ngondiree e yimɓe fuu e jam. Piloɗon dum haddi no mbaawruɗon.

¹⁹ Sakiraabe horsuɓe, taa njomnitane ko'e mon. Ko kaandon wadude dey, accee tikkere Laamdo ndeen yomnitanoo on. Sabo e ley Binndi diin Joomiraado wi'ii: «Miin woni jomnitotoodo, miin yoɓoyta ɓe.»*

²⁰ Ina winndaa katin: «Si ganyo ma yolbii fu, nyaamnaa dum, si domɗii njarnaa dum. Si a wadii nii fu, a wadan o semta saabe ko o wadi ko boni duum.»†

²¹ Taa accu ko boni jaale, ammaa jaalora ko boni duum e ko woodi.

13

Haala dwtanaade laamiibe

¹ Mono fuu dwtanoo laamiibe, sabo laamu walaa si wanaa yuurungu to Laamdo. Laamiibe fuu wo Laamdo joyyini dum'en.

² Saabe duum, neddo fuu caliido laamu leydi salake ko Laamdo yamiri. Caliido yamiroore Laamdo du foodanan hoore muudum jukkungo.

³ Gadoowo ko woodi walaa ko huldata hooreeɓe been, wo gadoowo ko boni hulata ɓe. Ada yidi tawee a hulataa laamiibe leydi naa? Ndelle, ngadaa ko woodi. Ndeen laamu yettete.

⁴ Sabo laamiibe wo gollanooɓe Laamdo faa nafe. Ammaa si tawii wo ko boni ngadataa, kulaa, sabo wanaa ɓolum laamiibe mbakkorii kaafaahi. Wo ɓe gollanooɓe Laamdo faa ɓe tabintina jukkungo muudum dow gadoowo ko boni fuu.

⁵ Ndelle, tilay dwtanodon laamiibe ɓeen, wanaa saabe hulde jukkeede tan, ammaa faa taa ɓerde mon pela on du.

⁶ Dum wadi de odon njoɓa lampo, sabo laamiibe ɓeen wo gollanooɓe Laamdo, hokkuɓe wakkatiji muɓɓen fuu faa laamoo.

⁷ Kokkee mono fuu ko jeyi hokkeede. Kokkee lampo mo kaandon hokkude lampo, kokkon tino mo kaandon hokkude tino. Kulon mo kaandon hulude, teddinon mo kaandon teddinde.

No yimɓe njeysi yidundurde

⁸ Taa njoganee fay gooto nyamaande. Huunde wootere tan haani laataade nyamaande, dum woni yidundurde. Sabo jiddo gondo muudum fuu, tabintinii jamirooje Tawreeta.

* 12:19 Fillitagol Tawreeta 32.35. † 12:20 Banndi 25.21-22.

⁹ Odon anndi kadaafi dii do: «Taa jeenu, taa wadu war-hoore, taa wujju, taa muuyu ko a jeyaa». Kanji e jamirooje godde deen fuu ina kawriti e yamiroore wootere. Ndeen woni: «Njidiraa gondo maa no njidirfaa hoore maa ni.»

¹⁰ Jidfo gondo muudum wadataa dum ko boni. Ndelle njinnu na tabintina Tawreeta oon.

¹¹ Taykee kujje deen, sabo odon anndi wakkati mo ngonfen e muudum. Wakkati mo kaandon finude oon yonii. Sabo joonin kisindam furi badaade en diina nde naatunoden e goondinal ndeen.

¹² Jemma badake timmude, nyalooma battake. Ndelle, celen gollude golle nimre, kooyen kabitirde annoora.

¹³ Mbuurden no haaniri, hono no won6e ley annoora nyalooma. Wanaa e ley fijirde bonnde e sulagol, wanaa e gollleeji balli tuundi e rafi semto, wanaa e poodundural e kiram.

¹⁴ Bornoree Joomiraado meeden Iisaa Almasiihu hono no kaddungal ni, taa kilnee muuyde terde moodon, taa nyaamnon de.

14

Haala lokkaa6e e jom'en semmbe

¹ Nja66ee mo goondinal muudum lakkidi tawa on peldaay dum ko miilotoo.

² Hasii godfo ina woodi goondinal faa na waawi nyaamude huunde fuu, tawee godfo du goondinal muudum ina lakkidi faa nyaamataa teewu.

³ Nyaamoowo teewu oon taa yawa mo nyaamataa teewu oon. Mo nyaamataa teewu oon taa fela nyaamoowo teewu oon, sabo Laamdo jab6ake mo.

⁴ Aan, wo a moy faa pelaa gollanoowo godfo? Yalla imo darii faa woodi naa o saamii, dum fuu wo donngal joomiiko. O daroto faa wooda du, sabo Joomiraado ina woodi baawde jogaade mo faa o daroo.

⁵ Hasii godfo ina jogorii nyalaande wootere ina furi godde teddude, tawee godfo du ina jogorii nyalaade fuu wo potu. Mono fuu tannyora ko miilotoo dum e ley hakkillo muudum.

⁶ Burdindo nyalaande oon wadirii dum saabe Joomiraado. Katin du, nyaamoowo ko yidi fuu oon wadirii dum saabe Joomiraado, sabo imo yetta Laamdo. Mo nyaamataa teewu oon du wadirii dum saabe Joomiraado, imo yetta Laamdo kanko du.

⁷ Sabo fay gooto e meeden wuurantaa hoore muudum, katin du fay gooto e meeden maayantaa hoore muudum.

⁸ Si en mbuurii, wo Joomiraado mbuuranden. Si en maayii du, wo Joomiraado maayanden. Si en mbuurii naa si en maayii fu, wo Joomiraado oon jeyi en.

⁹ Sabo Almasiihu maayii, de ummii e maayde faa laatoo Joomiraado wuur6e e maay6e fuu.

¹⁰ Aan, ko wadi de ada fela sakiike maa goondindo oon? Naa aan, ko wadi de ada yawa sakiike maa goondindo oon? En fuu, en ndaroyto yeeso sarorde Laamdo.

¹¹ Sabo ina winndaa:

«Joomiraado wi'ii:

<Tannyoree, no tannyordon mi buurdo:

Koppi fuu kofanto kam,

demle fuu ceedoto miin woni Laamdo.»*

¹² Ndeen mono e meeden fuu jaabanto hoore muudum yeeso Laamdo.

* 14:11 Esaaya 45.23.

¹³ Dum le, taa pelunduren hakkunde meeden katin. Kooyee anniya reentaade e huunde fuu ko waawi fergude sakiike mon naa ko liyata dum.

¹⁴ Saabe kawtal am e Joomiraado men Iisaa mido tannyori nyaamdu fuu e hoore muudum harmaa. Ammaa si neddo miilii goddum wo karmudum, dum harmanan dum kam kaa.

¹⁵ Si a torrii sakiike maa goondindo oon saabe ko nyaamudaa, a jokkaay laawol njinggu. Taa halku mo Almasiihu maayani dow ko nyaametee.

¹⁶ Ndelle, ko ndaardon na woodi duum, tinnee taa wo66e mbonkoo on saabe majjum.

¹⁷ Sabo laamu Laamdo wanaa kabaaru nyaamdu naa njaram, wo kabaaru fonnditaare e jam e seyo ley kawtal Ruuhu Ceniido.

¹⁸ Golliranoowo Almasiihu hono noon fuu, welan Laamdo, yim6e du teddina dum.

¹⁹ Ndelle, piloden ko beydata jam hakkunde meeden. Mono fuu filoo ko sembindinta bannum ley goondinal.

²⁰ Taa mbonnon golle Laamdo saabe haala nyaamdu. Si goonga, nyaamdu fuu ina laabi, ammaa si nyaamdu ndu nyaamataa nduun ina ferga sakiike maa, nyaamude ndu woodaa.

²¹ Ko woodi dey, wo taa nyaamon teewu naa njaron doro, naa ngadon huunde fuu ko fergata sakiike moodon.

²² Huunde fuu ko ngoondindaa, njogodaa dum hakkunde maa e Laamdo. Barke woodanii mo sikkirtaa ko woni e hakkillo muudum.

²³ Ammaa si neddo wadii sikki-sakka de nyaami fu, jukkete, sabo joomum nyaamiraay goondinal. Huunde fuu ko waldaa e goondinal wo luttal.

15

¹ Enen sellu6e goondinal been, eden kaani wallude 6e goondinal mu66en lokiidi been. Haanaa ngaden ko weli en tan.

² Gooto e meeden fuu filoo ko welata gondo muudum, faa nafa dum, de sembindina dum ley goondinal.

³ Sabo fay Almasiihu jokkaay mbelirka yonki muudum, ammaa laatake no winndiraa ni: «Mbonkaaji mbonkiibe ma diin e am njani.»*

⁴ Ko winndanoo arande e ley Binndi diin duum, winndaama faa janngina en. Idi kolla en munyal, idi cellina berde men, faa keben tannyoral ley jikke men.

⁵ Laamdo jom munyal, cellinoowo berde oon, hokku on laataade jom'en miilo wooto hono no Iisaa Almasiihu anndiniri on ni.

⁶ Noon teddirnirton Laamdo e anniya gooto e daande wootere. Oon woni Baaba Iisaa Almasiihu Joomiraado men.

⁷ Nja66unduree no Almasiihu ja66orii on ni, faa Laamdo teddinee.

⁸ Mido wi'a on: Almasiihu warii gollani Alhuudiyankoo6e. Ko o gollani 6e duum hollitii Laamdo wo koolniido, sabo tabintinii amaanaaji di wadannoo maamiraabe ma66e diin.

⁹ Woodi du, wo faa lenyi goddi diin teddina Laamdo dow yurmeende muudum, hono no winndiraa:

«Saabe duum, mi yettete hakkunde lenyi,
mi yimante faa teddina innde maa.»†

¹⁰ Ina winndaa katin:

«Onon lenyi, mbeltodee e yim6e Joomiraado been.»‡

* 15:3 Jabuura 69.10. † 15:9 2 Samuwiila 22.50, Jabuura 18.50. ‡ 15:10 Fillitagol Tawreeta 32.43.

11 Katin du:

«Njettee Joomiraado, onon lenyi fuu!

Manee mo, onon siyijji yim6e fuu!»[§]

12 Annabi Esaaya du wi'ii:

«yuurudo e lenyol Yesa warowan,

oon ummoytoo faa laamoo lenyi adunaaru.

Di njowan jikke majji e makko.»^{*}

13 Laamdo jom jikke oon hebbin on seyo e jam fuu saabe ko ngoondindon mo, faa jikke moodon beydoo heewude saabe baawde Ruuhu Ceniido!

No Pool haaldi kabaaru golle muudum

14 Sakiraa6e am, mido tannyori odon keewi mboodirka, odon keewi andal, katin du mono fuu na waawi tindinde banndum.

15 Ammaa ley bataaki ki mido suusi haalande on haalaaji goddi faa laa6a faa mi miccintina on di. Mi haaldirii noon saabe moyyere nde Laamdo hokki kam

16 laataade gollanoowo Iisaa Almasiihu e ley yim6e 6e nganaa Alhuudiyankoo6e. Ko mbaajotoomi Kabaaru Lobbo oon duum wo gollal ceniingal faa 6e nganaa Alhuudiyankoo6e been laatoo sadaka beldo Laamdo mo Ruuhu Ceniido senini.

17 Ndelle, e kawtal am e Iisaa Almasiihu, mido waawi mantoraade golleeji di ngollanmi Laamdo diin.

18 Sabo walaa fuu ko cuusumi haalude si wanaa ko baawde Almasiihu tabintini e ley golle am faa waddana 6e nganaa Alhuudiyankoo6e been dɔwtanaade Laamdo. O wadii dum ley haala am e ley golle am,

19 e ley baawde maandeeji e kaayeeffiji, fuu dow baawde Ruuhu Laamdo. Hono noon njottinirmi Kabaaru Lobbo haala Almasiihu oon nokkuuje fuu gilla Urusaliima e seraaji muudum faa leydi Illiriya.

20 Katin du, gilla arande anniya am wo waajaade Kabaaru Lobbo do innde Almasiihu yottaakino, faa taa mi nyifa dow nyimngo neddo goddo.

21 De mi wada hono no winndiraa ni:

«Be kumpitaakano haala makko been nji'owan, 6e nanaayno been du paamowan.»[†]

Haala anniyaaji Pool

22 Wo gollal waajaade ngaal hadi kam warude to moodon kile keewde.

23 Joonin kaa, gollal ngaal huu6ii leyde dee do. Katin du wadii duu6i keewdi ko njidumi warude to moodon.

24 Mido yidi fantude to moodon si mido yaha Espanya. Si mi ndaarii on de ceyodiimo e moodon fu, odon mbaawi wallude kam e jahaangal am faa mi yottowoo toon.

25 De joonin kaa mi yahan Urusaliima faa mi walla seniibe won6e toon.

26 Sabo kawrite goondin6e gonde Makedoniya e Akaya deen anniyake hawrundurde mballa faa kokka talkaa6e jeyaa6e e seniibe Urusaliima been.

27 Be anniyorii dum berde beldde, de na tilsani 6e hono njobdi du. Sabo si Alhuudiyankoo6e been mballi lenyi goddi diin ke6a ngedu e barkeeji Ruuhu fu, lenyi diin du ina kaani wallirde Alhuudiyankoo6e e kujje adunaaru.

28 Si mi yottinii dum, mi hokkii 6e ko hawrunduraa duum fu, mi yahan Espanya, mi fantan to moodon.

§ 15:11 Jabuura 117.1. * 15:12 Esaaya 11.10. † 15:21 Esaaya 52.15.

²⁹ Midó anndi si mi warii to moodon fu, mi wardan e barke Almasiihu keewdo.

³⁰ Sakiraa6e, saabe Joomiraado meeden Iisaa Almasiihu e saabe njinngu ngu Ruuhu oon hokkata nguun, midó nyaagoo on sanne: kawton e am e ley du'aawuuji moodon to Laamdo saabe am.

³¹ Njaarodon Laamdo danna kam e yimbe 6e ngoondinaay won6e Yahu-udiya been, katin du seniibe won6e Urusaliima been nja66oo ballal ngal njaaranammi dum'en ngaal.

³² Hono noon, mi yottorto on e bernde welnde saabe muuyde Laamdo, de ke6den powtiri seeda.

³³ Laamdo jom jam wundu e moodon, on fuu. Aamiina.

16

Jowtaali

¹ Midó haalana on kabaaru sakiike meeden debbo bi'eteedo Febe, golanoowo kawrital goondinbe gonggal ley Kankiriya oon.

² Nja66orodon mo ley innde Joomiraado no seniibe 6een kaaniri nja66oreede ni. Katin du mballee mo e huunde fuu ko o haajaa, sabo o wallii heew6e, miin du o wallii kam.

³ Njowtanon kam Pirisilla e Akila, gollidoo6e e am golle Iisaa Almasiihu been.

⁴ Kambe nesi mursude yonkiiji ma66e faa 6e ndanna yonki am. Wanaa miin tan yettata 6e, kawrite goondinbe 6e nganaa Alhuudiyankoo6e deen fuu ina njetta 6e.

⁵ Njowtanon kam goondinbe hawroo6e ley suudu ma66e been fuu. Njowton Epaynetus, gidó am korsudo oon. Kanko artii goondinde Almasiihu ley leydi Aasiya fuu.

⁶ Njowton Mariyama tampando on sanne oon.

⁷ Njowton Andronika e Yuniya, banndiraa6e 6e uddidanoomi e kasu 6een. Wo 6e nulaa6e anndaa6e sanne, katin du kambe artii kam goondinde Almasiihu.

⁸ Njowton Ampiliyaatu mo korsinirmi saabe Joomiraado oon.

⁹ Njowton Urbaanu, gollidoowo e meeden golle Almasiihu oon, kam e Estaaki gidó am korsudo oon.

¹⁰ Njowton Apeles, tabintinaado wo jokku6o Almasiihu e goonga. Njowton yimbe galle Aristobul.

¹¹ Njowton Herodiyon banndam oon. Njowton yimbe galle Narsisi hawtu6e e Joomiraado been.

¹² Njowton Tirifena e Tirifosa, rew6e gollanoo6e Joomiraado been. Njowton Persis mo korsinmi, oon wo debbo tampuso sanne e ley gollande Joomiraado.

¹³ Njowton Rufus mo Joomiraado su6ii oon. Njowton inniiko mo ndaar-dumi wo inna am ni, miin du.

¹⁴ Njowton Asinkiriti e Felegon e Hermes e Patorooba e Hermasa e goondinbe Iisaa wundu6e e ma66e been.

¹⁵ Njowton Filoloogu e Yuliya, njowton Nere e sakiikem debbo, kam e Olimpa. Njowton seniibe wundu6e e ma66e been fuu.

¹⁶ Jowtunduron e jowtaali ceniidi. Kawrite goondinbe Almasiihu fuu ina njowta on.

¹⁷ Sakiraa6e, midó njaaroo on sanne, kakkilon e waddoo6e ceedaagu. I6e perga yimbe sabo 6e calake jannde nde ke6udon ndeen. Mboddee 6e!

¹⁸ Sabo yimbe wa'ube hono noon ngollantaa Joomiraado meeden Almasiihu. Ko be ngollanta dey, wo deedi maŋbe. Wo e haalaaji maŋbe beldi e manooje maŋbe jaayde be majjinirta hakkillooji yimbe be anndaa been.

¹⁹ Onon le, kabaaru dowtaare moodon yottake yimbe fuu. Saabe duum mido weltoroo on, de mido muuyani on laatodon jom'en hakkillo e dow ko woodi, laatodon be ngalaa feloore du e dow ko boni.

²⁰ Laamdo jom jam oon wadan niison Seydaani ley teppe moodon ko booyataa. Hinney Joomiraado meeden Iisaa wonda e moodon.

²¹ Timote gollidoowo e am oon ina jowta on. Lukiyus e Yason e Sosipatoro banndiraaŋe am been ina njowta on.

²² Miin, Tertiyu, binndando Pool gataaki ki oon, mido jowta on saabe kawtal meeden e Joomiraado.

²³ Gayus, beero am mo kawrital goondinbe ngaal hawrata galle muudum oon, ina jowta on. Erasta kalfinaado kaalisi ngalluure nde oon ina jowta on, kam e Kuwartus sakiike meeden oon. [

²⁴ *]

Jettooje

²⁵ Jettooje ngoodanii Laamdo baawdo semmbinde on fodde Kabaaru Lobbo haala Iisaa Almasiihu mo mbaajimi oon. Kabaaru Lobbo oon wo bangugol sirri Laamdo cuudanoodo gilla arande

²⁶ de joonin o banginaama. Dewte annabaaŋe anndinii dum lenyi diin fuu no Laamdo duumiido oon yamiri ni, faa di ngoondina Laamdo, di dwtanoo dum.

²⁷ Laamdo kam tan woni hakkilanteejo. Teddeengal woodan mo faa abada saabe Iisaa Almasiihu. Aamiina.

* **16:24** E dereeji booydi, goddi ina beyda aaya 24: *Hinney Joomiraado meeden Iisaa Almasiihu wonda e moodon on fuu. Aamiina.*

Bataaki Pool arandeehi yaade to Korintunkoo6e

¹ Bataaki ki to amin yuuri, miin Pool, e sakiike meeden Sosteni. Miin Pool, mi noddaado saabe muuyde Laamdo faa mi laatoo nulaado Iisaa Almasiihu.

² Miden njowta kawrital goondinbe Laamdo gonngal ngalluure Korintu.* Laamdo noddii on faa laatodon yimbe muudum seniibe, seniraa6e kawtal Iisaa Almasiihu. O noddii on, onon e noddoobe innde Joomiraado meeden Iisaa Almasiihu do tawaa fuu. Oon woni Joomiraado ma66e, wo Joomiraado meeden du.

³ Wo Laamdo Baaba meeden e Joomiraado men Iisaa Almasiihu kokku on moyyere e jam.

No Pool yettiri Laamdo dow Korintunkoo6e

⁴ Mido yetta Laamdo saabe moodon wakkati fuu ko hokki on moyyere muudum ley kawtal Iisaa Almasiihu.

⁵ Si goonga, ley kawtal muudum on kebii ko woodi fuu e ley haala e ley anndal fuu.

⁶ Seedaaku amin haala Almasiihu tabitii e moodon jaati.

⁷ Dum wadi de on nyakiraaka dokkal Laamdo fay gootal e ley ko kedidon gartol Joomiraado meeden Iisaa Almasiihu.

⁸ Kam hokkata on semmbe faa do adunaaru haadi, yalla odon laatoo 6e ngalaa feloore nyannde gartol Joomiraado men Iisaa Almasiihu.

⁹ Laamdo nodduo on faa kawton e Biyum Iisaa Almasiihu Joomiraado meeden wo koolniido.

Haala poofundural hakkunde goondinbe

¹⁰ Sakiraa6e, mido nyaagoo on sanne e innde Joomiraado men Iisaa Almasiihu: tiigunduree, laatodon daande wootere. Taa peccodon, ammaa laatodon jogiibe hakkillo wooto e anniya gooto faa hi66i.

¹¹ Sakiraa6e am, si goonga mi narrii yimbe suudu Kolowe poofundural ina woni hakkunde moodon.

¹² Ko njidumi wi'ude dey, wo66e moodon ina mbi'a wo Pool ngoodani, wo66e ina mbi'a wo Apolos ngoodani,† wo66e du ina mbi'a wo Piyeer ngoodani, wo66e katin du ina mbi'a wo Almasiihu ngoodani.

¹³ Yalla Almasiihu wo peccido naa? Yalla wo Pool maayani on dow leggal palaangal naa? Wo e innde Pool lootiradon lootagal batisima‡ naa?

¹⁴ Mido yetta Laamdo ko mi lootaay fay gooto moodon lootagal batisima, si wanaa Kirispus e Gayus.

¹⁵ Hono noon, fay gooto waawaa wi'ude wo e innde am lootiradon lootagal batisima.

¹⁶ Ayyo, goonga, mi batisiino katin du galle Estefaana. Ko faltii dum, mi anndaa yalla mi batisii goddo katin.

¹⁷ Sabo Almasiihu nulaay kam mi batisa. Ko o nuldi kam dey, mi haala Kabaaru Lobbo oon, tawa wanaa dow haalaaji am nyeenyufi dum joodii, faa taa maayde makko dow leggal palaangal ndeen laatoo bolum.

No Almasiihu holliri baawde Laamdo e hakkilantaaku Laamdo

* 1:2 Golle Nulaa6e 18.1-17. † 1:12 Golle Nulaa6e 18.24-28. ‡ 1:13 Do wi'ete **lootalgal batisima** dow haala batisima, *lootalgal tuubu* maa *mutineede* du na wi'ee.

¹⁸ Si goonga, haala maayde Iisaa dow leggal palaangal wo puuyndam to halkooŋe been, ammaa to meeden enen hisinteeŋe been, wo ka baawde Laamdo.

¹⁹ Sabo ina winndaa:

«Mi bonnan hakkilantaaku jom'en hakkillo,

paamal faamuŋe du, mi jiiŋan ngal.»^S

²⁰ Ndelle won ko jom hakkillo woni naa? Won ko jannginoowo Tawreeta woni naa? Won ko baawdo haala e jamaanu o woni naa? Walaa, sabo Laamdo waylitii hakkilantaaku adunaaru ndu, wadi dum puuyndam.

²¹ Yimbe adunaaru ndu e hakkilantaaku muŋŋen fuu annditaay no Laamdo holliri hoore muudum e ley hakkilantaaku mum. Duum wadi de Laamdo muuyi hisinirde goondinŋe dum been e waaju amin nanndudo e puuyndam oon.

²² Alhuudiyankooŋe ina piloo kaayeeŋiiji, Geresankooŋe du ina njidi hakkilantaaku.

²³ De enen kaa, kabaaru tonteede Almasiihu e leggal palaangal mbaajotoden. To Alhuudiyankooŋe wo dum haala cementiika mettuka, to lenyi goddi du wo dum puuyndam.

²⁴ Ammaa to yimbe ŋe Laamdo noddi ley Alhuudiyankooŋe e ley lenyi goddi, Almasiihu wo baawde Laamdo, wo hakkilantaaku Laamdo.

²⁵ Sabo ko nanndi e puuyndam Laamdo duum ina ŋuri hakkilantaaku ŋiŋŋe-Aadama. Katin du ko nanndi e lokkaaku Laamdo duum ina ŋuri semmbe ŋiŋŋe-Aadama.

²⁶ Ndaaree ko'e moodon, onon sakiraaŋe ŋe Laamdo noddi: ŋe yimbe njogorii wo jom'en hakkillooji keewaa e ley moodon, jom'en baawde keewaa e ley moodon, yuuruŋe e lenyi tedduŋi du keewaa e ley moodon.

²⁷ Ammaa Laamdo subake ko adunaaru jogorii wo puuyndam faa huyfina jom'en hakkillo been. Laamdo subake ko adunaaru jogorii wo lokkaaku faa huyfina ko jogii semmbe.

²⁸ O subake ko hoyi, ko yawonii, ko adunaaru ndu jogorii wo ŋolum duum, faa o wada ko tayketee duum laatoo ŋolum.

²⁹ O wadii dum taa fay gooto mantoo yeeso makko.

³⁰ Kanko hawti on e Iisaa Almasiihu. Kam laatani en hakkillo yuurungo to Laamdo, laatani en fonnditaare e senaare e rimdineede.

³¹ Wo hono nii faa ko Binndi diin mbi'i duum laatoo: «mantotoodo fuu mantoroŋ Joomiraado.»*

2

Haala hakkilantaaku Laamdo

¹ Sakiraaŋe, miin du, nde ngaroomi to moodon faa mi waajoo on goonga Laamdo tedduŋo ndeen, mi waajoraaki on haalaaji nyeenyal, mi waajoraaki on hakkilantaaku yimbe.

² Sabo mi anniyakeno mi waajataako on fay huunde si wanaa haala Iisaa Almasiihu e tonteede muudum dow leggal palaangal.

³ Nde ngondunoomi e moodon ndeen, mido lokkidi, mido huli sanne faa mido diwna.

⁴ Haala am e waaju am yowaaki dow nyeenyal haala nanngooha hakkillo. Ko dum yowinoo dow muudum dey, wo baawde de Ruuhu Ceniido hollata deen,

⁵ taa goondinal mon yowoo dow hakkilantaaku yimbe, ammaa yowoo dow baawde Laamdo.

⁶ De si goonga, wo hakkilantaaku min mbaajotoo hakkunde mawnu6e e ley goondinal. Wanaa hakkilantaaku adunaaru ndu min mbaajotoo, maa hakkilantaaku jom'en baawde haketee6e e ley jamaanu o.

⁷ Wo hakkilantaaku Laamdo min mbaajotoo. Hakkilantaaku nguun wo goonga teddu6o cuudaado yimbe mo Laamdo fodanii en gilla adunaaru tagaaka faa teddinefen.

⁸ Fay gooto e laamiibe adunaaru been faamanaay hakkilantaaku nguun, sabo sini 6e paamaniino dum fu, 6e tontataano Joomiraado teddu6o oon.

⁹ Ammaa dum laatake hono no winndiraa:

«Yitere fuu yi'aay, nowru fuu nanaay,
6ernde fay gooto miilaaki,

ko Laamdo moyyinani yidu6e dum.»*

¹⁰ Enen kaa, Laamdo hollirii en dum Ruuhu muudum. Ruuhu oon ina tiima huunde fuu, fay ko luggi to Laamdo.

¹¹ Moy waawi annude miilooji neddo si wanaa yonki ngonki e muudum kiin? Hono noon du, fay gooto anndaa miilooji Laamdo si wanaa Ruuhu muudum oon.

¹² Enen le, en kebii Ruuhu, de wanaa to adunaaru o yuuri, wo to Laamdo o yuuri. En kebii dum faa paamen moyyere nde Laamdo wadani en ndeen fuu.

¹³ Si miden mbaajoo dum, min mbaajortaako haalaaji di hakkilantaaku 6i66e-Aadama kokkata min. Ammaa min mbaajorto haalaaji di Ruuhu oon hokkata min. Miden piirtira goongaaji Ruuhu diin e haalaaji di hokkata diin.

¹⁴ Ammaa mo hebaay Ruuhu Laamdo oon ja6ataa kulle Ruuhu deen, sabo wo de puuyndam to muudum. O waawaa faamude de, sabo Ruuhu oon tan waawi hollude no kulle deen carortee.

¹⁵ De neddo ke6udo Ruuhu oon ina waawi saraade huunde fuu ley hakkillo mum, de fay gooto waawaa saraade dum.

¹⁶ Wo hono no Binndi diin mbiiri:

«Moy anndi miilooji Joomiraado?

Moy waawi jannginde dum?»†

De enen kaa, eden ngoodi miilo Almasiihu.

3

Haala gollano6e Laamdo

¹ Miin kaa, sakiraa6e, mi waawaay haalirande on hono no kaaldirammi e jogiibe Ruuhu Ceniido ni. Ammaa mi haaldiranii on hono wo on jokku6e muuyde terde, hono wo on cukaloy keccoy e ley goondinal Almasiihu.

² Wo biraadam kokkumi on, wanaa nyaamdu tekkundu, sabo on mbaawanaano ndu. Fay joonin du, on mbaawanaa ndu,

³ sabo wo muuyde terde mon tan njokkudon tafon. Ko kirundural bonngal e kalala woni hakkunde moodon duum, wanaa duum ina holla wo muuyde terde njokkudon naa? Ayyo, odon laatii hono jokku6e adunaaru tan.

⁴ Si gooto moodon wi'ii Pool heedani, goddo katin wi'ii Apolos heedani, wanaa dum ina holla miilooji adunaaru ndu njokkudon naa?

⁵ Dume Apolos woni? Dume Pool woni? Min gollano6e Laamdo tan, yaaroo6e on to goondinal. Mono fuu gollii ko Joomiraado hokki dum.

⁶ Miin, mi aawii, Apolos du wiccii, ammaa Laamdo woni mawninoowo.

⁷ Hono noon, aawudo oon e jarnudo oon fuu nganaa fay huunde. Laamdo mawninoowo oon tan woni baawdo.

* 2:9 Esaaya 64.3. † 2:16 Esaaya 40.13.

⁸ Aawudo e jarnudo fuu potu. Mono e mu66en fuu barjete ko fotata e tampiri muudum.

⁹ Sabo minen, min gollidoo6e e Laamdo. Onon wo on ngesa Laamdo, wo on nyimngo Laamdo.

¹⁰ E dow moyyere nde Laamdo wadani kam ndeen, mi wasii jorryinirde hono no nyiboowo jom hakkillo wadata ni. Joonin goddo ina nyiba e dow mayre. Ammaa mono fuu hakkila no nyimrata.

¹¹ Fay gooto waawaa wasude jorryinirde wonnde, sabo arandeere ndeen tabitii. Kayre woni lisaa Almasiihu.

¹² Woodi, neddo na waawi nyibude dow jorryinirde ndeen kanje naa cardii naa kaaye dime. Imo waawi nyibude ledde naa hudu naa yomme.

¹³ De mono fuu, golle muudum 6anginte nyannde gartol Almasiihu. Sabo ndeen, yiite 6anginan golle mono fuu, hollan no gollleeji diin ngorri.

¹⁴ Mo golle muudum heddii ina darii dow jorryinirde ndeen, he6an mbarjaari.

¹⁵ Ammaa mo yiite ngeen nyaami golle muudum, waasii mbarjaari mum. Kam e hoorem kaa hisinte, de na wa i hono peyyitindo yiite ni.

¹⁶ Yalla on anndaa wo on suudu Laamdo, woodi Ruuhu Laamdo oon ina woni e moodon naa?

¹⁷ Ndelle, neddo fuu kalkudo suudu Laamdo nduun, Laamdo halkan dum. Sabo suudu Laamdo nduun wo seniindu. Woodi, onon ngoni suudu nduun.

¹⁸ Taa fay gooto hiila hoore muudum. Si goddo moodon miilake ina jogii ko yim6e adunaaru ndaardata wo hakkillo duum, joomum laatoo puuydo, faa he6a hakkillo jaati.

¹⁹ Sabo hakkilantaaku e adunaaru ndu wo puuyndam yeeso Laamdo. Wo hono noon winndiraa: «Laamdo nanngiran jom'en hakkillo been caral mu66en.»*

²⁰ Ina winndaa katin: «Joomiraado ina anndi miilooji jom'en hakkillo been, wo di 6oli.»†

²¹ Ndelle, taa fay gooto mantaroo yim6e, sabo si goonga onon njeyi huunde fuu:

²² Pool e Apolos e Piyeer, e adunaaru ndu, e nguurndam e maayde e ko woni joonin e ko warata - fuu onon njeyi.

²³ Onon du, Almasiihu jeyi on. Almasiihu du, Laamdo jeyi dum.

4

Haala golle nulaa6e Almasiihu e tampiriji mu66en

¹ Ndelle, njogoree min wo min gollanoo6e Almasiihu, halfinaa6e goongaaji Laamdo cuudiidi diin.

² Woodi, halfinaa6e, ina haani tawee wo hoolniife.

³ Miin e hoore am, si on pelii kam, naa si mi darnaama e sarorde 6i66e-Aadama wi'oo6e mi wanaa koolniido fu, walanaa kam baasi. Mi sarataako hoore am du.

⁴ Si goonga ni, 6ernde am feldaay kam fay huunde. Ammaa wanaa duum wadata kam ponnditiido. Wo Joomiraado, kam sarotoo kam.

⁵ Ndelle, taa caree fay gooto illa wakkati oon yottaaki, illa Joomiraado waraay. Kam yaltinta ko suudinoo e nimre, kam 6anginta anniyaaji berde yim6e. Nyannde ndeen, mono fuu he6an to Laamdo jettooje de foti he6ude.

* 3:19 Ayuuba 5.13. † 3:20 Jabuura 94.11.

⁶ Sakiraa6e, ko mbiimi dow amin, miin e Apolos, wo saabe moodon. Wo faa min ekintina on maanaa haala ka: «Taa ndiwton ko winndaa». Ndeen on mawnintaa neddo gooto e dow heddiibe.

⁷ Moy burni on wo66e? Ko njogidon duum, wanaa Laamdo hokki on? Si wo noon worri, ko wadi de odon mantaroo dum hono dum wanaa dokkal Laamdo?

⁸ Woy on kaarii, woy on ke6ii jawdi! On laatake laamiibe, de dum fuu, min laamaaki! Haya, miden njidi laamodon jaati, faa minen du min laamodoo e moodon!

⁹ Sabo mido miilii, minen nulaa6e, Laamdo heedinii min caggal hono no saraa6e sariya wareede ni. Min laatake fijirtee6e yeeso adunaaru ndu fuu: yeeso maleyka'en e yim6e fuu.

¹⁰ Minen, wo min fuuy6e saabe Almasiihu, de onon kaa, wo on jom'en hakkillo ley kawtal Almasiihu. Minen, wo min lokkaa6e, de onon, wo on jom'en semmbe. Onon, on teddinaa6e, de minen, min huufinaa6e.

¹¹ Fay wakkati mo ngonden joonin o, min ceedaay e yolbere e domka. Miden koli. Yim6e na piya min. Min ngalaa do min koota.

¹² Miden ngollira semmbe juude amin faa min tampa. Si yim6e njennii min, min mbarkinan dum'en. Si 6e torrii min, min munyanan 6e.

¹³ Si 6e mbonkake min du, min njaaborto 6e haalaaji jam. Faa joonin miden njogoraa wo min mbuuwdi ley adunaaru ndu, hono tuundi ndi yim6e fuu paddata.

¹⁴ Mi winndiraay dum faa mi hersina on. Ko mbinndirmi dum dey, faa mi tindinira on wo on sukaa6e am horsu6e ni.

¹⁵ Fay si taweede e ley kawtal mon e Almasiihu odon njogii dowoo6e ujunaaje sappo, on keewaa baabiraa6e kaa. Sabo ley kawtal Iisaa Almasiihu, miin laatii baaba moodon nde mbaajinoomi on Kabaaru Lobbo oon ndeen.

¹⁶ Ndelle mido nyaagoo on, nyemmbiton kam.

¹⁷ Wo saabe kulle deen wadi de nelumi Timote to moodon. Wo o biyam korsudo, koolniido ley kawtal Joomiraado. O miccintinan on laabi di njokkirmi saabe Almasiihu. Mido janngina laabi diin nokku fuu e ley kawrite goondin6e fuu.

¹⁸ Wo66e moodon ina mawnitoo sabo i6e miiloo mi warataa to moodon.

¹⁹ Ammaa 6ooyataa de mi wara to moodon si Joomiraado jabii. Ndeen mi faaman yalla mawninkiniibe been wo haaloobe tan, naa i6e njogii baawde.

²⁰ Sabo laamu Laamdo wanaa haalaaji, wo baawde.

²¹ Noy njidirdon mi warda to moodon? Sawru naa njinngu e heese?

5

Haala ko semtinii hakkunde goondin6e

¹ Haya, haala jeenu hakkunde moodon nanaama nokku fuu. Tuundi hono ndiin wadaay fay hakkunde heefere: gooto moodon ina wondi e dee bammum.

² Katin du odon mantaroo dum! Ko haannoo dey, dum metta on, faa itton gadudo noon oon hakkunde moodon.

³ Miin kaa, fay si banndu am na woddi on, ruuhu am ina wondi e moodon. Gilla joonin mi sarake gadudo dum oon hono wo toon tawaami.

⁴ Mi sarake mo e dow innde Joomiraado men Iisaa. Nde kawritindon fu, hakkillo am ina tawdee e moodon, ina wondi e baawde Joomiraado meeden Iisaa -

⁵ sanaa neddo oon watee e juude Seydaani wakkati oon, faa banndu muudum halkee, de yonki muudum heba hisinee nyannde gartol Joomiraado.

⁶ Ko mantortodon duum woodaa! Yalla on anndaa rabilla seeda ina yuufina conndi ndiibaandi fuu?

⁷ Laabinee ko'e mon, itton rabilla kiiddo oon hakkunde moodon, faa laaton conndi keyri ndi walaa rabilla. Wo duum ngondon du, sabo jawgel meeden iidi Faltagol ngeel hirsama, dum woni Almasiihu.

⁸ Ndelle, teddinen iidi ndiin, de wanaa e rabilla kiiddo mo hakke e bonanda oon teddirirten. Ammaa teddiniren ndi buuru mo walaa rabilla, buuru laabal e goonga.

⁹ E bataaki ki mbinndannoomi on kiin, mi wi'ii on e ley makki taa ngondon e fijoobe.

¹⁰ Nde mbi'unoomi noon ndeen, wanaa haala fijoobe wonbe ley adunaaru been kaalumi, naa haasidi'en naa wuybe naa rewoobe tooruuji. Sabo si wo haala been kaalannoomi fu, tilay mburton adunaaru ndu.

¹¹ De ko njidunoomi wi'ude on, taa ngondon e bi'oowo wo sakiike meeden de tawee wo pijoowo naa haasidi naa dewoowo tooruuji naa mbonkotoodo yimbe naa jaroowo doro naa gujjo. Taa fay nyaamdon e ga'udo hono noon du.

¹²⁻¹³ Sabo mi sarataako yimbe be ngalaa ley kawrital goondinbe been. Wo Laamdo sarotoo be. De odon njeji saraade wonbe ley kawrital. Wo hono noon winndiraa: «Ittee neddo bondo oon e ley moodon.»*

6

Haala pelundural hakkunde sakiraabe goondinbe

¹ Si woobe moodon potaay fu, noy joomum'en cuusirta wullitaade sarotoobe be ngoondinaay been de njoppa yimbe Laamdo?

² Yalla on anndaa wo yimbe Laamdo been caroytoo adunaaru ndu naa? Ndelle, si onon yimbe Laamdo caroytoo adunaaru ndu, dume hadata on saraade ko buri famdude duum?

³ Yalla on anndaa wo enen caroytoo maleyka'en been naa? Sakko ko woni ley nguurndam dam!

⁴ Ndelle, si luural wadii hakkunde moodon dow kulle adunaaru, ko wadi de odon njaara dum to yimbe be kawrital goondinbe ngaal hiisaaki been?

⁵ Ko mbi'umi duum na haani semtinoo on. Yalla on ngalaa fay jom hakkillo gooto baawdo saraade sakiraabe moodon luurube naa?

⁶ Ee, goondindo na yaara goondindo banndum faa saroo dum, woodi du wo yeeso yimbe be ngoondinaay!

⁷ Haya, fay ko cardoton hakkunde moodon duum wo semteende bonnde. Ko wadi de on cubaaki munyude toonya? Ko wadi de on cubaaki munyude teeteede ko ngoodudon?

⁸ Ammaa wo onon e ko'e mon toonyotoo, wo onon teetata, fay sakiraabe moodon.

⁹ Yalla on anndaa oonyiibe naatataa e ley laamu Laamdo naa? Taa kiilon ko'e mon: fijoobe e rewoobe tooruuji, jeenoobe e worbe woykuruube e luudunkooŋe,

¹⁰ wuybe e haasidi'en, sulotoobe e mbonkotoobe e yanooŋe, fay gooto maŋbe naatataa e laamu Laamdo.

* 5:12-13 Fillitagol Tawreeta 13.6, 17.7.

11 Noon du wo66e moodon ngorrunoo. Ammaa joonin on lootaama, on cenaama, on ndaardaama fonnditiibe e dow innde Joomiraado men Iisaa Almasiihu e Ruuhu Laamdo men oon.

No goondin6e kaaniri teddinirde Laamdo e balli mu66en

12 Wo66e moodon ina mbi'a: «Huunde fuu ina daganii kam.» Ayyo, ammaa wanaa fuu nafata. Si goonga «huunde fuu ina daganii kam», ammaa mi jabataa huunde dawrana kam.

13 Odon mbi'a: «Nyaamdu jeyi reedu, reedu du jeyi nyaamdu.» Ayyo, de Laamdo halkan di, di didi fuu. Banndu 6ii-Aadama tagiraaka saabe fijirde. Ko ndu tagiraa dey, faa ndu rewa Joomiraado. Joomiraado du wo joomiiru.

14 Laamdo ummintindo Joomiraado meeden e maayde oon, ummintiniran en, enen du e baawde muudum.

15 Yalla on anndaa 6alli mon ngonni terde Almasiihu? Ndelle, ina dagoo mi hooya terde Almasiihu deen, de mi hawrundura de e terde pijoowo naa? Abada koy!

16 Yalla on anndaa kawtufo e pijoowo fuu, laatodake e muudum 6anndu wooturu? Sabo na winndaa: «Be dido fuu 6e laatoto gootum.»*

17 Ammaa kawtufo e Joomiraado laatodake e muudum ruuhu gooto.

18 Ndoggee fijirde! Hakkeeki goddi di neddo wadata fuu takkataa e 6anndu muudum, sanaa fajirde. Pijoowo na wadana 6anndu mum hakke.

19 Yalla on anndaa 6anndu gooto moodon fuu wo suudu Ruuhu Ceniifo gondo e moodon mo Laamdo hokki on oon? On njeyaa ko'e moodon,

20 sabo Laamdo soodii on coggu tiidungu. Ndelle, teddiniron dum e 6alli moodon.

7

Haala dewgal

1 Joonin kaa mi jaaboto yamde de mbinndandon kam deen. Goonga, si tawii gorko naaddaay e deekum fu, na woodi.

2 Ammaa faa taa fijirde wada, gorko fuu na haani tawdee e deekum, debbo du tawdee e gorum.

3 Gorko fuu wondira e deekum no haaniri, debbo du humtana gorum haaju muudum.

4 Debbo dawrantaa 6anndu muudum, wo gorum dawranta ndu. Gorko du dawrantaa 6anndu muudum, wo deekum dawranta ndu.

5 Taa fay gooto moodon salanoo banndum si wanaa e dow ko ndewrufo wakkati seeda faa ngadon du'aare. Ammaa caggal duum, keddododon ngondon no haaniri ni, taa mbaason nanngitaade de Seydaani jarriboo on.

6 Ko kaalanammi on joonin duum, wanaa ko tilsi. Mi hollu on laawol lobbol ni.

7 Ko 6urumi yidude dey, yim6e fuu laatoo hono am. Ammaa mono fuu no Laamdo hokkiri dum: wo66e kokkiraa nii, wo66e du kokkiraa nii.

8 To 6e 6anjaay e 6e 6anjaaka been, kam e rew6e 6e goriraa6e mu66en maayi, mido wi'a si i6e keddorii noon, hono no am ni, dum 6uri woodde e ma66e.

9 Ammaa si tawii 6e mbaawaa nanngitaade fu, 6e 6anja, 6e 6anje. Sabo dum 6uri joodoraade noon muuyo ina torra dum.

10 No6e e dewle been, mido yamira dum'en yamiroore nde yuuraay to am, wo to Joomiraado nde yuuri: debbo haanaa seerude gorum.

* 6:16 Fudfoode 2.24.

11 Si tawii o seerii d̄um fu, o heddoroo noon, maa du o warta e muudum. Gorko du haanaa seerude deekum.

12 Onon heddiife du, miin e hoore am haalanta on, wanaa Joomiraado: si goondindo Iisaa ina jogii debbo mo goondinaay tawee debbo oon ina yardii wondude e makko fu, taa o seera d̄um.

13 Naa si debbo goondindo dewlaama gorko mo goondinaay tawee gorko oon ina yardii wondude e makko fu, taa o seera d̄um.

14 Sabo gorko mo goondinaay oon ina laamniree deekum. Katin du, debbo mo goondinaay oon ina laamniree gorum. Si wanaa noon, biŋbe moodon laatoto 6e laaba, tawee le 6e seniife.

15 Ammaa mo goondinaay, si yidii seerude goondindo oon, seera. Goondindo oon, si wo debbo naa wo gorko, tilsinaaka e dewgal hono ngaal. Sabo Laamdo noddii en faa mbuurden e jam.

16 Aan debbo goondindo, a anndaa yalla ada waawi hisinde gora. Aan gorko goondindo du, a anndaa yalla ada waawi hisinde deeka.

No mono fuu haani worrude hono no Joomiraado noddiri d̄um

17 Dum le, mono fuu wuurda hono no Joomiraado yediri d̄um ni, no worrunoo nde Laamdo noddii d̄um ndeen. Noon njamirammi kawrite goondinŋe fuu.

18 Tawaado wo taadiido nde Laamdo noddii d̄um ndeen, taa filoo wartude hono mo taadaaki. Noddaado de tawi taadaaki wakkati oon, taa taadoo.

19 Taadaade e rafi taadaade fuu walaa ko nafata. Ko nafata dey, wo jokkude jamirooje Laamdo.

20 Mono fuu heddoroo no worrunoo wakkati nde Laamdo noddannoo d̄um ndeen.

21 Nde noddadaa ndeen, si tawii a maccudo, taa d̄um laatane mettorgal. Ammaa si a hebii laawol no ndimidraa fu, ndimdaa.

22 Sabo maccudo mo Joomiraado noddii, laatake dimdinaado Joomiraado. Dimo noddadao du, laatake maccudo Almasiihu.

23 On coodaama coggu tiidungu. Ndelle taa laatee maccuŋe yimŋe.

24 Sakiraaŋe, mono fuu no worrunoo nde noddannoo ndeen, heddoroo noon yeeso Laamdo.

Haala dewlude e rafi dewlude

25 To yimŋe 6e ndewlaay been, mi walanaa d̄um'en yamiroore yuurunde to Joomiraado, de mi haalan ko woni miilo am, miin mo yurmeende Joomiraado wadi koolniido oon:

26 saabe torraaji joonin diin, mido miiloo neddo heddoroo no worri ni buri woodde e muudum.

27 Si dewgal ina woodi hakkunde maa e debbo, taa pilodaa tayude ngal. Si dewgal walaa hakkunde maa e debbo, taa pilodaa debbo.

28 Ammaa si a 6anjii du, a luttaay. Surbaajo du si 6anjaama, luttaay. Ammaa naatuŋe e 6angal been silloto e nguurdam muŋŋen. Mido yidi dannude on d̄um.

29 Sakiraaŋe, inan ko njidumi wi'ude: wakkati o na raŋŋidi. Joonin, 6anjuŋe been ngada hono 6anjaay ni,

30 woyooŋe ngada hono mboyaay, weltaife ngada hono mbeltaaki, soodoŋe ngada hono njeyaa ko coodi,

31 nawortooŋe adunaaru ndu ngada hono ndu nafaay d̄um'en. Sabo no adunaaru ndu worri joonin ni ina faltoo.

32 Ko njidumi dey, ndadon e kaŋŋu-ko'u adunaaru. Mo dewlaay, hakkillo mum to kulle Joomiraado ndaarata, wo ko welata Joomiraado filotoo.

³³ Ammaa dewluɗo, hakkillo muuɗum to kulle adunaaru ndaarata, wo ko welata deekum filotoo.

³⁴ Bernde muuɗum feccitake. Debbo mo ɓaɗaaka e surbaajo fuu, ina kilnii kabaaru Joomiraado, faa ɓe laatoo seniibe ley ɓalli maɓɓe e yonkiiji maɓɓe fuu. Ammaa ɓaɗaado, ina hilmii kabaaru adunaaru, wo ko welata gorum filotoo.

³⁵ Wo faa nafa on mbiirumi noon, wanaa faa tongga on. Mido yidi mbuurdon no haaniri, ngollanon Joomiraado e bernde wootere e hakkillo wooto.

³⁶ Si muuyo mawnii e neddo faa huli taa ronka nanngitaade e mo haɓɓani fu, ndeen kaa dewgal ngaal ina haani wadeede. Ngal wadiiree no o yidiri noon, o luttaay.

³⁷ Ammaa ina waawi laataade gorko hooyii anniya e bernde muuɗum ɓaɗataa, tawii wanaa tilay sabo na waawi nanngitaade. Si gorko oon anniya ɓaɗataa debbo oon fu, wadii ko woodi.

³⁸ Ndelle, ɓaɗuɗo mo haɓɓani wadii ko woodi, mo ɓaɗaay mo haɓɓani du wadii ko guri woodude.

³⁹ Debbo ɓaɗaado wo kaɓɓaado sini gorum ina heddii na wuuri. Ammaa si gorum oon yawtii, ina waawi ɓaɗeede mo yidi. De sanaa tawee wo jokkuɗo laawol Joomiraado.

⁴⁰ Dum le, si o heddake e ngortaalaaku fu, ndeen o ɓurata bernde welnde. Dum woni miilo am, de mido miiloo ko kollammi on duum yuunii e Ruuhu Laamdo.

8

Haala teewu cakkanaangu tooruuji

¹ Joonin en ndaaran kabaaru teewu cakkanaangu tooruuji. Eden anndi «en fuu eden ngoodi anndal». Anndal le, waddan mawninkinaare. Wo njingu semmbindinta goondinɓe.

² Neddo fuu miiliido na jogii anndal, anndaa tafon no haani anndirde.

³ Ammaa neddo fuu jiddo Laamdo, Laamdo ina anndi dum.

⁴ Ndelle e dow nyaamugol teewu cakkanaangu tooruuji, eden anndi «tooru fuu ley adunaaru wanaa fay huunde». Eden anndi du, «Laamdo walaa si wanaa gooto oon».

⁵ Yimɓe na mbi'a reweteɓe ina ngoodi dow kammu e dow leydi. Si goonga, wi'eteɓe «reweteɓe» e «joomiraabe» na keewi.

⁶ Ammaa to meeden, Laamdo gooto tan woodi, Baabiiwo taguɗo huunde fuu mo mbuuranden oon. Woodi du, Joomiraado gooto tan woodi, Iisaa Almasiihu mo huunde fuu laatorii saabe muuɗum, kokkoowo en nguurndam oon.

⁷ Ammaa wanaa yimɓe fuu paami dum. Woɓɓe woownooɓe rewude tooruuji, faa hannden si ɓe nyaamii teewu cakkanaangu tooruuji fu, ɓe miiloto wo tooruuji jaati njeji teewu nguun. Ndeen berde maɓɓe pelan ɓe, mbona, sabo na lokkiidi.

⁸ De nyaamdu kaa battintaa en Laamdo. Si en nyaamii, ɓeydantaa en faa'e. Si en nyaamaay du, ɓuytantaa en faa'e.

⁹ Goonga, on kokkaama laawol faa mbaawon nyaamude huunde fuu. Ammaa kakkilee taa laawol ngool liɓa ɓe tabitaay e ley goondinal been.

¹⁰ Sabo aan bi'eteedo jom anndal, si lokkaajo yi'ii ma ada nyaama ley suudu tooru fu, wanaa dum suusinan bernde mum faa nyaama teewu cakkanaangu tooruuji kam du naa?

11 Hono noon, sakiike men lokkaajo mo Almasiihu maayani oon, halkirta saabe anndal maa ngaal.

12 Si on ngadii sakiraa6e 6e tabitaay e ley goondinal 6een hakke, si on nawnii 6erde ma66e fu, on luttii Almasiihu.

13 Ndelle, si tawii nyaamude teewu ina li6a sakiike am fu, mi nyaamataa ngu katin abada, taa mi li6a sakiike am.

9

Haala ko nulaado haani wadaneede

1 Mi jeyaa hoore am naa? Mi laataaki nulaado naa? Mi yi'aay Joomiraado meeden Iisaa naa? Wanaa saabe ko ngollanmi Joomiraado duum ngoondinirdon naa?

2 Fay si to wo66e mi wanaa nulaado, to moodon kaa wo mi nulaado, sabo ko ngoondindon Iisaa duum ina seedoo faa laabi Joomiraado nuli kam.

3 Inan ko njaabotoomi feloo6e kam 6een:

4 wanaa miden njeyi he6ude nyaamdu e njaram ley golle amin naa?

5 Wanaa miden njeyi yaadude e debbo goondindo hono no nulaa6e wo66e 6een naa? Hono no minyiraa6e Joomiraado 6een ni, e no Piyeer?

6 Naa wo miin e Barnabas tan ngoni nulaa6e jeyu6e gollude faa mbuura?

7 Moy e moodon yi'i sordaasi joboowo hoore muudum? Moy woni de-moowo mo nyaamataa ko tayi e ngesa muudum? Moy woni duroowo mo yarataa kosam kulle muudum?

8 Ko kaalammi duum, wanaa miilooji yim6e tan. Tawreeta du haalii dow majjum.

9 Inan ko winndaa e Tawreeta Muusaa: «Taa ha66u hunnduko ngaari wakkati ndi yaa6ata gawri faa sokkoo.»* Ko Laamdo taykii do wo ga'i jaa6ooji naa?

10 Wanaa wo saabe meeden o haaldata do naa? Sikke walaa, wo enen mbinndanaa konngol ngol, sabo demoowo e cokkoowo fuu ina ngollira jikke he6ude ngedu mu66en.

11 Min aawii e moodon barkeeeji Ruuhu. Si min tayii e moodon barkeeeji adunaaru, yalla idum laatani on huunde mawnde naa?

12 Si wo66e na kaandi he6ude barke e juude moodon, wanaa minen buri haanude he6ude naa?

Ammaa e dum fuu, min nawtoraaki laawol ngol. Miden munya huunde fuu taa min kada Kabaaru Lobbo haala Almasiihu oon yaade yeeso.

13 Yalla on anndaa golloo6e e ley suudu dewal mawndu 6een ina mbuurdi e kulle de yim6e kokkata suudu nduun deen naa? Yalla on anndaa halfinaa6e golle hirsirde 6een ina ke6a ngedu mu66en e mayre naa?

14 Hono noon du, Joomiraado yamirii waajotoo6e Kabaaru Lobbo 6een mbuurda e Kabaaru Lobbo oon.

15 De miin kaa, mi nawtoraaki fay gootel e kulle deen. Ko mbinndammi e moodon joonin du, wanaa faa mi he6a huunde. Maayde 6urani kam diina nyaagaade huunde! Mi jabataa fay gooto itta mantagol am e majjum.

16 Sabo waajaade Kabaaru Lobbo oon manataa kam, idum tilsani kam. Bone woodanii kam si mi waajaaki Kabaaru Lobbo oon!

17 Sini mido gollannoo dum saabe muuyde am fu, ndeen kaa mi he6anno njobdi. De si goonga, laatake tilay ngollirammi dum, wo gollal ngal kalfinaami.

* 9:9 Fillitagol Tawreeta 25.4.

18 Ndelle dume woni njobdi am? Njobdi am woni he6ude waajaade Kabaaru Lobbo 6olum, tawee du mi filataako he6ude ko baajotoodo Kabaaru Lobbo foti he6ude.

19 Sabo fay si mi dimo mo fay gooto dawrantaa, mi wadii hoore am maccudo yim6e fuu, yalla mido he6a ko 6uri heewude e mu66en.

20 Hakkunde Alhuudiyankoo6e, mi wadii hoore am Alhuudiyanke, faa mi he6a dum'en. Hakkunde jokku6e Tawreeta Muusaa, mi wadii hoore am jokkudo Tawreeta Muusaa, faa mi he6a dum'en, fay si wanaa tilay mi jokka jamirooje deen.

21 Hakkunde yim6e 6e ngalaa e Tawreeta Muusaa 6een, mi wadii hoore am hono no walaa e Tawreeta oon, faa mi he6a dum'en. Mi wi'aay mi jokkataa jamirooje Laamdó deen, sabo ley yamiroore Almasiihu ngonumi.

22 E ley lokkaa6e, mi wadii hoore am mi lokkaajo, faa mi he6a dum'en. Walaa fuu no mi wadaay hoore am saabe yim6e fuu, faa mi hisina wo66e mu66en no waawi laatoraade fuu.

23 Mido wada dum fuu saabe Kabaaru Lobbo oon, faa mi he6a barke muudum.

24 Yalla on anndaa ley doggudu wo yim6e heew6e ndoggata, de gooto tan he6ata mbarjaari? Ndelle, ndoggee faa ke6on.

25 Segilantoo6e dadundurde fuu eeltan balli mu66en eeltugol cattungol. Kam6e, i6e ngadira noon faa 6e ke6a mbarjaari ndi duumataako. Enen le, wo faa ke6en mbarjaari nduumotoondi.

26 Ndelle miin le, mi doggataa hono jiiltotoodo mo anndaa ko dogganta. Mi nanndaa du hono culkotoodo 6olum.

27 Ammaa mido ekintina 6anndu am no naawiri faa mi dawrana ndu, taa mi waajoo wo66e Kabaaru Lobbo, de miin e hoore am mi laato mo he6aay.

10

Haala hakkilde faa taa bo66oo

1 Sakiraa6e, mi yidaa ndullon ko hewtinoo maamiraa6e meeden e jamaanu Muusaa dum. Be fuu i6e ngonnoo ley ruulde, 6e fuu 6e peyyitiino maayo manngo.

2 E ley ruulde ndeen e maayo ngon, 6e fuu 6e ke6ii lootagal batisima laati6e jokku6e Muusaa.

3 Katin du 6e fuu 6e nyaamdii nyaamdu wooturu yuurundu to Laamdó.

4 Be fuu 6e njardii njaram ngootam yuuradam to Laamdó. Si goonga, i6e njarannoo dam e tefaare Laamdó yaadoore e ma66e. Tefaare ndeen woni Almasiihu.

5 Ammaa ko 6uri heewude e ma66e, mbelaay Laamdó. Dum wadi de 6e maayi, balli ma66e cankitaa ley ladde ndeen.

6 Kulle deen laatani en misaalu*, taa njokken muuyde terde bonde hono ma66e ni.

7 Taa laatee rewoo6e tooruuji hono no wo66e ma66e ngadiri ni, hono no winndiraa: «Yim6e 6een njoodii ina nyaama ina njara, de ummii ina pija.»†

8 Taa naaten e fijirde hono no wo66e ma66e naatiri. Ko dum wadi, yim6e ma66e ujunaaje noogay e tato maayi nyannde wootere.

9 Taa ndaartindoden Almasiihu hono no wo66e ma66e ngadi ni. Ko dum wadi, bolle kalki dum'en.

* 10:6 Misaalu wo yeru maa nanndingol. † 10:7 Wurtagol 32.6.

¹⁰ Taa n̄ormee hono no woŋŋe maŋŋe ni. Ko d̄um waŋi, maleyka baroowo oon halkii 6e.

¹¹ Kulle d̄een fuu kewtake 6e faa laatanoo en misaalu. Dum winndaama faa d̄um tindina en, enen wonŋe e cakitte jamaanuui 6een.

¹² Dum le, miilido ina darii fuu, hakkila taa boŋŋoo.

¹³ Walaa torra ndaartintoodo on mo hewtataa 6ii-Aadama fuu. Woodi, Laamdo wo koolniido, accataa ndaartindedon ko 6uri semmbe mon. Ley ndaartindaare ndeen o hokkan on laawol no mburtorodon nde faa mbaawon munyande nde.

¹⁴ Saabe d̄uum, sakiraaŋe am horsuŋe, mboŋŋee dewal tooruui.

¹⁵ Mido haalana on hono wo on jom'en hakkillo ni. Ndelle caree onon e ko'e mon ko mbi'ammi d̄uum.

¹⁶ Horde-loonde hiraande seniinde nde njetteten Laamdo saabe muudum ndeen, si en njarii nde, en kawtii yiyam Almasiihu daam. Buuru mo tayeten oon, si en nyaamii d̄um, en kawtii 6anndu Almasiihu nduun.

¹⁷ Caggal buuru oon wo gooto, enen du, enen e heewude fuu, wo en 6anndu wooturu, sabo eden njogii ngedu e buuru gooto oon.

¹⁸ Taykee lenyol Israa'iila ngool: yimŋe maŋŋe nyaamoŋe kirsamaaji 6een laatake gootum e ley teddingol Laamdo gadanaado hirsirde oon.

¹⁹ Mi wi'ataa teewu cakkanaangu tooruui nguun wo huunde dagiinde hono noon. Mi wi'ataa du, tooruui diin, won ko ngoni.

²⁰ Ko njidumi wiide dey, kirsamaaji di yimŋe 6een cakkata diin, wo ginnaaji cakkantee, wanaa Laamdo. Mi yidaa laatodon hawtuŋe e ginnaaji.

²¹ On mbaawaa yardude horde Joomiraado ndeen de njardon katin horde ginnaaji. On mbaawaa nyaamude e le'al Joomiraado ngaal de nyaamron katin e le'al ginnaaji diin.

²² Naa umminde tikkere Joomiraado kiroowo oon njiduden naa? Yalla en miilii eden 6uri mo semmbe naa?

No neddo jeyi worrude ley ndimaaku

²³ Mbiidon: «Huunde fuu ina dagii.» Ayyo, ammaa wanaa fuu nafata. Si goonga, «huunde fuu ina dagii», ammaa wanaa huunde fuu semmbinta goondinal woŋŋe.

²⁴ Taa fay gooto filoo ko nafata hoore muudum tan, ammaa filoo ko nafata woŋŋe.

²⁵ Teewu cootteteengu luumo fuu, odon mbaawi nyaamirde d̄um berde de pelataa on tawa on yamaay yalla wo d̄um teewu cakkanaangu tooruui naa wanaa.

²⁶ Sabo «leydi e ko woni e mayri fuu wo Joomiraado jeyi.»‡

²⁷ Si neddo mo goondinaay noddii on faa nyaamdon, de on njabii nootaade fu, nyaamon ko kokkadon fuu, tawa berde mon pelataa on.

²⁸ Ammaa si goddo wi'ii on: «Dum wo ko sakkanaa tooruui», ndeen kaa, taa nyaamee d̄um, saabe biido noon oon e saabe miiloo bernde mum feloore d̄um.

²⁹ Ko kaalammi haala miiloo bernde d̄uum, wanaa saabe berde moodon on, wo saabe bernde biido noon oon.

Sabo si goonga, walaa ko bernde neddo goddo saroo ndimaaku am.

³⁰ Si mido yetta Laamdo e dow ko nyaamammi, ko waŋi de mido mbonkee saabe nyaamdu ndu njettirmi Laamdo nduun?

³¹ Ndelle, si odon nyaama maa odon njara, maa ko ngadoton fuu, ngadiree d̄um faa Laamdo teddinee.

‡ 10:26 Jabuura 24.1.

³² Taa laatanee fay gooto fergere, wanaa Alhuudiyankoo6e, wanaa yim6e 6e nganaa Alhuudiyankoo6e, wanaa kawrital goondin6e Laamdo ngaal.

³³ Ngolliree hono am ni. Midó filoo ko welata yim6e fuu e dow huunde fuu, tawee mi filaaki nafaa am miin tan. Wo ko nafata yim6e heew6e pilotoomi, faa 6e kisinee.

11

¹ Nyemmbitee kam hono no nyemmbitirammi Almasiihu ni.

Haala dow suddugol hoore

² Midó yetta on ko micciti6on kam e huunde fuu, e ko njokku6on al'aadaaji di kollumi on diin.

³ Ammaa, midó yidi paamon Almasiihu woni hooreejo gorko fuu, gorko woni hooreejo deekum, katin du Laamdo woni hooreejo Almasiihu.

⁴ Ndelle, si gorko na du'oo maa na haalda konngol annabaaku de suddi hoorem fu, huyfinii hooreejo muudum oon.

⁵ Ammaa si debbo na du'oo naa na haalda annabaaku de suddaa hoore muudum fu, huyfinii hooreejo muudum oon, sabo imo wa'i hono wo o toytiido ni.

⁶ Sabo dey, si debbo suddaa hoore muudum, ina haani taya sukundu mum fuu. Ammaa tayude sukundu mum naa toytude ndu ina semtina debbo. Ndelle na haani suddaa hoore muudum.

⁷ Taa gorko kaa suddaa hoorem, sabo gorko wo tagaadi Laamdo, na holla darja muudum. Debbo kaa wo darja gorko.

⁸ Sabo wanaa gorko ittaa e debbo, wo debbo ittaa e gorko.

⁹ Katin du, wanaa gorko taganaa debbo, wo debbo taganaa gorko.

¹⁰ Saabe duum, e saabe nulaa6e laamu fu, ina tilsani debbo suddaa hoore muudum.* Dum laatanto dum maande holloore ina woni ley hawju gorum.

¹¹ Ammaa dum e laataade fuu, ley tagaadi Joomiraado, debbo ina haajaa gorko, gorko du ina haajaa debbo.

¹² Sabo no debbo yuuriri e gorko ni, hono noon gorko du yuurirta e debbo, rimee. De duum fuu to Laamdo dum yuuri.

¹³ Caree onon e ko'e mon: si debbo na rewí Laamdo tawi suddaa hoorem, yalla na fonnditii naa?

¹⁴ Wanaa tagaadi ndiin e hoore muudum ina faamina on sukundu juutundu ina semtinii e gorko?

¹⁵ Ammaa debbo kaa, si na woodi sukundu juutundu fu, wo darja muudum. Sabo o hokkiraama sukundu juutundu faa o suddaa hoore makko.

¹⁶ De si god6o yeddii dum de jokki laawol gonngol fu, faama dum wanaa al'aada amin, dum wanaa al'aada kawrite goondin6e Laamdo deen du.

Haala hiraande seniinde

¹⁷ Won ko njidumi haalande on joonin, haala no kawritirton. Haala majjum mi waawaa yettude on, sabo nde kawritindon fu, wo ko boni 6eydotoo, wanaa ko woodi.

¹⁸ Ko artii fuu, mi nanii si on kawritii fu, luural ina woni hakkunde moodon. Midó miila du wo dum goonga.

¹⁹ Ina tilsí pelle pelle ngada hakkunde moodon, faa hoolnií6e jaati won6e e ley moodon been annditee.

* **11:10** Wo66e ina paamira fud6oode aayaare nde hono nii: *Saabe duum, e saabe maleyka'en*. Ley Geresankoo6e, **nulaa6e** e **maleyka'en**, fuu wo innde wootere.

²⁰ Nde kawritindon fu, wanaa nyaamude hiraande Joomiraado ndeen hawrunduri on.

²¹ Sabo gooto moodon fuu henyoto nyaama hiraande muudum. Wo66e moodon ina njolba, wo66e moodon du ina culoo.

²² Yalla on ngalaa cuudi do kaandon nyaamude e yarude naa? Naa wo on njawu kawrital goondin6e Laamdo ngaal? Yalla ofon njidi huyfinde 6e ngalaa faa'e 6een naa? Dume mbi'ammi on? Mi yetta on naa? Mi waawataa yettude on e dum.

*Haala miccitagol hiraande seniinde arandeere
(Matta 26.26-29, Marku 14.22-25, Lukka 22.14-20)*

²³ Sabo miin, inan ko ke6umi e Joomiraado de njottinmi on: ley jemma mo Joomiraado meeden Iisaa jambaa oon, hooyi buuru,

²⁴ yetti Laamdo, heli buuru oon, wi'i: «Dum wo 6anndu am hokkaandu saabe moodon. Ngadon dum faa miccitodon kam.»

²⁵ Hono nii du, nde 6e tilinoo e hiraande ndeen, o hooyi horde cabijam. O wi'i: «Horde nde woni amaana keso tabintiniraado yiyam am. Nde njaroton fuu, miccitodon kam.»

²⁶ Sabo nde nyaamoton buuru oon e nde njardoton horde cabijam ndeen fu, ofon kaala haala maayde Joomiraado faa do wartowi.

²⁷ Ndelle, neddo fuu nyaamirido buuru Joomiraado no fotiraay, yardi horde makko no fotiraay, wadii hakke e 6anndu Joomiraado nduun e yiyam makko daam fuu.

²⁸ Ndelle, mono fuu taykoo hoore muudum fadde muudum nyaamude buuru oon naa yardude horde ndeen.

²⁹ Sabo neddo fuu nyaamudo buuru oon, yardi horde ndeen, de miilaaki wo dum 6anndu Joomiraado nduun fu, foodanan hoore muudum sariya no nyaamiri e no yariri noon.

³⁰ Dum wadi de nyaw6e e lokkaa6e ina keewi e moodon, wo66e moodon du njawtii.

³¹ Sini en taykotono ko'e meeden, en carataakeno.

³² Ammaa Joomiraado ina saroo en faa dartina en, taa njukkodeden e adunaaru ndu.

³³ Ndelle sakiraa6e am, si ofon kawrita faa nyaamdon hiraande Joomiraado ndeen, mono fuu nja66oo bannndum.

³⁴ Si goddo yolbii fu, sanaa nyaama to suudu muudum. Ndeen kawrite moodon laatantaako on jukkungo.

Woodi, ko heddii duum mi biltan dum si mi warii.

12

Haala dokke Ruuhu Ceniido

¹ Joonin en ndaaran kabaaru dokke Ruuhu Ceniido. Sakiraa6e, mi yidaa tawee on paamaay.

² Nde on ngoondinaayno Joomiraado ndeen, ofon anndi tooruuji muumdi diin na dowa on, na majjina on.

³ Saabe duum mido yidi paamon: fay gooto waawaa wi'ude «Iisaa wo kudaado» si Ruuhu Laamdo ina woni e muudum. Katin du fay gooto waawaa wi'ude «Iisaa wo Joomiraado» si Ruuhu Ceniido walaa e muudum.

⁴ Dokke de Ruuhu Ceniido hokkata en deen ina ceedi sifa, de Ruuhu oon wo gooto.

⁵ Golleeji ballooji kawrital diin ina ceedi sifa, de Joomiraado oon wo gooto.

6 Ko gollleeji diin ndimata ina seedi sifa, ammaa Laamdo gooto oon kam gollata di fuu ley yimbe been fuu.

7 Mono fuu hokkaama dokkal bangoowal Ruuhu faa ngal nafa kawrital fuu.

8 Imo hokka oodo haala hakkilanteeha, o hokka ooto haala kebbinaaka annal.

9 Kanko Ruuhu gooto oon hokkata oodo goondinal luggungal, ooto danude nyawbe.

10 O hokka oodo wafude kaayeeffiji, ooto haaldude annabaaku. O hokka oodo sennude ko yuuri e Ruuhu e ko yuuri e ginnaaji, ooto haalude demle de annaaka. O hokka goddo du fiirtude demle deen.

11 Wo Ruuhu gooto oon gollata dum fuu. Wo kam feccata, de hokka mono fuu dokkal ngal muuyi.

No kawrital nanndiri e terde neddo

12 Woodi banndu du wo wooturu, de na jogii terde keewde. Fay si terde banndu na keewi, banndu kaa wo wooturu. Hono noon banndu Almasihu du worri.

13 Sabo en fuu en mbatisiraama Ruuhu gooto faa laatoden banndu wooturu, yalla wo en Alhuudiyankoo6e naa en nganaa, yalla wo en rimbe naa en riimaybe. Katin du en fuu en njarnaama Ruuhu gooto oon.

14 Banndu wanaa tergal gootal, wo terde keewde.

15 Si koyngal wi'ii: «Caggal mi wanaa junngo, mi jeyaaka e banndu», dum hadataa ngal jeyeede e banndu.

16 Naa si nowru wi'ii: «Caggal mi wanaa yitere, mi jeyaaka e banndu», dum hadataa ndu jeyeede e banndu.

17 Si terde deen fuu wo gite, noy neddo oon nanirta? Naa si de fuu wo de noppi, noy neddo oon maatirta ko uurata e ko luubata?

18 Ammaa, Laamdo hawrundurii terde deen fuu e banndu wooturu hono no muuyiri ni.

19 Si tergal gootal tan woodunoo, dum kaa laatataako banndu.

20 Ndelle, terde deen ina keewi, de banndu nduun wo wooturu.

21 Yitere waawaa wi'ude junngo: «Mi haajaaka ma.» Hoore du waawaa wi'ude koyde: «Mi haajaaka on.»

22 Ammaa, terde banndu nanndude e burde lokkidinde, deen ngoni de kaajaden sanne.

23 Terde ndaardeteede wo kuufude, deen burden teddinde. Burde semti-naade, deen burden haybude.

24 De terde meeden godde burde teddeengal deen kaajaaka wadeede noon. Laamdo hawrunduri terde fuu, hokki terde lokkaaje deen teddeengal faa buri deya deen.

25 O wadii dum faa taa luural wada e banndu nduun, ammaa faa terde deen fuu kaybundura.

26 Si tawii tergal gootal naawii, keddiide deen fuu naawdan e muudum. Si tergal gootal teddinaama, keddiide deen fuu mbeltodoto e muudum.

27 Woodi onon, wo on banndu Almasihu, mono e moodon fuu wo tergal e banndu makko nduun.

28 Nii Laamdo darniri kawrital goondinbe ngaal: ko artii fuu o joyyini nulaabe, o beydi katin haaldoo6e annabaaku, de o jokkintini jangginoo6e. Caggal duum, o joyyini wadoo6e kaayeeffiji e dannoo6e nyawbe e walloo6e e ardotoo6e e haalo6e demle de annaaka.

²⁹ Yalla yim6e fuu wo nulaa6e naa? Yalla 6e fuu wo 6e haaldoo6e annabaaku naa? Be fuu wo 6e jannginoo6e naa? Be fuu i6e ngada kaayeeffiji naa?

³⁰ Yalla yim6e fuu kokkaa dannude nyaw6e naa? Naa haalude demle de anndaaka? Naa fiirtude demle deen naa? Wanaa noon!

³¹ Woodi ndelle, tinnee, poodanee dokke burde heewude nafaa deen.

Joonin le, mi hollan on laawol burngol fuu woodude ngol hono muudum walaa.

13

Haala njinngu

¹ Si mi haalirii demle yim6e, fay demle maleyka'en, de njinngu walaa e am fu, wo mi lennguru senyooru, naa wo mi duko jamde gokkundurteede tan.

² Si mido woodi dokkal haaldude annabaaku, de mi faama sirriiji fuu e ande fuu, naa si mi tawraama goondinal faa mi dirna baamle, si njinngu walaa e am fu, mi wanaa fay huunde.

³ Si mi hokkii ko njogiimi fuu talkaa6e naa mi hokkitirii 6anndu am duppee, de njinngu walaa e am fu, dum nafataa kam fay huunde.

⁴ Njinngu ina jogii munyal, ina jogii moyyuki. Njinngu waldaa e kiram, mantataako, mawninkintaako.

⁵ Njinngu wadataa ko semtini, filataako muuyde hoore muudum. Ngu yaawaa bernude, ngu saawataa tikkere.

⁶ Njinngu seyortaako oonyaare, wo goonga seyortoo.

⁷ Wakkati fuu njinngu ina sawrii, selataa hoolaade, de na hedoo Laamdo ley huunde fuu. Munyal muudum timmataa.

⁸ Njinngu saamataa abada. Haaldude annabaaku timmintee, demle celan, anndal du timmintee.

⁹ Sabo anndal meeden ina nyaki, haala annabaaku du ina nyaki.

¹⁰ Ammaa si ko hi66i duum warii fu, ko nyaki duum fuu faltoto.

¹¹ Nde laatinoo mi cukalel ndeen, mido haaldannoo hono cukalel, mido miiltonoo hono cukalel, mido yiirannoo du hono cukalel. De ko laatiimi mawdo duum, mi seedii e golle cukaaku.

¹² Ko nji'eten joonin duum laa6aay, wo hono yuurnaade daandorgal ni66ungal ni. Ammaa ley ko warata duum en njiiran gite men faa laa6a. Ko anndumi joonin duum hi66aay, ammaa wakkati waran nde anndammi faa hi66a, hono no Laamdo anndiri kam faa hi66i ni.

¹³ Ndelle, kulle tati ngoni duumotoode: goondinal e jikke e njinngu. De ko 6uri manngu hakkunde majje fuu wo njinngu.

14

Haala dokke Ruuhu Ceniido

¹ Ndelle, poodanodon njinngu no mbaawrudon fuu. Eelon du dokke Ruuhu Ceniido deen. De ko 6uri fuu, pilodon haaldude annabaaku.

² Sabo kaaliroowo demle de anndaaka wo Laamdo haaldata, wanaa yim6e. Si goonga, fay gooto faamataa ko o haalata. Imo haalda sirriiji ley kawtal Ruuhu.

³ Ammaa kaaloowo konngol annabaaku oon, wo yim6e haaldata, faa semmbina goondinal mu66en, sellina berde mu66en, de feewtina de.

⁴ Kaaliroowo demle de anndaaka, wo hoore muudum nafata. Ammaa kaalidoowo annabaaku, wo kawrital goondin6e nafata.

⁵ Mido yidi kaaliron demle de anndaaka on fuu, de ko burani kam, kaaldon annabaaku. Sabo kaaldooowo annabaaku furi kaaliroowo demle de anndaaka, si wanaa tawa neddo ina waawi fiirtude, faa kawrital goondin6e ngaal heba nafa.

⁶ Ndelle sakiraa6e, si mi warii to moodon de mido haalirana on demle de anndaaka, dume dum nafata on? Si haala am waddanaay on ko Laamdo ganginani kam duum, naa anndal, naa konngol annabaaku, naa waaju fu, dum fuu dum nafataa on.

⁷ Taykoden du fay ko walaa yonki hono sereendu naa hoddu. Si munkariiji diin piyaaka faa laafi fu, noy annditirten ko sereendu nduun fuufata naa ko hoddu nduun hodfata?

⁸ Naa si puufoowo luwal wolde fuufaay faa laafi, moy segilantoo wolde ndeen?

⁹ Hono noon, onon du, si on njottinirii kabaaru oon demle de anndaaka de ko faaminii fuu walaa, noy paamirtedon? On paddii haala mon ley henndu!

¹⁰ Ina woodi demle keewde ley adunaaru. De no ceediri fuu, walaa haala ka nanataake.

¹¹ Ammaa si neddo haaldii e am demngal* ngal mi nanataa fu, mi laatanake dum janano, kam du laatanake kam janano.

¹² Hono noon, onon du e ley foodanagol moodon dokke Ruuhu deen, tinnodon e hebude dokke cembinooje kawrital goondin6e ngaal e semmbe moodon fuu.

¹³ Ndelle, kaaliroowo demngal ngal anndaaka fuu naaroo Laamdo waawude fiirtude ngal.

¹⁴ Sabo si mido wada du'aare e demle de mi anndaa fu, goonga, yonki am ina woni e du'aare, ammaa mi faamataa miin e hoore am.

¹⁵ Ndelle, noy ngadammi? Mi wadan du'aare e yonki am, ammaa mi wadan nde e hakkillo am du. Mi yimiran yonki am, ammaa mi yimiran hakkillo am du.

¹⁶ Si wanaa noon fu, si a yettirii Laamdo e ley yonki maa tan, noy tawaado toon mo woowaa dum waawirta wi'ude «Aamiina» e yettugol maada ngool? Sabo joomum nanataa ko kaalataa duum.

¹⁷ Fay si yettugol maa ngool ina woodi sanne, ngol nafataa joomum fey.

¹⁸ Mido yetta Laamdo, ko kaaldammi demle de anndaaka faa furi on on fuu.

¹⁹ Ammaa e ley kawrital goondin6e, haalude karfeeje joy paaminiide faa janggina yimbe, burani kam haalirde karfeeje ujunaaje sappo demle de anndaaka.

²⁰ Sakiraa6e, taa laatodon hono cukaloy e ley hakkillooji moodon. Laatodon 6e ngalaa bonanda hono cukaloy, ammaa e ley hakkillooji mon laatodon mawbe.

²¹ Ina winndaa e Tawreeta:

«Nde kaaldowammi e yimbe am,
wo e kunndude yimbe leyde godde,
wo e demle jananne kaalirammi.

Dum fuu,

6e kettindantaako kam.»[†]

Wo noon Joomiraado wi'i.

²² Hono noon, demle de anndaaka deen wo maande sariya do 6e ngoondinaay, de nganaa maande do yimbe goondin6e. Haaldude annabaaku du wo maande do goondin6e, wanaa do 6e ngoondinaay.

* 14:11 Maanaa **demngal** do wo sii haala. † 14:21 Esaaya 28.11-12.

²³ Ndelle, si goonɗin6e fuu kawritii, ina kaalda demle de anndaaka, de yim6e 6e mboowaa dum naa yim6e 6e ngoondinaay ngarii fu, 6e mbi'an wo on haanjaabe.

²⁴ Ammaa si gooto e yim6e been warii, de tawi yim6e fuu ina kaalda annabaaku, ko o nanata duum fuu ina faamina mo hakkeji makko, ina saroo mo.

²⁵ Ko suudii ley bernde makko ɓangan. Ndeen o hippoto e leydi, o sujidana Laamdo, o wi'a: «Si goonga ni, Laamdo ina wondi e moodon.»

No kawrital goonɗin6e haani worrude

²⁶ Ndelle sakiraa6e, noy ngadoton? Si on kawritii, de gooto moodon ina woodi jimol, goddo du ina janngina, goddo ina woodi ko Laamdo ɓanginani dum, goddo ina haala demngal ngal anndaaka, goddo du na fiirta ngal, sanaa fuu wadiree faa semmbina kawrital goonɗin6e ngal.

²⁷ Si demle de anndaaka kaalirtee, taa ɓura yim6e dido naa tato. Been du, sanaa 6e kaalira gooto gooto, de gooto moodon fiirta.

²⁸ Ammaa si piirtoowo walaa, joomum deyyinoo e ley kawrital ngal, haalda e Laamdo e ley bernde muudum.

²⁹ Haaldoo6e annabaaku du, dido naa tato tan kaala, de heddi6e been kiinya haala ma66e kaan.

³⁰ De si won ko Laamdo ɓanginani gooto e joodii6e been, kaaloowo arandeejo oon deyyinoo.

³¹ Sabo on fuu, odon mbaawi haaldude annabaaku gooto gooto, faa yim6e fuu ke6a paamal e berde cellinaa6e.

³² Haaldoo6e annabaaku been ina mbaawi nanngitinde ko'e mu66en.

³³ Si goonga, Laamdo wadataa ko jii6ii. Wo o Laamdo gaddoowo jam.

No worri e kawrite senii6e deen fuu,

³⁴ sanaa rew6e ndeyyinoo ley kawrite deen, sabo 6e ngalaa laawol haalude ley doon. Be dowtoroo no Tawreeta wi'iri noon.

³⁵ Si tawii won ko 6e njidi faamtindaade, 6e acca faa 6e koota, 6e yamowa jom'en cuudi ma66e. Sabo konngol debbo nanee ley kawrital ina semtinii.

³⁶ Naa odon miiloo konngol Laamdo ngool to moodon yuuri naa? Wo onon tan ke6i ngol naa?

³⁷ Si neddo ina miilii wo annabaajo maa ina miilii wo jogiido baawde Ruuhu Ceniido, ina haani annditinde ko mbinndanammii on duum wo yamiroore Jommiraado.

³⁸ Mo annditaay dum fuu, Laamdo annditataa dum.

³⁹ Ndelle sakiraa6e, poodanodon haaldude annabaaku, katin du taa kaɗon demle de anndaaka haaleede.

⁴⁰ Ammaa huunde fuu wadiree no haaniri, tawee fuu ina fonnditii.

15

Haala ummital Almasiihu

¹ Sakiraa6e, mido miccintina on Kabaaru Lobbo mo mbaajinoomi on. On nja6ii dum, odon keddii odon ka66ii e majjum.

² Wo saabe Kabaaru oon kisinirtedon, si tawii on tiigorake mo no kaaldanmi on ni. Si wanaa noon fu, goonɗinal mon laatoto ɓolum.

³ Mi yottinani on kabaaru mo ke6umi, ɓurdo huunde fuu oon. Dum woni: Almasiihu maayii saabe hakkeji meeden, no Binndi diin mbiiri ni.

⁴ O wattaama ley saabeere. O iirtake e nyalooma tata6o, no Binndi diin mbiiri ni.

⁵ O ɓanganii Piyeer. Caggal ɗuum, o ɓangani taalibaa6e sappo e ɗiɗo been.

⁶ Caggal ɗuum, o ɓangani ko ɓuri sakiraa6e keme njoyo ley wakkati gooto. Ko ɓuri heewude e ma66e ina mbuuri faa joonin, de wo66e ma66e paltake.

⁷ Jokkiti katin, o ɓangani Yaakuuba, de o ɓangani nulaa6e been fuu.

⁸ Sakitii, o ɓangani kam miin ga'udɗo hono ɓinngel dimaangel gilla wakkati muudum yottaaki ni.

⁹ Si goonga, miin ɓuri nulaa6e been fuu famɗude. Mi fotaay fay noddireede nulaado, sabo mi torriino kawrital goondin6e Laamɗo.

¹⁰ Joonin le, saabe moyyere Laamɗo ndeen laatoriimi ko ngonumi ɗuum. Moyyere nde o waɗani kam ndeen du rimaay ɓolum. Si goonga, miin ɓuri nulaa6e been fuu gollude. De wanaa miin gollata, wo moyyere Laamɗo wonnde e am ndeen gollata.

¹¹ Ndelle nde wo miin, nde wo kam6e, fuu fotu. Wo ɗuum min fuu min mbaajotoo, ɗuum du goondindon.

Haala ummital maay6e

¹² Woodi, miden mbaajoo Almasiihu iirtake e maayde. Ndelle, noy wo66e moodon mbiirata maay6e ummitataako?

¹³ Sini ummital maay6e walaa, Almasiihu e hoore muudum ummitaaki.

¹⁴ De si Almasiihu ummitaaki, waaju amin wo ɓolum, goondinal moodon du wo ɓolal.

¹⁵ Woodi si maay6e ummitataako du, idum holla ko min ceedanii Laamɗo ɗuum wo fewre. Sabo min mbi'ii Laamɗo ummintinii Almasiihu, de ɗum wanaa goonga si maay6e ummitataako.

¹⁶ Si maay6e ummitataako, Almasiihu e hoore muudum ummitaaki.

¹⁷ Si Almasiihu ummitaaki, goondinal moodon wo ɓolal, oɗon ngoni ley hakkeji mon faa joonin.

¹⁸ Si wo noon du, maaynoo6e e ley goondinal Iisaa Almasiihu 6een kalkii.

¹⁹ Si jikke meeden e Almasiihu wo ley nguurndam meeden do tan nafanoo, eden ɓuri yim6e fuu yurminaade.

²⁰ Ammaa si goonga, Almasiihu ummintinaama e maayde, laatake artiido e ummitotoo6e.

²¹ Sabo no maayde yuurdi e neddo gooto, hono noon du ummital hakkunde maay6e yuurdi e neddo gooto.

²² No yim6e fuu maayirta saabe kawtal mu66en e Aadama, hono noon du yim6e fuu ummintinirtee saabe kawtal mu66en e Almasiihu.

²³ Ammaa mono fuu e wakkati muudum ummitotoo. Almasiihu woni arandeejo oon. Ndeen si wartii fu, 6e o jeyi been du ummitoto.

²⁴ Ndeen timmoode waran. Almasiihu halkan kaanankaaku e baawde e semmbe fuu, de hokkita Laamɗo Baabiiwo laamu.

²⁵ Sabo ina tilsii Almasiihu laamoo faa nde Laamɗo waɗi mo o yaa6a way6e mo been fuu.

²⁶ Ganyo cakitotooɗo halkeede oon wo maayde,

²⁷ sabo ina winndaa: «Laamɗo wattii huunde fuu ley koyde makko.»* Ammaa si wi'aama «huunde fuu wattaama ley koyde makko», na tannyoraa Laamɗo gaduɗo dum oon kaa naataay.

²⁸ Nde huunde fuu heedii ley baawde Almasiihu Bajjo oon ndeen, kam e hoore muudum heedan ley Laamɗo gaduɗo o dawrana huunde fuu, faa Laamɗo laamoo kala huunde fuu.

* 15:27 Jabuura 8.7.

29 Woodi, ina woodi ja6oo6e lootireede lootagal batisima saabe maay6e. Si tawii maay6e ummitataakono, dume wadi de yim6e ina mbatisiree saabe ma66e?

30 Minen e ko'e amin, ko wadi de miden njardoo masiibaaji wakkati fuu faa miden nesa maayde?

31 Sakiraa6e, nyannde fuu mido nesa wareede. Tannyoron wo dum goonga, hono ko mantortoomi on yeeso Joomiraado men Iisaa Almasiihu duum du laatorii goonga.

32 To Efeesu toon mi ha6aama wolde sattude, hono wo daabaaji ladde bondi ka6umi. Si mi goondinaayno ummintineede fu, dume dum nafata kam? Si maay6e ummitataakono fu, ngaden no wiiraa ni: «Nyaamen, njaren, sabo jaango en maayan.»

33 Taa kiilon ko'e mon: «Yaadude e bon6e ina bonna needi lobbiri.»

34 Ngartiree hakkillooji mon e ko fonnditii, celon wadude hakke. Sabo wob6e moodon anndaa Laamdo. Ko mbiirumi noon wo faa cemton.

35 Ammaa hasii goddo yaman: «Noy maay6e ummitortoo? Noy balli mu66en ngorrata?»

36 Aan pamaro hakkillo! Aawdi ndi aawudaa fuu, sanaa waata, de sakitoo fuda.

37 Aawdi ndi aawudaa du, si wo gawri naa wo aawdi feereeri, wo ndi wabbera tan. A aawataa wullere ndeen e hoore muudum.

38 Caggal duum, Laamdo wadata ndi sii wullere nde muuyi, aawdi fuu e sii wullere muudum.

39 Kulle jogiide yonki du kawtaa terde: bi66e-Aadama e terde mu66en, daabaaji e terde mu66en, pooli e terde mu66en, liyyi du e terde mu66en.

40 Ina woodi balli kammunkooji e balli leydinkooji. Kammunkooji diin e darja mu66en, leydinkooji diin du e darja mu66en.

41 Naange e jalbugol muudum, lewru du e jalbugol muudum, koode e jalbugol mu66en. Fay hakkunde koode deen, jalbugol mu66en ina seedi.

42 Ummital maay6e du hono noon worri. Ko iretee duum ina nyola, ko ummitotoo duum nyolataa.

43 Ko iretee duum ina lokiidi, ko ummitotoo duum ina jogii teddeengal. Ko iretee duum ina lokiidi, ko ummitotoo duum ina jogii semmbe.

44 Ko iretee duum wo terde leydinkooje, ko ummitotoo duum wo terde ruuhunkooje. Terde leydinkooje ina ngoodi, ndelle terde ruuhunkooje du ina ngoodi.

45 Dum wadi de na winndaa: «Neddo arandeejo oon, dum woni Aadama, laatake yonki mbuurki.» Aadama cakitiido oon kaa laatake Ruuhu kokkoowo nguurdam.

46 Wanaa ko jeyaa e Ruuhu duum artii warude. Wo ko jeyaa e leydi duum artii, de ko jeyaa e Ruuhu duum jokki.

47 Neddo arandeejo oon e sollaare leydi tagiraa. Neddo dida6o oon e kammu yuuri.

48 Yim6e yuurube e sollaare leydi been ina ngorri hono Aadama yuurudo e sollaare leydi oon. Yim6e jeyaa6e e kammu been ina ngorri hono yuurudo dow kammu oon.

49 Hono no nanndirden e yuurudo e sollaare leydi oon ni, hono noon nanndirten e yuurudo dow kammu oon du.

50 Sakiraa6e, inan ko kaalammi duum: teewu e yiyam mbaawaa naatude e laamu Laamdo. Katin du ko nyolata waawaa he6ude ko nyolataa faa abada duum.

⁵¹ Ndaar, mido ɓanginana on sirri: wanaa en fuu maayata, ammaa en fuu en mbaylitete.

⁵² Dum wadan wakkati gooto, no tamaango yitere ni, si buututal cakitoongal fuufaama. Sabo buututal ngaal fuufete, de maay6e been ummodoo e ɓalli di nyolataa. Enen du, en mbaylitete.

⁵³ Sabo si goonga, ina tilsu terde nyolooje deen ɓornoo ko nyolataa, maayooje deen du ɓornoo ko maayataa.

⁵⁴ Si terde nyolooje deen ɓornake ko nyolataa, maayooje deen ɓornake ko maayataa fu, ndeen konngol binndaangol ngol tabitan: «Maayde jaalaama, modaama.»[†]

⁵⁵ «Maayde, toy jaalagol maa woni?

Maayde, toy tooke maa ngoni?»[‡]

⁵⁶ Tooke poodooje maayde wo hakke. Hakke du hemrii baawde saabe jamirooje Tawreeta.

⁵⁷ Ammaa jettooje ngoodanii Laamdo kokkiroowo en jaalagol saabe Joomiraado meeden Iisaa Almasiihu.

⁵⁸ Ndelle sakiraa6e am horsu6e, laatee joottii6e 6e ndimmbataako. Wakkati fuu ɓeydon tinnaade e golle Joomiraado, sabo oɗon anndi ko ngolloton ley kawtal Joomiraado duum wanaa ɓolum.

16

Haala wallugol seniibe won6e ngalluure Urusaliima

¹ Joonin en ndaaran kabaaru hawrundurgol ceede faa walla seniibe won6e Urusaliima been. Ngadon ko njamirmi kawrite goondin6e gonde leydi Galaatiya deen.

² Alan fuu, mono e moodon fuu itta ko waawi, resa. Ndeen si mi warii, en pilataako hawrundurde dum katin.

³ Nde ngarumi fu, mi hokkan 6e cuɓidon been bataakiiji kollooji on cuɓake 6e, 6e njaara ballal moodon ngaal Urusaliima.

⁴ Si na foti ko mi yaha miin du, min njaadan.

Haala anniyaaji Pool

⁵ Si mi feyyitii leydi Makedoniya fu, mi waran to moodon, sabo toon ndewammi.

⁶ Hasii mi weeranan on seeda naa mi dabban to moodon. Ndeen oɗon mbaawi wallude kam faa mi yaha yeeso e jahaangal am.

⁷ Sabo mi yidaa fantude to moodon joonin de mi dilla law. Midu yidi ɓooyude to moodon seeda si Joomiraado jabii.

⁸ Ammaa mi ɓooyan ley Efeesu ga faa iidi benndal alkama hewta.

⁹ Sabo mi hebii do laawol manngol no mi gollira gollal nafaowal. Woodi, way6e du na keewi.

¹⁰ Si Timote warii to moodon fu, njakkitodon dum faa wooda taa hula, sabo wo Joomiraado o gollanta hono am ni.

¹¹ Ndelle, taa fay gooto yawa mo. Mballon mo e laawol ngool faa o warta to am e jam. Sabo mido hedii mo, kanko e sakiraa6e been.

¹² Woodi, dow sakiike meeden Apolos, mi nyaagake mo sanne o yaada e sakiraa6e been to moodon, de o muuyaay yahude joonin. Si o hebii laawol fu, o waran.

Baynundural

¹³ Kakkilon, ndarodon faa wooda ley goondinal. Laatodon suusuŋe, beydorodon semmbe.

¹⁴ Ko ngadoton fuu, ngadiron dum njinngu.

¹⁵ Odon anndi Estefaana e koreeji muudum. Kam'en artii fuu goondinde ley leydi Akaya. Iŋe tinnii e gollande seniiŋe been. Sakiraaŋe, mido nyaagoo on sanne:

¹⁶ njarranee yimŋe wa'uŋe hono noon, kam'en e gollidooŋe e muŋŋen, tinniiŋe e gollal ngaal fuu.

¹⁷ Midŋe weltoroo garol Estefaana e Fortunaatu e Akayku ngool. Be ngadanii kam ko onon on mbaawaa wadande kam saabe on ngalaa ga.

¹⁸ Be mbaaltinii hakkillo am, kam e hakkillooji moodon fuu. Teddinee yimŋe hono maŋŋe.

¹⁹ Kawrite goondinŋe gonde leydi Aasiya deen ina njowta on. Akila e deekum Piriŋilla e kawrital goondinŋe kawroowal galle maŋŋe ngaal ina njowta on sanne e innde Joomiraado.

²⁰ Sakiraaŋe been fuu ina njowta on. Njowtundurɔn onon du e jowtaali ceniidi.

²¹ Inan jowtaango am ngo mbinndirammi e junngo am: MIIN POOL.

²² Neddo fuu mo yidaa Joomiraado, kuddi woodanii dum! Yaa Joomiraado amin, war!

²³ Wo hinney Joomiraado meeden Iisaa wonda e moodon.

²⁴ Njinngu am ina woni e moodon on fuu e ley kawtal meeden e Iisaa Almasiihu.

Bataaki Pool dīfabi to Korintunkooŋe

¹ Bataaki ki to am yuuri, miin Pool e sakiike meeden Timote. Miin Pool, mi nulaado Iisaa Almasiihu saabe muuyde Laamdo. Miden njowta kawrital Laamdo gonngal Korintu e seniibe wonbe leydi Akaya fuu.

² Wo Laamdo Baaba meeden e Joomiraado men Iisaa Almasiihu kokku on moyyere e jam.

No Pool yettiri Laamdo

³ Jettooje ngoodanii Laamdo Baaba Joomiraado meeden Iisaa Almasiihu. Oon woni Baabiiwo jom yurmeende, Laamdo cellinoowo berde e dow hu-
uude fuu.

⁴ Imo sellina berde men e ley torraaji men fuu, faa enen du, mbaawen sellinde berde wonbe e sii torraaji fuu no o sellinirta berde men ni.

⁵ Sabo no kebirde torraaji saabe Almasiihu faa keewi, noon du Almasiihu sellinirta berde meeden faa heewa.

⁶ Nde min torraa fuu, wo faa berde moodon cellinee, woodi du faa ki-
sinedon. Nde berde amin cellinaa du, wo faa berde moodon peewa, de kebon munyal munyude sii torraaji di min torrete minen e ko'e amin diin.

⁷ Jikke amin e moodon ina selli, sabo miden anndi ko kawtudon e amin torraaji duum, odon kawti e amin sellineede berde du.

⁸ Si goonga sakiraabe, min njidaa ndullon torraaji kewtiidi min e leydi Aasiya. Torraaji kewtiidi min toon ina paltii sembe amin sanne faa min miilaaki wuurude katin.

⁹ Ley berde amin, miden maatannoo wo min saraabe sariya wareede. De dum wadirii faa taa min njowa jikke amin dow ko'e amin, ammaa min njowa de dow Laamdo ummintinoowo maaybe oon.

¹⁰ Wo kam dannii min e maayde ndeen, kam dannata min yeeso du. Wo dow makko min njowi jikke o dannan min katin.

¹¹ Odon mballira min e majjum du'aawuui mon, onon du. Hono noon, moyyere nde o wadanta min saabe du'aawuui yimbe heewbe, wadata faa heewbe njetta Laamdo saabe amin du.

Haala ko hadi Pool fantude Korintu'en

¹² Inan ko min mantortoo: berde amin ina ceedanoo min min mbuurdii e goonga e laabal berde yuurungal to Laamdo ley adunaaru ndu, sakko hakkunde moodon. Min ngadiray dum hakkillooji 6i6be-Aadama, ammaa wo e moyyere Laamdo.

¹³ Sabo min mbinndantaa on faa'e si wanaa ko njanngoton de paamon. Mido yidi paamon faa laaba

¹⁴ Ko pududon faamude joonin duum. Ndeen, nyannde Joomiraado men Iisaa wartowi fu, on mantorto min hono no minen du min mantortoo on noon.

¹⁵ Saabe hoolaare ndeen, mi anniyakeno warude to moodon arande faa ceyodon kile didi.

¹⁶ Ko njidunoomi dey, mi fanta to moodon, mi yaha leydi Makedoniya, de mi rewa to moodon katin nde ngartammi faa mballon kam mi yaha leydi Yahuudiya.

¹⁷ Yalla nde mbi'ammi mi waran to moodon ndeen, mi tinnaaki naa? Si mi anniyake wadude huunde, yalla mido sikkitira hono no yimbe adunaaru anniyortoo, wi'oo6e «ayyo» de wakkati gooto pudfita wi'ude «a'aa» naa?

¹⁸ No tannyorden Laamdo wo koolniido ni, hono noon konggol ngol min kaalani on ngool wanaa ayyo e a'aa fuu nde wootere.

¹⁹ Sabo Iisaa Almasiihu Bii Laamdo oon wanaano ayyo e a'aa: wo ayyo tan woni e makko. Kanko woni mo miin e Silas e Timote min mbaajii kabaaru muudum to moodon oon.

²⁰ Goonga ni, amaanaaji Laamdo fuu tabitii e ley makko, laatii «ayyo». Ndelle wo saabe makko de eden mbi'a «Aamiina» faa Laamdo teddinee.

²¹ Woodi, wo Laamdo tabintinani min, minen e moodon fuu, kawtal meeden e Almasiihu. Kanko subii en.

²² Katin kanko wadi maande makko e meeden, o watti Ruuhu makko e berde meeden laatoo maande laabinanoore en en keban moyyereji garooji.

²³ Laamdo na seedano kam, o jukkoo kam si mi fewii: wo faa taa mi ha6a e moodon wadi de mi yeccaaki Korintu.

²⁴ Min pilataako dawrande goondinal moodon, de miden mballundura e moodon faa ceyodon, tawa on ndarake no woodiri ley goondinal.

2

¹ Dum le, mi wadii anniya mi yeccataako to moodon, taa mi mettina berde mon katin.

² Sabo si mi mettinii berde mon, moy seynata kam si wanaa onon 6e mettinanmi 6een?

³ Dum wadi mbinndumi no mbinndirmi ni e ley 6ataaki am kiin. Mi yidaano warude to moodon de haanu6e seynude kam 6een mettina 6ernde am. Mido tannyorani on, nde ceyiimi fu, onon du on ceyoto.

⁴ Billaare e bernde mettunde e gondi keewdi mbinndiranmi on. Ko mbinndumi duum wanaa faa mi mettinana on, ammaa wo faa mi anndina on no njinngu am dow moodon foti mawnude.

No Poolyaaforii toonyiido

⁵ Si gooto moodon laatake sabaabu mettorgal fu, wanaa miin o mettinani, wo on fuu – naa wo66e moodon, taa mi faltoo goonga.

⁶ Ko bur6e heewude e moodon njukkii neddo oon duum heyii.

⁷ Joonin kaa, ko 6uri woodde dey: njaafodon mo, cellinon 6ernde makko taa mettorgal 6ernde jaaloo mo.

⁸ Ndelle, mido njaaroo on sanne tabintinon njinngu moodon e makko.

⁹ Si goonga, wo saabe majjum mbinndiranmi on, faa mi fonnda on, mi ndaara yalla odon njokka haala am ley huunde fuu.

¹⁰ Mo njaafidon fuu, miin du mi yaafake dum. Goonga ni, ko njaafiimi duum – si ina woodi ko kaanumi yaafaade mo – mi yaafake dum yeeso Almasiihu faa nafa on

¹¹ taa Seydaani jamboo en, sabo eden anndi anniyaaji muudum.

Haala saakugol anndal Almasiihu

¹² Nde njahunoomi Torowas faa mi waajoo Kabaaru Lobbo haala Almasiihu fu, mi tawii Joomiraado omtanii kam laawol gollude toon.

¹³ Ammaa hakkillo am fukkaaki, sabo mi tawaay toon sakiike am Tiitu. Woodi ndelle, mbayniimi sakiraabe 6een, de ponndiimi leydi Makedoniya.

¹⁴ Ammaa jettooje ngoodanii Laamdo kokkoowo en jaalagol wakkati fuu saabe kawtal meeden e Almasiihu. Laamdo hokkii min saakude anndal Almasiihu nokku fuu hono no uurdi mbelndi ni.

¹⁵ Sabo si goonga, wo min uurdi ndi Almasiihu sakkanta Laamdo. Uurngol ngool yottake hisintee6e e halketee6e fuu.

¹⁶ To halketee6e been, wo min luurngol maayde jaarowol dum'en to maayde, ammaa to hisintee6e been, wo min uurngol nguurndam jaarowol dum'en to nguurndam.

Moy foti gollude gollal ngaal?

¹⁷ Min nganaa julorto6e konngol Laamdo hono no heew6e ngadata. Ammaa miden kaalda berde laa6ude yeeso Laamdo. Miden kaalda hono nulaa6e muudum e ley kawtal amin e Almasiihu.

3

Haala gollano6e amaana keso

¹ Yalla min pudditii mantaade katin naa? Naa miden kaajaa bataakiiji kollooji ko min ngoni, maa yuurudi to moodon hono no wob6e kaajiraa naa?

² Wanaa. Onon jaati ngoni bataaki amin mbinndaaki e berde amin. Ofon kolla ko min ngoni, hono bataaki ki yim6e fuu mbaawi annude e janngude.

³ Ina laabi, wo on bataaki Almasiihu saabe golle amin. Bataaki kiin winndiraaka dawa, wo Ruuhu Laamdo buurdo ki winndiraa. Ki winndaaka dow alluuje kaaye, wo e berde yim6e ki winndaa.

⁴ Miden mbi'a noon sabo miden ngoodi hoolaare mawnde e Laamdo saabe Almasiihu.

⁵ Min ngalaa baawde faa min ngada fay huunde e semmbe amin. Baawde amin wo to Laamdo yuuri.

⁶ Kam wadi min fotu6e laataade gollano6e amaana keso. Amaana oon yowaaki dow jamirooje binndaade, wo dow Ruuhu yowii. Sabo jamirooje binndaade deen wo jaarooje to maayde, ammaa Ruuhu oon na hokka nguurndam.

⁷ Jamirooje binndaade e alluuje kaaye, jaarooje to maayde deen, ina ngoodunoo darja faa Israa'iilankoo6e kunngii ndaarude yeeso Muusaa saabe annoora gond6e e darja oon, fay si taweede darja oon wo nyifoowo.

⁸ Ndelle, golle Ruuhu buri darja oon, haala fuu walaa!

⁹ Si ko foodata jukkungo duum ina woodunoo darja, wanaa haala ko waddata fonndaatare duum!

¹⁰ Goonga ni, darja arandeejo oon walaa darja si fonndaama e darja gard6e joonin mo walaa ko nanndi oon.

¹¹ Si ko nyifata duum waawii jogaade darja, haala fuu walaa ko heddotoo duum burata darja oon sanne.

¹² Ko jikke amin dow amaana keso oon teenji sanne, duum wadi de miden kaalda cuusal yeeso yim6e.

¹³ Min ngadataa hono no Muusaa ni, gattunoo6o suddaa e yeeso muudum taa Israa'iilankoo6e keddoon ina ndaara fay darja nyifoowo oon faa timma.

¹⁴ Ammaa miilooji berde ma66e ina njoori. Sabo faa hannden nde 6e njannagata amaana kiid6e oon fuu, suddaa ndeen ina heddii e geese ma66e. Nde huncaaka tafon, sabo wo ley kawtal Almasiihu tan nde huncetee.

¹⁵ Goonga, faa warde hannden, si Tawreeta Muusaa jannagama fu, sudaare ndeen ina heddii ina suddi berde ma66e.

16 Ammaa si neddo wartii to Joomiraado fu, suddaare ndeen huncete e bernde muudum.

17 Woodi, Joomiraado kam woni Ruuhu. To Ruuhu Joomiraado woni fuu, doon ndimaaku du woni.

18 Enen 6e geese mu66en cudditaa 6een fuu, eden tiima darja Joomiraado hono ley daandorgal, ina yaynana en. Imo waylita en faa nannden e makko tagaadi, darja makko ina beydana en yahude yeeso. Dum woni golle Joomiraado, laatiido Ruuhu oon.

4

Haala jawdi ley loode

1 Laamdo hokki min gollal ngaal saabe yurmeende muudum. Ndelle, min tampataa.

2 Min calake kulle cuudiide cementinooje. Min kiilataa yim6e, min mbaylitataa konngol Laamdo. Ko min ngadata dey, miden 6angina goonga yeeso Laamdo, faa mono fuu annditira e bernde mum fuu wo min goongalaa6e.

3 De si Kabaaru Lobbo mo min mbaajii oon suudaama fu, wo halkoo6e tan o suudantee.

4 Been le, 6e ngalaa goondinal, sabo Ibiliisa wumnii hakkillooji ma66e taa nji'a annoora Kabaaru Lobbo. Kabaaru oon na holla darja Almasiihu jogiido tagaadi Laamdo.

5 Sabo wanaa haala amin min mbaajotoo, ammaa wo haala Iisaa Almasiihu, Joomiraado meeden oon min mbaajotoo. Ko min mbi'ata e dow ko'e amin tan, min maccu6e moodon saabe makko.

6 Sabo Laamdo wi'ii: «annoora yaynu e ley nimre.» Kam yaynini annoora muudum e ley berde amin, faa anndina min darja muudum jaynoowo, gondo e yeeso Almasiihu.

7 Anndude darja oon laatanake min jawdi korsundi, ammaa miden njo-gorii ndi e ley amin hono no ley loode loope, faa anndee baawde mawde de wo to Laamdo yuuri, wanaa to amin.

8 Miden billee e huunde fuu, ammaa min pusaay. Miden ngoni e wemm-bere wakkati fuu, ammaa min tayaay jikke.

9 Miden torree, ammaa Laamdo yoppaay min. Miden paddee e leydi, ammaa min kalkaaka.

10 Wakkati fuu, maayde Iisaa ina woni e 6alli amin, faa nguurndam Iisaa du yi'ee e ley majji.

11 Si goonga, fay si miden mbuuri, miden nesa maayde wakkati fuu saabe Iisaa, faa nguurndam Iisaa du yi'ee e terde amin maayooje deen.

12 Ndelle, maayde na golla ley amin, de nguurndam na golla ley moodon.

13 Ina winndaa: «Mi goondinii, duum wadi de mbaajiiimi.»* Minen du min goondinirii hono noon, duum wadi de miden mbaajoo.

14 Sabo miden anndi iirtindo Joomiraado meeden Iisaa e maayde oon iirtindinan min e Iisaa minen du, de wadda min yeeso muudum, minen e moodon fuu.

15 Ko hewti min fuu wo saabe moodon faa moyyere Laamdo yottoo yim6e heew6e. Hono noon yim6e heew6e njettirta Laamdo faa Laamdo beyda teddineede.

Haala teddeengal duumiingal

* 4:13 Jabuura 116.10.

¹⁶ Dum wadɪ de min tampataa. Fay si terde amin deen na kalka, yonkiiji amin diin ina keydintinee nyannde fuu.

¹⁷ Sabo torraaji di min torreee diin ina kuyfiti, ina paltoo law. De di cegilanto min teddeengal manngal ngal timmataa, burngal torraaji diin abada.

¹⁸ Ndelle min taykataako ko yi'etee, wo ko yi'ataake min taykotoo. Sabo ko yi'etee duum faltoto, ammaa ko yi'ataake duum, heddoto faa abada.

5

Haala suudu wonndu dow kammu

¹ Eden anndi si terde meeden laatiide suudu leydiiru ndu koduden e muudum joonin nduun halkii fu, Laamdo moyyinani en suudu dow kammu ndu junngo wadaay, heddotoondu faa abada.

² Eden uuma ley adunaaru do, sabo eden keppe naatude e ley suudu meeden dow kammu nduun, bornoroden ndu hono kaddungal kesal.

³ Goonga ni, si en bornake ndu fu, en laatataako yonkiiji di ngalaa balli.

⁴ Sabo ko ngonden ley suudu ndu tafon, eden uuma saabe tiidallaaji. Woodi, wanaa hono eden njidi laataade bortii6e, ammaa eden njidi bornaade balli kesi dow kiiddi, faa nguurndam moda ko halkata ley meeden.

⁵ Wo Laamdo kam segilani en dum, hokki en Ruuhu muudum laatoo maande laa6inanoore en moyyereji garooji.

⁶ Ndelle, eden njogii berde pukkiide wakkati fuu. Eden anndi sini eden keddii e balli gondi ley adunaaru diin, eden mboddi to Joomiraado tafon.

⁷ Sabo wo e goondinal mbuurdeten, wanaa e ko njiireten gite.

⁸ Ndelle eden njogii berde pukkiide, de ko burani en ni, eggen e balli di faa njoododen to Joomiraado.

⁹ Ammaa ko burden filaade fu, wo wadude ko welata mo, heddaade ley banndu ndu naa wurtaade e mayru fuu gootum.

¹⁰ Sabo ina tilsi en fuu ndaroden yeeso Almasiihu faa careden, faa mono fuu heba mbarjaari gollleeji muudum gadooji e banndu ndu, nde wo ko woodi naa ko boni.

Haala dewral hakkunde yim6e e Laamdo

¹¹ Ndelle, ko min anndi no Joomiraado huldete e duum, min piloto hebude hakkillooji yim6e. Laamdo ina anndi min. Mido hoolii on onon du, on anditii min e ley miilooji berde moodon.

¹² Min kaalantaa on kabaaru amin lobbo katin. Ammaa miden piloo hokkude on daliili no mantorodon min, faa ke6on ko njaabodon mantoroto6e ko yi'etee tan, wanaa ko woni ley bernde.

¹³ Si min njogoraama hono min haanaa6e, wo dum saabe Laamdo. Si min njogoraama min jom'en hakkillo du, wo dum saabe moodon.

¹⁴ Njinngu Almasiihu na dawrana min, sabo min tannyorii, gooto maayanii yim6e fuu, ndelle yim6e fuu laatii maay6e.

¹⁵ O maayanii yim6e fuu, faa wuur6e been cela wuurande ko'e mu66en, ammaa mbuurana maayando dum'en de iirtanii dum'en oon.

¹⁶ Ndelle, gilla joonin, walaa fuu mo min ndaardata hono no 6i66e-Aadama ndaardata wo66e. Fay si miden ndaardunoo Almasiihu hono no 6i66e-Aadama ndaardata dum, min celi ndaardude dum noon.

¹⁷ Neddo fuu kawtudo e Almasiihu, tagitaama tagu keso. Ko hiiddi duum faltake. Ndaar, fuu heydintinaama!

¹⁸ Dum fuu to Laamdo yuuri. Kam nuli Almasiihu faa rewrintina en e muudum, de halfini min golle rewrintinde yim6e e muudum.

¹⁹ Dum woni, Laamdo wonnoo e ley Almasiihu faa rewrintina yim6e adunaaru e muudum. O hiisaaki hakkeeki mu66en katin. O halfini min du kabaaru rewrintingol ngool.

²⁰ Woodi ndelle, min daraniife Almasiihu, ina nanndi hono Laamdo ina haalda kunndude amin faa nodda yim6e to muudum. Miden nyaagoo on e innde Almasiihu: ngartee to Laamdo!

²¹ Almasiihu wadaay hakke abada. Ammaa Laamdo yowi hakkeeki meeden fuu dow makko, faa kawtal meeden e Almasiihu wada en fonnditiife yeeso Laamdo.

6

No Pool'en ngolliranta Laamdo

¹ Minen, saabe min gollidoobe e Laamdo, miden nyaagoo on taa accon moyyere Laamdo nde ke6don ndeen laatanoo on 6olum.

² Sabo o wi'ii:

«Wakkati lobbo kettindanimaami,

nyalaande kisindam mballumaami.»*

Ndaar, joonin jaati woni wakkati lobbo oon, joonin woni nyalaande kisindam.

³ Min ngadataa fay huunde ko fergata yim6e, faa taa feloore tawee e golle amin.

⁴ Ammaa e huunde fuu, miden kolla min gollanoobe Laamdo goongalaabe, ley tinnitaare mawnde, ley torraaji, ley sayya, ley 6illaare,

⁵ ley piide, ley kasu, ley muurtere, ley tampiri, ley rafi doyngol, ley rafo.

⁶ Miden kolla min golloobe goongalaabe ley laa6al amin, ley anndal amin, ley munyal amin, ley moyyuki amin. Miden ngoodi Ruuhu Ceniido, miden ngoodi njinngu ngu waldaa e naafkaaku.

⁷ Miden kaala goonga, miden ngoodi baawde Laamdo. Juude amin nane e nyaame fuu na tiigii ka6itirde fonnditaare.

⁸ Miden kolla min gollanoobe Laamdo ley teddeengal e ley koyeendam, ley ko yim6e mbuykata min e ko njettata min, ley ko min ndaardetee hono majjinoobe tawee min goongalaabe.

⁹ Miden kolla dum ley ko min ndaardetee min anndaaka tawee min andaabe, ley ko min ndaardetee min maayoo6e, de inani min, miden mbuuri. Miden ndaardee min jukkaabe tawee min mbaraaka.

¹⁰ Miden ndaardee min suniife tawee min seyiife wakkati fuu. Miden ndaardee min talkaabe tawee miden ngada heew6e joomiraa6e jawdi. Miden ndaardee min ngalaa fay huunde tawee miden njogii huunde fuu.

¹¹ Korintunkoo6e, min kaaldanii on laa6al reedu, min njaajinanii on berde amin.

¹² Minen, min paadinanaay on berde amin, ammaa onon kaa on paadinanii min berde moodon.

¹³ Mido haalda e moodon hono wo on 6ikkoy am: ngadane min no min ngadirani on - njaajinane min berde moodon!

No neddo laatorii suudu Laamdo buurdo

¹⁴ Taa ka66unduron e 6e ngoondinaay. Yalla ko fonnditii na waawi hawritinde e ko oonyii naa? Yalla annoora na waawi hawritinde e nimre naa?

* 6:2 Esaaya 49.8.

15 Yalla Almasiihu na waawi hawritinde e Ibiliisa naa? Yalla goondindŋo na waawi hawritinde e mo goondinaay naa?

16 Yalla amaana ina woodi hakkunde suudu Laamŋo e tooruuji naa? Paamee, enen ngoni suudu Laamŋo buurŋo oon. Sabo Laamŋo wi'i:

«Mi hodidan e ma66e,
mi yaada e ma66e,
mi laato Laamŋo ma66e,
kam6e du, 6e laato yim6e am.»†

17 Dum wadi de Joomiraado wi'i:

«Yuwee hakkunde ma66e!
Ceedee e ma66e!

Taa meeme ko tuuni!

Ndeen, mi ja66oto on.‡

18 Mi laatanto on baaba,
onon du, on laatanto kam 6i66e wor6e e rew6e.

Noon Joomiraado jom baawde fuu wi'i.»§

7

1 Ndelle sakiraa6e horsu6e, saabe en ngadanaama amaanaaji diin fu, laa6inen ko'e meeden e ko tuuninta 6alli men e yonkiiji men fuu. Tabintinen senaare men e ley kulol Laamŋo.

Haala mettorgal e seyo

2 Omtanee min berde moodon! Min toonyaaki fay gooto, min mbonnanaay fay gooto, min nyaamaay jawdi fay gooto.

3 Mi haaldaay dum faa laatanoo on jukkungo. Sabo mi haaliino gilla naanen: berde amin na korsini on sanne, faa maayden naa mbuurden.

4 Mido hoolii on faa woodi. Mido mantaroo on sanne. Bernde am sellinaama faa heewi, mido heewi seyo du e ley torraaji amin fuu.

5 Si goonga, fay nde min njottinoo leydi Makedoniya ndeen, min powti-naaki fey. Torraaji tan min nji'i. Miden ngondi e luural yaasiyal, e kulol ley berde.

6 Ammaa Laamŋo cellinoowo berde suni6e oon, sellinirii berde amin e garol Tiitu.

7 Wanaa garol makko tan sellini berde amin. Ko cellindon bernde makko duum sellinii hakkillooji amin. O haalanii min no njidirdon yi'ude kam sanne, e no cunoridon ko wadunoo, e no tinnoridon e jinngande kam. Dum fuu beydii seyo am.

8 Si bataaki am kiin mettiino on, mi mimsitataa ko mbinndumi ki. Goonga ni, mido mimsitinnoo, sabo mi yi'i bataaki kiin mettiino on, fay si wo haddi wakkati seeda tan.

9 Joonin kaa mido seyii, de wanaa saabe ko mettadon duum, ammaa ko mettadon de tuubudon. Sabo mettorgal ngal maatudon ngaal, iri maggal hawri e muuyde Laamŋo. Hono noon, walaa ko min mbonnannoo on.

10 Sabo mettorgal kawroowal e muuyde Laamŋo ina wada faa neddo tuuba, de hisa, mimsugol du fuu walaa e majjum. Ammaa mettorgal adunaaru, wo maayde wadata.

11 Ndaaree mettorgal kawroowal e muuyde Laamŋo ngaal, ko wadi e moodon: ngal wadii faa ciinudon, faa du pilidon laamnude ko'e moodon. Ngal wadii faa mettadon e ko boni, faa du kuludon. Ngal waddanii on

† 6:16 Lewinkoo6e 26.11-12, Esekiyel 37.27. ‡ 6:17 Esaaya 52.11. § 6:18 2 Samuwiila 7.14, Esaaya 43.6.

yeeweede kam, ngal waddanii on tinnaare. Ngali wallii on jukkaade ko boni. E huunde fuu on kollii oḍon laafi e kabaaru oon.

¹² Ndelle si mi winndanii on fu, dum wanaa saabe toonyiido, wanaa saabe toonyaado du. Ammaa wo faa ɓanginanedon ciinal ngal njoganidon min yeeso Laamdo.

¹³ Berde amin mbaaltorake saabe majjum.

Woodi, e dow waaltagol berde amin du min keɓii seyo. Goonga ni, Tiitu seynii min sanne, sabo seyniraama ko mbaaltindon bernde muudum.

¹⁴ Si mi mantorake on seeda yeeso makko du, on cementinaay kam. Ammaa no min kaaldirani on goonga e huunde fuu ni, hono noon ko min mantorii on yeeso Tiitu duum du laatorii goonga.

¹⁵ Njinngu bernde makko ina beydoo nde o miilotoo no dowtoranidon haala makko on fuu, e no njaɓɓoridon mo kulol e diwngol.

¹⁶ Mido seyii ko mbaawumi hoolaade on ley huunde fuu.

8

Haala wallugol seniibe wonbe Urusaliima

¹ Sakiraa6e, miden njidi anndinde on moyyere nde Laamdo hokki kawrite goondin6e Iisaa gonde leydi Makedoniya deen.

² Be ndaartindoraama torraaji cattudi, ammaa no seyo ma66e heewri noon waddanii 6e hokkitirde ko heewi, fay si i6e ngoni e talkaaku cattungu.

³ Mido seedanoo 6e: 6e kokkitirii ko 6e mbaawi fuu, fay ko ɓuri baawde ma66e. Yardaamuye 6e kokkiri.

⁴ Be eeli min sanne 6e ke6a laawol 6e kawta e wo66e faa 6e mballa seniibe wonbe Urusaliima.

⁵ Be ngadii ko ɓuri miilo amin. Sabo 6e artii, 6e kokki ko'e ma66e Joomiraado, de 6e kokkiri min ko'e ma66e minen du saabe muuyde Laamdo.

⁶ Dum wadi de min ɗaarii Tiitu walla on njottinon dokkal ngaal no puɗɗirnodon ngal ni.

⁷ On joomiraabe jawdi e huunde fuu - goondinal e waaju e anndal, oḍon njogii tinnaare dow huunde fuu, oḍon korsini min du. Tinnodon faa ngadon kabaaru moyyere ndeen faa wooda du.

⁸ Ko mbiimi duum wanaa yamiroore. Ammaa, mido haalana on tinnaare wo66e faa hokka on laawol hollude njinngu moodon ina selli.

⁹ Sabo oḍon anndi moyyere Joomiraado meeden Iisaa Almasiihu: kam jom jawdi oon, wadii hoore muudum talkaajo saabe moodon faa laatorodon joomiraabe jawdi talkaaku muudum nguun.

¹⁰ Mido haalana on ko woni miilo am, woodi wo ko nafata on du. Gilla rawanin onon artii filaade wallude seniibe been, onon artii fuddude ballal ngaal du.

¹¹ Joonin kaa, ki66inee dum. No anniyiridon fiyude dabare oon ni, anniyorodon noon yottinde dum du. Kokkiron haddi baawde moodon.

¹² Sabo si neddo anniyake wadude moyyere fu, dokkal ngaal ina weli Laamdo fodde baawde kokkoowo oon. Laamdo yamataa neddo ko walaa.

¹³ Mi wi'aay naaton e ɓillaare faa ɓilliton wo66e been, de yim6e fuu laatoo fotu6e ni.

¹⁴ No tawradon joonin e keewal moodon ni, oḍon mbaawi wallude wonbe ley baasal mu66en. Caggal joonin, si tawii onon oḍon ngoni ley baasal fu, kam6e e keewal ma66e, i6e mbaawi wallude on. Hono noon yim6e potirta,

¹⁵ no winndiraa ni:

«Kawrundurdo ko heewi oon faltaaki ko haajaa, kawrundurdo ko famdi oon du nyakiraaka.»*

Kabaaru Tiitu e yaadiraabe muudum

¹⁶ Jettooje ngoodanii Laamdo gattudo e bernde Tiitu tinnaare wallude on hono nde min njoganii on ndeen.

¹⁷ Wanaa saabe min nyaagake dum tan wadi de jabi yahude to moodon. Wo tinnaare muudum wadi de anniyii yahude to moodon.

¹⁸ Miden nulda mo, kanko e sakiike meeden jetteteedo e kawrite goondinbe fuu saabe waajagol muudum Kabaaru Lobbo oon.

¹⁹ Wanaa dum tan, kawrite goondinbe deen cu6ii mo o yaada e amin, faa min njaara dokkal ngaal Urusaliima. Miden ndaranoo moyyere ndeen faa dum teddina Joomiraado, dum holla anniya amin lobbo du.

²⁰ Miden ngada ko min mbaawi fuu taa min ke6a feloore e jawdi keewndi ndi min ndaranii ndiin.

²¹ Sabo miden piloo wadude ko woodi, de wanaa yeeso Joomiraado tan, ammaa yeeso yimbe du.

²² Miden nula sakiike meeden goddo yaada e ma66e mo min taykitii tinnaare muudum wakkatiiji keewdi e kulle keewde. Joonin o buri tinnaade sanne e wallude saabe hoolaare mawnde nde o joganii on ndeen.

²³ Tiitu du wo kawtudo e am, gollidoowo am saabe moodon. Sakiraabe meeden yaadiraabe makko been wo nulaabe kawrite goondinbe deen, Almasiihu na teddiniree saabe ma66e.

²⁴ Woodi ndelle, kollee 6e njinngu moodon. Hono nii laabinirton kawrite goondinbe fuu miden njogii daliili mantoraade on.

9

No Laamdo yidiri kokkiroowo seyo

¹ Walaa ko mi winndana on dow wallugol seniibe won6e Urusaliima been.

² Sabo mido anndi on muuyii wallude 6e sanne. Mi mantorake on dum yeeso Makedoniyankoo6e, mbiimi 6e onon yimbe Akaya, on cegilake wallude gilla rawanin. Tinnaare moodon dow mballa oon umminii anniya ko buri heewude e ma66e du.

³ De mido nela to moodon sakiraabe been taa ko min mantorii on duum laatoo 6olum, ammaa tawee odon cegilii hono no mbiirumi ni.

⁴ Si wanaa noon fu, si yimbe Makedoniya ngardii e amin to moodon de tawi on cegilanaaki wallude, min cemtani ko min koolii on, onon du on cemtani.

⁵ Dum le, ko nji'umi dey, ina tilsi mi jaaroo sakiraabe been artoo kam to moodon, ndaranoo ballal ngal aadiidon wadude ngaal. Ndeen si mi warii fu, mi tawan ingal hawriti, ngal laatii ballal yardaamuye bernde, tawee wanaa doole.

⁶ Inan ko njidumi paamon: aawudo seeda, seeda tayata. Aawudo ko heewi, ko heewi tayata.

⁷ Mono fuu hokka ko anniyii e bernde muudum, tawa wanaa e mettorgal, wanaa e doole. Sabo Laamdo ina yidi kokkiroowo seyo.

⁸ Laamdo ina waawi hebbinande on siyijii moyyere fuu. Hono noon ke6iron ko heyata on wakkati fuu e ley huunde fuu, faa keddorodon ko heewi saabe gollal lobbal fuu.

⁹ Wo hono noon winndiraa:

«Imo saaka moyyere makko e ley talka'en,

* 8:15 Wurtagal 16.18.

gollal makko moyyungal duumoto faa abada.»*

¹⁰ Laamdo ina hokka aawoowo aawdi, ina hokka yimbe nyaamdu faa neem-ina dum'en du. Honoo noon o hokkiran on aawdi keyoori on onon du. O funnan ndi faa duuda. Ndeen moyyere moodon riman faa heewa.

¹¹ Noon du kebal mon beydorto e huunde fuu, faa mbaawon hokkirde yardaamuye wakkati fuu. Ndeen heewbe njettan Laamdo saabe ballal mon ngal min njaaranta be.

¹² Sabo ballal ngaal, wanaa ngal humtanan haaju seniibe been tan, ammaa ingal waddana heewbe yettude Laamdo du.

¹³ Si be ndaarii ballal moodon ngaal, be teddinan Laamdo saabe dowtaare moodon holluore seedaaku mon Kabaaru Lobbo haala Almasiihu. Be teddinan mo du saabe ko peccirton barkeeji mon e yardaamuye faa kokkon be, kambe e yimbe fuu.

¹⁴ Be kolliran korsa maŋbe to moodon e du'aawuuji di be ndu'antoo on saabe moyyere mawnde nde Laamdo wadani on ndeen.

¹⁵ Jettoje ngoodanii Laamdo saabe dokkal muudum ngal waawaa sifeede!

10

No Pool jaaborii felube dum

¹ Miin Pool, bi'eteedo wo lokkaajo si mido woni hakkunde moodon de wo cuusudo si na woddii on oon, mido waajoroo on heese e moyyuki Almasiihu,

² mido nyaagoo on: taa ngadee faa mi suusa hollude on semmbe nde ngarumi to moodon. Sabo mido hedii faa mi holla woŋbe semmbe am, wi'ooŋe miden ngollana muuyde tomtaaku been.

³ Goonga, min biŋbe-Aadama tan, ammaa no min kaŋirtee ni wanaa no biŋbe-Aadama kaŋirtee.

⁴ Sabo kaŋitirde de min kaŋirtee deen nganaa de giŋ-Aadama. Baawde majje wo to Laamdo yuuri faa de kalka nokkuuje cemmbidinde. Wo nii min kalkirta miilooji bondi,

⁵ miden keba jaalorgal dow mawnitaare fuu haŋore yimbe anndude Laamdo. Woodi du, miden nannga miilooji muŋben fuu, miden njaara di faa di dowtanoo Almasiihu.

⁶ Si dowtaare moodon hiŋgi fu, miden cegilanii jukkaade neddo fuu mo dowtaaki.

⁷ Ndaaree kulle deen no ngorri ni - si goddo moodon hiisake hoorem wo neddo Almasiihu fu, inan ko haani miccitaade: no Almasiihu jeyri dum fu, noon du o jeyri min, minen du.

⁸ Fay si mantoriimi baawde am faa faltii seeda, dum semtintaa kam. Joomiraado meeden lisaa hokkii min baawde de faa min cemmbindina goondinal mon, wanaa faa min kalka ngal.

⁹ Mi yidaa miilodon hono mido filoo hulbinde on e bataakiiji am.

¹⁰ Sabo ina wi'ee bataakiiji am diin ina nyaadi, ina njogii semmbe, ammaa si mido woni hakkunde moodon, mido lokkidi, haala am ina yawonii.

¹¹ Neddo fuu bi'owoo hono noon, faama ko min mbinndata si miden mboddi on fu, duum min ngollata si miden ngondi e moodon du.

¹² Min cuusaa fonndude ko'e amin e jinnganooŋe ko'e muŋben been. Min nanndaa e maŋbe du. Kambe, iŋe ponnda ko'e maŋbe e ponndirgal maŋbe. Ko be nanndinta ko'e maŋbe e maŋbe tan duum, ina holla be ngalaa hakkillo.

* 9:9 Jabuura 112.9.

13 Minen kaa, min mantataako faa faltoo keerol. Miden kaada keerol gollal ngal Laamdo halfini min ngaal, de onon du ley maggal ngondon.

14 Ko min njottotoo to moodon duum, min paltataako keerol golle amin. Sabo si goonga, wo minen artii waddude to moodon Kabaaru Almasiihu Lobbo oon.

15 Min mantortaako golle wo66e de ngalanaa min. Ammaa ko goondinal moodon beydotoo duum, miden njikka golle amin beydorto noon hakkunde moodon faa heewa, tawee min paltaaki ko Laamdo halfini min.

16 Nii wadata de min keba no min mbaajoroo Kabaaru Lobbo e nokkuuje gonde caggal moodon, min kaajaaka mantoraade gollleeji di wo66e ngadi ley gese mubben.

17 Ina winndaa: «Mantotoodo fuu, mantoroo ko Joomiraado gollii.»*

18 Sabo wanaa jinnganoowo hoore muudum woni jabaado, ammaa jabaado woni mo Joomiraado jinngani.

11

No Pool feliri nulaabe fewree6e

1 Joonin kaa mido yidi munyanon kam faa mi haalda e moodon puuyndam seeda. Si goonga, munyane kam.

2 Mido joganii on kiram yuurudam to Laamdo, sabo mi ha66ii dewgal moodon e gorko gooto, dum woni Almasiihu. Mido yidi jaarude on to makko hono surbaajo laabudo.

3 Ammaa mido hula taa hakkillooji moodon mbonnee, nanndon e Hawwaa mo mboddi yoyundi hiili oon, de celon jokkude Almasiihu e laabal e bernde wootere.

4 Mido hula dum, sabo si goddo warii, waajake on Iisaa goddo mo waldaa e mo min mbaajii on oon, odon nja6ana dum law. Si on ke6ii ruuhu goddo naa kabaaru lobbo mo waldaa e mo ke6unodon e amin oon, odon nja6ana dum du.

5 De mido miiloo nulaabe moodon haliibe been, walaa fuu ko 6urdi kam.

6 Ina waawi tawa mi wanaa baawdo haala, ammaa mi wanaa baasudo annal. Wakkati fuu min kollii on dum faa laabi e ley huunde fuu.

7 Mi haalanii on Kabaaru Laamdo Lobbo 6olum. Mi leeyinii hoore am saabe teddinde on. Yalla mi woofii e ley majjum naa?

8 Mi jabii ko mbuurdammi e kawrite goondin6e godde. Mi teetirii de ni, faa mi gollana on.

9 Nde ngonnoomi to moodon tawi mido woodi haaju ndeen, mi yowaaki e dow fay gooto moodon. Sabo sakiraabe yuuru6e Makedoniya been ngaddanii kam ko nyakannoo kam duum. Mi jogake hoore am taa mi laatanoo on donngal. Noon worri faa hannden du.

10 Wo goonga Almasiihu gondo e am oon kaalanammi on: ley leydi Akaya fuu fay gooto waawaa hadude kam mantoraade ko mi laataanaaki on donngal duum.

11 Yalla mido haalira noon sabo mi yidaa on naa? Laamdo ina anndi mido yidi on!

12 Ko ngadammi duum, mi heddoto e wadude dum, faa mi hada mantorto6e wo nulaabe been laawol wi'ude i6e ngollira hono amin.

13 Been wo nulaabe fewree6e, wo golloo6e jambotoo6e, i6e nanndina ko'e ma66e hono wo 6e nulaabe Almasiihu.

* 10:17 Yeremiya 9.23.

14 Dum haaynaaki, sabo fay Seydaani ina nanndina hoore mum hono wo maleyka jom annoora.

15 Ndelle haaynaaki du si gollanoo6e Seydaani ina nanndina ko'e mu66en hono wo gollanoo6e fonnditaare. Ammaa jukkungo ma66e fotan e golle ma66e.

Haala torraaji kewtiidi Pool

16 Mido wi'a on katin: taa fay gooto moodon nanngira kam puuydo. Ammaa fay si odon tiigorii kam puuydo du, nja6on kam faa miin du mi mantoo seeda.

17 Ko mantortoomi duum, wanaa hono Joomiraado muuyi mi haalira noon. Idum nanndi hono puuyndam ni, de na yaada e tannyoral mido woodi goonga.

18 Heew6e ina mantaroo kulle adunaaru. Woodi, miin du, mido waawi mantoraade noon.

19 Odon tiigorii ko'e mon wo on jom'en hakkillo. Hasii hakkillo mon saabii de munyandon fuuy6e been hono i6e mbeli on!

20 Goonga, odon munyana nulaa6e fewree6e been maccindina on, nyaama jawdi moodon, njana on, pamdina on, peenya on.

21 Mido semta wi'ude on minen kaa min ngalaa semmbe wadude hono noon.

Tawi le, si goddo susii mantoraade huunde fu, miin du mido susii mantoraade dum. De dum wo puuyndam kaaldammi ni.

22 Si 6e Alhuudiyankoo6e, miin du mi Alhuudiyanke. Si 6e Israa'iilankoo6e, miin du mi Israa'iilanke. Si 6e yuwdi Ibrahiima, miin du mi yuwdi Ibrahiima.

23 Si 6e gollanoo6e Almasiihu, miin 6uri 6e fuu laataade dum - ina haani mi haaldira rafi semteende, hono wo mi kaanjaado ni! Miin 6uri 6e gollleeji keewdi, 6uri 6e ommbeede ley kasu, 6uri 6e fiyeede. Wakkati fuu, mido nesa maayde.

24 Kile joy Alhuudiyankoo6e ina piya kam, kilol fuu dorri capande tati e jeenay.

25 Kile tati Romankoo6e ina piya kam cabbi. Mi faddaama kaaye nde wootere. Kile tati laanaaji njoolodii e am ley maayo manngo. Wakkati gomma mi royii jemma e nyalooma ley maayo.

26 Mido woni e laawol wakkati fuu. Mido farritoo e gooruuji e yanoo6e, mido farritoo e lenyol am e lenyi goddi, mido farritoo e ley galluuje e ley ladde, mido farritoo ley maayo e ley sakiraa6e fewree6e.

27 Mi gollii sanne, faa mi tampii. Jemmaaji keewdi mi daanataako. Wakkatiiji keewdi mido yolbi, mido domdi, mido suumoo, mido jaangee, mido holi.

28 Mi limtataa ko heddi duum si wanaa huunde wootere: nyannde fuu kabaaru kawrite goondin6e fuu ina teddi e am, ina ka66i kam hoore.

29 Si goddo lokkidii fu, miin du mido maata lokkaaku muudum. Si goddo fergake du, ina naawa yonki am.

30 Si ina tilsi mi mantoo fu, wo ko hollata lokkaaku am mantortoomi.

31 Jettooje ngoodanii Laamdo Baaba Iisaa Joomiraado meeden faa abada. Kam anndi mi fenaay.

32 Nde ngonnoomi Damas ndeen, kaananke bi'eteedo Aretas ina joginoo goforneer gomma. Goforneer oon joyyini yim6e faa kayba ngalluure ndeen faa nannga kam.

³³ Ammaa tummbaami e ley hanndeere, mburtiniraami feneetere kokuwol piilingol ngalluure ndeen, de njippinaami yaasin mayre. Noon kisirmi e junggo goforneer oon.

12

Haala ko bangani Pool ley holleede

¹ Ina tilsii mi mantoo fay si nafataa faa'e. Dum e taweede fuu, mi haalan ko bangani kam, e ko Joomiraado holli kam duum.

² Ina foti duubi sappo e nay, gorko gooto mo anndumi, kawtuɗo e Almasiihu, yeentii faa dow kammu tataɗu. Mi anndaa yalla ɓanndu makko du yeentinaama naa yeentinaaka. Laamɗo ni anndi.

³ Midɗo anndi gorko oon nannaama aljanna. Jonkaa yalla imo heddorii ɓanndu makko nduun naa o heddoraaki ndu? Mi anndaa, Laamɗo ni anndi.

⁴ To aljanna toon o nani haala ɓurka hakkillo, ka ɓii-Aadama fotaa haaltude.

⁵ Kanko mantortoomi, mi mantortaako hoore am si wanaa ko hollata lokkaaku am.

⁶ Fay si mi muuyiino mantaade, mi wanaa puuyɗo, sabo goonga kaalammi. Ammaa mi waɗataa noon, taa yimɓe miiloɗo midɗo ɓuri ko nji'i e am naa ko naniri kam.

⁷ Ko kollaami duum ina ɓuri hakkillo. De taa mi mana hoore am e majjum, ko nanndi hono gi'al wattaama ley terɗe am. Dum laatanake kam nelaaɗo Seydaani, ina fiya kam faa taa mi mawnitoo.

⁸ Kile tati midɗo ɗaaroo Joomiraado ittana kam dum,

⁹ ammaa o wi'i kam: «Hinney am oon heyii ma, sabo baawɗe am wo ley lokkaaku kiɓɓirta.» Ndelle na weli kam mantoraade lokkaaku am, faa baawɗe Almasiihu deen ngonda e am.

¹⁰ Dum waɗi de midɗo seyaroo lokkaaku e jennooje e sayyaaji e torraaji e ɓillaare fuu saabe Almasiihu. Sabo nde lokkiɗimmi fuu, wo ndeen ngoodumi sembe.

No Korintunkoo6e kaɓɓiri Pool hoore

¹¹ Jonle, mi laatake hono puuyɗo, ko mantoriimi noon, de wo onon ndunyi kam haaldude hono ni. Oɗon kaannoo jinngande kam, sabo fay si mi wanaa fay huunde du, nulaaɓe moodon haliibe ɓeen ɓurdaay kam fay seeda.

¹² Nde ngonnoomi to moodon ndeen, mi gollii maandeeji kaayniidii e kaayeeffii e gollleeji di baawɗe. Mi gollirii dum haddi munyal fuu. Woodi, maandeeji diin fuu na kolla mi nulaaɗo.

¹³ Dume ngadanmi kawrite goonɗinɓe Iisaa godde deen ko mi waɗanaay on, si wanaa ko mi yowaaki dow moodon duum? Njaafanee kam gacce deen!

¹⁴ Joonin, mi segilake faa mi wara to moodon nde tataɓerde. Ndeen du mi yowataako e moodon, sabo wanaa jawdi moodon pilotoomi, wo onon e ko'e moodon pilotoomi. Sabo wanaa ɓiɓɓe kaani filanaade saaraaɓe muɓɓen jawdi, wo saaraaɓe kaani filanaade ɓiɓɓe muɓɓen jawdi.

¹⁵ Miin le, mi seyorto hokkude on ko njogiimi fuu, fay si wo hoore am du, faa mi walla on. Si mi ɓeydii yiɗude on fu, yalla on ɓuytoto yiɗude kam naa?

¹⁶ Ndelle na laaɓani en, mi yowaakino dow moodon. Kaa e noon fu, hasii godɗo wi'an mi jom yoyre, mi heɓirii on hiila.

¹⁷ Yalla fay gooto hakkunde nelaaɓe am ɓe nelumi ɓeen nyaamii jawdi moodon naa?

¹⁸ Mi nyaagake Tiitu yaha to moodon, de nelidinmi dum e sakiike meeden goddo du. Yalla Tiitu nyaamii jawdi moodon naa? Miin e Tiitu, miden kawti miilo wooto e laawol gooto.

¹⁹ Yalla odon miiloo ko 6ooyi wo min laabinoobe ko'e amin yeeso moodon naa? Wanaa noon. Wo yeeso Laamdo ley kawtal amin e Almasiihu min kaaldata. Sakiraaŋe horsuŋe, ko min ngadata fu, wo faa semmbindina on.

²⁰ Si mi warii to moodon fu, mido hula taa mi tawra on no mi muuyraay, onon du tawron kam no on muuyraay. Mido hula taa mi tawda on e kalala e kiram mbondam e tikkere e yidde hoorem tan e nyinjundural e nyoore e mawninkinaare e muurtere.

²¹ Si mi wartii to moodon fu, mido hula taa Laamdo leeyina kam hakkunde moodon, mi mettee saabe heewŋe luttunooŋe 6e tuubaay e golleeji mu66en tuundi e fijirde mu66en e rafi semto mu66en.

13

Baynundural

¹ Mido wara to moodon joonin nde tataŋerde. Si mi warii fu, sey «haala fuu daroo dow seedaaku yimŋe dido naa tato»* hono no winndiraa ni.

² Mi haalaniino luttunooŋe nde ngonnoomi to moodon didaŋerde ndeen, joonin du ko mi walaa to moodon duum, inan ko kollanmi 6e katin kamŋe e heddiŋe 6een fuu: si mi wartii fu, mi yurmataako fay gooto.

³ Noon kolliranmi on baawde de pilidon, sabo odon njidi hebude tannyoral yalla Almasiihu kam haalirta hunnduko am. Almasiihu lokkidaay ley moodon, ammaa ina golla hakkunde moodon e semmbe.

⁴ Goonga du, o tontiraama e leggal palaangal e ley lokkaaku makko, ammaa imo wuuri baawde Laamdo. E ley kawtal amin e makko, minen du min lokkaaŋe, ammaa min kollan on, miden mbuurda e makko e dow baawde Laamdo.

⁵ Wo onon e ko'e moodon njeji taykaade ko'e mon faa ndaaron yalla odon ngondi e goondinal. Onon njeji ndaartindaade ko'e mon. Si on tawaay Iisaa Almasiihu ina woni e moodon fu, on potaay ley ko ndaartindidon duum.

⁶ Ammaa mido hoolii on paaman min potii, minen kaa.

⁷ Miden njaaroo Laamdo taa ngadon fay huunde ko boni, de wanaa faa holla miden ngoni e goonga, ammaa faa ngollon ko moyyi, fay si miden ndaardee hono min potaay.

⁸ Sabo min ngalaa baawde faa min kada goonga, ammaa faa min ndaranoo dum.

⁹ Fay si min lokkidi de tawi onon kaa odon njogii semmbe, miden ceyii e majjum. Wo duum min nyaagotoo Laamdo du, faa laatodon hi66uŋe.

¹⁰ Saabe dum, mido winndana on dum gilla mi waraay tafon, faa si mi warii to moodon fu, taa mi bonnana on e ley baawde de Joomiraado hokki kam deen. Laamdo hokkii kam baawde deen faa semmbindina on, wanaa faa bonnana on.

¹¹ Woodi, ko cakitotoomi wi'ude sakiraaŋe, ceyodon. Kegintinee nguurndam mon faa wooda, njaŋee waajeede, njogee miilo wooto, mbuuree e jam. Ndeen, Laamdo jom njinngu e jam wondan e moodon.

¹² Njowtunduron jowtaali ceniidi. Seniŋe fuu ina njowta on.

¹³ Hinney Joomiraado meeden Iisaa Almasiihu e njinngu Laamdo e kawtal Ruuhu Ceniido ngona e moodon, on fuu.

* 13:1 Fillitagol Tawreeta 19.15.

Bataaki Pool yaade to Galaatiyankooŕe

¹ Bataaki ki to am yuuri, miin Pool nulaado. Wanaa yimbe nuli kam, baawde neddo fuu nulaay kam. Iisaa Almasiihu jaati nuli kam, kam e Laamdo Baaba meeden ummintindo mo e maayde oon.

² Miin e sakiraaŕe wondube e am been fuu, miden mbinnda bataaki ki yaade to moodon, onon kawrite goondinbe Iisaa gonde leydi Galaatiya deen.

³ Wo on kebu moyyere e jam to Laamdo Baaba meeden e Joomiraado men Iisaa Almasiihu.

⁴ Almasiihu hokkitirii hoore muudum saabe hakkeji men, faa danna en e jamaanu bondo o. Nii o wadiri muuyde Laamdo Baaba meeden.

⁵ Wo teddeengal woodan Laamdo faa abada abadin! Aamiina.

Haala kollooha Kabaaru Lobbo wo gooto

⁶ Ina haayni kam sanne! Booyaay faa'e de on puddi yoppude Laamdo, noddirdo on e moyyere Almasiihu oon, de njokkudon kabaaru goddo.

⁷ Paamon: kabaaru lobbo goddo fuu walaa, de wobbe ina mbemba on, ina njidi waylitinde Kabaaru Lobbo haala Almasiihu oon.

⁸ De si neddo waajake on ko seedi e Kabaaru Lobbo mo min mbaajii on oon, fay si wo minen, naa maleyka yuurudo dow kammu, wo kuddi wonu e joomum.

⁹ Min kaalaniino on dum, joonin du mido haaltana on: si neddo waajake on ko seedi e Kabaaru Lobbo mo kebdon oon, wo kuddi wonu e muudum.

¹⁰ Dum le, yardaamuye yimbe pilotoomi naa yardaamuye Laamdo? Yalla ko welata yimbe pilotoomi naa? Si faa joonin wo mi pilotonoodo ko welata yimbe, mi laatataakono maccudo Almasiihu.

No Pool laatorii nulaado

¹¹ Sakiraaŕe, mido yidi paamon: Kabaaru Lobbo mo mbaajotoomi oon, wanaa e neddo yuuri.

¹² Sabo neddo fuu hokkaay kam dum, jannginaay kam dum, wo Iisaa Almasiihu banganani kam dum.

¹³ On nanii no ngorrunoomi arande e ley diina Alhuudiyankooŕe. Mi torririi kawrital goondinbe Iisaa ngaal no mbaawrumi fuu, mi siinii halkude ngal.

¹⁴ Mido burnoo heewbe e waaldeebe am jokkuŕe diina Alhuudiyankooŕe, sabo mido jinnganannoo al'adaaji maamiraaŕe amin faa faltii.

¹⁵ Ammaa Laamdo suŕake kam gilla mi rimaaka, noddi kam saabe moyyere muudum nde muuynoo ndeen.

¹⁶ O banganani kam Biyiiko faa mi waajoo kabaaru muudum ley lenyi di nganaa Alhuudiyankooŕe. Wakkati oon, mi yamaay fay gooto tindina kam.

¹⁷ Mi yahaay Urusaliima to artiiŕe kam laataade nulaabe been, ammaa wakkati oon wo leydi Arabiya njahumi, de ngartumi Damas.

¹⁸ Duuŕi tati caggal duum, njahumi Urusaliima faa mi anndundura e Piyeer. Ngondumi e muudum balde sappo e joy.

¹⁹ Mi yi'aay nulaado goddo fuu, si wanaa Yaakuuba minyoo Iisaa Joomiraado oon.

²⁰ Ko mbinndanammi on duum do wo goonga, Laamdo na seedii mi fenaay.

²¹ Caggal duum, njahumi leydi Siiriya e leydi Silisi.

²² Wakkati oon, tawi kawrite ka66iide e Almasiihu gonde leydi Yahuudiya deen njiiraay kam gite mu66en abada.

²³ Be nananno tan ina wi'ee: «Neddo torrannoodo en arande oon, ina waajoo joonin diina ka siinunoo nyifude kaan.»

²⁴ Ndeen 6e teddini Laamdo saabe am.

2

No nulaa6e nja6irani Pool

¹ Duu6i sappo e nay caggal duum, njecciimi katin Urusaliima, miin e Barnabas. Tiitu du ina wondi e amin.

² Laamdo 6anginani kam sanaa mi yaha toon. Duum wadi de njahumi, kawritoyimi toon e maw6e kawrital goondin6e, miin tan e ma66e. Mi ann-dinii 6e Kabaaru Lobbo mo mbaajjimi yim6e 6e nganaa Alhuudiyankoo6e oon. Sabo mi yidaa ko ngollunoomi e ko ngollammi joonin fuu laatoo 6olum.

³ Ammaa fay Tiitu jaado am yuurudo Geres oon du, tilsinaaka taadeede,

⁴ fay si tawi sakiraabe fewree6e coorake e kawrital goondin6e ngaal. Ko 6e piliu dey, wo horude no ngorruden e ndimaaku ngu ke6den e ley kawtal men e Iisaa Almasiihu, faa 6e ngartira en e maccungaaku.

⁵ Min nja6anaay 6e fay wakkati gooto, faa goonga Kabaaru Lobbo oon heddoo saabe moodon.

⁶ Woodi, 6e yim6e njogorii wo maw6e been, ko 6e laatinoo duum, miin kaa, walaa ko jomi kam e majjum, sabo Laamdo burdintaa yim6e. Maw6e been tilsinanaay min fay huunde.

⁷ Be paamii Laamdo halfini kam waajaade Kabaaru Lobbo oon to yim6e 6e nganaa Alhuudiyankoo6e, hono no halfiniri Piyeer waajaade Alhuudiyankoo6e been ni.

⁸ Sabo no Laamdo wadiri Piyeer faa laatii nulaado to Alhuudiyankoo6e noon, o wadiri kam miin du nulaado to lenyi di nganaa Alhuudiyankoo6e.

⁹ Yaakuuba e Piyeer e Yuhanna, ndaaretee6e hono bimmbeeje kawrite goondin6e teddinaade been, nji'ii moyyere nde Laamdo hokki kam ndeen. Miin e Barnabas fuu, 6e kokkii min juude faa tabintina kawtal hakkunde amin. Be paamiri e amin min njaha to lenyi di nganaa Alhuudiyankoo6e, kam6e du 6e njaha to Alhuudiyankoo6e.

¹⁰ Huunde wootere tan 6e nyaagii min, min miccoo talkaabe. Mi tinnake e majjum jaati.

No Pool feliri Piyeer to Antiyoki toon

¹¹ Ammaa nde Piyeer warnoo e wuro Antiyoki fu, mi felii dum yeeso yim6e sabo woofii.

¹² Si goonga, fadde nulaa6e Yaakuuba been e warude, imo nyaamdannoo e goondin6e Iisaa 6e nganaa Alhuudiyankoo6e. Ammaa nde been ngarnoo ndeen, o woddii 6e nganaa Alhuudiyankoo6e been, o seli nyaamdude e mu66en, saabe hulude jokku6e sariya taadagol been.

¹³ Alhuudiyankoo6e goondin6e Iisaa wo66e du tawti mo faa njaari fay Barnabas e naafikaaku mu66en.

¹⁴ Nde njiinoomi no 6e ngorri ni dartaaki, i6e mbosii goonga gondo e Kabaaru Lobbo fu, mbiimi Piyeer yeeso yim6e fuu: «Aan wo a Alhuudiyanke, de a worraa hono no Alhuudiyankoo6e ngorri ni, no lenyi goddi di ngorri noon ngorrudaa. Noy mbaawrudaa tilsinirde yim6e 6e nganaa Alhuudiyankoo6e been sanaa laatoo hono Alhuudiyankoo6e?»

No Laamdo hisinirta yim6e saabe goondinal

¹⁵ Minen, min yuwdi Alhuudiyankoo6e, min njeyaaka e lenyi goddi bosii6i.

¹⁶ Tawi le, miden anndi neddo ndaardataake ponnditiido saabe jokkugol Tawreeta Muusaa, wo e goondinal muudum Iisaa Almasiihu ndaardetee ponnditiido. Dum wadi de minen du, min ngoondinii Iisaa Almasiihu, faa min ndaardee fonnditiibe saabe goondinal amin Almasiihu, tawee wanaa jokkugol Tawreeta Muusaa. Sabo fay gooto ndaardataake ponnditiido saabe jokkugol Tawreeta Muusaa.

¹⁷ Minen, miden piloo ndaardeede fonnditiibe saabe kawtal amin e Almasiihu. E ley majjum si min tawaama min luttu6e minen du, yalla dum na holla Almasiihu wo daraniido luttal naa? O wanaa koy!

¹⁸ Sabo si mi wi'ii mi nyi6toto Tawreeta Muusaa mo libunoomi oon, ina holla wo mi luttoowo.

¹⁹ Si goonga, miin kaa mi maayanii Tawreeta e sariyaaji muudum, kam jaati wadi dum, faa mi wuura e gollande Laamdo. Mi tontidaama e Iisaa Almasiihu dow legal palaangal.

²⁰ Mi wuura miin e hoore am katin, wo Almasiihu wuuri ley am. Nguurndam neddo dam mbuurammi joonin dam, e ley goondinal Bii Laamdo mbuurammi dam, kanko jiddo kam de hokkitiri hoore muudum saabe am oon.

²¹ Mi huufintaa moyyere Laamdo. Sabo si tawii jokkude Tawreeta oon wadata neddo ponnditiido fu, Almasiihu maayii 6olum.

3

Haala jokkude Tawreeta Muusaa naa goondinde Iisaa

¹ Hey Galaatiyankoo6e, odon pamdi hakkillo koy! Moy dabii on dabare nde*? On cifanaama faa laa6i tal no Iisaa Almasiihu tontiraa e legal palaangal.

² Njaabee kam dum do tan: wo saabe ko njokkudon Tawreeta Muusaa ke6irdon Ruuhu Ceniido oon, naa on ke6irii mo saabe on nanii Kabaaru Lobbo de ngoondindon?

³ Ko saabii odon pamdri ni hakkillo? On puddirii semmbe Ruuhu Laamdo oon, de joonin kaa odon njidi timminirde e semmbe terde mon naa?

⁴ Ko hewtii on duum fuu laatake 6olum naa? Dum waawaa laataade 6olum.

⁵ Kokkoowo on Ruuhu de na wada kaayefiiji hakkunde moodon oon, na wada dum saabe on nanii Kabaaru Lobbo de ngoondindon, wanaa saabe on njokkii Tawreeta o wadirta dum!

⁶ Ina winndaa: «Ibrahiima goondinii Laamdo, de Laamdo hiisorii mo wo o ponnditiido saabe majjum.»†

⁷ Ndelle anndee: goondinir6e hono nii, kam'en jaati ngoni yuwdi Ibrahiima.

⁸ Sappaama e ley Binndi, Laamdo ndaardan yim6e 6e nganaa Alhuudiyankoo6e been fonnditiibe saabe goondinal mu66en. Dum wadi de Binndi diin kumpiti Ibrahiima kabaaru lobbo oon gilla wadaay tafon, di mbi'i: «Lenyi diin fuu ke6iran barke saabe maada.»‡

⁹ Ndelle, goondin6e fuu ke6an barke no Ibrahiima goondindo oon he6iri barke ni.

¹⁰ Ammaa yowu6e jikke mu66en e jokkude Tawreeta Muusaa been kuddi ina woni dow mu66en. Sabo ina winndaa: «Kuddi woodanii neddo fuu mo jokkaay ko woni e dewtere Tawreeta ndeen faa hi66i.»§

* **3:1** maanaa majjum wo waylitirde hakkillo neddo ndagadaaku. † **3:6** Fuddoode 15.6. ‡ **3:8**

Fuddoode 12.3. § **3:10** Fillitagol Tawreeta 27.26.

11 Tannyoral, fay gooto ndaardataake wo ponnditiido yeeso Laamdo saabe Tawreeta. Sabo ina winndaa: «Ponnditiido wuurdan goondinal.»*

12 Tawreeta kaa yowaaki e goondinal, sabo ina winndaa: «Gadoowo jamirooje Tawreeta, kam wuurdata saabe majje.»†

13 Almasiihu soottitii en e kuddi ndi Tawreeta yowi dow meeden ndiin, e ley ko loomtani en kuddi ndiin. Sabo ina winndaa: «Bilaado e leggal palaangal fuu wo kudaado.»‡

14 Wo duum Iisaa wadi faa yimbe 6e nganaa Alhuudiyankooŋe been du keŋa barke mo Ibrahiima hebi oon saabe Iisaa Almasiihu, keŋiren Ruuhu mo Laamdo aadii hokkude ley goondinal oon.

Haala Tawreeta e amaana

15 Sakiraaŋe, mido sifanoo on ko woowi wadude: si neddo moyyinii talkuru ndongu faa sariya laamu jaŋii dum fu, fay gooto mooytataa dum, beydataa dum fay huunde.

16 Woodi, Laamdo wadanii Ibrahiima e yuurudo e muudum amaanaaji. Binndi diin mbi'aay: «Yuurube e muudum» hono wo heewbe di cappii, wo gooto ni di cappii nde di mbi'unoo: «Yuurudo e maada». Oon woni Almasiihu.

17 Inan ko njidumi wiide duum: amaana mo Laamdo haŋbi oon, Tawreeta gardo duubi keme nay e capande tati caggal duum oon haŋbitataa dum, bonnataa amaana Laamdo oon.

18 Sabo si ndongu ngu Laamdo aadiinoo nguun wo dow Tawreeta oon yowinoo, ngu yowaakano dow amaana oon. Ammaa wo saabe amaana Laamdo hokkiri Ibrahiima ndongu nguun.

19 Ndelle, dume Tawreeta Muusaa nafata? O beydaama dow amaana faa o ɓangina hakkeji fadde yuurudo e Ibrahiima podanaado amaana oon e warde. Laamdo rewnii Tawreeta oon faro maleyka'en de been kokki curoowo waddana o yimbe.

20 Curoowo na holla wanaa neddo gooto tan. Laamdo kaa wo gooto. §

21 Ndelle, Tawreeta oon ina luttunduri e amaanaaji Laamdo diin naa? Luttunduraa koy! Sini yamiroore waawnde hokkude yimbe nguurndam jippinanooma, ndaardeede ponnditiido yuuranno e yamiroore ndeen jaati.

22 Ammaa Binndi diin mbi'ii hakke na dawrana huunde fuu, faa goondinbe Iisaa Almasiihu been kokke ko aadanaa duum saabe goondinal muŋben.

23 Fadde wakkati goondinal e warude, en kawjanooma ley hawju Tawreeta faa goondinal ngaal ɓanginaa.

24 Hono noon Tawreeta oon laatorii dowoowo en faa wakkati mo Almasiihu wari oon, faa ndaardeeden fonnditiibe saabe goondinal.

25 Joonin ko wakkati goondinal ngaal wari duum, en njaltii e maral dowoowo oon.

26 Joonin on fuu wo on ɓiɓbe Laamdo saabe goondinal moodon Iisaa Almasiihu.

27 Onon wadaabe batisima ley kawtal Almasiihu on fuu, o laatanake on hono kaddungal ngal ɓornidon.

28 Ndelle, walaa katin ko senndata Alhuudiyanke e mo wanaa Alhuudiyanke, naa dimo e diimaajo, naa gorko e debbo, sabo on fuu wo on gootum e ley kawtal moodon e Iisaa Almasiihu.

29 Si tawii Almasiihu jeyi on, wo on yuwdi Ibrahiima, on ndonan ko Laamdo aadiinoo duum.

* 3:11 Habakuk 2.4. † 3:12 Lewinkooŋe 18.5. ‡ 3:13 Fillitagol Tawreeta 21.23. § 3:20 Curoowo fay gooto naataay e amaana mo Laamdo hokki Ibrahiima oon.

4

1 Inan ko njidumi wi'ude: sini donoowo wo cukalel, walaa fuu ko senndata dum e maccudo, fay si wo kam jeyi jawdi ndiin fuu.

2 O heddoto ley hawju ndaarooŋe mo e dawranooŋe jawdi makko been faa sardi* mo baabiiko hokki mo oon yottoo.

3 Enen du, nde en sukaaŋe ndeen, wo en maccuŋe tindinooje adunaaru deen.

4 Ammaa nde sardi oon yottinoo ndeen, Laamdo nuli Bajjo muudum mo debbo rimi, dwtaniido Tawreeta Muusaa,

5 faa o soottita maccuŋe Tawreeta been, faa keben laataade biŋŋe Laamdo.

6 Saabe wo on biŋŋe Laamdo du, o nuli Ruuhu Biyiiko oon e ley berde meeden. Ruuhu oon wadata de noddiren Laamdo «Abba».

7 Ndelle, en nganaa maccuŋe katin, wo en biŋŋe! Saabe wo en biŋŋe, Laamdo du wadi en ronooŋe dum.

No Pool tindiniri Galaatiyankooŋe

8 Nde on anndaano Laamdo ndeen, oŋon ngonnoo e maral alla'en 6e nganaa Laamdo.

9 De joonin kaa ko annduŋon Laamdo duum, naa mido haannoo wiide joonin ko Laamdo anndi on duum: noy mbaawirton yeccaade e tindinooje adunaaru lokkaaje de ngalaa nafaa deen? Ko wadi de oŋon njidi laataade maccuŋe majje katin?

10 Oŋon teddini balde godde e lebbi goddi e wakkatiiji goddi e kitaale godde.

11 Mido hula taa ko ngollanmi on duum fuu laato 6olum.

12 Sakiraaŋe, mido nyaagoo on, nga'ee hono am ni. Miin e hoore am, mi laatakeno hono moodon. On ngadaay kam fuu ko boni.

13 Oŋon anndi rafi cellal waddani kam haalande on aranel fuu Kabaaru Lobbo oon.

14 Nyawu am nguun torrii on, de dum fuu e laataade on kuyfinaay kam, on njawaay kam saabe nyawu nguun. Ko ngaduŋon dey, on njaŋŋorake kam hono no maleyka Laamdo ni, naa hono wo mi Iisaa Almasiihu.

15 Wakkati oon, oŋon keewnoo seyo sanne! Mido waawi seedanaade on: si oŋon mbaawnoo, on doofanno gite moodon kokkon kam. Ndelle noy seyo moodon ngoon laatorii joonin?

16 Mi laatake ganyo moodon saabe mido haalana on goonga naa?

17 Yimbe been na njoganii on anniyaaji, ammaa di nganaa lobbi. Ko 6e njidi dey, senndude on e am yalla oŋon ndaranoo 6e.

18 Sikke walaa, daranaade neddo na woodi si wo faa wooda. Katin du tilay dum wadee wakkati fuu, wanaa yeeso am tan.

19 Sukaaŋe am, mido naawee sanne katin saabe moodon hono no njatawere ni, faa tagaadi Almasiihu tawee e moodon.

20 Hey mido yidi tawdeede e moodon joonin faa mi heŋa haaldude e moodon ko wanaa no kaalirammi joonin, sabo kabaaru mon ina wemmbi kam sanne.

Haala amaana kiidfo e amaana keso

21 Onon yiduŋe jokkude Tawreeta Muusaa, mido yama on: on nanaay ko Tawreeta wi'i naa?

22 Ina winndaa: Ibrahiima ina woodunoo biŋŋe worŋe diŋo, gooto o heŋdi e kordŋo, gooto du o heŋdi e dimo.

* 4:2 sardi wo wakkati podanoŋo.

²³ Bii kordó oon rimiraama no yimŕe fuu ndimirtee ni, de bii dimo oon kaa rimiraama saabe amaana Laamdo.

²⁴ Dum wo bannol rewŕe dido sapporaaŕe aadiiji didi. Gooto, mo Haajara on wo amaana waamnde wi'eteende Sinayi. Amaana oon, wo maccungaaku rimata.

²⁵ Haajara wo waamnde wi'eteende Sinayi wonnde Arabiya ndeen, inde sapporaa ngalluure Urusaliima hannden ndeen. Sabo Urusaliima e wonŕe e muudum been fuu e dawraneede ngoni.

²⁶ Ammaa Urusaliima gondó dow kammu oon wo dimo, kanko woni inna meeden.

²⁷ Sabo ina winndaa:

«Aan dimaro mo rimaay abada,
welta!

Aan mo anndaa naawalla ŕatawere,
ilina peekaali seyo!

Sabo debbo jeebaado heban sukaaŕe
faa bura debbo kaybaado gorum.»[†]

²⁸ Ammaa onon sakiraaŕe, wo on biŕŕe hebaaŕe dow amaana Laamdo oon hono no Isiyaaka ni.

²⁹ Wakkati oon dimiraado no yimŕe ndimirtee oon ina torra dimiraado Ruuhu Laamdo oon. Fay hannden du noon worri.

³⁰ De dume Binndi diin mbi'i? Di mbi'ii: «Riiwu kordó oon e biyum, sabo bii kordó oon rondataa e bii dimo oon abada.»[‡]

³¹ Ndelle sakiraaŕe, en nganaa biŕŕe kordó oon, wo en biŕŕe dimo oon.

5

Haala ndimaaku goondinŕe Iisaa

¹ Almasiihu rimdinii en faa ndimden faa laaŕa. Dum le, tinnee keddorodon noon, taa ngartee ley donngal maccungaaku katin.

² Kettindanee kam! Miin Pool, mido haalana on: si on pilake taadeede, Almasiihu nafataa on fay huunde.

³ Katin mido haalana on neddo fuu pilotoodo taadeede: ina tilsani dum jokka haddi Tawreeta Muusaa oon fuu.

⁴ Onon filotooŕe ndardeede fonnditiŕe saabe Tawreeta been, on ceedii e Almasiihu, on mbodake moyyere Laamdo ndeen.

⁵ De minen kaa, saabe goondinal miden njowa jikke amin dow Laamdo ndaardoowo en fonnditiŕe oon. Wo Ruuhu Ceniido hokki min jikke oon.

⁶ Sabo kaŕŕiido e Iisaa Almasiihu, taadagol e rafi taadagol fuu fotu. Ko nafata tan, goondinal golliroowal njinngu.

⁷ On puddirii no woodiri. Moy hadi on jukkude goonga?

⁸ Ko wayliti hakkillo moodon duum yuuraay to Laamdo noddudo on oon.

⁹ Ina wi'ee: rabilla seeda ina yuufina conndi ndiibaandi fuu.

¹⁰ Dum fuu e laataade Joomiraado hokkii kam hoolaare e moodon, mi tannyorii miilo moodon seedataa e miilo am. Ammaa jiiŕoowo on oon, ko laatii fuu, jukkete.

¹¹ Miin le sakiraaŕe, si tawanooma faa hannden mido waajoo sanaa neddo taadee, ko wadi de mido torree faa joonin? Sini dum mbaajotonoomi, waaju am haala maayde Iisaa dow leggal palaangal mettataano fay gooto.

¹² Jiiŕooŕe on yiduŕe taadagol been, ŕe coortitoo!

[†] 4:27 Esaaya 54.1. [‡] 4:30 Fuddoode 21.10.

¹³ Sakiraa6e, on noddaama faa ndimdon. Joonin le, taa ngadon de ndi-maaku mon laatanoo on sabaabu faa njokkon muuyde terde. Ko kaandon wafude dey, mono fuu gollirana banndum e njinngu.

¹⁴ Sabo Tawreeta oon fuu hawtaama e ley yamiroore wootere nde: «Njidiraa gondo maa hono no njidirdaa hoore maa ni.»*

¹⁵ De si odon keddii odon njatundura, odon nyaamundura, tinnee taa kantunduron.

Haala Ruuhu Ceniido e muuyde terde

¹⁶ Ndelle, mido wi'a on: accee Ruuhu Ceniido dowa on, ndeen on njokkataa muuyde terde mon.

¹⁷ Sabo muuyde terde ina kaba e Ruuhu oon. Ruuhu oon du ina ha6a e muuyde terde deen. Ngela e majji fuu ina ha6a e gonngel faa mbaason gollude ko muuydon.

¹⁸ Ammaa si wo Ruuhu dowata on, on ngalaa e ley Tawreeta Muusaa oon katin.

¹⁹ Golleeji muuyde terde ina anndaa. Dum wo jeenu e ko nyiddini e muuyde cemtiniide

²⁰ e dewal tooruuji e ndaggadaaku e nganyaandi e kalala e kiram e tikkere e yidde hoorem tan e luural e rafi kawral

²¹ e haasidaaku† e sulagol e fijirde bonnde e ko nanndi e muudum. Mido haalana on dum do hono no kaalirannoomi on dum ni: golloo6e kulle gaade noon been naatataa ley laamu Laamdo.

²² Ammaa ko Ruuhu Ceniido rimata e meeden duum woni njinngu e seyo e jam e munyal e moyyuki e mboodirka e hoolnaare

²³ e leeyinkinaare e nanngitaare. Sikke walaa, yamiroore fuu hadataa kulle gaade noon.

²⁴ Jeyaa6e e Iisaa Almasiihu been ngadii hono 6e tontidii terde ma66e e muuyde majje bonde fuu dow leggal palaangal ni.

²⁵ Wo saabe Ruuhu oon kebirde nguurndam kesam dam. Ndelle njaaden e Ruuhu.

²⁶ Taa mawninkinoden, taa toonyunduren, taa haasidaaku tawee hakkunde meeden.

6

No goondin6e kaaniri wallundurde

¹ Sakiraa6e, si gooto moodon luttii fu, onon jogiibe Ruuhu been njei dartinde dum, tawee e ley heese. Ammaa mono e moodon fuu hayba hoore muudum taa jarribee kam du.

² Mballunduree ronndaade donje moodon teddude, hono noon ki66inirton yamiroore Almasiihu.

³ Si neddo miilii won ko woni, tawi walaa ko woni, hiilii hoore muudum.

⁴ Mono fuu ndaara golle muudum. Ndeen si won ko waawi mantoraade fu, mantorto golle muudum jaati, hewtaay ko nanndina dum e golle goddo.

⁵ Sabo mono fuu donngal muudum ronndotoo.

⁶ Jannginteedo konngol Laamdo ngool ina haani ko hebi ko woodi duum fuu, feccida e jannginoowo dum.

No mono fuu tayirta ko aawi

* 5:14 Lewinkoo6e 19.18. † 5:21 Maanaa **haasidaaku** do wo nganyaandi yuurundi e yidande hoorem tan. Joomum yidaa goddo he6a.

⁷ Taa kiilee ko'e moodon, Laamdo jalnortaake. Ko neddo aawi fuu, wo duum tayata.

⁸ Aawdo ko weli terde muudum, tayan maayde. Ammaa aawdo ko weli Ruuhu Ceniido, tayan nguurndam nduumiidam.

⁹ Taa ndonken gollude ko woodi. Sabo si en ndonkaay, en tayan si wakkati oon warii.

¹⁰ Ndelle, wakkati keፎden laawol fuu, ngadanen yimbe fuu moyyere, burbe fuu haandude wo sakiraaፎ men goondinbe Iisaa Almasiihu been.

Baynundural

¹¹ Ndaaree binndi butti di mbinndirammi on e junngo am diin.

¹² Tilsinanbe on taadeede been wo filotooፎ faa manee. Walaa ko be ngadiri noon si wanaa taa be torrree saabe maayde Almasiihu dow leggal palaangal ngaal.

¹³ Sabo fay kambe taadaabe been, be njokkataa Tawreeta. Ko be njidiri taadodon dey, wo faa be mantaroo dum.

¹⁴ Miin e hoore am kaa, taa mi mantaroo faa'e sanaa leggal Joomiraado meeden Iisaa Almasiihu palaangal ngaal. Wo saabe maggal mi maayanii adunaaru, adunaaru du maayanii kam.

¹⁵ Sabo taadaade naa rafi taadaade fu, walaa nafaa. Ko jogii nafaa dey, tagiteede tagu kesu.

¹⁶ Jokkuፎ laawol ngol fuu, wo keፋ jam e hinney, hono no Israa'iilankooፎ Laamdo goongalaabe been.

¹⁷ Joonin kaa, fay gooto taa tampina kam, sabo terde am ngadii batitande saabe Iisaa.

¹⁸ Sakiraaፎ, wo hinney Joomiraado meeden Iisaa Almasiihu wonda e moodon. Aamiina.

Bataaki Pool yaade to Efeesunkooŋe

¹ Bataaki ki to am yuuri, miin Pool, nulaaŋo Iisaa Almasiihu saabe muuyde Laamdo. Mido jowta seniibe hoolniibe e ley kawtal muŋŋen e Iisaa Almasiihu been.

² Wo on keŋu moyyere e jam to Laamdo Baaba meeden e Joomiraado men Iisaa Almasiihu.

No Laamdo hokkirta yimbe moyyere saabe Almasiihu

³ Jettooje ngoodanii Laamdo Baaba Joomiraado meeden Iisaa Almasiihu! O wadani en barkeeji di Ruuhu hokkata diin fuu to dow kammu saabe kawtal men e Almasiihu.

⁴ Sabo fadde adunaaru ndu e jorryineede, Laamdo suŋake en saabe Almasiihu, faa laatoden seniibe ŋe ngalaa feloore yeeso makko. Saabe njinnu makko

⁵ o fodoranii en gilla arande laatoden ŋiŋŋe makko saabe Iisaa Almasiihu. Dum wo muuyo makko, wadude moyyere ndeen na weli mo,

⁶ faa o yettiree moyyere makko mawnde nde walaa kaaddi! O hokkii en moyyere ndeen saabe Biyiiko korsudo oon.

⁷ E kawtal meeden e muudum en ndimŋinaama saabe yiyyam muudum, en njaafanaama lutti meeden saabe keewal makko hinney.

⁸ Hinney oon o wayli e meeden, o hokki en hakkilantaaku kiŋŋungu e anndal kiŋŋungal,

⁹ o anndini en anniya makko cuudinoodo oon. Gilla arande o anniyorii tabintinirde anniya oon e Almasiihu saabe moyyere makko.

¹⁰ Anniya oon wo hawrundurde huunde fuu e hawju Almasiihu, wanaa ko woni dow kammu wanaa ko woni e leydi. Laamdo yottinan dum si wakkati oon hiŋŋii.

¹¹ E ley kawtal men e Almasiihu du en cuŋaama faa laatoden ngedu Laamdo. Laamdo tabintiniroowo huunde fuu no muuyiri oon, fodake dum.

¹² Noon wadata faa laatoden sabaabu mawniinoowo teddeengal muudum, enen artuŋe yowude jikke men e Almasiihu been.

¹³ Onon hawtuŋe e Almasiihu du, on nanii konngol goongawol ngool, dum woni Kabaaru Lobbo kisindo on oon. Nde ngoondinnodon Almasiihu ndeen, Laamdo wattii e moodon maande muudum nde hokkunoo on Ruuhu Ceniido mo aadaninoo on.

¹⁴ Ruuhu Ceniido oon wo maande laaŋinanooore en en keŋan moyyereeji di ndesanaden, faa wakkati mo Laamdo rimŋinta en, enen jeyaaŋe muudum. Jettooje ngoodani Laamdo saabe teddeengal muudum!

Haala du'aare Pool

¹⁵ Saabe majjum, gilla nanumi kabaaru goondinal moodon Joomiraado meeden Iisaa, e no njidirdon seniibe been fuu,

¹⁶ mi selataa yettude Laamdo saabe moodon nde nyaagantoomi on Laamdo fuu.

¹⁷ Mido ŋaaroo Laamdo Joomiraado meeden Iisaa Almasiihu, Baabiiwo jom darja oon, hokka on Ruuhu muudum Ceniido. Mido ŋaaroo faa Ruuhu oon wada on jom'en hakkillo, ŋanginana on Laamdo faa anndon dum.

¹⁸ Mido ŋaaroo Laamdo uddita berde moodon faa tannyoron cakitte moodon de o noddiri on deen, paamon no moyyereji desanaadi seniibe diin keewiri e no teddiri,

¹⁹ paamon katin no baawde makko mawde de ngalaa kaaddi deen ngorri e meeden, enen goondinbe. Baawde keewde semmbe deen

²⁰ o hollii e ley Almasiihu nde o iirtini dum e maayde de o joyyini dum gere nyaamo makko dow kammu.

²¹ Toon o furni dum laamu e baawde e semmbe e kaanankaaku fuu, kam e inde fuu baawde indeede, wanaa ley jamaanu o tan, wo e jamaanu garoowo du.

²² Laamdo wattii huunde fuu ley baawde Almasiihu, wadi mo hooreejo kawrital goondinbe, hokki mo burde huunde fuu.

²³ Kawrital goondinbe ngaal wo banndu Almasiihu. Ngali hebbinaama mo, kanko kibbindo huunde fuu kala no laatorii fuu.

2

No kisinirteden saabe hinney Laamdo

¹ Onon, on maaynoobe saabe lutti moodon e hakkeeki moodon,

² on jokkunoobe laawol bonngol ngol adunaaru ndu jokki ngool, on dowtaninoobe laamiido baawde gonde dow mbeeyu* oon. Laamiido oon wo Ibiliisa golloowo faa hannden ley yimbe saliibe Laamdo been.

³ En fuu e maabe njeyanoden, e muuyde terde meeden ngonoden. Eden njokkunoo muuyde meeden e miilooji meeden bondi. No ngorrunoden nii jaati, eden kaandunoo e jukkungo Laamdo ngoon hono maabe ni.

⁴ Ammaa Laamdo wo keewdo yurmeende. Saabe njingu manngu ngu o yidi en nguun,

⁵ o iirtindinii en e Almasiihu, enen maaynoobe saabe lutti meeden been. Goonga, saabe hinney Laamdo oon kisiniradon.

⁶ E ley kawtal meeden e Iisaa Almasiihu, Laamdo iirtindinii en e makko, joyyindinii en e makko dow kammu toon.

⁷ Hono nii o ganginirta no hinney makko burdi huunde fuu mawnude. Jamaanuujii garooji diin fuu nji'an moyyuki makko ki o wadani en e Iisaa Almasiihu.

⁸ Goonga, wo hinney Laamdo oon kisiniradon, e dow ko koolidon Almasiihu. Kisindam dam, wanaa e golle moodon haabii, wo dam dokkal Laamdo.

⁹ Dam wanaa njobdi golle neddo taa fay gooto heba mantoraade dam.

¹⁰ Sabo Laamdo wadi en ko ngonden joonin duum: e ley kawtal meeden e Iisaa Almasiihu o tagiri en faa ngollen gollleeji lobbi di o segilanii en gilla arande.

No Almasiihu wadiri en lenyol gootol

¹¹ Ndelle miccinee ko ngonnodon arande, onon yuuruube e lenyi di nganaa Alhuudiya'en. Mantortooŋe wo «taadiibe» ina kuyfina on, ina noddira on «yimbe be taadaaki» fay si taadagol maabe ngool wo ko junngo bii-Aadama gollata e terde tan.

¹² Miccinee, wakkati oon, on ngalaano Almasiihu, wo on jananbe woddibe lenyol Israa'iila ngol Laamdo subii ngool, on ngaldaano e amaanaaji di Laamdo aadorinoo e haala muudum diin. On mbuurdiino e rafi jikke, on ngaldaano e Laamdo ley adunaaru ndu.

* 2:2 Mbeeyu wo 6olum hakkunde kammu e leydi. Duule ina ngoni e mbeeyu.

¹³ De joonin kaa, e ley kawtal moodon e Iisaa Almasiihu, onon woddunoobe e Laamdo arande been, on battinaama saabe yiyam makko.

¹⁴ Sabo kanko Almasiihu woni jam meeden ko o wadi Alhuudiyankoo6e e lenyi goddi fuu lenyol gootol duum. Nde o hokkitinnoo hoore makko ndeen, o li6i kokuwol paliingol hakkunde meeden ngool, duum woni o ittii nganyaandi hakkunde lenyi diin.

¹⁵ O ittii jamirooje e kadaadi Tawreeta Muusaa fuu faa o wada Alhuudiyankoo6e e lenyi goddi laatoo lenyol gootol kesol e ley kawtal ma66e e makko. Nii o wadiri jam oon.

¹⁶ E maayde makko dow leggal palaangal o ittiri nganyaandi ndiin, o hawrunduri lenyi diin laatii banndu wooturu, o rewrintini di e Laamdo.

¹⁷ O warii waajaade on jam, onon woddunoobe e Laamdo been, o warii waajaade badinoobe been du jam.

¹⁸ Saabe ko Almasiihu wadii duum, en fuu kebirten laawol yottaade Baabiiwo saabe en kawtii Ruuhu Ceniido gooto.

¹⁹ Ndelle, on nganaa janan6e katin, on nganaa weer6e du. Ko ngondon dey, wo on wondube e seniibe, wo on jeyaa6e e suudu Laamdo.

²⁰ On mahaama e dow ko nulaa6e e annabaabe nyibi, Iisaa Almasiihu e hoore muudum woni hayre arandeere nyimngo ngoon.

²¹ Saabe muudum, nyimngo ngoon fuu nanngunduri, faa ngo toowa ngo laatoo suudu Joomiraado seniindu.

²² Ley kawtal moodon e makko on mahidaama faa laati6on suudu to Ruuhu Laamdo joodii.

3

No Pool halfiniraa golle to yim6e 6e nganaa Alhuudiyankoo6e

¹ Saabe majjum mido hofanoo Laamdo, miin Pool uddaado e kasu saabe Iisaa Almasiihu mo ngollanammi hakkunde moodon, onon yim6e 6e nganaa Alhuudiyankoo6e.

² Tannyoral on nanii Laamdo halfinii kam golle e ley moyyere muudum faa nafa on.

³ Sabo o 6anginanii kam sirri makko. Mi winndanii on haala majjum no ra66idiri.

⁴ Si on njanngii dum on paaman no potumi anndirde sirri dow haala Almasiihu oon.

⁵ Sirri oon faaminaaka 6i66e-Aadama ley jamaanuui paltiidi diin, de joonin kaa Laamdo 6anginirii mo Ruuhu Ceniido faa nulaa6e muudum e annabaabe muudum seniibe fuu paami mo.

⁶ Inan no sirri oon worri: saabe Kabaaru Lobbo oon, yim6e 6e nganaa Alhuudiyankoo6e been ke6ii ngedu e moyyereji desaa6i diin no Alhuudiyankoo6e been ke6iri ni. Katin du 6e kawtii e mu66en banndu wooturu, 6e kawtii e mu66en amaana mo Laamdo wadi saabe kawtal ma66e e Iisaa Almasiihu.

⁷ Wo Kabaaru Lobbo oon laatiimi golloowo muudum saabe moyyere nde Laamdo hokki kam. Laamdo golliri moyyere ndeen ley am e baawde muudum.

⁸ Miin burdo seniibe been fuu famdude oon, mi hokkaama moyyere faa mi waajoo yim6e 6e nganaa Alhuudiyankoo6e barkeeji gondi e Almasiihu di ngalaa haddu diin.

⁹ Mi hokkaama du faaminde yim6e fuu no Laamdo tabintinirta fodoore muudum. Laamdo tagudo huunde fuu oon suudunoo fodoore ndeen gilla jamaanuui booyudi.

¹⁰ Noon wadata de laamu e baawde gonde ley kammu de nji'ataake deen fuu paama no anndal Laamdo yaajiri e huunde fuu, paamira dum saabe kawrital goondinbe ngaal.

¹¹ Dum fuu wo saabe anniya booydo mo Laamdo tabintiniri e Joomiraado meeden Iisaa Almasiihu.

¹² Saabe en ngoondinii Almasiihu, en kawtii e muudum, eden mbaawi badoraade Laamdo e hoolaare, eden anndi o jafanan en.

¹³ Dum wadi de mido naaroo on taa tayon jikke moodon saabe torraaji kewtotoodi kam. Mido yardii di saabe moodon, kanji ngoni teddeengal moodon.

Du'aare faa yimbe annda njinngu Almasiihu

¹⁴ Saabe duum fuu, mido hofano Baabiiwo.

¹⁵ Lenyi gondi dow kammu e gondi e leydi fuu yuurii e makko, kanko woni baaba majji di fuu.

¹⁶ Mido naaroo mo kanko jom teddeengal manngal oon o semmbindina berde moodon saabe Ruuhu makko Ceniido.

¹⁷ Mido naaroo Almasiihu wona e ley berde moodon saabe ko ngoondindon dum. Mido naaroo mo katin o darna on e ley njinngu, o tabintina on ley maggu.

¹⁸ Faa paamon, onon e seniibe been fuu, njuuteefi e njaajee fi e tooweefi e luggeefi njinngu Almasiihu paltiingu haddi,

¹⁹ de anndon dum faa keewon kibbal Laamdo.

²⁰ Teddeengal woodan Laamdo gollirde ley meeden baawde mawde oon, baawde gollude ko buri du'aawuujii men e miilooji men faa waawaa fondeede!

²¹ Wo teddeengal woodan mo ley kawrital goondinbe, e saabe Iisaa Almasiihu ley jamaanuujii diin fuu faa abada abadin! Aamiina.

4

No goondinbe Iisaa been laatorii banndu wooturu

¹ Miin uddaado ley kasu saabe gollande Joomiraado oon, mido naaroo on sanne: mbuuron nguurndam njaadooam e noddaango ngo Laamdo noddii on to muudum ngoon,

² tawdedon e leeyinkinaare e heese e munyal. Munyunduron e ley njinngu.

³ Tinnee keddodon e ngootumbaaku yuurungu e Ruuhu Ceniido. Ngadon dum fuu e ley jam ka66undurdo on.

⁴ Wo on banndu wooturu, odon njogii Ruuhu gooto. Jikke dow cakitte mo Laamdo noddii on oon du wo gooto.

⁵ Katin Joomiraado gooto woodi, goondinal gootal woodi, lootagal batisima gootal woodi,

⁶ kam e Laamdo gooto, Baaba yimbe fuu. Wo gondo dow ma66e fuu, golloowo ley ma66e fuu, gondo e ma66e fuu.

⁷ Mono e meeden fuu hebii moyyere Laamdo ko foti e no Almasiihu hokkiri dum.

⁸ Sabo wo hono noon winndiraa:

«O yeenjii dow, o hooyi honaabe heewbe,

o hokki yimbe dokke.»*

⁹ Dume woni maanaa «o yeenjii»? Idum holla o artakeno o jippii e nokkuuje burde fuu leeyude e leydi.

* 4:8 Jabuura 68.19.

10 Jippinoodo oon, kam e hoore muudum woni yeenjudo faa tiimi kammuuli diin fuu, faa o heewa adunaaru ndu fuu.

11 Wo kanko wadi dokke deen: o wadi woŋŋe nulaabe, woŋŋe annabaaŋe, woŋŋe waajotooŋe, woŋŋe durooŋe yimbe, kam e janninginooŋe.

12 Ko o wadiri noon, wo faa o segilanoo seniibe been faa ngolla ko njeji gollude, faa semmbindina kawrital goondinbe laatiingal banndu Almasiihu ngaal,

13 de laatoden daande wootere e ley goondinal meeden e anndugol meeden Bii Laamdo, laatoden hiŋŋuŋe du, faa njottoden darnde Almasiihu hiŋŋunde ndeen.

14 Ndelle, en laatataako sukaaŋe hooyaabe hono no bempeyye e keni kooyirta laana ni. Jannde yimbe yidube jaarude woŋŋe ley majjere hiilataa en katin.

15 Ko laatotoden dey, haaloŋe goonga e ley njinggu. Noon wadata de mawnen e ley huunde fuu faro Almasiihu, laatiido hooreejo oon.

16 Kanko waddani banndu nduun fuu nanngundurde faa wooda saabe jokkule de ndu hokkaa deen. Hono noon, si tergal fuu gollii golle muudum, ndeen banndu nduun mawnan, yaha yeeso ley njinggu.

Haala neddaaku kesu ley Almasiihu

17 Ndelle, ko jokkata duum mbi'ammi on: mido njaaroo on e ley innde Joomiraado, taa mbuurdon katin hono no yimbe 6e anndaa Laamdo, sabo miilooji maŋŋe diin wo ŋoli.

18 Hakkillooji maŋŋe niŋŋii, 6e njeyaaka e nguurndam dam Laamdo hokkata saabe majjere maŋŋe e yoorugol maŋŋe berde.

19 Caggal 6e cementataa, 6e ngadii ko'e maŋŋe jaahili'en, 6e celataa gollude kulle nyiddiniide.

20 De onon kaa, wanaa noon njanngiridon haala Almasiihu.

21 Tannyoral, on nanii kabaaru makko, on njannгии goonga gondo e makko oon.

22 Ndelle, ittee ko hiiddi ko woni ley moodon duum, njoppee nguurndam moodon arandeam dam muuyde kiilooje daam.

23 Accon yonkiiji mon e hakkillooji mon keydintinee.

24 Njogitee neddaaku kesu ngu Laamdo tagi dow tagaadi muudum. Neddaaku kesu nguun na golla ko fonnditii e ko seni. Golleji diin e goonga yuuri.

25 Ndelle, celon fewre, mono fuu haalda e gondo muudum goonga, sabo mono e meeden fuu ina jeydaa e goddo no terde neddo gooto njejdირაა ni.

26 Si on bernii fu, taa ngadee hakke. Taa janal naange tawdu on e tikkere.

27 Taa kokkon Ibiliisa laawol e ley moodon.

28 Wo gujjo selu wujjude, ko haani wadude dey, gollira juude muudum ko nafata, faa heŋa ko wallira nyakoraabe.

29 Taa konngol bonngol yaltu e kundude moodon. Ko kaandon wadude tan wo haalude haalaaji nafooji baawdi semmbinde berde yimbe fodde haajuuji, faa di ngaddana hettindantooŋe on been moyyere.

30 Taa mettinane Ruuhu Laamdo Ceniido, sabo Laamdo wadi maande Ruuhu oon e moodon saabe nyalaande nde Laamdo rimdinta on ndeen.

31 Ittee mettorgal fuu e berde moodon, celon konnaagu e tikkere e duko e nyoore, kam e ko boni fuu.

32 Moyyunduree hakkunde moodon, njurmunduron, njaafunduron hono no Laamdo yaaforii on saabe kawtal moodon e Almasiihu ni.

5

Haala wuurude e ley annoora

¹ Ndelle, laatee nyemmbitoo6e Laamdo. Wo on bi66e makko 6e o horsini.

² Mbuurdon e yidfundurde, no Almasiihu yidiri en de hokkitiri hoore muudum saabe meeden laatanii en kirsamaari, hono sadaka beldo Laamdo.

³ Saabe wo on seniife Laamdo, on kaanaa fay haalde haala huunde fuu ko wartata e fijirde e ko tuuni e eelgal.

⁴ Taa kaalee haalaaji bondi naa boli naa nyiddiniidi, sabo hono majji kaanaa taweede e moodon. Ko kaandon wafude dey, njetton Laamdo.

⁵ Paamee dum do faa wooda: pijoowo e nyiddiniido e muuyoowo ko jeyaa, dum woni dewoowo tooruuji, been ngalaa ngedu e laamu Almasiihu e Laamdo.

⁶ Taa fay gooto hiilira on haalaaji boli, sabo hono majji caabotoo tikkere Laamdo e dow saliife dum been.

⁷ Ndelle, taa njokkunduree e ma66e.

⁸ Arande e nimre njeyanodon, de joonin kaa saabe kawtal moodon e Joomiraado wo e annoora njeyadon. Ndelle mbuurdee no bi66e annoora ni,

⁹ sabo annoora rimata mboodirka e fonnditaare e goonga fuu.

¹⁰ Pilonon faamude ko welata Joomiraado.

¹¹ Taa kawtee e gollleeji di ngalaa nafaa golleteedi e ley nimre, de ko haani dey, cuurton di.

¹² Ko yim6e been ngadata e cuncukka duum, ina semtinii fay fillaade.

¹³ Ammaa huunde fuu ko suurtaa ley annoora oon 6anginte no worri,

¹⁴ sabo huunde fuu ko 6anginaa yayan. Dum wadi de na wi'ee:

«Aan daaniido, finu!

Umma e hakkunde maay6e,

Ndeen annoora Almasiihu yaynante.»

¹⁵ Ndelle, ngadon hakkillo faa sanne no mbuurdoton, tawee wanaa no fuuy6e ni, ammaa hono no jom'en hakkillo ni.

¹⁶ Wakkati laatiido fuu, ngadon ko nafata, sabo jamaanu hannden o wo bondo.

¹⁷ Saabe duum, taa laatee 6e ngalaa hakkillo, ammaa pilodon faamude ko woni muuyde Joomiraado.

¹⁸ Taa njaree doro faa culodon, sabo dum wo rafi nanngitaare. Ko haani dey, keewee Ruuhu,

¹⁹ mbaajunduron jimi Jabuura e jettooje e jimi teddinooji Laamdo. Njimanon Joomiraado, njettiron mo berde laabude.

²⁰ Njetton Laamdo Baaba meeden wakkati fuu dow huunde fuu e ley innde Joomiraado men Iisaa Almasiihu.

Haala rew6e e goriraa6e mu66en

²¹ Mono e moodon fuu downtanoo banndum saabe teddinde Almasiihu.

²² Onon rew6e, downtanodon goriraa6e moodon hono no downtorantodon Joomiraado ni.

²³ Sabo gorko woni hoore deekum hono no Almasiihu laatorii hoore kawrital goondin6e ngaal. Kam woni kisinoowo goondin6e laatiife banndu muudum been.

²⁴ No kawrital goondin6e ngaal downtoranii Almasiihu noon, nii du debbo fuu haani downtoranaade gorum e huunde fuu.

²⁵ Onon wor6e, njidiree deekiraa6e moodon no Almasiihu yidiri kawrital goondin6e ngaal de hokkitiri hoore muudum saabe maggal

²⁶ faa waŋi ngal ceniingal, gaŋa o laaŋinirii ngal ndiyam e haala makko.

²⁷ O waŋi ɗum faa o darna kawrital goonɗinŋe ngaal yeeso makko, ngal yaynira darja, ngal laatoo ceniingal, ngal walaa ko semtini naa ko tuuni naa nyooŋi-nyooŋi naa ko boni fuu.

²⁸ Hono noon, ina tilsi e worŋe njida deekiraaŋe muɓŋen hono no njidiri balli muɓŋen ni. Nedɗo fuu jidɗo deekum, wo hoore muuɗum yidi.

²⁹ Sabo fay gooto wanyaa ɓanndu muuɗum. Ko waɗata dey, nyaamnan ndu, hinnoo ndu hono no Almasiihu hinnortoo kawrital goonɗinŋe ngaal ni,

³⁰ sabo wo en terɗe ɓanndu makko nduun.

³¹ Binndi ɗiin mbi'ii: «Dum waŋi de gorko yoppaŋ inna muuɗum e bam-mum, de nanngundura e deekum, ɓe ɗiɗo fuu ɓe laatoo nedɗo gooto.»*

³² Dum wo sirri lugguɗo. De miin, miɗo holla on, sirri oon wo kaaloowo no Almasiihu e kawrital goonɗinŋe ngondiri.

³³ No waawi laatoraade fuu, gorko fuu yidira deekum no yidiri hoore muuɗum ni. Debbo du tedɗina gorum.

6

Haala ɓiɓɓe e saaraabe

¹ Onon ɓiɓɓe, dowtanodon saaraabe moodon saabe Joomiraado, sabo ɗum woni ko dartii.

² «Teddin inna maa e bammaa.» Yamiroore nde woni arandeere nde amaana haɓɓii e muuɗum.

³ Amaana o woni: «yalla aɗa heɓa moyyere, balɗe maa du njuuta e leydi ndi.»*

⁴ Onon saaraabe, taa ɓerninee ɓiɓɓe mon, ammaa ndartinon ɓe, tindinon ɓe, faa ɓe mawna dow laawol Joomiraado.

Haala maccuɓe e joomiraabe

⁵ Onon maccuɓe, dowtanodon joomiraabe moodon dow kulol e diwngol tawee e ɓerɗe laaɓuɗe no dowtorantodon Almasiihu ni.

⁶ Dowtaneɓe ɓe tawee wanaa yeeso maɓɓe tan, hono no filotooɓe welude ɓiɓɓe-Aadama. Ko haani dey, dowtaneɓe ɓe no maccuɓe Almasiihu ngadirta muuyɗe Laamɗo e ɓerɗe laaɓuɗe ni.

⁷ Ngolliraneɓe ɓe anniya lobbo hono wo Joomiraado ngollanton, wanaa yimɓe.

⁸ Sabo oɗon anndi nedɗo fuu golluɗo ko woodi, si wo dimo naa diimaajo, Joomiraado yoɓan ɗum haddi golle muuɗum.

⁹ Onon joomiraabe, ngorree hono noon e maccuɓe moodon. Taa kulɓinee ɓe. Anndon Joomii on, onon e maɓɓe fuu, ina woni dow kammu, de kam kaa ɓurdintaa yimɓe.

Haala kaɓitirɗe ɗe Laamɗo hokkata faa Ibiliisa jaalore

¹⁰ Walaa ko heddii si wanaa wiide on keewon semmbe e ley kawtal moodon e Joomiraado, tiigodon baawɗe makko mawɗe deen.

¹¹ Kooyee kaɓitirɗe ɗe Laamɗo hokki on deen fuu, faa mbaawon daraade de cakkodon dabareeji Ibiliisa.

¹² Sabo wanaa yimɓe kaɓeten, ko kaɓeten dey, wo laamuuji e baawɗe e hoorewaaku ley adunaaru niɓɓundu ndu, kam e seyɗaani'en bonɓe wonɓe hakkunde kammu e leydi ɓeen.

* **5:31** Fudɗoode 2.24. * **6:3** Wurtagol 20.12, Fillitagol Tawreeta 5.16.

¹³ Saabe majjum, kooyee kabitirde de Laamdo hokki on deen fuu, faa mbaawon dartaade nde nyalaande bonnde ndeen wari, tawee caggal ha6o moodon ngon on keddoto on dartii6e.

¹⁴ Ndelle, ndarodon wo on segiliife. Goonga laatanoo on ka66orgol, fornodon fonnditaare hono saaya ndeenaagu.

¹⁵ Segilanaade waajaade Kabaaru Lobbo gaddoowo jam oon laatanoo on pade.

¹⁶ Wakkati fuu wo goondinal laatanoo on wawaade nde mbaawdon jakko-raade kure ku66ooje de Bondo oon faddata on deen fuu.

¹⁷ Wo kisindam laatanoo on kufune njamndi. Nanngon kaafaahi Ruuhu Ceniido kiin, kanki woni konngol Laamdo.

¹⁸ Wakkati fuu ngadon du'aawuuji e nyaagundeeji e ballal Ruuhu Ceniido. Kakkilee taa on celu wadande seniife been fuu du'aare.

¹⁹ Nyaaganodon kam miin du Laamdo hokka kam konngol, faa wakkati mo mu66itinmi hunduko am fuu, mi haalira haala Kabaaru Lobbo cuudinoodo oon e cuusal.

²⁰ Mido daranii Kabaaru Lobbo oon ley kasu e geyyelle. Nyaagane kam faa mi waajoroo dum cuusal, no tilsirani kam ni.

Baynundural

²¹ Tikiku, sakiike men korsudo gollanoowo Joomiraado e hoolnaare oon, humpitan on dum fuu, faa onon du kumpitodon no ngorrumi e ko ngol-lammi.

²² Mi nelii mo e moodon faa paamon no min ngorri de o waaltina hakkil-looji moodon du.

²³ Sakiraa6e, wo Laamdo Baaba meeden e Joomiraado men Iisaa Almasiihu ngadan on jam e njinngu ngondungu e goondinal.

²⁴ Yidu6e Joomiraado meeden Iisaa Almasiihu njinngu ngu timmataa been fuu, wo hinney Laamdo wonda e mu66en.

Bataaki Pool yaade to Filipiyankoo6e

¹ Miin Pool e Timote, maccu6e Iisaa Almasiihu, mbinndani 6ataaki ki kawrital goondin6e Almasiihu gonngal ngalluure Filipi. Miden njowta on, onon seniibe hawtu6e e Iisaa Almasiihu 6een, onon e hooree6e e gollanoo6e kawrital ngaal fuu.

² Wo Laamdo Baaba meeden e Joomiraado men Iisaa Almasiihu kokku on moyyere e jam.

No Pool yettirta Laamdo saabe Filipiyankoo6e

³ Mido yetta Laamdo nde miccitiimi on fuu.

⁴ Wakkati ndu'antoomi on fuu, wo e seyo.

⁵ Sabo gilla nyannde ngoondindon Kabaaru Lobbo haala Iisaa faa joonin ofon ndarodii e am.

⁶ Mido tannyori, Laamdo puddu6o gollal lobbal e moodon oon, jokkan dum faa dum hi66a nyalaande gartol Iisaa Almasiihu.

⁷ Mido haani miilanaade on dum, sabo hakkillo am ina woni e moodon. E ley ko ka66aami e ko ndaraniimi tabintinde Kabaaru Lobbo o duum, on fuu on kawtu e am moyyere nde Laamdo hokkata kam ndeen.

⁸ Laamdo ina seedii mido horsiniri on fuu korsa Iisaa Almasiihu.

⁹ Inan ko nyaagantoomi on Laamdo: wo njinngu moodon beydorooyeeso, wondude e anndal e paamal,

¹⁰ faa mbaawon subaade ko 6uri fuu moyyude. Ndeen on laatoto laa6u6e 6e ngalaa feloore nyannde nde Iisaa Almasiihu wartowi.

¹¹ On laatoto du hebbinaa6e golleeji ponnditiidi yuurudi e Iisaa Almasiihu, faa Laamdo teddinee, yettee.

No uddeede Pool beydirani Kabaaru Lobbo yahude yeeso

¹² Sakiraa6e, ko njidumi anndon dey, torra ke6udo kam oon waddanii Kabaaru Lobbo oon jaarude yeeso.

¹³ Si goonga doomoo6e laamordu ndu e heddiibe 6een fuu paamii wo saabe Iisaa Almasiihu ka66iraami.

¹⁴ Ko 6uri heewude e sakiraa6e du, geyyelle am de beydani dum'en hoolaade Joomiraado. Dum wadi de i6e mbaajoroo konngol Laamdo ngol rafi kulol.

¹⁵ Goonga, wo66e ina mbaajoo kabaaru Iisaa Almasiihu o saabe kiram e kalala, ammaa wo66e na ngoni e anniyaaji lobbi.

¹⁶ Been ngolliranta Almasiihu njinngu, sabo i6e anndi Laamdo hokkii kam daranaade Kabaaru Lobbo oon.

¹⁷ Ammaa beya 6een mbaajorto kabaaru Almasiihu faa nafa dum'en kam'en tan. Anniyaaji ma66e mboodaa. Ko 6e miilotoo dey, beydande kam torra ley ha66eede am.

¹⁸ Dum kaa bonnataa fay huunde! Ko waawi laataade fuu, si Iisaa Almasiihu inndaama tan ina heya. Nde laatii anniya bondo naa anniya lobbo fuu, mido seyii.

Goonga, mi seyoto caggal muudum du

¹⁹ sabo mido anndi dum fuu dum sakitanto kam kisindam saabe du'aawuuji mon e ballal Ruuhu Iisaa Almasiihu.

²⁰ Ko woni e hakkillo am e ko keɗiimi sanne, wo mi hersataa e dow fay huunde. Woodi du, mi heddodoo e cuusal faa ko hewtii kam fuu mawnina Almasiihu gilla joonin faa abada, nde mbuurumi e nde maayumi fuu.

²¹ Sabo miin e hoore am, Almasiihu woni nguurndam am, maayde du wo tino am.

²² Ammaa si mido heddii mido wuuri fu, dum waddanan kam gollude gollal nafoowal. Ndelle mi anndaa ko cubotoomi.

²³ Hakkillo am feccake pecce didi: ko burumi yidude, yahude mi joododowoo e Almasiihu. Duum buri fuu woodde.

²⁴ Ammaa mi heddoo mido wuuri buri nafude on, onon kaa.

²⁵ Mido tannyori dum, mido anndi mi heddoto e adunaaru mi wonda e moodon on fuu, faa njaaron yeeso e goondinal, de ceyodon ley maggal.

²⁶ Ndeen gartol am hakkunde moodon beydanan on mantoraade Iisaa Almasiihu saabe ko wadani kam.

Haala daranaade Kabaaru Lobbo

²⁷ Ko laatii fuu, mbuuree nguurndam kawroojam e Kabaaru Lobbo haala Iisaa Almasiihu. Ndeen si mi warii mi ndarii on, naa si mi waraay fu, mi nanan kabaaru moodon, mi faaman ofon keddii e anniya gooto, ofon ndarodii gootum e haɓɓaade e goondinal Kabaaru Lobbo oon.

²⁸ Ndeen du, tawan on accataa wayɓe kulbina on e dow fay huunde. Ko tinnotoɗon duum wo maande 6e kalkan, de onon kaa, kison. Dum fuu, Laamɗo wadata.

²⁹ Laamɗo wadanii on moyyere saabe Almasiihu. Wanaa faa ngoondinon mo tan nde wadira, wo faa torredon saabe makko du.

³⁰ Sabo si goonga, en kawtu haɓo ngo njiidon mido haɓee, e ngo nanoton mido haɓee faa hannden ngon.

2

Haala leeyinkinaare Almasiihu e teddeengal muudum

¹ Wanaa Almasiihu na sellina berde mon naa? Wanaa njinngu muudum na waaltina hakkillo mon naa? Wanaa ko kawtuɗon e Ruuhu Ceniido, on keɓii korsa e yurmeende naa?

² Si wo noon fu, laatodon hakkillo wooto, ngondon e njinngu ngootu e bernde wootere e anniya gooto. Ndeen on kiɓɓinan seyo am.

³ Taa ngolliree huunde fuu saabe yidde hoorem naa saabe mawnitaare folde. Ngolliree leeyinkinaare, faa mono fuu ndaarda hoore muudum bandum ina buri dum.

⁴ Taa fay gooto moodon ndaarta ko nafata hoore muudum tan, ammaa ndaarta nafaa woɓɓe du.

⁵ Ngorrion hakkunde moodon hono no Iisaa Almasiihu worrunoo:

⁶ Kanko, fay si taweede tagaadi Laamɗo ina woni e makko,

o tiigaaki dum faa o heddoo fotude e Laamɗo,

⁷ de o jippini hoore makko faa ley,

o hooyi tagaadi maccuɗo,

o laatii hono ɓii-Aadama.

O jogoraama wo o neddo.

⁸ O leeyini hoore makko,

o dowtanii Laamɗo faa o maayi,

maayde dow leggal.

⁹ Duum wadi de Laamɗo toownii mo sanne,

hokki mo innde burnde inde fuu,

- 10 faa koppi fuu koforoo saabe innde makko to tawaa fuu,
nde wo dow kammu, nde wo dow leydi, nde wo ley leydi,
11 faa demle fuu ceedoo, mbi'a
Iisaa Almasiihu woni Joomiraado,
faa Laamdo Baaba meeden teddinee.

No goondin6e njaynirta ley adunaaru

12 Saabe duum, sakiraa6e am horsu6e, tinnodon e gollande Laamdo saabe kisindam dam hokki on daam faa dam rima nafaa. Ngadiron dum kulol e diwngol. Si goonga, on downtanake mo wakkati mo ngondunoomi e moodon oon fuu. Ko mboddiimi on joonin du, sanaa downtanodon mo faa bura noon.

13 Sabo Laamdo e hoore muudum ina golla e moodon faa muuyon ko weli dum, de ngollon muuyde deen.

14 Ko ngolloton fuu, taa nurnurton, taa ndukidon,

15 faa laaton laa6u6e 6e ngalaa feloore, laaton 6i66e Laamdo 6e ngalaa laru* hakkunde yim6e hannden oonyi6e bon6e been. Sanaa njaynon hakkunde ma66e hono no koo6e njaynirta ley aduna ni,

16 tawee odon tiigii konngol nguurdam ngool faa woodi. Si on ngadii noon fu, mi mantorto on nyannde nde Almasiihu wartowi. Sabo hollan mi doggaay doggudu boldu, mi tampaay 6olum.

17 Ko ngollanton Laamdo ko cakkoton dum yonkiiji mon duum, na holla goondinal moodon. Fay si yonki am laatoto sadaka dufetee6o dow goondinal moodon ngaal, mi seyoto, mi weltodoto e moodon.

18 Onon du ceyoree hono noon, faa mbeltododen.

Haala gollidoobe dido hoolni6e

19 Si Joomiraado meeden Iisaa jabii, mi nelan Timote to moodon ko 6ooyataa. Ndeen si mi humpitake kabaaruuji mon diin fu, miin du, 6ernde am waaltoto.

20 Sabo kanko tan woni gondudo e am anniya gooto. Goonga, no ngorru6on fuu ina woni e 6ernde makko.

21 Heddi6e been fuu wo hakkilan6e haajuuji mu66en tan, wanaa di Iisaa Almasiihu.

22 De Timote kaa, odon anndi no holliri neddaaku muudum lobbu, sabo wallii kam e waajaade Kabaaru Lobbo hono no bid6o wallirta bammum ni.

23 Kanko anniyiimi nelude wakkati mo paamumi no joonnde am laatortoo fuu.

24 Mido hoolii Joomiraado du, miin e hoore am, mi waran to moodon ko 6ooyataa.

25 Hono noon mi yi'ii na tilsi mi nela e moodon sakiike men Epaforodit, gollidoowo e am oon. O wallii kam ha6ande Kabaaru Lobbo oon. Kanko woni mo nelunodon faa walla kam e haaju am.

26 Imo yeewaa on fuu. Katin ko nandon o sellaano duum, na metti 6ernde makko sanne.

27 Tannyoral, o nyawiino faa o nesi maayde. Ammaa Laamdo yurmake mo, yurmake kam miin du, taa mi he6a ka66u-ko'u dow ka66u-ko'u.

28 Dum wadi de kenyiimi law faa mi nela mo e moodon, faa si on nji'ii mo fu, ceyodon, miin du ka66u-ko'u am buytoo.

29 Ndelle, nja66oree mo saabe Joomiraado e seyo manngo. Teddinee yim6e wa'u6e noon fuu.

* 2:15 Laru e sokottu fuu wo gootum. Wo nyakugol ley ko yi'etee e ko yi'ataake.

³⁰ Sabo kanko o nesii maayde saabe golle Almasiihu. O farriti† yonki makko faa o wadana kam ballal ngal ndonkunodon waɗande kam onon e ko'e moodon.

3

Haala anndude Iisaa Almasiihu

¹ Ko heddii fu, sakiraaŋe am, ceyoree Joomiraado. Fay si mido winndana on ko mbinndannoomi on arande, dum tampintaa kam, woodi, idum reena berde moodon onon du.

² Tinnodon e dawaadi – dum woni gollooŋe ko boni, dooldooŋe taadagol ngol nafataa been!

³ Sabo wo enen ngoni taadiiŋe jaati been, eden teddinira Laamdo e ballal Ruuhu muudum, eden mantoroŋ Iisaa Almasiihu, en njowaay jikke men dow golleeji banndu.

⁴ Si goonga, miin kaa mido waawnoo yowude jikke am dow golleeji banndu. Si goddo miilii ina waawi yowude jikke muudum dow golleeji banndum fu, miin ɓuri haandude e majjum.

⁵ Mi taadaama illa nde kiɓɓinnoomi nyalaade jeetati. Wo mi Israa'iilanke yuurudo e suudu Benyamin. Wo mi Alhuudiyanke ɓii Alhuudiyanke. Ley Tawreeta Muusaa du, mido jeyaa e waalde Farisa'en.

⁶ Mido jinnganannoo Tawreeta oon sanne faa mido torrannoo kawrite goondinŋe Iisaa deen. Fay gooto waawaano felude kam saabe fonnditanaade Tawreeta oon.

⁷ Duum fuu mido ndaardannoo wo tino am. Ammaa joonin saabe Almasiihu mi tawii wo dum mursey.

⁸ Goonga, mido jogorii dum fuu wo mursey, sabo anndude Joomiraado am Iisaa Almasiihu ɓuri kulle deen fuu. Wo saabe makko njardoriimi mursude ko njogiimi. Mido jogorii huunde fuu wo tuundi faa mi heɓa Almasiihu,

⁹ mi jeyee e muudum. Mi walaa fonnditaare nde mbaawumi heɓude e jokkugol am Tawreeta oon. Mi heɓii fonnditaare saabe ko kooliimi Almasiihu. Kayre woni fonnditaare nde Laamdo hokki goondinŋe mo been.

¹⁰ Mido muuyi anndude Almasiihu e wondude e baawde iirtagol muudum, mi hawta e muudum torra, mi laatoŋ hono muudum ley maayde mum.

¹¹ Hono nii, mi heɓan ummintineede hakkunde maayŋe nyannde darngal.

¹² Mi wi'aay mi heɓii dum gilla joonin naa mi kiɓɓudo, ammaa mido wondi e doggudu hono no dadundurteedo ni, faa mi nannga dum. Sabo miin e hoore am, Iisaa Almasiihu artii, nanngi kam.

¹³ Goonga sakiraaŋe, mi wi'aay mi heɓii dum. Kaa mido wada huunde wootere: mido yeggiita ko faltii, mido foodanoo ko warata.

¹⁴ Mido doggira to fonndetee, faa mi heɓa mbarjaari dow kammu ndi Laamdo noddiri en to muudum saabe Iisaa Almasiihu.

¹⁵ Enen ɓennduŋe ley goondinal been fuu, miiloroden hono noon. Si tawii miilooji mon potaay e dow goddum katin du, Laamdo ɓanginanon on dum.

¹⁶ Ammaa e noon fu, do kewtuden fuu, keddoŋen njokken laawol ngol njokkuden faa joonin ngool.

¹⁷ Sakiraaŋe, on fuu nyemmbitee kam. Taykodon worruŋe no njiidon miden ngorri ni.

¹⁸ Sabo heewŋe laatake wayŋe leggal Almasiihu palaangal. Mi haalanii on dum kile keewde, mi haaldanan on joonin du e bojji.

† 2:30 *Farritaade* wo rafi reenude yonki muudum.

¹⁹ Kam6e, cakitte ma66e wo halkere. Deedi ma66e ngoni alla'en ma66e. I6e mantaroo ko 6e njeji semtirde. Adunaaru tan 6e ka6anta.

²⁰ De enen kaa, wo dow kammu njejaden, eden keppe kisinoowo meeden yuuroowo toon. Oon woni Joomiraado men Iisaa Almasiihu.

²¹ Kam waylitata 6alli meeden lokkaaji diin faa di ke6a teddeengal hono 6anndu makko nduun ni. Sabo imo jogii baawde faa o wada huunde fuu dowlanoo mo.

4

Haala seyoraade Joomiraado

¹ Ndelle sakiraa6e am horsu6e, hono noon tabitee ley kawtal moodon e Joomiraado. On njeewnii kam sanne, on laatake seyo am e kufune am darja.

² Mido waajoo Ewodi, kam e Sintis, 6e laatoo daande wootere saabe Joomiraado.

³ Aan Sisigi, gollidoowo e am koolniido du, mido ɗaare mballaa rew6e dido 6een, sabo 6e mballii kam ha6ande Kabaaru Lobbo oon, kam6e e Keleman e gollidoo6e am wo66e. Inde ma66e mbinndaama e dewtere nguurndam nduumiidam.

⁴ Ceyoree Joomiraado wakkati fuu. Mido wi'a on katin, ceyee!

⁵ Yim6e fuu nji'a heesindaare moodon. Joomiraado ina 6adii.

⁶ Taa fay huunde ha66a on ko'e, ammaa nyaagorodon Laamdo haajuuji moodon fuu ley du'aare. Ngafiron dum e jettooje.

⁷ Ndeen Laamdo hokkan on jam faa 6ura huunde fuu ko waawi miileede. Jam oon reenan 6erde mon e hakkillooji mon e ley kawtal Iisaa Almasiihu.

⁸ Joonin kaa sakiraa6e, miilooji moodon keddoo dow goonga, e ko teddi, e ko fonnditii, e ko senii, e ko foti yideede, e ko lee6i. Kakkilanee ko moyyi, e ko jeyi maneede fuu.

⁹ Ngolliree ko paaminmi on e ko ke6don e am, ko narrudon kam e ko njiirudon kam. Ndeen Laamdo gaddoowo jam tawdete e moodon.

No Pool yettiri Filipiyankoo6e dow dokkal mu66en

¹⁰ Mido seyorii Joomiraado seyo manngo sabo joonin on keyɗintinii ballal moodon to am. Tannyoral, hakkillooji mon ina ngonnoo e am, de on ke6aay yottinde ballal ngaal.

¹¹ Wanaa saabe won ko kaajaami wadi de mbiimi noon. Sabo si goonga, mi woowtinii hoore am hennyitoraade no tawraami fuu.

¹² Mido waawi wuurdude e ko famdi, mido waawi wuurdude e ko duufi. No tawraami e no ngorrumi fuu, mido waawi yardaade dum. Mi ekitake hennyitoraade haarannde e yolbere, e ke6al e baasal.

¹³ Mido waawi fuu e ley kawtal am e Iisaa Almasiihu kokkoowo kam semmbe oon.

¹⁴ Ammaa e dum fuu, on ngadii ko woodi ko mballudon kam e ley torra am duum.

¹⁵ Filipiyankoo6e, odon anndi wakkati nde puɗɗumi waajaade on Kabaaru Lobbo de ndillumi leydi mon Makedoniya ndeen fu, kawrital goondin6e fay gootal wallunduraay e am, si wanaa kawrital moodon ngaal.

¹⁶ Nde ngonnoomi Tesaloniiki ndeen du, on neldii kam ko kaajaami, wanaa nde wootere tan.

¹⁷ De wanaa dokkal pilotoomi. Wo faa tino gollal mon lobbal ngaal 6eydoo pilotoomi.

¹⁸ Ko nelduŋon e junngo Epaforodit ŋuum yottake faa woodi, humtii haajuuji am fuu. Mi heŋii faa heewi. Dokkal mon ngal laatake urdi mbelndi, hono sadaka belŋo jaŋaado to Laamŋo.

¹⁹ Laamŋo am jom goodal keewngal oon humtiran haajuuji mon fuu saabe Iisaa Almasiihu e teddeengal muuŋum.

²⁰ Teddeengal woodan Laamŋo Baaba meedŋen faa abada abadin! Aamiina.

Baynundural

²¹ Njowtaneŋ kam seniife hawtuŋe e Iisaa Almasiihu fuu. Sakiraaŋe wonduŋe e am been ina njowta on.

²² Seniife fuu na njowta on. Burŋe jowtude on wo wonŋe ley galle kaananke Roma mawŋo been.

²³ Hinney Joomiraado meedŋen Iisaa Almasiihu wondu e moodon.

Bataaki Pool yaade to Koloosiyankooŋe

¹ Bataaki ki to am yuuri miin Pool nulaado Iisaa Almasiihu e muuyde Laamdo, miin e sakiike meeden Timote.

² Miden njowta on, onon seniibe wonbe Koloosi, sakiraaŋe hoolniibe hawtuŋe e Almasiihu. Wo Laamdo Baaba meeden hokku on moyyere e jam.

No Pool yettirta Laamdo saabe Koloosiyankooŋe

³ Nde min nyaagantoo on Laamdo, Baaba Joomiraado meeden Iisaa Almasiihu fuu, min celataa yettude dum.

⁴ Sabo min nanii kabaaru no ngoondinirdon Iisaa Almasiihu e no njidirdon seniibe fuu.

⁵ Odon ngorri noon saabe jikke moodon celludo e ko Laamdo resani on dow kammu dum. On kebiijikke oon nde nannodon konngol goonga ndeen, dum woni Kabaaru Lobbo.

⁶ Kabaaru Lobbo oon yottake on no yottorii adunaaru ndu fuu ni, imo wa'i hono no lekki mawnoohi ndimoohi giibe muudum ni. Hono noon Kabaaru Lobbo oon worri hakkunde moodon onon du, gilla nyannde kebdon hettindaade haala hinney Laamdo oon de paamudon no o wa'i jaati ni.

⁷ Dum woni ko Epafara gollidoowo e amin korsudo oon waajii on. Kanko woni gollanoowo Almasiihu koolniido hakkunde moodon.

⁸ O haalanii min du njinggu moodon yuurungu e Ruuhu oon.

⁹ Saabe dum, minen du, gilla min nani dum, min celaay nyaaganaade on Laamdo. Miden njaaroo mo o hebbina on hakkilantaaku e paamal ngal Ruuhu hokkata ngaal, faa paamon ko woni muuyde makko faa wooda.

¹⁰ Hono noon, kebon wuurude nguurdam mbeloojam Joomiraado kawroojam e muuyde muudum e dow huunde fuu, tabiton e gollal lobbal fuu, beydon anndude Laamdo.

¹¹ Miden nyaaganoo on Laamdo katin hokka on semmbe mawdo fodde baawde muudum teddude deen, faa tawredon tinnitaare e munyal fuu.

¹² Njettiree Baabiiwo oon seyo, sabo o wadii on fotube hebude ngedu e moyyereeji desanaadi seniibe gondi e annoora diin.

¹³ O wurtinii en e baawde nimre, de o nanni en e laamu Biyiiko korsudo

¹⁴ dimdindo en, jaafaniido en lutti meeden.

Haala teddeengal Almasiihu

¹⁵ Almasiihu oon woni tagaadi Laamdo mo yi'ataake oon.

Kanko woni afo ardiido dow tagoore ndeen fuu.

¹⁶ Sabo huunde fuu tagiraama saabe makko,

ko woni dow kammu e ko woni e leydi fuu,

ko yi'ete e ko yi'ataake,

bimbeeje laamu naa kaanankaaku,

naa hoorewaaku naa baawde.

Saabe makko dum fuu dum tagiraa, kanko du, dum taganaa.

¹⁷ Imo woni gilla fay huunde walaa.

Huunde fuu na tiigunduri saabe makko.

¹⁸ Kanko woni hoore kawrital goondinbe mo,

laatiingal banndu makko ngaal.

Kanko woni fuddoode,

kanko woni arandeejo e iirtii6e hakkunde maay6e,
faa o laatoo ardiid6o e ley huunde fuu.

¹⁹ Sabo Laamd6o muuyii ko woni e muudum duum fuu
wona e makko, kanko Almasiihu,

²⁰ de rewrintiniri huunde fuu e muudum saabe Almasiihu,
wadi jam saabe yiyam makko ndufaadam dow leggal palaangal.

Ko woni dow kammu e ko woni dow leydi fuu
rewrintinaama e makko.

²¹ Arande, on fuu on woddinoo6e Laamd6o, on laatakeno way6e dum e ley
miilooji moodon e golleeji moodon bondi.

²² Joonin kaa, o rewrintinii on e makko saabe maayde nde Biyiiko laatiid6o
gii-Aadama oon maayi ndeen. O wadii dum faa o darna on yeeso makko
tawee on seniibe, on ngalaa laru*, on ngalaa feloore.

²³ Ammaa sanaa keddodon e goondinal, laatodon dartii6e 6e ndimmbat-
aako. Taa mboose jikke mo ke6udon wakkati mo nanudon Kabaaru Lobbo
oon. Kabaaru Lobbo oon le, tagoore adunaaru ndu fuu waajaama o. Kanko
ngollanammi, miin Pool.

No Pool durwirani kawrital goondin6e Iisaa

²⁴ Almasiihu yardake torraaji. Kawrital goondin6e laatiingal 6anndu
muudum ngaal du tilay yardoo torraaji. Joonin, mido seyorii torraaji diin
saabe moodon, sabo dum woni ngedu am to torraaji Almasiihu.

²⁵ Mi laatake golloowo kawrital goondin6e ngaal. Laamd6o halfinii kam
gollal ngaal saabe moodon, faa mi waajoo haala muudum faa hi66a.

²⁶ Haala kaan wo sirri cuudaninoo6o jamaanuuji gilla arande, de joonin
kaa Laamd6o fangananii seniibe muudum sirri oon.

²⁷ Sabo Laamd6o anniyake anndinde 6e sirri muudum mo wadanta lenyi
fuu, no sirri oon teddiri e no horsiri ni. Inan sirri oon: Almasiihu ina woni ley
moodon, duum hokkata on tannyoral wonude ley darja Laamd6o garoowo.

²⁸ Wo kabaaru Almasiihu oon min mbaajotoo. Mifen tindina yim6e fuu,
miden njannginira dum'en e hakkilantaaku fuu. Noon min ngadirta faa min
njottina neddo fuu yeeso Laamd6o, tawa wo ki66udo e ley kawtal muudum e
Almasiihu.

²⁹ Saabe duum wadi de mido golla, mido durwa haddi baawde makko
gonde e am cembinooje kam deen.

2

¹ Mido yidi anndon ha6o naawngo ngo ka6eteemi saabe moodon, onon e
yim6e won6e Lawdikiya e wo66e 6e njiraay kam gite mu66en 6een fuu.

² Dum wo faa semmbina berde mon, laatodon gooto saabe njinggu. Noon
kebirton baraaji hakkilantaaku ki66ungu, anndon sirri Laamd6o oon. Dum
woni Almasiihu

³ mo goodal Laamd6o korsungal fuu suudii e muudum oon. Goodal ngaal
wo hakkilantaaku e anndal.

⁴ Ko wadi mido haalana on duum dey, faa taa kiiliredon e haalaaji beldi.

⁵ Sabo fay si taweede mido woddiri on terde, hakkillo am kaa ina wondi
e moodon, mido seyoroo gondal mon lobbal ngaal, mido seyoroo du no
tinnoridon e goondinal moodon Almasiihu ngaal.

Haala jokkude Almasiihu

* **1:22 Laru** e sokottu fuu wo gootum. Wo nyakugol ley ko yi'etee e ko yi'ataake.

⁶ Joonin, ko njaɓudon Iisaa Almasiihu laatoo Joomiraado moodon duum, njokkee mo.

⁷ Tabiton e makko hono no dadi lekki ndarortoo ley leydi, ndarnon nguurndam moodon dow makko. Beydon semmbe e ley goondinal hono no ekindiniradon. Njetton Laamdo sanne.

⁸ Tinnee taa fay gooto hiilira on haalaaji luggudi e haalaaji hiila 6oli. Haalaaji diin yuuri e al'adaaji 6i66e-Aadama e tindinooje adunaaru, de yuuraay e Almasiihu.

⁹ Sabo ko woni e Laamdo fuu ina tawaa e Almasiihu faa hi66i, e ley 6anndu muudum jaati.

¹⁰ Onon du, nguurndam moodon fuu hi66ii saabe kawtal moodon e Almasiihu. Kanko woni hooreejo laamu e baawde fuu.

¹¹ E gondal makko on laatake taadii6e, de taadagol ngol wanaa hono ngol yimbe ngadata ngool, wo dum taadagol yuurngol e Almasiihu. Taadagol ngool wo itteede e tomottaaku luttoowu.

¹² E ley ko lootadon lootagal batisima duum, on uwidaama e makko, woodi du, on iirtodake e makko saabe on ngoondinii baawde Laamdo iirtindo mo oon.

¹³ On maaynoobe saabe lutti moodon e saabe on laataakino yimbe Laamdo. Ammaa Laamdo iirtindinii on e Almasiihu, yaafanake en lutti meeden fuu,

¹⁴ tosii derewol kiite pelooje en deen, itti ngol,

tonti ngol dow leggal palaangal,

¹⁵ 6ortii laamuuji e baawde.

Nde o jaalorinoo dum'en e maayde Almasiihu ndeen, o hersinii dum'en yeeso yimbe fuu.

¹⁶ Ndelle, taa fay gooto felda on dow ko nyaamoton e ko njaroton naa saabe teddingol nyalaade godde e darde lewru e nyalaade powteteede.

¹⁷ Dum fuu wo dum alhaali kolloowo ko warannoo tan, ammaa goonga oon e Almasiihu woni.

¹⁸ Taa accon rewoobe maleyka'en wattinkintoo6e wo leeyinkiniibe pela on. Yimbe been ina ka66ii e ko nji'i ley koydi, katin i6e mawninkinii e dow 6olum saabe miilooji ma66e adunankooji.

¹⁹ Be celii ha66aade e Almasiihu hooreejo oon. Oon hokkata 6anndu nduun fuu ko haajaa, sejiira ndu jokkule e dadi. Katin du saabe makko 6anndu nduun ina mawnira no Laamdo muuyiri.

Haala maaydude e Almasiihu e wuurdude e muudum

²⁰ On maaydii e Almasiihu, on mburtinaama e tindinooje adunaaru ndu deen. Ndelle, dume wadi de odon mbuurda no jeyaa6e e adunaaru ndu ni? Dume wadi de odon nja6a tindineede:

²¹ «Taa hooyu dum, taa meedu dum, taa meemu dum»?

²² Dum fuu dum nawtorreedum de dum hantoo. Kulle deen fuu wo de kadaade dow 6olum, wo dum waaju yuurodo e yimbe tan.

²³ Si goonga, yimbe ina miiloo kadaade deen wo hakkilantaaku, sabo ina wi'ee sanaa yimbe ndewa diina haddu baawde mu66en, sanaa yimbe leeyinkinoo, sanaa yimbe torra terde mu66en. Ammaa tawaama kadaade deen fuu mballataa yimbe jaalaade muuyde terde.

3

¹ Ndelle, ko iirtindinaḍon e Almasiihu ḍuum, pilee kulle gonḍe dow kammu to Almasiihu joodii gere nyaamo Laamḍo toon.

² Ngattee hakkillooji moodon e kulle gonḍe dow kammu, taa ngattee ḍi e kulle gonḍe e leyḍi.

³ Sabo on maayii, nguurndam ḍam keḍḍon joonin ḍaam ina suuḍidaa e Almasiihu to Laamḍo.

⁴ Si Almasiihu laatiḍo nguurndam moodon oon ḍangii fu, onon du on ḍangidan e muuḍum, on teddindinte e muuḍum.

Haala tomottaaku kiinngu e kesu

⁵ Ndelle, mbaree kulle adunankooje gonḍe e moodon ḍeen. Duum woni fijirde e ko sobi e muuyḍe terḍe e muuyooji bonḍi, kam e eelgal jawḍi*, sabo eelgal ngaal du wo rewude tooruuji.

⁶ Saabe hakkeeki ḍiin tikkere Laamḍo jippoto e dow saliiḍe goonḍinde mo been.

⁷ Onon du, hono noon ngorrundon arande, hono noon mbuurdunodon e hakkeeki ḍiin.

⁸ De joonin kaa, njoppee kulle ḍee ḍo fuu: tikkere e nyanngere e nganyaandi. Taa mbonkodon, taa kaalon haalaaji nyiddiniidi.

⁹ Taa fay gooto moodon fenana banndum, sabo on ittii tomottaaku moodon kiinngu e golle muuḍum fuu,

¹⁰ on naatii tomottaaku kesu. Laamḍo taguḍo tomottaaku kesu oon selataa heyḍintinde ngu faa ngu nannda e muuḍum, faa anndon ḍum faa wooda.

¹¹ Ndelle joonin, walaa ko senndi hakkunde Alhuudiyanke e mo wanaa, naa hakkunde taadiido e mo taadaaki, naa mo janngaay, naa baanyaaru, naa ḍiimaajo, naa ḍimo. Sabo Almasiihu woni fuu, kam woni e maḍḍe 6e fuu.

¹² Ndelle, saabe Laamḍo suḍake on, waḍi on seniiḍe, horsinii on, keewon yurmeende e moyyuki, ngadon leeyinkinaare e heese e munyal.

¹³ Munyunduree. Si yoga moodon ina jogii ko felira banndum, njaafunduron. No Joomiraado yaaforii on ni, njaafunduron.

¹⁴ E ley ḍuum fuu, ḍerḍe moodon keewa njinngu, sabo njinngu wo kam haḍḍunduri huunde fuu faa woodi.

¹⁵ Accon jam Almasiihu oon laamoo miilooji moodon, sabo Laamḍo noddii on faa ngondon e jam laatodon banndu wooturu. Njetton Laamḍo.

¹⁶ Accon konngol Almasiihu ngool heewa e moodon. Mono e moodon fuu janngina banndum, tindinira ḍum e hakkilantaaku. Njimanee Laamḍo e jettooje, njettiree mo Jabuura e manooje, kam e jimi teddinooji Laamḍo.

¹⁷ Ko ngadoton fuu, nde wo haala nde wo golle, ngadiree ḍum fuu e ley innde Joomiraado meeden Iisaa, njettiron Laamḍo Baaba meeden e innde makko.

No jokkuḍe Almasiihu njeyi wuurdude

¹⁸ Onon rewḍe, ḍowntanodon goriraaḍe moodon hono no fotiri e Joomiraado.

¹⁹ Onon worḍe, njidee deekiraaḍe moodon, taa tinnanon 6e.

²⁰ Onon sukaaḍe, ḍowntanodon saaraaḍe moodon e huunde fuu, sabo ḍum woni ko welata Joomiraado.

²¹ Onon saaraaḍe, taa tinnanee sukaaḍe moodon de ḍerḍe muḍḍen metta.

* 3:5 Maanaa **eelgal** do wanaa ḍaaraade, wo muuyude naa suunaade ko jeyaa.

²² Onon maccuŋe, dowtanodon joomiraaŋe moodon e huunde fuu, tawee wanaa wakkati mo 6e nji'ata on tan hono filotooŋe weldude e biŋŋe-Aadama. Ko haani dey, dowtoranee 6e e berde laaŋude e ley kulol Joomiraado.

²³ Huunde fuu ko ngolloton, ngolliron dum berde laaŋude, sabo wo Joomiraado ngollanton, wanaa yimbe.

²⁴ Anndon Joomiraado barjoto on, hokkan on moyyereji desanaadi yimbe muudum. Sabo joomiiwo mo ngollanton oon wo Almasiihu.

²⁵ Gadoowo ko boni fuu heban mbarjaari gollal muudum bonngal ngaal, sabo Laamdo burdintaa yimbe.

4

¹ Joomiraaŋe, njogoree maccuŋe moodon been jogaade lobbe e dow fonnditaare, anndon onon du odon njogii joomiiwo dow kammu.

² Ciinee e du'aare, tawee odon kakkilana dum, odon njetta Laamdo.

³ Ndu'anee min minen du, yalla Laamdo ina omtana min dammbugal faa min mbaajoo konngol muudum ngol, min keba saakude goonga tedduŋo kaaloowo haala Almasiihu oon. Saabe goonga oon jaati uddiraami joonin e ley kasu.

⁴ Njaaree Laamdo mi waajoroo goonga tedduŋo oon laaŋal no haaniri.

⁵ Laatee hakkilante'en hakkunde yimbe 6e ngoondinaay been. Wakkati laatiido fuu, tawdedon e seedaaku lobbu.

⁶ Haala moodon ina haani laataade haala mbelka ngadaaka lamdam, faa paamon no kaandon jaaboraade mono fuu.

Baynundural

⁷ Tikiku humpitan on kabaaruuji am diin fuu. Wo o sakiike meeden korsudo, gollidiido am koolniido e ley golle Joomiraado.

⁸ Ko wadi de nelumi mo e moodon wo faa paamon no min ngorri, faa o waaltina hakkilooji moodon du.

⁹ Owardan e Onesim, jeyaado e moodon oon. Oon wo sakiike amin korsudo koolniido. Kambe dido, 6e kumpitan on ko wadi ga duum fuu.

¹⁰ Aristarka uddidaado e am oon ina jowta on, kam e Marku sakiike Barnabas mo mbi'unoomi si warii to moodon njaŋŋodon dum oon.

¹¹ Iisaa bi'eteedo Yustus oon du ina jowta on. Kambe tan ngonni Alhudiyanooŋe gollidooŋe e am kabaaru laamu Laamdo oon. Be peewnii gernde am sanne.

¹² Epafara, gollanoowo Iisaa Almasiihu oon, ina jowta on. Kanko du e moodon o jeyaa. Wakkati fuu imo tinnii e du'aare saabe moodon faa ndarodon, laatodon hiŋŋuŋe, faa tannyoron muuyde Laamdo fuu, njokkon de.

¹³ Mido seedanoo mo imo tampani on, onon e wonŋe Lawdikiya e wonŋe Hiyerapolis fuu.

¹⁴ Lukka dokotoro korsudo oon, kam e Demas ina njowta on.

¹⁵ Njowtee sakiraaŋe meeden wonŋe Lawdikiya been, njowtee Nimfa e kawrital goondinŋe kawroowal suudu muudum ngaal.

¹⁶ Nde njanngudon bataaki ki fuu ngadon faa kawrital goondinŋe Lawdikiya ngaal jangga ki. Onon du, njanngon bataaki ki goondinŋe wonŋe ley Lawdikiya tiigii kiin.

¹⁷ Mbi'ee Arkippa tinnoo e timminde gollal ngal Joomiraado halfini dum ngaal.

¹⁸ Inan jowtaango am ngo mbinndirammi e junngo am: MIIN POOL. Taa njeggitee mido woni ley kasu e geyyelle.
Wo hinney Laamdo wonda e moodon.

Bataaki Pool arandeehi yaade to Tesaloniyankoo6e

1 Bataaki ki to am yuuri, miin Pool, e Silas e Timote. Miden njowta kawrital goondin6e gonngal Tesaloniiki kabbiingal e Laamdo Baaba meeden, e Joomiraado meeden Iisaa Almasiihu. Moyyere e jam wundu e moodon.

Goondinal Tesaloniyankoo6e

2 Miden njetta Laamdo wakkati fuu saabe moodon on fuu. Min celataa miccitaade on e ley du'aawuuji amin.

3 Miden miccoo on wakkati fuu yeeso Laamdo Baaba meeden. Miden miccadoo golleeji di ngollir6on saabe goondinal, miden miccadoo tinnitaare moodon saabe njinggu, miden miccadoo munyal moodon saabe jikke mon e Joomiraado meeden Iisaa Almasiihu.

4 Sakiraa6e amin 6e Laamdo yidi, miden anndi Laamdo su6ake on.

5 Sabo ko min mbaajii on Kabaaru Lobbo duum laataaki haala 6ola tan. Kabaaru oon wardii to moodon e baawde e Ruuhu Ceniido. O wardii e tannyoral kib6ungal wo dum goonga. Odon anndi du, sabo on seediibe no min ngorrunoo hakkunde moodon. Dum fuu wo saabe moodon.

6 On nyemmbitii min, on nyemmbitii Joomiraado, sabo fay ko torra6on torraaji mawdi duum, on njab6ake konngol Laamdo. On njab6orake ngol e seyo ngo Ruuhu Ceniido hokkata.

7 Hono nii on kollii goondin6e won6e ley leyde Makedoniya e Akaya fuu no kaani worrude.

8 Si goonga, on kumpitii konngol Joomiraado ngool, on cankitii ngol, wanaa ley leyde Makedoniya e Akaya tan - goondinal mon Laamdo nanaama e nokkuuje deen fuu. Walaa ko min beyda haala kabaaru moodon katin.

9 Sabo wo goondin6e been jaati kumpitata min no nja6boridon min arande, no njoppir6on tooruuji de ngartu6on to Laamdo faa ngollanon Laamdo buurdo, goongaajo oon.

10 Odon kedii Biyum yuuroowo dow kammu. Oon woni Iisaa mo o ummintini hakkunde maay6e, kisinoowo en e jukkungo waroowo oon.

2

No Pool golliri ley Tesaloniiki

1 Sakiraa6e, odon anndi onon e ko'e moodon, ko min ngari to moodon duum laataaki 6olum.

2 Fadde amin warude to moodon, min torraama, min kuyfinaama ley ngalluure Filipi. Ammaa odon anndi du, Laamdo meeden hokkii min cuusal min mbaajoroo Kabaaru Lobbo oon semmbe, fay e ley ha6o manngo.

3 Sabo waaju amin yowaaki dow majjere naa dow anniya bon6o, dum wanaa hiila du.

4 Ammaa Laamdo yardake min faa halfini min Kabaaru Lobbo oon. Wo hono noon min mbaajortoo. Wanaa ko welata yim6e min pilotoo. Ko welata Laamdo kumpitiido 6erde amin oon min pilotoo.

5 Hono no anndir6on ni, abada min mbaajoraaki haalaaji bel6i, haalaaji amin du cuudaay eelgal*. Laamdo na seedii.

* 2:5 Maanaa *eelgal* do wanaa njaraade, wo muuyude naa suunaade ko jeyaa.

⁶ Min pilaaki faa 6i66e-Aadama teddina min, wanaa onon, wanaa wo66e.

⁷ Si goonga, miden mbaawnoo hollude on manngu amin saabe wo min nulaabe Almasiihu, ammaa min ngadaay noon. Min ngadii heese hakkunde moodon. Min kinnorake on hono no inna hinnortoo 6i66e muudum ni.

⁸ Miden korsinnoo on sanne, wanaa Kabaaru Laamdo Lobbo oon tan min njardii hokkude on. Miden njardii hokkude on fay yonkiiji amin du, sabo on laatake sakiraa6e amin horsu6e.

⁹ Sakiraa6e, nde min mbaajotonoo on Kabaaru Lobbo haala Laamdo oon ndeen, odon miccoo min ngolliino sanne, faa min tampi. Min ngollii jemma e nyalooma fuu, taa min laatanoo fay gooto moodon donngal.

¹⁰ Odon ceedanii min, Laamdo du ina seedanii min, no min ngorri hakkunde moodon, onon goondin6e. Miden cenii, miden ponnditii, min ngalaa feloore fuu.

¹¹ Odon anndi no min ngorrunoo hakkunde moodon, min ngolliranii gooto moodon fuu hono no baaba golliranta 6i66e muudum ni.

¹² Min mbaajake on, min cellinii berde mon, min nyaagake on mbuuron nguurndam kawroojam e muuyde Laamdo, noddudo on faa naaton laamu muudum e teddeengal muudum.

¹³ Katin won ko saabanii min yettude Laamdo wakkati fuu: nde nannodon konngol Laamdo ngool e kundude amin ndeen, on nja66oraaki ngol wo ngol konngol 6ii-Aadama. Ammaa on nja66orake ngol wo ngol konngol Laamdo. Wo kam jaati. Ingol golla e ley moodon, onon goondin6e.

¹⁴ Sakiraa6e, on laatake hono kawrite goondin6e Laamdo gonde Yahuudiya ka66iide e Iisaa Almasiihu. Goonga, on munyii torraaji hono di ma66e. On njarii bone e yim6e lenyol moodon hono no kam6e du 6e njardi bone to Alhuudiya'en ni.

¹⁵ Kam'en mbari Joomiraado meeden Iisaa. Be mbari annabaa6e. Woodi, 6e torrii min minen du. I6e ngolla ko welaa Laamdo, wo 6e way6e yim6e fuu.

¹⁶ I6e tinnii e hafude min waajaade lenyi goddi faa kisa. Wo hono nii 6e kebbinirta hakkeji ma66e wakkati fuu. Ammaa joonin jukkungo Laamdo hewtake 6e.

No Pool muuyirnoo yeccoraade Tesaloniiiki

¹⁷ De minen kaa, sakiraa6e, min ceedii e moodon wakkati seeda. De fay si en njiidataa e gite, berde men ina ngondi. Min tinnake sanne faa min nji'a on katin. Miden njeewaa on faa sanne.

¹⁸ Saabe majjum, min muuyiino warude to moodon. Miin Pool, mi filake kile keewde, ammaa Seydaani hadii min.

¹⁹ Moy woni jikke amin e seyo amin e kufune amin darja mo min mantor-too yeeso Joomiraado men Iisaa nde wartowi? Wo onon jaati!

²⁰ Si goonga, onon ngoni teddeengal amin e seyo amin.

3

¹ Dum wadi nde min kunnginoo munyude ceedaagu meeden fu, min tawii heddaade ley ngalluure Ateena minen tan na samtani min.

² Min nullii sakiike amin Timote gollidoowo e Laamdo sankitinde Kabaaru Lobbo haala Almasiihu oon. Min nullii mo faa o darna on e semmbe, o sellina berde mon e ley goondinal moodon,

³ faa taa fay gooto moodon dimmboroo sikki-sakka saabe torraaji diin. Sabo odon anndi en fodanaa6e di.

⁴ Si goonga, nde min ngondunoo e moodon ndeen, miden kaalanannoo on torraaji kewtooji en. Odon anndi wo noon dum laatorii du.

⁵ Ndelle, mi waawaay munyude katin. Dum wadi de nelumi Timote faa mi faama yalla odon tinnii e goondinal ngaal. Mi yidaano tawee jarribotoodo on jarribake on, de golle amin laatoo bolum.

⁶ Ammaa joonin Timote yuurii to moodon, wartii to amin. O seynirii min kabaaru goondinal mon e njinngu mon. O haalanii min odon miccoroo min mboodirka wakkati fuu, odon njidi yi'ude min sanne, hono no minen du min njidiri yi'ude on ni.

⁷ Sakiraa6e, ko tawdedon e goondinal duum, waaltinii berde amin e ley billaare amin e ley torra amin.

⁸ Joonin min mbuurii katin sabo odon tabiti e Joomiraado.

⁹ Min mbaawaa yettude Laamdo saabe moodon faa heya. Miden mbeltoroo seyo saabe moodon yeeso makko.

¹⁰ Jemma e nyalooma miden nyaagoo Laamdo e semmbe faa min nji'a on katin, faa min ki66ina ko nyaki e goondinal mon.

No Pool du'aranii kawrital goondin6e gonngal Tesaloniiiki

¹¹ Wo Laamdo Baaba meeden e Joomiraado men Iisaa omtan min laawol faa min ngara to moodon.

¹² Joomiraado beydu njinngu hakkunde moodon, hebbina ngu faa njidon yim6e fuu, hono no minen du, min njidiri on ni.

¹³ O semmbindina on faa laatodon yim6e 6e ngalaa feloore, laatodon won6e ley senaare yeeso Laamdo Baaba meeden wakkati Joomiraado men Iisaa warti, kam e seniibe muudum fuu.

4

Haala nguurdam dam Laamdo yidi

¹ Caggal duum, sakiraa6e, min njannginii on no kaandon worrude faa wela Laamdo. Odon ngada dum du. Miden nyaagoo on saabe Joomiraado men Iisaa, tinnodon, beydon semmbe.

² Sabo odon anndi jamirooje de min kokki on yuurude e Joomiraado men Iisaa deen.

³ Laamdo na muuyi mbuurdon e senaare, mbodododon jeenu.

⁴ Imo muuyi mono e moodon fuu reena banndu muudum, ekitoo reenirde ndu laabal e teddeengal,*

⁵ wanaa e muuyde terde hono no heeferbe 6e anndaa Laamdo ngadirta noon.

⁶ Fay gooto taa naata suudu banndum, taa wada dum ko boni. Sabo Joomiraado woni jomnitotoodo kulle deen fuu. Min kaalanii on dum, min cappanii on.

⁷ Laamdo noddiraay en faa tuunen, ammaa noddii en faa mbuurden senaare.

⁸ Ndelle, caliido ko haalaa joonin duum fuu, wanaa neddo salanii. Wo Laamdo, kokkudo on Ruuhu muudum Ceniido oon, o salanii.

⁹ Walaa ko min mbinndana on dow njinngu hakkunde sakiraa6e, sabo onon e ko'e moodon, Laamdo anndinii on no njidundurton.

¹⁰ Si goonga, odon ngadira noon e sakiraa6e won6e ley leydi Makedoniya fuu. Ammaa sakiraa6e, miden nyaagoo on, beydiron dum yeeso.

¹¹ Tinnodon ngondon e jam. Mono fuu hayba golle muudum tan, wuura e semmbe banndu mum, hono no min tindinirnoo on ni.

* **4:4** Wo66e ina paamira aayaare nde hono nii: *Imo muuyi mono e moodon fuu jannga no wondirta e deekum, jogoroo dum laabal e teddeengal.*

¹² Ndeen on ngorran yeeso yim6e 6e ngoondinaay been no haaniri, on tampinirtaa goddo fay huunde.

Haala gartol Joomiraado

¹³ Sakiraa6e, min njidaa tawee on paamaay kabaaru maay6e, min njidaa cunorodon hono no yim6e 6e ngalaa jikke been.

¹⁴ Sini en ngoondinii Iisaa maayii de iirtii fu, ndelle en ngoondinii Laamdo wartiran maay6e goondinnoo6e been e makko.

¹⁵ Miden kaalana on ko Joomiraado wi'i: enen wuur6e tawaa6e e gartol Joomiraado been, en artataako maay6e been yaareede to makko.

¹⁶ Sabo Joomiraado e hoore muudum yuuran dow kammu, jippoo. Wakkati oon yamiroore yeewnete, hooreejo maleyka'en yeewnoto, buututal Joomiraado fuufete. Ndeen maay6e goondinnoo6e Almasiihu been artoto fuu ummitaade.

¹⁷ Caggal duum, enen wuur6e heddinnoo6e been, en fuu en yeentindinte e ma66e, njaarideden ley duule, faa kawren e Joomiraado ley mbeeyu.† Hono nii ngondirten e makko faa abada.

¹⁸ Ndelle, mbaaltunduree 6erde mon e haalaaji di.

5

¹ Sakiraa6e, walaa ko min mbinndana on haala jamaanuujii e wakkatiiji gartol Joomiraado oon.

² Sabo onon e ko'e mon, odon anndi nyannde gartol Joomiraado ndeen wardan hono no gujjo wardata ley jemma noon.

³ Wakkati nde yim6e miilata jam tan e ndeenaagu woodi, ndeen halkere ukkotoo e mu66en, hono no njatawera juhirta debereedu noon. Be mbaawaa daadude halkere ndeen fey.

⁴ Ammaa sakiraa6e, onon on ngalaa ley nimre faa nyalaande ndeen juha on hono no gujjo juhirta ni.

⁵ On fuu wo on 6i66e annoora, wo on yim6e nyalooma. En njeyaaka e jemma, en njeyaaka e nimre.

⁶ Ndelle taa daanoden hono no wo66e ni. Mbaalen hakkilde, nanngitoden.

⁷ Daanotoo6e been, wo jemma daanotoo, sulotoo6e been du, wo jemma culotoo.

⁸ Ammaa enen, wo en yim6e nyalooma. Ndelle nanngitoden. Bornoden goondinal e njinggu, laatanoo en saaya ndeenaagu. Jikke he6ude kisindam du laatanoo en kufune ndeenaagu.

⁹ Sabo Laamdo fodanaaki en jukkungo muudum. Ko o fodanii en dey, ke6iren kisindam e Joomiraado men Iisaa Almasiihu.

¹⁰ O maayanii en faa mbuurden e makko, nde wo en wuur6e, e nde wo en maay6e.

¹¹ Ndelle mbaaltunduree 6erde mon. Mono fuu walla banndum e yaade yeeso, hono no ngadirten ni.

No kawrital goondin6e haani worrude

¹² Sakiraa6e, miden nyaagoo on, anndanon golloo6e hakkunde moodon been. I6e dowa on e ley innde Joomiraado, i6e mbaajoo on.

¹³ Teddinon 6e faa sanne, njidiron 6e saabe golle ma66e. Ngondon e jam hakkunde moodon.

† 4:17 Mbeeyu wo 6olum hakkunde kammu e leydi. Duule ina ngoni e mbeeyu.

¹⁴ Miden nyaagoo on, sakiraa6e, cappanon jaay6e, mbaaltinon berde hul6e, mballon lokkaa6e*, tawdefon e munyal hakkunde yim6e fuu.

¹⁵ Tinnodon taa fay gooto yomnitoo ko boni dow ko boni. Wakkati fuu pilodon wadfundurde ko woodi, ngadanon yim6e fuu hono noon.

¹⁶ Ceyodon wakkati fuu.

¹⁷ Taa celon wafude du'aare.

¹⁸ Njetton Laamdo no tawradon fuu. Dum woni ko Laamdo muuyani on e kawtal moodon e Iisaa Almasiihu.

¹⁹ Taa kadon Ruuhu Ceniido gollude hakkunde moodon,

²⁰ taa koynon waaju annabaabe.

²¹ Ammaa taykodon huunde fuu, nanngon ko woodi e muudum.

²² Mbodofodon ko boni fuu.

Baynundural

²³ Wo Laamdo jom jam oon e hoore muudum senu on senaare hi66unde. O reena berde mon e yonkiiji mon e balli mon fuu, faa laaton yim6e 6e ngalaa feloore nyannde nde Joomiraado meeden Iisaa Almasiihu wartowi.

²⁴ Noddudo on oon wo koolniido, o tabintinan dum du.

²⁵ Sakiraa6e, miden njaaroo on du'aare.

²⁶ Njottinon sakiraa6e been fuu jowtaali amin ceniidi.

²⁷ Mido yamira on saabe Joomiraado, njannganon sakiraa6e been fuu bataaki ki.

²⁸ Hinney Joomiraado meeden Iisaa Almasiihu wonda e moodon.

* **5:14 Lokkaa6e** do ina waawi hooyude tampu6e 6e ngalaa semmbe e balli mu66en maa du 6e ngalaa semmbe e goondinal.

Bataaki Pool dɔɔabi yaade to Tesaloniyankoo6e

¹ Bataaki ki to am yuuri, miin Pool, e Silas e Timote. Miden njowta kawrital goondin6e gonngal Tesaloniiiki, kabbiingal e Laamɔ Baaba meeden e Joomiraado men Iisaa Almasiihu.

² Wo on kebu moyyere e jam to Laamɔ Baaba meeden e Joomiraado men Iisaa Almasiihu.

No Laamɔ sarortoo yim6e wakkati gartol Iisaa

³ Sakiraa6e, tilay min njetta Laamɔ wakkati fuu saabe moodon. Idum haani, sabo goondinal moodon ina beyda yahude yeeso. Katin du njinngu hakkunde moodon on fuu na beydorooy yeeso.

⁴ Dum wadi de miden mantorooy on to kawrite goondin6e Laamɔ deen. Miden mantorooy on saabe munyal moodon e goondinal moodon e ley torraaji e billaaje jowiide dow moodon deen fuu.

⁵ Dum fuu na holla sariya Laamɔ na fonnditii. Laamɔ na wada on faa laatodon fotu6e naatude laamu muudum. Wo saabe maggu de odon torree.

⁶ Sabo si goonga, Laamɔ wadan ko fonnditii, yobiran torru6e on been torra.

⁷ Ammaa onon torrete6e joonin 6e, o hokkan on powtiri, onon e amin fuu. O wadan dum si Joomiraado men Iisaa gondo dow kammu oon wartii, ina wondi e maleyka'en jogi6e baawde muudum been.

⁸ O ɓangan ley yiite nyanngunge faa o jukko 6e anndaa Laamɔ, 6e nja6aay jukkude Kabaaru Lobbo Joomiraado men Iisaa been.

⁹ Jukkungo waroowo e ma66e ngoon wo halkere duumiinde. Be mboddiinee Joomiraado e baawde muudum mawde.

¹⁰ Dum warowan nyannde Joomiraado wartowi faa teddiinee hakkunde seni6e muudum. O laatoo kaayniido hakkunde goondin6e mo fuu. Onon du, odon njeyaa e ma66e, sabo on ngoondinii waaju mo min mbaajii on oon.

¹¹ Saabe duum, miden ndu'anooy on wakkati fuu. Miden ɗaroo Laamɔ mo njokkuden wada on fotu6e he6ude nguurndam dam noddiri on daam. Miden ɗaroo Laamɔ wallira on baawde muudum faa tabintina anniya moodon lobbo fuu e gollal yuurungal e goondinal mon fuu.

¹² Hono nii, innde Joomiraado men Iisaa teddinirtee e ley moodon, onon du teddiredon saabe makko. Dum fuu laatoto saabe moyyere makko, kanko Laamɔ meeden e Joomiraado meeden Iisaa Almasiihu.

2

Haala neddo bondo e gartol Joomiraado

¹ Sakiraa6e, miden njiɔi haalande on haala gartol Joomiraado meeden Iisaa Almasiihu e hawrundureede meeden to muudum. Miden nyaagoo on:

² taa accee hakkillooji mon njiifoo law saabe goddo wi'ii nyannde gartol Joomiraado ndeen yottake. Taa kulon fay si goddo wi'i wo annabaaku haaldi dum, maa si goddo waajake dum, maa wi'ii minen mbinndi dum e bataaki.

³ Taa fay gooto hiilda on fay huunde. Sabo nyannde ndeen warataa sanaa wakkati mo yim6e heew6e muurtanta Laamɔ oon yottoo tafon. Wakkati oon Neddo Bondo podanaado halkere oon ɓangan.

⁴ Wo o ganyo Laamdo. O mawninan hoore makko e dow huunde fuu ko rewetee hono wo Laamdo naa ko sujidantee, faa o joodowoo ley suudu Laamdo. Noon o wiirata kanko e hoore makko wo o Laamdo.

⁵ Nde ngondunoomi e moodon ndeen, mido haalanannoo on dum. Yalla on miccittaaki dum naa?

⁶ Odon anndi ko faddii Neddo Bondo oon joonin, faa taa banga illa wakkati muudum waraay.

⁷ Sabo gilla joonin baawde Bondo cuudaade deen ina ngolla e adunaaru ndu. Ammaa paddiido de oon ina do tafon. Si oon yuwii do fu,

⁸ Neddo Bondo oon bangan. Ndeen Joomiraado men Iisaa wardan mo henndu hunnduko muudum, halkira mo garol muudum delkoowol.

⁹ Neddo Bondo oon wardan e baawde Seydaani, warda e semmbe mawdo e maandeeji e kaayeeffiji fewreeji.

¹⁰ O golliran siyiji bonanda fuu faa o hiila halkoo6e been, sabo 6e njabaay yidude goonga de 6e kisinee.

¹¹ Saabe duum, Laamdo nuldan 6e majjere mawnde, faa 6e ngoondina fewre.

¹² Noon wadata de yim6e 6e ngoondinaay goonga de ceyorii oonyaare been fuu njukkee.

No goondinbe teenube njeyi worrude

¹³ Sakiraa6e 6e Laamdo horsini, minen kaa, tilay min njetta Laamdo wakkati fuu saabe moodon, sabo Laamdo subake on gilla fuddoode faa hisina on. Ko o hisini on duum, Ruuhu Ceniido wadi on seniibe, on ngoondini goonga oon.

¹⁴ Wo ley majjum Laamdo noddi on nde min mbaajinoo on Kabaaru Lobbo oon. O noddii on faa ke6on ngedu e darja Joomiraado meeden Iisaa Almasihu.

¹⁵ Ndelle sakiraa6e, tinnee, tabitee e ko min anndini on duum, nde wo e haala amin nde wo e bataaki amin.

¹⁶ Joomiraado meeden Iisaa Almasihu, kam e Laamdo Baaba meeden njidi en, de cellini berde men faa abada, kokki en jikke lobbo saabe moyyere mu66en.

¹⁷ Be cellina berde moodon, 6e kokka on semmbe faa ngollon golleeji lobbi, kaalon haalaaji lobbi fuu.

3

No Pool muuyri wadaneede du'aare

¹ Sakiraa6e, ko keddiimi wi'ude, ndu'anodon min, yalla konngol Joomiraado ngool ina yaawa sankitaade, katin du ngol teddinee hono no ngol teddiniraa to moodon ni.

² Ndu'anodon min du min kisa e yim6e oonyiibe, bon6e. Sabo wanaa yim6e fuu ngoni goondin6e.

³ Ammaa Joomiraado wo koolniido, o hokkan on semmbe, o reena on e Bondo oon.

⁴ Joomiraado hokkii min hoolaade on, odon njokki jamirooje de min kokki on deen, woodi du on keddoto jokkude de.

⁵ Joomiraado meeden wada berde mon keewa njinngu Laamdo, de keewa munyal hono no Almasihu heewiri munyal ni!

No tilsiri mono fuu golla

⁶ Sakiraa6e, miden njamira on e innde Joomiraado meeden Iisaa Almasiihu, mbodododon sakiraa6e jaay6e 6e njokkaay waaju mo narrunodon min oon.

⁷ Onon e ko'e mon, odon anndi no njejd'on nyemmbitirde min. Nde min ngondunoo e moodon ndeen, min nganaa jaay6e.

⁸ Walaa fuu mo min nyaami nyaamdu muudum 6olum. Jemma e nyalooma fuu min ngollii faa min tampi taa min laatanoo fay gooto mon donngal.

⁹ Miden mbaawnoo nyaagaade on nyaamdu. Ammaa min ngadaay noon, faa min kolla on misaalu* de nyemmbiton min.

¹⁰ Si goonga, fay nde min ngonnoo to moodon ndeen, miden mbi'annoo on dum do: mo jabataa gollude, taa nyaama.

¹¹ Miden mbi'a noon sabo min nanii wob6e moodon na njaasi, ngollataa fay huunde si wanaa naatude e ko walanaa dum'en.

¹² Miden njamira yim6e 6een, miden mbaajoo dum'en e innde Joomiraado meeden Iisaa Almasiihu, 6e ngollira deyyinaare, 6e mbuura e semmbe 6alli ma66e.

¹³ De onon kaa sakiraa6e, taa tampee wafude ko woodi.

¹⁴ Si won caliido jokkude ko min kaali e 6ataaki ki duum fu, ngattanee joomum hakillo, mbodododon dum, yalla na semta.

¹⁵ Ammaa, taa ndardee joomum wo ganyo. De cappanee dum hono wo sakiike.

Baynundural

¹⁶ Joomiraado jom jam oon hokka on jam wakkati fuu e ley huunde fuu. Joomiraado wundu e moodon, on fuu.

¹⁷ Inan jowtaango am ngo mbinndirammi e junngo am: MIIN POOL. Dum woni maande 6ataaki am fuu. Wo nii mbinndirammi.

¹⁸ Hinney Joomiraado meeden Iisaa Almasiihu wundu e moodon, on fuu.

* **3:9 Misaalu** wo yeru maa nanndingol.

Bataaki Pool arandeehi yaade to Timote

¹ Bataaki ki to am yuuri, miin Pool. Mi laatake nulaado Iisaa Almasiihu saabe yamiroore Laamdo kisinoowo en e saabe Iisaa Almasiihu mo njowuden jikke dow muudum oon.

² Mido winndane aan Timote, biyam goongaajo e ley goondinal. Laamdo Baabiwo e Joomiraado meeden Iisaa Almasiihu njurme, kokke moyyere e jam.

Haala janninoobe fewre

³ Timote, sey keddodaawuro Efeesu hono no njamirmaami nde njahanoomi Makedoniya ndeen, faa kadaa wobbe janninde ko hawtaay e waaju men.

⁴ Sanaa 6e cela fillitaade taali e limtude inde maamiraabe de kantataako. Kulle deen na ngadda jeddi tan, wanaa anniyaaji Laamdo. Wo ley goondinal annirden anniyaaji diin.

⁵ Ko wadi mbi'umi njamiraa dum dey, wo faa njinngu laatoowu - njinngu yuuroowu e bernde laabunde, nde feloore fuu walaa e muudum, kam e goondinal ngal waldaa e naafikaaku.

⁶ Wobbe njoppii dum fuu, mbosii, de njokki haalaaji 6oli.

⁷ I6e njidi ndaardeede hono janninoobe Tawreeta Laamdo, de 6e paamataa ko 6e kaalata, 6e paamataa ko 6e tilsinta.

⁸ Eden anndi jamirooje Tawreeta deen na mboodi si ngolliraama no njeji gollireede.

⁹ Paamen: jamirooje Laamdo wanaa saabe fonnditiibe ngadiraa. Be de ngadiraa saabe mu6ben dey, wo bon6e e salii6e, yeddoobe e luttu6e. De ngadiraa saabe yawu6e ko senii e yim6e 6e kulataa Laamdo, saabe waroobe saaraabe mu6ben, e waroobe wobbe

¹⁰ e jeenoobe e luudunkoo6e e soodoobe yim6e de cootta dum'en e fenoo6e e hunotoobe fewre. Jamirooje deen ngadiraa saabe huunde fuu ko luttunduri e tindinooje cellude.

¹¹ Tindinooje deen ina kawra e Kabaaru Lobbo mo kalfinaami, 6angindo teddeengal Laamdo jom barkeeki oon.

No Pool yettiri Joomiraado

¹² Mido yetta Joomiraado meeden Iisaa Almasiihu kokku6o kam semmbe faa mi gollana dum. Mido yetta dum ko hiisorii kam mi koolniido, de watti kam e golle muudum.

¹³ Arande mido mbonkotonoo dum, mido torra yim6e muudum, mido huyfina dum. Ammaa mi he6ii yurmeende, sabo wo majjere e rafi goondinal ngadirmi dum.

¹⁴ Moyyere Joomiraado heewii kam sanne, hokki kam goondinal e njinngu taweteengu e Iisaa Almasiihu.

¹⁵ Inan haala koolniika ka yim6e kaani yardaade e berde mu6ben fuu: Iisaa Almasiihu warii ley adunaaru ndu faa hisina luttu6e, de miin woni burdo fuu bonde e ley ma6be.

¹⁶ Ammaa inan ko wadi de Laamdo yurmii kam, miin burdo bonde o: wo faa Iisaa Almasiihu holla kam munyal muudum ki66ungal, de dum laatoowu maande faaminoore goondinoobe mo de ke6a nguurdam nduumiidam.

¹⁷ Laamdo duumiido jamaanuujii fuu,
mo waylitataako, mo yi'ataake
- Laamdo gonɗo kam tan -
teddeengal e darja woodan mo
faa abada abadin! Aamiina.

¹⁸ Biyam Timote, inan tindinoore nde kalfinammaami, fotunde e haalaaji annabaaku cappiidi ma arande diin: tuugodaa di faa kaɓaa hono no sordaasi cuusudo habirta ni.

¹⁹ Tiigodaa goondinal e ɓernde nde walaa feloore. Woɓɓe njoppii dum, de goondinal muɓɓen boni faa halki.

²⁰ Himene e Alesandere ina njeyaa e maɓɓe. Mi wattii ɓe e junngo Seydaani faa ɓe paama ɓe kaanaa mbonkaade Laamdo.

2

Haala du'aare

¹ Ndelle, inan ko artotoomi waajaade goondinɓe: ɓe ɗaaroo Laamdo, ɓe ngadana yimɓe fuu du'aawuujii e nyaagundeeji e jettooje.

² Ndu'anodon kaanankooɓe e dawrooɓe du, faa mbuurden jam e hakkillo fukkiingo, tawee e ley kulol Laamdo e needi ley huunde fuu.

³ Dum na woodi, ina weli Laamdo kisinoowo en,

⁴ jiddo yimɓe fuu kisa, keɓa anndude goonga.

⁵ Sabo Laamdo wo gooto. Curoowo hakkunde yimɓe e Laamdo du wo gooto, oon woni Iisaa Almasiihu neddo oon.

⁶ Kam hokkiti hoore muudum faa rimɗina yimɓe fuu. Ley wakkati mo Laamdo darnunoo, dum laatake seedaaku kolloowu Laamdo na yidi yimɓe fuu kisa.

⁷ Wo saabe kabaaru o Laamdo wadiri kam baajotoodo e nulaado faa mi faamina yimɓe ɓe nganaa Alhuudiyankooɓe ɓeen goondinal e goonga. Goonga kaalammi, mi fenaay.

⁸ Ndelle, mido muuyi do worɓe kawriti faa ngada du'aare fuu, ɓantira juude muɓɓen ɓerde laaɓude, tawee tikkere e kalala fuu walaa.

No rewɓe kaaniri jokkirde Laamdo

⁹ Mido muuyi du, rewɓe nyaayira kaddule dagaide, tawee e needi e yaage. Taa ɓe codoroo moorli e kanje naa kaaye dime, taa ɓe nyaayira kaddule tiidude coggu.

¹⁰ Ammaa ɓe nyaayira golleeji lobbi. Sabo dum woni ko hawrata e rewɓe wi'ooɓe ina kula Laamdo.

¹¹ Debbo fuu nanngita hunnduko muudum, tawree dowtaare hiɓɓunde wakkati nde janngintee ndeen.

¹² Mi jaɓanaay debbo janngina naa ardoɗo gorko. Ko tilsi e muudum dey, heddoɗo e deyyinaare.

¹³ Sabo Aadama artii Hawwaa tageede.

¹⁴ Katin du wanaa Aadama Ibiliisa hiili, wo debbo oon hiilaa de luttii yamiroore Laamdo.

¹⁵ De e dum fuu, debbo ina hisinee e ɓeyngu, si ina heddii e goondinal e njingu e senaare e yaage.

3

No hooreɓe kawrital goondinɓe kaani worruude

¹ Haala kaan ina hoolnii: jidũdo laataade ardiido kawrital goondĩne fuu, joomum na muuyii gollal lobbal jaati.

² Ndelle, ina tilsi ardiido oon laatoo neddo mo walaa feloore, jom deekiwo gooto, nanngitiido, hakkilante, jom needi, jippinoowo weerbe, baawdo janginde.

³ Taa o laatoo jaroowo doro, naa kabeteedo. De o laatoo newiido, jom heese. O wanaa pilotoodo ceede.

⁴ O laatoo kawjiido koreeji makko faa woodi, ne'udo biibe makko faa be dwtanii mo e ley teddeengal.

⁵ Sabo si neddo waawaay hawjaade koreeji muudum, noy hinnortoo kawrital goondĩne Laamdo ngaal?

⁶ Haanaa du tuubudo keso laatoo ardiido, faa taa joomum mawnina hoore mum, de jukkoree no Ibiliisa jukkortee ni.*

⁷ Ina tilsi katin wonbe yaasin been ceedanoo mo ko woodi, taa innde makko gaccee, de o saama ley tuugol† Ibiliisa.

No gollanoobe kawrital goondĩne kaani worrude

⁸ Gollanoobe kawrital du, ina kaani taweede wo teddinteebe, ngalaa berde didi, nganaa haajaabe doro, nyaamataa riba.

⁹ Ina haani be kaybira goonga teddudo gondo e goondinal oon e berde de ngalaa pelooje.

¹⁰ Aranel fuu, be taykee yalla be ngalaa feloore. Si tawii be ngalaa feloore fu, ndeen iŕe mbaawi naatude e gollande kawrital.

¹¹ Hono noon rewbe du tawree teddeengal. Taa be laatoo mbonkotoobe yimbe, de be laatoo nanngitiibe, hoolniibe e ley huunde fuu.

¹² Gollanoowo kawrital taa dewla ko ɓuri debbo gooto. Ina haani tawee wo kawjiido biibe muudum e wuro mum faa woodi.

¹³ Sabo si goonga, gollanbe kawrital goondĩne faa woodi been keban teddeengal, katin du keban hoolaare mawnde ley goondinal muɓben Iisaa Almasiihu.

Haala sirri diina meeden

¹⁴ Mido winndane haalaaji di joonin, fay si mido yidi warude to maa ko booyataa.

¹⁵ Ndeen si mi hebaay warude law fu, a faaman no kaanden worrude e ley suudu Laamdo, laatiindu kawrital goondĩne Laamdo buurdo. Kawrital ngaal woni bimbeere tiigiinde goonga, wo ngal joyyinirde goonga.

¹⁶ Sikke fuu walaa, sirri diina meeden oon ina luggi:

O ɓangii ley ɓanndu ɓii-Aadama,
o laamniraama ponnditiido e baawde Ruuhu,
maleyka'en nji'ii mo,
o gooynaama ley lenyi,
o goondinaama ley adunaaru,
o yeentinaama, o naatowii teddeengal.

4

Haala jannde majjinoore

¹ Ruuhu Ceniido haalii faa laaɓi, wi'i ley cakitte jamaanuujii woɓbe njoppan goondinal de dwtanoo ginnaaji majjinooji, e ko ginnaaji njanginta.

* **3:6** Woɓbe ina paamira timmoode aayaare nde hono nii: *faa taa joomum mawnina hoore mum, de Ibiliisa liɓa dum faa jukkee.* † **3:7 Tuugol**wo ko woɓbe mbi'ata huuseeru maa bedorgal.

² Wo fenoobe cankitirta jannde nde e naafikaaku mu66en. Berde mu66en njoornaama, de mbaylitataako, de maataata pelooje.

³ I6e karmina dewle. I6e kada yim6e nyaamude kulle godde, tawee le, Laamdo tagii kulle deen faa goondin6e anndu6e goonga been nyaama de, de njetta Laamdo saabe majje.

⁴ Si goonga, ko Laamdo tagi fuu na woodi. Walaa fuu ko haani yoppeede, si jabiraama e jettooje.

⁵ Sabo konngol Laamdo e du'aare ina cena dum.

Haala laataade gollanoowo Iisaa lobbo

⁶ Si a tindinii sakiraa6e men kulle deen, wo a gollanoowo Iisaa Almasiihu lobbo, sabo a wallirii yonki maa e haalaaji goondinal e tindinooje lobbe de njokkudaa faa woodi deen.

⁷ Ammaa mboddodaa haalaaji di njaadaay e kulol Laamdo, hono di rew6e nayee6e wob6e pillitotoo. Eltiraa hoore maa kulol Laamdo.

⁸ Eltude 6anndu muudum ina nafa e kulle godde, ammaa kulol Laamdo ina nafa e huunde fuu, sabo ina wondi e aadi nguurndam joonin e ngaroojam daam fuu.

⁹ Dum wo haala koolniika ka yim6e kaani yardaade e berde mu66en fuu.

¹⁰ Saabe majjum eden ngolla, eden ndurwa, sabo eden njowi jikke meeden dow Laamdo buurdo, kisinoowo yim6e fuu sakk goondin6e dum.

¹¹ Njamiraa yim6e haalaaji di, njannginaa di.

¹² Taa fay gooto yawe saabe njokollaaku maa. Ammaa laatanodaa goondin6e alhaali lobbo e ley haala maa e nguurndam maa, ley njingu maa e goondinal maa, e ley laabal maa.

¹³ Fadde am warude, tinnodaa e janngande yim6e Binndi ceniidi, mbaajodaa 6e, paaminaa 6e.

¹⁴ Taa yeeba dokkal yuurungal e Ruuhu Ceniido ngal kebirdaa haalaaji annabaaku, nde maw6e njownoo juude mu66en dow maada ndeen.

¹⁵ Tinnodaa e kulle deen. Kokkaa hoore maa fuu e majje, faa yim6e fuu nji'a no beydortodaa yahude yeeso.

¹⁶ Kakkilanaa hoore maa, kakkilanaa jannde maa ndeen. Keddododaa e majjum fuu. Sabo si a wadii noon fu, a hisinan hoore maa, a hisinan hettindantoo6e ma been du.

5

Waajuuji Pool yaade to goondin6e Iisaa

¹ Taa pelaa gorko mawdo e semmbe, ammaa mbaajorodaa dum yaage hono wo bammaa ni. Jokol6e du, mbaajorodaa dum'en hono wo sakiraa6e maa.

² Mbaajorodaa rew6e maw6e hono wo inniraa6e maa. Surbaa6e du, mbaajorodaa dum'en hono wo sakiraa6e maa rew6e, tawee e bernde laa6unde tal.

³ Teddinaa rew6e 6e goriraa6e mu66en maayi, 6e ngalaa tiigotoo6e.

⁴ De si debbo mo gorum maayi ina jogii 6i66e naa taaniraa6e, ko buri fuu tilsude e 6i66e been, 6e paaminee no Laamdo huldete faa 6e mbarjitoo saaraa6e ma66e mbarjaari lobbiri ndi mbarjinoo 6e. Sabo dum woni ko welata Laamdo.

⁵ Debbo mo gorum maayi mo walaa tiigotoodo dum mo waldaa e fay gooto, halfinii hoore muudum Laamdo. Imo heddo e du'aare jemma e nyalooma, imo njaaroo Laamdo.

⁶ Ammaa debbo mo gorum maayi, pilotoodo mbelirka adunaaru tan, wo maaydo fay si wuuri.

⁷ Njamiraa 6e, 6e njokka tindinooje de taa 6e ke6a feloore.

⁸ Mo hinnaaki jeydaa6e muudum, sakkoreeji muudum, yeddii ko goondini. Imo 6uri fay mo goondinaay oon bonde.

⁹ Mo kaandaa winndude innde muudum e ley rew6e 6e goriraa6e mu66en maayi haanu6e walleede, sanaa tawa joomum ina 6uri duu6i capande jeggom, tawee du gorko gooto dewlunoo dum.

¹⁰ O anndiree golleeji lobbi hono ne'ude sukaa6e, jippinde weer6e, lootude koyde seniibe, wallude 6illiibe, woodi du tinnaade e golleeji lobbi fuu.

¹¹ Ammaa haabuu6e 6e goriraa6e mu66en maayi been, taa winndu inde mu66en. Sabo si muuyooji ma66e ngartii e 6anjeede fu, ndeen kaa 6e accan ha66agol ma66e e Almasiihu.

¹² Sariya Laamdo doggan dow ma66e, sabo 6e mbonnii aadi ma66e arandeeri ndiin.*

¹³ Katin du, i6e mboowtina ko'e ma66e jaayre. I6e naata suudu ndu do, 6e mburtoo 6e naata ndu to. De wanaa duum tan, ammaa 6e laatoto heew6e haala du, haalto6e ko iidinta noppi. I6e kaala haalaa6i di ngalanaa 6e.

¹⁴ Dum wadi de mido yidi haabu6e rew6e 6e goriraa6e mu66en maayi been 6anje, ndima, kayba cuudi mu66en, taa ganyo oon he6a laawol no bonnira inde meeden.

¹⁵ Sabo fay joonin wo66e ma66e mbose, ina njokki Seydaani.

¹⁶ Debbo goondindo mo rew6e 6e goriraa6e mu66en maayi ngoni ley yim6e muudum fu, sanaa walla dum'en, taa donngal ngaal tampina kawrital goondin6e. Ndeen kawrital ngaal ina waawi wallude rew6e 6e goriraa6e mu66en maayi 6e ngalaa tiigoto6e been.

¹⁷ Maw6e kawrital goondin6e dawro6e faa woodi been ina kaani teddi-neede teddeengal manngal, sakkotinniibe e waajaade e jannginde been.

¹⁸ Sabo Binndi diin mbi'ii: «Taa ha66u hunnduko ngaari wakkati ndi yaabata gawri faa sokkoo.»† Di mbi'i katin: «Golloowo ina haandi e njobdi muudum.»‡

¹⁹ Taa nja6aa mawdo kawrital goondin6e felee si wanaa dow seedaaku yim6e dido naa tato.

²⁰ Pelaa wado6e hakke yeeso yim6e fuu, faa laatanoo heddiibe been kulol.

²¹ Mido gongine yeeso Laamdo e yeeso Iisaa Almasiihu e maleyka'en 6e o subii been, kaybaa jamirooje de, tawee a heedantaa fay gooto, a burdintaa yim6e.

²² Taa karodaa yowude juude maa dow hoore fay gooto faa kalfinaa dum golle kawrital, taa kawtiraa hono nii e hakkeji wo66e. Njogorodaa hoore maa laa6al.

²³ Taa yaru ndiyam 6olam tan, ammaa njaraa cabijam seeda saabe reedu maa e nyawuuji ummotoodi e maada wakkati fuu diin.

²⁴ Hakkeji wo66e ina nji'ee faa laa6i gilla caraaka. De hakkeji wo66e kaa, nji'ataake si wanaa faa nee6a.

²⁵ Hono noon du, golleeji lobbi njiirete faa laa6a tal. Fay di nji'ataake law diin du mbaawaa heddaade e suuraare.

* 5:12 Si debbo mo gorum maayi winndaama ley rew6e 6e goriraa6e mu66en maayi fuu, hooyii aadi jokkan Iisaa tan, 6anjataake katin. † 5:18 Fillitagol Tawreeta 25.4. ‡ 5:18 Lukka 10.7.

6

1 Goondinbe wonbe e maccungaaku fuu, ndaara joomiraa6e mu6ben wo fotu6e e teddeengal kib6ungal, taa innde Laamdo e tindinooje diina fuu mbonkee.

2 Jogiibe joomiwo goondindo fuu, taa njawa mo saabe wo o sakiike. Ammaa 6e beyda ngollande mo e tinnaare, sabo ke6oowo nafaa oon wo goondindo, wo korsudo. Paaminaa kulle deen, mbaajodaa de.

Haala jannde fewreere e muuyugol jawdi

3 Si goddo ina waajoo ko hawraay e jannde men ndeen, de salii haala joomiraa6o meeden lisaa Almasiihu celluka kawrooha e kulol Laamdo fu,

4 oon wo mawninkiniido mo anndaa fay huunde. Wo o cuunaado kalala dow jannde diina, jiddo jeddi tan. Duum fuu ina wadda haasidaaku* e kalala e mbonka e sikkitaare bonnde.

5 Idum wadda dukooji di ngalaa keerol hakkunde yimbe 6e hakkillooji bonni. Yimbe been ngaladaa e goonga. I6e cikka kulol Laamdo ina hokka jawdi.

6 Goonga, kulol Laamdo wo jawdi mawndi, si neddo hennyitorake ko jogii.

7 Goonga ni, fay huunde en ngardaay e adunaaru ndu. En mbaawaa dillidinde e fay huunde du.

8 Ndelle, si en ke6ii nyaamdu e koltal tan, dum heyana en.

9 Ammaa yidu6e jawdi sanne been jarribete. Be caaman e ley tuugol, e ley muuyde keewde laaliide majjinooje, joolooje yimbe e ley halkere mawnde.

10 Sabo yidde jawdi woni dadol bonandaaji fuu. Ko wo66e poodanii jawdi duum majjinii dum'en laawol goondinal, ngaddanii ko'e mu66en torraaji keewdi.

Haala haybude ko yamiraa

11 Aan neddo Laamdo kaa, doggu, mbo6dodaa kulle deen. Pilodaa fonnditaare e kulol Laamdo e goondinal e njinggu e munyal e leeyinkinaare.

12 Ndurwaa ley durwo nafaowo, ndaraniingo goondinal ngoon. Tiigodaa nguurndam nduumiidam dam noddiradaa. Wo saabe majjam du ceedanidaa Almasiihu no woodiri yeeso yimbe heew6e.

13 Yeeso Laamdo buurnoowo huunde fuu, e yeeso Iisaa Almasiihu ceediido no woodiri yeeso Pontiyu Pilaatu oon, mido yamire:

14 tinnodaa e ko njamiradaa duum tawa tuundi e feloore fuu walaa, faa nyannde nde joomiraa6o meeden Iisaa Almasiihu bangata.

15 O bangowan ley wakkati mo Laamdo darni.

Oon woni Jom barke, kam tan laamu woodani.

Wo kaananke kaanankoo6e, joomiraa6o joomiraa6e.

16 Kam tan woni keddotoodo, goondo ley annoora mo fay gooto waawaa badaade.

Neddo fay gooto yi'aay dum, waawaa yi'ude dum du.

Teddeengal e baawde duumiide ngoodan mo. Aamiina.

Baynundural

17 Njamiraa joomiraa6e jawdi e adunaaru ndu taa mawninkinoo, taa njowa jikke mu6ben e jawdi ndi hoolnaaki. Ammaa 6e njowa jikke ma66e e Laamdo kokkoowo en huunde fuu faa heewa faa ceyoroden dum.

18 Sey 6e ngolla ko woodi, 6e keewa golleeji lobbi no jawdi ma66e heewiri noon. Be laatoo moyyu6e, yardiibe wallirde wo66e e jawdi ma66e.

* 6:4 Maanaa **haasidaaku** do wo nganyaandi yuurundi e yidande hoorem tan. Joomum yidaa goddo he6a.

¹⁹ Noon 6e ndesiranta ko'e ma66e jawdi ko waroyta, faa 6e ke6a nguurn-dam goongalajam daam.

²⁰ Timote, tinnodaa e ko kalfinadaa duum. Mbodododaa haalaaji 6oli luttudfi kulol Laamdo, kam e miilooji bi'eteedi wo anndal de nganaa.

²¹ Wo66e na mbiitoo wo jom'en anndal ngaal, faa njoppi goondinal. Hinney Laamdo wonda e moodon.

Bataaki Pool dɔɔabi yaade to Timote

¹ Bataaki ki to am yuuri, miin Pool. Mi laatake nulaado Iisaa Almasiihu saabe muuyde Laamdo faa mi faamina yimbe amaana nguurndam ngondam e Iisaa Almasiihu.

² Mido winndane aan Timote, biyam mo korsinmi. Laamdo Baabiiwo e Joomiraado meeden Iisaa Almasiihu njurme, kokke moyyere e jam.

No Pool tindiniri Timote

³ Mido yetta Laamdo mo ngollanamma oon. Mido gollirana mo bernde nde walaa feloore, hono no maamiraaɓe am ngadirnoo ni. Jemma e nyalooma fuu mi selataa miccitaade ma e ley du'aawuuji am,

⁴ sabo mido miccoo gondi maada. Mido yidi yi'ude ma sanne faa seyo am heewa.

⁵ Mido miccoo goondinal maa laabungal ngal maammaa debbo Lowis e inna maa Enis njoginoo ngaal. Mido tannyori aan du ada jogii ngal.

⁶ Dum wadi de mido miccintine: heydintin dokkal ngal Laamdo hokki ma nde njowunoomi juude am dow maada ndeen.

⁷ Sabo Laamdo hokkaay en Ruuhu faa kulen. Ammaa hokkii en Ruuhu faa keɓen semmbe e njinngu e nanngitaare.

⁸ Ndelle, taa cemtaa seedanaade Joomiraado meeden, taa cemtiraa ko uddiraami ley kasu saabe muudum du. De kawtaa e am torraaji saabe Kabaaru Lobbo, fodge baawde de Laamdo hokkata.

⁹ Kam hisini en, noddii en faa laatoden yimbe muudum seniibe. Wanaa saabe golle men o noddiri en, ammaa wo saabe anniya makko e hinney makko. O hokkirii en hinney oon e kawtal Iisaa Almasiihu gilla jamaanuujii puddaay.

¹⁰ De joonin moyyere ndeen ɓanginiraama e garol kisinoowo en, Iisaa Almasiihu. Wo kam halki maayde, de yalnani en laawol nguurndam e duumagol ley Kabaaru Lobbo oon.

¹¹ Wo saabe Kabaaru Lobbo oon Laamdo wadiri kam baajotoodo e nulaado e janninoowo.

¹² Duum wadi de mido torree du. Ammaa mi semtaay, sabo mido anndi mo ngoondinmi oon. Mido tannyori du imo waawi reenude kam, ko kalfinmi mo hoore am duum faa nyannde gartol makko.*

¹³ Kooyaa sifa mo narrudaa kam oon, tiigodaa haalaaji celludi diin. Njokkaa dum e ley goondinal e njinngu taweteengu e Iisaa Almasiihu.

¹⁴ Kabaaru korsudo mo kalfinadaa oon, ndeenaa dum e ballal Ruuhu Ceniido.

¹⁵ Ada anndi Aasiyankooɓe fuu celii kam. Fijela e Hermoogena ina njejaa e maɓɓe.

¹⁶ Joomiraado hinnoo koreeji Onesifooraa, sabo o feewnii bernde am kile keewde. O semtiraa kam du ko kaɓɓaami duum.

¹⁷ Woodi nde o wonnoo Roma ndeen du, o filorake kam tinnaare faa o yiiti kam.

¹⁸ Joomiraado yoɓu mo, yurmoo mo nyannde darngal. Woodi, ko o gollani kam ley ngalluure Efeesu duum fuu, ada anndi dum sanne.

* **1:12** Woɓɓe ina paamira timmoode aayaare nde hono nii: *Mido tannyori du imo waawi reenude ko kalfinaami duum faa nyannde gartol makko.*

2

Haala gollanoowo Iisaa koolniido

¹ Ndelle aan biyam, beydu semmbe ley moyyere wonnde e Iisaa Almasiihu ndeen.

² Ko kaalanmaami yeeso seedeebe heewbe duum, kalfinaa dum yimbe hoolniibe waawbe jannginde wobbe.

³ Kawtaa e am torra no sordaasi Iisaa Almasiihu lobbo ni.

⁴ Sordaasi fay gooto haajuuji wuro kabataa dum hoore, sabo ina filoo wafude ko welata mawdo muudum.

⁵ Dadundurteedo ley doggudu du hebataa kufune darja, sanaa doggira no fotiri e ko yamiraa duum.

⁶ Woodi, demoowo golludo faa tampi, kam haani artaade hebude ngedu artiingu e tayri.

⁷ Miilodaa ko kaalanammaami duum, sabo Joomiraado hokkete hakkillo faa paamaa huunde fuu.

⁸ Miccita Iisaa Almasiihu ummintinaado e maayde, yuurudo e yuwdi Daawda. Dum woni Kabaaru Lobbo mo mbaajotoomi.

⁹ Wo saabe kabaaru oon torriraami faa kabbaami hono wo mi janoowo. Ammaa konngol Laamdo ngool kaa habbaaka.

¹⁰ Dum wadi de mido munya huunde fuu saabe subaaabe Laamdo been, faa kambe du be keba kisindam ngondam e Iisaa Almasiihu, be kawta e muudum teddeengal faa abada.

¹¹ Inan haala koolniika:

Si en maaydii e makko,
en mbuurdan e makko.

¹² Si eden munya torraaji,
en laamodoto e makko.

Si en mbi'ii en anndaa mo,
kanko du, o wi'an o anndaa en.

¹³ Si en nganaa hoolniibe,
kanko kaa o heddoto wo o koolniido,
sabo o waawaa yeddude hoore makko.

Haala golloowo mo Laamdo yardii

¹⁴ Wo kujje deen kaandaa miccintinde goondinbe. Cappanaa be yeeso Laamdo taa be poodundura e haalaaji di nafataa fay huunde si wanaa bonnanne nanoobe.

¹⁵ Tinnodaa, faa laatodaa yeeso Laamdo wo a jarraado mo golle muudum semtinaay dum, dartiido e anndinde konngol goonga.

¹⁶ Mbodododaa haalaaji boli luttudi kulol Laamdo, sabo idi beydana yimbe woddaade Laamdo.

¹⁷ Haalaaji luttinoobe yimbe been ina lanyira hono buure lanyoore. Himene e Filitus ina njejaa e mabbe.

¹⁸ Be mbosake goonga. Ibe mbi'a ummital faltake. Noon be mbonnirta goondinal wobbe.

¹⁹ Ammaa e dum fuu, joyyinirde Laamdo sellunde tabitii. Ina winndaa dow mayre: «Joomiraado ina anndi yimbe muudum.» Ina winndaa katin: «Noddoowo innde Joomiraado fuu woddoo ko boni.»

²⁰ Woodi, ley suudu tedduudu, wanaa ginereeji kanne e cardi tan ngoodi, moyyiniraadi ledde e loope du ina ngoodi. Goddi ina ngolliree gollleeji tedduudi, goddi du ina ngolliree gollleeji kebaadi fuu.

²¹ Ndelle, si neddo laa6inii hoore muudum e gollleeji bonɗi ɗiin fuu, laatoto hono kaakol keertaangol, ceniingol nafoowol Joomum, cegilanaangol faa golliree gollal lobbal fuu.

²² Doggu muuyɗe njokollaaku bonɗe. Pilodaa fonnditaare e goondinal e njinngu e jam, aan e noddiroo6e Joomiraado berɗe laa6ude been fuu.

²³ Mbodɗodaa jeddi puuyɗi laaliɗi. Ada anndi wo luural tan ɗi ngaddata.

²⁴ De maccuɗo Joomiraado haanaa dukideede, ammaa ko haani tawee wo newaniɗo yim6e fuu, baawɗo jannginde, jom munyal.

²⁵ Sanaa o dartinira yeddoo6e mo jam-jam, sabo hasii Laamɗo hokkan 6e no 6e tuubira, de 6e paama goonga.

²⁶ Ndeen kaa 6e ke6tan hakkillo, 6e kisa e tuugol Ibiliisa nannguɗo 6e, ina gollina 6e muuyɗe mum oon.

3

Haala cakitte jamaanu

¹ Faamu dum ɗo: ley balɗe cakitotooɗe wakkatiiji tiidudi ngadan.

² Si goonga, yim6e laatoto yidube ko'e mu6ben, yidube jawdi, mantotoo6e, mawninkiniibe, mbonkotoo6e Laamɗo. Be calanto saaraabe ma66e, 6e mbonnan moyyere, 6e teddintaa ko senii.

³ Be laatoto yoor6e berɗe. Be njaafataako, 6e mbonkoto yim6e, 6e nyakorete nanngitaare. Be laatoto ɓawlu6e yonki, wanyu6e ko woodi.

⁴ Be laatoto jambotoo6e, jom'en berɗe, mawnitiibe, mbelirka adunaaru ina ɓurani 6e Laamɗo.

⁵ Be nanndinkinto e hulu6e Laamɗo, ammaa i6e njedda baawɗe muudum. Mbodɗodaa 6e.

⁶ Wo66e ma66e ina naata cuudi faa ke6a hakkillooji rew6e hoy6e oonyude, 6e hakkeji njaalii dum'en. Muuyɗe terɗe mu6ben na pooda dum'en.

⁷ Wakkati fuu i6e njannga, de abada 6e njottataako anndude goonga.

⁸ Wor6e naatoo6e cuudi 6een njeddii goonga hono no Yanes e Yamberes njeddirnoo Muusaa ni. Hakkillooji ma66e mbonii, goondinal ma66e du wanaa goonga.

⁹ Ammaa 6e njahataa yeeso e golle ma66e, sabo yim6e fuu nji'an majjere ma66e hono no Yanes e Yamberes ni.

Haala Binndi ceniidi

¹⁰ Aan kaa a ndaarii janngingol am e alhaali am e anniyaaji am e goondinal am e munyal am e njinngu am e tinnitaare am.

¹¹ A ndaarii torraaji e tampiriiji kewtiidi kam Antiyoki e Ikoniya e Listara. A yi'i no munyirmi torraaji ɗiin. De Joomiraado biltii kam e majji ɗi fuu.

¹² Goonga ni, jidɗo wuurdude e kulol Laamɗo ley kawtal Iisaa Almasiihu fuu, torrete.

¹³ Ammaa bon6e e hiilo6e yim6e 6een beydorto ko boni. I6e majjina wo66e, i6e majjina ko'e ma66e du.

¹⁴ Aan kaa, keddododaa e ko njanngudaa de tannyordaa faa laa6i duum, sabo ada anndi janngin6e ma 6een.

¹⁵ Woodi du, gilla a suka ada anndi Binndi ceniidi. Kanji mbaawi faaminde ma laawol kisindam kebirteedam goondinal Iisaa Almasiihu.

¹⁶ Binndi ceniidi fuu yuurii e poofaali Laamɗo. Nafaa majji wo jannginde, e ɓanginde boofi, e dartinde e ekintinde neddo dow laawol fonnditaare

¹⁷ faa neddo Laamɗo fuu hi66a, segilaneer gollal lobbal fuu.

4

Haala tinnaade e waaju

¹ Mido gongine yeeso Laamdo e yeeso Iisaa Almasiihu carotoodo wuur6e e maay6e oon: saabe gartol makko e laamu makko,

² mbaajoda a konngol Laamdo, nde hoyani maa e nde tiidani maa fuu. Kollitaa 6e boofi ma66e, pelaa 6e. Celliniraa berde ma66e haddi munyal maa e waaju maa fuu.

³ Sabo wakkati waran nde yim6e munyataa janngineede jannde dartiinde, 6e njokkan muuyooji ma66e faa 6e kawrundurana ko'e ma66e jannginoobe ko welata noppi ma66e.

⁴ Be tottitoo taa noppi ma66e nana goonga, de 6e kuccita e taali.

⁵ Aan kaa, nanngitoda a e huunde fuu, munyaa torra, mbaajoda a Kabaaru Lobbo, njottinaa golle maa fuu faa laa6a.

⁶ Miin le, yiyyam am badake laataade hono dokkal dufeteengal. Wakkati warii faa mi dilla adunaaru ndu.

⁷ Mi durwii no mbaawrumi fuu ley durwo nafaowo, woodi du, mi yottake do kaanumi haafude ley doggudu, mi haybii goondinal.

⁸ Gilla joonin mido resanaa mbarjaari fonnditaare ndi Joomiraado carotoodo ponnditiido oon hokkata kam nyannde dargal. Wanaa miin tan hokketee, de wo miin e heppu6e gartol makko 6een fuu.

Haala waajuuji cakitiidi

⁹ Tinnoda a ngaraa to am law.

¹⁰ Sabo Demas yoppii kam saabe yidde muudum adunaaru, yehi Tesaloni-iki. Keresna yehii Galaatiya, Tiitu du yehi Dalmaatiya.

¹¹ Lukka tan wondi e am. Fantu Marku de ngardaa e muudum, sabo imo waawi wallude kam sanne e ley gollal ngaal.

¹² Tikiku le, mi nulii dum Efeesu.

¹³ Si ada wara, ngaddanaa kam forgo am tekkudo mo njoppunoomi Torowas ley galle Karpo oon, kam e dewte deen. De ko burumi yidude, ngaddanaa kam dewte guri deen.

¹⁴ Alesandere baylo oon wadii kam ko naawi kam sanne. Joomiraado yoban mo ko fotata e golle makko.

¹⁵ Reenta e makko, aan du, sabo o yeddii waaju amin sanne.

¹⁶ Nyannde arandeere, nde ndarinoomi yeeso carotoodo faa mi jaabanoo hoore am ndeen, fay gooto wallaay kam. Be fuu 6e njoppii kam. Taa Laamdo hiisoroo 6e dum!

¹⁷ Ammaa Joomiraado darodake e am, hokki kam semmbe faa mi gooyna waaju muudum faa yottoo, de lenyi fuu nana. Nii woni no kisiniraami e hunduko laddeeru.

¹⁸ Joomiraado dannan kam e ko boni fuu, hisina kam faa mi hewta laamu muudum dow kammu. Wo kam jeyi teddeengal faa abada abadin! Aamiina.

Baynundural

¹⁹ Njowtanaa kam Pirisilla e Akila, e koreji Onesifoor.

²⁰ Erasta ina heddii Korintu. Torofim le, mi yoppii dum Miletus sabo wanaa celludo.

²¹ Tinnoda a ngaraa gilla dabbunde waraay. Ebulus e Pudes e Lina e Kalawdiya e sakiraa6e 6een fuu ina njowte.

²² Joomiraado wonda e maada. Hinney muudum wonda e moodon.

Bataaki Pool yaade to Tiitu

¹ Bataaki ki to am yuuri, miin Pool. Mi maccudo Laamdo, mi nulaado Iisaa Almasiihu faa mi wada subaa6e Laamdo been ngoondina dum, 6e annda du goonga potudo e kulol Laamdo.

² Goondinal e anndal ngaal na njowii dow jikke meeden hebude nguurndam nduumiidam. Laamdo, mo fenataa, mo bonnataa amaana oon, aadinoo hokkude nguurndam daam gilla jamaanuuj puddaa.

³ Nde sardi* makko oon yottinoo ndeen, kanko Laamdo kisinoowo en oon, o 6angini konngol makko, katin du o yamirii mi halfinee waajaade ngol.

⁴ Tiitu, mido jowte. A 6iyam jaati saabe goondinal Iisaa ngal kawtuden e muudum ngaal. Wo Laamdo Baaba meeden e Iisaa Almasiihu kisinoowo en kokke moyyere e jam.

No Tiitu golliri ley Kereta

⁵ Mi wayrii ma e ruunde Kereta faa ponnditaa golleji keddiidi, faa njoyyinaa du maw6e kawrital goondin6e ley wuro fuu hono no njamiramaami ni.

⁶ Tawee mawdo oon walaa feloore, wo jom deekiiwo gooto, tawee 6i66e muudum du wo goondin6e 6e yim6e mbaawaa feldude dum'en e rafi nann-gitaare naa salaare.

⁷ Sabo hooreejo kawrital goondin6e, wo golle Laamdo o halfinaa. Ndelle ina tilsi joomum tawee walaa feloore, wanaa mawninkiniido, wanaa jaawdo bernde, wanaa jaroowo doro, wanaa kabeteedo, wanaa nyaamoowo riba.

⁸ Joomum ina haani laataade jippinoowo weer6e, jiddo ko woodi, hakki-lanteejo, ponnditiido, kuldo Laamdo, nanngitiido.

⁹ Sanaa tawee joomum ina ha66odii e konngol koolniingol ngol sanne, no ngol waajoraa ni. Hono noon joomum waawirta sembinirde yim6e e waaju celludo oon, katin du waawa li6ude yeddo6e dum been.

¹⁰ Sabo heew6e calake jokkude goonga, laatake haalo6e haalaaji 6oli, hiilo6e yim6e. Ko 6uri heewude wo hakkunde Alhuudiyankoo6e goondin6e Iisaa.

¹¹ Ina tilsi kundude ma66e mu66ee, sabo i6e mbonnira galleeji keewdi waaju mo haanaa waajeede, faa 6e ke6ira dum ceede no harmiri.

¹² E ley keretankoo6e, gooto ma66e mo 6e njogorii wo annabaajo, wi'i: «Keretankoo6e wo fenoo6e wakkati fuu, wo 6e daabaaji bondi, 6e guugaa6e jaay6e.»

¹³ Ko keretanke oon wi'i duum wo goonga. Dum le, dartin 6e e semmbe, faa 6e ke6a goondinal cellungal,

¹⁴ 6e njootta jokkude taali Alhuudiyankoo6e, kam e jamirooje yim6e yoppube goonga been.

¹⁵ Huunde fuu ina laa6ani laa6ube. Ammaa tuun6e berde e 6e nganaa goondin6e been, fay huunde laa6anaay dum'en, sabo hakkillooji ma66e e miilooji berde ma66e fuu ina tuuni.

¹⁶ I6e mbi'a i6e anndi Laamdo, ammaa golleji ma66e ina kolla 6e anndaa mo. Wo 6e nyiddini6e, salii6e, fay gollal lobbal gootal 6e mbaawaa gollude.

* 1:3 sardi wo wakkati podanoodo.

2

Haala waaju celludo

¹ Aan kaa, mbaajodaa ko hawrata e waaju celludo oon.

² Worbe nayeebe, mbi'aa be laatoo reentiiibe, ne'iiibe, nanngitiibe, be laatoo du sellube e ley goondinal e njingu e munyal.

³ Rewbe nayeebe du mbuurda e senaare, taa be laatoo mbonkotoobe yimbe, taa be acca doro jaaloo be. Be laatoo faaminoo be ko woodi,

⁴ faa be mbaajoo sukaa be rewbe been yidude goriraa be mu6ben e sukaa be mu6ben.

⁵ Be mbaajoo been laatoo nanngitiibe, laa6ube, hlniiibe cuudi mu6ben, lobbu6e, dwtantoo6e goriraa be mu6ben, faa taa konngol Laamdo ngool mbonke.

⁶ Sukaabe worbe du, mbaajorodaa dum'en noon faa be laatoo hakkilbe e

⁷ huunde fuu. Aan e hoore maa, laatanodaa be alhaali e ley gollal lobbal fuu. Mbaajorodaa bernde laabunde e teddeengal

⁸ e haala celluka ka yeddataake, yalla waybe en ina cemta, kunngoo hebude e meeden feloore.

⁹ Maccube du, mbaajodaa dum'en dwtanoo joomiraa be mu6ben e huunde fuu, be mbelna berde mu6ben, taa be njedda dum'en.

¹⁰ Taa be mbujja dum'en, ammaa be laatoo hoolniiibe hi66ube, faa be njardina tindinoore haala Laamdo kisinoowo en e ley huunde fuu.

¹¹ Sabo Laamdo banginii moyyere muudum, laawol kisindam saabe yimbe fuu.

¹² Inde ekintina en no celirten huunde fuu ko Laamdo wanyi, kam e muuyde adunaaru ndu. Inde ekintina en katin no laatortoden nanngitiibe, fonnditiibe, hulbe Laamdo ley adunaaru ndu,

¹³ tawa eden ndoomi jikke belnoowo en hoore oon e wakkati mo Laamdo mawdo, Iisaa Almasiihu kisinoowo en oon bangidata e teddeengal muudum.

¹⁴ Kam hokkitiri yonki muudum saabe meeden, faa rimdina en e ko boni fuu, laamna en, laatoden lenyol muudum, tinniingol e gollude gollleeji lobbi.

¹⁵ Kulle limtanoo6e deen, njannginaa de, mbaajodaa de, peliraa de yimbe haddi baawde maa fuu. Taa fay gooto huyfine.

3

No goondinbe Iisaa kaani worrude

¹ Miccintin goondinbe dwtanoo kaanankoo6e e dawroo6e, be cegilanoo gollal lobbal fuu.

² Taa be mbonkoo fay gooto. Sey be laatoo jom'en heese, newiiibe, be kolla yimbe fuu leeyinkinaare hi66unde.

³ Sabo arande enen du en famdunoo6e hakkillo, salinoo6e, majjunoo6e. En laatakeno maccube muuyde yonki keewde e ko weli terde fuu. Eden ngondunoo e nganyaandiiji e haasidaaku*, eden mbanyanoo, eden mbanyundurnoo.

⁴ Ammaa nde Laamdo kisinoowo en oon banginnoo moyyuki muudum e njingu muudum ndeen,

* **3:3** Maanaa **haasidaaku** do wo nganyaandi yuurundi e yidande hoorem tan. Joomum yidaa goddo he6a.

⁵ o hisinii en. Wanaa saabe golleeji men lobbi o hisiniri en, wo saabe yurmeende makko. O hisinirii en lootagol rimteede, keydintiniroowol en saabe Ruuhu Ceniido.

⁶ O yuppii Ruuhu oon dow meeden saabe Iisaa Almasiihu kisinoowo en oon faa keewden.

⁷ O wadirii dum faa o ndaarda en fonnditiibe saabe hinney makko, ndonen nguurndam nduumiidam dam kediden daam.

⁸ Kaan woni haala koolniika.

Mido yidi tilsinaa kulle deen faa goondinbe Laamdo been tinnoo e golleeji lobbi. Dum woni ko woodi, ko nafata yimbe.

⁹ Ammaa mboddodaa kalalaaji boli e mantoragol lenyi e kalala e luural dow Tawreeta. Diin golleeji ngalaa fayda, walaa ko di nafata.

¹⁰ Cenndoowo yimbe fuu, sappan dum nde wootere naa nde didi. Si joomum jabanaay ma, mboddodaa dum.

¹¹ Anndaa ga'udo hono noon wo majjudo, wo luttoowo, joomum waddanii hoore muudum sariya.

Baynundural

¹² Tiitu, si mi nelii e maa Artema naa Tikuku fuu, tinnodaa ngaraa law tawaa kam Nikopolis, sabo toon anniyiimi dabbude.

¹³ Tinnodaa mballaa Jenas janngudo sariya leydi oon, kam e Apolos e dow dillol mu66en ngool, taa fay huunde nyaka 6e.

¹⁴ Yimbe meeden been du ekitoo gollude golleeji lobbi, 6e mballa haajaa6e walleede been taa nguurndam mabbe laatoo 6olum.

¹⁵ Wondube e am been fuu ina njowte. Aan du njowtaa yidu6e min goondinbe Iisaa been fuu.

Hinney Laamdo wonda e moodon, on fuu.

Bataaki Pool yaade to Filemon

¹ Bataaki ki to amin yuuri, miin Pool, uddiraado e kasu saabe gollande Iisaa Almasiihu, e sakiike meeden Timote. Miden njowte, aan Filemon gollidoowo e amin korsudo.

² Miden njowta kawrital goondin6e Iisaa gonngal galle maa ngal, kam e Appiya sakiike amin debbo oon e Arkippa balludo kam ha66anaade Kabaaru Lobbo oon.

³ Wo Laamdo Baaba meeden e Joomiraado men Iisaa Almasiihu kokku on moyyere e jam.

Haala njinngu Filemon e goondinal muudum

⁴ Filemon, wakkati nde miccitiimi on ley du'aare fu, mido yetta Laamdo mo teddinammi.

⁵ Sabo mi nanii no njidirdaa seniibe been e no ngoondinirdaa Joomiraado meeden Iisaa.

⁶ Mido njaaroo Laamdo faa gonal maada ley goondinal beydana en faamude moyyere fuu nde kebeten saabe Iisaa Almasiihu.

⁷ Sakiike, mi seyake sanne, bernde am du sellinaama saabe njinngu ngonngu e maada nguun, sabo a feewnii berde seniibe been.

No Pool surirani Onesim

⁸ Ndelle, si goonga mido jogii baawde saabe Iisaa Almasiihu yamirde ma ko tilsi ngadaa.

⁹ Ammaa ko burani kam ni, mi nyaage dum saabe njinngu. Miin Pool nayeejo oon, woodi du joonin wo mi uddaado e kasu saabe Iisaa Almasiihu,

¹⁰ mido nyaage e dow Onesim* laatiido biyam e laawol Iisaa e ley do ka66aami doon.

¹¹ Arande, walaano ko o nafata, ammaa joonin, imo nafa en sanne, miin e maada fuu.

¹² Mido neltire mo, anndaa wo o feccere yonki am.

¹³ Ko burannoo kam, o heddo dakkol am, o walla kam no kaannodaa wallirde kam ni e wakkati mo ngonumi ley kasu e geyyelle saabe Kabaaru Lobbo.

¹⁴ De mi yidaa wadude fay huunde tawa a yardaaki, sabo mi yidaa tilsi- nande ma wadude moyyere. Ko njidumi dey, ngadiraa nde muuyde maada.

¹⁵ Hasii Onesim seedi e maada seeda faa keftaa dum faa abada,

¹⁶ tawa wanaa hono maccudo tan, de faa bura maccudo, hono sakiike meeden korsudo ni. Miin, mido horsini mo sanne, ammaa aan buri horsinde mo, wanaa hono wo maccudo tan, de ko o laatii sakiike maa saabe Joomi- raado duum.

¹⁷ Ndelle, sini ada ndaardi kam kawto maa, ja66ora mo no kaandaa ja66oraade kam miin ni.

¹⁸ Si tawii won ko o wadi ma, naa won ko ndewataa mo, yowu dum fuu e dow am.

¹⁹ Miin Pool winndiri junngo am mi yo6ete, miin e hoore am. En kaalataa dow ko njeyudaa yo6ude kam fay nguurndam maada.

²⁰ Goonga sakiike, mido njaare moyyere ndee do saabe Joomiraado: peewni- raa bernde am kawtal men e Iisaa Almasiihu.

* **1:10** Maanaa **Onesim** wo «Nafaa».

²¹ Miɗo winndane sabo miɗo tannyori dowtaare maa, miɗo anndi a waɗan ko ɓuri ko nyaagimaami duum du.

²² Katin du, moyyinanam jipporde, sabo miɗo sikka njaabaneɗon du'aawuuji moodon mi wara to moodon.

Baynundural

²³ Epafara uddidaaɗo e am saabe Iisaa Almasiihu oon ina jowte.

²⁴ Gollidiibe am been doon ina njowte: Marku e Aristarka e Demas e Lukka.

²⁵ Wo hinney Joomiraaɗo meeden Iisaa Almasiihu wonda e moodon.

Bataaki yaade to Ibraninkoo6e

No Laamdo haaldiri adunaaru e Biyum

1 Gilla arande Laamdo haalaniino maamiraabe meeden wakkatiiji keewdi e sifaaji keewdi, haaldanii 6e e kunndude annabaabe.

2 Ammaa e ley nyalaade cakitiide de o haaldanii en e Biyiiko mo o tagiri adunaaru ndu fuu. * O wadi dum donoowo huunde fuu.

3 Biyiiko oon na yaynira teddeengal Laamdo. Alhaali makko ina foti e Laamdo jaati. Imo hebindorii huunde fuu e konngol makko jogiingol semmbe. Caggal ko o tilii laabinde hakkeeki yim6e duum, o joodii gere nyaamo Laamdo jom manngu to dow kammu toon.

4 Ndelle biddo oon laatake burdo maleyka'en manngu, hono no innde nde Laamdo hokki mo ndeen burdi inde ma66e faa waawaa fonndideede.

Haala Biddo burdo maleyka'en

5 Si goonga, fay gooto e maleyka'en been Laamdo wi'aay:

«Wo a biyam,

hannden mi laatake Baaba maa.»†

Naa katin:

«Miin, mi laatanto o Baaba,

kanko du o laatanoo kam Biddo.»‡

6 Katin du, nde o 6adinoo nulude afo ardiido oon ley adunaaru ndeen, o wi'i:

«Maleyka'en Laamdo fuu kujidana dum.»§

7 Laamdo wi'ii dow maleyka'en been:

«O wadi maleyka'en makko keni,

o wadi maccube makko demle yiite.»*

8 Ammaa dow Biddo oon, o wi'i:

«Laamu maa, aan Laamdo, heddoto faa abada abadin!

Potal woni sawru ndu laamortodaa.

9 Ada yidi fonnditaare,

ada wanyi oonyaare.

Saabe duum, Laamdo Joomiraado maa subii ma joori nebbam kaanankaaku dow maada,

hokki ma seyo burngo ngo banndiraa6e maa fuu.»†

10 O wi'i katin:

«Aan Joomiraado, illa fuddoode

a joiyyinii adunaaru,

e juude maa tagirdaa kammuuli diin.

11 Kanji di timman. Aan kaa, a heddoto.

Di fuu di kiiddiran hono kaddule ni.

12 A sowiran di hono saaya,

di mbattitorto no neddo wattitirta saayaaji muudum ni.

Aan kaa, a waylitataako,

nguurndam maa du walaa timmoode.»‡

13 Fay nde wootere, Laamdo wi'aay gooto e maleyka'en:

* 1:2 Ndaaree du Yuhanna 1.3 to wi'i: *E makko Laamdo tagiri huunde fuu. Fay huunde tagaaka si wanaa e makko.* † 1:5 Jabuura 2.7. ‡ 1:5 2 Samuwiilla 7.14. § 1:6 Fillitagol Tawreeta 32.43.

* 1:7 Jabuura 104.4. † 1:9 Jabuura 45.7-8. ‡ 1:12 Jabuura 102.26-28.

«Jooda gere nyaamo am,

faa mi wada njaabaa wayḑe ma.»[§]

¹⁴ Dume woni maleyka'en? Be fuu wo ḑe ruuhuujj gollanooji Laamḑo di o nulata faa ngollana heḑooḑe kisindam been.

2

Haala kisindam mawḑam

¹ Ndelle, eḑen kaani wattude hakkillooji meeden sanne e ko nanden ḑuum, taa mbosoden goonga.

² Nulal Laamḑo ngal maleyka'en njottini ngaal tabitii. Luttuḑe ngal naa yedduḑe ngal fuu, keḑii jukkungo ngo kaandi.

³ Si wo hono nii, noy ndaḑirten enen si en njeebake kisindam mawḑam hono ḑam? Kisindam ḑam, Joomiraado artii haalude haala majjam, de hettingantooḑe mo been laamni haala makko.

⁴ Laamḑo ḑeydi e dow seedaaku maḑḑe oon katin maandeeji e kaayeeḑiiji e gollleeji mawḑi. O yediri dokke Ruuhu Ceniido du no o muuyiri.

Haala ḑowiroowo yimḑe to kisindam

⁵ E ley ḑuum, wanaa maleyka'en been Laamḑo hokki laamaade adunaaru warooru ndu kaaleten haala muuḑum nduum.

⁶ Won ḑo Binndi di ceedii dow mo o hokki laamaade oon. Di mbi'i:

«Nedḑo wo ḑume faa ngattanaa ḑum hakkillo?

Dume ḑii-Aadama laatii faa kaybaa ḑum?

⁷ A leeyinii mo wakkatiyel seeda e ley maleyka'en.

A fiilii mo lefol darja e teddeengal,

⁸ a wattii huunde fuu e ley hawju makko.»*

Ko Laamḑo wattii huunde fuu e ley hawju makko ḑuum, ina holla imo laamii huunde fuu. Fay huunde heddaaki nde ḑowntanaaki mo. Kaa si goonga, en nji'aay kulle ḑeen fuu na ḑowntanii mo tafon.

⁹ E wakkatiyel seeda Iisaa leeyinaama ley maleyka'en. Ammaa joonin en nji'ii imo fiilaa darja e teddeengal saabe ko o yari torra maayde. Goonga ni, o maayanii yimḑe fuu saabe hinney Laamḑo.

¹⁰ Sabo Laamḑo taguḑo huunde fuu mo huunde fuu woodani oon anniyake wattude yimḑe heewḑe e darja muuḑum. Ndelle o tawi na haani o yaara Iisaa ley torra faa o wada ḑum ardiido kiḑḑuḑo, potuḑo omtande yimḑe been laawol kisindam.

¹¹ Sabo dey, Iisaa cenoowo yimḑe oon e seniḑe been wo yuwdi ngootiri. Dum saabii de Iisaa semtirtaa noddirde ḑe sakiraabe muuḑum.

¹² Imo wi'a Laamḑo:

«Mi anndinan sakiraabe am been innde maa,

mi manete hakkunde kawrital maḑḑe.»†

¹³ O wi'i katin:

«Mi yowan hoolaare am dow Laamḑo.»

Katin du o wi'i:

«Inani kam, miin e sukaaḑe ḑe Laamḑo hokki kam been.»‡

¹⁴ Ndelle, ko tawaa sukaaḑe been wo teewu e yiyam, Iisaa du hawti e maḑḑe tagaadi ndiin. O wadii noon faa maayde makko jaaloo jogiido baawḑe maayde oon, ḑum woni Ibiliisa,

§ 1:13 Jabuura 110.1. * 2:8 Jabuura 8.5-7. † 2:12 Jabuura 22.23. ‡ 2:13 Esaaya 8.17-18.

15 de o rimdina yimŋe 6e kulol maayde haŋŋunoo 6een haddi nguurndam muŋŋen fuu.

16 Ina laabi wanaa wallude maleyka'en waddi mo, ammaa wallude yuwdi Ibrahiima waddi mo.

17 Ndelle ina tilsi o laatoo hono sakiraaŋe makko 6een e huunde fuu, faa o laatanoo 6e Almaami Mawdo jom yurmeende koolniido e ley golle Laamdo. Dum o wadi faa o itta 6e e jukkungo ngo 6e kaandi saabe hakkeji maŋŋe.

18 Kanko e hoore makko, o ndaartindoraama torraaji. Saabe duum, imo waawi wallude ndaartindeteŋe 6een.

3

No Iisaa burdi annabi Muusaa teddude

1 Sakiraaŋe seniibe, Laamdo noddii on faa kawton e muudum dow kammu. Ngatton hakkillooji moodon e Iisaa Almasiihu. Wo o nulaado, wo o Almaami Mawdo mo ceedantoden.

2 O hoolnake e Laamdo cubiido mo oon, hono no Muusaa hoolnorii ley suudu Laamdo fuu noon.

3 De si goonga, nyiŋoowo na buri nyimngo muudum manngu. Hono noon du, Iisaa burdi Muusaa manngu.

4 Suudu fuu na woodi nyiŋoowo dum, de nyiŋoowo huunde fuu oon wo Laamdo.

5 Muusaa wonnoo koolniido e suudu Laamdo nduun fuu. Wo o gollanoowo Laamdo faa o sappoo ko Laamdo wi'ata caggal makko.

6 Ammaa Almasiihu wo biddo koolniido. Kam woni hooreejo dow suudu Laamdo nduun. Enen ngoni suudu makko nduun, si tawii en tinnake e hoolaare, en keddake e jikke ko mantortoden duum.

Haala naatude e ley fowtere Laamdo

7 Saabe duum, no Ruuhu Ceniido wi'iri ni:

«Hannden, si on nanii daande makko,

8 taa njoornee berde moodon hono no maamiraaŋe mon ngadirnoo de muurti ni,*

nyanne 6e ndaartindinoo Laamdo ley ladde ndeen.

9 Be ndaartindake kam toon faa 6e ndaara munyal am, fay ko 6e nji'i gollleeji am haddi duubi capande nay.

10 Saabe duum tikkiranmi yimŋe jamaanu oon, mbiimi: wakkati fuu berde maŋŋe ina ndunya 6e e majjere, 6e anndaa laabi am fey!

11 Faa kuniimi ley tikkere am, mbiimi: Be naatataa ley fowtere am abada.»†

12 Ndelle sakiraaŋe, kaybee taa fay gooto moodon tawree bernde bonnde nde walaa goondinal, de sela Laamdo buurdo.

13 Ammaa cemmbunduron berde mon nyanne fuu haddi na wi'ee «hannden» taa luttal hiila on, de yoorna berde mon.

14 Sabo dey, si eden tinnoo e hoolaare nde kebuden gilla fuddoode faa yaha timmoode fu, ndeen kaa en kawtii e Almasiihu.

15 Wo hono no Binndi diin mbiiri:

«Hannden, si on nanii daande makko,

taa njoornee berde mon hono no maamiraaŋe moodon ngadirnoo de muurti ni.»

* 3:8 Dum woni yimŋe Israa'ila muurtirnooŋe annabi Muusaa de mbi'i pornyitoo leydi Misira.

† 3:11 Jabuura 95.7-11.

16 Beye ngoni muurtu6e fay si tawaa nanii daande Laamdo? Be fuu wo 6e yim6e 6e Muusaa wurtinnoo leydi Misira.

17 Beye ngoni 6e Laamdo tikkani ko foti duu6i capande nay? Wo luttu6e de maayi kantii ley ladde been.

18 Beye ngoni 6e o hunanii naatataa e leydi ndi o hokkata fowtere makko been? Wo salii6e mo been ni.

19 Woodi, en nji'ii du, 6e kebaay naatude e fowtere makko sabo 6e ngoondinaay.

4

1 Laamdo na heddi na hokka en amaana naatude fowtere muudum. Ndelle sanaa kulen taa fay gooto e meeden hunngoo naatude.

2 Sabo enen du, en nanii kabaaru lobbo hono no yim6e ley ladde been naniri ni. De kam6e kaa, ko 6e nannoo duum nafaay 6e sabo 6e kettindoraaki dum goondinal.

3 Kaa enen goondin6e been, en naatan e fowtere Laamdo ndeen. Kayre woni nde o wi'i:

«Ley tikkere am kuniimi, mbiimi:

Be naatataa ley fowtere am abada!»*

Dum e taweede fuu, o yottinii fowtere ndeen gilla nde o joyyinnoo adunaaru ndeen.

4 Sabo nokku gooto e ley Binndi diin haalii haala nyalaande jedda6erde ndeen, wi'i:

«Laamdo fowtii e golle muudum fuu e ley nyannde jedda6erde ndeen.»†

5 O wi'i katin:

«Be naatataa ley fowtere am abada.»

6 Wo66e kaa keban naatude ley fowtere ndeen. Artii6e nanude kabaaru lobbo oon been naataay e ley fowtere ndeen sabo 6e calake ko Laamdo wi'i.

7 Ndelle Laamdo wadi sardi: goddo bi'eteedo «hannden». O haaliri dum e hunnduko Daawda caggal duu6i keewdi katin. Dum woni aayaare nde njannuguden naanen ndeen:

«Hannden, si on nanii daande makko,

taa njoornee berde mon.»§

8 Sabo si goonga, si Yoosuwa yaariino yim6e to fowtere fu, Laamdo haalataano caggal duum haala sardi goddo.

9 Dum na holla yim6e Laamdo ina ndesanaa fowtere hono nde Laamdo fowti nyannde jedda6erde ndeen.

10 Sabo naatudo e fowtere Laamdo, kam du fowtiran no Laamdo fowtiri e golle muudum ni.

11 Ndelle, tilay tinnitoden no mbaawruuden fuu faa naaten e fowtere Laamdo ndeen taa fay gooto saamira no salanii6e Laamdo been caamiri noon.

12 Konngol Laamdo ina wuuri, ina gollira baawde. Ingol buri kaafaahi mbelnaaki kunnudude didi fuu welude. Ingol yuwa faa ngol senna 6erde e yonki, faa ngol senna yi'e e mbusam. Ingol saroo miilooji e anniyaaji gondi e 6erde.

13 Tageefo fuu suudanaaki Laamdo. Huunde fuu na 6angi yeeso makko, na yi'ee. Wo yeeso makko njaabantoden ko'e meeden.

No Iisaa Almaami Mawdo oon worri

* 4:3 Jabuura 95.11. † 4:4 Fudfoode 2.2. ‡ 4:7 sardi wo wakkati podanoode. § 4:7 Jabuura 95.7-8.

¹⁴ Ndelle ka66oden e ko ngoondinden duum faa wooda. Sabo en ke6ii Almaami Mawdo jaado dow kammu to yeeso Laamdo, dum woni Iisaa Bii Laamdo oon.

¹⁵ Almaami Mawdo meeden oon, wanaa neddo mo waawaa yurmaade en e lokkaaku meeden. O jarribaama no hebiraa fuu no njarriboraden ni, ammaa o wadaay hakke.

¹⁶ Ndelle, en kooloo battaade joodorgal Jom moyyere, faa ke6en yurmeende e moyyere, dum walla en nde kaajaden fuu.

5

No Iisaa laatorii almaami ki66udo

¹ Kala Almaami Mawdo ina su6ee hakkunde yim6e de halfinee gollande Laamdo saabe ma66e. Sanaa o yottina sadakaaji nyaamri e kirsamaaji saabe hakkeji.

² Joomum ina waawi yurmaade yim6e 6e anndaa laawol Laamdo de majji been, sabo kam e hoore muudum wo lokkaajo hono no ma66e ni.

³ De saabe kam e hoore muudum wo lokkaajo, tilay yottina sadakaaji saabe hakkeji muudum du, wanaa saabe hakkeji yim6e tan.

⁴ Fay gooto waawaa hokkude hoore mum darja laataade Almaami Mawdo. Sanaa tawa Laamdo su6ii dum hono no su6orii Haaruuna ni.

⁵ Almasiihu du, wanaa kam hokki hoore muudum darja laataade Almaami Mawdo. Wo Laamdo su6anii mo dum. Kam wi'i mo:

«Wo a biyam,

hannden mi laatake Baaba maa.»*

⁶ O wi'i e ley nokku goddo:

«Wo a almaami faa abada
e sii almaamaaku Malkisedek.»†

⁷ Nde Iisaa wonnoo e leydi ndiin ndeen, wadirii du'aawuui e bullaali cattudi e gondi, nyaagake Laamdo baawod hisinde dum e maayde oon. Laamdo jabanii mo saabe ko o downtanii dum.

⁸ Fay si taweede kanko woni Biddo oon, o ekitaake dwtanaade Laamdo e ley torraaji di o yari.

⁹ Saabe ko o hi66iniraa hono nii duum, imo waawi hokkude dwtanii6e mo been fuu kisindam nduumiidam.

¹⁰ Laamdo wadii mo Almaami Mawdo hono no Malkisedek.

Haala dow ko yaarata goondinal yeeso

¹¹ Miden njogii haalaaji keewdi e kabaaru o, de fiirtande on dum ina tiidi sabo on paamataa law.

¹² Odon kaannoo laataade janninoo6e gilla ko 6ooyi, ammaa faa hannden sanaa goddo janngina on jannde arandeere hono abajadda ley Haala Laamdo. Odon kaannoo taweede nyaamdu tekkundu nyaamoton, ammaa faa joonin e muynam ngondon.

¹³ Muynoowo fuu wo kecco tafon, faamataa kabaaru fonnditaare.

¹⁴ Ammaa nyaamdu tekkundu wo maw6e njeji. Been kaa marii hakkillooji mu66en, 6e mboownii ko'e ma66e sennude ko woodi e ko boni.

6

¹ Ndelle, njaaren yeeso dow anndude Almasiihu faa njottoden ki66al. Taa keddo6en e jannde arandeere ndeen. Walaa ko ngarten e haala tuubude e golleeji jaarooji en to maayde, e haala goondinde Laamdo.

* 5:5 Jabuura 2.7. † 5:6 Jabuura 110.4. **Malkisedek** Ndaaree 7.1-10

² Walaa ko ngarten e haala lootagal batisima, e hono yowugol juude dow neddo, e ummital maay6e, e jukkungo duumiingo.

³ Njaaren yeeso. Noon ngadeten du si Laamdo jabii.

⁴ Si goonga, wurti6e e laawol Laamdo been mbaawaa soyyaade de tuuba katin. Be kebiino annoora Laamdo, 6e meedii moyyere Laamdo, 6e kebii ngedu e Ruuhu Ceniido.

⁵ Be meedii haala Laamdo moyyuka kaan. Be meedii du baawde wakkati garooowo oon.

⁶ Caggal duum fu, 6e njoppii. Be mbaawaa tuubineede katin. Ina nanndi hono kambe e ko'e mab6e i6e tonta Bii Laamdo oon dow leggal palaangal katin, i6e cementina dum.

⁷ Taykoden leydi: si ndi haarii yuwoole, si ndi funnii aawitirdi nafoori remoo6e been, ndi he6an barke yuurudo to Laamdo.

⁸ Ammaa si ndi funnii kebbe e tuppe fu, ndi walaa nafaa, 6ooyataa ndi hudee, de sakitoo ndi duppee.

⁹ De onon kaa, sakiraabe am horsu6e, fay si min kaaldi nii, miden tannyori wo e laawol lobbol ngondon, dum woni laawol kisindam ngool.

¹⁰ Sabo Laamdo wanaa onyyido sakko yeggita golle moodon naa njinngu ngu kollufon dum nde ngollandon seni6e been ndeen e no ngadoton faa joonin du.

¹¹ De miden muuya mono e moodon fuu siina jokkude faa yaha timmoode, faa jikke moodon hi66a, tabita.

¹² Min njidaa laatodon jaay6e. Ko min njidi dey, nyemmbiton ronoo6e ko Laamdo aadii hokkude dum'en saabe goondinal mu66en e munyal mu66en.

Haala amaanaaji Laamdo celludi

¹³ Ko Laamdo wadanannoo Ibrahiima amaana duum, wo hoore muudum hunorii, sabo walaa fuu potudo e muudum manngu faa hunoroo dum.

¹⁴ O wi'i: «Mi hunake, mi wadan e maa barke, mi hebbinan yuwdi maa faa heewa!»*

¹⁵ Woodi, Ibrahiima munyi faa he6i ko Laamdo aadiino hokkude dum duum.

¹⁶ Yim6e ina kunoroo burdo dum'en manngu, de hunayeere ndeen ina tabintina haala mu66en, ina itta jeddi gondi hakkunde mu66en diin fuu.

¹⁷ Nde Laamdo aadiinoo dum ndeen, na yidi he6oo6e amaana oon paama faa laa6a anniya muudum waylitataako fey. Dum wadi de o beydi hunayeere e dow amaana makko oon.

¹⁸ Kulle didi de, dum woni hunayeere ndeen e amaana oon, mbaylitataako abada, sabo Laamdo fenataa. Ndelle, dum fuu na semmbindina berde meeden, enen doggir6e to Laamdo faa njogoden jikke mo kokkaden oon.

¹⁹ Jikke oon wo tonteere sellunde hoolniinde, tiigiinde yonkiiji meeden. Imo dowa en faa paltoden lefol paliingol† e nokku burdo fuu senaade to dow kammu toon.

²⁰ Iisaa artii en, naati toon saabe meeden. O laatanake en Almaami Mawdo faa abada hono Malkisedek.

7

Kabaaru almaami bi'eteedo Malkisedek

* **6:14** Fuddoode 22.16-17. † **6:19** lefol paliingol ngool ina holla ko senndata hakkunde to yim6e ngoni e to Laamdo heedi ley nokkuure burnde fuu senaade.

¹ Malkisedek oon laatakeno kaananke ngalluure wi'eteende Salaam. Wo o almaami mo Laamdo Toowdo subii. Kanko hawroynoo e Ibrahiima wakkati wartannoo wolde nde jaalinoo kaanankoo6e, o barkini dum.*

² Ibrahiima hokki mo sappo6erde e huunde fuu ko he6oynoo e wolde ndeen. Maanaa innde Malkisedek woni: «kaananke ponnditiido». Katin du wo o kaananke Salaam. Dum na fiirta «kaananke jam».

³ Binndi diin cifaaki baabiiko naa inniiko naa maamiraa6e makko fey. Di kaalaay haala rimeede makko naa maayde makko. Imo wa'i hono Bii Laamdo oon: o heddoto wo o almaami faa abada.

⁴ Ndaaree no teddeengal Malkisedek foti mawnude, sabo fay Ibrahiima maami en oon hokkii mo sappo6erde ko he6unoo e wolde ndeen fuu.

⁵ Katin du, almaami'en yuuru6e e Lewi† 6een njamiraa e ley sariya nangude sappo6erde e Israa'ila'en fuu, fay si taweede kam'en du wo yuuru6e e Ibrahiima.

⁶ Ammaa fay ko Malkisedek jeyaaka e yuwdi Lewi, jabii sappo6erde jawdi Ibrahiima, de barkini dum, kam ke6udo amaanaaji Laamdo oon.

⁷ Sikke fuu walaa, barkinoowo ina 6uri barkinteedo teddude.

⁸ Katin du, yuuru6e e Lewi, jaboo6e sappo6erde 6een, na maaya. Ammaa Malkisedek wo buurdo hono no Binndi diin ceedorii noon.

⁹ Eden mbaawi fay wi'ude: ko Ibrahiima hokki sappo6erde duum, Lewi mo yuwdi muudum jabata sappo6erde oon, kam du hokkii nde.

¹⁰ Sabo fay si taweede Lewi oon rimaaka tafon, e 6annu maammum Ibrahiima wonnoo nde Malkisedek jakkitinoo Ibrahiima ndeen.

¹¹ Laamdo hokkii Israa'ila'en Tawreeta, joyyinii dum dow almaamaaku Lewinkoo6e. Joonin le, si tawiino almaamaaku nguun hi66iino fu, ndeen garol almaami goddo hono Malkisedek mo yuuraay e Haaruuna, walaa nafaa.

¹² Woodi du, si almaamaaku waylitake fu, tilay jamirooje du mbyalitoo.

¹³ Kulle deen ina kaala haala Joomiraa6o meeden. O jeyaaka e yuwdi Lewi. Wo e lenyol gonngol o jeyaa, ngol fay gooto mu66en gollaay golle almaami hirsirde abada.

¹⁴ Sabo en fuu en anndii, Joomiraa6o men oon e lenyol Yahuuda yuuri, de Muusaa kaa haalaay e dow lenyol ngool nde haalnoo haala almaamaaku.

No Iisaa laatorii almaami nanndudo e Malkisedek

¹⁵ Kabaaru o beydan laa6ude du si almaami goddo 6angu6o oon nanndii e Malkisedek.

¹⁶ O laataaki almaami saabe yamiroore dow lenyol makko. Ko o laatorii almaami dey, wo saabe baawde gonde e nguurndam dam halkataake.

¹⁷ Sabo Binndi diin mbi'ii:
«Wo a almaami faa abada
e sii almaamaaku Malkisedek.»

¹⁸ Ndelle yamiroore arandeere ndeen ittaama sabo walaa semmbe, nafaay.

¹⁹ Si goonga, ley Tawreeta Muusaa oon fay gooto laataaki ki66udo. Joonin kaa en njowii jikke men e ko 6uri Tawreeta Muusaa oon. E jikke oon kebirten 6attaade Laamdo.

²⁰ Katin du, Laamdo wadii hunayeere muudum. Lewinkoo6e 6een le, Laamdo hunanaaki dum'en.

²¹ Ammaa Iisaa laatorake almaami e dow hunayeere. Laamdo wi'i mo:
«Miin Joomiraa6o hunii,
waylitataa ko anniyii du, wi'i:

* **7:1** Ndaaree Fuddoo6e 14.17-20. † **7:5** Lewi woni maama Muusaa e Haaruuna.

Wo a almaami faa abada.»‡

²² Hono nii Iisaa laatorii tolma§ kokkoowo en hoolaare wondunde e amaana burdo woodde oon.

²³ Ko jokkiti katin, almaami'en been ina keewnoo sabo maayde na hada 6e heddodaade e golle ma66e.

²⁴ Ammaa Iisaa woni duumiido faa abada, almaamaaku muudum du walaa kaaddi.

²⁵ Saabe duum, imo waawi hisinde 6attorii6e Laamdo saabe makko been kisindam ki66udam. Imo waawi hisinde 6e sabo imo wuuri faa abada, imo surana 6e to Laamdo.

²⁶ Ndelle, Iisaa woni Almaami Mawdo mo kaajaden: wo o ceniido, o walaa feloore, laru* fuu walaa e makko. O senndaama e wadu6e hakke. Katin du, o toownaama dow huunde fuu to dow kammu.

²⁷ O nanndaay e almaami'en maw6e wo66e. Been kaa, nyannde fuu sanaa 6e artoo 6e ngadana ko'e ma66e kirsamaari saabe hakkeeki ma66e. Caggal duum, 6e ngada saabe hakkeeki yim6e. Ammaa Iisaa hokkitirii hoore muudum laato kirsamaari, de nii itturi hakkeeki yim6e nde wootere heyooore yim6e jamaanuuji fuu.

²⁸ Tawreeta Muusaa oon ina darna yim6e lokkaa6e faa laato Almaami'en Maw6e. Ammaa hunayeere nde Laamdo hunii caggal Tawreeta ndeen darnii Biddo ki66inaado faa abada oon.

8

No Iisaa laatorii curoowo ley amaana burdo woodde oon

¹ E ley ko kaaleten duum, inan haala burka manngu: eden ngoodi Almaami Mawdo, oon woni joodiido gere nyaamo joodorgal Jom manngu dow kammu.

² Imo golla golle makko e ley nokkuure seniinde. Dum woni hukum goongaajo mo Joomiraado darni, wanaa mo neddo darni.

³ Almaami fuu ina suboraa faa yottina to Laamdo sadakaaji nyaamri e kirsamaaji. Dum le, tilay Iisaa laatantoodo en Almaami Mawdo oon du he6a huunde faa yottina.

⁴ Sini to leydi ga o wonnoo fu, o laatataako almaami, sabo dey, ina woodi almaami'en waddoo6e dokke kawrooje e Tawreeta Muusaa.

⁵ To almaami'en been ngollata toon na holla en ko woni dow kammu. Nokku ma66e oon wo sifa tan. Nde Muusaa 6adinoo darnude hukum seedaaku oon ndeen, Laamdo sappani mo, wi'i: «Tinnodaa, ngadira huunde fuu dow sifa mo kollumaami dow waamnde oon.»*

⁶ Ammaa joonin, Almasiihu halfinaama gollal dewal 6urngal ngal ma66e ngaal woodde, sabo wo curanoowo yim6e ley amaana burdo woodde oon. Amaana oon waldaa e arandeejo oon, o yowaama dow haalaaji gondi e amaana burdi woodde.

⁷ Sini amaana arandeejo oon laatakono ki66udo fu, walaa fuu ko dida6o nafata.

⁸ Ammaa Laamdo wo felu yim6e muudum, wi'i:

«Miin Joomiraado mido wi'a nyalaa6e ina ngara
de ngadammi amaana keso e yim6e Israa'iila e yim6e Yahuudiya.

⁹ O nanndataa e amaana mo ngadidinnoomi e maamiraaf6e ma66e
nde dowunoomi dum'en faa mi wurtina dum'en leydi Misira ndeen.

Ko kam6e e ko'e ma66e 6e mbonni amaana am duum,

‡ 7:21 Jabuura 110.4. § 7:22 *Tolma* wo maande holloore hoolaare. * 7:26 *Laru* e sokottu fuu wo gootum. Wo nyakugol ley ko yi'etee e ko yi'ataake. * 8:5 Wurtagal 25.40.

miin du mi tottitake 6e.

Noon mbiimi, miin Joomiraado.»

¹⁰ Joomiraado wi'i:

«Inan amaana mo ngadidammi e Israa'iilankoo6e caggal balde deen:

Mi wattan jamirooje am e hakkillooji ma66e,

mi winnda de e berde ma66e,

mi laato Laamdo ma66e,

6e laato yim6e am.

¹¹ Katin walaa fuu ko neddo tindina gondo muudum,

maa sakiike mum faa wi'a dum: «Hey, anndu Joomiraado»,

sabo yim6e fuu anndan kam,

gilla lo'u6e faa e teddu6e.

¹² Sabo mi yaafoto lutti ma66e,

mi ittan hakkeji ma66e e hakkillo am fey.»[†]

¹³ Ko o haali kabaaru amaana keso oon duum, o hiiddini amaana arandeejo

oon. Joonin kaa, ko naywi faa nyoofii duum 6adake lallineede.

9

Haala dewal ley amaana kiiddo oon

¹ Amaana arandeejo oon ina joginoo jamirooje kawjiide dewal Laamdo, kam e nokkuure dewal seniinde wonnde to leydi ga.

² Nokku oon wo hukum mo cuudi didi: arandeeru nduun wo suudu seniindu inndirtee. Doon joyyinirde fitilla e taabawal gondungal e buuru cakkaado ngonnoo.

³ Yeesooru nduun woni caggal lefol paliingol ngool. Innde mayru wo nokkuure 6urnde fuu senaade.

⁴ Ley mayru urirde wadiraande kanje e keesuwal amaana mooytiraangal kanje ngonnoo. Ley keesuwal ngaal ina woodi loongel kanje goodungel nyaamdu wi'eteendu «manna», kam e sawru Haaruuna wilitinnoendu nduun e alluuje de amaana oon winndaa e mu66en deen.

⁵ To dow keesuwal toon na woodi nate maleyka'en dido wi'ete6e keruba'en, wo 6e maande teddeengal Laamdo. Bippeele ma66e ina kuuri nokku do yiyam daam rufete faa hakkeji njaafee doon. Ammaa en mbaawaa sifaade kulle deen faa laa6a e wakkati o.

⁶ Noon kulle deen fuu moyyiniraa. Nyannde fuu almaami'en 6een ina naata, ina mburtoo to suudu arandeeru toon faa ngolla golle mu66en.

⁷ Ammaa ley suudu yeesooru nduun, Almaami Mawdo oon tan naatata e mayru hitaande fuu nde wootere. Katin du tilay o naadda e yiyam kirsamaaji faa o itta hakkeji makko, e hakkeji yim6e di anndaano diin.

⁸ Inan ko Ruuhu Ceniido sappii e kulle deen: si suudu arandeeru na heddi fu, nokku 6urdo fuu senaare oon naatataake.

⁹ Dum fuu wo dum maande ko woni hannden: sadakaaji nyaamri e kirsamaaji fuu mbaawaa laa6inde gadoowo dum'en faa tawa 6ernde mum felataa dum.

¹⁰ Dewal ngaal ina ha66aa e jamirooje haala nyaamdu e njaram e lootaade lootaali feere feere. Jamirooje deen fuu na ka66aa e 6anndu tan wanaa e 6ernde, ide njokkee faa nyannde Laamdo tabintini huunde heyre.

Haala sadaka ley amaana keso oon

[†] 8:12 Yeremiya 31.31-34.

11 Ammaa joonin, Almasiihu 6angii, wo Almaami Mawḑo gaḑaḑo en moyyereji. O naatii e hukum burḑo teddude burḑo hiḑḑude, mo junngo ḑii-Aadama darnaay, mo jeyaaka e adunaaru tagaandu ndu.

12 O naatii ley nokkuure burnde fuu senaade ndeen. O naaddaay e yiyam ndamko e nga'oy, wo e yiyam makko jaati o naaddi. Hono nii o rimḑiniri en nde wootere faa abada.

13 E ley Tawreeta Muusaa, si yiyam damḑi e ga'i e ndoondi nyale duppaange wiccaama e nedḑo tuundo fu, laaḑinan joomum ley ḑiina.

14 Ndelle walaa ko haali haala yiyam Almasiihu ḑaam! E baawḑe Ruuhu duumiido on, Almasiihu hokkii hoore muuḑum Laamḑo no kirsamaari ndi walaa laru. Dum waḑi de yiyam makko laaḑinan miilooji 6erde meeden e golleeji jaarooji en to maayde, faa ndewen Laamḑo buurḑo on.

15 Saabe duum, o laatii curoowo hakkunde yimḑe e Laamḑo ley amaana keso on, faa yimḑe 6e Laamḑo noddi been keḑa ndongu nduumiingu ngu Laamḑo aadii hokkude nguun. Dum fuu ḑum waḑii sabo goḑḑo maayii, faa rimḑina woofuḑe e ley amaana arandeejo on.

16 Kabaaru ndongu, na tilsi laamnee joomum maayii.

17 Tilay ndongu tabita caggal maayde, sabo ngu tabitataa sanaa tawa joomum maayii.

18 Dum waḑi de fay amaana arandeejo on tabitaay si wanaa yiyam rufaa.

19 Nde Muusaa hollitinnoo yimḑe been jamirooje gonḑe e Tawreeta ḑeen fuu ndeen, hooyi yiyam nga'oy e ndamko, jillunduri ḑam e ndiyam, de suuwiri toon leebi baali boḑeeji e licce hisop, de wicci dewtere Tawreeta ndeen e yimḑe been fuu.

20 O wi'i: «Dum woni yiyam tabintinoojam amaana mo Laamḑo yamiri on njokkon on.»*

21 Hono noon katin, o wicciri yiyam e dow hukum ceniḑo on, kam e gineeji dewruḑi Laamḑo ḑiin fuu.

22 Si goonga, ko 6uri heewude ley Tawreeta fu, wo yiyam laaḑinta ḑum. Si wanaa yiyam rufaa fu, hakke yaafataake.

Haala kirsamaari kiḑḑundi

23 Kulle ḑeen ngoni nate kollitooje kulle gonḑe dow kammu ḑeen, iḑe kaajaa laaḑinireede yiyam daabaaji. Ammaa kulle kammunkooje ḑeen, kam'en kaa ina kaajaa sadakaaji burḑi noon woodde.

24 Sabo Almasiihu naataay e nokkuure dewal seniinde nde 6iḑḑe-Aadama nyiḑi, nannundunde e goongaare wonnde dow kammu ndeen. Ammaa, to kammu toon pay o naati faa o heedana en joonin yeeso Laamḑo.

25 Almaami Mawḑo na naata hitaande faa hitaande e ley nokkuure burnde fuu senaade ndeen, na yaada e yiyam daaba. Ammaa Almasiihu naatiraay hono noon faa o ittana hoore makko sadaka kile keewḑe.

26 Si tawiino noon fu, Almasiihu torreteno kile keewḑe gilla e fuddooḑe adunaaru faa joonin, ammaa ḑum laatoraaki noon. O 6angii nde wootere tan faa abada faro timmoode wakkatiiji, faa o itta hakkeeki yimḑe saabe ko o hokkitiri hoore makko hono no kirsamaari ni.

27 Kakitte 6ii-Aadama wo maayde nde wootere, caggal duum, saree.

28 Hono noon, Almasiihu du hokkitiri hoore muuḑum hono no kirsamaari ni nde wootere faa ronndoo hakkeeki yimḑe heewḑe. O 6angan ḑiḑaḑerde, de wanaa faa o ronndoo hakkeeki, ammaa wo faa o waddana yimḑe doomuḑe garol makko been kisindam.

* 9:20 Wurtagal 24.8.

10

¹ Tawreeta Muusaa oon wo sifa moyyereji garooji diin, wanaa tagaadi majji pay. Jokku6e Tawreeta 6een na ndewra Laamdo kirsamaaji wakkatiiji fuu ley hitaande fuu. Ammaa Tawreeta oon waawaa hi66inde 6attoriibe Laamdo kirsamaaji 6een.

² Si imo waawnoo hi66inde 6e, yottingol sadakaaji yoppeteno. Sabo dey, si rewoo6e 6een laa6inaama nde wootere fu, 6erde ma66e pelataa 6e saabe hakkeeki katin.

³ De wanaa noon laatorii. Kirsamaaji hitaande faa hitaande diin miccintinan yim6e hakkeeki mu66en.

⁴ Sabo yiyam ga'i e damdi daam waawaa ittude hakkeeki fey.

⁵ Dum wadi, wakkati mo Almasiihu naati adunaaru oon, wi'i Laamdo: «Wanaa kirsamaaji muuyudaa, wanaa sadakaaji nyaamri muuyudaa, ammaa a wadani kam 6anndu.

⁶ Sadakaaji duppamaaji e sadakaaji saabe hakke du, mbelataa ma.»

⁷ Ndeen, o wi'i:

«Inani kam, mi warii faa mi wada muuyde maada, aan Laamdo, no winndiraa ley dewtere Tawreeta dow am ni.»*

⁸ O wi'i tafon: «A yidaa sadakaaji kirsaadi, a yidaa sadakaaji nyaamri kam e sadakaaji duppamaaji e sadakaaji saabe hakkeeki. Di mbelataa ma.» O wi'ii dum fay si sadakaaji diin ina kokkiree hono no Tawreeta yamiri ni.

⁹ Caggal duum, o wi'i: «Inani kam, mi warii faa mi wada muuyde maa.» Noon Laamdo ittiri sadakaaji arandeeji diin de tabintini sadaka keso oon.

¹⁰ Ko Iisaa Almasiihu wadi muuyde Laamdo duum, laa6inii en e hakkeeki. Sabo dey, o hokkii 6anndu makko laatanoo en sadaka, o hokkii ndu nde wootere faa abada.

¹¹ No gollal sadaka aranal ngaal worri, almaami fuu wo daraniido golle muudum nyannde fuu, ina yottina sadakaaji diin wakkati fuu, ammaa di mbaawaa ittude hakkeeki.

¹² Ammaa Almasiihu hokkirii hoore muudum wo sadaka ittoowo hakkeeki nde wootere faa abada. Caggal duum, o joodii gere nyaamo Laamdo.

¹³ Doon o doomata faa Laamdo wada o yaa6a way6e mo.

¹⁴ Ndelle, ko o laatii kirsamaari duum, o hi66inii yim6e 6e hakkeeki mu66en laa6intee 6een faa abada.

¹⁵ Ruuhu Ceniido du na seedanoo en dum. Sabo o wi'ii tafon:

¹⁶ «Joomiraado wi'i:

Inan amaana mo ngadidammi e ma66e e ley balde garooje:

Mi wattan jamirooje am e 6erde ma66e, mi winnda de e hakkillooji ma66e.»

¹⁷ O jokkintini katin, o wi'i:

«Mi ittan hakkillo am e hakkeeki ma66e e bonandaaji ma66e fey.»†

¹⁸ Woodi ndelle, do hakkeeki njaafaa fu, sadaka ittoowo hakkeeki walaa katin.

No Laamdo 6adortee

¹⁹ Saabe duum sakiraabe, yiyam Iisaa ndufaadam daam hokkii en laawol naatude e nokkuure 6urnde fuu senaade ndeen e 6erde baaltiide.

²⁰ O udditanii en laawol kesol buurngol, naatirteengol lefol paliingol ngool, kangol woni 6anndu makko nduun.

* 10:7 Jabuura 40.7-9. † 10:17 Yereimiya 31.33-34.

²¹ Efen njogii Almaami mawdo ardinaado suudu Laamdo nduun.

²² Ndelle, battitoroden Laamdo berde goongaaje e goondinal ngal sikkiti-raaka. Sabo berde meeden laamnaama, pelataa en dow ko boni, balli meeden du lootiraama ndiyam laabudam.

²³ Tiigoden jikke mo kaaleten haala muudum faa wooda, sabo Laamdo wo koolniido, wadan ko aadii.

²⁴ Ndaaren hakkunde meeden no poodundurten njinngu e gollleeji lobbi.

²⁵ Taa celen hawritinde no wobbe ngadata ni. Ammaa sanaa cemm-bunduren berde, sakko ko nji'oton nyalaande Joomiraado ndeen ina badoo warude.

²⁶ Sabo si goonga, si eden kensoo eden ngada hakkeeki caggal ko annduden goonga faa laabi fu, sadaka ittoowo hakkeeki heddaaki katin.

²⁷ Ko heddii dey, doomugol kulbiniingol nyannde kiite, kam e yiite manng nyaamoowe yeddu6e Laamdo ngeen.

²⁸ Si neddo salake Tawreeta Muusaa oon fu, waraama e dow seedaaku yim6e dido naa tato, yurmataake.

²⁹ Ndelle miilee, sabo ina haani neddo jukkee jukkungo burngo noon manngu si yaa6irii Bii Laamdo yawaara, huyfinii yiyam amaana cenufam dum daam, mbonkake Ruuhu gaddoowo moyyere oon.

³⁰ Sabo eden anndi Laamdo wi'ii:

«Wo miin jeyi njomnitaari, wo miin yo6oyta.»

O wi'i katin:

«Joomiraado saroto yim6e muudum.»‡

³¹ Hey, saamude e juude Laamdo buurdo oon ina hul6inii!

³² Miccitee nyalaade moodon arane deen, caggal nde Laamdo yaynunoo hakkillooji moodon. On ndurwii ley torraaji keewdi e munyal.

³³ Wakkatijji odon kuyfiniree jennooje e toonya yeeso yim6e, wakkatijji odon nja6a wondude e wobbe wadaa6e noon.

³⁴ Si goonga du, on cunodake e uddaa6e ley kasu, woodi on nja6ii teeteede ko njogidon duum fuu. On nja6irii dum seyo, sabo on anndii odon njogii ko furi duum fuu woodude, ko tabitata faa abada.

³⁵ Ndelle, taa njoppee hoolaare mon, sabo inde jogii mbarjaari mawndi.

³⁶ Wo munyal kaandudon. Ndeen si on ngadii muuyde Laamdo fu, on ke6an ko aadanii on.

³⁷ Sabo ina winndaa:

«Si wadii seeda fu,

kaando warude oon waran, o hanndataako.»

Laamdo wi'ii:

³⁸ «Ponnditaniido kam wurdan goondinal, §

ammaa si yeccitake,

bernde am yardataako dum.»

³⁹ Enen kaa, en njeyaaka e yeccotoo6e de kalkee been. Be njeyaden e mu66en dey, goondin6e faa yonkiiji mu66en ndannee been.

11

Haala goondinal

¹ Goondinal wo tannyorde he6an ko yowi jikke e muudum, wo tannyorde ko yi'aay duum ina woodi.

² Saabe maggal, Laamdo ja6iri maamiraa6e meeden.

‡ 10:30 Fillitagol Tawreeta 32.35-36. § 10:38 Habakuk 2.3-4.

³ Saabe goondinal, paamirden Laamdo tagirii adunaaru ndu e ko woni e kammu fuu e konngol muudum. Ko yi'etee, fuu tagiraama e ko yi'ataake.

⁴ Saabe goondinal, Haabiila ittiranii Laamdo sadaka burdo mo Kayiinu oon. Goondinal wadi de Laamdo hiisorii mo o ponnditiido nde jabannoo mo sadakaaji makko. Katin, fay ko o maayi duum, imo heddi waajaade en faa joonin saabe goondinal makko.

⁵ Saabe goondinal, Henok yeentindiraa dow kammu, meedaay maayde fey. Fay gooto yi'aay mo katin sabo Laamdo yeentirii mo. Si goonga du, Binndi ceedanake mo, mbi'i illa o yeentinaaka, imo weli Laamdo.

⁶ Si neddo walaa goondinal, waawaa welude Laamdo. Sabo gardo to Laamdo fuu, tilay goondina imo woodi, goondina o barjoto filotoo6e mo been.

⁷ Saabe goondinal, Nuuhu sehiri laana faa danna koreeji muudum. O downtanii Laamdo cappando mo ko warata, ko yi'aaka tafon duum. Noon o sarorii adunaaru ndu fuu. Laamdo du hiisorii mo o ponnditiido saabe goondinal makko ngaal.

⁸ Saabe goondinal, Ibrahiima nootorii noddango Laamdo, yehi to leydi ndi Laamdo aadanii dum heban. De o dilli tawi le o anndaa fuu to o fonndii.

⁹ Saabe goondinal, o joodii hono janano e leydi ndi o aadanaa ndiin. Isiyaaka e Yaakuuba du njoododake e makko e ley hukumuuji. Kam'en du ngoni hebidoo6e e makko amaana gooto oon.

¹⁰ Ibrahiima wadii dum sabo na hedino ngalluure yowiinde dow joyyinirde duumiinde nde Laamdo diidi de nyi6i ndeen.

¹¹ Saabe goondinal, Ibrahiima hokkiraa hebude yuwdi, fay si taweede o naywiino, jom suudu makko Saaratu du wo dimaro-no. O hebii yuwdi ndiin sabo o hoolake Laamdo yottinan aadi muudum.

¹² Ndelle neddo gooto nayeeyo faa 6adii maayde he6i yuwdi potundi e koode kammu heewude. Hono njaareendi maayo du, ndi limataako.

¹³ Yim6e been fuu maaydii e goondinal mu66en tawi ko Laamdo aadanii dum'en duum tabitaay tafon. Ammaa 6e kaynake dum to woddi, de 6e kuyani dum. Be cemtaay wi'ude wo 6e ho66e du, wo 6e weer6e e adunaaru ndu.

¹⁴ Ko 6e kaaldi noon duum, hollii faa laa6i i6e pilanoo ko'e ma66e leydi ndi 6e njeji.

¹⁵ Katin du si hakkilooji ma66e ina ngonnoo e leydi ndi 6e njaltunoo ndiin, i6e mbaawnoo yeccaade toon.

¹⁶ Kaa si goonga, i6e poodanoo leydi burndi woodde, dum woni ngonndi dow kammu ndiin. Saabe duum, Laamdo semtiraaay noddireede Laamdo ma66e, moyyinanii 6e ngalluure.

¹⁷ Saabe goondinal, nde Laamdo ndaartindinoo Ibrahiima ndeen, jabiri hokkude Isiyaaka faa laato kirsamaari. Si goonga, o segilanake hokkude 6iyiiko korsudo oon hono sadaka, fay si Laamdo na aadanii mo lenyol keewngol.

¹⁸ O wadii dum fay ko Laamdo wi'i mo: «Wo faro Isiyaaka yuwdi maa hiisortee.»*

¹⁹ Ibrahiima ina jogorii Laamdo ina waawi ummintinde 6iyum Isiyaaka e maayde. Saabe hoolaare ndeen, o wartiranaa 6iyiiko hono wo ummitiido e maayde.

²⁰ Saabe goondinal, Isiyaaka barkiniri Yaakuuba e Isuwa. O faami ko o barkini 6e duum tabitan jaango.

²¹ Saabe goondinal, nde Yaakuuba 6adinoo maayde ndeen, barkiniri 6i66e Yuusufi dido been gooto gooto. O tuugii sawru makko, imo teddina Laamdo.

* 11:18 Fudfoode 21.12.

²² Saabe goondinal, nde Yuusufi 6adinoo maayde du, sapporii wurtagol 6i66e Israa'ila leydi Misira. E ley majjum, o tindinii 6e 6e kooya yi'e makko.

²³ Saabe goondinal, saaraa6e Muusaa cuudiri dum lebbi tati caggal rimeede muudum. Be nji'ii o cukalel lobbil, de 6e cuusii salaade yamiroore kaananke ndeen.

²⁴ Saabe goondinal, nde Muusaa mawnunoo ndeen, salii inndireede taan Fira'awna bii 6iyum debbo.

²⁵ O subake wondude e yim6e Laamdo been e ley torraaji mu66en diina weltaaraade wakkatiyel seeda ley hakke.

²⁶ Imo hiisorii huyfineede saabe Almasihu 6uri woodde diina jawdi Misira ndiin, sabo hakkillo makko na woni dow mbarjaari ngaroori ndiin.

²⁷ Saabe goondinal, o yaltiri leydi Misira tawi o hulaay tikkere kaananke oon. O siini yahude hono imo yi'a Laamdo mo yi'ataake oon ni.

²⁸ Saabe goondinal, o wadi iidi Faltagol. O yamiri yiyyam wujee e dammbude cuudi taa maleyka baroowo oon meema 6i66e Israa'iilankoo6e artiife rimeede been.

²⁹ Saabe goondinal, Israa'iilankoo6e peyyitiri Maayo Maaliya ngoon dow leydi njoorndi. Ammaa Misirankoo6e tefunoo6e feyyitirde noon been fuu njoolake.

³⁰ Saabe goondinal, lalgaaje mawde deenude Yeriko deen caamiri ko Israa'iilankoo6e ngadi balde jeddi ina piiltoo de duum.

³¹ Saabe goondinal, Rahabu debbo woykuuru oon† dadiri halkideede e luttu6e Laamdo been, sabo o jab6ake Israa'iilankoo6e horoo6e leydi makko been e dow jam.

³² Dume mbi'ammi katin? Wakkati o heyataa kam faa mi haala kabaaru Gideyon e Barak e Samson e Yefta e Daawda e Samuwiila, kam e annabaabe heddiife.

³³ Yim6e been fuu, wo goondinal wadi 6e njaalii kaanankoo6e, 6e laamorii fonnditaare, 6e ke6i ko Laamdo aadii duum. Kangal wadi de 6e mu66i kunnude dawaadi ladde,

³⁴ 6e nyifi giiteeli ul'ultooji, 6e ndadi e mbelndi kaafaahi. Be tampii de 6e ke6i semmbe. Be laatii suusu6e ley wolde, 6e ndiiwi konuuji gardi to ma66e diin.

³⁵ Saabe goondinal, rew6e wo66e ke6iri maay6e mu66en ummintinaa. De yim6e wo66e le, torraama faa maayi saabe goondinal ngaal. Be nja6aay heefordinde faa 6e ndannee, sabo i6e poodanoo iirtagol 6urngol woodde.

³⁶ Wo66e katin njalnora, piyaa dorri. Wo66e ngeyyaa, ngattaa ley kasu.

³⁷ Wo66e ma66e paddaa kaaye faa maayi. Wo66e tayiraa garjaaje. Wo66e mbardaa kaafaaje. I6e njiiloo i6e 6ornii guri be'i e baali, 6e talkaabe, 6e torraabe, 6e wadaabe ko boni.

³⁸ Wo 6e yiilotoo6e ley laddeji e ley baamle, ley lohi e ley gayde. Yim6e been le, adunaaru ndu haandaano e mu66en.

³⁹ Yim6e been fuu, Laamdo jabii dum'en saabe goondinal mu66en. Dum fuu e taweede, 6e ke6aay ko Laamdo aadinoo duum.

⁴⁰ Be ke6aay dum sabo Laamdo anniyake hokkude en ko 6uri dum. O muuyaay 6e laatoow hi66u6e si wanaa 6e tawdee e meeden.

12

No dartaare Joomiraado hollirta njinngu muudum

† 11:31 Maanaa **woykuuru** wo pijoowo jobeteedo ceede.

¹ Ndelle enen, sini seede6e dow goondinal fotu6e nii heewude ina piilii en, en njoppa donje teddu6e en fuu e hakke jii6udo en oon fuu no hoyiri. Njaaren yeeso dow munyal hono no dadundurteedo ni.

² Ngatten hakkillooji meeden dow Iisaa. Kam omtani en laawol goondinal, kam tabintinta goondinal ngaal du. Kanko, saabe ko o yi'i seyo ina hedii mo duum, o munyii maayde dow leggal palaangal ngaal, o yawi semteende maggal. Joonin, imo joodowii gere nyaamo joodorgal laamu Laamdo.

³ Dum le, miilodon mo, kanko munyando nganyaandi luttu6e. Miilodon mo faa taa on tampu, taa berde moodon njoppa hoolaare mu66en.

⁴ Odon caloo hakke odon ka6a e muudum, ammaa on ka6aaka faa yiyiam doggi tafon.

⁵ Yalla on njeggiti haala cemmbinooha ka Laamdo haaldi e moodon kaan, onon 6i66e muudum naa? O wi'ii:

«Biyam, nde Joomiraado dartini ma fuu, taa yaw dum.

Taa bernde maa metta si o felii ma.

⁶ Sabo Joomiraado dartinan mo horsini,

fiyan mo nannhiri 6iyum fuu.»*

⁷ Munnye dartaare ndeen. Inde holla Laamdo nannhiri on 6i66e muudum. Biddo moy woni mo bammum dartintaa dum?

⁸ Si on ngalaa ley dartaare nde 6i66e been fuu ndartintee ndeen fu, on nganaa 6i66e goongalaabe, on nganaa 6i66e halal.

⁹ Woodi du, ko Baabiraabe meeden adunaaru been ndartinannoo en duum, en teddini 6e. Sakko Baaba meeden jom yonkiiji oon! Wanaa eden kaani ja6ande dum faa 6ura noon de mbuuren naa?

¹⁰ Baabiraabe meeden ina ndartinannoo en no miilorii ina woodi faa 6ooyti seeda tan. Ammaa Laamdo na dartina en faa kawten e muudum ley senaare muudum. Wo beydaari meeden dartinirta en.

¹¹ Wakkati dartingol fuu, ndakam walaa. Naawalla tan woodi. Ammaa caggal duum, ingol waddana ja6u6e dartineede been fonnditaare e jam.

¹² Ndelle tinnee, cemmbindinon juude moodon tampude deen e koppi mon di ngalaa semmbe diin.

¹³ Moyyinanee koyde mon laabi dartiidi, faa taa koyngal layoowal seelta, ammaa ngal dada.

Sappagol taa neddo waasu moyyere Laamdo

¹⁴ Tinnee, pilodon wondude e yim6e fuu dow jam. Pilodon senaare, sabo si on ngalaa nde, on nji'ataa Joomiraado.

¹⁵ Kilnee taa fay gooto yeccoo gada de hunngoo moyyere Laamdo ndeen. Kilnee taa neddo moodon laaroo hono dadol kaadungol. Sabo si yaltii fu, na raabira yim6e heew6e tooke muudum.

¹⁶ Kilnee taa fay gooto moodon laaroo jaahili naa mo walaa kulol Laamdo hono Isuwa ni. Kam sonni mawniraagu muudum faa he6a ko nyaama nde wootere tan.

¹⁷ Odon anndi caggal duum, nde o yidunoo baabiiko barkina mo ndeen, o ja6aaka. O waawaay waylitinde ko o wadunoo duum fay si o filorii dum e bojji.

¹⁸ Onon, on ngaraay to huunde waawnde meemeede hono no yim6e Israa'iila ngardunoo to waamnde Sinayi. Been kaa ngarii to yiite nyannunge e to cuddi tekkundi e nimre e henndu mawndu.

* 12:6 Bannidi 3.11-12.

¹⁹ Be nanii fuufaango buututal e daande yuurunde dow kammu. Nanu6e daande ndeen 6een nyaagii taa 6eydaneef fay konngol gootol no poti hulude.

²⁰ Sabo dey, 6e kunngake waawtude ko Laamdo yamiri toon duum nde wi'unoo: «Ko meemi waamnde ndeen fuu, fay si wo daaba, wardee kaaye.»

²¹ Goonga du, ko 6e nji'ata duum ina hul6inii faa Muusaa e hoore muudum wi'i: «Mi hulii sanne faa mido diwna.»

²² Ammaa onon, on ngarii waamnde Siyona. On ngarii ngalluure Laamdo buurdo oon, dum woni Urusaliima gondo dow kammu, to maleyka'en uju-naaje ujunaaje kawriti ina mbeltodoo.

²³ On ngarii e kawrital 6i66e arandee6e 6e inde mu66en mbinndaa dow kammu 6een. On ngarii to Laamdo carotoodo yim6e fuu oon, on ngarii e yonkiiji fonnditiife laatiife hi66u6e 6een.

²⁴ On ngarii to Iisaa curoowo hakkunde yim6e e Laamdo ley amaana keso oon. On ngarii to yiyyam makko mbiccaadam, ngaddudam kabaaru burdo kabaaru yiyyam Haabiila njuppiidam daam woodde.

²⁵ Ndelle tinnee taa calanodon Kaaldoowo e moodon oon. Sabo salinoo6e cappando dum'en dow leydi ga 6een ndadaay, sakko enen si en calanake cappanoowo en gondo dow kammu oon.

²⁶ Arande, daande makko dimmbii leydi ndiin. Joonin kaa, o fodake dum do, o wi'i: «Mi dimmban ndi katin. De wanaa leydi tan, ammaa kammu e leydi fuu.»†

²⁷ Ko o wi'i «kilol gonngol katin» duum ina holla ko tagaa fuu dimmbete ittee, faa ko dimmbataako duum heddo kam tan.

²⁸ Ndelle wo laamu ngu dimmbataako ke6eten. Saabe duum, njetten Laamdo, ndewren mo no weldata mo tawee e leeyinkinaare e kulol.

²⁹ Sabo Laamdo meeden na wa'i hono yiite halkoowe.

13

Haala waajuuji cakitiidi

¹ Keddon e yidundurde, sabo on sakiraabe.

² Taa njeebee jippinde weer6e, sabo wo66e ngadii noon mbeerni maleyka'en tawi anndaa yalla wo kam'en.

³ Miccinee uddaa6e hono wo on uddida e mu66en. Miccinee torraabe du hono wo on torrida e mu66en.

⁴ Yim6e fuu teddina dewgal. Tilay aadi dewgal jogoree laa6al. Sabo Laamdo saroto fijoobe won6e e dewgal e 6e ngalaa e dewgal fuu.

⁵ Cenndon ko'e mon e yidde buudi. Kennyitorodon ko njogidon, sabo Laamdo wi'ii:

«Abada mi yoppataa ma, abada mi yeebataako ma!»*

⁶ Saabe majjum, eden mbaawi haalude dum do dow hoolaare:

«Joomiraado woni balloowo kam,
mi hulataa.

Dume neddo waawata wadude kam?»†

⁷ Miccinee ardiife on, haalan6e on konngol Laamdo 6een. Miilodon dow no 6e njoodorii e nguurndam ma66e faa 6e ngadi nafaa, nyemmbiton goondinal ma66e ngaal.

⁸ Iisaa Almasihu waylitataako: no worrunoo keenan ni, worri hannden, noon du worrata faa abada.

† 12:26 Agay 2.6. * 13:5 Fillitagol Tawreeta 31.6, Yosuwa 1.5 † 13:6 Jabuura 118.6.

⁹ Taa nja6ee waajuuji feere di on mboowaa nanude mbosina hakkillooji mon. Ko buri woodde, semmbe berde mon yuura e moyyere Laamdo, wanaa e jamirooje dow nyaamdu. Jamirooje deen nafaay jokku6e dum'en.

¹⁰ Eden njogii hirsirde teddirirteende Laamdo. Almaami'en golloo6e ley hukum ceniido been ngalaa laawol nyaamude ko woni dow mayre.

¹¹ Sabo ley Tawreeta Muusaa, Almaami Mawdo na wadda yiyyam kir-samaaji ley nokkuure burnde fuu senaade faa dam laatoo sadaka saabe hakkeji. Ammaa teewuuji majji diin, wo yaasin hodorde toon mbuletee.

¹² Dum wadi de Iisaa du maayowi yaasin wuro faa senira yim6e yiyyam muudum.

¹³ Ndelle, njalten tawowen mo yaasin wuro toon, ndonndoden semteende nde yim6e ndonndi mo ndeen!

¹⁴ Sabo to adunaaru ga en ngalaa ngalluure duumotoonde, ammaa eden piloo ngalluure waroore ndeen.

¹⁵ Ndelle, ko Iisaa rewrintini en e Laamdo duum, manen Laamdo wakkati fuu. Manooore ndeen wo sadaka jettooje, wo toni di cementirtaa innude inde muudum.

¹⁶ Ammaa taa njeebee wadude ko woodi. Peccon ko njogidon. Sabo sadakaaji diin ina mbela Laamdo.

¹⁷ Downtanodon ardiibe on, nja6anon dum'en, sabo i6e kaybi yonkiiji mon. Be kaaltanowan Laamdo golle ma66e fuu. Accee 6e ngollira gollleeji diin e seyo, wanaa e mettorgal. Sabo si 6e ngadirii dum mettorgal fu, nafataa on.

¹⁸ Miden njaaroo on du'aare. Miden tannyori berde amin pelaay min. Si goonga, muuyde amin woni jaarude no woodiri e huunde fuu.

¹⁹ Mido njaaroo on sanne ndu'anodon kam, yalla Laamdo ina hokka kam laawol mi warta e moodon law.

Baynundural

²⁰ Laamdo jom jam, kam iirtini Joomiraa6o meeden Iisaa, duroowo baali mawdo oon, iirtinii mo saabe yiyyam makko tabintinoojam amaana duumiido oon.

²¹ Laamdo baawdo dum oon, hokku on ko woodi fuu, faa ngadon muuyde muudum. O wada e meeden ko welata mo saabe Iisaa Almasiihu. Teddeengal woodan mo faa abada abadin! Aamiina.

²² Sakiraa6e, mido nyaagoo on kettindoree waajuuji diin munyal, sabo ko mbinndanmi on do duum juutaa sanne.

²³ Mido anndina on sakiike meeden Timote yoppaama. Si o yaawii yottaade ga, mi wardan e makko to moodon, min nji'a on.

²⁴ Njowtee ardiibe on e seniibe 6een fuu. Sakiraa6e yuuru6e Itali 6een du ina njowta on.

²⁵ Hinney Laamdo wonda e moodon, on fuu.

Bataaki Yaakuuba

Jowtaango

¹ Bataaki ki to am yuuri, miin Yaakuuba maccudo Laamdo, maccudo Joomiraado meeden Iisaa Almasiihu. Mido jowta on, onon laatii6e lenyi sappo e didi cankitiidi ley adunaaru.

Haala goondinal e hakkilantaaku

² Sakiraa6e am, nde tiidallaaji di kawtaa sii ngari ndaartindaade on fu, tiigoree dum fuu seyo manngo.

³ Sabo odon anndi si goondinal moodon ndaartindaama fu, dum riman munyal.

⁴ Ammaa, sanaa munyal mon yottoo faa laatodon hibbu6e, sellu6e e goondinal 6e huunde fuu nyakaay.

⁵ Ndelle, si gooto moodon hakkillo muudum nyakii fu, naaro Laamdo, he6an. Sabo Laamdo wo kokkoowo yim6e fuu faa wooda, tawa feldaay joomum ko naarii duum.

⁶ Ammaa sey joomum naaroroo goondinal tawee sikkitiraay, sabo cikkitiido ina nanndi e bempeyye de henndu hooyata, ina soggi yaade.

⁷ Taa neddo ga'udo hono nii miiloo he6an fay huunde to Joomiraado.

⁸ Wo o neddo jom berde didi. O anndaa ko o jokkata: hannden to, jaango ga.

Haala talkaaku e danyal

⁹ Sakiike goondindo si tawii wo talkaajo fu, mantoroo ko Laamdo toowni dum.

¹⁰ Jom jawdi du, mantoroo ko Laamdo leeyini dum. Sabo jom'en jawdi paltorto hono pinndi ley ngesa.

¹¹ Si naange fudii, wulii fu, yoornan funngo ngoon. Pinndi ndiin saaman, nari mayri fuu yuwa. Hono noon du jom jawdi oon daylirta, gollleeji di jokki fuu mbona.

Haala torraaji e jarribooje

¹² Barke woodanii neddo fuu munyudo ley tiidallaaji ndaartindotoodi dum. Sabo nde o ndaardaa o jarraado ndeen, o teddirirte kufune mo Laamdo aadii hokkude yidu6e dum, dum woni nguurndam nduumiidam.

¹³ Si neddo jarribaama, taa wi'a: «Laamdo jarribii kam.» Sabo fay gooto waawaa jarribaade Laamdo, woodi kam du, jarribataako fay gooto.

¹⁴ De ko woni dey, neddo ina jarribee si muuyde muudum bonde poonii dum, eytii dum.

¹⁵ Caggal duum, si muuyde bonde aawaama fu, ndiman hakke. De si hakke mawnii fu, riman maayde.

¹⁶ Sakiraa6e am horsu6e, taa accee mbosinedon.

¹⁷ Moyyere lobbere e dokkal kibbungal fuu, to dow kammu yuurata, to Baabiwo tagudo annooraaji kammu, mo waylirtaako. O nanndaa e dowkiiji baylitotoodi.

¹⁸ Saabe muuyde makko o wadiri en bi66e makko, o rintiniri en konngol makko goongawol faa laatoden artii6e e ko o tagi.

Haala nanude konngol Laamdo de jokka

¹⁹ Sakiraa6e am horsu6e, paamon: neddo fuu yaawa hettindaade, de taa yaawa haalude, taa yaawa tikkude.

²⁰ Sabo tikkere bii-Aadama gollataa ko fonnditii yeeso Laamdo.

²¹ Ndelle, njoppee huunde fuu ko tuuni e ko boni, nja66orodon konngol ngol Laamdo aawi e berde moodon ngool e leeyinkinaare. Ingol waawi hisinde yonkiiji moodon.

²² Woodi, taa kaadee e hettindanaade konngol ngool tan, ammaa ngadon ko ngol wi'i. Si wanaa noon, on kiilii ko'e moodon.

²³ Sabo kettintoodo konngol de jokkaay ko ngol wi'i, ina wa'i hono yeewoowo hoore muudum e daandorgal de yi'a no yeeso mum worri.

²⁴ Imo yeewa hoore makko, de si o dillii fu, wakkati gooto o yeggitan no o wa'i.

²⁵ Ammaa neddo fuu taykotoodo yamiroore hi66unde rimdinoore ndeen, si heddake e mayre fu, laatoto hono golliroowo konngol ngool, wanaa hono nanoowo tan de yeggita. Wo oon neddo barkintee e golle muudum.

²⁶ Neddo fuu jogoriido hoore muudum wo diinanke lobbo, si tawii dawran-taa demngal muudum fu, hiilii hoore mum. Neddo oon le, walaa fuu ko nafata e diina muudum.

²⁷ Diina laa6buka ceniika yeeso Laamdo Baaba meeden kam woni: wallude rew6e talkaa6e 6e goriraa6e mu66en maayi e atiime'en ley billaare mu66en, e haybude hoore muudum e tuundi adunaaru.

2

No jom jawdi e talkaajo fuu potiri e meeden

¹ Sakiraa6e am, onon goondinbe Joomiraado meeden Iisaa Almasiihu Jom teddeengal, taa burdinee 6i66e-Aadama.

² Si jom jawdi gattudo hootonnde kanje e kaddule lobbe naatii kawrital mon, de talkaajo borniido kaddule tuunde kam du naatii, noy ngadoton?

³ Si on teddinii borniido kaddule lobbe oon, de mbi'ii dum «Jooda, inan joonnde lobbere», de mbi'udon talkaajo oon «Dara toon» naa «Jooda e leydi dakkol koyde am»,

⁴ si on ngadirii noon fu, wanaa on cenndii hakkunde moodon naa? On laatake sarotoo6e 6e miilooji bondi.

⁵ Sakiraa6e am horsu6e, kettindee! Talkaa6e adunaaru ndu 6een, wanaa Laamdo subake 6e faa 6e laatoo danyu6e goondinal, 6e naata e laamu Laamdo mo Laamdo aadii hokkude yidu6e dum naa?

⁶ De onon kaa, on kuyfinii talkaa6e 6een. Wanaa joomiraa6e jawdi 6een torrata on naa? Wanaa kam'en njarata on yeeso sariya naa?

⁷ Wanaa kam'en mbonkotoo Iisaa mo njogidon innde muudum lobbere oon naa?

⁸ Goonga, on ngadii ko woodi si tawii on njokkii yamiroore laamu Laamdo mawnde no Binndi mbiiri nde mbi'unoo: «Njidiraa gondo maa no njidirdaa hoore maa ni.»*

⁹ Ammaa si on burdinii 6i66e-Aadama, on ngadii hakke. Yamiroore ndeen du na fela on ko mboofudon.

¹⁰ Goonga ni, si neddo jokkii jamirooje fuu, de woofi gootel majje tan, luttii jamirooje deen fuu.

¹¹ Sabo Laamdo biido «Taa jeenu», kam wi'i katin «Taa wadu war-hoore.» Si a wadaay jeenu, de a wadii war-hoore, a laatake boofudo jamirooje deen.

¹² Ndelle, kaaldon, ngolliron hono no yim6e sardete6e yamiroore rimdinoore kaani wadude ni.

* 2:8 Lewinkoo6e 19.18.

13 Sabo si goonga, nde Laamdo sarotoo fu, yurmataako neddo mo hollaay wobbe yurmeende. De jom yurmeende kaa, walaa fuu ko huldata sariya.

14 Sakiraa6e am, si goddo wi'ii ina jogii goondinal de golle makko hollaay o goondinii fu, dume dum nafata? Goondinal ngaal waawaa hisinde mo.

15 Si tawii ada jogii sakiike gorko naa debbo de wo koldo naa wo jolbudo,

16 si gooto moodon wi'ii dum: «Yahu e jam! Laamdo holtine, nyaamne faa kaaraa,» tawee o hokkaay dum ko haajaa duum, dume dum nafata?

17 Goondinal e hoore muudum du wo noon worri: si ngal walaa golleeji kollooji ngal fu, ngal waatii.

18 De si goddo wi'ii ma: «Aan, wo a jom goondinal, miin, mi jom golle», ndeen, mi jaaboto joomum, mi wi'a: «Hollam goondinal maa tawee waldaa e golleeji lobbi si ada waawi. Miin du mi hollirte golle am wo mi goondindo.»

19 Ada goondini Laamdo wo gooto naa? Gasii! De fay ginnaaji ina ngoondini dum de na ndiwna kulol!

20 Aan pamdufo hakkillo! Ada haajaa holleede no goondinal ngal waldaa e golle fuu nafataa faa'e.

21 A miccitaaki no maami en Ibrahiima ndaardiraa wo ponnditiido saabe golle muudum, nde yowunoo biyum Isiyaaka e hirsirde ndeen naa?

22 A yi'ii goondinal Ibrahiima e golle muudum fuu ina hawri. Woodi du, golle makko hibbini goondinal makko.

23 Hono noon Binndi diin tabitiri nde mbi'unoo: «Ibrahiima goondinii Laamdo, de Laamdo hiisorii mo saabe majjum wo o ponnditiido»,[†] faa o noddiraa gido Laamdo.

24 Ndelle on nji'ii, wo e golle neddo ndaardetee wo ponnditiido, wanaa e goondinal muudum tan.

25 Hono noon Rahabu, debbo woykuuru oon[‡] du. O ndaardaa wo o ponnditiido saabe golleeji di o gollunoo, nde o jakkitinoo nulaabe been, de o walli dum'en njaltiri laawol gonggol de ndadi.

26 Goonga ni, hono no banndu ndu walaa yonki maayiri noon, goondinal ngal walaa golle du waatiri.

3

Haala dawrande demngal muudum

1 Sakiraa6e am, taa heew6e e moodon piloo laataade jannginoobe. Sabo odon anndi minen jannginoobe, sariya boofi amin buran sariya heddiibe fuu naawude.

2 En fuu eden mboofa e laabi keewdi. Si tawii ina woodi mo woofataa e ley haala muudum, oon laatii neddo kibbudo, baawdo dawrande banndu muudum fuu.

3 Si en ngadii labaale e kundude pucci faa di dowtanoo en fu, en ndawranan balli majji fuu.

4 Ndaaree kabaaru laanaaji maayo du. Fay si idi mawni sanne, woodi keni nyanggudi ina kooya di fu, wo ooncirgel pamarel tan oonyata di, dorbotoodo oon ina waawi yaarude di do muuyi fuu.

5 Noon demngal du worri. Wo tergal pamaral e banndu neddo, de ingal mantaroo kulle mawde. Ndaaree! Doccel yiite, no foti famdude ni, ina waawi wulude ladde mawnde fuu.

[†] 2:23 Fudfoode 15.6. [‡] 2:25 Maanaa **woykuuru** wo pijoowo jobeteedo ceede.

⁶ Demngal du wo yiite. Ingal tummbii hakkunde ɓanndu, ingal heewi bonanda, ingal tuunina ɓanndu fuu. Ingal huɓɓiree yiite jahannama, ingal wula nguurndam meeden fuu.

⁷ Biɓɓe-Aadama ina mbaawi dawrande sii daabaaji fuu. Be ndawranii kulle ladde e pooli, faa e kulle ladooje e ko woni ley ndiyam fuu.

⁸ Ammaa demngal, fay gooto waawaa dawrande dum. Demngal dawran-taako, wo ngal baasi bondo. Ingal heewi tooke barooje.

⁹ Kangaal njettirten Joomiraado Baaba meeden, kangaal du kudirten yimɓe tagaabe dow alhaali Laamdo.

¹⁰ Hunnduko wooto yaltinta jettooje e kuddi fuu. Sakiraabe am, dum haanaa worrude noon.

¹¹ Yalla ildude wootere ina waawi wurtinge ndiyam mbeldam e kaadudam fuu naa?

¹² Sakiraabe: yalla yibbi ina waawi rimude ɓiɓɓe jaytun naa? Yalla cabiiji ina waawi rimude yibbi naa? Waawaa. Noon du ildude haadunde waawaa yaltinde ndiyam mbeldam.

Haala hakkillo yuurungo to Laamdo

¹³ Si jom hakkillo e paamal ina woni hakkunde moodon fu, hollira dum joonnde saahiinde e golleeji gadiraadi heese e hakkilantaaku.

¹⁴ Kaa si tawii kiram kaaddam naa yidde hoorem tan woni e berde moodon, taa mantorodon on jom'en hakkillo. Dum woni yeddude goonga.

¹⁵ Hakkillo ngo yuuraay to Laamdo. Wo ley adunaaru do e muuyde yonki e to Seydaani ngo yuuri.

¹⁶ Sabo do kiram mbondam e yidde hoorem tan ngoni fu, doon jiiɓaare e siyiiji bonanda fuu tawetee.

¹⁷ Ammaa hakkillo yuurungo to Laamdo, arande fuu, wo ngo laabungo. Woodi du, ingo wadda jam. Ingo heewi heese, ingo heewi newaare, ingo heewi yurmeende, ingo rima ko woodi. Ngo burdintaa yimɓe. Naafikaaku walaa e maggo.

¹⁸ Wadoobe jam ina aawa jam, de wo fonnditaare laatantoo ɓe tayri.

4

No yidugol adunaaru laatorii wanyugol Laamdo

¹ Toy bolwole e kalalaaji gondi ley moodon diin yuuri? Wanaa e muuyde moodon bonde kaɓooje e ley berde moodon di yuuri naa?

² Si on muuyii huunde de on keɓaay, dum saabii odon ngada war-hoore. Odon kaasidoo de on keɓataa muuyde moodon, dum saabii odon ndukida odon kaɓa. On keɓaay, sabo on nyaagaaki Laamdo.

³ Odon ɗaaroo de mbaason heɓude, sabo anniyaaji moodon wo bondi. Odon piloo heɓude muuyde yonki moodon tan.

⁴ Onon jeenoobe! Yalla on anndaa yidude adunaaru wo wanyude Laamdo naa? Ndelle, anniyiido laataade gido adunaaru fuu, wadii hoore muudum ganyo Laamdo.

⁵ Taa miilee Binndi diin wo ɓolum kaalata nde mbi'unoo: «Laamdo ina hirana ruuhu mo wadi e meeden oon sanne.»

⁶ Ammaa, Laamdo ina ɓeydana en moyyere burnde mawnude katin. Duum wadi de Binndi diin ina mbi'a: «Laamdo na salanoo mawninkiniibe, de na hokka leeyinkiniibe moyyere.»*

* 4:6 Banndi 3.34.

⁷ Ndelle, njaɓanee Laamɗo. Calanodon Ibiliisa, ndeen dillan to moodon law.

⁸ Batee Laamɗo, ndeen kam du ɓadoto on. Onon luttuɓe, laaɓinee juude mon. Onon waduɓe ɓerde didi, laaɓinee ɓerde mon!

⁹ Mettinee ɓerde mon, cunee, mboyee. Ngadon jaleede moodon bojji, weltaare moodon du laatoo cunu.

¹⁰ Leeyinkinee yeeso Joomiraado, ndeen toownan on.

¹¹ Sakiraaɓe, taa fay gooto moodon mbuyka banndum. Neddo fuu mbuykudo banndum naa sarii dum, mbuykii jamirooje Laamɗo deen, sarake jamirooje deen. Si a sarake jamirooje du, a dowtantaako de, a wadii hoore maa carotoodo.

¹² Gooto tan woni kokkoowo jamirooje, gooto woni Carotoodo: kam tan waawi hisinde e halkude. Aan, wo a moy faa carodaa gondo maa?

No neddo haaniri wakkilde Laamɗo

¹³ Joonin kettindee, onon wi'ooɓe: «Hannden naa jaango, min njahan ngalluure maaniire e maaniire, min ngada toon hitaande miden luumoo, min keɓa tino.»

¹⁴ Si goonga, on anndaa ko laatotoo jaango. Dume woni nguurndam moodon? Wo dum curki ɓanguki wakkatiyel gootel tan de majji.

¹⁵ Inan ko kaannodon wi'ude: «Si Joomiraado muuyii, min mbuuran, min ngolla huunde maani e huunde maani.»

¹⁶ De joonin, odon mawninkinoo, odon mantoo. Mantoraade hono nii fuu ina boni.

¹⁷ Ndelle, si neddo faamii ko woodi ko haani wadeede, de wadaay dum fu, wadii hakke.

5

Haala joomiraabe jawdi bonɓe golle

¹ Joonin kettindee onon joomiraabe jawdi, mboyee, ngadon wullaango saabe mettallaaji kewtotoodi on.

² Jawdi moodon nyolii, kaddule moodon mooyii.

³ Kanje moodon e cardi moodon fuunii. Puundi ndiin laatantoo on seedaaku bonanda moodon, nyaama terde moodon hono no yiite ni. On ndesanii ko'e moodon jawdi ley balde cakitotoode.

⁴ On calake yobude gollooɓe gese moodon njobdi muɓɓen. Inan, kettindee bullaali maɓɓe! Joomiraado jom baawde fuu oon nanii bullaali tayooɓe gese mon ɓeen.

⁵ On mbuurdii e muuyooji moodon, on mbeltake ley adunaaru ndu. On paynii ɓalli moodon hono kulle, faa nyannde kirsetee.

⁶ On carake fonnditiibe de mbarɗon dum'en. Fay si kamɓe kaa, ɓe nganaa yeddooɓe on.

No munyal nafirta

⁷ Woodi, sakiraaɓe, munyee faa Joomiraado wara. Miilee dow demoowo, no hedortoo faa leydi hokka dum tayri korsundi. Imo munya faa o heɓa yuwoonde arandeere e sakitotoonde.

⁸ Onon du munyee. Cemmbindinee ɓerde mon, sabo gartol Joomiraado ɓadake.

⁹ Sakiraaɓe, taa pelunduree, faa ndaɗon sariya. Miccitee, Carotoodo oon ina ɓadii sanne, imo darii e dammbugal!

¹⁰ Sakiraaɓe, miccitee annabaabe haaldunooɓe e innde Joomiraado ɓeen. Munyal maɓɓe ley torra ina laatanii on alhaali, faa onon du munyiron noon.

¹¹ Eden mbi'a barke woodanii tinnii6e 6een. On nanii haala tinnaare Ayuuba, woodi du on nji'ii e ley dum fuu no Joomiraa6o fodoranii mo cakitte lobbe, sabo Joomiraa6o wo keew6o yurmeende, jom hinney.

¹² Ammaa aranel fuu, sakiraa6e am, taa kunee: wanaa hunoraade kammu,* wanaa hunoraade leydi, wanaa huunde wonnde. Ammaa wi'ude «Ayyo» naa «A'aa» tan ina heya, taa caamon ley sariya Laam6o.

Haala ɳaaraade Laam6o dow goondinal

¹³ Yalla won torriido e moodon naa? O wada du'aare. Yalla won ceyiido e moodon naa? O yettira Laam6o jimi.

¹⁴ Yalla won nyaw6o e moodon naa? O nodda maw6e kawrital goondin6e, de 6e ndu'anoo mo, 6e ngatta nebbam dow hoore makko e innde Joomiraa6o.

¹⁵ Du'aare du'oraande e goondinal danna nyaw6o oon, Joomiraa6o uminan dum. Si joomum wadiino hakke du, yaafete.

¹⁶ Ndelle, kaalton hakkeeki moodon hakkunde moodon, ngadundurond du'aare, yalla odon cellinee. Du'aare ned6o ponnditiido ina jogii baaw6e wadude kulle maw6e.

¹⁷ Annabi Iliyaasa wo ned6o hono meeden. O wadirii du'aare e tinnaare taa kammu to6a. De yuwoonde to6aay e leydi faa wadi duubi tati e lebbi jeegom.

¹⁸ Caggal duum, o wadi du'aare katin yuwoonde to6a. De Laam6o jippini yuwoonde, leydi du fudini ko tayetee.

¹⁹ Sakiraa6e am, si gooto moodon wosake laawol goonga, de god6o wartirii dum fu,

²⁰ paamon gartir6o mo e laawol oon hisinan yonki makko e maayde, mooytan hakkeeki makko keew6i.

* 5:12 *Hunoraade kammu* woni hunoraade Laam6o.

Bataaki Piyeer arandeehi

¹ Miin Piyeer nulaado Iisaa Almasiihu winndi batakki ki do yaade to moodon, onon be Laamdo subii, laatiibe jananbe e ley adunaaru ndu, sankitiibe e leyde Ponta e Galaatiya e Kapadokiya e Aasiya e Bitiniya.

² Laamdo Baaba meeden subake on, anniyake laatodon yimbe muudum toon. Ruuhu muudum ina golla e moodon faa laatodon seniibe, faa dowanodon Iisaa Almasiihu, laamniredon yiyam muudum mbiccaadam e moodon.

Laamdo beydan on moyyere e jam.

Haala jikke nguurndam nduumiidam

³ Jettooje ngodanii Laamdo Baaba Joomiraado meeden Iisaa Almasiihu. Dow yurmeende makko mawnde o hokki en rimteede kesum saabe umitagol Iisaa Almasiihu e hakkunde maaybe, faa keben jikke celludo.

⁴ Saabe jikke oon eden kedii ndongu ngu Laamdo resani en dow kammu. Ndongu nguun mbonataa, tuunataa, buytataako.

⁵ Baawde Laamdo na reeniri on saabe goondinal moodon faa hisina on. O segilake banginde kisindam daam e wakkati cakitte adunaaru ndu.

⁶ Ley majjum odon keewi seyo, fay si tilsi berde mon metta joonin ley wakkati seeda saabe torraaji feere feere.

⁷ Torraaji diin kollata goondinal moodon na selli. Hono no kanje taaynirtee e yiite faa ndaaree yalla wo dimo, onon du hono noon ndaartinortodon. Goondinal moodon du ina buri kanje sabo kanje heddataako. Caggal odon munyi torra, on njettete, on keban darja e teddeengal nyannde Iisaa Almasiihu bangi.

⁸ On nji'aay dum de odon njidi dum. On nji'ataa mo joonin, ammaa odon ngondini mo. Dum hebbini on seyo manngo faltiingo haaleede.

⁹ Odon ceyorii noon sabo on keban ko kedidon ley goondinal, dum woni kisindam yonkiji moodon.

¹⁰ Annabaa6e pilake faamude kabaaru kisindam dam, 6e yamtindii dow majjam faa woodi. Be cappake moyyere nde Laamdo fodii hokkude on ndeen.

¹¹ Ruuhu Almasiihu gondo e ma66e oon anndinii 6e torraaji kewtotoodi Almasiihu e teddeengal jokkitoowal ngaal gilla wakkati majjum waraay. Annabaa6e been pilake faamude moy warata e ndey dum wadata.

¹² Ammaa Ruuhu oon hollii 6e ko 6e mbaajotoo duum wanaa ko'e ma66e 6e mbaajantonoo, wo onon 6e mbaajantoo. Joonin du, waajotoo6e Kabaaru Lobbo njottinii on kabaaru oon dow baawde Ruuhu Ceniido yuurudo dow kammu. Fay maleyka'en ina njidi faamude kabaaru oon sanne.

Haala joonnde seniinde

¹³ Saabe majjum, pindinon hakkillooji mon faa cegilanodon golle, nanngitodon! Njowon jikke moodon fuu dow moyyere nde Laamdo hokkoyta on nyannde Iisaa Almasiihu bangowi ndeen.

¹⁴ Laatodon bi66e dwtaniibe Laamdo, taa njeccee e muuyde yonki de ngononodon e muudum arande deen. Ndeen, on anndaano goonga.

¹⁵ Joonin kaa, laatee seniibe e huunde fuu ko ngadoton, hono no Laamdo noddudo on oon senorii ni.

¹⁶ Sabo Binndi diin mbi'ii:

«Laatee seniibe, sabo miin du wo mi ceniido.»*

¹⁷ Odon noddira Laamdo Baaba moodon. Kanko woni carortoodo mono fuu e golle muudum, o burdintaa yimbe. Ndelle kulee mo ley ko ngadoton fuu, faa do mbeerka moodon haadi e adunaaru.

¹⁸ Odon anndi on ka66itaama e nguurndam mon bolam dam tawruƕon baabiraa6e moodon. Coottitaari ndimɗindi on ndiin wanaa huunde timmoore hono cardi naa kanje.

¹⁹ Almasiihu wo laatiido jawgel ki66ungel, ngel walaa malal. Oon soottitiri on yiyam muudum teddadam.

²⁰ Laamdo suƕake Almasiihu gilla joyyinaay adunaaru, ammaa e cakitte jamaanuuji diin Laamdo ɓanginii mo saabe moodon.

²¹ Wo saabe makko ngoondinirdon Laamdo. Laamdo ummintinii mo e maayde de hokki mo teddeengal. Ndelle goondinal mon e jikke mon fuu ina njowii e Laamdo.

²² Dowtaare moodon goonga laamnii berde moodon hefa njidon sakiraa6e mon goondin6e, tawee naafikaaku fuu walaa. Ndelle njidunduree njinngu manngu dow berde laa6ude.

²³ Laamdo wadi aawdi e moodon de ndimtaƕon kesum. Aawdi ndiin wanaa timmoori, ndi timmataa abada. Kayri woni konngol Laamdo buurngol, duumiingol ngool.

²⁴ Sabo,
«Bii-Aadama wo huɗo,
dawla muudum du wo pinndi.
Huɗo yooran, pinndi du solan,
²⁵ ammaa konngol Joomiraado ngool
duumoto faa abada.»†

Konngol ngool woni Kabaaru Lobbo mo mbaajadon oon.

2

¹ Saabe majjum, njoppon ko boni fuu: jamba e naafikaaku e haasidaaku* e nyooore fuu.

² No cukaloy keccoy muuyirta kosam endi inniraa6e mu66en ni, hono noon onon du haani muuyiron konngol Laamdo laa6ungol ngool, faa mawnon ley kinsindam mon saabe maggol.

³ Sabo Binndi diin mbi'ii: «on meedii hinney Joomiraado.»†

Haala hayre wuurnde e haala yimbe seniibe

⁴ Ngaree to Joomiraado. Kanko woni hayre wuurnde nde yimbe calii. Ammaa Laamdo suƕake hayre nde, ina horsini nde.

⁵ Onon du odon nga'i hono no kaaye buurde nyi6irteeɗe suudu seniindu ni. Wo on almaami'en seniibe, waddanoo6e Laamdo sadakaaji teddinooji dum. Laamdo na ja6ira di saabe Iisaa Almasiihu.

⁶ Sabo Binndi diin mbi'ii:
«Mi yowan hayre joyyinirde ley Siyona,
hayre su6aande, horsunde.

Katin du goondindo nde fuu
semɗintaake abada.»‡

⁷ Onon goondin6e, hayre ndeen ina horsi e moodon. Ammaa 6e ngoondinaay 6een, Binndi diin mbi'ii 6e:

* 1:16 Lewinkoo6e 11.44-45, 19.2. † 1:25 Esaaya 40.6-8. * 2:1 Maanaa *haasidaaku* do wo nganyaandi yuurundi e yidande hoorem tan. Joomum yidaa goddo he6a. † 2:3 Jabuura 34.9. ‡ 2:6 Esaaya 28.16.

«Hayre nde nyiḡooḡe been calii ndeen,
wo kayre laatii hoore nyimngo ngoon. §

8 Hayre ndeen na ferga yimḡe,
na saabanoo ḡum'en boḡḡaade.*

Iḡe pergoo e mayre sabo ḡe calake rewude konngol ngool. Wo noon ḡe podoranaa.

9 De onon kaa, wo on lenyol cuḡaangol, wo on almaami'en gollanoḡe Kaananke oon, wo on lenyol ceniingol, wo on yimḡe ḡe Laamḡo suḡanii hoore muuḡum. O suḡake on faa kaalon kabaaru moyyuki makko, kanko noddudo on yuuwde e nimre warude e annoora makko kaayniido oon!

10 Arande on nganaano yimḡe Laamḡo, de joonin wo on yimḡe muuḡum. On keḡaayno yurmeende makko, joonin kaa on keḡii.

Haala ḡowntanaade hooreeḡe

11 Sakiraaḡe am horsuḡe, wo on hoḡḡe, yimḡe jananḡe ley adunaaru ndu. Saabe majjum, mido waajoo on, mbodḡḡodon muuyḡe yonki, sabo wakkati fuu ide piloo halkude yonkiiji moodon.

12 Ngadee needi hakkunde yimḡe ḡe ngoondinaay ḡeen. Si on ngadii noon fu, fay si ḡe peldi on ko boni, ḡe nji'an gollleeji moodon lobbi, de ḡe teddina Laamḡo nyannde ḡangani ḡe.

13 Njaḡanee kaanankooḡe ḡeen fuu saabe Joomiraaḡo, gilla e kaananke ḡurḡo toowde,

14 faa e hooreeḡe nelaaḡe muuḡum. Sabo kaananke nelii ḡe faa jukkoo wadoḡe ko boni, de yetta wadoḡe ko woodi.

15 Sabo ko woni muuyḡe Laamḡo dey, muḡḡiron kunnudude fuuyḡe majjuḡe e gollleeji moodon lobbi.

16 On ndimḡinaama, ammaa kaybee taa ndimaaku moodon saabanoo on gollude ko boni. Ngorrion no maccuḡe Laamḡo ni.

17 Teddinee yimḡe fuu, njiḡee sakiraaḡe goondinḡe ḡeen, kulee Laamḡo, teddinee kaananke mawḡo oon.

Haala jokkude Iisaa Almasiihu

18 Maccuḡe, ḡowntanee joomiraaḡe moodon, teddinon ḡum'en, wanaa joomiraaḡe moodon lobbuḡe newiiḡe been tan, ammaa fay oonyiiḡe been du.

19 Sabo nedḡo mo toonyaaki, si torraama de munyiri saabe miilaade Laamḡo fu, wadii ko woodi.

20 Si tawii a toonyiido de munyudaa piido fu, teddeengal fuu walaa e majjum. Ammaa si on ngollii ko woodi de munyudon torraaji saabe ḡuum fu, Laamḡo ina yidi ḡum.

21 Dum Laamḡo noddiri on, sabo Almasiihu torriraama saabe moodon. O hollii on laawol faa njokkon koyḡe makko.

22 Abada o luttaay, abada hunnduko makko du wurtinaay fewre.

23 Nde ḡe njennunoo mo ndeen, o yennitaaki ḡe. Nde ḡe torrunoo mo ndeen, o yomnitaaki ḡe e haala. O hedorake ḡe Laamḡo carortooḡo laaḡal oon.

24 Almasiihu e hoore muuḡum ronndorake hakkeeji meeden e ḡanndu muuḡum dow leggal palaangal, faa maayanen hakkeeji, mbuuranen fonndi-taare. On ndannaama saabe barme makko.

25 Arande, wo on baali majjuḡi, joonin kaa on ngartii to Duroowo kay-boowo yonkiiji moodon.

§ 2:7 Jabuura 118.22. * 2:8 Esaaya 8.14.

3

Haala mboodirka hakkunde goriyo e deekiyo

¹ Hono noon onon rewbe du, dwtanee goriraaɓe moodon. Ndeen si woɓɓe maɓɓe nganaa jokkuɓe konngol Laamɗo fu, golle mon ina waawi waylitinde ɓe, tawee fay haala wadaay.

² Be nji'an no ngorrudon e laaɓal e yaage.

³ Taa nyaayo moodon laatoɗ nyaayo yi'eteengo: moorli, soɗaade e bornaade kaddule nɗardude.

⁴ Tinnee e soɗagol cuudiingol faa ɓerde mon codoroo jam e heese, ɗum woni soɗagol ngol timmataa. Ngool woni soɗagol korsungol to Laamɗo.

⁵ Arande, wo noon rewbe seniibe nyaayiramoo, yowuɓe jikke muɓɓen e Laamɗo been. Be njaɓanii goriraaɓe maɓɓe,

⁶ hono no Saaratu dwtoranii gorum Ibrahiima faa ina noddira ɗum joomum ni. Si on ngollii ko woodi de on accaay fay huunde hulɓina on fu, on laatake ɓiɓɓe makko, kanko Saaratu.

⁷ Onon worɓe du, ko ngondoton e deekiraaɓe mon fu, paamon debbo fotaa e gorko semmbe. Teddinee ɓe sabo onon e maɓɓe fuu on kawtu moyyere, ɗum woni nguurndam ngoongalajam. Ngadiron noon, taa fay huunde haɗa du'aawuuji mon njaabeede.

Haala torreede saabe laawol lobbol

⁸ Ko jokkiti dey, on fuu laatee hakkillo wooto, moyyunduron, njidunduron njinngu sakiragu, njurmunduree, leeyinkinodon.

⁹ Taa njomnitodon ko boni, taa njennitee jennuɗo on. Ammaa mbarkinon joomum, sabo wo ɗuum Laamɗo noddiri on, faa hokka on barke.

¹⁰ Sabo Binndi ɗiin mbi'ii:

«Jidudo heddoraade nguurndam lobbam
e nyalaade belde fuu,

nanngita demngal muudum e ko boni,
nannga hunduko muudum e pene,

¹¹ woodfoo ko boni, wada ko moyyi,
filoo jam de tinnoo e majjam.

¹² Sabo Joomiraado ina ndaara fonnditiibe,
ina hettindoo du'aawuuji muɓɓen,

de na salano wadooɓe ko boni been.»*

¹³ Dum le, moy wadata on ko boni si on tinnake e ko woodi?

¹⁴ Ammaa si tawii on torraama saabe fonnditaare fu, barke na woodani on. Taa kulee yimɓe been, taa hakkillooji moodon mbemmboo.

¹⁵ Teddinee Almasiihu e ɓerde moodon: wo o ceniido, wo o Joomiraado meeden. Wakkati fuu, tawa odon cegilanii jaabaade neddo fuu yamudo on sabaabu jikke mo ngondon e muudum oon.

¹⁶ Njaaborodon ɓe heese e yaage, tawee walaa fuu ko ɓerde moodon peldata on. Ndeen yimɓe buykoobe golleeji moodon lobbi saabe Almasiihu been cemtan dow majjam.

¹⁷ Torreede e ley golleeji lobbi, si tawii wo ɗum muuyde Laamɗo, ɓuri torreede e ley golleeji bondi.

¹⁸ Sabo Iisaa Almasiihu e hoore muudum maayii saabe hakkeji yimɓe jamaanuuji fuu nde wootere faa abada. Ponnditiido oon maayanii ɓe ponnditaaki been, faa o yaara en to Laamɗo. Fodde ɓanndu, wo o baraaɗo, de o ummitiido e Ruuhu.

* 3:12 Jabuura 34.13-17.

¹⁹ Wo e baawde Ruuhu oon du Iisaa yaari waajowii yonkijii uddaadi ley kasu.

²⁰ Yonkijii diin luttii Laamdo e jamaanu Nuuhu. Tawi Laamdo munyanii di sanne, nde Nuuhu sehannoo laana muudum mawka kaan ndeen. Yimbe seeda naati de kisi e ndiyam daam, njeetato tan.

²¹ Dum fuu dum wadii faa dum holla lootagal batisima gilla waraay. E ley maggal on kisi saabe ummitagol Iisaa Almasiihu. Lootagal batisima ngaal wanaa ittude tuundi banndu, ammaa wo amaana mo neddo nanngidi e Laamdo e bernde laabunde.

²² O yeentowii dow kammu, imo joodii gere nyaamo Laamdo. Imo laamii maleyka'en e kaanankoo6e e jogiibe baawde fuu.

4

Haala nguurndam kesam

¹ Almasiihu yarii torra ley banndu muudum. Ndelle onon du kooyon anniya hono no makko ni, cegilanodon torra. Sabo si neddo torraama ley banndu fu, seedii e hakkeeki.

² Ndeen selan jokkude muuyde terde, de jokka muuyde Laamdo haddi nguurndam muudum fuu.

³ Nguurndam moodon paltiadam daam heyii on, on ngadiino ko yimbe be anndaa Laamdo been njidi fuu. On mbuurdii e rafi semto e muuyde terde e sulagal e fijirde bonnde e yarngo bonngo e dewal tooruuji nyiddiniingal.

⁴ Ko celudon tawdeede e ma66e e ley golleeji centiniidi cattudi duum haaynake be sanne, duum wadi de ibe mbonkoo on.

⁵ Ammaa be ndaroyto yeeso Laamdo, cegilaniido saraade wuur6e e maay6e fuu oon.

⁶ Dum wadi de fay maay6e been kaalanaa Kabaaru Lobbo oon. Ndeen, fay si be caraa sariya maayde hono no yimbe fuu, be mbuuran ley ruuhu hono no Laamdo wuuri ni.

⁷ Timmoode huunde fuu badake. Ndelle, kakkilon, nanngitodon, faa keddodon e du'aare.

⁸ Ko artii dum fuu, njidundur on sanne, sabo njinngu na sudda hakkeeki keewdi.

⁹ Mono fuu jaba weeraneede tawee on nomaaki dow majjum.

¹⁰ Mono e moodon fuu hebii dokke feere feere. Ngolliron dokke deen faa nafon w66e, hono no kawjotoodo lobbo, kalfinaado moyyere Laamdo heewnde sifa.

¹¹ Kaaloowo ley kawrital fuu, ina haani haalude haalaaji Laamdo. Golloowo fuu, ina haani gollirde semmbe mo Laamdo hokki dum oon. Dum fuu wo faa Laamdo teddinee e ley huunde fuu, teddiniree saabe Iisaa Almasiihu. Wo teddeengal e baawde ngoodan Iisaa Almasiihu faa abada abadin! Aamiina.

Haala seyaade ley torraaji

¹² Sakiraa6e am horsu6e, taa torra ndaartindotoodo on naawdo hono no yiite oon haaynoo on, hono wo dum huunde nde haanaa laataade.

¹³ Ammaa ceyee sabo ko kawtudon e Iisaa Almasiihu torraaji joonin duum, faa ceyodon sanne ley ilinaali nde teddeengal makko 6angi.

¹⁴ Si on kuyfinaama saabe innde Almasiihu, barke na woodani on. Sabo Ruuhu teddu6o, dum woni Ruuhu Laamdo, ina woni dow moodon.

¹⁵ Taa fay gooto moodon torree saabe wadii war-hoore maa wujjii maa wadii ko boni maa naatii ko walanaa dum.

16 Ammaa si gooto moodon torraama saabe wo Almasiyankeejo fu,* taa sentira dum, njettee Laamdo saabe innde ndeen.

17 Joonin wakkati mo Laamdo fuddata saraade yimbe yottake. To yimbe rewoobe mo been o fuddirta. Si sariya oon fuddirii en enen, noy timmirta e dow be njokkaay Kabaaru Laamdo Lobbo been?

18 Binndi diin mbi'ii:
«Si hisinde fonnditiibe tiidii,
dume hewtotoo yeddube Laamdo e luttube?»†

19 Ndelle si wo nii dum worri, neddo fuu torraado ley muuyde Laamdo halfina hoorem e Tagudo koolniido oon, heddo e wadude ko woodi.

5

Haala waaju yaade to mawbe

1 Mido waajoo mawbe wondube e moodon been dum do, sabo miin du mi mawdo, mi seedakeno torraaji Iisaa Almasiihu, mi tawdete e teddeengal ganginoyteengal ngaal du.

2 Nduron coggal ngal Laamdo halfini on ngaal. Kaybon ngal. Taa ndurdon ngal tilay, ammaa ndurdon ngal yardaamuye no Laamdo yidiri ni. Taa ndurdon ngal faa kebon kaalisi tan, ndurdon ngal e semmbe berde mon.

3 Taa ndooldee coggal ngal Laamdo halfini on ngaal, ammaa ngadon alhaali lobbo e maggal faa ngal jokka.

4 Ndeen si Duroowo mawdo oon bangowii, on keban kufune teddeengal mo bonataa abada.

5 Hono noon onon jokolbe, njaabee yamiroore mawbe. On fuu, ngondon e leeyinkinaare hakkunde moodon, sabo Binndi diin mbi'ii:
«Laamdo na salanoo mawninkiniibe,

de na hokka leeyinkiniibe moyyere.»*

6 Ndelle, leeyinkinane Laamdo jom semmbe oon, faa toowna on si wakkati cubaado oon yottake.

7 Paddee ka66u-ko'uuji moodon diin fuu yeeso Laamdo, sabo imo hakkilani on.

8 Ndeentee, kakkilon! Sabo ganyo moodon Ibiisa ina wada yaha-warta hono no laddeeru yolbundu ni, ina filoo mo nyaama.

9 Kabdon e mayru, tinnodon e goondinal moodon, sabo odon anndi saki-raabe moodon sankitiibe e adunaaru ndu been, kam'en du ina ngondi e torraaji diin.

10 Nde torradon faa booyti seeda fu, Laamdo jom hinney fuu, noddudo en faa ngonden e teddeengal muudum duumiingal ley kawtal Iisaa Almasiihu, kam hi66inta on. Kam darnata on, sellina berde mon, tabintina on.

11 Wo baawde ngoodan mo faa abada! Aamiina.

Baynundural

12 Silas mo tiigoriimi wo sakiike koolniido walli kam winndande on bataaki nda66i ki, faa mi sellina berde mon, mi hokka on tannyorol: kabaaru mo mbinndumi oon wo hinney Laamdo goongaajo. Keddodee e majjum!

13 Kawrital goondinbe gonngal Baabiila, ngal Laamdo subii no suborii on ni, ingal jowta on. Marku biyam oon du ina jowta on.

14 Njowtunduron jowtaali gondudi e njinggu.

Jam wonda e moodon, onon hawtufe e Iisaa Almasiihu been fuu.

* 4:16 Almasiyankeejo ina fiirta jokkudo Almasiihu. † 4:18 Binndi 11.31. * 5:5 Binndi 3.34.

Bataaki Piyeer dīaḅi

¹ Bataaki ki to am yuuri, miin Simon Piyeer. Mi maccudo Iisaa Almasiihu, mi nulaado muudum. Midō jowta on, onon heḅuḅe goondinal korsungal hono ngal amin ngaal saabe fonnditaare Iisaa Almasiihu, Laamdo meeden kisinoowo en oon.

² Laamdo hebbin on moyyere e jam e ley ko anndudon mo duum, e ko anndudon Joomiraado meeden Iisaa duum.

No goondinbe kaaniri wuurdude e kulol Laamdo

³ E baawde Joomiraado kefirde huunde fuu ko kaajaden, faa mbuurden e kulol Laamdo. En kebirii dum saabe ko anndudon Laamdo, noddirdo en teddeengal muudum e moyyuki muudum oon.

⁴ E ley teddeengal makko e moyyuki makko o hokkii en amaanaaji korsudi, mawdi sanne. O wadanii on di faa ndadon bonanda kalkoowo mo muuyde bonde ndimi gondo e adunaaru ndu, de kawton e Laamdo alhaali.

⁵ Saabe duum, tinnodon faa wooda, beydon e dow goondinal moodon ngaal moyyuki, e dow moyyuki kiin anndal,

⁶ e dow anndal ngaal nanngitaare, e dow nanngitaare ndeen munyal, e dow munyal ngaal kulol Laamdo,

⁷ e dow kulol Laamdo ngool yidugol sakiraaḅe, e dow yidugol sakiraaḅe ngool, njinngu kuuḅungu.

⁸ Si sifaaji lobbi di ina ngoni e moodon, woodi na beydoo, di kaḅan on laataade waatuḅe berde ḅe nafataa e ley anndugol moodon Joomiraado men Iisaa Almasiihu.

⁹ Sabo neddo fuu mo sifaaji diin ngalaa e muudum wo bumdo naa pamduḅo jiide, sabo yeggiti Laamdo laabinii dum e hakkeji muudum paltiidi diin.

¹⁰ Ndelle sakiraaḅe, onon kaa, tinnoree no mbaawrudon fuu e tabintinde noddaango ngo Laamdo noddi on to muudum ngon, e ko o subii on duum du. Sabo si on ngadii dum on pergataako abada!

¹¹ Hono nii Laamdo jaḅḅortoo on e teddeengal manngal de naaton laamu Joomiraado men Iisaa Almasiihu kisinoowo en nduumiingu.

¹² Ndelle, fay si tawi odon anndi kulle deen, odon keddi e goonga mo keḅudon oon, mi miccintinan on de wakkati fuu.

¹³ Mi yi'ii ina tilsi mi findina hakkillooji moodon faa miccitonon dum si mido heddi mido foofa.

¹⁴ Sabo mido anndi mi fooyataa e adunaaru katin, dow no Joomiraado men Iisaa Almasiihu holliri kam ni.

¹⁵ Ndelle mi wadan ko mbaawumi fuu, faa si mi dillii adunaaru fu, odon mbaawa miccitaade kulle deen wakkati fuu.

No haala annabaḅe dow Almasiihu tabitiri

¹⁶ Nde min anndinnoo on garol Joomiraado men Iisaa Almasiihu e baawde muudum ndeen, min njokkaay fillaaji nyeenyudi. Gite amin jaati min njiiri manggu makko!

¹⁷ Laamdo Baabiiwo hokkii mo teddeengal e darja. Wakkati oon daande Laamdo jom darja mawdo oon hewtii mo, de wi'i: «O wo Biyam mo korsinmi, mo ceyortoomi.»

¹⁸ Daande ndeen yuuri dow kammu. Minen e ko'e amin, min nanii nde, sabo wakkati oon miden ngondi e makko dow waamnde seniinde toon.

¹⁹ Dum fuu beydanii min katin tannyorde ko annabaaḅe been kaalnoo duum. Ndelle sanaa ngatton hakkillooji moodon e dow majjum, sabo haalaaji maḅḅe ina nga'i hono lampal jaynoawal ley nimre, faa pooyngol yayna, de hoodere fajiri jalba ley berde moodon.*

²⁰ Aranel fuu, paamon ko winndaa ley dewte annabaaḅe duum fuu yuuraay e ko'e muḅḅen.

²¹ Sabo fay nde wootere konngol annabaaḅe yuuraay e muuyde gii-Aadama, ammaa wo Ruuhu Ceniido wadi de annabaaḅe been kaalti konngol yuurungol to Laamdo ngool.

2

Haala annabaaḅe fewreeḅe e halkere muḅḅen (Yahuuda 4-13)

¹ No annabaaḅe fewreeḅe ngorrnunoo e ley lenyol Israa'iila ngool ni, hono noon waajotooḅe fewreeḅe ngorroya e ley moodon. Be cornan e ley moodon janne fewreere halkoore. Be njeddann fay Joomii ḅe coodudo ḅe oon. Hono noon ḅe poodiranta ko'e maḅḅe halkere yaawunde.

² Heewḅe njokkan e rafi semto maḅḅe ngoon. Saabe maḅḅe laawol goonga ngool mbonkete.

³ Eelgal* maḅḅe waddanan ḅe haalde pene faa ḅe luumtoroo on. Ammaa jukkungo maḅḅe saraama ḅooyii, halkere maḅḅe ina doomi ḅe.

⁴ Miccitodon, Laamdo accaay maleyka'en luttunooḅe been. Ko o wadi dey, o geyyirii ḅe callali, o faddi ḅe ley nimre jahannama faa nyannde darngal.

⁵ Miccitodon du, o accaay adunaaru arandeeru nduun. Ko o wadi dey, o reenii Nuuhu baajotoodo fonnditaare oon e yimḅe njeddo woḅḅe, de o wayli ilam tuufaandu faa halki adunaaru yeddundu mo nduun.

⁶ Laamdo sarii gure diidi Sodoma e Gomoora. O halkirii dum'en yiite faa laatii ndoondi, faa de laatanoo yeddooḅe mo warooḅe fuu maande ko hewtata dum'en.

⁷ E ley majjum, o dannii Luudu ponnditiido oon. Bernde muudum metti saabe golleeji bonḅe been cementiniidi.

⁸ Wo o kodudo hakkunde bonḅe been, o ponnditiido. Bernde makko laaḅunde ndeen ina metta nyalooma pindo fuu saabe golleeji maḅḅe bondi di o yi'ata e di o nanata.

⁹ Dum fuu ina holla Joomiraado ina waawi reenude dwtaniibe dum been e ndaartindooje, ina waawi katin resande oonyiibe been jukkungo faa nyannde darngal,

¹⁰ sakko doggooḅe caggal muuyde terde tuunde, huyfinḅe hoorewaaku Joomiraado been.

Waajotooḅe fewreeḅe been cementataa, ina mawnitoo, ḅe kulataa mbonkaade tedduḅe wonḅe dow kammu.

¹¹ Ammaa maleyka'en ina furi ḅe semmbe e baawde, de fay e noon mbonkataako tedduḅe been faa kiitoo dum'en yeeso Joomiraado.

¹² De yimḅe been kaa, iḅe nanndi hono daabaaji ladde di ngalaa hakkillo, jokkooji taguuji muḅḅen, dimiraadi faa nanngēe, mbaree. Iḅe mbonkoo ko ḅe anndaa. Laamdo halkiran ḅe hono no daabaaji ladde diin kalkirtee ni.

* **1:19 Hoodere fajiri** ndeen woni Almasiihu, jaynoowo ley berde goondinḅe dum. Ndaaree Holleede Yuhanna 22.16. * **2:3 Maanaa eelgal** do wanaa njaaraade, wo muuyude naa suunaade ko jeyaa.

¹³ Be torrii wo66e, woodi kam6e du 6e ke6an torra faa laatoo njobdi ma66e. I6e ceyoroo muuyde terde ma66e bonde fay ley nyalooma. Si 6e njooddake e moodon e ley kawrital nyaamdu, i6e ceyoroo jamba ma66e. I6e laatani on gacce e laru†.

¹⁴ Be tampataa yeewude rew6e wo66e, 6e celataa wadude junuuba. Mo goondinal muudum walaa semmbe fuu, 6e nanngiran dum e eytooje. Berde ma66e wo boowde eelgal. Wo 6e 6i66e hudaabe.

¹⁵ Be celii laawol ponnditingol ngool, 6e majjii saabe ko 6e njokki laawol Balaama‡ 6ii Bosora, jidudo yobeede faa wada ko boni.

¹⁶ Ammaa annabaajo oon felaama dow hakke muudum, sabo araawa mum haaldii e muudum e daande neddo de hadi dum wadude puuyndam.

¹⁷ Waajotoo6e fewree6e 6een wo 6ulli di ngalaa ndiyam, wo 6e duule de henndu soggata, nimre burnde fuu ni66ude 6e ndesanaa.

¹⁸ I6e piloo jarribaade yim6e e dow haalaaji mawdi boli. I6e nawtoroo muuyde terde cementiniide faa 6e eyta yaltu6e ko 6ooyaay hakkunde majju6e.

¹⁹ I6e aadanoo dum'en ndimaaku, tawee kam6e e ko'e ma66e, wo 6e maccu6e bonanda. Sabo mono fuu wo maccu6e ko jaalii dum.

²⁰ Ina waawi taweede 6e ndadirii e tuundi adunaaru saabe anndude Joomiraado meeden Iisaa Almasihu kisinoowo en oon. Ammaa si 6e njeccake e mayri katin faa ndi jaalii 6e fu, cakitte ma66e buran arane ma66e bonde.

²¹ Si 6e andaano laawol fonnditaare ngool faa'e fu, duum 6uri ko 6e anndi ngol faa woodi de 6e tottiti yamiroore seniinde nde 6e ke6unoo.

²² Ko hewti 6e duum laamnii banndol ngol: «Rawaandu nyaamtan tuure muudum.» Wi'aama katin: «Ngiroowu lootaangu talloto e loope.»

3

Haala gartol Joomiraado

¹ Sakiraa6e am horsu6e, 6ataaki ki woni dida6i ki mbinndanammi on. E ley didi diin fuu, mido filoo miccinde on kabaaru o, faa hakkillooji moodon beydoo miilaade ko laa6i.

² Mido yidi miccinde on haalaaji di annabaa6e senii6e kaalnoo arande, kam e yamiroore Joomiraado meeden kisinoowo en nde nulaa6e mon njanggini on.

³ Artee anndude dum do: e balde cakitotoode deen, jalnortoo6e yim6e jokku6e muuyde terde mu66en ngarowan. Be njalnorto on,

⁴ 6e mbi'a: «Noy amaana gartol makko oon laatorii? Sabo gilla maamiraa6e men maayi faa joonin, huunde fuu ina worri e alhaali muudum hono no worrunoo gilla e fuddoode adunaaru ni.»

⁵ I6e anniyii yeggitinde Laamdo tagirii kammu e leydi fuu konngol muudum. Illa ko 6ooyi o tagirii leydi ndi ndiyam, ndi yaltii ley ndiyam.

⁶ Katin du, Laamdo halkirii adunaaru ndu ndiyam nde wadunoo ilam tuufaandu.

⁷ Wo e konngol makko ngool du, kammu e leydi do ngonden e muudum joonin ndesanaama yiite faa nyannde darngal. Wakkati oon yeddu6e Laamdo 6een kalkete.

† 2:13 **Laru** e sokottu fuu wo gootum. Wo nyakugol ley ko yi'ete e ko yi'ataake. ‡ 2:15 **Balaama** janggini kaananke wuro wi'eteengo Mowap oon jarribaade Israa'ilankoo6e faa 6e naata ley jeenu e dewal tooruuji.

⁸ Sakiraaḅe am horsuḅe, taa njeggiton goonga gooto o: to Joomiraado, nyalooma gooto ina wa'i hono no duuḅi ujunere ni, de duuḅi ujunere du ina nga'ani mo hono no nyalooma gooto ni.*

⁹ Joomiraado hanndintaa tabintinde amaana muudum no yimḅe wobbe miilortoo ni. Wo o munyando on tan, sabo o yidaa fay gooto halka. Ko o yidi dey, yimḅe fuu ngarta to makko, tuuba.

¹⁰ Ammaa nyannde gartol Joomiraado ndeen juhan en hono no gujjo juhirta ni. Wakkati oon, kammu o timmiran sawtu mawdo. Kulle kammunkooje fuu kalkan ley yiite. Leydi ndi e gollleeji gondi e muudum fuu banginte, caree.

¹¹ Ndelle si tawii dum fuu hono noon dum halkirta, ina tilsi njokkon laawol ceniingol, mbuurdon e kulol Laamdo!

¹² Ina tilsi laatoḅon hediiḅe nyalaande Laamdo ndeen, laatoḅon filotooḅe nde wara law! Nyannde ndeen, kammu huḅḅan halka, kulle kammunkooje fuu taayan ley yiite.

¹³ Ammaa eden kedii ko Laamdo aadii: kammu keso e leydi keyri do fonnditaare tawetee.†

¹⁴ Ndelle, sakiraaḅe am horsuḅe, e ley ko kedidon kulle deen duum, tinnee faa Joomiraado tawa on e jam, tawa on ngalaa tuundi, on ngalaa laru.

¹⁵ Paamon munyal Joomiraado meeden ngaal ina hokka on laawol heḅude kisindam. Noon sakiike meeden Pool korsudo oon winndirani on, no Laamdo hokkiri mo hakkilantaaku ni.

¹⁶ Ley bataakiiji makko diin fuu, imo winndira hono nii dow haala kaan. Bataakiiji makko diin ina njogii haalaaji di maanaa muḅḅen tiidi faamude, di yimḅe famduḅe jannde e ḅe ngalaa semmbe ley goondinal mbaylitata maanaa muudum. Wo hono noon du ḅe ngadirta e nokkuuje godde ley Binndi diin. Be ngaddanan ko'e maḅḅe halkere.

¹⁷ Ammaa onon sakiraaḅe am horsuḅe, sabo on kumpitaama dum gilla joonin, ndeentee taa bonḅe been njaara on e majjere muḅḅen de ceedon e semmbe mon ley goondinal.

¹⁸ Mawnon e anndude Joomiraado men Iisaa Almasiihu kisinoowo en, mawnon e moyyuki muudum. Teddeengal woodan mo gilla joonin faa abada! Aamiina.

* 3:8 Jabuura 90.4. † 3:13 Esaaya 65.17, 66.22, Holleede Yuhanna 21.1.

Bataaki Yuhanna arandeehi

Haala Konngol kokkoowol yimbe nguurndam

¹ Miden mbinndana on e dow gondo gilla fuddoode oon. Min nanii haala makko, min njiirii mo gite amin, min taykake mo, min meemirii mo juude amin. Kanko woni Konngol kokkoowol nguurndam.*

² Nguurndam daam ɓanginaama, min nji'ii dam, miden ceedoo haala maj-jam. Nguurndam nduumiidam ngondam do Baabiiwo dam min ɓanginanaa, wo dam min kaalanta on haala muudum.

³ Ndelle, ko min nji'i e ko min nani duum min kaalanta on onon du, faa kawton e amin e ley kawtal Baabiiwo e Biyum Iisaa Almasiihu.

⁴ Dum min mbinndanta on, faa seyo meeden hiɓɓa.

Haala wuurude ley annoora

⁵ Inan kabaaru mo min narri Almasiihu, mo min kaalanta on haala muudum oon: Laamdo wo annoora, nimre fuu walaa e muudum.

⁶ Si en mbi'ii en kawtu e makko, de tawee e nimre ngonden, en penii, goonga walaa e golle meeden.

⁷ Ammaa si e annoora mbuurden hono no o worri e annoora kanko e hoore makko ni fu, ndeen eden ngoodi kawtal hakkunde meeden. Katin du yiyam Biyiiiko Iisaa na laaɓina en e hakkeji fuu.

⁸ Si en mbi'ii en ngalaa hakkeji, en kiilii ko'e meeden, en ngalɗaa e goonga.

⁹ Ammaa si en kaaltanii Laamdo hakkeji men, o yaafoto en, o laaɓina en e hakkeji fuu. Sabo kanko, wo o koolniido, ponnditiido.

¹⁰ Si en mbi'ii en ngafaay hakke, en ngadii Laamdo wo penoowo, konngol makko du naataay e meeden.

2

No Almasiihu laatorii ballo meeden

¹ Bikkoy am, mi winndanii on dum faa taa ngadon hakke. Ammaa si goddo wadii hakke, eden ngoodi curoowo to Baabiiwo, oon woni Iisaa Almasiihu ponnditiido oon.

² Kanko laatii kirsamaari ittoori hakkeji* meeden. Wanaa hakkeji meeden enen tan, de wo hakkeji yimbe adunaaru fuu.

Haala yidundurde

³ Ko hollata en eden anndi Laamdo dey, wo haybude jamirooje muudum.

⁴ Biido «mido anndi mo» tawa haybataa jamirooje makko, joomum wo penoowo, walaa e goonga.

⁵ Ammaa kaybudo konngol Laamdo ngool, njinngu Laamdo ina hiɓɓi e muudum jaati. Nii annditirten eden ngoni e makko.

⁶ Biido ina woni e makko, ina haani wuurda no Almasiihu wuurdunoo ni.

⁷ Sakiraaɓe am horsuɓe, ko ngonumi mido winndana on duum wanaa yamiroore heyre. Wo yamiroore ɓooynde nde keɓdon gilla arande. Yamiroore ɓooynde ndeen woni konngol ngol nandon ngool.†

* **1:1** Aayaare nde ina haala kabaaru Iisaa Almasiihu. Ndaaree Linjiila mo Yuhanna 1.1-18.

* **2:2** Haala **kirsamaari** kaan, e geresankooere ina waawi hollude kirsamaari ittoori hakke, ittoori nganyaandi hakkunde yimbe e Laamdo du. † **2:7 Yamiroore ndeen** wo yidundurde.

⁸ Dum e taweede fuu, yamiroore 6ooynde nde mbinndanammi on ndeen, wo nde heyre du. Goonga mayre ina ɓanga e Almasiihu, ina ɓanga e moodon, onon du. Sabo nimre ina timma, annoora goongaajo oon du ina yayna illa joonin.

⁹ Biido e annoora woni, tawi ina wanyi sakiike muudum fu, e nimre woni faa hannden.

¹⁰ Jidɗo sakiike muudum e annoora woni, walaa ko fergata dum.

¹¹ Banyudo sakiike muudum e nimre woni, ina yaada e nimre. O anndaa to o yahata sabo nimre wumnii mo.

¹² Sukaaɓe, mido winndana on sabo hakkeeki moodon njaaforaama saabe Almasiihu.

¹³ Baabiraaɓe, mido winndana on sabo oɗon anndi Gondo gilla e fuddoode oon.

Jokolɓe, mido winndana on sabo on njaalake Ibiliisa bonɗo oon.

¹⁴ Sukaaɓe, ko mbinndanammi on dey, sabo oɗon anndi Baabiiwo.

Baabiraaɓe, ko mbinndanammi on dey, sabo oɗon anndi Gondo gilla e fuddoode oon.

Jokolɓe, ko mbinndanammi on dey, sabo oɗon njogii semmbe, konngol Laamɗo ngool ina woni e moodon, katin du on njaalake Bondo oon.

Haala reentaade e adunaaru

¹⁵ Taa njidde adunaaru ndu e ko woni e mayru fuu. Sabo jidɗo adunaaru fu, njingu Baabiiwo walaa e muudum.

¹⁶ Sabo ko woni e adunaaru wo muuyɗe terɗe e muuyɗe yitere e man-toraade dow jawdi. Dum fuu jeyaaka e Baabiiwo. Wo e adunaaru dum jeyaa.

¹⁷ Adunaaru e muuyooji muudum fuu na timma, ammaa gaɗoowo muuyɗe Laamɗo duumoto faa abada.

Tindingo dow wayɓe Almasiihu

¹⁸ Sukaaɓe am, timmoode adunaaru ndu ɓadake. On nanii ganyo-Almasiihu waran. Haya, joonin wayɓe-Almasiihu heewɓe ngari. Dum anndirden timmoode ndeen.

¹⁹ Be njaltii hakkunde meeden, ammaa ɓe njeyaakano e meeden. Sabo kamɓe, sini e meeden ɓe njeyanoo, ɓe keddodotono e meeden. De dum na holla kamɓe ɓe fuu ɓe njeyaakano e meeden.

²⁰ Onon kaa, Ceniido hokkii on Ruuhu Laamɗo paaminoowo on goonga, ndelle on fuu oɗon anndi goonga.

²¹ Mido winndana on wanaa saabe on anndaa goonga, ammaa wo saabe oɗon anndi goonga. Katin du oɗon anndi fewre fuu walaa e goonga.

²² Ndelle, moy woni penoowo? Jeddudo Iisaa wo Almasiihu, kam woni penoowo.‡ Jeddudo Baabiiwo e Bajjo oon fuu wo ganyo-Almasiihu.

²³ Sabo jeddudo Bajjo oon jeydaaka e Baabiiwo. De mo semtaay inndude Bajjo oon fuu, ina jeyda e Baabiiwo.

²⁴ Woodi onon le, tinnee e ko nandon gilla arande duum. Haala ka nandon gilla arande kaan, si ka woni e moodon fu, onon du on ngonan e Bajjo oon, on ngonan e Baabiiwo oon du.

²⁵ Woodi du, ko Almasiihu aadanii en duum wo nguurndam nduumiidam.

‡ 2:22 Si nedɗo yeddii Iisaa wo Almasiihu, yeddii wo kaananke, yeddii wo kisinoowo du.

²⁶ Mi winndanii on d̄um dow yimbe majjinoobe on.

²⁷ De onon kaa, Ruuhu paaminoowo on goonga mo o hokki on oon, ina woni e moodon, hewtaay ko njannginedon. Sabo Ruuhu oon jannginta on huunde fuu. Wo goonga o jannginta on, wanaa fewre. Ndelle, ngonee e Almasiihu hono no Ruuhu muudum oon jannginiri on ni.

No laatoriden bi66e Laamdo

²⁸ Joonin sukaa6e am, keddee, ngonee e Almasiihu, faa ndaroden yeeso makko tawa eden ngoodi hoolaare, taa cemten nyannde gartol makko.

²⁹ Si on anndii Almasiihu wo ponnditiido, tannyoree du golloowo ko fonnditii fuu wo finngel Laamdo.

3

¹ Ndaaree no Laamdo Baabiiwo foti yidirde en, faa noddirii en bi66e muudum. Wo en bi66e muudum jaati. Ko hadi adunaaru ndu anndude en dey, ndu anndaa Baabiiwo.

² Sakiraa6e am horsu6e, joonin wo en bi66e Laamdo. Ko laatoytoden duum, ganginaaka tafon. De eden anndi nde Almasiihu gangowi fu, en nanndan e muudum, sabo en nji'an mo kanko e hoore makko no o worri.

³ Dekudo jikke muudum dow makko fuu, laabiniran hoore muudum no Almasiihu laa6iri ni.

⁴ Golludo ko boni fuu, luttii jamirooje Laamdo. Sabo gollude ko boni wo luttude jamirooje.

⁵ Odon anndi Almasiihu gangirii faa itta hakkeeki. Kam kaa, hakkeeki ngalaa e muudum.

⁶ Gondo e makko fuu, heddataako ley hakkeeki. Keddiido ley hakke fuu, yi'aay mo, anndaa mo.

⁷ Suka6e am, taa fay gooto majjina on! Golloowo ko fonnditii wo ponnditiido, hono no Almasiihu worri wo ponnditiido ni.

⁸ Kaa luttoowo wo neddo Ibiliisa, sabo Ibiliisa wo luttoowo gilla e fuddoode. Saabe majjum Bii Laamdo oon wardi faa halka golle Ibiliisa.

⁹ Laatiido bii Laamdo fuu heddataako e luttude, sabo aawdi Laamdo ina woni e muudum. Joomum waawaa heddaade e luttude, sabo wo bii Laamdo.

¹⁰ Inan ko hollata bi66e Laamdo e bi66e Ibiliisa: mo gollataa ko fonnditii fuu, wanaa neddo Laamdo. Mo yidaa sakiraa6e muudum du, hono noon worri.

Haala njinngu

¹¹ Inan kabaaru mo nandon gilla arande oon: njidunduren.

¹² En kaanaa wa'ude hono Kayiinu jokkudo Ibiliisa bondo, barudo minyum oon. Dume wadi de o wari dum? O wardii dum saabe gollleeji makko wo bondi, de gollleeji minyiiko diin kaa wo lobbi.

¹³ Ndelle sakiraa6e, ko adunaaru ndu wanyi on duum, taa dum haaynoo on.

¹⁴ Ko njiduden sakiraa6e meeden duum hollii en en njaalake maayde, en naatii e nguurndam. Mo yidaa sakiike muudum fuu, heddake wo maaydo.

¹⁵ Neddo fuu banyudo sakiike muudum na wada war-hoore. Odon anndi nguurndam nduumiidam walanaa gadoowo war-hoore.

¹⁶ Inan no anndirten ko woni njinngu: Almasiihu hokkitirii yonki muudum saabe meeden. Ndelle enen du, eden njeji hokkitirde yonkiiji meeden saabe sakiraa6e men.

¹⁷ Si jogiido jawdi yi'ii sakiike muudum na billii de yurmaaki dum, noy njinngu Laamdo waawri wonirde e muudum?

¹⁸ Sukaabe am, taa njinngu meeden laatoo haala bola tan, ammaa njidiren golle e goonga.

¹⁹⁻²⁰ Nii anndirten wo e goonga ngonden. Nii du, si berde men pelii en fu, en mbaaltinan de yeeso Laamdo, sabo Laamdo buri de manngu, kanko woni anndudo huunde fuu.

²¹ Ndelle sakiraafe am horsuƙe, sini berde meeden pelaay en, en tawdete e hoolaare daraade yeeso Laamdo.

²² O hokkan en ko nyaagiden mo fuu, sabo en kaybii jamirooje makko, eden ngada ko weli mo.

²³ Yamiroore makko wo goondinde Iisaa Almasiihu Biyiiko oon, e yidundurde hono no o yamiri en ni.

²⁴ Kayboowo jamirooje Laamdo fuu, ina woni e Laamdo, Laamdo du ina woni e muudum. Ruuhu mo o hokki en oon, kam anndinta en imo woni e meeden.

4

Haala Ruuhu goonga e ruuhu majjere

¹ Sakiraafe am horsuƙe, waajotooƙe wi'ooƙe Ruuhu Laamdo ina woni e muƙeen, taa ngoondinee dum'en fuu, ammaa koron ƙe yalla Ruuhu Laamdo jaati woni e maƙƙe naa wanaa. Sabo annabaafe fewreeƙe heewƙe caakake e adunaaru ndu.

² Inan no paamirton Ruuhu Laamdo ina woni e goddo: jaƙudo Iisaa Almasiihu warii laatake neddo fuu, Ruuhu Laamdo ina woni e muudum.

³ Ammaa jeddudo Iisaa fuu, Ruuhu Laamdo walaa e muudum. Wo e ganyo-Almasiihu yuuri. Ganyo mo nandon ina wara oon ina woni ley adunaaru gilla joonin.

⁴ Sukaabe am, onon le, wo on yimƙe Laamdo, on njaalake annabaafe fewreeƙe been. Sabo Ruuhu Laamdo gondo e moodon oon buri gondo e adunaaru oon semmbe.

⁵ Annabaafe fewreeƙe been wo adunankooƙe. Saabe majjum wo haalaaji adunaaru ƙe kaalata, adunaaru ndu ina hettindanoo ƙe.

⁶ Enen le, wo en yimƙe Laamdo, anndudo Laamdo fuu hettinanto en. Mo wanaa neddo Laamdo hettindantaako en. Nii cenndirten Ruuhu goonga e ruuhu majjere.

Haala njinngu Laamdo

⁷ Sakiraafe am horsuƙe, njidunduren, sabo njinngu e Laamdo yuuri. Mo njinngu woni e muudum fuu wo bii Laamdo, ina anndi Laamdo.

⁸ Mo njinngu walaa e muudum oon anndaa Laamdo, sabo Laamdo wo njinngu.

⁹ Inan no Laamdo ƙangirani en njinngu muudum: o nuli Biyiiko Bajjo ley adunaaru ndu faa ƙeƙiren nguurndam saabe muudum.

¹⁰ Wanaa ko njiduden Laamdo duum anndinta en njinngu. Ko anndinta en njinngu dey, wo ko Laamdo yidi en. O nului Biyiiko faa hokkitira yonki muudum faa hakkeji meeden njaafee.

¹¹ Sakiraafe am horsuƙe, ko Laamdo yidiri en nii duum, enen du, eden njeji yidundurde.

¹² Fay gooto yi'aay Laamdo abada. Si en njidundurii fu, Laamdo ina woni e meeden, katin du njinngu muudum hiƙƙii e meeden.

¹³ Noy paamirten eden ngoni e makko, kanko du imo woni e meeden? Wo ko o hokki en Ruuhu makko duum paamirten.

¹⁴ Minen e ko'e amin, min nji'ii Bajjo oon, miden ceedoo Baabiiwo oon nuli mo faa o hisina adunaaru ndu.

¹⁵ Jaɓuɗo Iisaa wo Bii Laamɗo fuu, Laamɗo wonan e muuɗum, kam du wonan e Laamɗo.

¹⁶ Enen du, eden anndi njinngu ngu Laamɗo yidi en, en koolake ngu. Laamɗo wo njinngu. Gondo ley njinngu fuu, e Laamɗo woni. Laamɗo du wonan e muuɗum.

¹⁷ No Almasiihu wa'i ni, hono noon enen du laatoriden ley adunaaru ndu. Nii woni no njinngu nguun hiɓɓiri e meeden, faa ndaroroden hoolaare nyaande darngal.

¹⁸ Kulol walaa ley njinngu. Ko woni dey, njinngu kiɓɓungu na itta kulol. Sabo kulol wo jukkungo doomi, katin du gondudo e kulol fuu, njinngu Laamɗo hiɓɓaay e muuɗum.

¹⁹ Enen le, eden njidunduri sabo kanko artii yidude en.

²⁰ Si goddo wi'ii, «mido yidi Laamɗo» de tawi ina wanyi sakiike muuɗum fu, wo penoowo. Sabo mo yidaay sakiike muuɗum mo yi'ata, waawaa yidude Laamɗo mo yi'aay.

²¹ Jidɗo Laamɗo fuu yida sakiike muuɗum du. Yamiroore ndee do wo Almasiihu hokki en ɗum.

5

Haala goondinde Bii Laamɗo

¹ Goondindo Iisaa woni Almasiihu fuu laatake bii Laamɗo. Jidɗo saaraa fuu, yidan biyum du.

² No anndirten eden njidi ɓiɓɓe Laamɗo dey, ko njidufen Laamɗo de njokkuden jamirooje muuɗum duum.

³ Sabo haybude jamirooje makko woni yidude mo. Jamirooje makko nganaa donngal,

⁴ sabo laatiido bii Laamɗo fuu jaaloto muuyde adunaaru. Wo goondinal meeden njaalortoden de.

⁵ Moy jaalotoo adunaaru? Walaa fuu jaalotoodo ndu si wanaa goondindo Iisaa woni Bii Laamɗo.

⁶ Oon woni Iisaa Almasiihu gardudo e ndiyam e yiyam. Wanaa e ndiyam tan o wardi. O wardii e ndiyam e yiyam fuu. Wo Ruuhu seedotoo ɗum, sabo Ruuhu oon woni goonga.

⁷ Sabo kulle tati ina kolla Iisaa woni Almasiihu,

⁸ ɗum woni Ruuhu e ndiyam e yiyam. Seedaaku majje oo du wo gooto.

⁹ Eden njaɓa seedaaku yimbe, ammaa seedaaku Laamɗo ɓuri semmbe. Sabo kangu woni ngu Laamɗo seedanii Biyum oon.

¹⁰ Goondindo Bii Laamɗo, heɓii seedaaku nguun e ley bernde muuɗum. Mo goondinaay Laamɗo wadi Laamɗo wo penoowo, sabo jaɓaay seedaaku ngu Laamɗo haali haala Biyum.

¹¹ Inan seedaaku nguun: Laamɗo hokkii en nguurndam nduumiidam, nguurndam dam ina woni e Biyiiko oon.

¹² Jeydaado e Bii Laamɗo fuu, heɓii nguurndam dam. Mo jeydaaka e muuɗum du, heɓaay dam.

Baynundural

¹³ Onon goondinbe Bii Laamɗo been, mi winndanii on ɗum, faa tannyoron on keɓii nguurndam nduumiidam.

¹⁴ Eden njogii hoolaare to makko: si en ndu'orake huunde haddi muuyde makko, o jaabanto en.

¹⁵ Eɗen anndi en keɓii ko ndu'iden ɗuum, sabo eɗen anndi imo jaabanoo en du'aawuuji meeden.

¹⁶ Ndelle, si won jiiɗo sakiike muudum ina waɗa hakke mo waddantaa ɗum maayde, o nyaaganoo ɗum Laamɗo, Laamɗo du hokkan ɗum nguurndam. De na woodi hakke gaddoowo maayde. Mi wi'aay nyaagorodon saabe hakke oon.

¹⁷ Oonyaare fuu wo hakke, de wanaa hakke fuu waddata maayde.

¹⁸ Eɗen anndi laatiiɗo ɓii Laamɗo fuu heddataako e hakkeeki, sabo Almasiihu ɓii Laamɗo oon ina hayba neddo oon, Bondo oon du meemataa mo.

¹⁹ Eɗen anndi wo en yimbe Laamɗo, de adunaaru le fuu ina woni e maral Bondo oon.

²⁰ Eɗen anndi ɓii Laamɗo warii, hokkii en hakkillo ngo anndiren Deweedo goongaajo oon. Joonin eɗen njeyaa e goongaajo oon, sabo eɗen ngoni e ɓiyum Iisaa Almasiihu. Kanko woni Laamɗo goongaajo oon, kanko woni nguurndam nduumiidam.

²¹ ɓikkoy am, ndeenee ko'e moodon e ɗowntanteeɓe woɓɓe.

Bataaki Yuhanna dīdabi

¹ Miin mawdo kawrital goondinbe winndi batabaaki ki yaade to debbo mo Laamdo subii.* Midō jowte, aan e biḅḅe maa fuu, onon be njidirmi goonga. Wanaa miin tan yidi on, wo annduḅe goonga been fuu ina njidi on

² saabe goonga gondo ley meeden, duumotoodo e meeden faa abada oon.

³ Laamdo Baaba men e Iisaa Almasiihu Biyum oon, njurmoto en, kokkan en mooyere e jam faa mbuurden e majjum ley goonga e njinngu.

Haala goonga e njinngu

⁴ Mi seyake sanne ko tawumi biḅḅe maa woḅḅe ina njokka goonga, no Baabiiwo yamiri en ni.

⁵ Joonin, debbo tedduḅo, mido ḅaare, njidunduren. Mi winndantaa ma dum hono wo dum yamiroore heyre, wo dum yamiroore nde keḅuḅen gilla fuddoode.

⁶ Ko woni njinngu dey, jokkude jamirooje Laamdo. On nanii yamiroore nde gilla fuddoode. Oḅon kaani jokkude nde no nanirdon ni.

⁷ Sabo majjinoḅe heewḅe caakake e adunaaru ndu. Be njaḅaay Iisaa Almasiihu warii laatake gii-Aadama. Gaado no maḅḅe nii fuu wo majjinoowo, wo ganyo-Almasiihu.

⁸ Kaybee ko'e moodon, taa ko min ngollani on duum bona, faa keḅon mbarjaari kiḅḅundi.

⁹ Sabo mo heddodaaki e laawol Almasiihu de beydi ko jeyaaka e maggol fuu, jeydaaka e Laamdo. Keddodiiḅo e maggol fuu ina jeyda e Baabiiwo e Bajjo.

¹⁰ Si won garḅo to moodon ina waajoo ko waldaa e laawol ngol, taa njakkitee dum e ley galleeji moodon, taa fay njowton dum.

¹¹ Sabo jowtuḅo mo fuu hawtu e makko gollleeji bondi.

Baynundural

¹² Ko kaanumi haalande on duum ina heewi, de mi yidaa winndande on dum fuu e derewol. Ammaa mido yeloo warde to moodon, kaalden hunnduko e hunnduko, faa seyo meeden hiḅḅa.

¹³ Biḅḅe sakiike maa debbo mo Laamdo subii oon ina njowte.

* **1:1 Debbo tedduḅo oon** e biḅḅe muudum wo kawrital goondinbe gootal.

Bataaki Yuhanna tata6i

¹ Miin mawɗo kawrital goondin6e winndi bataaki ki yaade to Gayus sakiike am korsudo mo njidirmi goonga.

² Sakiike am korsudo, mido yeloo faa tawee huunde fuu na woodi e maada, ada wondi e cellal du hono no hakkillo maa selliri ni.

³ Mi seyake sanne nde sakiraa6e wob6e ngari kaalani kam no tinnoriɗaa e goonga e no njokkirɗaa dum ni.

⁴ Seyo fuu buranaa kam ko nanumi 6i66e am ina njokki goonga.

Haala wallude sakiraa6e

⁵ Sakiike am korsudo, ko mballataa sakiraa6e men duum, fay si wo 6e janan6e to maada,* ina hollita wo a koolniido.

⁶ Be kaalii haala njinngu maada yeeso kawrital goondin6e. A wadan ko woodi si a wallirii 6e e ko haani e jahaangal ma66e, no hawrirta e muuyɗe Laamɗo ni.

⁷ Sabo kam6e, wo saabe Almasiihu 6e ummorii jahaangal ngaal. Be pilaaki yim6e 6e ngoondinaay been mballa 6e fay huunde.

⁸ Ndelle, enen goondin6e lisaa, eden njeji wallude hono yim6e been, faa laatoden gollidoobe e ma66e e ley yaajinde goonga.

No Diyotorefe Demetirus ngorri

⁹ Won ko mbinndanmi kawrital goondin6e, ammaa Diyotoref, jidudo arinde hoore muudum oon, ina heddii salanaade kam.

¹⁰ Saabe duum, si mi warii fu, mi hollan ko o wadata duum e no o mbonkorto min ni. Wanaa dum tan: o ja66ataako sakiraa6e janan6e been, katin du yidube ja66aade 6e been, o hadan dum'en, o riwa dum'en e kawrital goondin6e.

¹¹ Sakiike am korsudo, taa nyemmbitin ko boni, nyemmbitaa ko woodi. Gadoowo ko woodi fuu wo neddo Laamɗo. Gadoowo ko boni anndaa Laamɗo.

¹² Demetirus wo neddo lobbo sabo imo wondi e goonga. Yim6e fuu ina kaala haala makko lobba. Minen du, miden nja6i dum, de ada anndi seedaaku amin wo goonga.

Baynundural

¹³ Ko kaanumi haalande ma duum ina heewi, de mi yiɗaa winndude dum fuu e binndirgal.

¹⁴ Mido yeloo yiide ma ko 6adii, kaalden hunnduko e hunnduko.

¹⁵ Yigiraa6e maa won6e do been ina njowte. Njowtanaa kam yigiraa6e been fuu gooto gooto. Jam wonda e maada.

* 1:5 *Sakiraa6e been* wo sankitoobe Kabaaru Lobbo.

Bataaki Yahuuda

¹ Bataaki ki to am yuuri, miin Yahuuda maccufo Iisaa Almasiihu. Mi minyoo Yaakuuba. Mido jowta on, onon be Laamdo Baaba meeden noddi, horsini, be Iisaa Almasiihu reenata.

² Laamdo hebbin on yurmeende e jam e njinngu.

Sappangol dow janninoobe fenoobe
(2 Piyeer 2.1-17)

³ Sakiraabe am horsube, mido yidunoo faa sanne winndande on dow kisindam dam kawtuden. Ammaa joonin mi yi'ii ina tilsi mi winnda faa mi suusina on ndaranodon goondinal kalfinaangal seniibe nde wootere faa abada.

⁴ Sabo bonbe wo6be ina coorii e kawrite goondinbe tawee taykaaka. Jukkungo mu6ben winndaama gilla ko 6ooyi. Be kulataa Laamdo. I6e oonya moyyere Laamdo faa be ke6a gollude muuyde 6alli cementiniide. I6e njedda Joomiraado men Iisaa Almasiihu Joomii en gooto oon.

⁵ Joonin, mido yidi miccintinde on ko anndudon faa laa6i: Joomiraado danna yimbe muudum to leydi Misira toon. De sakitii o halki be ngoondinaay e ley ma66e been.

⁶ Miccitedon du no maleyka'en wo66e muurtiri, keddaaki ley keerol baawde de Laamdo darnannoo dum'en, de njoppi joonnde mu6ben. Saabe dum, Joomiraado watti be ley nimre faa kiite yannande darnal, geyyirii be geyyelle duumiide.

⁷ Hono noon du, Sodoma e Gomoora e gure piiliide dum'en ngadiri jeenu no maleyka'en been ngadiri ni, de mbuuriino e muuyde terde de kaanaa wadeede. De dum laatani yimbe fuu sappangol jukkungo yiite duumiinge ngeen.

⁸ Woodi, wo hono noon soorii6e e moodon ngadirta. Ko be nji'ata ley koydi ma66e na nanna be ley tuuninde terde ma66e. I6e kuyfina hoorewaaku*, i6e mbonkoo teddu6e won6e dow kammu.

⁹ Fay Miikaa'iilu, mawdo maleyka'en oon, jabaay mbonkaade Ibiliisa hono noon. Nde kanko e Ibiliisa ngadidinnoo jeddi dow moobeede banndu Muusaa ndeen, o jabaay saraade dum, de ko o wi'i dum tan wo: «Joomiraado fele.»

¹⁰ De yimbe been kaa ina mbonkoo kulle de anndaa. Be ummodake e muuyde terde ma66e, nga'ude hono muuyde daabaaji ladde ni, de duum woni ko halkata 6e.

¹¹ Halkere woodanii be koy! Be njokkii laawol Kayiinu.† Be majjini ko'e ma66e hono no Balaama majjiri‡ faa be ke6a jawdi. I6e kalka e muurtugol ma66e no Koora§ halkiri ni.

¹² I6e laatii masiiba wakkati kawroton faa nyaamdon ley njinngu, sabo i6e nanndi hono tefaa6e gonde ley maayo kalkoo6e laanaaji. Be cementataa ko 6e njeyaaka ley doon. Woodi du, ko'e ma66e tan be killaa. Wo 6e duule de ngalaa ndiyam de keni coggata. Wo 6e ledde yaamnde de ngalaa 6i66e boretee6e, doofaade, baatude fey.

* **1:8 hoorewaaku** do ina waawi taweede wo hoorewaaku Joomiraado naa hoorewaaku teddu6e dow kammu. Wo66e du paamii wo hoorewaaku leydi, dum wo laamu e jamirooje muudum. † **1:11 Kayiinu** wo bardo minyung Haabiila. ‡ **1:11** Ndaaree 2 Piyeer 2.15. § **1:11** Gorko bi'eteedo **Koora** muurtini yim6e Israa'iila nde Muusaa haybannoo 6e ley ladde ndeen.

¹³ Wo 6e bempeyye maayo manngo nyanngude, i6e yuufinira noon nguufo gollleeji ma66e cementiniidi. Wo 6e kooode jilotoode. Nimre burnde fuu ni66ude 6e ndesanaa faa abada.

¹⁴ Henok, taaniyo njedda6o ley yuwdi Aadama oon, sappakeno kabaaru ma66e gilla ko 6ooyi, wi'i:
«Ndaaree, Joomiraado ina warda e maleyka'en muudum seniibe ujunaaje ujunaaje

¹⁵ faa saroo yim6e fuu.

O hollitan bon6e been golle mu66en fuu no foti bonde,
o hollitan 6e haalaaji nyaadudi di luttoobe yeddoobe Laamdo been kaali dow muudum fuu.»

¹⁶ Yim6e been wo njurtoobe. I6e nji'a boofi wo66e e huunde fuu. I6e njokka muuyde terde ma66e. Daade ma66e na mawnitoroo yukkinaare. I6e mana wo66e faa 6e ke6a ko 6e njidi.

Haala nyi6ude nguurndam dow goondinal

¹⁷ Ammaa onon sakiraa6e am horsu6e, miccitee haalaaji di nulaa6e Joomiraado men Iisaa Almasiihu been cappinoo diin.

¹⁸ Be mbi'ii on: «E cakitte jamaanu, jalnortoo6e yim6e, jokku6e muuyde terde mu66en bonde ngarowan.»

¹⁹ Kam6e ngoni sennoo6e yim6e. Wo adunaaru tan 6e miilotoo. Ruuhu Laamdo walaa e ma66e.

²⁰ De onon kaa sakiraa6e am horsu6e, nyi6ee nguurndam moodon dow goondinal moodon ceniingal faa sanne ngaal. Ngonee e njaaraade Laamdo dow baawde Ruuhu Ceniido.

²¹ Keddee e njinngu Laamdo tawa odon ndoomi yurmeende Joomiraado meeden Iisaa Almasiihu yaaroore on to nguurndam nduumiidam.

²² Njurmee yim6e won6e e ley sikki-sakka.

²³ Ndippitee, mburtinee wo66e e yiite, ndannon dum'en. Wo66e du, njurmee dum'en tawee odon kulana ko'e moodon. Nyiddon fay saayaaji diin, taa muuyde balli ma66e tuunde deen ndaaba on.

²⁴ Laamdo ina waawi reenude on e fergaade, ina waawi waddude on faa ndarodon yeeso teddeengal muudum, tawee feloore fuu walaa e moodon, wo on weltiife.

²⁵ Teddeengal e manngu e semmbe e laamu ngoodan mo, kanko Laamdo gooto kisinirido en Iisaa Almasiihu Joomiraado meeden oon, gilla fuddoode, faa joonin, faa abada abadin! Aamiina.

Holleede nde Iisaa Almasiihu 6anginani Yuhanna

¹ Dewtere nde ina hawrunduri kulle de Iisaa Almasiihu 6angini. Laamdo 6anginani mo kulle de faa o holla maccu6e muudum ko 6adii laataade. Iisaa nuli maleyka muudum to maccudo muudum Yuhanna, de humpiti dum kulle de.

² Yuhanna du seedake konngol Laamdo, kam e goonga mo Iisaa Almasiihu waddi. O haali ko o yi'i fuu.

³ Barke woodanii neddo fuu janngudo dewtere annabaaku nde. Barke du woodanii neddo fuu kettindaniido nde de jokki ko winndaa e mayre duum, sabo wakkati mo kulle deen ngadata oon 6adake.

Jowtaali e tindinooje Yuhanna to kawrite goondin6e jeddi

⁴ Miin Yuhanna, mido winndana kawrite goondin6e jeddi gonde e leydi Aasiya. Wo on kebu moyyere e jam yuurude to Laamdo gondo, gonnoodo, gonoowo oon, e yuurude to ruuhuujj jeddi gondi yeeso joodorgal laamu makko diin.

⁵ Wo on kebu moyyere e jam yuurude to Iisaa Almasiihu, seedee koolniido, artiido iirtineede hakkunde maay6e, dawranoowo kaanankoo6e adunaaru ndu.

Kam yidi en de ha66iti en e hakkeji meeden saabe yiyam muudum ndufaadam.

⁶ O hokki en laamu, o wadi en almaami'en faa ngollanen Laamdo Baabiiko oon! Teddeengal e baawde ngoodan Iisaa faa abada! Aamiina.

⁷ Ndaaree, imo wara e duule.

Yitere fuu yi'an mo,
fay yuwnoo6e mo 6een.

Lenyi adunaaru fuu mboyran mettorgal saabe makko.
Wo dum laatoro noon! Aamiina.

⁸ Laamdo Joomiraado, gondo, gonnoodo, gonoowo, Jom baawde fuu oon, wi'i:

—Miin woni arandeejo, miin woni cakitotoodo.

No Yuhanna yiiri Almasiihu ina teddiniree

⁹ Miin Yuhanna, wo mi sakiike moodon, kawtudo e moodon torraaji, kawtudo e moodon laamu Iisaa Almasiihu, munyidindo e moodon munyal makko. Mi riiwaama ruunde* wi'eteende Patamos saabe ko mbaajiimi konngol Laamdo e seedaaku ngu Iisaa waddi.

¹⁰ E ley Nyalaande Joomiraado ndeen,† Ruuhu heewi kam, de nanumi cagal am daande toowunde hono daande buututal ni

¹¹ ina wi'a:

—Ko nji'ataa duum, wadu dum dewtere, de nuldaa nde kawrite goondin6e jeddi deen: kawrite gonde Efeesu e Simirna e Pergamon e Tiyatira e Sardis e Filadelfi e Lawdikiya.

¹² Njeeyiimi yalla mido yi'a kaaldoowo e am oon. Nde njeeyinoomi ndeen, mi yi'i fitillaaji kanje jeddi.

* **1:9 Ruunde** wo leydi tummbiindi hakkunde maayo manngo. † **1:10 Nyalaande Joomiraado ndeen** woni nyannde alan.

¹³ Hakkunde fitillaaji diin ina woodi goddo nanndudo e bii-Aadama, ina gornii saaya njuutuka, ina habbi kaborgol kanje e becce muudum.

¹⁴ Leebi hoore makko ndawni far hono haabu, naa hono jalbugol daandorgal ni. Gite makko na njayna hono demle yiite.

¹⁵ Koyde makko ina delkira no njamndi mbodeeri jalbirta si wadaama e yiite faa wojji coy ni. Katin du daande makko ina wa'i hono duko ndiyeele keewde.

¹⁶ Imo jogorii junngo makko nyaamo ngoon koode jeddi. Kaafaahi ki kundude muudum didi fuu mbeli ina wurtoo e hunnduko makko. Yeeso makko ina delkira hono naange yayniroowe haddi baawde muudum fuu.

¹⁷ Nde nji'unoomi mo ndeen, caamumi yeeso makko hono wo mi maaydo. Ammaa o yowi junngo makko nyaamo dow am, o wi'i:

—Taa hulu! Miin woni arandeejo, miin woni cakitotoodo,

¹⁸ miin woni buurdo oon. Mi maayiino, ammaa inani kam mido wuuri faa abada. Mido tiigii baawde dow maayde e laakara fuu.

¹⁹ Ndelle, winndu ko nji'udaa duum, ko wadata joonin duum e ko waroyta yeeso.

²⁰ Inan maanaa sirri koode jeddi de nji'udaa e junngo am nyaamo de, kam e fitillaaji kanje jeddi: koode jeddi deen wo maleyka'en kawrite goondinbe jeddi deen. Fitillaaji kanje jeddi diin wo kawrite goondinbe jeddi deen.

2

Haala bataakiiji yaade to kawrite goondinbe jeddi

Bataaki to Kawrital gonngal Efeesu

¹ —Winndan maleyka kawrital goondinbe gonngal Efeesu, mbi'aa:

«Inan haalaaji jogiido koode jeddi e junngo muudum nyaamo, jahoowo hakkunde fitillaaji kanje jeddi:

² Mido anndi golle maa e no tinnoridaa ley tampiri. Mido anndi munyal maa. Mido anndi a munyantaa bonbe, a ndaartindake wiitotoobe wo nulaabe been, de tawudaa be fenooobe.

³ A jom munyal, a ronndake tiidallaaji saabe innde am, de dum fuu, a selaay jokkude goonga.

⁴ Ammaa mido felire dum do: a yoppii njinngu maa ngu njoginodaa arande nuun.

⁵ Ndelle miccitta no ngorrunodaa gilla a saamaay. Tuubu, ngolliraa no ngollirtaano arande ni! Si wanaa duum, si a tuubaay, mi waran to maa mi itta fitilla maa e nokku muudum.

⁶ Ammaa mido yardorii maa dum do: ada wanyi gollleeji jokku6e Nikolay* hono no mbanyirmi di, miin du.

⁷ Jom nowru fuu, nana ko Ruuhu haalanta kawrite goondinbe duum! Jaaliido fuu, mi hokkan dum nyaamude gi66e lekki nguurndam ndariiki ley aljanna Laamdo kiin.»

Bataaki to kawrital gonngal Simirna

⁸ —Winndan maleyka kawrital goondinbe gonngal Simirna, mbi'aa:

«Inan haalaaji arandeejo e cakitotoodo, maaynoodo de iirtii oon:

* **2:6** Aayaaje 2, 20, e 24 ina tindina yim6e faa ndeentoo e jannde Nikolay'en. Wo diina fewreejo kaalaado katin ley aaya 15 ammaa en anndanaa kabaaru diina oon.

⁹ Mido anndi torra maada e talkaaku maada, tawee le a jom jawdi. Mido anndi no wiitotoobe wo Alhuudiya'en de nganaa been mbonkorto on. Wo 6e kawrital rewoobe Seydaani.

¹⁰ Taa hulu torra badiido hewtude ma. Ndaar, Ibiliisa badake faddude wofbe maada ley kasu faa filoo jarribaade ma. A torrete balde sappo. Laatodaa koolniido faa e maayde, de mi hokke nguurndam nduumiidam laatane kufune jaalorgal.

¹¹ Jom nowru fuu, nana ko Ruuhu haalanta kawrite goondin6e duum! Jaaliido fuu, maayde dida6erde ndeen meemataa dum.»

Bataaki to Kawrital gonngal Pergame

¹² –Winndan maleyka kawrital goondin6e gonngal Pergame, mbi'aa:

«Inan haalaaji jogiido kaafaahi ki kunndude muudum didi fuu mbeli:

¹³ Mido anndi nokku do kodudaa, do Seydaani laamii doon. E noon fu, ada tinnii e innde am. A yankiraay goondinde kam fay wakkati nde Antipas seedee am koolniido oon waranoo ley maada ndeen. Wo do Ibiliisa joodii.

¹⁴ Ammaa ina woodi pelooje seeda de njoganimaami: ada munyana yim6e won6e hakkunde maada ha66iibe e jannde Balaama. Kam janngini Balak ferginde Israa'ililankoo6e, 6e nyaama teewuuji cakkanaadi tooruuji, 6e njeena du.

¹⁵ Wo66e maada du na njokka yim6e Nikolay. Jannde ma66e fuu wo fotu bonde.

¹⁶ Ndelle tuubu. Si wanaa dum, mi waran to maa joonin, mi ha6ira e ma66e kaafaahi ngonki e hunduko am ki.

¹⁷ Jom nowru fuu, nana ko Ruuhu haalanta kawrite goondin6e duum! Jaaliido fuu, mi hokkan dum nyaamdu suudiindu wi'eteendu «manna». Mi hokkan dum kaayel danewel du. Dow kaayel ngeel innde heyre ina winndaa nde fay gooto anndaa si wanaa kokkaado dum.»

Bataaki to kawrital gonngal Tiyatira

¹⁸ –Winndan maleyka kawrital goondin6e gonngal Tiyatira, mbi'aa:

«Inan haalaaji Bii Laamdo mo gite muudum njalbirta hono demle yiite, mo koyde muudum delkirta hono njamndi mbodeeri ciywaandi ni:

¹⁹ Mido anndi golleeji maa e njinggu maa e goondinal maa e ballal ngal ngadandaa wofbe, kam e munyal maa. Mido anndi golleeji maa cakitiidi furi arandeeji diin heewude.

²⁰ Ammaa mido felire dum do: ada munyana Yesabel, debbo biitotoodo wo annabaajo oon. Imo wosina maccu6e am, imo janngina dum'en fijirde e nyaamude teewuuji cakkanaadi tooruuji.

²¹ Mi hokkii mo wakkati no o tuubira, ammaa o yidaa tuubude e fijirde makko ndeen.

²² Saabe majjum mi faddan mo dow leeso naawalla. Fijidoobe e makko 6een du, si tuubaay e golle makko, mi torran dum'en torraaji mawdi.

²³ Mi halkan 6i66e makko du. Ndeen kawrite goondin6e deen fuu anndan miin woni ndaartintoodo hakkillooji e 6erde. Katin du mi yoban gooto moodon fuu haddi golle muudum.

²⁴ Ammaa onon yim6e Tiyatira heddiibe 6e njokkaay laawol ngol 6een, 6e ngolliraay ko wofbe mbi'ata «sirriiji Seydaani luggudi», mido wi'a on: mi yowataa dow moodon donngal gonngal

²⁵ si wanaa tinnodon e ko njogidon duum faa nde ngarumi.

²⁶ Jaaliido – dum woni gadoowo muuyde am faa yehi timmoode oon – mi hokkan dum baawde dow laamorde adunaaru.

²⁷ Jaaliibe been ndurdan de e sawru njamndi, pusiran de hono no loode pusirta ni.

²⁸ Mi hokkan dum'en baawde, hono no Baaba am hokkiri kam miin du. Mi hokkan be hoodere fajiri ndeen du.

²⁹ Jom nowru fuu, nana ko Ruuhu haalanta kawrite goondinbe duum!»

3

Bataaki to kawrital gonngal Sardis

¹—Winndan maleyka kawrital goondinbe gonngal Sardis, mbi'aa:

«Inan haalaaji jogiido ruuhuui Laamdo jeddi e kooode jeddi:

Mido anndi golle maa. Ada wi'ee a buurdo, tawee le a maaydo.

² Hakkil! Cembindinaa seeda mo njogidaa oon gilla waataay, sabo mi tawaay golle maa ina ki66i yeeso Laamdo am.

³ Ndelle, miccita no kebirdaa e no nanirdaa Kabaaru Lobbo oon. Tuubu, de ngolliraa dum. Si a hakkilaay, mi warden hono no gujjo ni, de a anndataa wakkati mo ngarammi ma66ude ma.

⁴ Ammaa, ada woodi do Sardis doon yimbe be tuuninaay kaddule mu66en. Be bornoto kaddule daneeye be njaada e am, sabo ibe poti e majjum.

⁵ Hono noon jaaliido fuu bornortoo kaddule daneeye. Abada mi tosataa innde muudum e dewtere nguurndam ndeen. Mi seedoto imo jeydaa e am yeeso Baaba am e maleyka'en muudum.

⁶ Jom nowru fuu, nana ko Ruuhu haalanta kawrite goondinbe duum!»

Bataaki to kawrital gonngal Filadelfi

⁷—Winndan maleyka kawrital goondinbe gonngal Filadelfi, mbi'aa:

«Inan haalaaji ceniido goongante, tiigiido cokitirgal Daawda. Si o omtii, fay gooto ombataa. Si o ombii, fay gooto omtataa.

⁸ Mido anndi golle maa. Ndaar, mi omtii dambugal yeeso maa ngal fay gooto waawaa ombude. Aan e famdude semmbe fuu, a haybii konggol am, a yankiraay innde am.

⁹ Haya, mi neldete jeyaabe e kawrital rewoobe Seydaani witootoobe wo Alhuudiyankooobe tawee be fenooobe, be nganaa. Mi dooldan be be ngara be kujidowa to koyde maa. Ndeen be paaman mi yidii ma.

¹⁰ A haybii ko njamiramaami duum, a munyii sanne. Saabe dum, mi reenete e wakkati nde gillaare warata hora adunaaru faa ndaartindoo yimbe fuu.

¹¹ Mi badake warude. Tinna e ko njogidaa duum taa fay gooto teeta kufune maa jaalorgal.

¹² Jaaliido fuu, mi wadan dum bimmbeere ley suudu Laamdo am seniindu. O wurtataako e mayru abada. Mi winndan e dow makko innde Laamdo am e innde ngalluure muudum. Ngalluure ndeen wo Urusaliima keso yuuroowo dow kammu to Laamdo am de jippoo. Mi winndan e dow makko innde am heyre ndeen.

¹³ Jom nowru fuu, nana ko Ruuhu haalanta kawrite goondinbe duum!»

Bataaki to kawrital gonngal Lawdikiya

¹⁴—Winndan maleyka kawrital goondinbe gonngal Lawdikiya, mbi'aa:

«Inan haalaaji bi'eteedo Aamiina oon, seedaaku koolniido goongante, mo tageefo oon fuu laatorii saabe muudum:

¹⁵ Mido anndi golle maa, a feewaa a wulaa. Wo a laato peewudo naa buldo!

¹⁶ Saabe ko tawaa a feewaa a wulaa duum, hunduko am tuutete.

17 Ada wi'a: «Mi jom jawdi, mi hawrundurii jawdi, mi haajaaka fay huunde.» Tawi le, a anndaa wo a mettudo hoore, a jurminiido, a talkaajo, a bumdo, a koldo!

18 Mido tindine, coodaa to am kanje laabiniraado yiite, faa kebaa jawdi ngoongalaari. Coodaa to am du kaddule daneeye bornodaa, faa cuuraa banndu maa boldu nduun e semteende. Katin du, coodaa to am nebbam faa mbujaa gite maa de kebaa nji'aa.

19 Miin, mido fela yimbe be njidumi, mido dartina dum'en. Ndelle, tinnodaa, tuubaa!

20 Inani mido darii e dammbugal, mido salmina. Neddoo fuu nando daande am de omti dammbugal, mi naatan to muudum, mi nyaamda e muudum, kam du nyaamda e am.

21 Jaaliido fuu, mi hokkan dum joododaade e am dow joodorgal am laamu, hono no miin du njaaloriimi de njoododiimi e Baaba am dow joodorgal muudum ni.

22 Jom nowru fuu, nana ko Ruuhu haalanta kawrite goondinbe duum!»

4

Haala dammbugal omtiingal dow kammu

1 Caggal duum, yeewumi, de nji'umi dammbugal ina omtii dow kammu. Daande nde nanunoomi arande wa'unde hono buututal ina haalda e am ndeen, ina wi'a:

—Yeenju ngaraa do, faa mi holle ko haani laataade caggal joonin.

2 Wakkati gooto Ruuhu heewi kam, de nji'umi joodorgal laamu dow kammu. Goddo ina joodii dow maggal.

3 Joodiido oon, tagaadi muudum ina jalbira hono no hayre yaspa, ina wojjitira hono no hayre sardis. Ciifociifongal ina fiilii joodorgal ngaal, ina jalbira hono no hayre emerooda ni.

4 Joodorgal ngaal, joodorde laamu noogay e nay ina piilii ngal. Mawbe noogayo e nayo ina njoodii dow majje, ina bornii kaddule daneeye, kufuneeje gadiraade kanje ina ngoni e ko'e mabbe.

5 Mayye e sawtuuji e diggaali ina njalta e joodorgal laamu ngaal. Yeeso maggal doon ina woodi docce jeddi ku66ooje. Deen ngoni ruuhuui Laamdo jeddi diin.

6 Ko wa'i hono maayo laabungo tal nanndungo e daandorgal ina weertii yeeso maggal.

Dakkol joodorgal laamu ngaal ina woodi kulle nay buurde. Ide piilii ngal, ide keewi gite yeeso e caggal fuu.

7 Huunde wuurnde arandeere ndeen ina wa'i hono laddeeru. Didaberde ndeen ina wa'i hono ngaari. Tataberde ndeen, yeeso muudum ina wa'i hono yeeso bii-Aadama. Nayaberde ndeen ina wa'i hono ciilal piiroowal.

8 Kulle buurde nay deen, gootel fuu ina woodi bippeeje jeegom. Bippeeje deen ina keewi gite ley e dow fuu. Jemma e nyalooma fuu de celataa yimude, ide mbi'a:

«Ceniido, Ceniido, Ceniido,
wo Laamdo Joomiraado jom baawde fuu,
gonnoodo, gondo, gonoowo oon!»

9 Kulle buurde nay deen ina ndarjina, ina teddina, ina njetta joodiido dow joodorgal laamu, buurdo faa abada oon.

¹⁰ Nde 6e ngadata dum fuu, maw6e noogayo e nayo 6een kippoto e leydi yeeso joodiido e joodorgal oon, cujidana buurdo faa abada oon. I6e njooyina kufuneeje mab6e yeeso joodorgal ngaal, i6e mbi'a:

¹¹ «Joomiraado amin, Laamdo amin,
ada foti hebude darja e teddeengal e baawde,
sabo aan tagi huunde fuu.
Wo saabe muuyde maa dum laatorii,
wo saabe muuyde maa tagirdaa dum.»

5

Haala dewtere Laamdo e kaando omtude nde

¹ Caggal duum, nji'umi e junngo nyaamo joodiido dow joodorgal laamu oon dewtere taggaande. Gereegi mayre didi fuu ina mbinndaa. Inde ommbiraa takkande maandinaade jeddi.

² Ndeen nji'umi maleyka jom semmbe ina yeewnoo daande toownde, ina wi'a:

—Moy foti e takkitinde takkande takkaade deen, de omta dewtere taggaande nde?

³ Ammaa fay gooto walaa dow kammu, walaa dow leydi, walaa ley leydi baawdo omtude dewtere taggaande ndeen naa ndaarude ley mayre.

⁴ Mboyumi bojji cattudi, sabo he6aaka potudo omtude dewtere ndeen naa ndaarude ko woni e mayre.

⁵ Ndeen gooto e maw6e 6een wi'i kam:

—Taa woy! Inan, laddeeru jeyaandu e lenyol Yahuuda, yuurndu e Daawda nduun, jaalake. Kayru waawi omtude takkande takkaade jeddi deen, de omta dewtere ndeen.

⁶ Ndeen nji'umi Jawgel ina darii hakkunde joodorgal ngaal. Kulle nay buurde deen e maw6e 6een ina piilii ngel. Ingel nanndi e kirsanoongel. Ingel woodi luwe jeddi e gite jeddi. Deen ngoni ruuhuui Laamdo jeddi nuleteedi e adunaaru ndu fuu.

⁷ Jawgel ngeel yehi, jabowi dewtere taggaande ndeen e junngo nyaamo joodiido dow joodorgal oon.

⁸ Ko ngel ja6i dewtere ndeen duum, kulle nay buurde deen e maw6e noogayo e nayo 6een kippii e leydi yeeso maggel. Mono fuu ina woodi hoddu e urdude kanjeere heewnde uurdi, dum woni du'aawuui seniibe 6een.

⁹ Heddi i6e njima jimol kesol, i6e mbi'a:

«Ada foti e jabude dewtere ndeen
de takkita takkande uddiraade nde,
sabo a hirsanooma.

E yiyam maa coottirdaa yuurube
e lenyi fuu e demle fuu e siyiiji yim6e fuu e laamorde fuu
faa 6e njeydaa e Laamdo.

¹⁰ A wadii 6e jeyaa6e e laamu e almaami'en gollanoo6e Laamdo meeden.
«Be laamoto adunaaru.»

¹¹ Caggal duum nji'umi ley holleede, de nanumi daade maleyka'en heew6e. I6e ngada ujunaaje ujunaaje duudde. I6e piilii joodorgal ngaal e kulle buurde deen e maw6e 6een,

¹² i6e njimira daade toowde, i6e mbi'a:

«Jawgel kirsanoongel ngel
ina foti e hebude baawde e jawdi
e hakkilantaaku e semmbe
e teddeengal e darja e manooe!»

¹³ Ndeen nanumi tageefo wonngo dow kammu fuu e ko woni dow leydi e ko woni ley leydi e ko woni dow maayo e ko woni e muɓɓen fuu, ina mbi'a:
«Manoore e teddeengal e darja e baawde
ngoodanii joodiido dow joodorgal ngaal oon
e Jawgel ngeel faa abada!»

¹⁴ Kulle nay buurde deen njaabii:
—Aamiina.

Mawɓe been du, kippii e leydi, kujidi.

6

Takkande takkaade jeddi

Haala takkitingol takkande arandeere: jaalagol

¹ Ndeen nji'umi Jawgel ngeel takkitii wootere e takkande takkaade jeddi deen. Nanumi wootere e kulle nay buurde deen ina iidina daande muudum hono riggaango, ina wi'a:

—War!

² Yeewumi, nji'umi puccu ndaneewu. Badɗiido ngu oon ina tiigii kalawal laanyal. O hokkaa kufune laamu. Wo o jaaliido, de o wurtii faa o ɓeyda jaalorgal.

Haala takkitingol takkande didaɓerde: barundural

³ Nde Jawgel ngeel takkitinnoo takkande didaɓerde ndeen, nanumi huunde wuurnde didaɓerde ndeen ina wi'a:

—War!

⁴ Ndeen puccu gonngu, mboɗeewu yalti. Badɗiido ngu oon hokkaa laawol faa itta jam e adunaaru, faa yimɓe mbarundura. O hokkaa kaafaahi mawki.

Haala takkitingol takkande tataɓerde: tiidalla

⁵ Nde Jawgel ngeel takkitinnoo takkande tataɓerde ndeen, nanumi huunde wuurnde tataɓerde ndeen ina wi'a:

—War!

Nji'umi puccu ɓaleewu. Badɗiido ngu oon ina tiigii etirgal e junngo muudum.

⁶ Nanumi ko nanndi e daande neddo yuurii hakkunde kulle nay buurde deen, ina wi'a:

—Kiloo alkama wo ceede golle nyalooma soodete. Kilooji tati gawri du wo ceede golle nyalooma coodete. De taa bonnu nebbam e cabijam.

Haala takkitingol takkande nayaɓerde: maayde

⁷ Nde Jawgel ngeel takkitinnoo takkande nayaɓerde ndeen, nanumi daande huunde wuurnde nayaɓerde ndeen, ina wi'a:

—War!

⁸ Yeewumi, nji'umi puccu oolu. Badɗiido ngu oon ina wi'ee Maayde, laakara ina jokki mo. Be kokkaa baawde dow nayaɓerde adunaaru faa ɓe mbarda yimɓe kaafaahi e rafo e baasiiji e kulle ladde.

Haala takkitingol takkande joyaɓerde: wardaabe saabe seedaaku muɓɓen

⁹ Nde Jawgel ngeel takkitinnoo takkande joyaɓerde ndeen, nji'umi to ley hirsirde rewretheende Laamdo toon yonkijii wardanoobe saabe dowtanaade konnaal Laamdo e seedaaku ngu ɓe ceedii ngun.

¹⁰ Be yeewnii faa toowi, ɓe mbi'i:

—Joomiraado ceniido goongante, faa ndey ndoomuɗaa faa caroɗaa yimɓe wonɓe e adunaaru ndu been? Ndeye njomnitotoɗaa ɓe rufugol yiyam amin?

¹¹ Mono e ma66e fuu hokkaa saaya ndaneeha. 'Be mbi'aa 6e powta seeda tafon, faa limgal gollidii6e ma66e, sakiraa6e ma66e fodanaa6e wareede hono ma66e been, ki66a.

Haala takkitingol takkande jeegaberde: nyalooma mawdo

¹² Ndeen nji'umi Jawgel ngeel takkitii takkande jeega6erde ndeen. Wakkati oon leydi dimmbi dimmbagol manngol. Naange 6awlwiri faa nanndi hono kaasa 6aleewa, lewru du fuu wojjiri hono yiiyam.

¹³ Koode kammu deen caami e leydi hono no 6i66e yibbi kecce caamirta si henndu mawndu wifii.

¹⁴ Kammu oon du dilli, taggiraa hono no daago taggirtee ni. Baamle e duude fuu doofaa e nokkuuje mu66en.

¹⁵ Ndeen kaanankoo6e adunaaru e yim6e teddu6e e hooree6e sordaasi6e e joomiraa6e jawdi e jom'en semmbe e rim6e e riimay6e fuu cuudii ley lohi baamle e hakkunde tefaa6e baamle.

¹⁶ Heddi i6e mbi'a baamle e tefaa6e deen:

—Caamee dow amin! Cuudon min e yeeso joodiido dow joodorgal laamu oon! Cuudon min e tikkere Jawgel ngeel!

¹⁷ Sabo nyannde tikkere ma66e mawnde ndeen yottake. Moy waawi dadude?

7

Haala yim6e 144 000 wadaa6e maande

¹ Caggal duum, mi yi'i maleyka'en nayo ina ndarii e jihaaji adunaaru nay. I6e paddii keni adunaaru nay diin, taa di mbifa, wanaa dow leydi, wanaa dow maayo, wanaa dow lekki.

² Nji'umi katin maleyka goddo yuurudo funnaange ina tiigii gadirgal maande Laamdo buurdo. O yeewnii daande toownde to maleyka'en nayo hokkaa6e baawde torrude leydi e maayo been.

³ O wi'i 6e:

—Taa mbonnee leydi naa maayo naa ledde de tafon, faa min ngada maande e tiide maccu6e Laamdo meeden been.

⁴ Ndeen nanumi limgal wadaa6e maande e tiide mu66en been: i6e ngada ujunaaje hemre e capande nayo e nayo (144 000). Wo 6e maandinaa6e yuurube e lenyi Israa'iilankoo6e diin fuu:

⁵ yuurube e Yahuuda ujunaaje sappo e dido (12 000),

yuurube e Ruuben, ujunaaje sappo e dido,

yuurube e Gada, ujunaaje sappo e dido,

⁶ yuurube e Aser, ujunaaje sappo e dido,

yuurube e Naftali, ujunaaje sappo e dido,

yuurube e Manasa, ujunaaje sappo e dido,

⁷ yuurube e Simeyon, ujunaaje sappo e dido,

yuurube e Lewi, ujunaaje sappo e dido,

yuurube e Isakar, ujunaaje sappo e dido,

⁸ yuurube e Jabulon, ujunaaje sappo e dido,

yuurube e Yuusufi, ujunaaje sappo e dido,

yuurube e Benyamin, ujunaaje sappo e dido.

Lenyi diin fuu ngadanaama maande.

No yim6e lenyi fuu njettirta Laamdo

⁹ Caggal duum, yeewumi, nji'umi jamaa keewdo mo limataako yuurudo e laamorde fuu e lenyi fuu e siyiiji yim6e fuu e demle fuu. I6e ndarii yeeso

joodorgal laamu ngaal e Jawgel ngeel. I6e 6ornii saayaaji daneeeji, licce tamarooje ina ngoni e juude ma66e.

¹⁰ I6e ilina, i6e mbi'a:

—Kisindam to Laamdo meeden joodiido dow joodorgal laamu ngaal yuurata, kam e Jawgel ngeel.

¹¹ Maleyka'en been fuu ina ndarii, ina piili joodorgal ngaal e maw6e been e kulle nay buurde deen. Be fuu 6e kippi geese ma66e e leydi, i6e kujidana Laamdo.

¹² I6e mbi'a:

«Aamiina.

Manoore e darja e hakkilantaaku e yettoore
e teddeengal e baawde e semmbe,

fuu ngoodanii Laamdo meeden faa abada!

Aamiina.»

¹³ Ndeen gooto e maw6e been yami kam:

—Beye ngoni yim6e 6ornii6e saayaaji daneeeji 6e? Faa toy 6e yuuri?

¹⁴ Mbi'umi mo:

—Joomam, aan woni anndudo.

O jaabii kam, o wi':

—Kam6e ngoni yuuru6e e torra mawdo. Be lononii saayaaji ma66e, 6e ndawninirii di yiyam Jawgel ngeel.*

¹⁵ Dum saabii de 6e keddoto yeeso joodorgal laamu Laamdo ngaal, 6e ndewa mo jemma e nyalooma ley suudu makko seniindu nduun. Joodiido dow joodorgal laamu oon huraan 6e hukum muudum.

¹⁶ Be njolbataa katin, 6e domdataa katin. Be naangataake, nguleefi fuu tappataa 6e katin.

¹⁷ Sabo Jawgel gonngel hakkunde joodorgal laamu ngeel duran 6e, yaara 6e to ildude ndiyam kokkoojam nguurndam. Laamdo mooytan gondi gite ma66e fuu.

8

Haala takkitingol takkande jedda6erde: deyyere mawnde

¹ Nde Jawgel ngeel takkitinnoo takkande jedda6erde ndeen, kammu oon deyyinii siw faa wadi hono feccere yamnde wootere.

² Ndeen nji'umi maleyka'en njeddo darii6e yeeso Laamdo. Be kokkaa buutute jeddi.

³ Maleyka goddo jogiido urdude kanjeere darowii dakkol hirsirde rewre- teende Laamdo. O hokkaa uurdi keewndi faa o sakkida dum e du'aawuuji seniife, o yottina di dow hirsirde kanjeere wonnde yeeso joodorgal laamu ndeen.

⁴ Cuurki uurdi ndiin e du'aawuuji seniife diin yuuri e junngo maleyka oon de yeenti to Laamdo.

⁵ Maleyka oon hooyi urdude ndeen, hebbini nde yiite e ley hirsirde ndeen, de faddi nde e leydi. Ndeen diggaali e dukooji ngadi, mayye mayyi, leydi du dimmbii.

Luwe jeddi

⁶ Caggal duum, maleyka'en njeddo jogiife buutute jeddi been cegilanii fuufude de.

Haala buututal arandeewal

* **7:14** Maanaa **be ndawninirii saayaaji ma66e** yiyam, woni hakkeji ma66e fuu njaafaama.

⁷ Maleyka arandeejo oon fuufi buututal muudum, de marmalluuje e yiite jillunduraange e yiyam paddaa dow leydi. Feccere tataberde leydi ndiin wulaama, feccere tataberde ledde deen wulaama, hudo hecco koon du fuu wulaama.

Haala buututal didabal

⁸ Maleyka dida6o oon fuufi buututal muudum, de ko wa'i hono waamnde mawnde hu66oore faddaa e ley maayo. Tataberde maayo ngoon laatii yiyam,

⁹ tataberde kulle buurde gonde e maayo ngoon mbaati, tataberde laanaaji ndiyam du kalkii.

Haala buututal tata6al

¹⁰ Maleyka tata6o oon fuufi buututal muudum, de hoodere mawnde hu66iroore hono no doccal ni yuuri dow kammu, saami e tataberde gooruuji e ildude ndiyam.

¹¹ Hoodere ndeen «Kaadeefi» wi'etee. Nde haadinii feccere tataberde diyeede deen. Yim6e heew6e maayi saabe ndiyam daam haadinaama rok.

Haala buututal naya6al

¹² Maleyka naya6o oon fuufi buututal muudum. Ndeen feccere tataberde naange e feccere tataberde lewru e feccere tataberde koodo piyaa, faa gootel fuu tataberde muudum ni66i. Jemma e nyalooma fuu mbaasa tataberde annoora mu66en.

¹³ Caggal duum, nji'umi ciilal ina fiira dow, nanumi inde yeewnoo e daande toownde, inde wi'a:

—Yoo yoy! Yoo yoy! Bone woodanii yim6e adunaaru nde maleyka'en tato heddi6e been puufii buutute mu66en!

9

Haala buututal joya6al

¹ Maleyka njoya6o oon fuufi buututal muudum. Nji'umi hoodere yuuri dow kammu, saami e leydi. Nde hokkaa cokitirgal 6unndu ndu luggeefi mum walaa do haadi.

² Nde sokiti 6unndu nduun, de cuurki yalti e mayru hono no duppirde mawnde ni. Cuurki kiin ni66ini naange e mbeeyu* fuu.

³ Ba66atti njalti e cuurki kiin, cankitii e leydi. Di kokkaama baawde torrude hono jahe ni.

⁴ Di njamiraa taa di mbonna hudo naa ledde naa huunde fuu ko fudata e leydi, ammaa di torra yim6e 6e maande Laamdo walaa e tiide mu66en been tan.

⁵ Di kokkaa torrude yim6e been faa naawa haddi lebbi joy, ammaa di kokkaaka warude 6e. Torra majji ina nanndi e torra mo yaare fidi.

⁶ Ley lebbi diin, yim6e piloto maayde de ke6ataa. Be muuyan maayde, ammaa maayde doggan 6e.

⁷ Ba66atti diin ina nanndi e pucci cegilaniidi wolde. Dow ko'e majji ina ngoodi ko nanndi e kufuneeje gadiraade kanje. Geese majji ina nga'i hono geese yim6e.

⁸ Idi njogii cukuli hono cukuli rew6e. Nyiye majji ina nga'i hono nyiye dawaadi ladde.

⁹ Ko wa'i hono jamde ina ngoni e becce majji. Sawtu bippeele majji ina wa'i hono torkooji di pucci keewdi ndaasata ina ndoggana wolde.

* **9:2 Mbeeyu** wo 6olum hakkunde kammu e leydi.

¹⁰ Idi ngoodi lacce jogiide kure hono jahe. Ley lacce deen ina ngoodi baawde torrude yimbe haddi lebbi joy.

¹¹ Kaananke majji woni maleyka kawjotoodo funndu ndu luggeefi muudum walaa do haadi oon. Innde makko e ibraninkoore wo Abadon, e ley geresankoore wo Apoliyon (dum na firta «Kalkoowo»).

¹² Bone arandeejo oon faltake. Ndaar, bonandaaji didi ina ngara caggal majjum.

Haala buututal jeega6al

¹³ Maleyka njeega6o oon fuufi buututal muudum, de nanumi daande yuurunde to luwe nay gonde e co66uli hirsirde kanjeere wonnde yeeso Laamdo ndeen.

¹⁴ Daande ndeen ina wi'a maleyka njeega6o jogiido buututal oon:

–Ha66itin maleyka'en nayo ha66aa6e to maayo manngo wi'eteengo Efarata.

¹⁵ Ndeen maleyka'en nayo 6een ka66itaa faa mbara tata6erde yimbe adunaaru. Laamdo na segilaninoo 6e saabe wakkati o, saabe hitaande nde e lewru ndu e nyalooma o e yamnde nde.

¹⁶ Mi nani lingal konunkoo6e waddiibe pucci: wo 6e ujunaaje noogay kile ujunaaje sappo.

¹⁷ Inan no njiirumi pucci diin e waddiibe 6een e ley holleede am: i6e 6ornii kaddule jamde bodeeje coy hono yiite, kam e bulabulaaje hono kammu e oole hono sitti. Ko'e pucci diin ina nga'i hono ko'e dawaadi ladde. Yiite e cuurki e sitti ina mburtoo e kundude majji.[†]

¹⁸ Masiibaaji tati diin, dum woni yiite ngeen e cuurki kiin e sitti oon, njalti e kundude pucci diin de mbari tata6erde yimbe adunaaru.

¹⁹ Baawde pucci diin ina ngoni e kundude majji, fay e lacce majji du. Lacce majji deen ina nanndi e bolle. Ide ngoodi ko'e, e ko'e deen di mbarminirta yimbe.

²⁰ Yimbe heddiibe 6e masiibaaji diin mbaraay 6een tuubaay e golle juude mu66en. Be njoppaay sujidande ginnaaji, kam e tooruuji gadiraadi kanje e cardi e njamndi mbofeeri e kaaye e ledde. I6e cujidana tooruuji di nji'ataa, di nanataa, di njahataa.

²¹ Be tuubaay e wadude bar-ko'e, 6e tuubaay e ndaggadaaku ma66e e fijirde ma66e e nguyka ma66e.

10

Haala maleyka jogiido dewtel taggitaangel

¹ Caggal dum, nji'umi maleyka goddo jom semmbe ina yuura dow kammu ina jippoo. Ruulde ina fili dum, ci6ocii6ongal ina tiimti hoore muudum. Yeeso muudum ina delka hono naange, koyde mum du ina nga'i hono bimmbeeje yiite.

² Imo tiigii dewtel taggitiingel e junngo makko. O darni koyngal makko nyaamal dow maayo, o darni nanal dow leydi.

³ O yeewnii daande toownde hono no laddeeru ubbirta ni. Nde o yeewninoo ndeen, diggaali jeddi njaaborii mo e hoolo mu66en, kam'en du.

⁴ Nde diggaali jeddi diin tilinoo haalude ndeen, nesumi winndude, ammaa nanumi daande yuuri dow kammu, ina wi'a kam:

–Taa winndu ko diggaali jeddi diin mbi'i dum, accu dum laatoo kumpa!

⁵ Ndeen maleyka mo nji'umi ina darii dow maayo e dow leydi oon hunci junngo muudum nyaamo faa dow,

[†] 9:17 *Sittiw*o huunde oolde wuleteende ina luu6a.

⁶ hunorii Buurdo duumiido faa abada, tagudo kammu e ko woni e muudum, e leydi e ko woni e muudum, e maayo e ko woni e muudum. Maleyka oon wi'i:

—Wakkati heddaaki katin!

⁷ Ammaa e ley balde de buutatal maleyka njeddafo ngal fuufata deen, Laamdo tabintinan anniya muudum cuudinoodo. Dum laatorto hono no o wiirunoo annabaabe maccu6e makko 6een ni.

⁸ Ndeen daande yuurannoode kam dow kammu ndeen haaldi e am katin, wi'i:

—Yahu ja6oy dewtel taggitiingel, gonngel e junngo maleyka dariido dow maayo e leydi ngeel.

⁹ Njahumi to maleyka oon, mbiimi dum hokka kam dewtel ngeel. O wi'i kam:

—Ja6u ngel, modaa! Ngel haadan ley reedu maa rok, ammaa ngel welan e hunnduko maa hono no njuumndi ni.

¹⁰ Nja6umi dewtel ngeel e junngo maleyka oon, modumi ngel. Ngel weli e hunnduko am hono njuumndi, ammaa nde modunoomi ngel fu, ingel haadi e ley reedu am rok!

¹¹ Caggal duum, mbi'aami:

—Ina tilsi mbaajodaa annabaaku katin e dow siyiiji yim6e heew6e e laamorde e demle keewde e kaanankoo6e heew6e.

11

Haala seedaaku annabaabe dido

¹ Ndeen kokkaami sawru fonndirdu, mbi'aami:

—Umma, fonndoy suudu Laamdo seniindu e hirsirde ndeen, kiisodaa rewoobe won6e doon 6een.

² Ammaa taa fonndu taliyaare mayru. Accu nde, sabo nde hokkaama laamorde adunaaru. De njaa6an ngalluure seniinde ndeen faa wada lebbi capande nay e didi.

³ Mi hokkan seede6e am dido mbaajoo annabaaku haddi balde ujunere e keme didi e capande jeegom, i6e bornii tekke bootooji.*

⁴ Seede6e dido 6een ngoni ledde jaytun didi e fitillaaji didi dariidi yeeso Joomiraado jom adunaaru ndu.

⁵ Neddo fuu jidudo torrude 6e, yiite yaltan e kunndude ma66e, halka dum. Jidudo torrude 6e fuu, tilay halkiree noon.

⁶ I6e njogii baawde hadude kammu to6ude haddi balde annabaaku ma66e deen. I6e njogii baawde waylitinde diyeele laatooyiyam. Nde 6e muuyi fuu, i6e mbaawi jippinde e adunaaru sii masiiba fuu.

⁷ Nde dido 6een tilinoo e seedaaku mu66en nguun fuu, ndaabaawa mbonnga njeyaanga e 6unndu ndu luggeefi muudum walaa do haadi ngaan yaltan de yana e ma66e, jaaloo 6e, wara 6e.

⁸ Balli ma66e mbaaloto e dow laawol ngalluure mawnde, do Joomiraado ma66e tantanoo e leggal palaangal doon. Ngalluure ndeen ina nanndi e Sodoma† naa Misira.

⁹ Siyiiji yim6e fuu e lenyi fuu e demle fuu e laamorde fuu nji'an 6alli ma66e ko fotata e nyaloomaaji tati e feccere nyalooma. Be caloto di ngattee ley saabeere.

* **11:3** Maanaa **6e bornoo tekke bootooji** woni hollude cunu, hono no rew6e maayraa6e cuddortoo ni. † **11:8 Sodoma** wo wootere e galluujje didi de Laamdo halki saabe heewgol majje hakkeeki. Ndaaree Fudfoode 19.1-29.

¹⁰ Yimbe adunaaru ceyorto saabe maayde ma66e ndeen. Be mbeltoto, 6e kokkundura dokke dow weltaare, sabo annabaa6e dido been torriino 6e sanne.

¹¹ Ammaa caggal nyaloomaaji tati e feccere diin, foofaango nguurndam yuuri to Laamdo naati annabaa6e dido been, de ummitii, ndarii. Kulol manngol nanngi ndaarannoo6e dum'en been fuu.

¹² Daande toownde yuuri dow kammu, ina wi'a 6e:

—Yeejee ga!

Be yeenji dow kammu e ley ruulde. Way6e 6e fuu keddii ina ndaara 6e.

¹³ Wakkati oon, leydi dimmbii semmbe, de feccere sappo6erde ngalluure ndeen saami. Yimbe ujunaaje njeddoo kalkii. Heddiibe been kuli, mawnini Laamdo jom kammu oon.

¹⁴ Bone dida6o oon faltake. Ndaar, bone tata6o oon ina wara law.

Haala buututal jedda6al

¹⁵ Maleyka njeddoo6o oon fuufi buututal muudum. Ndeen daade toowde nanaa dow kammu, ina mbi'a:

—Laamu adunaaru ndu fuu laatake laamu Joomiraado meeden e Almasi-ihu muudum. O laamoto faa abada abadin!

¹⁶ Maw6e noogayo e nayo joodiibe dow joodorde yeeso Laamdo been kippi geese mu66en e leydi, kujidani Laamdo.

¹⁷ I6e mbi'a:

«Miden njette, Laamdo Joomiraado jom baawde fuu,

gondo, gonnoodo oon miden njette,

sabo a gollirii baawde maa mawde deen,

a tabintinii laamu maa.

¹⁸ Laamorde adunaaru deen wo tikkude,

ammaa tikkere maa warii.

Wakkati warii faa carodaa maay6e.

Wakkati warii faa mbarjodaa annabaa6e maccu6e maa,

seniibe hul6e innde maa been,

teddu6e e lo'u6e fuu.

Wakkati warii faa kalkaa halkoo6e adunaaru been du.»

¹⁹ Ndeen suudu Laamdo seniindu wonndu dow kammu nduun omtaa, keesuwal amaana ngaal 6angi e ley mayru. Mayye mayyi, dukooji e diggaali ngadi, leydi dimmbii, marmalluuje 6utte caami.

12

No kuungal waddi e debbo jom ηatawere

¹ Maande haayniinde 6angi dow kammu. Debbo ina 6ornii naange. Lewru ina woni ley njaabirdi muudum. Hoore muudum na fiila taarde koo6e sappo e didi.

² Wo o debereedu, imo wulla saabe naawalla ηatawere. Ndimu ngun ina tiidi mo.

³ Ndeen maande wonnde 6angi dow kammu. Ina woodi kuungal bodewal manngal nanndungal e mboddi. Ingal woodi ko'e jeddi e luwe sappo, hoore fuu ina woodi kufune laamu.

⁴ Laasi maggal wuuwi feccere tata6erde koo6e kammu, faddi de e leydi. Ngal darii yeeso debbo jom ηatawere oon faa si rimii fu, ngal moda 6iyum oon.

⁵ Ndeen o rimi bidoo gorko, durdoowo laamorde adunaaru fuu e sawru njamndi. Bidoo oon dippitaa, yaaraa to Laamdo e joodorgal muudum laamu.

⁶ Debbo oon doggiri ley ladde, yehi nokku do Laamdo segilaninoo dum. O haybowaa toon balde ujunere e keme didi e capande jeegom (1 260).

⁷ Wolde wadi dow kammu toon. Maleyka bi'eteedo Miikaa'iilu e maleyka'en muudum kawriti, kabi e kuungal ngaal. Kuungal ngaal e maleyka'en muudum du kabi e ma66e.

⁸ Ammaa Miikaa'iilu'en njaalake ngal, kangal e maleyka'en maggal, de 6e mursi nokku ma66e gondo dow kammu oon.

⁹ Kuungal manngal ngaal riiwaama. Kangal woni mboddi arandeeri mbi'eteendi Ibiliisa naa Seydaani, njarribotoondi adunaaru ndu fuu. Ndi faddaama e leydi, kayri e maleyka'en mayri fuu.

¹⁰ Ndeen nanumi daande toownde yuurunde dow kammu, ina wi'a:
«Joonin kisindam Laamdo meeden yottake!
Semmbe e laamu muudum njottake!

Laamu ina woni e hawju Almasiihu!
Sabo peloowo sakiraa6e meeden,
peloowo 6e to Laamdo jemma e nyalooma oon,
riiwaama dow kammu.

¹¹ Sakiraa6e meeden 6een njaalorake mo yiiyam Jawgel ngeel,
e seedaaku ngu 6e ngadi dow maggel.

Be pilaaki reenude yonkiji ma66e e maayde.
¹² Ndelle, kammu e won6e dow muudum fuu mbeltee!
Amaa bone woodanii leydi e maayo!
Sabo Ibiliisa jippake to moodon.

Ina tikki tikkere mawnde,
sabo ina anndi wakkati seeda tan heddanii dum.»

¹³ Nde kuungal nanndungal e mboddi ngaal faamunoo faddaama e leydi ndeen, ngal tewni debbo dimdo biddo gorko oon.

¹⁴ Debbo oon hokkaa bippeelee ciilal manngal, faa fiirda yaha nokkuure nde segilanaa ley ladde ndeen. Toon o haybetee haddi wakkati e wakkatiiji didi e feccere wakkati, faa o reenoo e mboddi ndiin.

¹⁵ Ndeen mboddi ndiin tuuti ndiyam, dam ili caggal debbo oon hono maayo faa dam hooya mo.

¹⁶ Ammaa, leydi ndiin wallii debbo oon, ndi aari hunnduko mayri, ndi modi ndiyam dam kuungal ngaal tuuti daam.

¹⁷ Kuungal manngal ngaal tikkani debbo oon sanne, yehi hafoyde e heddiibe e yuwdi debbo oon. Been ngoni downtaniibe jamirooje Laamdo de tiigii seedaaku ngu lisaa waddi nguun.

¹⁸ Kuungal ngaal ina darii dow njaareendi daande maayo.

13

Haala ndaabaawa yuurnga ley maayo

¹ Caggal duum, nji'umi ndaabaawa njogiinga luwe sappo e ko'e jeddi ina wurtoo e maayo ngoon. Luwal fuu ina woodi kufune laamu. Inde mbonkorde Laamdo ina mbinndaa e dow ko'e deen fuu.

² Ndaabaawa nga nji'umi ngan ina nanndi e cirgu. Koyde magga ina nga'i hono koyde huunde wi'eteende ursu*. Hunnduko magga ina wa'i hono no hunnduko laddeeru ni. Kuungal nanndungal e mboddi ngaal hokki nga semmbe muudum, e joodorgal muudum laamu ngaal, e baawde mawde.

* **13:2 Ursu** wo kuungal manngal. Teppeeje maggal ina mawni, ingal jogii leebi e pedeeli juuddi beldi.

³ Hoore wootere e ko'e ndaabaawa ngaan ina wa'i hono ko barminanoo barmere waawnoonde warude dum, ammaa barmere ndeen dannaama. Dum haaynii yimbe adunaaru fuu, njokki ndaabaawa ngaan.

⁴ Be kujidani kuungal nanndungal e mboddi ngaal sabo ngal hokkii ndaabaawa nanndunga e cirgu ngaan baawde laamu maggal. Katin du, be kujidani ndaabaawa nanndunga e cirgu ngaan, i'be mbi'a:

—Moy nanndi e ndaabaawa nga? Moy waawi ha'bude e magga?

⁵ Ndaabaawa nanndunga e cirgu ngaan hokkaa haalude haalaaji mantordi mbonkotoodi Laamdo. Nga hokkaa baawde gollude lebbi capande nay e didi.

⁶ Ndaabaawa ngaan fuddi mbonkaade Laamdo, ina mbonkoo innde muudum e suudu muudum. Nduun woni joodiibe dow kammu toon been.

⁷ Nga hokkaama baawde faa nga ha'ba e senii'be been, nga jaaloo dum'en. Nga hokkaa baawde laamaade lenyi fuu e siyiji yimbe fuu e demle fuu e laamorde fuu.

⁸ Yimbe won'be e adunaaru ndu been fuu kujidanani ndaabaawa nanndunga e cirgu ngaan. Been ngoni yimbe be inde mu'ben tawaaka ina mbinndii gilla fuddoode adunaaru ley dewtere ngu'ndam ndeen, dewtere Jawgel kirsanoongel ngeel.

⁹ Jom nowru fuu, nana!

¹⁰ Neddo fuu podanaado ha'beede yaaree e maccungaaku, ha'bete yaaree. Neddo fuu podanaado wardeede kaafaahi, wardete kaafaahi. Dum le, tilay yimbe Laamdo gonda e munyal e hoolaare.

Haala ndaabaawa yuurnga e leydi

¹¹ Caggal duum, nji'umi ndaabaawa ngonnga ina wurtoo e ley leydi. Inga woodi luwe didi nanndude e luwe bii mbaalu, ammaa inga haalda hono no kuungal nanndungal e mboddi ngaal ni.

¹² Nga golliri baawde ndaabaawa arandeya, nga barmere muudum nesunoo warude dum de dannaan ngaan. Nga gollii dum yeeso arandeya ngaan. Nga dooldi yimbe adunaaru been kujidana arandeya ngaan.

¹³ Ndaabaawa dida'ba ngaan wadii kaayefiiji mawdi. Nga wadii faa nga jippini yiite yuurunge e kammu faa yottii leydi yeeso yimbe fuu.

¹⁴ Nga hiiliri yimbe adunaaru kaayefiiji di nga hokkaa wadude ley baawde ndaabaawa arandeya ngaan. Inga tindina yimbe adunaaru moyy'ina tooru nanndundu e ndaabaawa barmiranoonga kaafaahi faa nesi waatude ammaa ina wuuri ngaan.

¹⁵ Nga hokkaa baawde faa nga wadani tooru nduun yonki faa indu haala. Nga wadi faa neddo fuu mo sujidanaay nga waree.

¹⁶ Ndaabaawa ngaan dooldi yimbe fuu ke'ba maande e juude mu'ben nyaame naa e tiide mu'ben, teddu'be e lo'u'be, joomira'be jawdi e talka'be, rimbe e riimay'be fuu.

¹⁷ Fay gooto waawaa soodude maa sonnude si tawraaka maande ndeen. Maande ndeen wo innde ndaabaawa ngaan naa limoore innde magga.

¹⁸ Do kaa, tilay neddo wada hakkillo e kabaaru o: neddo jogiido paamal fuu hiisoo limoore innde ndaabaawa ngaan, sabo limoore ndeen wo innde neddo. Limoore magga wo keme jeegom e capande jeegom e jeegom (666).

¹ Yeewumi, de nji'umi Jawgel ina darii dow waamnde Siyona, ina wondi e yimbe ujunaaje hemre e capande nayo e nayo (144 000). Innde muudum e innde Baaba muudum na mbinndaa e tiide ma66e.

² Nanumi daande yuuri dow kammu wa'unde hono sawtu diyele keewde, hono riggaango manngo ni. Daande nde nanumi ndeen ina wa'i hono sawtu fiyoobe kolli.

³ Yimbe been fuu ina njima jimol kesol yeeso joodorgal Laamdo ngaal e yeeso kulle nay buurde deen e yeeso mawbe been. Fay gooto waawaano ekitaade jimol ngol si wanaa yimbe ujunaaje hemre e capande nayo e nayo (144 000) soottitaa6e e adunaaru been.

⁴ Been ngoni 6e tuunniraay ko'e mu6ben rew6e, sabo 6e laa6ube. I6e njokki Jawgel ngeel do ngel yahata fuu. Wo 6e soottitaa6e e ley yimbe adunaaru, faa 6e laato artiibe fuu sakkeede Laamdo e Jawgel ngeel.

⁵ Fewre meedaay yaltude e kundude ma66e, 6e ngalaa feloore.

Haala maleyka'en tato

⁶ Wakkati oon nji'umi maleyka goddo ina fiira dow, ina jogii Kabaaru Lobbo duumiido oon. Imo waajoo dum yimbe adunaaru, yuurube e laamorde fuu e lenyi fuu e demle fuu e siyiiji yimbe fuu.

⁷ Imo yeewnoo e daande toownde, imo wi'a:

—Kulee Laamdo! Mawninon dum! Sabo wakkati mo o sarotoo oon warii. Cujidane tagudo kammu e leydi e maayo e ildude ndiyam oon!

⁸ Maleyka goddo dida6o jokki mo, ina wi'a:

—Baabiila halkii! Baabiila ngalluure mawnde ndeen halkii! Nde yarnii leyde fuu fijirde mayre nyaafunde.

⁹ Maleyka goddo, tata6o, jokki 6e ina yeewnoo daande toownde, ina wi'a:

—Neddo fuu kujidando ndaabaawa arandeya ngaan e tooru nanndundu e magga nduun, de hefi maande magga e tiinde naa e junngo,

¹⁰ tilay joomum yara cabijam tikkere Laamdo daam, mbaylaadam e ley horde-loonde tikkere makko tawi jillaaka fay huunde. Joomum jukkete e ley yiite e sitti yeeso maleyka'en seniibe been e yeeso Jawgel ngeel.

¹¹ Cuurki yuuruki e jukkungo ma66e ina yeeja faa abada. Jemma e nyalooma fuu fowtere walanaa sujidanoobe ndaabaawa ngaan e tooru magga e he6ube maande innde magga.

¹² Dum le, tilay yimbe Laamdo ngonda e munyal.

Been ngoni haybu6e jamirooje Laamdo de kaybi goondinal Iisaa been.

¹³ Wakkati oon nanumi daande yuurunde dow kammu, ina wi'a:

—Winndu dum do: gilla joonin, barke woodanii maayoobe hawtu6e e Joomiraado been.

Ruuhu oon wi'i:

—Goonga! Be powtinoyte e tampiri ma66e, sabo barke golle ma66e jokkan 6e.

Haala wakkati tayri adunaaru

¹⁴ Yeewumi, de nji'umi ruulde raneere. Dow ruulde ndeen nanndudo e gii neddo ina joodii. Kufune gadiraado kanje ina woni e dow hoore makko. Imo tiigii wawdu welndu e junngo makko.

¹⁵ Maleyka goddo yalti e suudu Laamdo seniindu, ina yeewnoo daande toownde, ina wi'a joodiido dow ruulde oon:

—Jippin wawdu maa nduun de tayaa, sabo wakkati tayri yottake. Adunaaru 6enndii, yonii tayeede!

¹⁶ Ndeen joodiido e ruulde oon yiili wawdu muudum dow leydi, de adunaaru fuu tayaa.

¹⁷ Maleyka goddo yalti e suudu Laamdo seniindu wonndu dow kammu nduun. Kam du ina tiigii wawdu welndu.

¹⁸ Ndeen maleyka goddo yalti e ley hirsirde rewreteende Laamdo ndeen. Oon woni kawjotoodo yiite. O yeewnii daande toownde, o wi'i maleyka tiigiido wawdu welndu oon:

—Jippin wawdu maa nduun, kawrunduraa bi66e cabiije dow leydi, sabo de benndii.

¹⁹ Maleyka oon yiili wawdu muudum dow leydi, hawrunduri bi66e cabiije deen, de faddi de ley boosirde mawnde. Boosirde ndeen woni tikkere Laamdo mawnde.

²⁰ Bi66e cabiije deen boosaa caggal ngalluure toon. Yiiyam yalti e boosirde ndeen faa hewti labaale pucci, dam ili ko fotata e kiloofi keme tati njuuteefi.

15

Haala jimol Muusaa e jimol Jawgel

¹ Caggal duum, nji'umi dow kammu maande wonnde mawnde haayniinde. Nji'umi maleyka'en njeeddo ina njogii masiibaaji jeddi. Wo di masiibaaji cakitotoodi. E majji tikkere Laamdo timmata.

² Nji'umi maayo nanndungo e daandorgal ina jillunduri e yiite. Jaalinoobe ndaabaawa ngaan been ina keddi dakkol maggo. Been ngoni jaalinoobe nga, kanga e tooru nanndundu e magga nduun e limoore innde magga ndeen. Ibe njogii kolli di Laamdo hokki 6e diin.

³ Ibe njima jimol Muusaa maccudo Laamdo oon e jimol Jawgel ngeel, i6e mbi'a:

«Laamdo Joomiraado jom baawde fuu,
golleji maa wo mawdi, wo kaayniidi!
Laabi maa wo ponnditiidi, goongaaji,
aan laamiido laamorde fuu!

⁴ Moy woni hulataa ma, Joomiraado,
mo mawnintaa innde maa?
Sabo aan tan woni gooto Ceniido.
Leyde fuu ngaran kujida yeeso maa,
sabo 6e nji'ii golleji maa ponnditiidi.»

Haala kaake jeddi keewde masiibaaji jeddi

⁵ Caggal duum, nji'umi suudu Laamdo seniindu dow kammu ina omti. Dum woni hukum seedaaku oon.*

⁶ Maleyka'en njeeddo jogiibe masiibaaji jeddi been njalti e mayru, ina bornii kaddule laa6ude tal jalbooje, ina ka6bi ka66ordi kanje e becce mu6ben.

⁷ E kulle nay buurde deen, wootere hokki maleyka'en njeeddo been kaake kanjeeje jeddi keewde tikkere Laamdo buurdo faa abada oon.

⁸ Suudu nduun heewi cuurki saabe annoora Laamdo e baawde muudum. Fay gooto waawaa naatude ley mayru, si wanaa nde masiibaaji jeddi di maleyka'en njeeddo ngaddi diin timmi.

16

¹ Ndeen nanumi daande toownde yuuri to suudu seniindu toon, ina wi'a maleyka'en njeeddo been:

—Njehee, njupowee dow adunaaru kaake tikkere Laamdo jeddi deen!

* **15:5** Aayaare ndeen ina waawi fiirtireede: *Caggal duum, nji'umi suudu Laamdo seniindu ina omtii dow kammu. Hukum seedaaku ina woni ley mayru.*

2 Maleyka arandeejo oon yehi, yuppi kaakol muudum dow leydi. Buuye bonde naawde ngadi dow yimbe tawraabe maande ndaabaawa ngaan e sujidanooobe tooru nanndundu e magga been.

3 Maleyka didafo oon yuppi kaakol muudum e maayo. Maayo ngoon waylitii, laatii hono yiyam maaydo. Kulle buurde gonde ley maggo fuu mbaati.

4 Maleyka tatafo oon yuppi kaakol muudum ley gooruuji e ildude, de diyeele deen fuu mbaylitii yiyam.

5 Ndeen nanumi maleyka kawjotoodo diyeele oon, ina wi'a:

—Aan Ceniido, gondo, gonnoodo, wo a ponnditiido, sabo a sarake goonga.

6 Saabe ko 6e ndufi yiyam seniibe e yiyam annabaabe duum, aan du, kokkudaa 6e yiyam 6e njara! I6e kaandi e majjum.

7 Ndeen nanumi daande yuuri to hirsirde rewreteende Laamdo toon, ina wi'a:

—Goonga! Laamdo Joomiraado jom baawde fuu, sariyaaji maa wo goongaaji, wo ponnditiidi!

8 Ndeen maleyka nayafo oon yuppi kaakol muudum e dow naange, de nge hokkaa sumirde yimbe nguleefi magge.

9 Yimbe been cumiraa nguleefi cattuki. Ndeen 6e mbonkii innde Laamdo mo baawde ngoodani dow masiibaaji oon. Be tuubaay, 6e mawninaay dum.

10 Maleyka njoyafo oon yuppi kaakol muudum dow joodorgal ndaabaawa ngaan. Do nga laamii doon nibbinaa tiki, de yimbe ina njata demle mu6ben saabe naawalla.

11 Be mbonkii Laamdo jom kammu oon saabe buuye ma6be e naawalla ma6be. Ammaa duum fuu, 6e tuubaay e golleeji ma6be bondi diin.

12 Maleyka njeegafo oon yuppi kaakol muudum dow maayo manngo wi'eteengo Efarata. Ndiyam maggo 6eebi faa yoori, faa kaanankoo6e yuuroo6e lettugal been ke6a laawol ndewa toon.

13 Ndeen nji'umi ginnaaji tati bondi nanndufi e paabi. Wooturu ina wurtoo e hunnduko kuungal nanndungal e mboddi ngaal, wooturu ina wurtoo e hunnduko ndaabaawa ngaan, wooturu du ina wurtoo e hunnduko annabaajo peneejo oon.

14 Ginnaaji bondi diin wo wadoo6e kaayefiiji. I6e njaha to kaanankoo6e adunaaru fuu faa 6e kawrundura dum'en saabe wolde nyannde darngal, nylaande Laamdo jom baawde fuu.

15 Joomiraado wi'i:

—Kakkilee! Inani mido warda hono no gujjo ni. Barke woodanii doomu6o kakkildo, ina tiigii kaddule muudum faa taa yaha 6anndu 6oldu de semta yeeso yimbe.

16 Ginnaaji diin kawrunduri kaanankoo6e been e nokku bi'eteedo e ibraninkoore Harmagedon.

17 Maleyka njeddafo oon yuppi kaakol muudum e mbeeyu. De daande toownde yalti e suudu seniindu to joodorgal laamu toon, ina wi'a:

—Timmii!

18 Mayye mayyi, dukooji e diggaali ngadi, dimmbagol leydi manngol wadi. Dimmbagol leydi hono ngool wadaay e adunaaru ndu gilla yimbe tagaa, no ngol sattiri mawnude!

19 Ngalluure mawnde ndeen feccaa pece tati. Galluuje laamorde adunaaru fuu caami. Laamdo micciti bonanda ngalluure mawnde wi'eteende Baabiila, de yarni nde horde cabijam heewnde tikkere muudum.

20 Duude maayo fuu kalkii. Baamle fuu majji.

21 Marmalluuje butte yuuri kammu, caami dow yimbe, wootere fuu teddeefi muudum ina wada kilooji capande nay. Yimbe been mbonkii Laamdo saabe masiiba marmalluuje oon, sabo masiiba oon sattii bonde sanne.

17

Haala jukkungo Baabiila

1 Caggal duum, gooto e maleyka'en njeddo jogiibe kaake jeddi been wari, haaldi e am, wi'i:

—War faa mi holle jukkungo debbo woykuuru* anndaado sanne, joodido dow diyele keewde oon.

2 Kaanankooɓe adunaaru been pijidii e muudum. Yimbe adunaaru been du culii e fijirde muudum.

3 Ndeen Ruuhu heewi kam, maleyka oon yaari kam faa ley ladde. Nji'umi toon debbo ina waddii ndaabaawa mbodeewa keewnga inde mbonkorde Laamdo. Inga woodi ko'e jeddi e luwe sappo.

4 Debbo oon ina bornii kaddule ciide e bodeeje, ina sodii kanje e kaaye dime e hayre luulu. Imo jogorii junngo makko horde-loonde kanje heewnde ko nyiddini sanne, heewnde tuundi fijirde makko.

5 Dow tiinde makko innde ina winndaa nde maanaa muudum suudii:

«Baabiila ngalluure mawnde, inna woykuuji,
inna ko nyiddini fuu ley adunaaru».

6 Nji'umi debbo oon sulake saabe yiyyam seniibe e yiyyam seedantooɓe Iisaa dam o yari.

Ko nji'umi mo duum, dum haaynii kam sanne.

7 Ammaa maleyka oon wi'i kam:

—Ko wadi de idum haaynii ma? Mi fiirtante maanaa cuudido oon, maanaa debbo oon e ndaabaawa nga o waddii njogiinga ko'e jeddi e luwe sappo ngaan.

8 Ndaabaawa nga njiidaa ngaan, inga wonnoo, ammaa nga heddaaki joonin. Inga haani yaltude e gunndu ndu luggeefi muudum walaa do haadi nduun, nga halkowaa. Yimbe adunaaru ɓe inde muɓɓen mbinndaaka e dewtere nguurndam gilla fuddoode adunaaru been, si nji'ii ndaabaawa ngaan na yalta fu, kaayee fi nanngan dum'en. Sabo inga wonnoo, nga heddaaki joonin, de nga ɓangowan katin.

9 Do kaa, tilay neddo tawree hakkilantaaku faa faama kabaaru o: ko'e jeddi deen wo baamle jeddi de debbo oon joodii dow muɓɓen deen. Ide cappoo katin kaanankooɓe njeddo:

10 njoyo paltake, njeegaɓo oon ina woni joonin, njeddaɓo oon waraay tafon, ammaa si o warii, wakkatiyel seeda o laamotoo.

11 Ndaabaawa ngonnoonga de heddaaki joonin ngaan wo gooto e njeddo been. Nga wartin de nga laatoo kaananke njeetatabo, ammaa cakitte magga wo halkere.

12 Luwe sappo de njiidaa deen wo kaanankooɓe sappo ɓe keɓaay laamu tafon, ammaa ɓe keɓowan baawde laamaade no kaanankooɓe ni haddi wakkatiyel gootel, kambe e ndaabaawa ngaan.

13 Be fuu ɓe anniya gooto, iɓe kokka ndaabaawa ngaan semmbe maɓɓe e baawde maɓɓe.

14 Be kaɓan e Jawgel ngeel, ammaa Jawgel ngeel jaaloto ɓe sabo kangel woni joomiraado joomiraabe e Kaananke kaanankooɓe. Wondube e maggel been wo noddaabe, subaaɓe, hoolniibe.

* 17:1 Maanaa **woykuuru** wo pijoowo jobeteedo ceede.

¹⁵ Maleyka oon wi'i kam katin:

–Diyeele de njiidaa debbo woykuuru oon ina joodii dow mu66en deen, kanje ngoni siyiiji yim6e e jama'aaje e laamorde e demle.

¹⁶ Luwe sappo de njiidaa deen, kam e ndaabaawa ngaan, mbanyan debbo woykuuru oon, boldina dum faa laa6a de heddo 6anndu 6oldu, nyaama teewu muudum, de nduppa ko heddiiduum e yiite.

¹⁷ Sabo Laamdo wattii e berde ma66e wadude anniya muudum, 6e laato daande wootere, 6e kokka ndaabaawa ngaan laamu ma66e, faa nde haalaaji Laamdo diin fuu tabiti.

¹⁸ Debbo piijoowo mo njiidaa oon, kam woni ngalluure mawnde laamiinde kaanankoobe adunaaru.

18

No Baabiila halkirtee

¹ Caggal duum, nji'umi maleyka goddo keewdo baawde ina yuura dow kammu ina jippoo. Darja makko jalbini adunaaru.

² O yeewnii faa toowi, o wi'i:

«Baabiila halkii!

Baabiila ngalluure mawnde ndeen halkii!

Nde laatake joonnde ginnaaji,

suudorde ruuhuuji tuunudi fuu

e foondu tuunundu wanyaandu fuu!

³ Sabo leyde deen fuu culirii cabijam, caamii

saabe fijirde mayre nyaadunde.

Kaanankoobe adunaaru been njeenii e mayre.

Luumotoobe e adunaaru been fuu ke6ii jawdi

saabe danyal mayre keewngal faa wittii ngaal.»

⁴ Ndeen nanumi daande wonnde yuuri dow kammu, ina wi'a:

–Onon yim6e am, njaltee e mayre!

Faa taa on kawtu e mayre hakkeoji,

faa taa masiibaaji mayre kewta on!

⁵ Sabo hakkeoji mayre duudi,

di njowundurii faa di njottake kammu,

Laamdo du yeggitaay golleeji mayre bondi diin.

⁶ Ngadee nde hono no nde wadiri on ni!

Nj66otodon nde kile didi e ko nde wadi on!

Ko nde siiwani on ley horde mayre duum,

ciiwanee nde kile didi!

⁷ Torron nde, kebbinon mettorgal mayre

faa haddi no nde teddiniri hoore mayre,

faa fota e no nde wuurdy mbelirka.

Sabo inde wi'a e bernde mayre:

«Inan mido joodii, wo mi kaananke debbo,

mi wanaa debbo mo gorum maayi,

abada mettorgal cuddu hewtataa kam.»

⁸ Saabe no nde worri noon,

masiibaaji mayre caaman dow mayre:

maayde e mettorgal e rafo.

Nde wuldete yiite,

sabo Laamdo Joomiraado carotoodo nde wo Jom semmbe.

Haala woyeede Baabiila

⁹ Kaanankooḅe adunaaru wonduḅe e mayre jeenu de kawti e mayre danyal been nji'an cuurki ngulu mayre. Wakkati oon, 6e mboyan, 6e piiran berde maḅḅe mettorgal.

¹⁰ Be ndaroto to toowti, sabo iḅe kula jukkungo mayre. Iḅe mbi'a:

—Yoo yoy! Yoo yoy! Baabiila, ngalluure mawnde nde, ngalluure jogiinde semmbe nde! Nde jukkaama wakkati gooto tan!

¹¹ Luumotooḅe e adunaaru been mboyan, cunanto nde, sabo fay gooto soodataa gineeji maḅḅe katin.

¹² Gineeji maḅḅe wo kanḅe e cardī e kaaye dime e kaaye luulu e kaddule daatude e kaddule ciide e kaddule hariiri tiidude e kaddule bodeeje e ledde uurooje godde e gineeji moyyiniraadi nyiye nyiibi e gineeji moyyiniraadi ledde tiidude coggu e jamde bodeeje e jamde baleeje e hayre wi'eteende marba.

¹³ Gineeji maḅḅe katin wo funngooji belnirdi e uurnirdi e gowe e nebbam uurdam e uurdi miira e uurdi cuurtinteendi e cabijam e nebbam 6iḅḅe jaytun e conndi alkama e aawdi alkama e na'i e baali e pucci e torkooji e maccuḅe e yonkiiji yimḅe.

¹⁴ Luumotooḅe been mbi'i ngalluure ndeen:

—Ko njidunodaḅe heḅude fuu wodḅake ma: keewal mbelirka maa e dawla maa fuu halkii, a hewtataa ḅum abada katin.

¹⁵ Luumotooḅe heḅuḅe jawdi e mayre been ndaroto to toowti, sabo ina kula jukkungo mayre. Be mboyan, 6e cunoto,

¹⁶ 6e mbi'an:

—Yoo yoy! Yoo yoy! Ngalluure mawnde nyaayiroore kaddule daatude e kaddule ciide e kaddule bodeeje, soḅortoonde kanḅe e kaaye dime e kaaye luulu!

¹⁷ E ley wakkati gooto tan, jawdi ndiin fuu halkaa!

Dawranoḅe laanaaji ndiyam e yahoḅe ley majji e dogginooḅe been, kam e heḅooḅe neema muḅḅen e luumagol dow maayo been, 6e fuu 6e toowtan 6e ndaroo.

¹⁸ Wakkati mo 6e nji'ata cuurki ngulu mayre, 6e mbullan, 6e mbi'a:

—Ngalluure ndeye nanndunoo e ngalluure mawnde nde?

¹⁹ Be ndufan leydi dow ko'e maḅḅe no 6e poti metteede. Be mboyan, 6e cunoo, 6e mbulla, 6e mbi'a:

—Yoo yoy! Yoo yoy! Ngalluure mawnde ndeen, nde keewal danyal muḅḅum hokki jogiḅe laanaaji e ley maayo fuu jawdi, e ley wakkati gooto tan, nde halkii!

²⁰ Kammu, welta e halkeede mayre! Seniiḅe e nulaaḅe e annabaaḅe, onon du mbeltee! Sabo Laamḅo sarake nde ko nde wadi on ḅuum!

²¹ Wakkati oon, maleyka jom semmbe hooyi kaayal nanndungal e niisirde mawnde, de faddiri ḅum semmbe ley maayo, wi'i:

—Nii Baabiila ngalluure mawnde ndeen faddirtee, nde yi'ataake abada katin!

²² Katin du, fay gooto nanataa ley mayre kolli hodoḅe gaaci naa yimoḅe naa fuufoḅe cereeli e barguuji. Golloowo nyeenyudo fay gooto yi'ataake katin e ley mayre.* Duko undude nanataake katin e ley mayre.

²³ Annoora lampal yaynataa ley mayre katin. Sawtu baḅudo e baḅaado nanataake e mayre katin.

Bone oon fuu hewtan Baabiila sabo luumotooḅe mayre ḅurnoo adunaaru fuu baawde. Woodi du, nde hiildii leyde fuu e ndaggadaaku mayre.

* 18:22 *Golloowo nyeenyudo* wo gadoowo golle juude hono cheowo naa tafoowo jamde.

²⁴ Katin du, yiyam annabaaḅe e seniibe e waraaḅe ley adunaaru been fuu tawaama e mayre.

19

Jimi jettooje Laamdo ley aljanna

¹ Caggal duum, nanumi sawtu jamaa keewdo dow kammu, ina yeewnoro daade toowde, ina wi'a:

«Haleluuya!»*

Kisindam e manngu e baawde
ngoodanii Laamdo meeden!

² Sabo sariyaaji makko wo goongaaji,
wo ponnditiidi!

O sarake debbo woykuuru anndaado sanne,
bonnirdo adunaaru fijirde muudum oon.

O yomnake dum yiyam maccuḅe makko dam rufi.»

³ Be toowni daade katin, 6e mbi'i:

«Haleluuya!

Cuurki ngulu ina yuura to ngalluure ndeen
ina yeeḅa faa abada!»

⁴ Mawḅe noogayo e nayo been e kulle nay buurde deen, kippii e leydi kujidani Laamdo joodido e joodorgal laamu oon, ina mbi'a:
—Aamiina. Haleluuya!

⁵ Daande yuuri to joodorgal toon, ina wi'a:

—Njettee Laamdo meeden, onon maccuḅe muudum fuu, onon huloḅe dum, tedduḅe e lo'ube!

Haala bangal Jawgel

⁶ Ndeen nanumi daande nanndunde e sawtu jamaa keewdo, hono sawtu diyeele keewde ni, hono diggaali mawdi ni, ina wi'a:

«Haleluuya! Sabo Laamdo Joomiraado meeden

Jom baawde fuu oon tabintinii laamu muudum.

⁷ Mbeltoḅen, ceyoden, mawninen mo,
sabo bangal Jawgel ngeel yottake,
ḅaḅeteedo oon du segilake.

⁸ O hokkaama kaddule o ḅorno,
leppi daatudi, jalbooji, laaḅudi.»

Kaddule deen ngoni gollēji seniibe moyyudi diin.

⁹ Maleyka oon wi'i kam:

—Winndu: Barke woodanii noddaaḅe e nyaamduuji bangal Jawgel been!

O wi'i kam katin:

—Haalaaji diin ngoni haalaaji Laamdo goongaaji.

¹⁰ Kippiimi e leydi to koyde makko faa mi sujidana mo, ammaa o wi'i kam:
—Taa wadu! Miin du wo mi maccuḅo hono maada, aan e sakiraaḅe maa tiigiḅe seedaaku ngu Iisaa waddi nguun. Sujidan Laamdo!

Sabo seedaaku ngu Iisaa waddi nguun, dum pay laatii annabaaku.†

Haala garol Almasihu faa jukka kuungal ladde

* **19:1 Haleluuya** wo haala ibraninkoore, dum woni Njetten Joomiraado. † **19:10** timmoode ayaare ndeen ina waawi fiirtireede: *Sabo seedanaade Iisaa, dum pay laatii annabaaku.*

11 Caggal duum, nji'umi kammu ina omtii, de puccu ndaneewu ɓangi. Baddiido ngu oon ina wi'ee Koolniido, ina wi'ee Goongante. Wo e fonnditaare o sarortoo, e fonnditaare du o honirta.

12 Gite makko ina nga'i hono demle yiite ni. Kufuneeje laamu keewde ina ngoni e hoore makko. Innde ina winndaa e makko nde fay gooto anndaa si wanaa kanko.

13 Imo ɓornii saaya cuuwaaka e yiyyam. Innde makko wo: «Konngol Laamdo.»

14 Konuuji kammu ina njokki mo ina ɓornii kaddule daatude, daneeye, laaɓude, ina mbaddii pucci daneegi.

15 Kaafaahi mbelki ina wurtoo e hunnduko makko. E kanki o soppirta laamorde adunaaru, de o laamoroo de sawru njamndi. O dampan e ɓoosirde cabiije yaltinoore tikkere Laamdo jom baawde mawnde.

16 Inan innde winndaande e saaya makko e busal makko:

«Kaananke kaanankooɓe e Joomiraado joomiraabe».

17 Ndeen nji'umi maleyka ina darii dow naange. O yeewnii faa toowi, o wi'i pooli piirooji dow fuu:

—Ngaree, kawritee to nyaamdu weltaare mawndu ndu Laamdo wafi nduun,

18 faa nyaamon teewu kaanankooɓe e teewu hooreeɓe sordaasiibe e teewu jom'en semmbe e teewu pucci e waddiibe dum'en e teewuujii yimbe fuu – rimbe e riimaybe, teddube e lo'ube!

19 Ndeen nji'umi ndaabaawa mannga ngaan e kaanankooɓe adunaaru been e konunkooɓe muɓɓen ina kawriti faa kaba e baddiido puccu ndaneewu oon e konu muudum.

20 Ndaabaawa ngaan nanngaa, kanga e annabaajo fewreejo gadannoodo kaayeeffiji yeeso magga oon. E kaayeeffiji diin o hiildunoo heɓube maande ndaabaawa ngaan been, sujiddannoobe tooru nanndundu e magga been. Be dido fuu, ɓe paddaa iɓe mbuuri e weendu yiite huɓɓirteendu sitti nduun.‡

21 Heddiibe been kalkiraa kaafaahi mburtotooki e hunnduko baddiido puccu ndaneewu oon. Pooli diin fuu ngari nyaami teewuujii maɓɓe faa kaari.

20

Haala laamu duubi ujunere

1 Caggal duum, nji'umi maleyka ina yuura dow kammu ina jippoo, ina jogorii junngo muudum cokitirgal ɓunndu ndu luggeefi muudum walaa do haadi nduun, kam e callalol manngol.

2 O nanngi kuungal manngal ngaal, dum woni mboddi arandeeri mbi'eteendi Ibiliisa naa Seydaani ndiin. O haɓɓi dum duubi ujunere.

3 O faddi ndi e ley ɓunndu ndu luggeefi muudum walaa do haadi nduun, o ommbi ndi ley mayru, o takki ndu, taa ndi hiila lenyi faa nde duubi ujunere diin kiɓɓi. Caggal duum, ina tilsi ndi haɓɓitee wakkati seeda.

4 Ndeen nji'umi joodorde laamu. Joodiibe e majje been kokkaama baawde saraade. Nji'umi katin yonkiiji ɓe ko'e muɓɓen tayanoo saabe ko ɓe mbaajii seedaaku ngu Iisaa waddunoo, kam e konngol Laamdo ngool. Be cuji-danaayno ndaabaawa ngaan e tooru nanndundu e muudum nduun, ɓe keɓaay maande magga e tiide naa e juude maɓɓe. Been iirtii, laamodii e Almasiihu duubi ujunere.

5 Dum woni ummital arandeyal ngaal. Maayɓe heddiibe been iirtaaki faa nde duubi ujunere diin kiɓɓi.

‡ 19:20 *Sittiwo* huunde oolde wuleteende ina luuɓa.

⁶ Barke e senaare ngoodanii jeyaa6e e ummital arandeyal 6een! Maayde didaberde ndeen walaa ko waawani 6e. Be laatanto Laamdo e Almasiihu almaami'en, 6e laamodoo e Almasiihu duu6i ujunere.

Haala jaaleede Ibiliisa

⁷ Si duu6i ujunere diin ki66ii, Seydaani ha66itete e kasu muudum, yoppee.

⁸ O wurtoto, o hiilowa lenyi gondi e co66uli adunaaru nay diin, dum woni Yaajuuju e Maajuuju.* O hawrunduran yim6e lenyi diin faa naata wolde. Idi keewi sanne hono njaareendi maayo.

⁹ Di yuuri e gerejeji fuu ley adunaaru, di piilii ngalluure horsunde ndeen, do seniibe 6een kodi doon. Ammaa yiite yuuri dow kammu, halki di.

¹⁰ Ibiliisa kiilannoodo 6e oon faddaa e weendu yiite e sitti nduun, do ndaabaawa ngaan e annabaajo peneejo oon ngoni doon. Be njukketee doon jemma e nyalooma faa abada.

Haala nyannde darnagal

¹¹ Caggal duum, nji'umi joodorgal laamu manngal danewal e joodiido dow maggal. Kammu e leydi fuu ndoggi ndilli yeeso makko, di nji'ataake katin.

¹² Nji'umi maay6e, teddu6e e lo'u6e, ina ndarii yeeso joodorgal laamu ngaal. Dewte ina peertee. Dewtere wonnde du ina feertee, kayre woni dewtere nguurndam. Maay6e 6een cariraa golleeji mu66en binndaadi e dewte deen, mono fuu haddi golle muudum.

¹³ Maayo ngon hokkiti maay6e muudum, maayde e laakara kokkiti maay6e mu66en, mono e mu66en fuu saroraa haddi golle muudum.

¹⁴ Maayde e laakara fuu paddaa e weendu yiite nduun. Weendu nduun woni maayde didaberde ndeen.

¹⁵ Neddo fuu mo innde muudum tawaaka ina winndaa e dewtere nguurndam ndeen, faddaama e weendu yiite nduun.

21

No huunde fuu heydintinirtee

¹ Caggal duum, nji'umi kammu keso e leydi keyri, sabo kammu arandeejo oon e leydi arandeeji ndiin fuu ndillii, maayo du walaa.

² Nji'umi Ngalluure Seniinde ndeen – dum woni Urusaliima keso oon – ina yuura dow kammu to Laamdo ina jippoo. Nde nyaayinaama hono no banjeteedo nyaayirta faa segiloo yaha to gorum ni.

³ Nanumi daande toownde yuurunde to joodorgal laamu toon, ina wi'a:
– Inan, joonnde Laamdo na woni hakkunde yim6e: o joodoto hakkundee ma66e, 6e laatoo lenyol makko. Laamdo e hoore muudum wondan e ma66e, laatoo Laamdo ma66e.

⁴ O mooytan gondi gite ma66e fuu. Maayde e mettorgal e bullaali e naawalla keddadataako, sabo kulle kiidde deen fuu paltake.

⁵ Joodiido e joodorgal ngaal oon wi'i:

– Inan, mido heydintina huunde fuu!

O wi'i kam:

– Winndu haalaaji diin. Wo di koolniidi, wo di goongaaji.

⁶ O wi'i kam katin,

– Huunde fuu timmii! Miin woni arandeejo, miin woni cakitotoodo. Miin woni fuddoode, miin woni timmoode. Neddo fuu domdufo, mi hokkan dum ndiyam nguurndam yuurudam e ildude ndeen bolum tawa yo6aay faa'e.

* **20:8 Yaajuuju e Maajuuju** ina mbi'ee *Gogu e Magogu* e ibraninkoore.

⁷ Neddo fuu jaaliido heban dum fuu, mi laatoto Laamdo muudum, kam du laatoo biyam.

⁸ Ammaa waatu6e berde e 6e ngalaa goondinal e golloo6e ko nyiddini e waroo6e yim6e e fijo6e e dabarankoo6e e rewo6e tooruuji e fenoo6e been fuu, weendu yiite e sitti hu66ooru nduun woni ngedu mu66en. Dum woni maayde dida6erde ndeen.

Haala Urusaliima keso

⁹ Caggal duum, gooto e maleyka'en njeddo tiigii6e kaake jeddi keewde masiibaaji jeddi cakitotoodi diin wari, haaldi e am, wi'i:

—War faa mi holle 6aŋaado, jom suudu Jawgel ngeel.

¹⁰ Ndeen keewumi Ruuhu, maleyka oon yaari kam faa dow waamnde mawnde toownde. O holli kam Urusaliima ngalluure seniinde ndeen ina yuura dow kammu to Laamdo ina jippoo.

¹¹ Inde wondi e darja Laamdo faa inde jalbira hono no hayre rimre ni, hono no hayre yaspa laa6unde hono daandorgal ni.

¹² Kokuwol tekkungol toowngol ina filiini nde. Ingol woodi dammbude sappo e didi, dammbugal fuu ina woodi maleyka. Lenyi 6i66e Israa'iila sappo e didi diin, inde mu66en ina mbinndaa e dammbude deen:

¹³ dammbude lettugaaje deen wo tati, gorgaaje deen wo tati, sobbiireeje deen wo tati, hordoooreeje deen du wo tati.

¹⁴ Kokuwol ngalluure ngool ina woodi kaaye joiyyinirde sappo e didi. Dow majje inde nulaa6e Jawgel sappo e dido been mbinndaa.

¹⁵ Maleyka kaalduwo e am oon ina tiigii sawru kanŋe fonndirdu faa fonnda ngalluure ndeen e dammbude mayre e kokuwol mayre.

¹⁶ Tatteeji mayre nay diin fuu potu, njuuteefi mayre e njaajeefi mayre wo potu. O fonndiri nde sawru nduun, nde laatii estadiiji ujunaaje sappo e didi (12 000),* njuuteefi mayre e njaajeefi mayre e tooweefi mayre fuu wo potu.

¹⁷ O fonndi kokuwol ngool, ngol hawri e piye hemre e capande nay e nay (144), piye de yim6e piyata deen maleyka oon fiyirta.

¹⁸ Kokuwol ngool nyi6iraama hayre yaspa. Ngalluure ndeen du nyi6iraama kanŋe dimo, ga'udo hono no daandorgal laa6ungal ni.

¹⁹ Rotere kokuwol ngalluure ngool ina nyaayiniraa sii kaaye dime fuu: arandeere ndeen yaspa, dida6erde ndeen safiir, tata6erde ndeen agate, naya6erde ndeen emerooda,

²⁰ joya6erde ndeen onikis, jeega6erde ndeen sarduwaan, jedda6erde ndeen kirisoliita, jeetata6erde ndeen beril, jeena6erde ndeen topaas, sappo6erde ndeen kirisoparaas, sappo e go'a6erde ndeen yasente, sappo e dida6erde ndeen ameetis.

²¹ Dammbude sappo e didi deen wo kaaye luulu daneeje sappo e didi. Dammbugal fuu wo hayre luulu wootere. Balangol ngalluure ndeen wo kanŋe dimo, jalbiroowo hono no daandorgal ni.

²² Mi yi'aay suudu dewal e ley ngalluure ndeen, sabo Laamdo Joomiraado jom baawde fuu oon e Jawgel ngeel ngoni suudu dewal mayre.

²³ Ngalluure ndeen haajaaka naange naa lewru yalnana dum, sabo darja Laamdo yalnana nde. Jawgel ngeel woni lampa mayre.

²⁴ Lenyi adunaaru njahan ley annoora mayre. Kaanankoo6e adunaaru been ngaddanan nde darja mu66en.

²⁵ Dammbude mayre deen ombataako nyalooma. De ombataako fey, sabo jemma walaa e mayre.

* 21:16 Dum fuu na hawra e kilooji 2 200.

²⁶ Darja e teddeengal lenyi adunaaru waddete ley mayre.

²⁷ Ko tuuni fuu naatataa e mayre, naa gollooɓe ko nyiddini, naa fenooɓe. Ammaa naatooɓe e mayre been ngoni ɓe inde muɓɓen mbinndaa e dewtere nguurndam nde Jawgel ndeen.

22

¹ Caggal dūum, maleyka oon holli kam maayo ngo ndiyam muudum hokkata nguurndam, njalbiroojam hono daandorgal. Idam yuura to joodorgal laamu Laamɗo e Jawgel ngeel toon.

² Idam ila hakkunde laawol dewoowol ley ngalluure ndeen. Gereeeji maayo ngoon didi fuu, lekki kokkoohi nguurndam ina woni e muudum, ndimoohi kile sappo e didi, lewru fuu nde wootere. Haakorooji makki wo safaare dannoore lenyi adunaaru.

³ Ko Laamɗo huɗi fuu tawataake ley ngalluure ndeen katin. Joodorgal laamu Laamɗo e Jawgel ngeel ina ngoni ley mayre. Maccuɓe Laamɗo ndewan dūm.

⁴ Be nji'an yeeso muudum. Innde muudum du wonan e tiide maɓɓe.

⁵ Jemma walaa katin. Be ngalaa haaju e annoora lampal naa annoora naange, sabo Laamɗo Joomiraado yayniranan ɓe annoora muudum. Be laamoto faa abada abadin.

Haala gartol Iisaa

⁶ Maleyka oon wi'i kam:

—Haalaaji diin wo koolniidi, wo goongaaji. Laamɗo Joomiraado, gattudo konngol muudum ley annabaabe on, nuli maleyka muudum faa holla maccuɓe muudum ko ɓadii warude.

⁷ Iisaa wi'i:

—Ndaaree, mi waran ko ɓooyataa!

Barke woodanii neddo fuu kaybuɗo ko dewtere annabaaku nde wi'i.

⁸ Wo miin, Yuhanna, woni nanuɗo, ji'udo kulle deen fuu. Caggal ko nanumi e ko nji'umi dūum, kippiimi e leydi to koyɗe maleyka kollannooɗo kam oon faa mi sujidana dūm.

⁹ Ammaa o wi'i kam:

—Taa wadu! Miin du wo mi maccuɗo Laamɗo hono maada, aan e sakiraabe maa annabaabe been, kam'en e haybooɓe haalaaji dewtere nde. Sujidan Laamɗo!

¹⁰ O wi'i kam katin:

—Taa suudu haalaaji annabaaku gondi e dewtere nde diin, sabo wakkati mo dūm laatotoo oon ɓadake.

¹¹ Gadoowo ko boni heddo e bonanda muudum, tuundo golle heddo e gollleeji muudum tuundi diin, moyyo heddo e moyyuki muudum, ceniido heddo e senaare muudum!

¹² Iisaa wi'i:

—Ndaaree, mi waran ko ɓooyataa. Miɗo wadda mbarjaari faa mi barjoo mono fuu haddi golle muudum.

¹³ Miin woni arandeejo e cakitotoodo, miin woni fuddoode e timmoode.

¹⁴ Barke woodanii lonnooɓe saayaaji muɓɓen faa mbaawa nyaamude ɓiɓɓe lekki nguurndam kiin, ɓe ndewa dammbuɗe, ɓe naata ngalluure ndeen.

¹⁵ Ammaa wonɓe caggal mayre been wo dawaadi e dabarankooɓe e fijoobe e warooɓe yimɓe e rewooɓe tooruuji e yiduɓe fewre e wadooɓe hiila.

¹⁶ Miin Iisaa, mi nuluii maleyka am faa seedoo kulle de e ley kawrite goondinbe deen. Miin woni dadol Daawda, wo mi yuwdi Daawda du. Miin woni hoodere fajiri jalboore ndeen!

¹⁷ Ruuhu e banjeteedo oon ina mbi'a:

—War!

Neddo fuu nando dum wi'a: «War!»

Neddo fuu domdufo wara, jidufufo yarude ndiyam kokkoojam nguurndam fuu jaba yara dam bolum tawa yobaay faa'e.

Timmoode

¹⁸ Miin Yuhanna, mido sappana neddo fuu nando haalaaji annabaaku gondi e dewtere nde diin: si neddo beydii e majji huunde, Laamdo beydanan dum masiibaaji cifaadi e ley dewtere nde.

¹⁹ Si neddo ittii goddum e haalaaji dewtere annabaaku nde, Laamdo ittan ngedu muudum e lekki nguurndam cifaaki e mayre kiin, kam e ngalluure seniinde sifaande e mayre ndeen.

²⁰ Ceedantoodo kulle deen oon wi'i:

—Tannyoral, mi waran ko booyataa!

Aamiina. War Iisaa Joomiraado!

²¹ Hinney Joomiraado meeden Iisaa wonda e moodon on fuu.